C.MÁC
VÀ
PH.ĂNG-GHEN
TOÀN TẬP
43

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

Mã số: 3 K1

CTQG-2004

TOÀN TẬP C.MÁC VÀ PH.ĂNG-GHEN XUẤT BẢN
THEO QUYẾT ĐỊNH CỦA BAN CHẤP HÀNH
TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM

HỘI ĐỒNG XUẤT BẢN TOÀN TẬP C. MÁC VÀ PH. ĂNG - GHEN

GS. Nguyễn Đức Bình	Ủy viên Bộ Chính trị Ban chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam, Chủ tịch Hội đồng
GS. Đặng Xuân Kỳ	Phó chủ tịch chuyên trách Hội đồng Lý luận Trung ương, Phó chủ tịch (thường trực) Hội đồng
GS. PTS. Trần Ngọc Hiên	Ủy viên Hội đồng Lý luận Trung ương, ủy viên
PGS. Hà Học Hợi	Phó trưởng Ban Tư tưởng - Văn hóa Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam, ủy viên
GS. PTS. Phạm Xuân Nam	Ủy viên Hội đồng Lý luận Trung ương, ủy viên
Th S. Trần Đình Nghiêm	Giám đốc - Tổng biên tập Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, ủy viên
GS. Trần Xuân Trường	Trung tướng, Viện trưởng Học viện chính trị-quân sự, ủy viên

C.MÁC
VÀ
PH.ĂNG-GHEN

TOÀN TẬP

TẬP 43

THÁNG SÁU 1848 - THÁNG TÁM 1849

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA
SỰ THẬT
HÀ NỘI - 2004

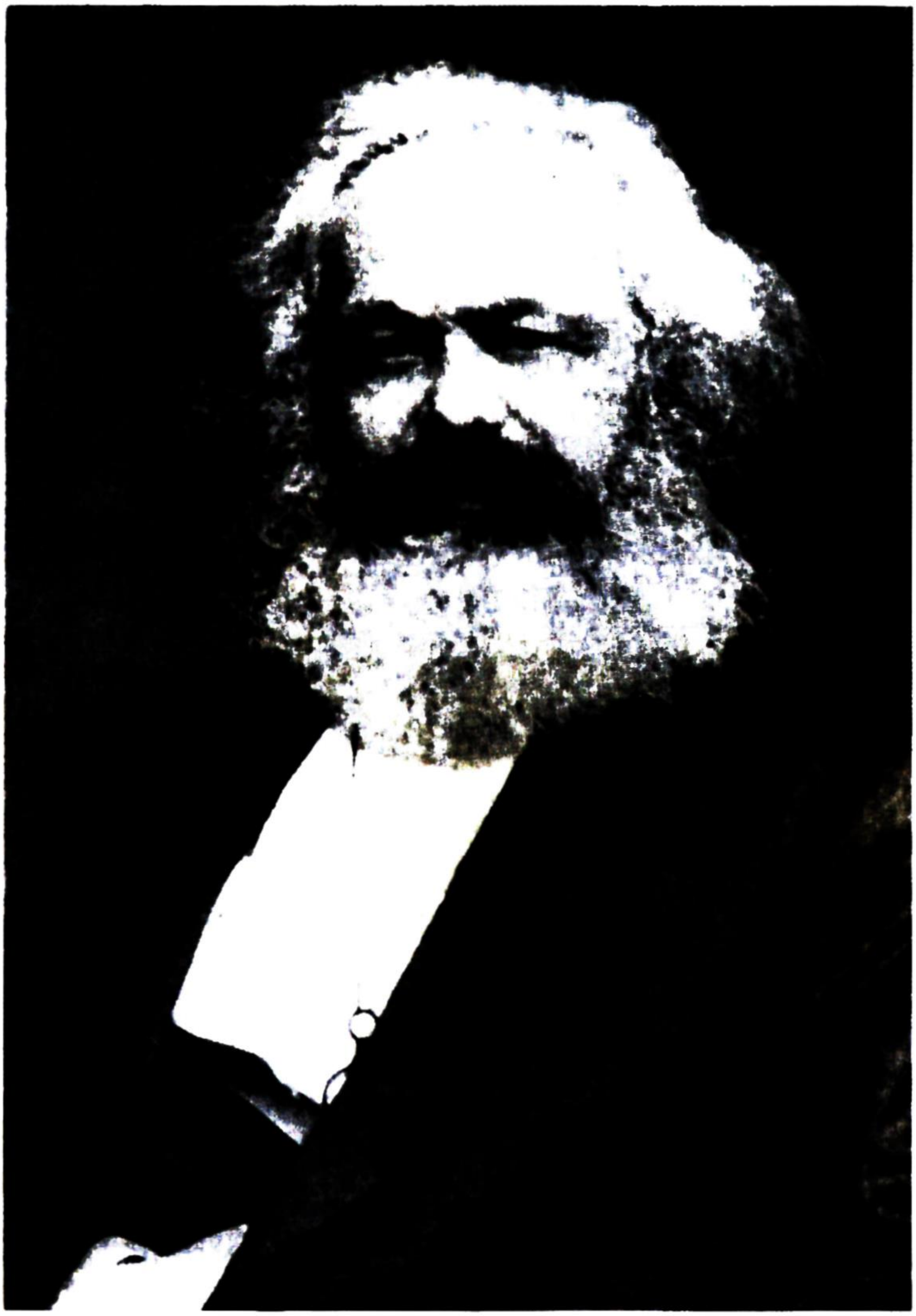

Karl Ullard

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Tập 43 (bổ sung) của bộ Toàn tập C. Mác và Ph. Ăng-ghen bao gồm những tác phẩm của C. Mác và Ph. Ăng-ghen được viết trong thời gian từ tháng Sáu 1848 đến tháng Tám 1849 và không được đưa vào các tập 5 và 6 của bộ Toàn tập, vì khi xuất bản các tập ấy, người ta chưa xác minh được tác giả của chúng. Chỉ sau khi được xác minh chính xác là những bài viết của hai ông, những tác phẩm này mới được đưa vào bộ Toàn tập này, và xét về nhiều mặt, chúng bổ sung rất nhiều cho những bài hai ông đã viết trong thời kỳ này.

Đây là thời kỳ diễn ra cuộc cách mạng dân chủ-tư sản ở châu Âu , đồng thời cũng là thời kỳ phong trào đấu tranh giải phóng của các dân tộc bị áp bức dâng lên mạnh mẽ. Ở nước Đức và các nước khác, các thế lực phản cách mạng chuyển sang tấn công công khai vào các quyền tự do dân chủ mà quần chúng nhân dân đã giành được trong thời kỳ đầu của cuộc cách mạng.

Trong bối cảnh đó, Mác và Ăng-ghen tập trung mọi hoạt động vào việc vạch ra sách lược đấu tranh nhằm bảo vệ những thành quả cách mạng của quần chúng nhân dân trong cuộc cách mạng dân chủ-tư sản, chống sự phản công của các thế lực phản cách mạng, sự đàn áp của các chính phủ phản động đối với những người dân chủ.

Các bài viết trong thời kỳ này cho thấy rõ cuộc đấu tranh không mệt mỏi của hai ông nhằm giải quyết những nhiệm vụ cơ bản của cách mạng Đức - thống nhất đất nước bằng con đường cách mạng, lật đổ chế độ chuyên chế lỗi thời. Đặc biệt, một nhóm bài viết và bài tin của Ăng-ghen soi sáng cuộc đấu tranh ở Thụy Sĩ, sự phát triển của phong trào công nhân ở nước này. Ông nhấn mạnh rằng công nhân Thụy Sĩ và công nhân Đức là "lực lượng cách mạng chân chính của dân tộc". Gắn bó chặt chẽ với phong trào của công nhân Đức và Thụy Sĩ, hai ông coi cuộc đấu tranh giành độc lập của nhân dân I-ta-li-a là một trong những động lực quan trọng của cuộc cách mạng châu Âu. Hai ông cũng đánh giá cao cuộc đấu tranh anh hùng của nhân dân Hung-ga-ri.

coi đây là cuộc đấu tranh giành độc lập mang tính chất thật sự cách mạng và phù hợp với xu hướng đấu tranh của quần chúng nhân dân châu Âu cho những cải cách dân chủ-cách mạng.

Tập này được dịch dựa vào bản tiếng Nga bộ Toàn tập C. Mác và Ph. Ăng-ghen, tập 43, do Nhà xuất bản sách chính trị quốc gia Liên Xô xuất bản tại Mát-xcơ-va năm 1976. Ngoài phần chính văn, chúng tôi còn in kèm theo phần chú thích và các bản chỉ dẫn do Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin Liên Xô (trước đây) biên soạn để bạn đọc tham khảo. Các tác phẩm của C. Mác và Ph. Ăng-ghen được nhắc đến trong tập này đều được dẫn theo C. Mác và Ph. Ăng-ghen, Toàn tập, tiếng Việt, do Nhà xuất bản Chính trị quốc gia xuất bản tại Hà Nội và được ghi vắn tắt là Toàn tập, tiếp đó là số tập, năm xuất bản tập đó và số trang đề cập đến vấn đề được dẫn.

Đồng thời với việc xuất bản bộ Toàn tập C. Mác và Ph. Ăng-ghen, chúng tôi sẽ tổ chức biên soạn sách giới thiệu nội dung mỗi tập và các tư tưởng cơ bản trong các tác phẩm chính của hai nhà kinh điển.

Tháng 3 - 1999

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

C.MÁC

VÀ

PH.ĂNG-GHEN

NHỮNG BÀI ĐÃ ĐĂNG TRÊN TỜ "NEUE RHEINISCHE ZEITUNG"

3 THÁNG SÁU 1848 - 17 THÁNG NĂM 1849

THẤT BẠI CỦA QUÂN ĐỨC Ở XUN-ĐÊ-VÍT[1]

Slê-đơ-vích. Vậy là, quân Đức lại bị đánh bại, - chính sách của Đức-Phổ lại gánh chịu thất bại thảm hại! Đó là kết quả của những lời hứa long trọng về việc tạo ra một nước Đức thống nhất và hùng mạnh! - Những ngày có thể tranh thủ lợi dụng thắng lợi đầu tiên đã bị bỏ phí vào những cuộc thương lượng vô bổ mà đối phương chỉ bị buộc phải chấp nhận tiến hành để tranh thủ thời gian cho một đợt kháng cự mới. Còn khi nước Nga tuyên bố rằng nó sẽ can thiệp nếu xứ Giút-lan sẽ không được dọn sạch, thì ngay cả lúc ấy người ta vẫn chưa nhận ra rằng cái gì là cơ sở của lời đề nghị đình chiến, vẫn chưa có dũng khí lao vào cuộc chiến đấu chống nước Nga, một cuộc chiến đấu đã từ lâu có nguy cơ nổ ra, từ lâu được chờ đợi xảy ra và đã trở thành điều không thể tránh được! Không! Chính sách sức mạnh không có khả năng tự giúp mình, nó rút lui một cách hèn nhát, và trong *cuộc rút lui* ấy thì những người Đan Mạch "bé nhỏ" đã thắng những vệ binh dũng cảm! Ở đây, nếu không có sự phản bội công khai dính líu vào thì cũng bộc lộ một sự bất lực hết sức nghiêm trọng khiến cho trong bất kỳ trường hợp nào cũng cần trao vào tay những người khác việc lãnh đạo toàn bộ công việc đó. Cuối cùng, Quốc hội ở Phran-phuốc có thấy mình buộc phải làm cái điều mà từ lâu lẽ ra đã trở thành bổn phận của nó, nghĩa là phải nắm lấy chính sách đối ngoại, hay không? Hay là cả lần này nữa, nó "vẫn tin

chắc rằng chính quyền thi hành những chức trách của mình"[2], và do đó, Quốc hội sẽ chuyển sang thảo luận đề mục tiếp theo trong chương trình nghị sự của mình?

Dưới đây chúng tôi xin dẫn ra thông báo trên tờ "Schleswig-Holsteinische Zeitung" về cuộc tấn công của quân Đan Mạch ở Xun-đê-vít:

Ren-đơ-xbuốc, 29 tháng Năm. Hôm qua (chủ nhật, ngày 28) là ngày ấn định đợt thay thế số quân đồng minh đã giữ các trận địa tiền tiêu phía trước An-den. Chắc chắn về việc này quân Dan Mạch đã được thông báo, vì nói chung ở vùng này họ được các gián điệp của mình phục vụ chu đáo. Được tăng cường đáng kể bởi số binh lính lại được chuyển từ Phuy-nen đến An-den vào những ngày gần đây, quân Dan Mạch đã đổ bộ lên bờ Slê-đơ-vích, nhưng phía Đức hình như không nhận thấy tất cả tính chất nguy hiểm của việc này, vì tại đó, sự chú ý bị cuốn hút vào việc di chuyển số quân lính của họ được rút đi và điều đến. Chẳng bao lâu sau khi quân Đức bố trí các đội canh gác mới thì họ bị tấn công bất ngờ bởi những lực lượng bộ binh và pháo binh vượt trội hơn nhiều của phía Dan Mạch tại các điểm cao Duy-pen, trong khi đó ở phía tây Éc-ken-xun-đơ (ở An-nuê-rơ và Tơ-rép-pê) đồng thời đã xuất hiện nhiều tàu chiến và pháo hạm, tạo ra cảnh tượng như thể ngay cả ở đây cũng sẽ có cuộc đổ bộ. Hiển nhiên là quân Dan Mạch muốn dùng cách đó để phân tán quân Đức, song họ chỉ làm được việc đó ở mức độ không nhiều. Nhưng ở các điểm cao Duy-pen đã diễn ra cuộc chiến đấu nóng bỏng, trong đó cả hai phía đều bị hoả lực pháo binh gây cho họ những tổn thất lớn về số người bị thương cũng như bị chết (chưa biết con số). Quân Đan Mạch đã chiến đấu dũng mãnh. Số quân của họ được đưa vào trận đánh - dưới sự yểm trợ của các khẩu pháo trên tàu, cũng như của hoả lực bắn chéo cánh sẻ của pháo binh trên bộ - gồm 8 nghìn quân, trong khi có lẽ lực lượng của chúng ta chưa chắc đã lên tới 7 nghìn người. Trận đánh kéo dài mấy giờ không đem lại thắng lợi quyết định cho phía nào cả, cho đến khi, cuối cùng, vào khoảng 7 giờ tối, quân Đức thấy mình buộc phải bắt đầu rút lui qua ngả Gra-ven-stai-nơ và về phía bắc Gra-ven-stai-nơ đến tận Qua-xơ, trong khi ấy quân Đan Mạch đã tiến đến gần Gra-ven-stai-nơ, khoảng một dặm Đức[3], đội hậu vệ của quân ta dừng lại ở đó.

Do Ăng-ghen viết vào khoảng ngày 2 tháng Sáu 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 3, 3 tháng Sáu 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

VẤN ĐỀ SÁP NHẬP

Trên toàn Bắc I-ta-li-a giờ đây người ta đang bày mưu tính kế, một mặt nhằm thực hiện việc sáp nhập các quốc gia nhỏ vào Xác-đi-ni, mặt khác, nhằm ngăn ngừa việc đó. Điều này giống hệt những mưu đồ ở Đức trong vấn đề về địa vị bá quyền[4]. Sác-lơ-An-be mưu toan thành lập một thứ nước Phổ ở I-ta-li-a "trên cơ sở rộng rãi nhất", từ Ni-xơ đến Tơ-ri-e-xtơ. Việc này không đáp ứng bất kỳ lợi ích nào của dân tộc; trong cả hai trường hợp, đây là vấn đề những lợi ích địa phương, vấn đề thoả mãn sự háo danh của tỉnh lẻ mà người ta sẽ chỉ có thể chấm dứt được bằng cách tạo ra một nước I-ta-li-a thống nhất không thể chia cắt. Từ nay đến lúc đó, điều có ý nghĩa quyết định trong vấn đề này chỉ là thời cơ hợp lý, dù sao thì đó cũng là những lý do *ủng hộ* việc sáp nhập, vì việc sáp nhập ấy sẽ cho phép chí ít cũng tập trung phần nào lực lượng để đấu tranh với nước Áo.

Do Ăng-ghen viết ngày 3 tháng Sáu 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 4, 4 tháng Sáu 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

SỰ SỤP ĐỔ CỦA NỘI CÁC CAM-PƠ-HAU-DEN[5]

Khuên*, ngày 21 tháng Sáu. 10 giờ tối. Ngày 20 tháng Sáu chúng tôi nhận được tin từ *Béc-lin:

Nội các Cam-pơ-hau-den đã đổ; sáng nay, vào lúc 8 giờ, ngài Cam-pơ-hau-den đã trao trả cho nhà vua[1•] chức vụ của mình. Khi triệu tập hội nghị thoả thuận[6] - cuộc họp này bị hoãn lại cho đến ngày hôm nay do có những cố gắng bổ sung thành phần nội các - vị chủ toạ cuộc họp này[2•] đã đọc bức thư của Cam-pơ-hau-den, trong đó ông ta thông báo với viện này về việc từ chức của mình vì ông ta đã không bổ sung được thành phần nội các. Các ông Han-đơ-man, Phôn Au-ơ-xvan, Boóc-nê-man, Phôn Pa-tốp, Rốt Phôn Srếch-ken-stai-nơ và Slai-ni-xơ đã ngồi trên ghế bộ trưởng. Srếch-ken-stai-nơ thì giữ chức bộ trưởng chiến tranh mới được bổ nhiệm, còn Slai-ni-xơ - một người nổi tiếng được *công chúa Phổ*[3•] sủng ái và thân Nga - thì giữ chức *bộ trưởng ngoại giao*. Han-đơ-man và Phôn Au-ơ-xvan đã đưa thêm những lời tuyên bố rằng sau khi thủ tướng từ chức thì tất cả bọn họ - trừ Phôn Srếch-ken-stai-nơ và Slai-ni-xơ - chỉ tạm thời ở lại chức vụ của mình, và rằng từ nay đến khi thành lập nội các mới, các vị ấy sẽ chỉ giải quyết những công việc thường ngày mà thôi.

Ngoài ra, họ đã đề nghị hội nghị thoả thuận hoãn vô thời hạn các phiên họp của hội đồng.

Đã quyết định hoãn phiên họp đến thứ hai tuần tới.

Tin này sẽ không làm bạn đọc báo chúng tôi sửng sốt. Vì hàng ngày chúng tôi đều tiên đoán về sự sụp đổ của nội các Cam- pơ- hau- den.

1• - Phri-đrích-Vin-hem IV

2• - C.A. Min-đơ.

3• - Au-gu-xta-Ma-ri-a-Lu-i-đa-Ca-ta-ri-na

Đồng thời, chúng tôi đã nói thêm: *hoặc sẽ có cuộc cách mạng mới, hoặc sẽ có một nội các phản động ra mặt. Toan tính thực hiện một cuộc cách mạng mới đã không thành. Nội các thân Nga sẽ dọn đường cho Nga hoàng.*

Do C. Mác viết ngày 21 tháng Sáu 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 22, 22 tháng Sáu 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

RAI-SEN-SPE-GƠ

Khuên, ngày 25 tháng Sáu. Chúng tôi không may trở thành những nhà tiên tri tốt. Những điều chúng tôi tiên đoán trong số báo 19[7] của mình đã xảy ra. Ngài Rai-sen-spe-gơ ở Tơ-ria quả thật đã trở thành chủ tịch hội đồng toà án quận ở đây. Đây là niềm an ủi vào thời buổi hết sức gay go. Cứ mặc cho người ta lật đổ Ghi-dô - Cam-pơ-hau-den, cứ mặc cho miếng đất dưới chân Đuy-sa-ten - Han-dơ-man lung lay, - song, chế độ tham nhũng Ghi-dô - Đuy-sa-ten hình như muốn cắm những rễ mới ở nước chúng ta. Nhưng các cá nhân thì có ý nghĩa gì khi đã có bản thân sự thật ? - Tuy nhiên, chúng tôi giới thiệu với ông Rai-sen-spe-gơ bức thư gửi từ Béc-ca-xten[8] công bố trong phụ trương đặc biệt sáng hôm nay của chúng tôi.

Viết ngày 25 tháng Sáu 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 26, 26 tháng Sáu 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

"ĐÀM PHÁN" VỀ NGỪNG BẮN[9]

Hiệp định ngừng bắn vẫn chưa được ký kết, cũng như cuộc đàm phán về ngừng bắn vẫn chưa chấm dứt hoàn toàn. Những tin tức gửi đến từ đại bản doanh của Vran-ghen và từ Cô-pen-ha-ghen luôn luôn mâu thuẫn nhau. Chỉ được biết là Vran-ghen thoạt đầu đã từ chối ký hiệp định đình chiến, còn ngài Rét-txơ đã mang lời khước từ ấy trở về Cô-pen-ha-ghen và vì lý do đó mà những đơn vị quân mới toanh đã được chuyển bằng đường biển từ ngày 15 tới Giút-lan. Báo "Börsen-Halle" kể rằng sau khi nhận được tin về việc ký kết cuộc ngừng bắn mới kéo dài ba ngày, các viên công sứ của Anh và Thuỵ Điển[1*], cũng như ngài Rét-txơ đã từ Cô-pen-ha-ghen đến Côn-đinh. Đồng thời, cùng với tướng Noi-man vừa được phái từ Béc-lin tới đó, họ phải loại trừ sự kháng cự của Vran-ghen.

Tất cả những tin ấy đến với chúng tôi qua ngả Cô-pen-ha-ghen, trong khi đó từ Béc-lin, cũng như từ đại bản doanh của Vran-ghen người ta không loan báo điều gì cả, ngoài những tin đồn vu vơ. Về phương diện này, tính công khai hiến định ngự trị hiện nay ở nước ta tuyệt nhiên không khác gì tính chất bí ẩn bề ngoài ngày trước. Về những sự việc liên quan gần gũi nhất với chúng

1* - Vin-nơ và La-ghéc-hây-mơ

ta, chúng tôi biết được qua các báo của những nước xa xôi nhất.

Theo bức thư đăng trên báo "Faedrelandet" thì cư dân I-u-tơ có thái độ khá hoà bình trước sự xâm nhập của quân Đức.

Do Ph. Ăng-ghen viết vào khoảng 23 tháng Bảy 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 54, 24 tháng Bảy 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

CUỘC ĐÀM PHÁN VỀ NGỪNG BẮN VỚI ĐAN MẠCH BỊ GIÁN ĐOẠN[9]

Khuên, ngày 27 tháng Bảy. Chúng tôi vừa nhận được những bức thư gửi từ *Cô-pen-ha-ghen* đến, theo đó thì *hiện nay, cuộc đàm phán về ngừng bắn đã thật sự bị gián đoạn*. Ngày 21 tháng Bảy, các viên công sứ của Thuỵ Điển và Anh[1*], cũng như những nhà ngoại giao khác đã đến đại bản doanh, đều đã trở về Cô-pen-ha-ghen *mà không đạt được kết quả nào*. Mặc dù tướng Noi-man đã chuyển cho tướng Vran-ghen *mệnh lệnh dứt khoát* của vua Phổ[2*] về việc ký thoả thuận ngừng bắn, mà bản thoả thuận thì đã được các bên Phổ và Đan Mạch phê chuẩn, *song Vran-ghen cũng đã dứt khoát từ chối* ký bản thoả ước ấy, và thay vào đó, đã đưa ra những điều kiện mới mà phía Đan Mạch đã kiên quyết bác bỏ. Có tin nói rằng ông ta thậm chí không cho các nhà ngoại giao nước ngoài yết kiến. Người Đan Mạch đặc biệt khó chịu về điều kiện do Vran-ghen đưa ra , theo đó, ông ta *trao cho quan nhiếp chính đế chế*[3*] phê chuẩn lần cuối bản thoả ước. Như vậy, nếu lần này nước Đức sẽ được che chở khỏi bị chấp

---

1* - La-ghéc-hây-mơ và Vin-nơ

2* - Phri-đrích-Vin-hem IV

3* - Đại công tước I-ô-han

nhận một trong số những bản hiệp ước hết sức nhục nhã mà lịch sử từng biết đến, thì chỉ là nhờ thái độ cứng rắn của tướng Vran-ghen.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 27 tháng Bảy 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 58, 28 tháng Bảy 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NHỮNG ĐIỀU TẢN MẠN[10]

Sắp tới đây, nghị viện sẽ xem xét dự luật về tội vu khống, được đặt trên những cơ sở hoàn toàn mới. Như người ta thấy, sự phê phán của chúng tôi về bài Code Napoléon[1*] nhân việc Hếch-cơ đâm đơn kiện báo "Neue Rheinische Zeitung"[11] là quá có căn cứ.

Do C.Mác viết ngày 31 tháng Bảy 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 64, 3 tháng Tám 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* - Bộ luật Na-pô-lê-ông

BẢN TIN TỪ MI-LA-NÔ

Số báo chúng tôi ra ngày hôm nay đã đăng bài tường thuật chiến thắng của chính phủ lâm thời ở Mi-la-nô và sau đó có nhắc đến các bài tường thuật chiến thắng với nội dung ngược lại được gửi đến từ Bốt-xen (trong "tờ báo sinh ra ở Au-xbuốc"[1*]) và từ Tơ-ri-e-xtơ[12].

Chúng tôi cho rằng bản tin thứ nhất xác thực hơn, vì những dữ kiện chứa đựng trong bản tin chúng tôi nhận được trực tiếp từ Mi-la-nô ấy đã được xác nhận đồng thời bởi những tin tức gửi đến từ hai thành phố khác nhau của Thuỵ Sĩ là Xuy-rích và Ba-lơ, hai thành phố này có với Mi-la-nô các quan hệ thương mại nhiều mặt dễ thực hiện nhờ vị trí địa lý. Song, trong việc đánh giá tình hình thì điều có ý nghĩa quyết định phải là việc các bản tin chiến thắng của Áo đã được ghi ngày tháng sớm hơn và trong đó nói đến chiến sự xảy ra ngày 23, trong khi ở bản tin gửi đến từ Mi-la-nô thì nói đến ngày 24 và sáng ngày 25 tháng Bảy. Sự trùng hợp tình huống như vậy khiến chúng tôi không hoài nghi tính chính xác của những tin tức về thắng lợi của người I-ta-li-a. Hơn nữa, ngay trước nữa, người Áo đã công bố những bản tin thắng lợi, ví dụ, về chiến thắng ở Cuốc-ta-tô-nơ mà sau này hoá

1* - "Allgemeine Zeitung"

ra là thất bại của phía Áo[13], và chính "tờ báo sinh ra ở Au-xbuốc" là tờ báo đã ca ngợi chiến thắng giả đó. Đem đối chiếu tin tức của hai phía thì thấy rằng quả thật người I-ta-li-a đã giành được thắng lợi, nhưng số quân mới đến của Áo đã giật mất thắng lợi đó từ tay họ.

Nếu có điều gì khiến chúng ta lầm lẫn thì đó là nhân cách của *Sác-lơ-An-be*, một kẻ hám danh nhưng hoàn toàn bất tài. Chúng tôi đã nhiều lần có ý kiến về con người ấy. Song, bất chấp mọi phẩm chất xấu xa của "thanh kiếm I-ta-li-a" đó, vẫn không loại trừ khả năng là chí ít một trong số các viên tướng của ông ta, trong tư thế cực kỳ thuận lợi như thế, sẽ có đủ năng lực để bảo đảm thắng lợi cho người I-ta-li-a. Thực tế đã cho thấy rằng không phải như thế. Do đó, số phận của Sác-lơ-An-be đã được định đoạt. Ngay cả ngai vàng hiện nay của ông ta, chưa kể đến ảo tưởng ngự trị trong toàn cõi I-ta-li-a, phải sụp đổ trong một thời gian ngắn. Nếu thắng lợi, ông ta có thể hy vọng - trong một thời gian ngắn nào đó - thoả mãn thói hám danh của mình, nhưng nếu thất bại thì ông ta sẽ rất nhanh chóng bị chính người I-ta-li-a quẳng đi như một công cụ vô dụng. Sau nhiều hy sinh đẫm máu, I-ta-li-a vẫn sẽ giành được thắng lợi và sẽ cho thấy rằng để giành được tự do và độc lập dân tộc, nó không cần đến con người thảm hại ấy - nhà vua xứ Xác-đi-ni.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 1 tháng Tám 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 63, 2 tháng Tám 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TIẾN SĨ GỐT-SAN-CƠ[14]

Khuên, ngày 4 tháng Tám. Tiến sĩ Gốt-san-cơ đã công bố trên tờ "Zeitung des Arbeiter-Vereines zu Köln" biên bản của ba cuộc thẩm vấn đầu tiên mà ông phải trả lời. Để trừng phạt về hành động đó, người ta đã gạt ba viên giám thị trước giám sát ông, và một cai ngục mới được bố trí giám sát ông, đó là viên giám thị *Sruê-đơ*.

"Viên giám thị này - tờ báo công nhân[1*] ở đây cho biết - không muốn thi hành các phận sự của mình nếu chưa có sự lục soát nghiêm ngặt, do vậy, tiến sĩ Gốt-san-cơ và phòng giam của ông lại bị lục soát một lần nữa một cách cẩn thận, như sự lục soát của nhân viên hải quan. Tuy rằng tuyệt đối không tìm được bất cứ thứ gì khả nghi, song, người ta đã canh giữ ông ta nghiêm ngặt hơn trước rất nhiều".

Thủ tục tố tụng *công khai* ở tỉnh Ranh là một ảo tưởng thuần tuý chừng nào bên cạnh thủ tục ấy còn tồn tại hình thức "*xử án kiểu toà án giáo hội Tây Ban Nha*"[15].

Để đánh giá một cách thích đáng việc bắt giam Gốt-san-cơ, xin hãy đọc báo "Gervinus-Zeitung". Sự can thiệp tích cực của viện công tố - tờ báo này cho biết - *đã phục hồi lại niềm tin*. Mặt khác, những kỳ lễ lạt tới đây[16] lại cuốn hút sự chú ý của người dân nhẹ dạ ở Khuên xa rời mọi thứ chính trị. Ấy vậy mà chính những người dân ấy ở Khuên, những người đã được chính phủ

1* - "Zeitung des Arbeiter-Vereines zu Köln"

khích lệ bằng vụ xử án Gốt-san-cơ và những buổi lễ lạt nhân kỷ niệm ngày xây dựng giáo đường, - chính những người dân vô ơn ấy ở Khuên - tờ "Gervinus-Zeitung" than thở - lại quên đi tất cả những việc làm tốt đẹp ấy của chính phủ Phổ ngay khi nó hé răng về khoản công trái cưỡng bức.

Việc bắt giam Gốt-san-cơ và An-nê-ke, các phiên toà xử các cơ quan báo chí khác v.v. đã khôi phục lại *niềm tin cậy*. Niềm tin trong thành phố ấy chính là cơ sở của *tín dụng xã hội*. Vậy, hãy cho chính phủ Phổ vay tiền, thật nhiều tiền, để nó sẽ bỏ tù càng nhiều người nữa, tiến hành càng nhiều phiên toà xét xử các cơ quan báo chí, nặn ra ngày càng nhiều cớ mới cho sự tin cậy. Se cơ nhiều hơn nữa các vụ bát bớ, sẽ có nhiều phiên toà xét xử các cơ quan báo chí, sẽ có nhiều hơn nữa những biện pháp phản động của chính phủ. Song với điều kiện hoàn toàn có đi có lại - xin lưu ý kỹ điều này - phía các công dân hãy cung cấp nhiều tiền hơn, càng nhiều tiền hơn nữa !

Chúng tôi khuyên chính phủ Phổ, trong cảnh túng bấn tài chính của mình, hãy áp dụng biện pháp đã từng tỏ ra hữu hiệu dưới thời Lu-i XIV và Lu-i XV. Chính phủ Phổ hãy bán Lettres de cachet ![17] Lettres de cachet ! Lettres de cachet ![1*] để khôi phục sự tin cậy và để bổ sung cho quốc khố nước Phổ !

Viết ngày 4 tháng Tám 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 66, 5 tháng Tám 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* - Những lệnh bắt giam ! Những lệnh bắt giam ! Những lệnh bắt giam !

CUỘC NGỪNG CHIẾN VỚI ĐAN MẠCH, VÀ HAN-DƠ-MAN[9]

Khuên, ngày 10 tháng Tám. Chúng tôi xin lưu ý bạn đọc về bài viết của chúng tôi "Đan Mạch"[18]. Các báo Đan Mạch vạch ra cho chúng ta thấy khía cạnh hoàn toàn mới trong hành vi của "nội các hành động" trong vấn đề ngừng chiến. Những tội lỗi bí mật của ngài Han-dơ-man dù sao cũng trở nên rõ ràng bằng cách này hay cách khác.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 10 tháng Tám 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 72, 11 tháng Tám 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

SỰ PHẢN BỘI CỦA SÁC-LƠ-AN-BE

Các tờ báo ở Tu-rin, Giê-nơ v.v. đều lớn tiếng than văn rằng sự nghiệp tự do và độc lập của I-ta-li-a đã bị phản bội chính bởi những kẻ cho đến tận giây phút cuối cùng đã liên tục thề thốt cam đoan sẽ đưa I-ta-li-a đến thắng lợi, hoặc hy sinh cho I-ta-li-a. Nếu trước kia chỉ có một người khẳng định rằng Sác-lơ-An-be là kẻ phản bội, thì giờ đây điều đó đã được lớn tiếng lặp lại hằng ngày bởi khối đông người và bởi tất cả các tờ báo chưa hoàn toàn bán mình cho tên vua trâo trở của xứ Xác-đi-ni. Sau này nhận thức ấy sẽ đem lại những kết quả của mình, nhưng lần này nhận thức ấy đến quá muộn. Từ thời xảy ra các trận đánh ở Gôi-tô và Môn-xam-ba-nô[19] nhiều người thấy càng rõ là con người xứ Xác-đi-ni ấy hoặc đã âm mưu phản bội, hoặc hoàn toàn không đủ sức thực hiện sứ mạng mà hắn đã đảm nhận. Hắn đã rơi vào thái độ hoàn toàn thờ ơ, và những điều diễn ra mâu thuẫn với tất cả mọi chuẩn mực của lẽ phải, của chính trị và của nghệ thuật quân sự. Từ lâu đã nảy sinh cả một loạt câu hỏi mà lời đáp về chúng thực tế đã nhận được một phần, một phần sẽ trở nên rõ ràng vào thời gian sắp tới. Chẳng hạn, ai là người đã luôn luôn cản trở những biện pháp nhằm vũ trang toàn dân? Ai là kẻ đã phân tán quân đội I-ta-li-a vào ngần ấy điểm và đã chia nhỏ lực lượng của nó, ai là kẻ đã khước từ việc thành lập tuyến dự phòng,

khiến cho bất kỳ thất bại nào cũng ắt phải dẫn đến sự diệt vong không tránh khỏi ? Tại sao Sác-lơ-An-be không tiến đánh Vi-sen-txa ?[20] Tại sao quân đội ở Va-lét-giô thiếu lương thực ? Tại sao binh sĩ Mô-đê-na đào ngũ ? Làm sao xảy ra tình trạng số quân tình nguyện người Lôm-bắc-đi đã không tìm kiếm được một khẩu pháo nào trên bờ sông Min-si-ô ? Bằng cách nào mà trong thời gian xảy ra trận đánh, một số quân đoàn Pi-ê-mông lại được phát những viên đạn hoàn toàn vô dụng vì cỡ đạn quá lớn ? Và điều cuối cùng : bằng cách nào mà Sác-lơ-An-be từ lâu đã quyết định rút lui, lại dám ra lệnh phá huỷ - ở vùng phụ cận thành phố Mi-la-nô - bao nhiêu ngôi nhà trị giá lên đến 30 triệu lia ? Nếu không giả thiết một sự bất tài hết sức thảm hại và khó tưởng tượng nổi, thì trước câu hỏi ấy không thể tìm được một lời giải đáp nào khác, ngoài lời giải đáp là vào năm 1848 Sác-lơ-An-be đã hành động một cách phản bội và tráo trở, y như vào năm 1821, khi hắn phản bội một cách vô sỉ những người cùng tham gia vụ âm mưu và đã giúp đưa họ lên giá treo cổ, lên làm khổ sai trên tàu chiến và đưa đi đày[21].

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 16 tháng Tám 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 77 - 78, 17 tháng Tám 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

MƯU TOAN TRỤC XUẤT SÁP-PƠ[22]

Khuên, 18 tháng Tám.

"Chúng tôi đòi quyền công dân toàn Đức và quyền hoàn toàn tự do đi lại trên toàn lãnh thổ Tổ quốc Đức!"

Đó là lời phát biểu của đức vua *Phri-đrích-Vin-hem IV* trong *bản chỉ dụ ban bố ngày 18 tháng Ba*[23].

Nhưng mưu sự thì do nhà vua, còn thành sự thì lại do ngài Gai-gơ. Ngài Gai-gơ, quyền cảnh sát trưởng ở Khuên, lại đòi trục xuất ông Các Sáp-pơ, lấy cớ ông Sáp-pơ là *cư dân Na-xau* và, hơn nữa, lại là người Đức in partibus infidelium[1*].

Hôm qua, viên trung sĩ cảnh sát đã xộc vào buồng ngủ của bà Sáp-pơ và để lại ở đó bức thư dưới đây mà chúng tôi cho đăng lại ở dạng nguyên mẫu.

Điều bị xem là không đúng mực[2*], - có lẽ chỉ là việc *người Phổ* không chấp nhận văn phạm *Đức*.

1* Nguyên văn có nghĩa là: "ở xứ sở những kẻ ngoại đạo" - đoạn ghi thêm vào tước vị của giám mục Thiên Chúa giáo được bổ nhiệm giữ chức vụ giám mục thuần tuý danh nghĩa ở những nước không theo Cơ đốc giáo.

2* "Inkorrecktheit" - "không đúng mực". có nghĩa là "không đúng đắn" và "thiếu lịch sự".

Gửi ngài Sáp-pơ

Tôi được uỷ nhiệm thông báo cho ngài biết rằng ngài cảnh sát trưởng đòi ngài phải rời khỏi thành phố. nhưng nếu ngài có ý gì phản đối lệnh này thì ngài có thể lập tức khiếu nại với ngài thanh tra cảnh sát gửi tức khắc cho ngài ấy.

Khuên. 17/8. Năm 48

Kvét-tinh. trung sĩ cảnh sát

Sau sự việc này, ông Sáp-pơ gửi cho viên thanh tra cảnh sát bức thư sau đây:

Trong bức thư đề ngày 11 tháng này. quý ngài đã thông báo với tôi rằng theo chỉ thị của ngài cảnh sát trưởng Gai-gơ thì tôi phải rời khỏi thành phố Khuên trong thời hạn một tuần lễ. Lúc ấy. tôi đã phản đối việc này. Còn giờ đây. ngài lại thông báo cho tôi qua viên trung sĩ cảnh sát rằng lệnh trục xuất kể trên vẫn còn hiệu lực. điều mà tôi có thể khiếu nại. Nay tôi làm việc ấy và dựa trên những căn cứ sau đây:

1) Một ngày *trước* khi nổ ra cuộc cách mạng tháng Ba. vào ngày *18 tháng Ba* 1848. vua Phổ đã ban bố chỉ dụ trong đó. thay mặt tất cả các quốc gia Đức. nhà vua ban hành quyền công dân toàn Đức và quyền tự do đi lại. Điều mà vua Phổ đòi cho công dân của quốc gia Phổ thì không một cấp nào của Phổ dám khước từ đối với công dân các quốc gia Đức khác. Chỉ dụ ngày 18 tháng Ba hoặc là mất hết mọi ý nghĩa. hoặc là có ý bãi bỏ tất cả những chỉ thị trước kia về việc trục xuất liên quan đến công dân các quốc gia Đức nào không phải là thần dân Phổ.

2) Ngày 21 tháng Bảy năm nay. Quốc hội Đức ở Phran-phuốc đã thông qua §1 của điều khoản I trong các quyền cơ bản của Đức với cách diễn đạt tuyệt đối cấm tất cả mọi hành động trục xuất người Đức ra khỏi các thành phố Đức và các quốc gia Đức[24]. Trong điều mục này có nói:

"Mọi người Đức có quyền *lựa chọn cho mình nơi cư trú và sinh sống tại mọi điểm trên lãnh thổ đế chế*, tậu bất động sản v.v. và v.v.. làm bất cứ nghề gì...

Các điều kiện cư trú và sinh sống được chính quyền đế chế quy định bằng luật công dân... cho toàn nước Đức. Trước khi ban hành các đạo luật đế chế ấy. mỗi người Đức đều có thể thực hiện các quyền kể trên tại bất cứ quốc gia Đức nào *với những điều kiện như các công dân của quốc gia đó*.

Về những gì liên quan đến việc thực hiện quyền công dân. luật hình sự hoặc luật tố tụng. không một quốc gia Đức nào được có sự phân biệt giữa các công dân của mình và các công dân của bất kỳ một quốc gia Đức nào khác. khiến cho những công dân nói sau ấy bị xem là người ngoại quốc và rơi vào địa vị bất lợi".

Căn cứ theo điều khoản ấy. trước khi ban hành các đạo luật để chế tương ứng. tôi có quyền lựa chọn thành phố Khuên - với tư cách là một điểm trên lãnh thổ để chế - làm nơi cư trú và sinh sống và làm nghề sửa bài vở theo những điều kiện như các công dân quốc gia Phổ. Nhưng trên cơ sở các đạo luật hiện hành thi các công dân quốc gia Phổ chỉ có thể bị trục xuất ra khỏi thành phố Khuên trong trường hợp những công dân này không có phương tiện sinh sống. Cho đến nay tôi chưa bị khiển trách rằng tôi không có phương tiện sinh sống. và bất cứ lúc nào tôi cũng có thể chứng minh điều ngược lại. vì thu nhập của tôi. với tư cách là người sửa bản in của tờ "Neue Rheinische Zeitung". đủ để nuôi sống khá tốt bản thân và gia đình tôi.

Người ta không thể phản bác tôi. viện có là điều khoản hữu quan trong các luật cơ bản chưa được công bố. Vì ở tất cả các quốc gia theo chế độ lập hiến. từ lâu trong thực tiễn của các nhà chức trách hành chính. người ta thường đình chỉ thi hành những quy định như các quy định của luật trục xuất và những điều hạn chế khác đối với tự do cá nhân. trong trường hợp quyết định bãi bỏ những quy định ấy đã được thông qua bởi một hội nghị lập pháp tương ứng và chỉ chờ đợi được công bố chính thức.

Như vậy. ở đây đã có quyết định của Quốc hội bãi bỏ luật trục xuất. và có chỉ dụ của nhà vua công nhận từ trước hiệu lực của quyết định này. Do đó. tôi cho rằng tôi hành động hoàn toàn trên cơ sở quyền dành cho tôi nếu như tuyên bố rằng:

> tôi phản đối lệnh trục xuất đã thông báo cho tôi thậm chí không tuân theo thủ tục văn bản và không nêu rõ những căn cứ. coi đó là hành động phi pháp. và tôi sẽ chỉ khuất phục vũ lực.

Tôi mong quý ngài vui lòng thông báo lời kháng nghị này lên cấp tương ứng và lập tức cho tôi biết câu trả lời. bởi vì trong trường hợp không lưu ý đến lời phản kháng này thì tôi sẽ lập tức gửi đơn khiếu nại lên vị chưởng lý hoàng gia. cũng như lên Bộ Nội vụ và lên cấp cao nhất là Quốc hội lập hiến Béc-lin và Quốc hội Đức.

Khuên. ngày 17 tháng Tám 1848

(ký tên) *Các Sáp-pơ*

Việc trục xuất một *cư dân của Na-xau ra khỏi thành phố Khuên* trên sông Ranh - đó là viên gạch đầu tiên để xây dựng nên "*ngôi đền sự thống nhất của Đức*" - ngôi đền mà các nhà kiến trúc vĩ

đại của toà lâu đài quốc gia của chúng ta đã ba ngày liền tuôn những bài diễn văn long trọng vào đó.

Viết ngày 18 tháng Tám 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 80, 19 tháng Tám 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

GAI-GƠ VÀ SÁP-PƠ

Khuên, ngày 22 tháng Tám. Theo sự đòi hỏi của ngài Gai-gơ (ở Cô-blen-txơ), quyền cảnh sát trưởng, ông Sáp-pơ đã nhận được lệnh rời khỏi Khuên vì ông này không phải là thần dân Phổ, mà là công dân của Na-xau. Hội liên hiệp công nhân[25] - mà ông Sáp-pơ là thành viên tích cực - thấy mình có bổn phận bắt tay vào công việc này như chính công việc của bản thân và phản đối việc tự tiện trục xuất ông Sáp-pơ. Thứ sáu tuần trước, lời phản kháng đã được trao cho ngài Đô-lê-san khi ngài Gai-gơ đi vắng. Vì ngài Đô-lê-san tuyên bố rằng ngài không hay biết gì về việc này nên cuộc đến gặp của uỷ ban được chỉ định trao lời phản kháng đó đã bị hoãn đến thứ ba tuần sau, ngày 22 tháng Tám, để uỷ ban này có thể thương lượng với chính ngài Gai-gơ. Hôm nay, ngày Gai-gơ đã tiếp uỷ ban, mở đầu bằng lời tuyên bố rằng việc này không còn phụ thuộc vào ông ta nữa, nhưng sau khi xuất hiện bài báo đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" thì bộ chủ quản yêu cầu ông ta, ông Gai-gơ, trình một báo cáo chính xác về vấn đề này. Bản báo cáo này đã được gửi đi hôm nay, do đó, việc thực hiện hoặc bãi bỏ trục xuất ông Sáp-pơ không còn phụ thuộc vào ông ta, ông Gai-gơ nữa. Một thành viên trong uỷ ban đã tuyên bố hiểu ý ngài Gai-gơ theo tinh thần là sáng kiến về việc trục xuất

ông Sáp-pơ là của bộ chủ quản; đáp lại ý kiến ấy, ngài Gai-gơ tỏ ra bực bội và đã long trọng khẳng định một cách trung thực với uỷ ban rằng chính *ngài ấy* chủ động đề ra biện pháp này. Ngài ấy trước hết viện cớ rằng ngài hiểu biết rất rõ luật pháp, vì trước kia ngài đã từng là dự thẩm viên của toà án; nhưng đó không phải là căn cứ duy nhất:

"tôi cho rằng tôi đã hành động không chỉ với tư cách là quyền cảnh sát trưởng, mà còn tuân theo lý trí : *tôi* đã hành động như một *cá nhân con người*".

Ngài ấy nói thêm ngài biết rất rõ rằng tất cả những lời phát biểu của ngài sẽ được tờ "Neue Rheinische Zeitung" nhắc lại và giải thích xuyên tạc, nhưng ngài không quan tâm đến điều đó: "*tôi* đã hành động như một *cá nhân con người*". Một thành viên khác trong uỷ ban đã lưu ý ngài ấy rằng nếu ngài Gai-gơ hành động như một *cá nhân con người*, thì *cá nhân ấy* chẳng qua vẫn chỉ là *cá nhân* viên quyền cảnh sát trưởng, mà *cá nhân* ấy thì đương nhiên có thể hành động phù hợp với lý trí. Nhưng Hội liên hiệp công nhân cũng có nhân cách, nhân cách ấy là 6 nghìn công nhân, và nhân cách ấy có thể có một sức mạnh y như nhân cách ngài Gai-gơ, và cũng phù hợp với lý trí. Hội liên hiệp công nhân phản đối biện pháp nào mâu thuẫn với tất cả các đạo luật hiện hành và trái với ý chí của Quốc hội Phran-phuốc. Thành viên đầu tiên của uỷ ban đã đòi ngài Gai-gơ ít ra cũng phải huỷ bỏ biện pháp này; ngài Gai-gơ đã khước từ và cam đoan với uỷ ban rằng từ nay cho đến khi nhận được ý kiến trả lời của bộ trưởng thì, về phía mình, ngài ấy sẽ không thi hành biện pháp nào và ông Sáp-pơ có thể bình yên ở lại thành phố Khuên. Ủy ban cũng bị khước từ mọi sự giải thích về một nội dung bản báo cáo của ngài Gai-gơ. Hay là ngài Gai-gơ đã đưa ra những quyết định khác hơn là ngài

Ga-ghéc-nơ, còn cư dân của Na-xau thì không phải là công dân Đức có quyền cư trú ở bất kỳ quốc gia nào trong số 24 tổ quốc Đức ?

Viết ngày 22 tháng Tám 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 84, 24 tháng Tám 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* CHÚ THÍCH CỦA BAN BIÊN TẬP CHO BÀI "KẾ HOẠCH TÀI CHÍNH CỦA PHÁI TẢ"[26]

(Quả thật chúng tôi không hiểu nổi tại sao các nghị sĩ thuộc cánh tả lại đệ trình các kế hoạch tài chính để kiếm số tiền cần thiết cho cái nội các mà họ muốn lật đổ. Vì chính *sự khước từ* tiền bạc là phương thức chủ yếu để lật đổ nội các, còn đối với ngài Han-dơ-man thì có thể đó là phương cách duy nhất. Có thể, nếu trong kế hoạch tài chính còn bao hàm cả việc cải cách, - đâu phải thế, ông ta phải làm cho chính phủ thoát khỏi biện pháp đáng ghét là phát hành công trái cưỡng bức. Nhưng đối với phái đối lập thì cái gì có thể hay hơn những hành động của nội các, mà bản thân nội các, vì những hành động ấy đã làm cho người ta ghét nó ? Ban biên tập.)

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 8 tháng Chín 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 98, 9 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NHỮNG NHÂN VẬT KẾ THỪA CỦA ÔNG TA

Khuên, ngày 9 tháng Chín. Vậy là, có triển vọng thành lập nội các Van-đếch-Rốt-béc-tút. Chúng tôi không tin điều đó. Nhà vua[1*] vị tất sẽ phục tùng những đòi hỏi của các ngài ấy, đặc biệt là sau chuyến đi đến Khuên[27]. Thế thì sẽ không còn sự lựa chọn nào khác ngoài Ra-đô-vít-txơ và Phin-kê, ngoài sự đoạn tuyệt công khai với Quốc hội, sự đoạn tuyệt công khai với cách mạng. - tiếp sau đó sẽ xảy ra điều gì thì chúng ta chẳng có gì để nói.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 9 tháng Chín 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 99, 10 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* - Phri-đrich-Vin-hem IV

NHỮNG VỤ BẤT BỐ

Khuên, ngày 11 tháng Chín. Chúng tôi chất vấn các ngài hữu trách trong cơ quan công tố như sau :

Có đúng là các ngài Xan-ghết và Bluym con ở Khuên, sau khi họ thành lập ra Hội liên hiệp công nhân ở Cát-xen, đã bị ngài thị trưởng Phôn Gây-ơ bắt giam, căn cứ theo lời tố giác của ngài mục sư, vào lúc 8 giờ tối hôm qua ở Vê-xê-lin-gơ - nơi mà hai người này cũng có ý định lập ra một hiệp hội như thế - ngay khi họ chưa phát biểu trước công chúng dù chỉ một lời, ngay trước khi cuộc họp bắt đầu ?

Có đúng là vụ bắt bớ này - vả lại vụ này là có thật - không có một căn cứ nào khác ngoài lời tố giác của ngài mục sư đã tuyên bố rằng cả hai ngài ấy đã có ý định (!) xúi giục công nhân ?

Nếu sự việc diễn ra như vậy thì câu hỏi đặt ra là : liệu viện kiểm sát có chống lại hành động phi pháp đáng phẫn nộ như thế không, hay là cơ quan công tố biểu quyết bày tỏ lòng cám ơn với ngài Gây-ơ, trong khi chờ đợi việc thành lập nội các Ra-đô-vít-txơ và sắp sửa có việc bãi bỏ quyền tự do lập hội ?

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 11 tháng Chín 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 100, 12 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

MỆNH LỆNH GỬI QUÂN ĐỘI. - CÁC ỨNG CỬ VIÊN TRONG CUỘC BẦU CỬ. - NHỮNG LỜI BÌNH LUẬN BÁN CHÍNH THỨC VỀ TÍNH HAI MẶT CỦA PHỔ

Chúng tôi có các báo Đan Mạch cho đến ngày 9 tháng Chín. Mệnh lệnh gửi quân đội ngày 4 tháng Chín chứa đựng những chỉ thị sau đây : tướng Crốc đảm nhận việc chỉ huy ở Giút-lan với đại bản doanh đóng ở Vi-boóc-gơ. Đơn vị đồn trú của An-den có bộ chỉ huy đặc biệt trong thời gian ngừng chiến[28]. Quân đoàn hiện đang có mặt ở mặt trận được bố trí, tuỳ theo khả năng, tại các khu vực chiêu mộ tân binh của nó, do đó, nó được bố trí phân tán khắp Giút-lan và trên các đảo. Trong mỗi đại đội, quân số tại ngũ là 40-50 người, số còn lại thì cho về nhà; các chỉ huy lữ đoàn được giao nhiệm vụ thường xuyên thanh tra các đơn vị của mình và chuẩn bị cho cuộc hành quân mới. Nhưng vì nhà vua[1*] có ý định đích thân kiểm tra quân đội của mình trước khi giải thể các đơn vị ấy, cho nên những chỉ thị ấy sẽ tạm thời chưa được thi hành cho đến khi có lệnh đặc biệt. Hình như, điều này sẽ không xảy ra còn vì - như đã nói trong thông báo tiếp theo của tờ "Faedrelandet" xuất bản ngày 9 - qua những bức thư riêng tư nhận được ở Cô-pen-ha-ghen, người ta vừa mới được biết về việc Quốc hội quyết định ngừng rút lui.

1* - Phrê-đê-rích VII

Sự tự tin khá vững chắc của người Đan Mạch vào số tân binh tuyển mộ ở Bắc Slê-dơ-vích thấy rõ qua việc chính đơn vị quân đội này đã được điều động đến vùng biên giới Slê-dơ-vích, tức là đến An-den.

Đảng tự do ở Cô-pen-ha-ghen đã đưa ra bản danh sách các ứng cử viên của mình trong cuộc bầu cử sắp tới. Các đại biểu của giai cấp tư sản, các biên tập viên của tờ "Faedrelandet" và "các nhà hoạt động nhân dân" khác của "chế độ quân chủ lập hiến được thiết lập trên cơ sở dân chủ" (thì ra người Đan Mạch đã sao chép y hệt của người Đức) đã họp lại với nhau và soạn ra bản danh sách. Trong bản danh sách này có giám đốc ngân hàng, giám đốc công ty bảo hiểm nhân thọ, hai thầy giáo, một luật sư, một trung tá, một sĩ quan hải quân, hai thợ thủ công và "disvacheur" (!). Đó là các lực lượng trí thức mà "hovedstad"[1*] có được.

Chính phủ Phổ không gặp may. Cả trong các vấn đề Đan Mạch nó cũng lại biết làm cho nước Phổ mang tiếng là kẻ hai mặt, gần như là sự phản bội đối với cả hai phía. Như đã biết, tính hai mặt ấy là cái vốn có của tính cách nền chính trị Phổ, chỉ cần nhớ lại sự phản bội của tuyển đế hầu "vĩ đại"[2*] đối với nước Ba Lan - khi ông ta đột nhiên chuyển sang phía người Thuỵ Điển, nhớ lại Hoà ước Ba-lơ, nhớ lại năm 1805 , và thời gian gần đây nhất - nhớ lại tính hai mặt mà kết quả là nội các ấy đã đẩy người Ba Lan vào bẫy[29]. Vậy là cả trong các vấn đề Đan Mạch, chính phủ Phổ đã xem thường lợi ích của nhân dân Đức, và thậm chí về hành động ấy nó cũng chẳng được Đan Mạch cám ơn. Xin các vị hãy nghe tờ "Faedrelandet" viết gì :

1* - "thủ đô"

2* - Phri-đrích-Vin-hem

"Căn cứ vào bức thư của thủ tướng Phổ Au-ơ-xvan (gửi chính phủ lâm thời ở Ren-đơ-xbuốc) - mà chúng tôi dẫn ra dưới đây - người ta thấy rõ rằng Phổ đóng vai trò rất mập mờ. Thứ nhất, điều hết sức lạ lùng là chính phủ Phổ nói chung đã có quan hệ với chính phủ phản loạn trong các công quốc. Sau nữa, ngài Au-ơ-xvan đã hoàn toàn xuyên tạc nội dung các điều kiện đình chiến không chỉ ở một khía cạnh. Mặc dù cuộc đình chiến tuyệt nhiên không được xem là cơ sở cho bản hoà ước sau cùng, nhưng ngài Au-ơ-xvan vẫn khẳng định rằng cuộc đình chiến ấy tạo ra một tình hình có thể đưa đến một giải pháp cuối cùng thuận lợi. Tiếp đó ông ta nói đến tầm quan trọng của các điều khoản liên quan đến việc quân đồng minh tiếp tục lưu lại ở xứ Slê-đơ-vích và việc khước từ cắt giảm quân số của quân đoàn Slê-đơ-vích-Hôn-stai-nơ, mặc dù theo các điều kiện đình chiến thì quân đội của Slê-đơ-vích và Hôn-stai-nơ phải được tách ra, còn quân đồng minh thì phải ở lại vùng An-tô-na. Sau chót, ông ta tung ra một điều đối trá khi khẳng định rằng địa vị pháp lý của các công quốc được duy trì trên cơ sở hiện hữu, tuy trong thoả ước đình chiến có nói rằng các mệnh lệnh của vua Đan Mạch, cũng như các quyết định của chính phủ lâm thời, được công bố sau ngày 17 tháng Ba, phải bị bãi bỏ. Về chính quyền trung ương[30] thì trong thời gian thảo luận vấn đề Lim-buốc[31] nó đã bộc lộ thái độ hèn nhát đối với Quốc hội đến nỗi, về mặt này, thật sự có thể chờ đợi xảy ra mọi điều".

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 14 tháng Chín 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 103, 15 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

BÁO "FAEDRELANDET" NÓI VỀ ĐÌNH CHIẾN

Khuên, ngày 21 tháng Chín. Cái gọi là Quốc hội ở Phran-phuốc, như đã biết, đã phê chuẩn thoả ước đình chiến[28] sau khi Phổ cam đoan rằng chính phủ Đan Mạch *đã chính thức thông báo* về việc họ đồng ý *thay đổi các điều kiện đình chiến*.

Nhưng mọi người đã biết, việc biểu quyết về vấn đề sơ bộ đã gắn với những mưu mô nào. Những mưu mô về vấn đề chính yếu đã diễn ra *bên ngoài* Quốc hội.

Chúng ta hãy xem tờ "Faedrelandet", số ra ngày 16 tháng Chín, viết gì :

Sau khi xem xét vấn đề những thiếu sót của bản hiệp ước đình chiến đã thực tế ký kết so với những dự thảo đầu tiên, tờ báo chuyển sang vấn đề những ưu thế đối với Đan Mạch. Người ta bảo trong trường hợp chiến tranh tái diễn thì nước Anh và nước Nga sẽ can thiệp. Sự thống nhất của nước Đức - khó khăn lắm mới duy trì được nhờ cuộc chiến với Đan Mạch - sẽ lập tức bị tan rã. Dân chúng ở Giút-lan có thể trải qua một đợt chuẩn bị bằng cách phục vụ trong đội dân binh, số quân của quân đội sẽ tăng lên gấp đôi:

"và 60 ngàn người trên một bán đảo không lớn, được sự yểm trợ của hạm đội, sẽ là một thứ Dan-nê-viếc-kê[32] mà muốn tấn công nó, nước Đức thống nhất vĩ đại sẽ còn phải suy nghĩ hết sức nghiêm túc".

"Nhưng dù thế nào đi nữa thì đình chiến vẫn là đình chiến. Vì thoả ước đình chiến đã được ký kết, được phê chuẩn và được bảo đảm, cho nên sẽ là một hành động vô trách nhiệm nếu bản thân chúng ta từ chối thi hành các điều kiện đình chiến hoặc để kẻ thù của chúng ta phá hoại thoả ước đó. Chính phủ nước ta sẽ không bao giờ làm việc đó, có thể và phải hoàn toàn tin chắc điều đó, vì vậy không nên lo âu do có tất cả những lời đồn đại về *sự thay đổi những điều kiện đã một lần được thông qua rồi*, đó là những lời đồn đại do các cơ quan chính phủ ở Slê-đơ-vích-Hôn-stai-nơ tung ra. Chúng ta biết rất rõ rằng các viên tướng và quan chức Phổ, cũng như người Đức nói chung - trừ số ít những ngoại lệ cao quý - không thật chi li trong các vấn đề bổn phận và cam kết, lòng trung thành và niềm tin. Chúng tôi hoàn toàn cho là có khả năng tướng Vran-ghen đã dám trắng trợn đề nghị uỷ viên Đan Mạch, ngài Rét-txơ, xé bỏ bản hiệp định, để làm cho các điều kiện của bản hiệp ước dễ chấp nhận hơn đối với các bạn bè của mình ở Slê-đơ-vích-Hôn-stai-nơ. Chúng tôi hoàn toàn cho rằng Quốc hội Phran-phuốc, cũng như nội các Phổ, đều cho là điều bình thường nếu áp đặt cho chúng ta những sự sửa đổi tuỳ tiện những gì đã được chấp nhận dứt khoát và được phê chuẩn theo mọi quy tắc pháp luật. Nhưng chúng tôi cho rằng sẽ là một tội ác nếu chính phủ nước ta sẽ cho phép thay đổi bản hiệp ước dù là một chữ, vì trong trường hợp này "lòng trung thực của Đức" sẽ không ngần ngại chà đạp nó một cách dễ dàng. Nếu như Các-lơ Môn-tơ-kê không thể tìm được cho mình những nhân vật cùng cai trị thì vẫn có sự quy định rõ ràng về việc lựa chọn họ, và chính phủ Đan Mạch có thể lựa chọn hai người mà nó vốn đã tin tưởng từ trước vào sự đồng ý của họ; đến lúc đó thì *công việc của Phổ là tìm cho ra hai nhân vật đồng cai trị*. Nếu những người Slê-đơ-vích-Hôn-stai-nơ không muốn chấp hành thì *bắt họ* phải làm việc này - đó là nhiệm vụ của nước *Phổ*. Và nếu đến ngày cuối cùng của thời hạn quy định, nghĩa là đến ngày mai, 17 tháng Chín, mà không thi hành những điều kiện căn bản nào đó của bản hiệp ước - trong khi phía chúng ta thi hành trung thực mọi điều kiện - thì *nhiệm vụ của chính phủ Đan Mạch* là xác định thời hạn chót, và nếu cả khi thời hạn ấy đã hết mà chưa làm được gì cả, *thì quyền và nghĩa vụ của chính phủ Đan Mạch là ra lệnh cho quân đội Đan Mạch mở cuộc tấn công vào Slê-đơ-vích và chiếm lấy nó*. Khi ấy chúng ta sẽ thấy châu Âu sẽ nói gì và những sự bảo đảm và những sự cam kết có giá trị gì. Chúng ta thật sự chẳng có lý do gì để sợ bất kỳ hậu quả nào; trong tất cả mọi trường hợp , chúng ta thà lãnh lấy trách nhiệm về những hậu quả ấy hơn là tự hạ thấp mình trước bản thân mình và trước mắt toàn thế giới, vì đã cho phép người ta đối xử với chúng ta như đối với những kẻ đầy tớ xu nịnh (trael) của thói kiêu ngạo Đức và thói đối trá Đức.

Chúng tôi vui mừng thấy rằng khi sắp viết xong bài này, chúng tôi có thể đưa ra ***những lời khẳng định hoàn toàn dứt khoát: không thể có bất cứ sự thay đổi nào từ phía chính phủ Đan Mạch*** *đối với bản hiệp ước đình chiến đã ký kết.*

Đó là quan điểm của cơ quan ngôn luận bán chính thức của nội các Đan Mạch.

Vậy tiếp đó sẽ ra sao ? Ai là kẻ lừa bịp và ai là người bị lừa bịp? Ai là *kẻ lừa bịp bị lừa*[1*]?

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 21 tháng Chín 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 109, 22 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* Lét-xinh. "Na-tan Anh minh", hồi 3, cảnh 7.

*NHIỆM VỤ CỦA UỶ BAN AN NINH KHUÊN[33] VÀ CHÍNH QUYỀN ĐỊA PHƯƠNG

Khuên, ngày 23 tháng Chín. Như đã đưa tin trên báo này[34], Uỷ ban an ninh đã thông báo cho chính quyền địa phương về việc Uỷ ban đã đặt cho mình nhiệm vụ: 1. giúp duy trì sự yên bình, 2. bảo vệ các thành quả của cách mạng. Ngài Phôn Vít-ghen-stây-nơ đã có văn bản thông báo về bản thông báo do ngài nhận được đó gửi cho uỷ viên công tố nhà nước Hếch-cơ, trong đó chính thức đòi điều tra xem trong nhiệm vụ ấy của Uỷ ban an ninh có chứa đựng điều gì đáng bị trừng phạt hay không!

Thật tội nghiệp cho ngài Hếch-cơ, vốn đã quá bận rộn với các công việc thuộc chức trách, nay lại gánh thêm trách nhiệm bổ sung thêm năng lực xét đoán các quan chức hành chính!!!

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 23 tháng Chín 1848

Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 112, 26 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* UỶ VIÊN CÔNG TỐ NHÀ NƯỚC HẾCH-CƠ VÀ NHỮNG THUỘC HẠ CỦA ÔNG TA

Khuên, ngày 24 tháng Chín. Ngài uỷ viên công tố nhà nước Hếch-cơ là người điên khùng nhất ở Khuên. Đã mấy ngày rồi đích thân ông ta, không quản khó nhọc, đã trực tiếp thẩm vấn các nhân chứng, cố gắng điều tra xem tại hội nghị nhân dân ở Voóc-rin-ghen[35] đã xảy ra những tội lỗi gì chống lại tinh thần thiêng liêng của luật hình sự. Cho đến nay kết quả điều tra của ông ta còn hết sức không đáng kể: 1. bởi vì đã không xảy ra điều gì trái pháp luật, 2. bởi vì các nhân chứng chỉ còn nhớ lơ mơ điều mà từng người đã nói và đặc biệt là người ấy nói vì lý do nào. Về điểm 2 chúng tôi muốn lưu ý ngài Hếch-cơ đến bằng nhóm các tên cảnh sát cải trang và những tên mouchards[1*] ghi tốc ký, lùng sục khắp cánh đồng cỏ, nơi đã diễn ra cuộc họp. Thật ra, nếu đa số cột trụ ấy của nhà nước không thể đưa ra những lời khai nào nữa, thì điều đó tuyệt nhiên không được làm cho chúng ta ngạc nhiên. Ví dụ, một trong số bọn chúng vào giữa trưa đã say khướt đến mức khóc lóc giàn giụa, lê bước từ ghế này đến ghế khác trong quán rượu, cảm ơn rối rít khi nuốt những

---

1* - gián điệp

cốc rượu mà người ta cho hắn và kể lể "một cách đáng tin cậy" rằng tuy ở đây hắn là một tên gian tế, nhưng về những mặt khác hắn là con người tốt.

Viết ngày 24 tháng Chín 1848

Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 112, 26 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* PHẢN CÁCH MẠNG Ở KHUÊN[36]

Khuên, ngày 25 tháng Chín. Ngay khi vùng Ranh nhận được tin tức về việc thành lập nội các phản cách mạng[37] thì viện công tố ở đây bỗng nhiên bùng lên chẳng những niềm say mê bất bớ vô cùng to lớn, mà cả sự hăng hái thậm chí không phải là đặc trưng của một nhà nước cảnh sát già nua.

Cuộc tiến quân phản cách mạng đã mở đầu sáng hôm nay. Các vị anh hùng của cuộc tấn công ấy là những người chiến thắng ở những điểm này thì lại bị thất bại ở những điểm khác - đó là số phận đã đến cả với những vị tướng lĩnh tầm cỡ lớn hơn. Dự định bắt giam - như miếng mồi kiếm được buổi sáng - mấy tá những người dân chủ ở Khuên và dùng tin tức ấy làm vui lòng những kẻ hay than văn ở địa phương trong bữa ăn sáng[38]. Song một phần miếng mồi đó đã bị nẫng mất ở các ngài ấy. Nhân dân đã chiếm lấy từ tay cái Héc-man-đát thần thánh[39] viên đại uý Vác-tơ của đại đội 9 thuộc đội dân binh. Sáu nhân viên giữ gìn trật tự đã xâm nhập ngôi nhà của *Mô-lơ*, người đồng bào của chúng tôi. Đám đông tụ tập nhanh chóng chung quanh ngôi nhà này đã có cử chỉ đe dọa buộc hai vị trong số các ngài ấy phải trốn trên gác xép, còn vị thứ ba thì ẩn nấp ở tầng hầm. Rủi thay, ngôi nhà này chỉ có một lối ra. Mô-lơ đã đáp ứng mong ước của các nhân viên giữ gìn trật tự đã sợ hãi đến chết ấy và đề nghị đám đông đồng ý để cho toán 6 người ấy rút lui vô sự.

Còn về *Bếch-cơ* và *Sáp-pơ* thì từ sáng sớm họ đã bị giải đến nhà tù. Ngoài Buyếc-ghéc-xơ ra, trong sổ đen còn ghi họ tên một số biên tập viên báo chúng tôi, và đã có những mưu toan bắt giam họ.

Nếu các ngài ấy đi tiếp trên con đường thực thi các kế hoạch của mình thì chẳng bao lâu nữa tờ báo của chúng tôi chỉ có thể được biên tập một cách bí mật mà thôi. Nhưng chúng tôi có thể cam đoan rằng tất cả mọi hoạt động chống lại chúng tôi, về thực chất, sẽ không có kết quả, và bạn đọc của chúng tôi sẽ nhận được báo vẫn đều đặn như họ đã nhận từ trước đến nay. Ở đây chỉ có một vấn đề: ai sẽ là người để mất cảm giác hài hước sớm hơn - các ngài trong viện công tố hay là các biên tập viên của tờ "Neue Rheinische Zeitung".

Thêm vào những điều đã nói, chúng tôi xin bổ sung rằng hiện giờ bọn cảnh binh v.v. đang được phái đến Muyn-hai-mơ để trừng phạt, cả ở đấy nữa, một số nhà dân chủ đáng ghét, bắt và giam họ vào nhà tù.

Viết ngày 21 tháng Chín 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 112, 26 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* MƯU TOAN BẮT GIAM MÔ-LƠ

***Khuên*, 11 giờ sáng.**

Sáng nay một toán lính thuộc trung đoàn 29 đã được phái đến khách sạn "Im Cran-xơ" để bắt Mô-lơ. Nhưng binh lính đã bị người ta lấn át, và nhờ sự giúp đỡ của công nhân, Mô-lơ đã trốn thoát vô sự.

Viết ngày 25 tháng Chín 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 113, 27 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NHỮNG TIN TỨC MỚI NHẤT TỪ "QUỐC GIA KIỂU MẪU"

Bruy-xen, ngày 8 tháng Mười. "La Nation" mở đầu số báo hôm qua của mình bằng bài viết dưới đây về hai biên tập viên của tờ "Neue Rheinische Zeitung", đó là các ngài Phri-đrích Ăng-ghen và Éc-ne-xtơ Đron-ke:

"Những vụ trục xuất kế tiếp nhau xảy ra, và bất hạnh thay, những vụ đó quá giống nhau. Trong khi chúng tôi vẫn còn chờ đợi được nghe vài lời giải thích về việc trục xuất ngài A-đam thì biện pháp này đã giáng lên đầu hai công dân Đức thiếu chín chắn đến nỗi đã trông cậy vào việc bảo chữa, đó là cái quyền mà hiến pháp Bỉ đã thừa nhận cho mỗi người nước ngoài. Đúng thế, quyền bảo chữa ấy có trong văn bản hiến pháp; mấy ngày trước đây những lời nói về quyền bảo chữa ấy thậm chí đã lóe chói trên một trong những bề mặt phía ngoài của tượng đài hiến pháp không lớn và đầy quyến rũ dùng để trang điểm cho sân Cung Dân Tộc; nhưng khi cơn say do những lễ hội gây nên[40] vừa qua khỏi thì phái tự do cai trị chúng ta liền vội vàng đút vào túi cái phương châm mà họ đã từng hết sức lịch lãm phô bày với những kẻ tò mò ở thủ đô và tỉnh lẻ. Bruy-xen đã trở lại trạng thái bình thường của mình, và cảnh sát đã lại đảm đương hoàn toàn như trước sứ mạng tuyệt vời của họ, uốn nắn tính chất độ lượng của các học thuyết lập hiến không chín chắn của chúng ta bằng những hành động thô lỗ của họ.

Các ngài Ăng-ghen và Đron-ke đã có mặt tại thành phố chúng ta trong mấy ngày. Cả hai vị này đều là biên tập viên của tờ báo dân chủ "Neue Rheinische Zeitung", họ đã rời khỏi Khuên để khỏi chịu tác động của các lệnh bắt giam xuất phát từ một số bài diễn văn đọc tại các cuộc hội họp quần chúng. Họ đã sang Bỉ, không phải với mục đích lạm dụng lòng mến khách của Bỉ do hiếm hoi mà có thể trở nên quý báu, mà

chỉ để chờ nhận được ở đấy số tiền cần thiết cho họ để tiếp tục đi đến Pa-ro. Những sự cố rủi ro xảy ra ở Khuên *sau khi họ rời khỏi đó* đã cùng có ý định của họ. Từ khi chính phủ Phổ, theo gương nước Bỉ, bước vào con đường lập hiến rộng mở thì nó gặp may: sau khi tìm được một vị tướng[1] tuyên bố tình trạng giới nghiêm và đình chỉ việc xuất bản các tờ báo à la Ca-ve-nhắc, thì chính phủ này đã tìm được cả viên trưởng công tố[2] đã quyết định vận dụng nguyên tắc cùng tham dự về tinh thần à la Hê-be và Đờ Ba-ve. Song các ngài Ăng-ghen và Dron-ke đã quên rằng nếu mưu sự là do người thực hiện cuộc hành trình thì thành sự lại do cảnh sát.

Hôm kia, khi vừa có tin cho biết họ đã đến Bruy-xen thì viên thanh tra cảnh sát cùng đám thuộc hạ đã xuất hiện ở khách sạn nơi họ dừng chân. Chính vào lúc đó họ đang ăn trưa. Viên thanh tra đã đưa họ đến nhà tù "Pơ-ti Các-mơ", từ đó, sau mấy giờ, họ lại bị đưa đến Ga đường sắt phía Nam bằng xe trại giam. Như vậy là cảnh sát chỉ sử dụng việc họ được phép thi hành các biện pháp đối với "những kẻ lang thang", - và thật ra, những nhà chính trị lưu vong của chúng ta cũng không có những giấy tờ hợp lệ. Tuy nhiên, họ mang trong người giấy chứng nhận của nhà đương cục Khuên, chứng nhận họ là thành viên của đội dân binh[11] của thành phố này; họ cũng có bạn bè mà họ có được trong khi lưu trú ở Bruy-xen cho đến tháng Ba và các bạn bè ấy có thể xác nhận nhân thân của họ - song cảnh sát *được biết rất tường tận về họ*, đã chọn cách đối xử với họ như với những kẻ lang thang, ngay trước khi có thể đưa ra những bằng chứng bác bỏ điều đó.

Nếu có thể gọi đó là hành động tuỳ tiện, thì ít ra, đó không phải là sự tuỳ tiện mù quáng.

Cứ căn cứ vào cách thức những vụ trục xuất ấy hiện giờ đang được thực hiện, chúng tôi cho rằng phần tiếp theo của bài viết này có lẽ sẽ còn xuất hiện trong các số báo tới đây của chúng tôi, nếu bạn bè của tự do ở tất cả các nước không nhận thức được rằng đối với họ sẽ tốt hơn nếu trong cuộc hành trình đi quanh thế giới, họ cố gắng nhất quyết không ghé đến chỗ chúng tôi".

Qua đó thấy rõ là chính phủ Bỉ ngày càng nhận thức được địa vị đích thực của mình như thế nào. Trong khi ấy người Bỉ trở thành những tên đầy tớ cảnh sát cho tất cả các nước láng giềng và họ mừng rỡ đón nhận những lời ngợi khen về hành động ngoan

---

1• - Cai-dơ

2• - Xvai-phen

ngoãn và khúm núm của họ. Song bên trong tên đầy tớ cảnh sát Bỉ mẫn cán dù sao cũng có một cái gì đó rất khôi hài. Thậm chí tờ báo nghiêm túc "Times" cũng thừa nhận thái độ bợ đỡ ấy của Bỉ, chỉ có điều là thừa nhận một cách bông đùa mà thôi. Vừa rồi báo này đã khuyên dân tộc Bỉ hãy biến thành một câu lạc bộ lớn duy nhất, vả lại với phương châm: "Ne risquez rien!"[1*], phòng khi dân tộc Bỉ huỷ bỏ mọi câu lạc bộ ở nước mình.

Lẽ đương nhiên, báo chí chính thức ở Bỉ, với sự ngụ xuẩn vốn có của nó, cũng đã đăng lại lời khuyên nhủ đầy nhã ý ấy và hân hoan đón nhận lời khuyên ấy. Tuy nhiên, việc chính phủ Bỉ đã đối xử hết sức thô bạo với hai biên tập viên của tờ "Neue Rheinische Zeitung", đúng ra, có thể hiểu được qua việc ngay trong số đầu tiên của mình, tờ "Neue Rheinische Zeitung" đã cười giễu một cách thích đáng những ảo tưởng về "nhà nước kiểu mẫu" Bỉ[42].

Nhưng bằng cách nào mà chính phủ Bỉ lại cố gắng liên tục duy trì những ảo tưởng này, về điều đó thì chính báo chí Bỉ cho chúng ta thấy rõ. Tờ "Messager de Gand" đưa tin nguyên văn như sau:

"Giờ đây chúng tôi biết cái nước Đức có thái độ khâm phục to lớn đến thế đối với chúng ta gồm những ai. Cái nước Đức ấy gồm ngài *Vôn-phớc-xơ* ở Lu-ven, người đã được ngài Rô-gi-ê trả tiền vì đã biên tập bằng tiếng Đức các tài liệu tràn đầy nhiệt tình đối với nước Bỉ để đăng trên tờ "Kölnische Zeitung". Vì người ta tìm mọi phương cách để bảo đảm tiết kiệm, nên chúng tôi cảm thấy rằng chúng ta hoàn toàn có thể bãi bỏ khoản chi phí mà chúng ta dùng để trả tiền cho những lời hâm mộ của tất cả các nhà báo châu Âu. Ở Bruy-xen, ở tỉnh lẻ, ở Pa-ri, ở Luân Đôn, thậm chí đến tận Bu-ca-rét, chúng ta bỏ tiền mua những lời khen với giá rất đắt. Khoản tiết kiệm ấy có thể lên đến con số mà người ta không thể xem thường được. Chẳng hạn, tại Luân Đôn người ta đã rút ra 80 nghìn phrăng trong ngân quỹ của sứ quán chúng ta để trả cho một người Bỉ vẫn biên tập những bài ca ngợi nước Bỉ đăng trên tờ "Times", ở Neuen

---

1* - "Đừng mạo hiểm điều gì !"

England. Ngay khi người ta bổ nhiệm bá tước Li-nơ giữ chức đại sứ ở La Mã thi chúng ta cũng sẽ phải trả tiền cả cho những lời khoái trá của một nhà báo nào đó ở La Mã".

Phải chăng những lời bộc bạch ấy không đáng phục đó sao? Nhưng tôi chưa kết thúc. Tờ "La Nation" trong số xuất bản ngày 10 tháng Mười, đã cho đăng bài báo nhỏ dưới đây:

"Chúng tôi đã thường chỉ rõ rằng "những bài tin cá nhân" đăng trên tờ "Indépendance belge" được ghi nơi viết là Phran-phuốc và Béc-lin, thì, như hai giọt nước bản thiu, giống các bài đăng trên tờ "*Kölnische Zeitung*" (cộng tác viên là Vôn-phóc-xơ). Nhưng tờ "Zeitung" kể trên không được ấn hành vào các chủ nhật; "Indépendance", các số ra thứ hai, cũng không đăng các bài tin cá nhân".

Chúng tôi còn phải nói thêm một ít. Để tỏ lòng biết ơn tờ "Indépendance" đã sao lại các tin tức của mình nói về nước Đức từ báo "Kölnische Zeitung", đến lượt mình, tờ "Kölnische Zeitung" lại lấy từ báo "Indépendance" các quan điểm về nước Bỉ và nước Pháp.

Nhưng như đã biết, tờ "Indépendance" là cơ quan ngôn luận của chính ngài Rô-gi-ê đã thành công trong việc làm cho người ta vì tiền mà khâm phục nước Bỉ, làm cho những người yêu nước của Bỉ năm 1830, trong đó có viên tướng 80 tuổi Mê-li-nê, bị lãnh án tử hình[43], còn những nhà hoạt động chính trị lưu vong thì bị trục xuất ra nước ngoài trong những chiếc xe chở tù.

Viết khoảng ngày 11 tháng Mười 1848
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 114, 12 tháng Mười 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

GIAI CẤP TƯ SẢN CỦA CHÚNG TA VÀ TIẾN SĨ NIU-KEN[44]

Khuên, ngày 4 tháng Mười một. Tin tức về thắng lợi của người Crô-a-xi và người Ven-đơ ở Viên[45] đã làm cho giai cấp tư sản của chúng ta ở Khuên vui mừng đến mức nó đã mở nắp các chai rượu sâm banh và - qua cửa miệng của ngài tiến sĩ *Niu-ken* - đã đưa ra đề nghị có tính nguyên tắc dưới đây trong phiên họp buổi tối của hội đồng công xã họp ngày 3 tháng Mười một:

"Hội đồng công xã không có bổn phận cung cấp việc làm cho công nhân. Dây đơn giản là sự trợ giúp. do vậy mức tiền công nhật của công nhân do thành phố thuê mướn cần được quy định thấp hơn mức tiền công nhật của công nhân do các chủ tư nhân thuê mướn".

Nhằm luận chứng thêm cho đề nghị này, tiến sĩ *Niu-ken* đã chỉ ra rằng bằng sự chênh lệch như vậy sẽ có thể kìm hãm dòng công nhân đổ vào thành phố làm việc.

Ngài *Buê-cơ* chật vật lắm mới trì hoãn được việc giải quyết vấn đề này.

Tiến sĩ *Niu-ken* đã công bố giáo điều của giai cấp tư sản ở đây. Về việc này công nhân phải bày tỏ lòng biết ơn vô cùng to lớn đối với ngài Niu-ken.

Những tay trùm tiền bạc của chúng ta đã vui mừng chào đón *tình trạng giới nghiêm ở Khuên*, họ phải trước sau như một ca

ngợi - coi đó là thắng lợi - việc *bán phá Viên* và *xác lập nền tự do Crô-a-xi*, cũng như họ đã từng ca ngợi sự tàn bạo điêu luyện của những kẻ chiến thắng hồi tháng Sáu[46].

Viết ngày 4 tháng Mười một 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 135, 5 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TIN TỨC TỪ VIÊN

***Khuên*, ngày 5 tháng Mười một. *Những thư từ và báo chí đã không được gửi tới từ Viên*. Trong các tờ báo xuất bản ở *Brê-xlau* mà chúng tôi có: "Allgemeine Oder-Zeitung", "Schlesische Zeitung", "Breslauer-Zeitung", - nếu ta xem xét với thái độ phê phán - thì *không chứa dựng điều gì cả*.**

Trong một số tờ báo *buổi sáng ở Béc-lin*, xuất bản vào ngày 3 tháng Mười một, có dẫn tin dưới đây mà một trong số những báo ấy đã nhận được từ Hai-xinh-gơ, còn các báo khác thì nhận được từ *Viên:*

"Quân đội hoàng đế đã hoàn toàn chiếm thành phố Viên" .

Báo "Kölnische Zeitung" đăng "*thông báo được coi là đáng tin cậy*" này mà nó nhận được từ Brê-xlau, xác nhận nó bằng "bức điện khẩn" gửi đi từ Béc-lin, dĩ nhiên, bức điện ấy "tự bản thân nó" không gây ra sự nghi ngờ nào.

Chúng ta hãy để yên tờ thông báo không ghi tên tác giả gửi đến từ Brê-xlau! Chúng ta hãy bàn đến *bức điện khẩn trên báo "Kölnische Zeitung" được đăng bằng cỡ chữ to*.

Bức điện khẩn được đánh đi từ Viên ngày 1 tháng Mười một, lúc 12 giờ trưa.

Bức thư gửi Đuy-mông - nếu ông này đã nhận được bản tin ấy bằng văn bản - do bưu điện Béc-lin gửi đi ngày 3 tháng Mười một, lúc 8 giờ *sáng*.

Buổi chiều ngày 3 tháng Mười một tin này đã lan ra khắp Béc-lin chỉ như là một tin đồn, và những tờ báo ra buổi chiều ngày 3 tháng Mười một nhưng lại đề ngày 4 tháng Mười một, - thì *bác bỏ tin đó*.

Như vậy, chúng tôi không có tin tức từ Viên. Đuy-mông - người mà từ ngày 6 tháng Mười đã loan truyền tin về vụ Viên bị cháy và bị đánh chiếm - lẽ ra có thể chí ít mỗi tháng một lần dẫn ra những sự việc có thật như là một ngoại lệ.

Do C. Mác viết ngày 5 tháng Mười một 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 135, kỳ thứ hai, 5 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* NGHỊ QUYẾT CỦA QUỐC HỘI BÉC-LIN[47]

Béc-lin, ngày 11 tháng Mười một, 7 giờ 45 phút tối.

Đến 6 giờ người ta biết rằng Rim-plơ đã được lệnh trước 4 giờ sáng phải nộp tất cả vũ khí của đội dân binh[41]. Trong khi ấy Quốc hội quyết định:

1) Tướng Bran-đen-buốc là *tội phạm quốc gia*; 2) đội dân binh không được nộp vũ khí và trong trường hợp cần thiết thì phải dùng *vũ lực* đẩy lùi *vũ lực*; 3) bất cứ một viên sĩ quan nào ra lệnh bắn vào đồng bào cũng đều bị kết tội *phản quốc*. - Ngoài ra, đã lập ra một uỷ ban để thảo luận vấn đề *từ chối nộp thuế*.

Ngay trong phiên họp buổi sáng, Quốc hội đã thành lập một uỷ ban để *thảo luận vấn đề từ chối nộp thuế*.

Khi các đại biểu Quốc hội xuất hiện trước toà nhà hát kịch thì họ phát hiện rằng lối vào đã bị khoá. Bên trong nhà hát chỉ có một đại đội lính được bố trí, viên đại uý chỉ huy đại đội này không cho phép ngài Phôn Un-ru đi vào toà nhà này. Từ đấy các nghị sĩ Quốc hội đi đến đại sảnh mà họ cũng bị cấm bước vào đó. Khi đó Quốc hội tiến hành phiên họp tại "Khách sạn Dờ Ruy-xơ".

Ngày 11 tháng Mười một, buổi tối. Quốc hội đã dời phiên họp buổi chiều đến hội trường bãi bắn ở phố Lin-đen. Đến thứ hai Quốc hội sẽ chuyển đến toà thị chính Khuên[48]. Như tôi nghe nói, sở giao dịch đã đề nghị cung cấp tín dụng, còn các vị nghị viên thành phố thì muốn đảm bảo trả tiền lương cho các nghị sĩ. Đã có mấy đoàn đại biểu đến đó (từ Span-đau, Mác-đơ-buốc, Pô-mê-ra-ni) để tuyên bố công nhận các quyền của Quốc hội.

Trong ngày hôm đó đã xuất hiện "T u y ê n b ố" c ủ a n h à v u a[1], có kèm theo chữ ký của các bộ trưởng. Bản Tuyên bố này giống như những bản tuyên bố tương tự của *D ô n M i - g h e n*, cũng toan biện minh cho việc dời địa điểm họp Quốc hội. Lệnh thứ hai của nhà vua giải tán đội dân binh, lệnh thứ ba bổ nhiệm *R i n - t a - l e n*, chánh án toà án quận ở Na-um-buốc, làm bộ trưởng tư pháp[2].

Sau khi ngài Boóc-nê-man đưa ra xem xét vấn đề: liệu nhà vua có quyền trì hoãn, dời chuyển đến địa điểm khác hoặc bãi bỏ phiên họp của Quốc hội tiến hành hội họp ở đây nhân danh toàn quốc hay không thì *Toà án tối cao* hoàng gia[3] nhất trí *trả lời* là *không có quyền*.

Tại Béc-lin có tin đồn rằng ở *B r ê - x l a u* quân đội đã bị đánh bật ra khỏi thành phố, còn "khách sạn Bran-đen-buốc" thì bị phá huỷ.

Chúng tôi không tin vào tin đồn này, vì bức thư đề một giờ đêm, ngày 11 tháng Mười một, mà chúng tôi vừa mới nhận được từ Brê-xlau không chứa đựng tin tức gì về chuyện này. Nội dung cơ bản của bức thư này như sau:

Trong phiên họp ngày 10 tháng Mười một, Ban chấp hành trung ương của đội dân binh quyết định thúc giục hội đồng thị chính (và các nghị viên thành phố) lập tức bảo đảm vũ trang toàn thể những người đàn ông có khả năng cầm vũ khí, và Ban chấp hành này tuyên bố rằng trong mọi tình huống cần phải thừa nhận và bảo vệ Quốc hội và chỉ công nhận Quốc hội là người cầm quyền. Viên tổng đốc[3] đã tuyên bố với một phái đoàn được cử đến gặp ông ta rằng ông ta sẽ không từ bỏ nền tảng pháp chế, nhưng sẽ không bao giờ có những hành động nào để chống lại Quốc hội, cũng sẽ không ủng hộ những hành động như vậy. Ông ta sẽ trút bỏ quyền hạn của mình ngay khi người ta đòi ông thực hiện điều gì đó trái pháp luật. Ông ta không thừa nhận sự cần thiết phải hoãn các phiên họp của Quốc hội.

Những lời tuyên bố ấy được viên cảnh sát trưởng[3] có mặt ở đó tán thành. Ông ta nói rằng ông không thừa nhận quyền giải tán nghị viện và sẽ lập tức từ chức nếu xảy ra điều gì đó đại loại như thế.

Ban chấp hành đội dân binh Brê-xlau tự tuyên bố là cơ quan thường trực.

Vì Quốc hội *đã tuyên bố* thủ tướng Bran-đen-buốc là *tên tội*

1* - Phri-đrich-Vin-hem IV

2* - Ai-xô-man

3* - Mi-nu-tô-li

phạm quốc gia, nên đương nhiên không còn bổn phận phải nộp thuế, bởi lẽ không thể dùng thuế để duy trì bộ máy chính quyền phản quốc của ông ta được. ***Như vậy, giờ đây nộp thuế là phản quốc, từ chối nộp thuế là bổn phận số một của công dân.***

Do C.Mác viết ngày 11 tháng Mười một 1848
Đã đăng trong số đặc biệt của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 141, 12 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* PHIÊN HỌP CỦA CÁC VIỆN THUỘC QUỐC HỘI THỤY SĨ

Béc-nơ, ngày 12 tháng Mười một. Các phiên họp đã tiến hành đến nay của cả hai viện của quốc hội Thuỵ Sĩ tạm thời chưa đi đến thảo luận những vấn đề quan trọng bậc nhất. Vấn đề cơ bản đã xem xét trong tuần trước là vấn đề thành lập hai hội đồng, tranh luận về việc công bố biên bản các phiên họp (như đã biết, những cuộc tranh luận ấy tạm thời chưa đem lại kết quả), vấn đề triệu hồi những nghị sĩ mà việc bầu họ phụ thuộc vào thái độ đối với bản hiến pháp mới[51]. Phiên họp hôm qua đã phê duyệt văn bản lời tuyên thệ của chính quyền liên bang và đã quy định mức lương trả cho các uỷ viên Hội đồng liên bang (chủ tịch hưởng 6 nghìn phrăng Thuỵ Sĩ, các uỷ viên Hội đồng hưởng 5 nghìn phrăng, chánh văn phòng hưởng 4 nghìn phrăng và nhận một căn hộ miễn phí). Bây giờ không thể trì hoãn thêm nữa việc lựa chọn thành phố thủ phủ của liên bang. Hơn nữa, hôm qua Bang thủ phủ[52] [Vorort] đã thông báo cho cả hai hội đồng biết về những biện pháp được thi hành để chống lại Tét-xin. Người Tét-xin đã đâm đơn khiếu nại các hành động của Bang thủ phủ[53] lên chính quyền liên bang mới, song không nên hy vọng rằng chính

quyền liên bang sẽ thay đổi hoặc hoàn toàn bãi bỏ các quyết định của chính quyền tiền nhiệm của mình.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 12 tháng Mười một 1848

Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung", số 147, kỳ thứ hai, 19 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo

Nguyên văn là tiếng Đức

In bằng tiếng Nga lần đầu

* TỪ CHỐI NỘP THUẾ VÀ NÔNG THÔN

Khuên, ngày 18 tháng Mười một. Vì thiếu chỗ nên hôm nay chúng tôi không thể công bố nhiều bức thư mới tỏ ý tán thành mà Quốc hội đã nhận được ở Béc-lin[54]. Những bức thư ấy sẽ được công bố trong một số báo tới đây[55].

Tại *Vít-lích* (khu Tơ-ria) có tin đồn là các chiến luỹ đã được dựng lên ngoài đường phố để cản bước tiến của trung đoàn 27 vào thành phố. Một người chứng kiến đã cho chúng tôi biết rằng tại *Béc-ca-xten* người ta đang mài sắc những cây thương cũ và đang chế tạo những lưỡi hái mà dân chúng Béc-ca-xten muốn nắm chắc trong tay tiến nhanh đến Vít-lích.

Như tin đồn, ở *Bon* người ta đã dùng vũ lực để chuyên chở bột mì và gia súc vào qua các cổng thành phố *mà không nộp thuế*, do vậy đã nảy ra xung đột.

Viên quyền thị trưởng của thành phố ở đây, ngài uỷ viên Toà án thượng thẩm *Grép-phơ*, dưới sự bảo vệ của một đội vũ trang - đội này đã chiếm giữ các lối đi đến toà thị chính -, hôm nay lần đầu tiên đã có mặt trong phiên họp của hội đồng công xã. Để tránh khả năng nổ ra những vụ xung đột khi có hành động từ chối nộp thuế giết những con *bò* mà những người buôn gia súc chắc chắn sẽ chở đến đây vào những ngày tới, hội đồng công xã

tuồng như đã quyết định cử một phái đoàn đến các cổng thành phố gặp các thương nhân ấy để *thoả thuận* với họ.

Từ Ve-xtơ-pha-li chúng tôi nhận được thông báo:

"Tờ "Neue Rheinische Zeitung" ở đây đã đạt được mục đích là nhân viên thu thuế được phái đi hôm kia từ An-xbéc đến Nê-hai-mơ, đã buộc phải rời khỏi đây gần như với hai bàn tay trắng, vì nông dân đã từ chối nộp bất kỳ một khoản thuế nào".

Những tin tức như vậy chúng tôi nhận được từ nhiều vùng nông thôn thuộc tỉnh Ranh.

Vị trí của Béc-lin chỉ có thể được bảo đảm nhờ nghị lực cách mạng của các tỉnh, vị trí của các thành phố lớn ở các tỉnh, đặc biệt là các thành phố chính của các tỉnh, chỉ có thể được bảo đảm nhờ nghị lực cách mạng của nông thôn. *Việc* **từ chối nộp thuế** (các *thuế trực thu* cũng như *thuế gián thu*) đem lại cho nông thôn khả năng tốt nhất để giành cho mình những công lao đối với cách mạng.

Do C. Mác viết ngày 18 tháng Mười một 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 147, kỳ thứ hai, 19 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NHỮNG TIN TỨC KHÁC NHAU TỪ THỤY SĨ

Béc-nơ, ngày 20 tháng Mười một. Tôi vừa mới được biết qua một quan chức của cơ quan chính quyền quân sự Thuỵ Sĩ *rằng chính quyền trung ương Đức*[30] tuồng như thế đã tuyên chiến với Thuỵ *Sĩ*[56]. Tối hôm qua nhân viên giao liên đã đến nơi, và ngay lập tức, vào hồi 11 giờ, đã có phiên họp của chính quyền Bang thủ phủ[52]. Đã thi hành các biện pháp nhằm bảo đảm các công việc chuẩn bị nghiêm chỉnh cho chiến tranh. Người ta nói tiếp rằng *đã có 50 nghìn lính của quân đội đế chế tập trung ở biên giới Thụy Sĩ sẵn sàng tiến hành các hành động quân sự.*

Tôi thông báo với các vị tin này đúng như tôi đã nghe nói. Bản thân tôi không tin tin đó, tuy nguồn tin thì đáng tin cậy. Tôi không cho rằng ngay cả nội các của đế chế lại có thể làm cái việc điên rồ *như vậy*.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 20 tháng Mười một 1848

Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 151, 24 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* KẾT QUẢ CUỘC BẦU CỬ HỘI ĐỒNG QUỐC DÂN

Béc-nơ, ngày 21 tháng Mười một. Kết quả cuộc bầu cử Hội đồng quốc dân được tiến hành hôm qua như sau: cựu uỷ viên Đại hội đồng[57] là Phi-sơ (đảng viên đảng bảo thủ) được 1793 phiếu, trúng cử. Vai-nơ-gác được 1315 phiếu, Ma-ti-xơ được 1266 phiếu, Blô-sơ (đảng viên đảng bảo thủ) được 1256 phiếu. Vì không một ai trong số ba người này thu được đa số phiếu tuyệt đối, cho nên cả hai nhân vật cấp tiến, Vai-nơ-gác và Ma-ti-xơ, đều có tên trong danh sách để bầu lại, và Vai-nơ-gác chắc sẽ trúng cử. Phái cấp tiến đưa được ít ra một ứng cử viên của mình vào Hội đồng, đó là nhờ sự tham gia bầu cử của tiểu đoàn dân cảnh Béc-nơ có vũ trang hiện có mặt ở Phrây-buốc, tiểu đoàn này đã nhất tề bỏ phiếu cho phái cấp tiến.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 21 tháng Mười một 1848

Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 152, 25 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

CUỘC BẦU CỬ. - DI-ĐỐP

Béc-nơ, ngày 21 tháng Mười một. Trong phiên họp hôm qua, *Quốc hội liên bang* (cả hai hội đồng[1•]) đã cùng nhau bàn về cuộc bầu cử ở Phrây-buốc[51]. Trước hết Bang thủ phủ[52] [Vorort] đã tuyên bố rằng bang này có ý định đi đến thoả thuận với Tét-xin, và vì vậy nó muốn đội quân đã được phái tới đó bị triệu hồi. Sau nữa, Bang thủ phủ đã bày tỏ mong muốn hết sức nhanh chóng thành lập Hội đồng liên bang (do có những sự rắc rối với chính phủ đế chế[56]). - Ngài Ê-se yêu cầu cách chức đại diện chính phủ liên bang ở Tét-xin. Ngài Phua-rơ tuyên bố rằng ông ta tạm thời, cho đến phiên họp sau, đồng ý nhận chức uỷ viên Hội đồng liên bang và chủ tịch Hội đồng. Như vậy, đã có 4 uỷ viên Hội đồng liên bang (Phua-rơ, Ốc-xen-banh, Phrây-Ê-rô-dơ và Nép-phơ); ngài Ốc-xen-banh tuyên bố Hội đồng liên bang đã được thành lập, rời chức chủ tịch hội nghị đã chuyển cho ngài Ê-se giữ, còn bốn uỷ viên Hội đồng liên bang đã được tuyên thệ[58].

Chuyển sang chương trình nghị sự, ngài Bru-gi-xơ, thay mặt đa số trong uỷ ban hữu quan, đưa ra đề nghị huỷ bỏ quyết định của Hội đồng quốc dân, thẩm tra lại cuộc bầu cử ở Phrây-buốc. Phái thiểu số đòi phê chuẩn quyết định của Hội đồng quốc dân.

1• - Hội đồng quốc dân và Hội đồng các bang

Các ngài Cốp-pơ, An-tôn Sni-đơ, Pô-chi-ê, Ai-ten, Pi-tơ, Ca-xten-la (Phrây-buốc), Vê-đe-rơ (Xanh Ha-len), Ốc-xen-banh và Pha-di tán thành đề nghị của phe đa số. Các ngài Tan-nơ, Trô-gơ, Ê-se, Phrây, Stơ-reng và I-mô-béc-stéc tán thành đề nghị của phe thiểu số. Và, tuy sự lập luận phần nhiều mang tính chất pháp lý, song đối với những người bảo vệ cuộc bầu cử ở Phrây-buốc thì điều có ý nghĩa rất quan trọng là những lý do chính trị, cụ thể là: cần duy trì chính phủ ở đó và không để mặc cho bang này lại rơi vào tình trạng không được bảo vệ trước những mưu kế của giới tăng lữ. Sau cùng thì đề nghị của phe đa số trong uỷ ban đã được chấp nhận với 68 phiếu thuận và 53 phiếu chống, như vậy, quyết định của Hội đồng quốc dân về việc bãi bỏ cuộc bầu cử ở Phrây-buốc lại một lần nữa bị huỷ bỏ.

Các tờ báo "Suisse" và "Verfassungs-Freund" mừng rỡ vì quyết định này bảo đảm cho họ có được năm phiếu sẽ bỏ cho Béc-nơ như là thủ đô của Liên bang Thuỵ Sĩ. Báo "Nouvelliste Vaudois" cũng sẽ mừng rỡ, vì chính phủ cấp tiến ở Phrây-buốc và năm phiếu của phái cấp tiến trong Hội đồng quốc dân đã tạm thời được bảo đảm. Trái với thái độ ấy, tờ "Berner-Zeitung", tuy xét về những nguyên tắc của nó thì nó gần gũi với tờ "Nouvelliste Vaudois" hơn là gần hai tờ báo kể trên của Ốc-xen-banh,- đã nhận định quyết định của Quốc hội liên bang như là thắng lợi đầu tiên của nguyên tắc chủ quyền của các bang trong Liên bang mới. Chúng tôi cho rằng báo "Berner-Zeitung" đã nhầm. Trong số những người ủng hộ phe đa số dĩ nhiên chỉ có rất ít diễn giả có thái độ nghiêm chỉnh đối với những vấn đề có tính nguyên tắc được nêu trong tiến trình tranh luận, và ít nhất là ngài Ai-ten, là nhân vật đã đi quá xa đến mức ông ta thậm chí đã lên tiếng

chống lại những người ủng hộ sự thống nhất. Đối với các đại diện của phe đa số, vấn đề là những lợi ích thuần tuý thực tiễn, điều này những tờ báo kể trên có thể chứng minh được; những tờ báo này tuy phản ánh những quan điểm trái ngược nhau, song, tuy vậy vẫn bênh vực cho chính các vấn đề ấy, dựa vào chính những luận cứ ấy. Trái lại, đa số các đại biểu của phe thiểu số, đặc biệt là phái cấp tiến Béc-nơ, đã có thái độ nghiêm chỉnh đối với những vấn đề có tính nguyên tắc. Nhưng vẫn chưa rõ liệu tính trung thực về phương diện pháp lý của những ngài ấy có đẩy họ đi quá xa hay không.

Hôm kia, thật đáng ngạc nhiên cho mọi người, đức ông Phôn Di-đốp, viên đại sứ Phổ, đã trở về đây sau một năm vắng mặt. Như đã biết, từ thời chiến tranh với Đồng minh đặc biệt,[59] ông ta đã dời bản doanh của mình về thành phố Ba-lơ mộ đạo - mã tầm mã v.v.. Việc ông ta đột ngột đến đây có ý nghĩa gì thì hiện còn chưa rõ. Chắc là hoàn toàn chẳng có ý nghĩa gì cả. Chí ít ông ta không đưa ra một lời tuyên bố nào với bang thủ phủ, cũng như với Hội đồng liên bang. Hơn nữa, toàn bộ văn phòng của ông ta tạm thời còn ở lại thành phố Ba-lơ.

Vậy là, bản tin hôm qua của tôi[1*] về những bất đồng với chính phủ đế chế đã chứa đựng một hạt chân lý. - Tuy nhiên, không có chuyện tuyên chiến, cũng không nhận được một bức thông điệp mới nào của chính phủ đế chế. Song, bang thủ phủ tối hôm kia đã thật sự nhận được tin tức nói rằng có 50 nghìn quân đế chế đang tập trung ở biên giới Thuỵ Sĩ để thành lập một đội biên phòng từ Con-xtan-txơ đến Ba-lơ, vì vậy - như tôi đã viết - nó

1* Xem tập này, tr. 66.

đã có cuộc họp vào ngay tối hôm đó. Chẳng bao lâu nữa chúng ta sẽ biết chính quyền của bang thủ phủ và Hội đồng liên bang vừa được thành lập đã thi hành những biện pháp gì để đối phó lại.

Hôm kia, ở quận Mít-ten-lan-đơ (thành phố Béc-nơ và vùng phụ cận) đã có cuộc bầu hai uỷ viên Hội đồng quốc dân: một uỷ viên thay cho Đuy-phua-rơ, nhân vật này, sau khi được bầu ở ba quận, đã lựa chọn Dê-lan-đơ; một uỷ viên khác thay cho Ốc-xen-banh, nhân vật này do được bầu vào Hội đồng liên bang nên đã bị tước quyền làm uỷ viên Hội đồng quốc dân. Trong thành phố[1*] phái bảo thủ (tức là phái phản động) đã thu được số phiếu sau đây: Phi-sơ - 1059 phiếu, còn Blô-sơ - 893 phiếu. Hai phần tử cấp tiến, Vai-nơ-gác và Ma-ti-xơ, đã thu được 559 và 540 phiếu[2*]. Việc Phi-sơ trúng cử không còn nghi ngờ gì nữa; khả năng trúng cử của Blô-sơ thì ít chắc chắn hơn, vì nhân vật này bị nhiều người không ưa. Sở dĩ phái bảo thủ ở Béc-nơ trội hơn nhiều như thế chủ yếu là do ảnh hưởng ở đây của các gia đình quý tộc cổ giàu có đối với cuộc bầu cử đó. Phần lớn cử tri phụ thuộc vào các gia đình này và chỉ thoát khỏi sự bảo trợ của họ khi xảy ra những tình thế khủng hoảng, hoặc nếu ứng cử viên là một nhân vật như Ốc-xen-banh, người mà từ lâu đã nổi tiếng và có địa vị nổi bật ở Thuỵ Sĩ. Ở đây, cũng như ở đa số địa phương của Thuỵ Sĩ, sức mạnh cách mạng thực sự của nhân dân là công nhân Thuỵ Sĩ và Đức, song họ lại không thuộc diện thường trú ở thành phố, vì vậy rất hãn hữu họ mới được hưởng các quyền bầu cử, ngay dù họ là công dân của bang sở tại[60]. Chính bối cảnh đó, cũng

---

1* - Béc-nơ

2* - Xem tập này, tr. 67. Có sự chênh lệch về số phiếu là do trong bài tin trước, Ăng-ghen đưa ra những kết quả sơ bộ của cuộc bỏ phiếu

như sự gia tăng ảnh hưởng của tầng lớp quý tộc thành thị - tầng lớp này luôn luôn mạnh lên vào những thời kỳ yên bình hơn - giải thích tại sao phái bảo thủ thắng trong cuộc bầu cử, thắng lợi đó là không tránh khỏi qua mấy năm sau mỗi cuộc cách mạng của phái tự do hoặc phái cấp tiến.

Trong phiên họp ngày hôm nay của Hội đồng quốc dân, tiến sĩ Stai-gơ ở Lu-xéc đã được bầu làm chủ tịch Hội đồng này thay vì Ốc-xen-banh. Hội nghị đã thảo luận vấn đề Tét-xin. *Pô-đa* (người ở Tét-xin), trong bài diễn văn của mình rất dài dòng và rất vô vị đối với người I-ta-li-a, đã đưa ra một loạt lời buộc tội các đại diện Thuỵ Sĩ và quân đội Thuỵ Sĩ ở Tét-xin. Về phía mình, Ê-se ở Xuy-rích đã có mọi nỗ lực để bác bỏ những lời buộc tội ấy. Chắc chắn tôi sẽ còn thông báo thêm về kết quả cuộc họp này[61]. Hình như có hy vọng là những hành động của Bang thủ phủ và của những đại diện của nó sẽ được hoàn toàn tán thành, và may ra người ta sẽ đơn giản chuyển sang bàn vấn đề ghi trong chương trình nghị sự mà cơ sở sẽ là thông báo hôm qua của Bang thủ phủ (xem ở đoạn trên) cho biết mọi chuyện đã được giải quyết.

Sau những lời phát biểu của mấy diễn giả nữa và sau hết, sau bài phát biểu của đại tá Xi-glơ - đối với đề nghị của đa số về việc tán thành các hành động của Bang thủ phủ, ông này đã bổ sung thêm yêu cầu đòi trút cho chính quyền ở Tét-xin chí ít một phần phí tổn, cũng như đòi tán thành hành động của các đại diện của Bang thủ phủ - cuộc thảo luận về đề nghị của vị chủ tịch đã được chuyển sang ngày mai.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 21 tháng Mười một 1848
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 153, 26 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* VỀ LẬP TRƯỜNG CỦA PHÁI TẢ TRONG QUỐC HỘI

Khuên, ngày 22 tháng Mười một. Theo những tin tức chúng tôi nhận được từ các nguồn cá nhân thì ***phái tả*** và phái giữa ***thiên tả*** trong quốc hội ở Phran-phuốc, tối hôm qua, trong một cuộc họp bí mật đã quyết định ***rút khỏi thành phần Quốc hội này, tự thành lập như là Uỷ ban dân chủ của Đức và đồng thời ra lời kêu gọi gửi nhân dân Đức.***

Chúng tôi đăng lại tin này, nhưng không bảo đảm về tính xác thực của nó, song tin chắc rằng, tuy vậy, phái tả và phái giữa thiên tả không còn lối thoát nào khác ngoài lối thoát kể trên. Nếu họ không làm như vậy thì thật chẳng khác nào tự sát.

Do C.Mác viết ngày 22 tháng Mười một 1848
Đã đăng trong số đặc biệt của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 150, 23 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* CUỘC TRANH LUẬN TRONG HỘI ĐỒNG QUỐC DÂN

Béc-nơ, ngày 22 tháng Mười một. Trong phiên họp hôm nay của Hội đồng quốc dân sau cuộc tranh luận kéo dài - trong tiến trình cuộc tranh luận này tướng Đuy-phua-rơ đã đọc bài diễn văn tuyệt vời ủng hộ Tét-xin[53], trong khi tất cả các quân nhân khác dự phiên họp này (Xi-glơ, Mi-sen, Ben-dơ và những người khác) có thái độ rất thù địch với Tét-xin - và sau câu trả lời tuyệt hảo của Pô-đa đáp lại tất cả mọi lời đả kích, thì đề nghị của phe thiểu số trong uỷ ban về việc:

"giam giữ những người I-ta-li-a lưu vong đã tham gia cuộc nổi loạn mới đây, và trao cho chính phủ Tét-xin thi hành quyết định này"

đã bị bác bỏ trong cuộc biểu quyết ghi danh với 62 phiếu tán thành bác bỏ đề nghị này và 31 phiếu chống.

Song, những đề nghị của phe đa số về việc:

1) trục xuất khỏi bang Tét-xin và đưa vào sâu Thuỵ Sĩ *tất cả* những người I-ta-li-a lưu vong, có tính đến những đòi hỏi về tính nhân đạo, về điểm này các đại diện của chính phủ liên bang phải lo liệu,

đã được chấp nhận với 62 phiếu tán thành và 31 phiếu chống, và

2) từ nay về sau cấm bang Tét-xin cho phép những người I-ta-li-a sống lưu vong tại bang này.

đã được chấp nhận với 50 phiếu tán thành và 46 phiếu chống.

Hai nhân vật ở Xuy-rích, Ê-se và Phua-rơ (hơn nữa, trái ngược với hành vi hiệp sĩ cao thượng của Đuy-phua-rơ, ông Phua-rơ đã đưa lên bàn cân tất cả uy tín của mình trong tư cách chủ tịch Hội đồng liên bang và suýt nêu vấn đề tín nhiệm) đã quyết định toàn bộ vấn đề qua việc khôn khéo tác động vào các đại diện của khu vực Thuỵ Sĩ nói tiếng Đức. Toàn là những đại diện của khu vực Thuỵ Sĩ nói tiếng Pháp đã biểu quyết với 31 phiếu ủng hộ Tét-xin, trừ 5-6 người. Trong lần biểu quyết ghi danh có thể nghe thấy từ "oui" và "nein"[1*], nhưng lại không nghe thấy một từ "non" nào và chỉ nghe thấy 5-6 từ "ja"[2*]. Khu vực Thuỵ Sĩ nói tiếng Pháp đã bị người Đức đè bẹp.

Những mục còn lại trong đề nghị của phe đa số mà cả phe thiểu số (ngài Pô-đa) cũng tán thành vừa mới được thông qua. Phiên họp của Hội đồng quốc dân và bưu điện kết thúc công việc cùng một lúc. Ngày mai tôi sẽ đưa tin tỉ mỉ hơn về cuộc tranh luận lý thú này.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 22 tháng Mười một 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 153, kỳ thứ hai, 26 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* - "tán thành" và "không tán thành"

2* - "không tán thành" và "tán thành"

* RA-VÔ TỪ CHỨC. - BIÊN GIỚI CỦA THỤY SĨ BỊ XÂM PHẠM[62]

Béc-nơ, ngày 23 tháng Mười một. Ở đây, việc Ra-vô rời bỏ chức vụ ngoại giao[63] đã gây ấn tượng to lớn và được mọi người tán thành. - Ngược lại, sự phẫn nộ mạnh mẽ đa bùng lên do việc quân đội Đức xâm phạm biên giới ở Dun-ghen, và một sự phẫn nộ còn mạnh mẽ hơn nữa nổ ra trước những lời xin lỗi lịch sự của viên chỉ huy toán quân ấy. Sao lại có thể như thế ? 35 lính cầm súng đi vào lãnh thổ Thuỵ Sĩ, xông vào một ngôi làng, bao vây một ngôi nhà đã định trước mà họ cho là một người lưu vong đã xác định, ngài Vây-xhác, trốn trong đó, toán lính làm ra vẻ có ý định lục soát, khăng khăng thực hiện ý định của mình, bất chấp nhiều lần thông báo rằng họ đang ở trên lãnh thổ Thuỵ Sĩ, họ dọa sử dụng vũ lực, và chỉ có gậy gộc và gạch đá của nông dân mới buộc họ rút đi. Mặc dù đã có tất cả những bằng chứng quá rõ ràng đó, chứng tỏ quá rõ ràng về hành động cố ý tấn công, nhưng viên chỉ huy vẫn khẳng định rằng tuồng như toán lính ấy không biết rằng họ đang ở trên lãnh thổ Thụy Sĩ ! Lấy gì giải thích một tình huống rất kỳ lạ: chỉ huy một đơn vị lính đông đảo như thế chỉ là một viên hạ sĩ quan, chứ không phải ít ra là một viên trung uý, như thường thấy, nhất là ở nước Đức dồi dào trung uý; lấy gì giải thích tất cả sự việc đó, nếu không phải là việc trong

toán lính có mặt viên sĩ quan dù sao cũng *phải* nắm địa lý chừng nào đó, sẽ có thể làm cho toàn bộ mưu chước ấy quá bị lộ tẩy? Và quả thật, chính phủ Thuỵ Sĩ sẽ không thoả mãn với lời xin lỗi được đưa ra rất lịch sự ấy sau một hành động xúc phạm được thực hiện quá dễ dàng. Chính quyền ở Xuy-rích đã mở cuộc điều tra, và chắc chắn là cuối cùng sự thể sẽ đi đến chỗ không phải Thuỵ Sĩ phải xin lỗi đế chế Ba-ra-ta-ri-a[64], mà ngược lại, đế chế Ba-ra-ta-ri-a sẽ phải xin lỗi Thuỵ Sĩ.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 23 tháng Mười một 1848
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 154, 28 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

PHIÊN HỌP CỦA HỘI ĐỒNG LIÊN BANG VÀ HỘI ĐỒNG CÁC BANG

Béc-nơ, ngày 25 tháng Mười một. Trong phiên họp hôm qua của Hội đồng quốc dân, việc giải quyết vấn đề thủ đô của Liên bang Thuỵ Sĩ chẳng những không xích gần mà thậm chí còn xa hơn nữa. Với đa số phiếu không đáng kể, phiên họp đã thông qua nghị quyết lựa chọn thủ đô không phải trong phiên họp liên tịch của hai hội đồng thông qua bỏ phiếu kín, mà bằng một đạo luật tương ứng do từng hội đồng thông qua một cách riêng rẽ. Như trước đây tôi đã dự đoán, trong trường hợp này sẽ xảy ra xung đột; Hội đồng quốc dân sẽ lựa chọn thành phố Béc-nơ, còn Hội đồng các bang thì lựa chọn Xuy-rích. Bản thân các uỷ viên của hai hội đồng này nói như vậy. Và nếu Hội đồng các bang sẽ lại huỷ bỏ quyết định này thì không thể lường trước xung đột sẽ được giải quyết bằng cách nào. Tuy nhiên, thành phố nào sẽ được chọn làm thủ đô thì sẽ phải cung cấp địa điểm và trang bị đồ đạc cho những phòng cần thiết để tiến hành các kỳ họp của Quốc hội liên bang, cũng như cho chính phủ trung ương, và phải xây dựng xưởng đúc tiền. Sau nữa, bằng đại đa số phiếu người ta đã thông qua khoản tín dụng không hạn chế dành cho Hội đồng liên bang. Đồng thời một khoản tín dụng như thế cũng được Hội đồng các bang mở ra, và như vậy, khoản tín dụng này có hiệu lực như một đạo luật.

Hôm nay, lúc đầu có phiên họp của Hội đồng các bang, sau đó là phiên họp của Hội đồng quốc dân. Trong cuộc họp liên tịch, các uỷ viên của Hội đồng liên bang, Đruy-ê và Phran-xi-ni, đã được tuyên thệ. Ngày mai tôi sẽ cung cấp cho các vị tin tức về tất cả những sự kiện quan trọng còn lại, bởi vì tôi đã không thể có mặt trong các phiên họp.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 25 tháng Mười một 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 155, 29 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

PHIÊN HỌP LIÊN TỊCH CỦA CÁC HỘI ĐỒNG.- HỘI ĐỒNG LIÊN BANG

Béc-nơ, ngày 26 tháng Mười một. Trong phiên họp liên tịch hôm qua của hai hội đồng, số người được tuyên thệ không phải là hai uỷ viên Hội đồng liên bang, Đruy-ê và Phran-xi-ni, như đã dự đoán và công bố[1•], mà chỉ có Đruy-ê. Phran-xi-ni không đến, vì những lớp tuyết phủ quá dày nên giao thông bưu chính qua ngả Gô-tác-đơ bị gián đoạn. Sau đó Hội đồng liên bang đã được uỷ quyền cho tuyên thệ những uỷ viên nào của Hội đồng liên bang và của toà án liên bang đến được sau khi có thể chuyến phiên họp của cả hai hội đồng lập pháp[51]. Trước đó đã có phiên họp của Hội đồng các bang để thảo luận dự luật về thủ đô Liên bang Thụy Sĩ mà Hội đồng quốc dân đã thông qua trước đây ba ngày. Vấn đề mà Hội đồng quốc dân đã làm cho trở nên khá phức tạp thì ở đây lại trở nên càng khó giải quyết hơn. Pha-di ở Giơ-ne-vơ đã đưa ra đề nghị tạm thời cứ để Béc-nơ là thủ đô thêm một năm nữa, trong thời gian ấy thì soạn thảo ra một đạo luật chi tiết hơn, trong đó cũng phải ghi thêm những bổn phận của bang trong việc bảo vệ chính quyền liên bang. Người ta tiếp cận vấn đề này một cách quá khinh suất. Trước khi thể hiện ý

1• Xem tập này, tr. 78-79.

chí của nhân dân Thuỵ Sĩ, cần tạo cho họ khả năng tự mình làm việc đó. Ông chủ tịch Hội đồng các bang là Bri-át ở Va-át-tơ đã tán đồng ý kiến này. Những thành viên khác đã đưa ra những điểm sửa đổi dưới đây: thủ đô của Liên bang phải được xác định trong phiên họp liên tịch bằng bầu chọn; tiếp nữa, địa điểm của thủ đô phải thay đổi, giống như trước đây đã làm với Bang thủ phủ[52] [Vorort] nhưng sớm nhất phải sau sáu năm nữa, ít ra cho đến khi thành lập xong Đại học tổng hợp Liên bang v.v.. Vì thời gian dành cho phiên họp liên tịch đã hết cho nên cuộc tranh luận đã chấm dứt và hôm nay sẽ tiếp tục. Rút-ti-man (Xuy-rích) đã đề nghị trả lại bản dự thảo cùng với những điểm sửa đổi cho uỷ ban chuyên đề. - Sau phiên họp liên tịch, Hội đồng quốc dân đã tiếp tục làm việc để thảo luận bản dự luật do Hội đồng liên bang đưa ra về việc chuyển giao, từ ngày 1 tháng Giêng 1849, cho Liên bang quản tất cả các cơ sở bưu chính của Thuỵ Sĩ, trong khi tạm thời duy trì khâu quản lý cho từng bang cho đến khi dàn xếp hoàn toàn hoạt động của ngành bưu chính, song vẫn duy trì thẩm quyền của chính quyền liên bang trong việc thay đổi lộ trình bưu điện, v.v. và v.v.. Bản dự luật đã được thông qua séance tenante[1*] với những sửa đổi nhỏ của Đruy-ê và những người khác. Hôm nay Hội đồng quốc dân sẽ thảo luận dự luật về trách nhiệm của các quan chức chính quyền hành pháp liên bang, do tiến sĩ Ê-min Phrây (Bang Ba-lơ), một nhân vật cấp tiến, đưa ra, và nếu còn thời gian thì sẽ thảo luận dự luật về việc thành lập Đại học tổng hợp liên bang do Ốc-xen-banh đưa ra.

Hội đồng liên bang, chính quyền hành pháp, đã tiến hành một số phiên họp. Phua-rơ đã tạm thời đảm nhận điều hành các công việc ngoại giao, còn Ốc-xen-banh thì điều hành các vấn đề quân

---

1* - tức thì. ngay lập tức

sự, Phrây-Ê-rô-dơ điều hành các vấn đề tài chính. Do vậy, hội đồng quân sự liên bang đã bị giải tán sau khi nhận được sự tuyên dương. Sau đó Hội đồng liên bang đã quyết định thông báo cho các bang, các đại diện ngoại giao của Thuỵ Sĩ ở nước ngoài, cũng như các cường quốc bên ngoài về sự thành lập của mình. Cũng đã quyết định gửi cho chính phủ đế chế bản khiếu nại về việc xâm phạm biên giới bang Xuy-rích[1*], và đồng thời thu thập, tại các bang hữu quan, những thông tin về hành vi của những người lưu vong cũng như về tính chất xác thực của những sự việc do chính quyền đế chế trung ương công bố trên tờ "Frankfurter Oberpostamts-Zeitung"[65].

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 26 tháng Mười một 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 156, 30 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1*- Xem tập này, tr. 76-77.

PHIÊN HỌP CỦA HỘI ĐỒNG QUỐC DÂN. - HỘI ĐỒNG CÁC BANG. - LỜI PHẢN KHÁNG CỦA GIÁO HOÀNG.- ĐỘI ÁP TẢI LƯƠNG THỰC CỦA ĐẾ CHẾ. - ĐẠI HỘI ĐỒNG BANG VA-LƠ

Béc-nơ, ngày 26 tháng Mười một. Trong phiên họp hôm qua, Hội đồng quốc dân đã quyết định chuyển cả hai vấn đề trong chương trình nghị sự (đề nghị của Ê-min Phrây về đạo luật về trách nhiệm và đề nghị của Ốc-xen-banh về Đại học tổng hợp liên bang) cho Hội đồng liên bang xem xét. Trong việc thảo luận vấn đề trường Đại học tổng hợp đã có một số ý kiến phát biểu đáng chú ý. Lu-xơ ở U-ri đã xem dự luật này là sự phá sản tài chính của bang mình. Cả Hun-gơ-buy-lơ ở Béc-nơ cũng đã hết sức kiên quyết chống lại việc thành lập Đại học tổng hợp: theo ông ta, đây là một sự xa xỉ của đám người vốn đã được học hành khá đủ rồi. Còn ngài Ê-se ở Xuy-rích[66], một An-ki-vi-át của A-ten Thuỵ Sĩ, thì cho rằng cần phải chờ đến khi kiếm được tiền. An-ki-vi-át đã có những căn cứ xác đáng để đòi chuyển sang bàn các vấn đề trong chương trình nghị sự: ông ta biết rất rõ ràng phái Béc-nơ có ý định đòi người ta chuyển thủ đô của Liên bang về chỗ họ, khi ấy sẽ thưởng cho Lu-xéc được là nơi toạ lạc Toà án Liên bang, còn thưởng cho Xuy-rích được là địa điểm của "trường cao đẳng của Thụy Sĩ". Song những tham vọng của những

nhân vật A-ten Thụy Sĩ còn đi xa hơn nữa, và tất cả đám nhân vật ấy, trừ hai người, đã biểu quyết - tuy là uổng phí - tán thành chuyển thẳng sang bàn các vấn đề trong chương trình nghị sự.

Tại Hội đồng các bang, dự luật về thủ đô của Liên bang đã được thông qua theo công thức do Hội đồng quốc dân đưa ra; theo đề nghị của Rút-ti-man, người ta chỉ thêm một điểm bổ sung liên quan đến sự an ninh của các cơ quan liên bang. Như vậy, giờ đây đã quyết định là vấn đề thủ đô sẽ được giải quyết riêng ở cả hai hội đồng, và hơn nữa không phải bằng cách bầu chọn, mà bằng cách biểu quyết thông thường. Chúng ta hãy xem việc đó sẽ dẫn đến kết quả gì.

Tại bang *Nơ-sa-ten*, mấy ngày trước đây đã xảy ra một sự việc rất rắc rối. Từ đó có tin tức báo rằng tất cả các cố vấn nhà nước, trừ một vị (ngài Stếch), đã nộp đơn xin từ chức. Tất cả các uỷ viên của Hội đồng quốc dân và Hội đồng các bang của nước cộng hòa hết sức bối rối và đã lập tức rời khỏi đấy trở về nhà. Theo chúng tôi được biết, những bất đồng nảy sinh do hành vi của ngài Stếch đã lại được dàn xếp bởi một tiểu ban của Đại hội đồng được lập ra nhằm mục đích này, và trong phiên họp hôm kia, các cố vấn nhà nước đã rút đơn xin từ chức, hành động này đã được các uỷ viên trong Đại hội đồng đón nhận bằng những tiếng hô lớn: "Vive la république!"[1*].

Giáo hoàng[2*] đã lên tiếng phản đối các quyết định của năm bang thuộc giáo khu Phrây-buốc, truất của giám mục Ma-ri-e những chức trách giám mục và quy định các biện pháp quản lý tạm thời giáo khu này[67]. Trong trường hợp những biện pháp này không được bãi bỏ, Giáo hoàng dọa sẽ có

1* - "Nền cộng hòa muôn năm !"

2* - Pi IX

"những chỉ thị khác. do lương tri của ngài đối với thế giới Thiên chúa giáo mách bảo".

Tờ báo phản động ở đây, "Schweizerischer Beobachter", tối hôm kia đã tự an ủi mình với niềm hy vọng rằng một khi ở La Mã hiện nay đã tuyên bố thiết lập nền cộng hòa (cái tờ báo bướm oai hùng ấy đã bị đẩy đến chỗ như thế đó!), thì chức giáo hoàng đã bị kết liễu[68] và thế giới công giáo lại có được tự do, như vậy thì những sự lộn xộn của Phrây-buốc sẽ được thu xếp ổn thoả!

Những tin tức đến từ biên giới Đức về việc đóng cửa biên giới đã diễn ra hoặc không diễn ra đối với hoạt động mua bán lúa mì nghe đầy mâu thuẫn. Đã biết chính xác là cùng lắm biên giới đã bị đóng cửa ở khu vực hồ Bô-đen, vì mới ngày hôm kia, ngày 24, số lượng nông dân xứ Sva-bơ đến chợ Xuy-rích cũng bằng số lượng nông dân đã đến trước kia.

Đại hội đồng bang Va-lơ đã quyết định đánh thuế thuế này được áp dụng do cuộc chiến tranh của Đồng minh đặc biệt[59], -không phải đối với những tu viện giàu có, như người ta vẫn làm ở những địa phương khác, mà là đánh thuế đối với các công xã. Dân chúng của bang Va-lơ sẽ phải nộp 1600 nghìn phrăng Thuỵ Sĩ. Như vậy, thay vì những thủ phạm đích thực của cuộc khởi nghĩa, tức các tu sĩ, người buộc phải nộp loại thuế ấy là dân nghèo ở bang này. Trong khi ấy các vị cha cố khả kính mang ngày càng nhiều tài sản của mình đến Pi-ê-mông, như các patres[1*] của Đại Béc-na đã từng làm. Các vị cha cố ấy - những người đã từng nổi tiếng trong các sách giáo khoa của nhà trường và trong các chuyện kể đầy tình cảm uỷ mị bởi những chú chó của mình và bởi lòng trắc ẩn quên mình giả tạo luôn chăm lo đến những lữ khách bị rét cóng - thật ra là những kẻ giàu có khủng khiếp và rất chăm lo đến phúc lợi của chính mình, họ đã chuyển tất cả tài sản của

1* - Các tu sĩ

mình, gia súc, tiền bạc, đồ đạc đến A-ốt-xta, nơi bản thân họ đang cư trú và toàn tâm toàn ý hưởng vị rượu vang xứ Pi-ê-mông. Khi Ra-đét-xki tiến vào Mi-la-nô thì những nhà từ thiện ấy đã đón chào sự kiện vui mừng ấy bằng những cuộc tiệc tùng và những phát đại bác chào mừng, vì hành động ấy mà họ đã bị các toà án Pi-ê-mông truy cứu trách nhiệm. Trong tu viện mùa đông của mình, ecclesia pressa[1•] ấy chỉ để lại một ít bột mì và mỡ lợn mà một số kẻ đầy tớ đem ra thết đãi các du khách. Tuy nhiên, tờ "Suisse" hoài nghi rằng tình hình diễn ra đúng như vậy với quyết định kể trên, tuy rằng quyết định ấy đã được đăng lại trên tờ "Journal du Valais".

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 26 tháng Mười một 1848
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 157, 1 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• - giáo hội bị xua đuổi

PHIÊN HỌP CỦA HỘI ĐỒNG QUỐC DÂN

Béc-nơ, ngày 27 tháng Mười một. Trong phiên họp hôm nay của hội đồng quốc dân người ta lại nêu vấn đề công bố bản tin về cuộc tranh luận, nhưng vì có ít người tham dự nên vấn đề này đã lập tức được chuyển sang ngày hôm sau.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 27 tháng Mười một 1848

Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 157, 1 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* HÀNH ĐỘNG BÓC TRỘM THƯ

***Khuên*, ngày 28 tháng Mười một, 11 giờ đêm. Hai bức thư mà tối hôm nay chúng tôi nhận được, một bức ghi là: "*Béc-nơ*", còn bức kia ghi là: "*Pa-ri*", rõ ràng đã bị bàn tay chính thức hoặc bán chính thức bóc trộm. Xi niêm phong không còn. Những mép phong bì được dán lại *chưa khô hẳn*. Đồng thời với *Vin-đi-sơ-grét-xơ* thì cả *Xét-ni-xki* cũng làm công việc tuyên truyền.**

Do C.Mác viết ngày 28 tháng Mười một 1848
Đã đăng trong số đặc biệt của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 155, 29 tháng Mười một 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

BÉC-NƠ ĐƯỢC TUYÊN BỐ LÀ THỦ ĐÔ CỦA LIÊN BANG THỤY SĨ. - PHRAN-XI-NI

Béc-nơ, ngày 28 tháng Mười một. Trong phiên họp hôm nay của Hội đồng quốc dân, với 58 phiếu thuận và 42 phiếu chống, *Béc-nơ được tuyên bố là thủ đô của liên bang* (Bundesstadt). Bây giờ chỉ còn chờ phía Hội đồng các bang tán thành, người Béc-nơ hy vọng chắc chắn vào điều đó. Hôm nay, vào lúc 4 giờ chiều, Hội đồng các bang sẽ họp và sẽ ra quyết định về vấn đề này. Vì chuyến bưu chính sẽ khởi hành vào 4 giờ rưỡi chiều nên hôm nay tôi sẽ không thể thông báo về kết quả phiên họp này.

Trong phiên họp hôm qua, Hội đồng các bang đã tán thành - không có sự thay đổi nào - quyết định của Hội đồng quốc dân về vấn đề Tét-xin[53]; như vậy, quyết định này có hiệu lực như một đạo luật. Trong thời gian thảo luận diễn ra khá lâu, Phran-xi-ni, uỷ viên Hội đồng liên bang vừa mới đến ngay trước đó, đã đọc bài diễn văn đặc biệt sáng chói. Các-tê-rơ ở Giơ-ne-vơ cũng đã phát biểu bài diễn văn mạnh mẽ nhằm bảo vệ những người I-ta-li-a lưu vong, ông này đã chống lại việc trong cuộc họp này người ta nói về họ như là "những kẻ có tội", trong khi họ giành được cảm tình của tất cả những người Thuỵ Sĩ bằng những ước nguyện và cuộc đấu tranh của mình. Bày tỏ sự đồng cảm sống động như thế với họ, dân chúng Tét-xin qua đó đã chứng minh rằng họ là

những người Thuỵ Sĩ đích thực. Bất chấp lời phản đối này và nhiều lời phản đối kiên quyết khác, đặc biệt là chống điều 2 tước mất của người Tét-xin quyền cung cấp nơi cư trú, nhìn chung quyết định của Hội đồng quốc dân - như đã chỉ rõ - đã được thông qua với đa số phiếu khá đáng kể. Và cả ở đây nữa, các bang nói tiếng Đức đã quyết định vấn đề, tuy một số đại biểu Đức cũng đã phát biểu ủng hộ dân Tét-xin cả trong Hội đồng các bang.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 28 tháng Mười một 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 158, 2 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NHỮNG TIN TỨC KHÁC NHAU TỪ THỤY SĨ

Béc-nơ, ngày 2 tháng Mười một. Trong phiên họp hôm qua, Hội đồng các bang đã thảo luận đạo luật đã được Hội đồng quốc dân thông qua về việc tập trung quản lý ngành bưu chính từ ngày 1 tháng Giêng 1849 vào tay chính quyền liên bang[1*]; đạo luật này đã được thông qua không có sự thay đổi nào. Trong chương trình nghị sự có mục giải quyết vấn đề thủ đô của Liên bang. Nhưng vì Hội đồng quốc dân cũng giải quyết cùng một lúc vấn đề này - hội đồng này đã thể hiện sáng kiến cần thiết - cho nên phiên họp đã chuyển sang lúc 4 giờ. Lúc 4 giờ Hội đồng bắt đầu biểu quyết. Trong vòng đầu Béc-nơ được 21 phiếu, Xuy-rích được 13 phiếu, Lu-xéc được 3 phiếu: đa số tuyệt đối thuộc về Béc-nơ. *Vậy là, Béc-nơ đã dứt khoát trở thành nơi đóng đô của chính quyền liên bang Thuỵ Sĩ.*

Sáng nay cả hai hội đồng đã họp liên tịch để tiếp nhận lễ tuyên thệ của Phran-xi-ni, uỷ viên Hội đồng liên bang. Nhân sự kiện này, Phran-xi-ni đã đọc một bài diễn văn dài bằng tiếng I-ta-li-a được mọi người tán đồng. Tiếp sau đó Quốc hội liên bang chấm dứt các phiên họp của mình một thời hạn vô định, uỷ nhiệm cho Hội đồng liên bang triệu tập lại Quốc hội vào thời điểm thích hợp.

1* Xem tập này, tr. 81-82.

Hội đồng liên bang đã phân bố như sau các ngành khác nhau cho các uỷ viên của mình: Phua-rơ làm chủ tịch, phụ trách quan hệ đối ngoại và lãnh đạo chung chính sách của Liên bang; Đruy-ê phụ trách ngành tư pháp và cảnh sát; Ốc-xen-banh phụ trách ngành quân sự; Phran-xi-ni phụ trách nội vụ; Mun-xin-gơ phụ trách tài chính; Phrây-Ê-rô-dơ phụ trách thuế thương mại và thuế đường sá (péages); Nép-phơ phụ trách bưu chính và các công tác xã hội.

Trong cả hai cuộc bầu cử gần đây ở Béc-nơ để bầu Hội đồng quốc dân[1*] phái tự do đã dành được thắng lợi; ở Mít-ten-lan-đơ, Vai-nơ-gác đã được bầu, ở Em-men-tan thì người trúng cử là Các-rê-rơ, viên công sứ của chính phủ.

Tôi thậm chí chẳng việc gì phải nói rằng dân chúng Béc-nơ tràn ngập niềm vui mừng nhân việc họ trở thành cư dân thủ đô Thuỵ Sĩ. Tối hôm qua đã diễn ra cuộc rước đuốc đông đảo với nhiều bài dạ ca. Thêm vào đó là những loạt phát đại bác không thể thiếu; hình như người ta dành cho "chính quyền đế chế" công việc rung chuông. Dĩ nhiên, bài dạ ca quan trọng đã được trình diễn trước cung Ê-lác; ở đấy có bản doanh của Hội đồng liên bang, Stai-gơ và Phua-rơ đã phát biểu.

Tôi vừa nhận được tin tức cho hay Lu-vi-ni đã đấu kiếm với đại tá Béc-gơ vì những lời phát biểu thách thức của Béc-gơ trong thời gian thảo luận vấn đề Tét-xin[69]. Có lẽ không ai bị thương, nhưng tạm thời tôi chưa thể nói điều gì dứt khoát về chuyện này.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 29 tháng Mười một 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 159, kỳ thứ hai, 3 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* Xem tập này, tr. 67 và 70-72.

CUỘC ĐẤU KIẾM GIỮA BÉC-GƠ VÀ LU-VI-NI

Béc-nơ, ngày 30 tháng Mười một. Trong cuộc đấu kiếm hôm qua giữa các ngài Béc-gơ và Lu-vi-ni[69], ngài Béc-gơ đã bị thương khá nặng ở tay và đùi. Kiếm sĩ quan được chọn làm vũ khí (briquet d'ordonnance). Hôm qua, khi ra đi, người ta đã phải cáng ngài Béc-gơ đến xe ngựa.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 30 tháng Mười một 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 160, 5 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

ĐÓNG CỬA BIÊN GIỚI ĐỨC. - ĐẾ CHẾ. - HỘI ĐỒNG QUÂN SỰ

***Béc-nơ*, ngày 1 tháng Chạp. Nhờ ơn Chúa! Sau cùng thì *hình như* đã có được những tin tức chính thức về việc Hội đồng liên bang đã đóng cửa biên giới Đức, và như vậy giờ đây, cơ thể, chúng ta sẽ biết chúng ta phải làm gì. Lẽ ra đã phải làm việc đó từ lâu rồi sau khi chính quyền trung ương đáng khen[30] lừa bịp chúng ta, những người Thụy Sĩ, lâu đến thế. Căn cứ theo toàn bộ tình hình, Hội đồng liên bang đã quyết định thậm chí không phái ngay cả một đại đội quân bảo vệ Thuỵ Sĩ để chống lại toàn bộ sức mạnh hùng hậu đã phô ra của quân đội đế chế với số quân 50 nghìn người. Từ đó chính quyền đế chế có thể kết luận là ở đây, ở Thuỵ Sĩ, người ta sợ hãi đến chừng nào những quyết định, những sự chuẩn bị, những lời đe dọa, những cuộc xuất quân của nó. Đương nhiên, "đế chế" không có một hệ thống quân sự như của Thuỵ Sĩ, nước này tuy không bị gánh nặng phải nuôi một người lính chính quy nào, nhưng trong một tuần lễ có thể cung cấp 150 nghìn chiến sĩ được vũ trang có khả năng chiến đấu và được huấn luyện, - tức là nhiều khoảng gấp đôi so với mức đất nước cổ điển của những cuộc duyệt binh với tổ chức quân sự lừng tiếng kiểu tướng Sác-nơ-hoóc-xtơ có thể làm được.**

Tuy số liệu - lấy từ những tin đồn đầy mâu thuẫn - về việc đóng cửa biên giới vốn đã có nguy cơ gây ra niềm hỉ hả của dân Thuỵ Sĩ, nhưng "đế chế" vẫn cứ ái ngại nhỡ ra làm trò cười cho chúng ta. Hôm qua các báo của Đức, đặc biệt là các báo đế chế ở Phran-phuốc đã tỏ bộ dạng hết sức nghiêm túc tung ra một tin vịt mới rất mùi trên báo, nói rằng đã xảy ra cuộc tấn công mới của đám người lưu vong, hay là, nói đúng hơn, của đám thổ phỉ ở Lê-rắc, cũng như nói về cuộc xung đột trong đó đã có bốn kỵ binh dũng cảm của Ba-đen ngã xuống! Tôi chẳng cần phải nói với quý vị rằng tất cả câu chuyện kỳ quặc ấy - mà ở đây người ta rất lấy làm buồn cười về nó - đều dựa trên một sự thần bí hoá. Nhưng tôi có thể nói với các vị rằng sự sợ hãi của các công dân của đế chế trước vài ba lính tình nguyện có thể còn đang lẩn khuất dọc biên giới, đã gây nên một ấn tượng hết sức hài hước cho mỗi người dân Thuỵ Sĩ. Ở đây người ta đã quen dùng thảnh ngữ mới: "Hèn nhát như sáu công dân của đế chế trước một lính tình nguyện". Bài viết mới đăng trên tờ "Frankfurter Oberpostamts-Zeitung" nói về những mưu đồ đang tiếp diễn của đám người lưu vong ở biên giới đã cung cấp một nguồn nuôi dưỡng không nhỏ cho việc duy trì thái độ chế giễu đế chế. Có biết bao nhiêu lời tố giác gây chấn động đã do các gián điệp của ngài Sméc-linh thực hiện! Mét-téc-ních đang có mặt ở Mu-ten-xơ, người ta cũng thấy ông ta ở Biếc-xphen-đơ. Tại đó cũng có mặt cả Nép-phơ, là người viết và nhận được nhiều thư từ; ở Em-mi-xhô-phen có Di-ghen và Cát-xen-mai-ơ, -thế thì làm sao đế chế chẳng run rẩy kia chứ! Còn có gì khủng khiếp hơn. -Ở Đoóc-nác, ở ngay biên giới Đức, chính phủ Thụy Sĩ đang chịu đựng "*mấy tên chủ quán rượu quê ở Lê-rắc và vùng phụ cận đã đào ngũ* khỏi các đơn vị của mình!!!". Thêm vào đó "khắp nơi ngự trị niềm tin chắc" rằng *sẽ còn có* những "vụ tập kích ăn cướp" mới, *nếu như v.v..*

Chẳng phải là từ Lau-phen-buốc Lớn đã có cuộc bắn phá dữ dội qua sông Ranh đó sao? - ai bắn, vào lúc nào và như thế nào - đương nhiên tờ báo của đế chế không biết điều đó. Nói vắn tắt, nếu như đế chế tỏ ra không vững chắc đến mức nó bị rung chuyển đến tận nền móng, khi người ta trông thấy Mét-téc-ních ở Biếc-xphen-đơ, còn vài chủ quán rượu lạc đơn vị than khóc số phận của mình ở Đoóc-nác thì, nói dúng ra, Thuỵ Sĩ sẽ không bằng lòng làm chỗ dựa cho cái lâu đài xiêu vẹo ấy! Thêm vào đó, những bản tin được soạn thảo một cách rối mù ấy của bọn mouchards[1*] **đế chế tự mâu thuẫn trong từng dòng. Chẳng hạn, chúng báo tin rằng Mét-téc-ních là nhân vật lưu vong *duy nhất* ở Mu-ten-xơ, nhưng dưới đó ba dòng lại nói rằng "từ Mu-ten-xơ người ta cho hay rằng ở đó *họ* (!!) lại *đang được vũ trang*"!! Họ - tức là Mét-téc-ních ở số ít! Về việc này - tức là vì có những tin tức mâu thuẫn thô bạo như vậy mà chính quyền đế chế làm cho mình trở thành trò cười dưới con mắt toàn thiên hạ - chính quyền đế chế đã trả tiền cho các mouchards ở Thuỵ Sĩ! "Trema, Bisanzio!"[2*]. Mét-téc-ních được người ta trông thấy ở Biếc-xphen-đơ, còn "mấy chủ quán rượu đào ngũ khỏi đơn vị của mình" ở Đoóc-nác thì đã thề làm mi bị diệt vong !**

Nhưng chúng ta hãy để đế chế được yên. Hội đồng quân sự Thuỵ Sĩ đã chính thức giải tán, nhưng nó lập tức được khôi phục như là một uỷ ban quân sự mà chủ tịch là ngài Ốc-xen-banh trong vai trò người đứng đầu cơ quan quân sự liên bang. Tờ "Berner-Zeitung" đã dùng những lời lẽ gay gắt để lên án hành động đó, cho rằng bằng cách đó người ta đã khôi phục và duy trì

1* - gián điệp của cảnh sát

2* - Hãy run sợ đi, hỡi Bi-đăng-ti! (Đô-ni-xét-tơ. "Vê-li-da-ri-út", bản ca kịch của Cam-ma-ra-nô).

cái thành tố cồng kềnh nhất và tốn kém nhất của bộ máy quản lý liên bang trước kia. Hội đồng quân sự, theo người ta nói, tỏ ra bất lực chẳng làm được gì ngoài việc bổ nhiệm một số viên sĩ quan quý tộc và - sau những cơn đau đẻ kéo dài - lập ra bản điều lệnh trong quân ngũ [Kamaschenreglement] của Thuỵ Sĩ gây tốn kém đến mức là dùng số tiền chi phí ấy có thể trang bị ghệt và giày cho cả một đạo quân. Về các mặt còn lại, Hội đồng quân sự hạn chế ở việc hàng ngày nhận 16 phrăng cho mỗi đầu người dành cho nó, và do có những khó khăn và đầu óc thủ cựu vụn vặt từ lâu, nó đã gác lại mọi cố gắng làm một việc gì đó.

Ngoài cuộc đấu kiếm giữa Lu-vi-ni và Béc-gơ do việc thảo luận vấn đề Tét-xin tại Hội đồng quốc dân[1*] đã xuất hiện triển vọng xảy ra cuộc đấu võ khác - giữa Pô-đa và Mi-sen người vùng Grau-buyn-đen. Đại tá Mi-sen đã phát biểu với giọng điệu rất khiếm nhã và cuối cùng ông ta đã điên cuồng đả kích ngài Pô-đa, quy tội ông này là đã nói dối. Pô-đa đã trả lời rất bình tĩnh và đúng mực, nhưng sau đó đã yêu cầu con người ưa đấm đá người vùng Grau-buyn-đen ấy phải trả lời. Sau đó ngài Mi-sen đã ra lời tuyên bố hoàn toàn làm thoả mãn ngài Pô-đa và bạn bè ông này, nhờ đó vụ rắc rối này đã được giải quyết xong.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 1 tháng Chạp 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 160, 5 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* Xem tập này, tr. 74-75.

HỘI ĐỒNG LIÊN BANG VÀ CÁC ĐẠI SỨ NGOẠI QUỐC. - HỘI ĐỒNG LIÊN BANG Ở TÉT-XIN. - TẬP TRUNG HÓA NGÀNH BƯU CHÍNH. - NHỮNG LỜI XIN LỖI CỦA VIÊN CHỈ HUY TOÁN QUÂN ĐẾ CHẾ

***Béc-nơ*, ngày 2 tháng Chạp.** Nhân thông báo về việc thành lập chính quyền liên bang mới và thời hạn kết thúc bản hiệp ước năm 1815[70] trùng hợp với điều đó, Hội đồng liên bang đã nhận được lời cam đoan của tất cả các vị đại sứ, rằng họ có thể hứa trước về việc các chính phủ nước họ sẽ công nhận chính quyền mới và bản hiến pháp mới. Chỉ riêng đại sứ Anh, ngài Pin, không nhắc lời nào đến việc công nhận và chỉ tuyên bố rất khô khan rằng ông ta đã thông báo cho chính phủ mình biết về bản thông báo nọ. Vì nước Nga không có đại diện ở đây, nên đương nhiên cũng không thấy có lời tuyên bố nào từ phía cường quốc ấy. - Hội đồng liên bang đã cử đại tá Stê-lin ở Ba-lơ và đại tá Bri-át ở Va-át-tơ làm các đại diện của Liên bang ở Tét-xin, - cả hai vị này đều là uỷ viên Hội đồng các bang, trong đó Bri-át là chủ tịch Hội đồng này. Cần phải hy vọng rằng phần tử cấp tiến Bri-át sẽ xử sự khác hơn các ngài Ê-se và Mun-xin-gơ[53]. Tuy nhiên, tất cả những người I-ta-li-a lưu vong có khả năng cầm vũ khí đều đã được phái từ Tét-xin vào sâu Thuỵ Sĩ.- Tiếp nữa, Hội đồng liên bang

bây giờ đã bắt đầu thi hành đạo luật về việc tập trung hoá ngành bưu chính; ngài La-rô-sơ-Stê-lin, người thành phố Ba-lơ, được cử làm tổng giám đốc lâm thời của bưu chính Thuỵ Sĩ. Cũng đã thành lập hai uỷ ban: một uỷ ban để đánh giá các chuyến bưu kiện gửi đi mà các bang và các cá nhân nhận được, còn uỷ ban khác là để soạn thảo dự luật về tổ chức ngành bưu chính Thuỵ Sĩ.- Viên chỉ huy nêu trên của toán lính đế chế Đức, trong bức thư gửi Hội đồng liên bang, đã bày tỏ những lời xin lỗi hoàn toàn theo đúng nghi thức[1*]; ông ta tỏ ý sẵn sàng đưa ra lời xin lỗi theo yêu cầu và cho biết rằng các thủ phạm đã bị trừng trị.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 2 tháng Chạp 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 161, 6 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* Xem tập này, tr. 76-77.

NHỮNG BẰNG CHỨNG CỦA THỤY SĨ VỀ CÁC HÀNH ĐỘNG ANH HÙNG CỦA QUÂN ĐỘI ÁO Ở VIÊN

Khuên, ngày 5 tháng Chạp. Trong khi tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc và những tờ báo bán mình khác tâng bốc tận mây xanh ông Vin-đi-sơ-grét-xơ và I-ê-la-sích nào đó là những người đã khôi phục trật tự, choàng các vòng nguyệt quế lên quân đội Áo dũng cảm và không ngừng loan tin về những điều khủng khiếp của hoạt động khủng bố của phái dân chủ, thì trên báo chí ở Thuỵ Sĩ lại bỗng nhiên mở ra một luồng tài liệu mới để soi rọi lịch sử những sự kiện gần đây ở Viên. Vấn đề là những công dân Thuỵ Sĩ đã thoát khỏi tay những kẻ canh giữ "trật tự", họ đã vượt qua những khó khăn to lớn, liều mạng sống và chịu những hành động hành hạ, trở về tổ quốc và công bố những ấn tượng về những gì mà họ đã trải qua vào "những ngày khủng bố" và "chiến tranh nhằm lập lại trật tự". Hơn nữa, các tác giả không phải là "những người vô sản" nổi điên lên, mà là những nhà đại tư bản, những người sở hữu ở Viên những xí nghiệp to lớn, những nhà tư sản tuyệt đối không bị nghi ngờ về điều gì, có tư tưởng bảo thủ, mà nhân vật bảo thủ Thuỵ Sĩ lại là - như đã biết - "kẻ hay than vãn" Đức[38] bình phương. Và những tin tức của họ được đăng không phải trên những tờ báo "trào lộng" cấp tiến, mà trên những tờ báo bướm có tính chất tra cứu của phái bảo thủ [Intelligenzblätter[71]]. Chúng tôi trích đăng những chi tiết dưới đây lấy từ một thông báo như vậy đăng trên tờ "Basler Intelligenzblatt":

Ngài Spếch-cơ ở Xanh-Ha-len đã từng là giám đốc một nhà máy chế tạo máy cỡ lớn, đứng biệt lập ở Ta-boóc, bên cạnh tuyến hải quan đối ngoại của Viên. Ông Spếch-cơ, cũng như các công nhân và thợ cả của ông, đều là các công dân Thuỵ Sĩ, chẳng những không tham gia đấu tranh, mà còn không tàng giữ vũ khí trong căn hộ của mình. Tại nhà máy chỉ còn lại 15 công nhân để phục vụ chiếc máy bơm cứu hoả đặt trong sân. Khi quân lính tiến đến gần thì tướng *Vít-xơ*, một quý tộc ở Béc-nơ và là tổng tham mưu trưởng của Áo, đã hứa danh dự với ngài Spếch-cơ rằng nếu không phát hiện được vũ khí ở chỗ ông Spếch-cơ, và nếu từ địa phận nhà máy của ông không có súng bắn ra, thì toà nhà máy sẽ không bị gây một thiệt hại nào. Binh lính đã tiến hành lục soát nhà máy và không tìm thấy gì. Mặc dù vậy, một toán lính khác đã tuyên bố rằng từ địa phận nhà máy tuồng như có súng bắn ra (điều này rất dễ hiểu vì quân đội có quyền cướp phá bất cứ ngôi nhà nào từ đó có súng bắn ra). "Những con chó Thuỵ Sĩ" quá tin lời của kẻ đồng hương là tướng Vít-xơ nên đã để lại ở nhà máy này thậm chí cả vợ con mình, đã chịu những hành động hành hạ hết sức thô bạo của đám lính xạ thủ kể trên và chỉ được cứu thoát nhờ sự xuất hiện ngẫu nhiên của viên sĩ quan của toán lính khác. Viên sĩ quan này đã đưa công nhân vào một nơi được canh gác. Khi họ đi trên đường phố có một người dân địa phương nào đó chỉ vào một công nhân, rồi bảo: "Anh này đã tham gia vào việc dỡ bỏ chiếc cầu trên sông Ta-boóc". Lập tức người ta đã lôi anh ta - không để cho người công nhân này nói một lời nào - đến một bức tường rồi bắn chết. Địa điểm canh giữ "những con chó Thuỵ Sĩ" đã nhiều lần bị lính chĩa súng vào, và chỉ có khẩu súng lục đã lên đạn của viên sĩ quan chĩa vào đám lính mới ngăn cản được chúng. Giám đốc Spếch-cơ bị đẩy đến chân tường, ba tên lính bắt đầu đánh đập ông ta, một tên gí nòng súng trường vào mồm ông ta và lên đạn, lấy tay dùa rỡn với cò súng. Có một viên sĩ quan lôi chiếc đồng hồ ra, bảo ông ta: "Thằng chó Thuỵ Sĩ kia, mày chỉ còn sống thêm một khắc nữa, sau đó mày sẽ bị bắn, vì vậy mày hãy cầu nguyện đi!" Sau khi hết thời hạn đó, viên sĩ quan đã cứu họ một lần quay trở lại, rồi đưa ngài Spếch-cơ đến chỗ tướng Vít-xơ là người đã quở mắng ông này đã "vi phạm lời hứa"! Tướng Vít-xơ khăng khăng rằng người ta đã bắn ra từ địa phận nhà máy, tuy ngài Spếch-cơ đã chứng minh rằng xét về mặt vật lý không thể có khả năng ấy. Cuối cùng ngài Spếch-cơ đã nhận được giấy phép cho mình và người của mình được đi đến Phlo ri-xdoóc-phơ. Trở lại nhà máy họ thấy mọi thứ đã bị đập vỡ, phá huỷ và cướp đi. Gia đình ngài Spếch-cơ đã loanh quanh trong ngôi nhà dưới những họng súng. Viên kế toán của nhà máy, một người Thuỵ Sĩ, đã bị bắn mấy phát đạn, nằm giãy chết trong vườn, và hễ ai định đến gần ông này đều bị bắn. Như vậy, kẻ xấu số đã nằm như thế trong vườn cho đến đêm

khuya và đã chết tại đó. Họ của ông là *Cun-xa*. Cuối cùng thì những người còn sống đã bình yên đến được Phlo-ri-xdoóc-phơ.

Ông Bô-lin-gơ. chủ một nhà máy chế tạo máy. cũng là công dân Thuỵ Sĩ. đã từng nổi tiếng trong thời gian tiến hành sửa chữa tháp nhà thờ Thánh Xtê-phan. - đã cứu được nhà máy mình khỏi bị cháy nhờ những chiếc bơm cứu hoả. Song quân Áo cũng đã xâm nhập vào đó với cái cớ đối trá là người ta đã bắn súng từ trong nhà máy này ra; chúng đã cướp phá nhà máy. rồi đốt nhà máy và dâm chết người em của Bô-lin-gơ khi ông này tìm cách thoát khỏi ngọn lửa. Một đứa trẻ. con của một phụ nữ Thụy Sĩ sống ở Viên là bà Bô-đê-nơ. đã bị lính Crô-a-xi bắn chết ngay trên tay bà.

Qua bản tin này thấy rõ rằng khi nào những công dân Thuỵ Sĩ khác trở về, những chiến tích anh hùng của quân đội Áo anh dũng sẽ còn được làm sáng tỏ thêm nữa. Đồng thời bản tin ấy, với những lời lẽ hết sức cảm động, đã mô tả lòng tin vững chắc, thái độ bình tĩnh và hành động lịch sự, đứng đắn của những người vô sản vũ trang mà người Thuỵ Sĩ đã không thể bày tỏ nỗi vui mừng về họ trong thời gian cái gọi là cuộc khủng bố của giai cấp vô sản và của giới sinh viên ở Viên.

Chúng tôi xin nhắc lại: những người chủ xướng của những bản tin ấy không phải là những phần tử cấp tiến, không phải là những người vô sản và không phải là những người bất mãn, mà là các nhà đại tư bản và những nhà quý tộc dòng dõi Thuỵ Sĩ đích thực. Liệu tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc có uỷ quyền cho các тр, MW, #Δ và các thông tín viên khác ở Viên kiểm tra xem sự thể trong thực tế có đúng như vậy hay không? Chúng tôi đã nêu tên và địa chỉ của họ, đã mô tả các chi tiết một cách chính xác mà báo này có thể mơ tưởng được. Nhưng tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc chưa chắc sẽ làm điều đó.

Do Ph. Ăng ghen viết ngày 5 tháng Chạp 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 161. 6 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NHỮNG BIỆN PHÁP ĐỐI VỚI NHỮNG NGƯỜI ĐỨC LƯU VONG

Béc-nơ, ngày 5 tháng Chạp. Hội đồng liên bang giờ đây đã thi hành những biện pháp cả đối với những người Đức lưu vong, một phần là để tước của chính quyền đế chế mọi cái có để có những hành động thù nghịch, một phần là để tỏ rõ sự vô tư không thiên vị của mình đối với Tét-xin và thực hiện trên thực tế, cả tại các bang miền bắc, chính sách trung lập nghiêm ngặt, là chính sách đã giành thắng lợi to lớn trong thời gian tranh luận về vấn đề Tét-xin[1*]. Chính sách của Phua-rơ-Mun-xin-gơ-Ốc-xen-banh được thực hiện ở khắp nơi. Thông tri của Hội đồng liên bang gửi các bang hữu quan ở biên giới nhắc lại những nguyên tắc được Bang thủ phủ thể hiện[52] và lại đòi giam giữ tất cả những người lưu vong đã tham gia cuộc hành quân của Xtơ-ru-vơ[72], và để cho đòi hỏi này có được trọng lượng, vị chủ tịch Quốc hội liên bang, tiến sĩ Stai-gơ, ngay hôm qua đã đi đến các bang miền bắc với tư cách là đại diện của Liên bang Thuỵ Sĩ.

Thật khó mà đưa ra được những ý kiến nào phản bác biện pháp này. Sẽ không có ai giận Thụy Sĩ về việc nó không muốn hứng chịu cho mình những điều khó chịu chỉ vì một nhúm lính

---

1*- Xem tập này, tr. 74-75.

tỉnh nguyện khao khát những việc phiêu lưu và cảm thấy buồn chán vì bị sống xa xứ trên lãnh thổ của nó. Vậy thì cớ sao khi ấy lại cần sớm nói với nước Đức bằng thứ ngôn ngữ hỗn láo như vậy, sao lại cam đoan dứt khoát như vậy về việc thực hiện bổn phận của mình, nếu như giờ đây nó lại gián tiếp thú nhận rằng bổn phận ấy đã không được thi hành, nếu như giờ đây người ta chỉ muốn tin chắc xem các bang đã tuân theo đến mức nào những chỉ thị của Bang thủ phủ? Không thể phủ nhận rằng quyết định này của Hội đồng liên bang, hành động này hiểu thị sự công bằng đối với Tét-xin, lại là sự bác bỏ hoàn toàn việc làm chính thức gần đây nhất ở Bang thủ phủ, và nếu bức thông điệp[73] đã có được sự tán đồng vô điều kiện, thì bước hành động tiến đến huỷ bỏ nớ sẽ gây nên ít sự vui mừng.

Về việc đóng cửa biên giới Đức lại không nghe thấy gì cả, ngoài việc toàn bộ xứ Sva-bi-a phản đối điều đó. Liệu nó sẽ can thiệp vào hay là không can thiệp - điều đó thì chỉ có Chúa lòng lành mới biết được. Trong mọi trường hợp, Hội đồng liên bang đã quyết định tạm thời không có sự dàn quân nào để chống lại sư đoàn của đế chế.

Hội đồng quân sự Thuỵ Sĩ đã kết thúc công việc thường nhật của mình và bây giờ đã hoàn toàn bị giải thể. Thay vào vị trí của nó sẽ là uỷ ban quân sự đang được thành lập và đứng đầu nó là Ốc-xen-banh với tư cách là người cầm đầu ngành quân sự.

Đại sứ mới của Tây Ban Nha, ngài Dai-a-xơ người mà mấy ngày trước đã tới đây mang theo quốc thư để trao cho Bang thủ phủ - thì giờ đây đã trao quốc thư cho phó chủ tịch Hội đồng liên bang là ngài Đruy-ê, và như vậy viên đại sứ ấy đã lập tức thiết lập liên hệ với chính quyền mới.

Báo chí hết sức phẫn nộ trước sự đối xử với người Thuỵ Sĩ ở Viên, điều mà tôi vừa mới đây đã đưa tin phần nào[1•]. Báo chí đòi Hội đồng liên bang phải đòi nước Áo xin lỗi và bồi thường thiệt hại. Đặc biệt, ở đây mọi người đã phẫn nộ trước hành vi của viên tướng Vít-xơ ở Béc-nơ. Người em của viên tướng ấy là kiến trúc sư ở đây, tại Béc-nơ.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 5 tháng Chạp 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 165, 10 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• Xem tập này, tr. 100-102.

TU VIỆN GIÁO PHÁI UỐC-XU-LIN. - VIỆC TUYỂN MỘ LÍNH CHO ÔNG VUA SÚNG ĐẠN. - "CÔNG XÃ CÔNG DÂN" . - UỶ BAN VỀ BIỂU THUẾ QUAN CHUNG

Béc-nơ, ngày 9 tháng Chạp. Sự cáo chung đang đến gần với tu viện cuối cùng ở bang Béc-nơ, cụ thể là tu viện của giáo phái Uốc-xu-lin ở Prun-tơ-rút (Giuy-ra). Hội đồng chính phủ[74] đã quyết định đề nghị Đại hội đồng[57] loại bỏ tu viện này để chấp hành quyết định của Quốc hội liên bang về việc trục xuất ra khỏi Thuỵ Sĩ tất cả các giáo phái có liên hệ với giáo phái Dòng Tên (cả giáo phái Uốc-xu-lin cũng thuộc vào loại đó).

Sau khi Ra-đét-xki lại cho phép những đội tân binh Na-plơ-Thụy Sĩ đi qua xứ Lôm-bắc-đi thì vua Phéc-đi-năng đã lại lập tức đề nghị phê chuẩn việc tuyển mộ tân binh ở Thuỵ Sĩ. Lu-xéc và các bang cũ[75] lẽ đương nhiên đã vội vã cho phép tuyển mộ tân binh. Chính phủ Béc-nơ - đối với nó, những đặc ước[76] vốn dĩ đã là cái gai trong mắt - may thay đã tìm được cái cớ để tạm thời cấm tuyển mộ tân binh. Đặc biệt chính phủ này tuyên bố rằng theo đặc ước (di sản của cái chính phủ đáng kính của ngài Noi-hau-dơ) thì các đoàn tân binh phải được vận chuyển qua ngả Giê-nơ, nhưng con đường này vẫn bị đóng kín đối với các đoàn tân binh ấy. Tiếp nữa, theo ý kiến của nó, chính phủ Na-plơ trước

hết phải bồi thường khoản thiệt hại gây cho người Thuỵ Sĩ ở Na-plơ do vụ ăn cướp diễn ra ngày 15 tháng Năm[77]. Điều dễ hiểu là báo "Beobachter" kính Chúa sẽ lại gây ra chuyện tai tiếng ghê gớm về hành động vi phạm lòng trung thành bất di bất dịch của người Thuỵ Sĩ, một sự vi phạm đã chặn đường tiến thân vinh quang (!) đối với nhiều công dân trẻ của bang kể trên, trong tương lai sự vi phạm ấy sẽ đặt những người lính Béc-nơ ở Na-plơ vào một tình thế khó xử, đẩy các hạ sĩ quan làm công việc tuyển mộ tân binh đang ở Béc-nơ lâm vào cảnh đói và sẽ làm giảm doanh thu của các chủ quán rượu mà tại đó, trong những trường hợp như thế, người ta thường uống rượu hết số tiền đặt cọc. Đó là những lý lẽ mà báo chí phản động Thụy Sĩ đã dựa vào!

Các nhà quý tộc bảo thủ ở đây đã chịu một thất bại nghiêm trọng. Ở đây, đặc biệt ngay bên trong công xã, đang tồn tại cái gọi là công xã công dân[78] (Bürgergemeinde). Bất chấp tất cả các cuộc cách mạng, công xã công dân này - hạt nhân của nó là giới quý tộc - đã thành công trong việc làm cho tài sản của các tu viện trước kia, cũng như những lãnh địa của quốc gia và của thành phố đã từng thuộc sở hữu của nó với tư cách là người đại diện cũ có chủ quyền, - đã không bị chuyển giao, cùng với việc chuyển giao chủ quyền, cho nhà nước hoặc cho thành phố, mà được giữ lại cho nó với tư cách là tài sản tập thể của công xã. Chỉ có một phần không lớn trong khối tài sản rất lớn ấy - mà nhờ khối tài sản này giới quý tộc tiếp tục béo phì cho đến ngày nay - là phải chuyển về tay thành phố, nhưng "các công dân" đã khăng khăng từ chối giao nộp phần tài sản nhỏ này. Bây giờ, cuối cùng - do Béc-nơ được chọn làm thủ đô của Liên bang và điều đó làm cho thành phố này phải chi phí những khoản tiền lớn - công xã công dân đã buộc phải trích cho công xã thành phố - cái

gọi là công xã cư dân [Einwohnergemeinde] - phần của công xã này, và ngoài ra công xã công dân còn hứa đóng góp một khoản "đáng kể" để trang trải các khoản chi tiêu của thủ đô. Giới quý tộc đã tuyên bố Xi-ôn lâm nguy, và điều đó không phải không có nguyên nhân, bởi vì thủ đô đe dọa rất nghiêm trọng đến túi tiền của họ.

Dưới sự chủ toạ của người đứng đầu ngành thương mại và hải quan là ngài Nép-phơ, Hội đồng liên bang đã thành lập tiểu ban chuẩn bị bãi bỏ những khoản thu thuế quan của các bang và áp dụng biểu thuế quan chung của Thuỵ Sĩ và đề ra những biện pháp cần thiết để làm việc này. Giờ đây Thuỵ Sĩ cũng sẽ có được thuế quan bảo hộ, tuy nhiên, thuế ấy không cao, nhưng thuế ấy sẽ hoàn toàn đạt được mục đích của mình nếu xét đến trình độ phát triển của đa số các ngành công nghiệp của Thuỵ Sĩ và mức tiền công thấp. Việc này khiến cho nước Anh, Pa-ri, Muyn-hau-den và Li-ông bị thiệt hại nhiều nhất.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 9 tháng Chạp 1848
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 168, 14 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* ĐRI-GAN-XKI BỊ BÃI CHỨC

Khuên, ngày 17 tháng Chạp. "Người công dân và người cộng sản" Đri-gan-xki[79] - nhân vật này đã áp dụng chế độ kiểm duyệt, rồi lại bãi bỏ nó, sau đó đã đe dọa một tờ báo ở đây[1*] rằng sẽ ***đình bản nó***, như chúng tôi vừa nghe tin, thì chính ông ta lại ***bị đình chỉ thừa hành*** chức trách. Thật là tiếc, rất lấy làm tiếc!

Lời bổ sung. Đúng là tai hoạ nối tiếp tai hoạ! Ngài Spi-gen, tổng giám đốc, cũng chia tay với chúng ta. Theo lời người ta khẳng định khắp thành phố, ông ta đã **bị bãi** chức.

Do C. Mác viết ngày 17 tháng Chạp 1848
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 172. 19 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* - "Neue Rheinische Zeitung"

NHỮNG BIỆN PHÁP CHỐNG NHỮNG NGƯỜI ĐỨC LƯU VONG. - QUÂN LÍNH ĐÃ ĐƯỢC RÚT KHỎI TÉT-XIN. - CÔNG XÃ QUÝ TỘC

Béc-nơ, ngày 24 tháng Chạp. Những biện pháp mới của Hội đồng liên bang, vốn đã được đế chế đón nhận với thái độ hết sức tán đồng, thể hiện không chỉ qua việc ban bố thông tư và qua chuyến đi thanh sát của Stai-gơ[1•]. Đặc biệt những biện pháp ấy thể hiện qua việc trục xuất khỏi Thuỵ Sĩ ba người lưu vong[2•] đặc biệt không nguy hiểm đã xuất bản một cuốn sách mỏng hoàn toàn vô hại[80] thuần tuý có tính chất tham khảo nói về cuộc khởi nghĩa gần đây nhất ở Ba-đen[72], và sau nữa thể hiện qua những hình phạt chống lại tạp chí "Revolution" và cái gọi là liên minh quân sự "Hãy tự giúp mình"[81].

I. Ph. Bếch-cơ, người lãnh đạo đoàn quân tình nguyện - đã một năm nay ông này là công dân của bang Béc-nơ - đã cầm đầu ở Bi-lơ liên minh quân sự nêu trên, mục đích của liên minh này là phải trở

1• Xem tập này, tr. 103-104.

2• - V. Luê-ven-phen-xơ, Ph. Nép-phơ và G. Tin-man

thành một tổ chức, trong một đơn vị lê dương Đức, của tất cả những lính tình nguyện Đức đang có mặt ở Thuỵ Sĩ. Điều này xem ra có vẻ nguy hiểm, nhưng trên thực tế hoàn toàn không phải như vậy. Đơn vị lê dương này chỉ tồn tại trên giấy, không có chuyện vũ trang, lại càng không có chuyện huấn luyện. Liên minh này chỉ theo đuổi mục đích ngăn cản những cuộc hành quân mới, quá vội vã và không có tổ chức của các đội quân tình nguyện, và vì tất cả các cuộc hành quân của lính tình nguyện đều không tránh khỏi mang tính chất quá vội vã và không có tổ chức (bằng chứng về điều đó là hai cuộc hành quân ở Lu-xéc, hai cuộc ở Ba-đen và một cuộc hành quân đến Van In-ten-vi)[82], nên "liên minh quân sự" phải tiến đến hành động *nói chung* ngăn cản mọi cuộc hành quân của lính tình nguyện. Vì thế ở đây cả chính phủ Ba-đen, cả chính phủ Thuỵ Sĩ đều chẳng còn việc gì để làm, nhưng vì các nhà lãnh đạo của tổ chức này, bằng mọi sự hồi tưởng thân thương đối với tâm hồn họ về toàn bộ hệ thống các tổ chức bí mật, cũng như bằng những bài phát biểu ít nhiều có tính chất khoe khoang, - đã tạo cho chính phủ cái cớ để can thiệp, và vì toàn bộ mưu đồ này đụng chạm đến đạo luật của Béc-nơ về lính tình nguyện[83], nên đã có được dịp thuận lợi để coi đây là một âm mưu sâu rộng và hành động chuẩn bị cho cuộc tấn công mới vào Ba-đen trong tương lai tới đây. Cộng vào đó lại còn dòng chữ mập mờ của Bếch-cơ, ghi trên bìa trong của tập sách mỏng, giới thiệu tờ tuần san của mình "Revolution" là "Cơ quan ngôn luận của liên minh quân sự dân chủ "Hãy tự giúp mình"". Chỉ cần có thế là đủ rồi. Ngài Ốc-xen-banh, đến Bi-lơ một cách ngẫu nhiên hoặc có chủ tâm, đã đòi được viện công tố can thiệp. Số tuần san "Revolution" ra thử đã bị tịch thu, Mi-sen, một trong số các biên tập viên, đã bị trục xuất

ra khỏi bang này, còn ngôi nhà của Bếch-cơ thì đã bị lục soát. Sau sự việc này người ta mới bừng tỉnh. Sự xâm phạm đến tự do báo chí đã có tính chất quá ư thách thức. Quyết định về việc tịch thu đã bị huỷ bỏ, và từ nay tạp chí "Revolution" sẽ được tiếp tục ấn hành. Tuy vậy, người ta vẫn khởi tố Bếch-cơ, còn liên minh quân sự "Hãy tự giúp mình" thì có lẽ sẽ chấm hết. Giới phi-li-xtanh ở đế chế Đức sẽ lại có thể ngủ yên.

Tất cả binh lính đều được rút ra khỏi Tét-xin. Người dân Tét-xin đã bị những người Thuỵ Sĩ thuộc các bang miền đông vu khống biết nhường nào, điều đó thấy rõ qua việc tiểu đoàn Béc-nơ được điều đến Tét-xin đã sống hoàn toàn hòa thuận với dân chúng. Dĩ nhiên, cũng đúng là tiểu đoàn này ngay từ đầu đã cư xử khác hơn những người Xuy-rích và những người Áp-pen-xe-lơ. Trong thời gian diễn ra bữa tiệc chào mừng quân đoàn sĩ quan, viên đại tá người thành phố Béc-nơ là Dai-lơ đã tuyên bố sự trung lập là tai hoạ không tránh khỏi và tỏ ý mong rằng đã đến lúc Thụy Sĩ được giải thoát khỏi những gông xiềng ấy và sẽ có thể đấu tranh cho tự do và đứng trong cùng một hàng ngũ với các dân tộc khác. Tiểu đoàn này đã ủng hộ một ngày lương cho những người I-ta-li-a lưu vong. Nếu như các ngài ở Xuy-rích và các ngài ở Áp-pen-xe-lơ cư xử cũng như vậy, thay vì vui lòng thi hành chức năng sen đầm ghê tởm và uống rượu kết nghĩa với các sĩ quan Áo, thì dân chúng Tét-xin lẽ ra đã đối xử với họ hoàn toàn khác.

Vài ngày trước đây ở Béc-nơ đã có cuộc hội nghị hết sức phấn khích của đám tiểu thị dân. Công xã cư dân[78] [Einwohnergemeinde] đã hội họp để quyết định xem công xã đó có muốn đảm nhận gánh

nặng liên quan đến việc rời thủ đô đến Béc-nơ hay không. Các nhà quý tộc bị thất bại tại hội nghị gần đây nhất của công xã công dân[1*], sau khi tiên liệu sự xuất hiện những bất đồng thực tế, xung quanh vấn đề tài sản giữa các thành viên của công xã công dân và các thành viên của công xã cư dân, đã tỏ ý muốn phục thù. Việc thực tế chuyển giao cho thành phố tài sản của công xã cư dân đã làm cho thành phố độc lập với cái giới quý tộc đã mất nhiều chức béo bở và mất chỗ dựa chủ yếu của mình là ảnh hưởng áp đảo trong hội đồng công xã, ấy là chưa nói đến những khoản tiền lớn bị mất đi theo nghĩa đen. Do vậy, mọi mưu chước của giới quý tộc đều nhằm lại đòi chuyển cho được thủ đô khỏi Béc-nơ! Họ tuyên bố rằng những khoản chi phí gắn với việc biến Béc-nơ thành thủ đô được nêu một cách mù mờ đến mức trong việc này có nguy cơ lừa bịp từ phía Hội đồng liên bang, rằng tiếp nữa, theo ý kiến họ, phần lớn các khoản chi phí phải do nhà nước gánh chịu, chứ không phải thành phố ấy; viện ra những cớ đó, giới quý tộc đã đề nghị đồng ý với khoản tiền thảm hại là 300 nghìn phrăng, chứ không hơn. Song đạo luật về thủ đô của liên bang đòi hỏi phải chấp nhận vô điều kiện các điều kiện trong thời hạn một tháng, mà thời hạn ấy lại kết thúc vào ngày 28 tháng Chạp. Do đó, chấp nhận đề nghị của giới quý tộc khác nào từ chối biến Béc-nơ thành thủ đô. Lời đề nghị của giới quý tộc - đưa ra dưới cái cớ có sức thuyết phục là tiết kiệm và có được những bảo đảm - đã được giới phi-li-xtanh ở Béc-nơ hưởng ứng hết sức mạnh mẽ, cho nên phái cấp tiến mong muốn Béc-nơ à tout prix[2*] vẫn là thủ đô, và họ đã hầu như không tin vào thắng lợi của sự nghiệp của mình.

1*- Xem tập này, tr. 107-108.

2* - bằng bất cứ giá nào

Cuộc tranh luận tiếp tục cả ngày, mãi đến tối phái cấp tiến mới thu được 419 phiếu thuận, so với 314 phiếu chống, trong cuộc biểu quyết tán thành chấp nhận vô điều kiện những cam kết do Quốc hội liên bang đề ra. Đó, các vị đã thấy một ví dụ chứng tỏ chủ nghĩa cục bộ địa phương keo xỉn dám đòi hỏi có tiếng nói quyết định như thế nào ngay cả ở thủ đô của Thuỵ Sĩ.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 24 tháng Chạp 1848
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 180, 28 tháng Chạp 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

CÁC VẤN ĐỀ CỦA THỤY SĨ - I-TA-LI-A

Béc-nơ, ngày 28 tháng Chạp. Ngay khi quân Thuỵ Sĩ vừa được rút khỏi biên giới Lôm-bắc-đi thì Ra-đét-xki lại có những mưu đồ mới. Ông ta viết cho các đại diện của Liên bang ở Tét-xin rằng tại biên giới đang diễn ra cuộc mua bán vũ khí đáng lo ngại, thế là các đại diện của Liên bang thuyết phục chính phủ Tét-xin đồng ý tiến hành các cuộc lục soát hàng loạt ở Men-đri-di-ô. Đã phát hiện và tịch thu một số súng trường. Không rõ là người ta dự tính bào chữa như thế nào cho hành động vi phạm tính bất khả xâm phạm về nhà ở và hành động tịch thu tài sản của người nước ngoài ấy. Chỉ có thể lấy làm ngạc nhiên là chính phủ Tét-xin đã chấp nhận làm việc ấy.

Cuộc tuyển mộ tân binh do Na-plơ tiến hành ở Lu-xéc và ở những bang cũ[1*] hình như không đem lại gì cả. Không phải là không kiếm được đủ số lượng những người con trai dũng cảm của vùng An-pơ muốn bán thân mình để lấy tiền mặt và phục vụ vua Phéc-đi-năng trong vai trò những lính Crô-a-xi[84]. Ngược lại! Nhưng vấn đề khó khăn là không có khả năng đi từ Thuỵ Sĩ đến Na-plơ.

1* Xem tập này, tr. 106-107.

Căn cứ theo các đặc ước[76], các toán tân binh phải được chuyển qua ngả Giê-nơ, nhưng chính phủ Tu-rin đã khước từ không cho họ đi qua. Điều đó nghĩa là phải chuyển tân binh đến Tơ-ri-e-xtơ và ở đó đưa họ lên tàu thuỷ. Tin tức về sự việc này làm cho đám lính mới được tuyển mộ rất lo sợ. Họ không muốn đi đến nước Áo. Họ sợ rằng họ sẽ bị kẹt trong đám người Crô-a-xi thực thụ và sẽ bị đưa đi đánh người Ma-gi-a. Bây giờ họ đề nghị Hội đồng chính phủ ở Lu-xéc hãy đòi giữ lộ trình qua ngả Giê-nơ. Thật kỳ lạ. Tuồng như thể những kẻ hộ vệ này của thế lực phản cách mạng không phải bàng quan trước câu hỏi là chém giết người Ma-gi-a hay là người Mét-xi-na! Thật ra, có một sự khác nhau nào đó giữa những đồng xvan-xi-gơ giấy của Áo[85] và những đồng đu-ca đầy đủ trọng lượng của Na-plơ!

Tuy nhiên, như đã thấy, chính phủ Lu-xéc noi gương chính phủ Béc-nơ và có ý định hoãn việc thi hành các đặc ước cho đến khi các thương gia Thuỵ Sĩ ở Na-plơ và Mét-xi-na được đền bù. Dù sao nó đã hỏi Hội đồng liên bang xem tình hình đền bù ấy ra sao[86]. Khi đó chỉ còn lại những bang cũ, họ sẽ bảo vệ quyền của mỗi công dân được đem bản thân mình ra mua bán chừng nào Hiến pháp liên bang cho phép, tức là chừng nào các đặc ước hiện giờ vẫn còn hiệu lực. Quyền được đem bản thân mình ra mua bán là một trong số những đặc quyền tuyệt vời nhất và cổ nhất của cư dân tự do trong nước Thuỵ Sĩ cũ, và khi "những người đi đầu của tự do" dũng cảm ấy toan tính bảo vệ "các quyền năm trăm năm của mình" bất chấp bản Hiến pháp liên bang mới, thì trước hết người ta muốn nói đến chính cái quyền đặc thù mà hiến pháp đã bài bỏ ấy. Đối với các bang cũ, thì những đạc ước thật sự là vấn đề sống còn. Trong suốt năm thế kỷ những đặc ước ấy đã từng là con kênh dẫn nhánh cho khối cư dân dư trội, và vì vậy nó là bảo đảm tốt nhất để duy trì trạng thái dã man. Nếu

quý vị bãi bỏ các đặc ước thì các vị sẽ gây ra một cuộc cách mạng thật sự trong cái gọi là những nền dân chủ "*thuần khiết*", mà trên thực tế thì là rất nhơ bẩn.

Những người con thứ của nông dân giờ đây đang đi đến Na-plơ và La Mã, sẽ phải ở lại nhà. Họ sẽ không tìm ra công việc để làm trong các bang của mình, cũng như trong phần lãnh thổ còn lại ở Thuỵ Sĩ, một nước vốn đã bị đủ đau khổ vì nạn "nhân khẩu thừa". Họ tạo thành giai cấp mới gồm những người vô sản nông thôn, giai cấp này, chỉ riêng bằng sự tồn tại của mình, phải lật nhào tất cả các quan hệ sở hữu trước kia, những cuộc kiếm chác và các quyền của bộ lạc du mục này, những quan hệ dựa trên truyền thống hàng nghìn năm. Trên những mảnh đất núi non không màu mỡ ấy lấy đâu ra tiền để nuôi đám người bần cùng mà từ mọi nơi người ta chở đến cho họ, trên từng chặng đến biên giới? Hạt nhân của giai cấp bần cùng ấy hiện đã có rồi, và hạt nhân ấy đe dọa dẫn đến những hậu quả rất khó chịu cho trật tự gia trưởng truyền thống. Vậy là, ngay cả nếu (điều này không cần phải chờ đợi lâu) cách mạng châu Âu cả trong những năm tiếp theo vẫn sẽ tuân thủ như trước thái độ tôn trọng nền trung lập của Thụy Sĩ, thì cái điều khoản trong Hiến pháp liên bang mới, cấm các đặc ước quân sự, lại chuẩn bị làm xuất hiện chất men cách mạng mà cuối cùng thì chất men ấy sẽ có thể tiêu diệt tận nền móng cái nơi ẩn náu cổ xưa nhất và vững chắc nhất của chế độ dã man phản động ở châu Âu. Các chế độ quân chủ, cũng như các nền cộng hòa phản động đều bị tiêu vong vì tình trạng bệnh hoạn của tình hình tiền bạc, vì "bệnh kiệt quệ của cảnh túng bấn tài chính".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 28 tháng Chạp 1848
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 185, 3 tháng Giêng 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NGÀI MUY-LƠ. - NHỮNG LỜI ĐẢ KÍCH CỦA RA-ĐÉT-XKI CHỐNG LẠI TÉT-XIN. - HỘI ĐỒNG LIÊN BANG. - LÔ-BAU-Ơ

Béc-nơ, ngày 8 tháng Giêng. Chính phủ Na-plơ ngày càng ái ngại về việc các tân binh Thuỵ Sĩ vẫn chưa tới nơi, cho nên đã phái đến đây một trong những sĩ quan tham mưu Thuỵ Sĩ là ngài Tô-bi-a-xơ Muy-lơ để thương thảo với Hội đồng liên bang về việc thay đổi lộ trình của đoàn tân binh, bởi vì ngả đường đi đến Giê-nơ - địa điểm được quy định trong hiệp định để chuyển lên tàu biển - đã bị đóng lại. Ngài Muy-lơ này hết sức thích hợp với sứ mạng như vậy. Ông ta không những đã nhiều năm giao chiến ở I-ta-li-a chống lại nền tự do, mà ngay vào năm 1831 ông ta đã từng cầm súng chống lại cách mạng nơi quê nhà (ở Phrây-buốc). Ra-đét-xki biết rõ người của mình, đã dành cho ông ta một cuộc đón tiếp đặc biệt, ngay trước mặt bộ tổng tham mưu của mình đã ôm hôn và hết sức ca ngợi ông ta cũng như nói chung tất cả những người Thuỵ Sĩ về "lòng trung thành với *đức vua* của họ" (!) và về lòng dũng cảm thể hiện trong khi phục vụ "đức vua" của họ. Tuy vậy, ngài Muy-lơ chắc chắn sẽ gặp phải những khó khăn: chủ nghĩa tự do ngự trị trong Hội đồng liên bang không ủng hộ các đặc ước quân sự, cũng giống như các chính phủ tự do chủ nghĩa ở Béc-nơ và Lu-xéc.

Bày tỏ tình đoàn kết anh em với người Thụy Sĩ đang có mặt ở Na-plơ, Ra-đét-xki đồng thời không ngừng tiếp tục những âm mưu của mình chống lại bang Tét-xin. Ông ta đã báo cáo với chính phủ ở đó rằng Mát-di-ni vẫn còn lẩn trốn trong bang này, và thậm chí còn thông báo cho biết cụ thể ở đâu. Tiếp nữa, ông ta than phiền rằng hiện tượng chuyển lậu vũ khí đến Lôm-bắc-đi vẫn tiếp diễn. Chính phủ đã quyết định tiến hành điều tra về điểm thứ nhất và nếu thấy Mát-di-ni thật sự đang có mặt trong bang này thì trục xuất ông ta. Khi thảo luận mục thứ hai người ta đã quyết định chuyển sang những việc trước mắt, bởi vì chính phủ không có bổn phận phải trông coi biên giới thay người Áo. Tuy nhiên, Ra-đét-xki đã đe dọa rằng nếu việc chuyển lậu vũ khí không chấm dứt, thì ông ta sẽ lại đòi đóng cửa biên giới.

Hội đồng liên bang nghiên cứu soạn thảo các dự luật sẽ phải trình lên kỳ họp thường kỳ của Quốc hội liên bang. Trong số các dự luật ấy có các dự luật về thuế quan, về tổ chức bưu chính, những đề nghị liên quan đến việc tổ chức các lực lượng vũ trang v.v.. Phải thừa nhận rằng trong khi Quốc hội Phran-phuốc được khen ngợi, với sự bất lực cùng cực và những hành động cực đoan bất lực của mình chỉ tỏ rõ cho thế giới thấy sự nghèo nàn của chính mình, thì chính quyền liên bang Thuỵ Sĩ lặng lẽ, từng bước một, thực hiện sự tập trung hoá tư sản. Cả một loạt dự luật nhằm tập trung hoá sẽ được đưa ra xem xét tại các hội đồng vào tháng Ba; đến tháng Năm và tháng Sáu các dự luật ấy sẽ được thảo luận và thông qua, đến tháng Sáu sẽ có hiệu lực. Thế hệ các chính khách Thuỵ Sĩ tự do chủ nghĩa cầm quyền hiện nay (dù sao ta cũng không thể gọi họ là các nhà hoạt động nhà nước được), không nghi ngờ gì nữa, có tài thực hiện những cải cách nhỏ nhoi mang tính chất bộ phận loại đó. Trong vòng mấy năm,

quá trình tập trung hoá của Thụy Sĩ sẽ được hoàn tất ở mức độ mà hiến pháp cho phép, và khi ấy chính bản hiến pháp ấy sẽ biến thành gông xiềng ngăn cản sự phát triển tiếp tục của đất nước, còn sự hình thành một nước cộng hòa thống nhất và không chia cắt sẽ trở thành cần thiết. Tất cả những điều ấy sẽ diễn ra nếu xuất phát từ tiền đề - một tiền đề không thể tưởng tượng được - là trận bão tố châu Âu đang đến gần sẽ vẫn để Thuỵ Sĩ trong tư thế trung lập như năm 1848.

Mà thật vậy, vào thời kỳ nổ ra những cuộc cách mạng như những cuộc cách mạng hiện nay thì còn có dân tộc nào không có những tham vọng đi xa hơn việc bãi bỏ thuế quan của các bang, bưu chính của các bang và những thiết chế khác của các bang, những thiết chế mà từ lâu đã trở thành một gánh nặng đau khổ cho người ta! Trong thời điểm kịch phát của cơn đau sinh đẻ thời đại lịch sử mới thì có dân tộc nào xem mục tiêu tối cao của mình là tái bản có hoàn thiện chế độ cộng hòa liên bang đã lỗi thời về mặt lịch sử và thực hiện *những mầm mống* của quá trình tập trung hoá tư sản, những mầm mống mà ngay cuộc chiến tranh với Đồng minh đặc biệt[59] đã làm cho trở thành cần thiết! Trên cái nền phong trào hết sức hùng vĩ ở châu Âu thì tất cả cái trò nhốn nháo ấy trở nên nhỏ mọn xiết bao!

Tuy nhiên, Hội đồng liên bang đã thực hiện một bước đi rất đặc thù. Nó lại mời từ Béc-lin ngài *Lô-bau-ơ* nổi tiếng làm giáo sư giảng các môn khoa học quân sự. Như đã biết, ngài Lô-bau-ơ - một người lưu vong năm 1830, một phần tử cấp tiến, sau đó là kẻ phản bội - vào những năm 40 đã được bè lũ Ai-sơ-hốp mời đến Béc-lin, tại đó ông ta đã cộng tác với tờ "Staats-Zeitung", với tờ "Janus" và với các cơ quan ngôn luận cực đoan phản động và theo thuyết Kiền thành. Nếu chúng tôi không quá lầm lẫn, thì

ngài Lô-bau-ơ là tác giả cú đá sau lưng của kẻ tôi tớ đưa ra trong bài đả kích đăng trên tờ "Staats-Zeitung" mà vì bài ấy, Héc-vếch hồi ấy đã bị trục xuất khỏi vương quốc Phổ[87] sau bức thư của mình gửi đức vua[1*]. Ngài Lô-bau-ơ chưa bao giờ đi lính, thế nhưng ở đây ông phải giảng các môn khoa học quân sự. Tất cả những cái đó có nghĩa là gì thì chỉ có ngài Ốc-xen-banh, người đã mời Lô-bau-ơ đến đây, mới hiểu được.

Trong đa số các bang, giờ đây các Đại hội đồng[57] đứng cùng nhau và đấu tranh với tư tưởng cục bộ cực đoan. Đại hội đồng Xuy-rích đã bầu người bạn của chúng tôi, tiến sĩ An-ki-vi-át Ê-se, làm thị trưởng (id est[2*] người đứng đầu chính quyền hành pháp). Đại hội đồng Béc-nơ họp vào ngày 15.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 8 tháng Giêng 1849

Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 194. 13 tháng Giêng 1849

In theo bản đăng trên báo

Nguyên văn là tiếng Đức

In bằng tiếng Nga lần đầu

1* - Phri - đrích - Vin-hem IV

2* - nghĩa là

NHỮNG LÍNH TÌNH NGUYỆN CUỐI CÙNG

Béc-nơ, ngày 8 tháng Giêng. Toà án tối cao cấp hai ở đây đã kết án trục xuất các ngài I.Ph.Bếch-cơ và H.Hát-tơ-mơ ở Bi-lơ ra khỏi bang sở tại: người thứ nhất bị trục xuất với thời hạn một năm, người thứ hai với thời hạn sáu tháng, vì đã thành lập liên minh quân sự "Hãy tự giúp mình"[81]. Những bị cáo khác đã được trắng án. Đó là kết cục câu chuyện nổi tiếng về cuộc hành quân thứ ba của các đội quân tình nguyện [88] mà người ta đã nói đến rất nhiều, và chính quyền trung ương [30] lại có thể dành thời gian quý báu của mình cho vấn đề hoàng đế Đức và hạm đội Đức. Cầu Chúa ban phước lành cho những công lao khó nhọc của chính quyền ấy phục vụ cho "tổ quốc thống nhất"!

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 8 tháng Giêng 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 195, 14 tháng Giêng 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NGÂN SÁCH

Béc-nơ, ngày 9 tháng Giêng. Việc thảo luận ngân sách của bang trong Hội đồng chính phủ đa đạt đến giai đoạn có thể trình lên Đại hội đồng xem xét trong lần họp tới đây. Ngân sách này giống các ngân sách châu Âu khác ở chỗ nó bị thiếu hụt 43 nghìn phrăng, với tổng số 5 triệu phrăng. Trong số 5 triệu ấy có gần 800 nghìn được trang trải nhờ vào các khoản thu từ các tài sản nhà nước, 1800 phrăng nhờ vào thuế gián thu, số còn lại thì nhờ vào nguồn thu thuế hải quan. Như vậy, mỗi đầu người phải chịu gần 4 phrăng Thụy Sĩ (1 ta-le 18 din-bơ-grô-sơ) thuế trực thu và khoảng 3^1_2 phrăng thuế gián thu. Nếu thực hiện được sự cắt giảm chung do bộ trưởng tài chính Stem-phli (người cầm đầu phái cấp tiến ở địa phương) đề xuất thì thay vì khoản thiếu hụt sẽ dôi ra được 80 nghìn phrăng. Nhưng điều đó không làm vừa lòng phái đa số tự do chủ nghĩa trong Hội đồng chính phủ, phái đa số này hết sức bình thản để cho phái quý tộc đưa ra những lời quở mắng không bao giờ hết về "tình trạng tài chính hỗn loạn", để quy lỗi tình hình ấy cho phần tử cấp tiến Stem-phli. Trên thực tế, tài chính của bang đã hoàn toàn rối loạn và bị chính

phủ nổi tiếng của Noi-hau-dơ phung phí, và nếu giờ đây nền tài chính ấy lại được chỉnh đốn thì được như vậy hoàn toàn là nhờ ngài Stem-phli.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 9 tháng Giêng 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 195, 14 tháng Giêng 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

VỤ NỔI LOẠN CỦA CÁC CHA CỐ

Nơ-sa-ten, ngày 9 tháng Giêng. Hôm nay, ở đây, ở chỗ chúng tôi có vụ nổi loạn của các cha cố. Vénérable compagnie des pasteurs[1*]- hội này sống rất tốt nhờ ơn của Chúa, mỗi mục sư là một Ai-sơ-hốp trong giáo khu của mình - đã bị nền cộng hòa giáng một đòn nặng nề. Cụ thể là: từ nay về sau các ngài cha cố phải do chính các giáo khu bầu ra và hơn nữa chỉ tại vị trong *một thời hạn ấn định*. Hãy suy nghĩ mà xem, khủng khiếp dường nào! Từ nay lời của Chúa sẽ không phải do quyền lực của Chúa ban từ trên xuống. Người ta sẽ thuê lời của Chúa, dùng tiền mặt mà thuê trong một thời gian nào đó, tựa hồ như thuê con la hoặc một người làm công như vậy! Cái quyết định tất cả không phải là ý chí Chúa ban của chính phủ nhà vua, mà là trò cạnh tranh tự do bẩn thỉu; cha cố bị hạ thấp thành một kẻ làm thuê thông thường, giáo dân trở thành "kẻ ban phát công việc" nơi trần tục và có thể thải hồi người làm công của mình, nếu giáo dân không thích cách làm việc của người làm công đó. Sự phẫn nộ của cái hội khả kính ấy thật không kể xiết. Hội ấy đã lập tức ra lời tuyên bố trong đó họ than vãn hết sức thảm thiết, kêu ca về hành động xúc phạm điều thiêng liêng. Dĩ nhiên, hành động này chỉ làm cho mọi người phì cười. Nhưng một cách bí mật, các ngài ấy, những

---

1* - Hội đáng kính của các mục sư

người bạn cũ của phái Dòng Tên và của Đồng minh đặc biệt[59], đang mưu đồ chống lại chế độ cộng hòa và tổ chức những vụ âm mưu nhằm phục hồi quyền lực Chúa ban của Phri-đrích-Vin-hem. Chính phủ tỏ ra cao thượng đủ để có thể đến một lúc nào đó xem thường những mưu chước bất lực ấy. Để vô hiệu hoá những mưu ma chước quỷ của các cha cố chỉ cần lập ra các hội yêu nước là đủ. Những hội yêu nước ấy giờ đây được lập ra ở khắp nơi. Xuất hiện ở vùng núi, ở La-Sô-đơ-Phông, ở Lô-clơ và Tơ-ra-véc-xtan, trên quê hương cuộc cách mạng của chúng ta[89], giờ đây những hội ấy lan ra khắp bang. Thậm chí ngôi làng bảo hoàng Lơ-Pông cũng đã có hội của mình. Tổ chức dân chủ này, do bản thân nhân dân thực hiện, là phương cách tốt nhất để phá hỏng những âm mưu của tất cả "bédouins"[90] và các cha cố.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 9 tháng Giêng 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 195, 14 tháng Giêng 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

CỔ ĐỘNG CHO CHÍNH SÁCH THUẾ QUAN BẢO HỘ.- TUYỂN LÍNH CHO QUÂN ĐỘI CỦA NA-PLƠ

Béc-nơ, ngày 12 tháng Giêng. Tại Thuỵ Sĩ, việc cổ động cho việc áp dụng các thuế quan bảo hộ, và kèm theo đó cả phong trào đòi duy trì chế độ mậu dịch tự do trước kia cũng ngày càng trở nên sôi động. Cả hai phía đều đưa ra những lý lẽ không thể bác bỏ được, tạm thời thật khó tiên đoán xem Thuỵ Sĩ thoát ra khỏi vấn đề nan giải này bằng cách nào. Phái ủng hộ chính sách thuế quan bảo hộ chỉ ra rằng mỗi năm mỗi gia tăng áp lực của sự cạnh tranh bên ngoài lên nền công nghiệp nước nhà, và cũng ở mức độ như vậy ngày càng mất đi triển vọng tìm công ăn việc làm cho số dân nghèo đang tăng lên. Ngược lại, phái ủng hộ mậu dịch tự do viện cớ sự đắt đỏ lên của các sản phẩm công nghiệp cần thiết đối với đa số dân cư là nông dân, và viện cớ là đối với một dân tộc đông 2 triệu người nếu không có những khoản chi phí gây khánh kiệt thì không thể bảo vệ được một đường biên giới hết sức dài và thuận tiện cho bọn buôn lậu, như biên giới Thuỵ Sĩ. Cả hai phái đều hoàn toàn đúng: không có thuế quan bảo hộ thì hết ngành công nghiệp này đến ngành công nghiệp khác của Thuỵ Sĩ tiêu vong; có thuế quan bảo hộ thì nền tài chính Thuỵ Sĩ tiêu vong. Để kết hợp cái này với cái kia, tờ "Berner

Verfassungs-Freund" đề nghị áp dụng thuế Justemilieu[1*] để chấm dứt cả hai tai hoạ. Đến tháng Ba cả hai hội đồng của Thuỵ Sĩ sẽ bị thất bại trong cố gắng giải quyết vấn đề không thể giải quyết nổi ấy.

Tại Giơ-ne-vơ ít lâu nay có thể trông thấy các sĩ quan Na-plơ làm công việc tuyển lính, họ tuyển mộ tân binh để phục vụ đức vua trái phá[91]. Chắc hẳn, ông Phéc-đi-năng rất cần đến những người Thuỵ Sĩ vạm vỡ, một khi ông ta chủ trương tuyển lính thậm chí ở những bang mà ông ta chưa có thoả thuận về đặc ước[70]. Nhưng chính phủ Giơ-ne-vơ đã nhanh chóng chấm dứt các mưu đồ ấy. Nó đã huỷ bỏ tất cả những hợp đồng đã ký, cấm chỉ mọi cuộc tuyển lính và dọa trừng phạt nghiêm khắc các viên sĩ quan tuyển mộ. Sau sự việc này, những tên tay sai của bọn chó sói Na-plơ đã lập tức chuồn khỏi đất Giơ-ne-vơ.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 12 tháng Giêng 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 197, 1 tháng Giêng 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* - trung dung

MUY-LƠ. - CHÍNH QUYỀN BANG PHRÂY-BƯỐC.- ỐC-XEN-BANH

Béc-nơ, ngày 13 tháng Giêng. Cuối cùng, ngài Tô-bi-a-xơ Muy-lơ vĩ đại đã đến bang U-ri và đòi chính phủ chuyển địa điểm tập kết tân binh Na-plơ trước kia ở Giê-nơ đến An-đoóc-phơ, từ đây bằng cách này hay cách khác ông ta sẽ gửi họ đến Na-plơ. Không biết chính phủ có thực hiện ý muốn của ông ta hay không, nhưng nếu nó sẽ làm việc này thì dù sao cũng không rõ những chính phủ khác đã ký đặc ước[76] có bằng lòng với việc ấy không. Như người ta nói, một toán tân binh Lu-xéc vẫn sẽ bị gửi đi qua ngả Tơ-ri-e-xtơ đến Na-plơ, thật ô nhục cho toàn thể thế giới văn minh.

Chính phủ Phrây-buốc nói chung cả gan làm một việc tuỳ tiện kỳ lạ, hiện nay nó lại để cho cảnh sát trục xuất một công dân của bang Svi-xơ, bất chấp bản Hiến pháp liên bang mới. Ngay trước đó chính phủ ấy cũng đã trắng trợn trục xuất một người Xuy-rích, ngài Di-be-rơ, chủ bút báo "Wächter" ở Muốc-ten và nay là đồng chủ biên tờ "Berner-Zeitung". Cả hai trường hợp này sẽ được Quốc hội liên bang xem xét, có thể hy vọng là Quốc hội sẽ làm cho người ta tôn trọng hiến pháp.

Đã xảy ra một phép màu: tờ "Verfassungs-Freund", cơ quan của nhân vật trung lập là ngài Ốc-xen-banh, đã sám hối và thừa

nhận rằng những người ở Tét-xin dù sao cũng không đến nỗi quá sai trong vụ họ xung đột với Ra-đét-xki và với quân đội Đông Thuỵ Sĩ[1*]. Tờ báo này ngượng ngùng ấp úng câu nói của mình: pater, peccavi[2*], và mưu toan ém nhẹm vụ việc bằng cách nhắc lại câu: Ilionis intrapeccatur muros et extra[3*]. Vậy mà trong số những người ủng hộ cái gọi là "chính sách đối ngoại" của Ốc-xen-banh, kẻ dựa một cách ghê tởm vào đầu óc thiển cận dân tộc của Thụy Sĩ, thì các thành viên trong Hội đồng chính phủ Tét-xin là những người kiên quyết nhất phản đối thái độ trung lập. Nhưng nhờ những bản báo cáo của quân Béc-nơ mà những người Tét-xin đã trở nên rất nổi tiếng ở Béc-nơ, còn ngài Ốc-xen-banh thì cần duy trì sự nổi tiếng ở Béc-nơ, và cuối cùng - chính ở đây người ta thấy rõ ai núp trong con chó xù[4*] - Hội đồng liên bang vừa rồi đã vô cớ *làm* cho bang Tét-xin biến thành *kẻ chịu trách nhiệm* về mọi sự lục đục tiếp theo với Ra-đét-xki. Và cứ mỗi lần ngài Ốc-xen-banh trong Hội đồng liên bang thực hiện một hành động bỉ ổi nào đó thì tờ "Verfassungs-Freund" lại buộc phải, trong lý luận, sử dụng đến những câu nói cao thượng và cao quý. Ở đây người ta cai trị những người nông dân ngu đần như thế đó. Ôi, nền dân chủ!

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 13 tháng Giêng 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 197, 17 tháng Giêng 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* Xem tập này, tr. 118-119.

2* - thưa cha, con có tội

3* - người ta phạm tội lỗi cả trong các bức tường của I-li-ông, cả ở bên ngoài những bức tường ấy.

4* Câu nói của Phau-xtơ, liên quan đến Mê-phi-xtốt (Gơ-tơ. "Phau-xtơ", phần I). Hiểu theo nghĩa ẩn dụ thì giống như câu tục ngữ: "Mấu chốt vấn đề là ở đó".

* ĐẠI TÁ ĂNG-GHEN TRẢ LỜI[92]

Khuên. **Chúng tôi đã nhận được câu trả lời dưới đây của ngài đại tá Ăng-ghen về câu hỏi hôm kia của chúng tôi:**

Về bài đăng trong số 203 của tờ "Neue Rheinische Zeitung" tôi trả lời phủ định.

Chỉ có các vị mới tự cho phép mình - theo sự nhận thức của tôi - đưa ra ý kiến không chính đáng rằng binh lính đã gây cho những ngôi nhà đó những sự phá hoại rất chưa đủ.

Khuên, ngày 24 tháng Giêng 1849

Ăng-ghen, đại tá, tư lệnh thứ hai

Gửi ban biên tập đáng kính của tờ "Neue Rheinische Zeitung".

Chắc chắn mấy ngày tới đây chúng tôi sẽ phải gửi tới ngài Ăng-ghen những câu hỏi mới, cụ thể là về cuộc bầu cử.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 25 tháng Giêng 1849
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 205, 26 tháng Giêng 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

CUỘC ĐẤU TRANH Ở HUNG-GA-RI[93]

Khuên, ngày 2 tháng Hai. Cuộc chiến tranh ở Hung-ga-ri sắp kết thúc. "Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus"[1*].

Đó là câu mà tờ "Kölnische Zeitung" đã viết cách đây mấy ngày. Tờ báo này đã tin vô điều kiện vào lời của Ven-đen cho rằng như thể là Quốc hội ở Đê-brét-xen đã tự tuyên bố giải tán và giải tán quân đội, còn Cô-sút thì sửa soạn cùng với những tàn quân theo mình chạy về Grô-xvác-đây-nơ.

Lần này thì chẳng phải là ai khác, mà chính là bản thân tờ "Kölnische Zeitung" là quả núi đã đẻ ra con chuột.

Bản tin quân đội thứ mười bảy - mà Ven-đen đã ép buộc đưa điều dối láo kể trên vào - đã thông báo về hai chiến dịch mới của quân đội hoàng đế: thứ nhất, về cuộc xuất binh của một quân đoàn từ Pét, qua ngả Đuên-đi-uê-sơ, tiến về Mi-scôn-xơ và, thứ hai, về kế hoạch của Slích-cơ tiến hành chiến dịch chống Tô-cai bằng hai cánh quân: một cánh qua ngả Ca-sau, và cánh khác qua ngả Ha-nu-sphan-va và Ba-ra-ni-a. Cả hai cánh quân này phải hành quân trong đội hình tập trung đến sông Tít-xa mà bên kia sông là nơi cố thủ của quân Ma-gi-a.

1* - "Tưởng là sẽ đẻ ra quả núi, vậy mà lại đẻ ra chú chuột đáng nực cười cho thiên hạ". (Hô-ra-ti-út."Khoa học thi-ca". 139)

Từ biên giới Tơ-ran-xin-va-ni-a đến Xê-ghê-đin, sông Tít-xa tạo thành một hình vòng cung mà trung tâm là Grô-xvác-đây-nơ. Vòng cung này chính là tuyến phòng thủ của quân Ma-gi-a. Tuyến này được bảo vệ, ở thượng lưu sông Tít-xa, bởi những pháo đài Xi-ghết và Mun-ca-trơ; ở vùng trung lưu con sông này thì tuyến này được phòng thủ bởi vùng đầm lầy không đi qua được, vùng này bắt đầu ở cách Mun-ca-trơ mấy dặm, chạy dài dọc hai bờ sông Tít-xa đến tận cửa sông này và hết sức gây khó khăn cho việc tấn công từ phía bắc và phía tây. Ở phía nam, con sông Quê-ruê-sơ và các nhánh của nó cũng là tuyến phòng thủ đáng tin cậy nhờ những đầm lầy liền một dải và nhờ pháo đài Tê-mê-sva-rơ nhô lên phía trước. Như vậy, thảo nguyên Đê-brét-xen trải dài đến tận núi Tơ-ran-xin-va-ni-a, được bảo vệ ở ba phía bởi những đầm lầy và sông ngòi, nó trở thành địa điểm tuyệt hảo để người Ma-gi-a tập trung các đội quân của mình, lại càng tuyệt hảo vì sau khi chinh phục miền Tơ-ran-xin-va-ni-a thì Bem đã dùng địa điểm này để bảo đảm có được hậu phương.

Trong khi quân Ma-gi-a còn chiếm giữ các trận địa của mình vùng sông Đra-va và ở Ba-nát thì trung tâm tác chiến của họ là Đrê-brét-xen chỉ có thể bị đe dọa tấn công từ phía bắc (Slích-cơ) và từ phía tây (Vin-đi-sơ-grét-xơ); cả hai chiến dịch nêu trên phải trở thành bước mở đầu của cuộc tấn công này.

Mi-scôn-xơ và Tô-cai, hai thành phố mà hiện giờ quân hoàng đế đang kéo đến, ở cách nhau chưa đầy 6 dặm. Tô-cai là một trong số những điểm thuận tiện nhất để vượt qua sông Tít-xa. Mi-scôn-xơ thì ở khá gần đủ để cho phép những đội quân được phái đến đó vượt qua sông Tít-xa ở Tô-cai, tuỳ theo tình hình mà hợp quân với quân đoàn của Slích-cơ, hoặc là vượt sông Tít-xa một cách độc lập ở phía hạ lưu của nó, và trong trường hợp thành công thì tấn công vào Đê-brét-xen.

Song không phải dễ dàng thực hiện kế hoạch này của quân đội hoàng đế, cái kế hoạch đã được làm rùm beng với khắp thiên hạ trong bản tin số 17. Từ Pét đến Mi-scôn-xơ là hơn 30 dặm thảo nguyên hoang vu, hầu như hoàn toàn không có người ở hoặc chỉ có mặt kẻ thù. Từ Ê-pê-ri-e-sơ đến Tô-cai cũng gần 30 dặm đường xuyên qua miền đất rõ ràng là cũng thù nghịch và nghèo khổ như vậy. Chỉ riêng việc cung cấp lương thực cũng sẽ hết sức cản trở sự tiến quân của hai quân đoàn tấn công; đường sá tồi tệ trở nên hoàn toàn không thể đi qua được do mùa tuyết tan đã đến, hoàn toàn loại trừ khả năng đến nơi quy định sớm hơn 14 ngày sau. Nhưng đến đó rồi thì họ sẽ gặp phải quân Ma-gi-a cố thủ ở hai đầu địa điểm vượt sông Tít-xa, giữa những đầm lầy yểm hộ hai sườn của nó, làm cho quân đội hoàng đế mất khả năng lợi dụng sự vượt trội của mình về quân số, nhưng lại cho phép mấy trung đoàn quân địch kiềm giữ cả một đạo quân. Song, ngay dù quân Áo có vượt được sông Tít-xa, thì họ cũng có nguy cơ bị hoàn toàn mất đội pháo binh và kỵ binh nặng của mình trong các đầm lầy, các đội quân ấy sẽ liên tục bị mắc kẹt trong đất lầy.

Những thắng lợi lớn lao mà cả hai cánh quân này giành được vào lúc này là thế nào, điều đó thấy rõ chí ít qua sự việc là bản tin quân đội số 18 - mà hôm qua chúng tôi đã đưa tin[94] - đã hoàn toàn *ỉm đi không nói* đến chúng. Chúng đang ở đâu, chúng đã tiến xa bao nhiêu, đã đạt được những thắng lợi như thế nào - về điều đó Ven-đen không hề nói với chúng ta *một lời nào*, và không phải không có nguyên nhân.

Nhưng, ông ta khẳng định,

"theo những tin tức nhận được từ Hung-ga-ri thì quân đội của chúng ta ở khắp nơi đã giành được *những thắng lợi chói lọi*"

và tờ "Kölnishe Zeitung" tin vào ngài Ven-đen.

Chúng ta hãy xem xét kỹ hơn nữa "những thắng lợi chói lọi ấy".

Người ta đưa tin về bốn "thắng lợi". Trong đó có ba thắng lợi giành được ở những nơi mà tại đó các hành động quân sự không có ý nghĩa quyết định và tại đó quân Ma-gi-a chỉ có ý định xé nhỏ các cánh quân hoàng đế, kìm chân họ vào những điểm thứ yếu. Chỉ có "thắng lợi" thứ tư là giành được ở vùng sông Tít-xa, nơi quyết định vận mệnh của Hung-ga-ri.

Ở hướng tây-bắc, giữa Va-gơ và Gran, ở hướng tây-nam, giữa sông Đra-va và Đa-nuýp, và ở hướng nam, tại Ba-nát, ba quân đoàn Hung-ga-ri cho đến nay tiếp tục kìm chân một bộ phận đáng kể lực lượng vũ trang hoàng đế, không để cho Vin-đi-sơ-grét-xơ tiến về phía Tít-xa với những lực lượng lớn. Mở những hoạt động chống lại ba quân đoàn ấy, quân đội hoàng đế, theo lời họ, đã giành được "những thắng lợi chói lọi". Voyons[1•].

Thắng lợi thứ nhất. Ở hướng đông-bắc, nơi hiện nay người ta đã tung về đó quân đoàn "Xlô-va-ki-a"[95], nam tước Sô-rít đã đánh tan quân của tướng Guếc-gây ở Sem-nít-xơ và chiếm lấy thành phố này. Còn nếu chú ý rằng quân đoàn của Guếc-gây là đội tiền tiêu bị đẩy vào chỗ gánh lấy nguy cơ bị tiêu diệt nhằm làm sao đứng vững càng lâu càng tốt ở phía sau quân đội hoàng đế, và nếu ta xét đến sự thể là Guếc-gây đã tác chiến không phải trên lãnh thổ Ma-gi-a mà trên vùng lãnh thổ thuần tuý Xlô-va-ki-a, - thì sẽ thấy rõ là thắng lợi này không "chói lọi" đến thế.

Cộng vào đó còn phải nói thêm rằng Sô-rít phải được cánh quân Gơ-xơ và Xô-xai yểm trợ. Nhưng Xô-xai đã bị triệu hồi khẩn cấp về Nôi-tơ-ra

---

1• - Chúng ta hãy chờ xem.

"để tham gia việc bình định các vùng *đã bị chiếm đóng* của đất nước" (*một tình thuần tuý Xlu-vơ*).

còn Gơ-xơ thì hoàn toàn bị cuốn hút vào việc

"giữ các trận địa của mình ở Mô-xô-sơ và *bảo vệ* tỉnh Tu-rốt-xơ chống lại những toán nghĩa quân đã bị phó nguyên soái Sô-rít *đánh bại* và *làm cho phân tán* (!!)"!

"Sắp tới đây, việc đánh chiếm - như được chờ đợi" (nghĩa là còn rất xa vời) - "Lê-ô-pôn-stát và việc chiếm đóng Noi-hô-den...*phải* giúp củng cố tinh thần thiện ý đã *bắt đầu* này nở (!) khắp nơi trong tỉnh Tơ-ren-sen... và *giúp* thiết lập trật tự hợp pháp".

Thật là những thắng lợi chói lọi biết bao! Vậy là, việc đánh chiếm, như mong đợi, cái pháo đài chưa bị chiếm, cho phép cuối cùng hy vọng rằng tinh thần thiện ý đang được nóng lòng mong đợi, của cái tỉnh bị chiếm đóng từ lâu, có thể sẽ không mãi mãi vẫn chỉ là một ước nguyện tốt đẹp, và rằng việc thiết lập - dù chỉ một phần - trật tự hợp pháp sẽ đến gần đôi chút!

Pháo đài không bị đánh chiếm, quân đội bị đập tan, tuy nhiên nó lại đe dọa cả một tỉnh và kìm chân lực lượng của mấy quân đoàn, tinh thần thiện ý được nóng lòng chờ đợi ở đây, còn tinh thần rất thù địch trên thực tế ở kia, đâu đâu cũng có nguy cơ nổ ra những cuộc khởi nghĩa, và tất cả những cái đó đều xảy ra trên lãnh thổ Xlô-va-ki-a, chứ không phải trên lãnh thổ Ma-gi-a - đó là "thắng lợi chói lọi" thứ nhất !

"*Thắng lợi chói lọi*" *thứ hai*. Đòn tiền tiêu thứ hai mà quân Ma-gi-a bị mất nằm ở tây-nam giữa sông Đa-nuýp và sông Đra-va, dưới sự chỉ huy của viên chỉ huy du kích Đa-mi-a-ních. Tại đây thắng lợi chói lọi là ở chỗ bá tước Nu-ghen-tơ đã chiếm được Ca-pô-sva, tìm cách vu hồi kẻ địch ở phía sườn.

Cho tới nay vẫn không rõ thắng lợi chói lọi ở đây là ở chỗ nào. Mặc dù các tờ báo khác nhau có đưa tin về việc quân đội hoàng đế chiếm Ét-xéc, nhưng bản tin số 18 lại không biết gì về điều đó và thậm chí không phỏng đoán điều gì tương tự như thế.

"Thắng lợi chói lọi" thứ ba. Tướng Tê-ô-đô-rô-vích đã chiếm được Véc-sét-xơ ở Ba-nát và đang "tích cực truy kích" quân Ma-gi-a theo hướng Mô-ra-vít-xa.

Từ Véc-sét-xơ đến Mô-ra-vít-xa vừa đúng *ba dặm*, và trận địa ở Mô-ra-vít-xa giữa miền đầm lầy A-li-bu-nác và vùng núi non có ưu thế hơn nhiều so với ở Véc-sét-xơ. Vả lại, được biết rằng Ba-nát nằm khuất cách trung tâm các chiến dịch quân sự, và những cuộc tấn công chống lại quân Ma-gi-a từ phía đó chỉ mang tính chất phụ, cho nên ngay cả những thắng lợi chói lọi nhất của quân đội hoàng đế ở khu vực này cũng sẽ không đóng vai trò nào.

"Thắng lợi chói lọi" thứ tư. Cho đến nay chúng tôi đã xem xét hoạt động của quân đội hoàng đế tuy là trên vùng lãnh thổ không có ý nghĩa quyết định, nhưng vẫn có cái gì đó giống như thắng lợi. Bây giờ, cuối cùng, chúng tôi đã chuyển sang vùng lãnh thổ có ý nghĩa quyết định - và ở đây thắng lợi thể hiện ở *thất bại* của quân đội hoàng đế.

Tướng Ô-tin-gơ đã tiến quân từ Pét đến sông Tít-xa và đã đến Xôn-nốc. Đường khá tốt, từ Pét đến Xôn-nốc có đường sắt, và chỉ cần tiến quân men theo tuyến đường sắt này. Đội tiền phong của quân đội hoàng đế đã chiếm được cây cầu ở Xôn-nốc. Tưởng chừng đã đảm bảo được việc chuyển cánh phải của quân đội hoàng đế qua sông Tít-xa. Cánh quân sườn trái dưới sự chỉ huy của Slích-cơ đã tấn công từ Tô-cai, cánh quân trung tâm tấn công từ Mi-scôn-xơ, và cánh quân sườn phải, dưới sự chỉ huy của Ô-tin-gơ thì tấn công từ Xôn-nốc, - các cánh quân này phải vượt sông Tít-xa và tập trung quân tiến đánh Đê-brét-xen. Nhưng các ngài trong quân đội hoàng

đế đã tính toán sai. Quân Ma-gi-a vượt qua con sông đã đóng băng, đánh tan cánh quân của Ô-tin-gơ, đẩy lui cánh quân này ra xa Xéc-lết bốn dặm, và chỉ ngừng truy kích khi Ô-tin-gơ, tại Xéc-lết, đã nhận được quân tiếp viện và chiếm giữ được một trận địa được phòng thủ tốt. Theo bản tin thì quân Ma-gi-a tựa hồ như đã lùi về phía sau sông Tít-xa, nhưng dù thế nào thì hiện nay họ còn giữ những điểm vượt sông, và chắc chắn là ngài Ô-tin-gơ, đã từng vội vã rút lui như vậy, sẽ không quá mau chóng dám vượt qua những điểm ấy đâu.

Đó là "những thắng lợi chói lọi" của quân đội hoàng đế chống lại quân đội bị tan rã, mất tinh thần, tan tác của phía Cô-sút phiến loạn. Nhìn vào bản đồ sẽ thấy rằng quân Ma-gi-a chẳng mất gì cả sau khi quyết định rút sang bên kia sông Tít-xa. Căn cứ vào những tin tức *không chính thức* gần đây nhất của Áo thì quân Ma-gi-a đang có mặt ở Mi-scôn-xơ và đang chờ đợi cuộc tấn công của Slích-cơ và Vin-đi-sơ-grét-xơ. Cả ở đây họ cũng sẽ không nghênh chiến mà sẽ rút sang bên kia sông Tít-xa. Ở điểm vượt con sông này, hay là - nếu sẽ vượt sông rồi - trên thảo nguyên Đê-brét-xen sẽ diễn ra trận chiến đấu quyết định. Và nếu thậm chí ở đây quân Ma-gi-a sẽ bị đánh bại thì ở vùng thảo nguyên và vùng đầm lầy Hạ Hung-ga-ri và trong vùng núi non của Tơ-ran-xin-va-ni-a sẽ chỉ bắt đầu cuộc chiến tranh du kích - cũng như bây giờ nó đã bắt đầu - thật vô cùng tiếc cho các tác giả của bản tin số 18 - "ở những khu vực đã bị chiếm đóng của đất nước". Mà một cuộc chiến tranh như thế ở một đất nước ít dân cư ấy và trên một vùng lãnh thổ thích hợp cho việc này có thể đưa tới đâu - điều đó thì các băng nhóm của Các-lốt ở Tây Ban Nha đã chứng minh và hiện nay Ca-brê-ra lại đang chứng minh[96].

Nhưng hiện thời Cô-sút còn rất xa mới đến chỗ đó. Mặc dù hôm qua tờ "Kölnische Zeitung" với sự ngây thơ trẻ con vốn có của nó đã đưa tin rằng Cô-sút đã bị bắt làm tù binh, nhưng hiện thời ông ta còn được tự do và có một đội quân khá lớn. Bây giờ đối với ông ta vấn đề không còn là trụ vững thêm mấy tháng nữa, chỉ cần đứng vững ba-bốn tuần là đủ. Chậm nhất đến hết thời hạn ấy, tình hình ở Pa-ri sẽ thay đổi: ở đó hoặc phe Phục tích sẽ thắng trong một thời gian nào đó, điều này cũng có thể dẫn đến sự sụp đổ của Hung-ga-ri, do vậy thế lực phản cách mạng sẽ hoàn toàn trở nên trắng trợn, hoặc cách mạng sẽ thắng, đến khi ấy các ngài người Áo sẽ phải vội vã đi đến vùng Ranh và đến I-ta-li-a để rồi lại bị "những chiếc quần đỏ"[97] đuổi khỏi nơi đó trở lại Hung-ga-ri.

Để kết thúc, chúng tôi ghi nhận thắng lợi chói lọi nhất của quân đội hoàng đế: cuối cùng thì các bản tin của ngài Ven-đen đã tìm được một tâm hồn cả tin nào đó cam đoan đảm bảo tính xác thực của những tin tức ấy, và cái nhân vật nào đó ấy chính là tờ "Kölnische Zeitung".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 2 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 212, 3 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ BA-NÁT

Các lực lượng liên hợp của người Xéc-bi, người Áo. người Đức ở Ba-nát, người Crô-a-xi, người Di-gan và người Xéc-bi Thổ Nhĩ Kỳ chưa kịp lấn ép đôi chút quân Hung-ga-ri. thì trong hàng ngũ dân tộc Ba-nát - Xéc-bi mới được tạo ra ấy[98] đã nổ ra những chuyện cãi cọ hết sức nghiêm trọng. Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích tự ý tuyên bố ứng cử chức thống lĩnh. đã làm cho đại giáo chủ Rai-a-trích giận dữ đến mức ông này đã ra lệnh bắt và giải đến chỗ ông ta vị lãnh tụ hết sức danh tiếng này của Xéc-bi. dù tìm thấy người này ở bất cứ nơi nào[99].

Tính đến hôm nay, người Xéc-bi ở Thổ Nhĩ Kỳ đã tiếp viện 20 nghìn lính cho người Xéc-bi ở Ba-nát. Thật khó nói, trong số họ có bao nhiêu người Nga. Ngay ngày 19 tháng Giêng đã có 700 người Xéc-bi và 400 người Di-gan có vũ trang đã vượt qua sông Đa-nuýp ở Bô-li-ê-vít-xi và Pan-se-vô để giúp những người ở Ba-nát. Đó là chỗ dựa của toàn bộ nước Áo quân chủ!

Sức mạnh của cuộc khởi nghĩa Hung-ga-ri tuyệt nhiên không bị thủ tiêu và trong thời điểm này vẫn còn rất lớn, bởi vì các đội quân Hung-ga-ri không ngừng được bổ sung nhiều quân tình nguyện đến từ khắp mọi miền đất nước. Phía Hung-ga-ri còn có bốn quân đoàn có vũ trang và có khả năng chiến đấu, cụ thể là: ở Thượng Hung-ga-ri có quân đoàn của Guếc-gây, ở vùng sông

Tit-xa có quân đoàn của Cô-sút [100], ở Ba-nát có quân đoàn đang tác chiến chống quân Xéc-bi, còn ở Tơ-ran-xin-va-ni-a có quân đoàn đặt dưới quyền chỉ huy của Bem. Các quân đoàn này còn có thể chiến đấu thêm vài tháng nữa, vì lần nào họ cũng tránh được những đòn mạnh mẽ của kẻ địch. Cuộc chiến đấu đã kéo dài suốt cả sáu tuần lễ, quân số chiến sĩ Hung-ga-ri, nói đúng ra, tăng lên chứ không phải giảm đi.

Nếu họ - như họ hy vọng - kéo dài được các hoạt động quân sự đến khi nổ ra cuộc chiến tranh ở thượng I-ta-li-a thì sự nghiệp của họ hoàn toàn không thất bại. Thậm chí ở tỉnh Ê-đen-buốc, ở ngay vùng biên giới giáp với Ao, nông dân hết sức có cảm tình với Cô-sút. Ví dụ, cách đây không lâu, trong một làng, sau cuộc thuyết giáo đen - vàng [101], nông dân đã chúc mừng nhà độc tài. Một toán lính xuất hiện sau đó đã bắt và đem đi bảy người dân nổi tiếng nhất trong làng, cho đến nay không hề nghe thấy gì về số phận của họ.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 3 tháng Hai 1849
Đã đăng trong phụ trương thứ hai của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 213 4 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

BẢN TIN QUÂN ĐỘI SỐ 19 VÀ NHỮNG LỜI BÌNH LUẬN VỀ BẢN TIN ẤY

Đã phát hành bản tin quân đội số 19. Ngay dù tin vào tài liệu này thì những thắng lợi mà quân đội hoàng đế đạt được trong thời gian gần đây cũng không đáng được chú ý.

Không có tin tức gì về quân đoàn đóng ở các tỉnh (tây-bắc) thuộc Xlô-va-ki-a. Chắc là quân đoàn này vẫn còn hoàn toàn bận rộn vào

"Việc bình định những vùng bị chiếm trong nước".

Chúng tôi cũng không nhận được tin tức gì về các đơn vị được phái từ Pét đến Mi-scôn-xơ để lập đường dây liên lạc giữa Vin-đi-sơ-grét-xơ và Slích-cơ, và - chắc hẳn người ta còn nhớ - chúng tôi đã tiên đoán cuộc hành trình rất dài của các đơn vị quân lính ấy[1*]; những đơn vị tiền tiêu của quân đội ấy, căn cứ theo cái gọi là những thông báo gửi đến từ trại quân của Slích-cơ, tuồng như thể đã phải có mặt ở gần Mi-scôn-xơ rồi. Bằng chứng cho thấy các đơn vị ấy vẫn chưa đi được xa.

Chúng tôi cũng không được biết gì về các băng nhóm người Di-gan ở Ba-nát.

Sau cùng, chúng tôi tuyệt đối không có tin tức gì về các đơn

1* Xem tập này, tr. 133-134.

vị được phái đi để chống lại Bem. Nói chung, về Bem thì một thời gian gần đây, chẳng những các bản tin chính thức, mà cả những bản tin dởm không chính thức và thường hết sức khoác lác cũng hoàn toàn không nói gì đến nhân vật này. Điều đó một lần nữa chứng minh rằng trong cuộc chiến đấu chống lại Bem, quân đội hoàng đế tuyệt nhiên không giành được một thắng lợi nào. Vì không có tin tức gì về các hoạt động của Bem, cho nên chúng tôi hoàn toàn không thấy ngạc nhiên nếu như trong thời gian tới đây, ông ta bỗng nhiên xuất hiện sau lưng hoặc ở bên sườn Slích-cơ, qua đó mà lật nhào toàn bộ kế hoạch chiến tranh của bộ chỉ huy quân đội hoàng đế.

Chúng tôi sẽ không đề cập đến việc bản tin không nhắc một lời nào về chuyện bịa đặt ra việc tấn công chiếm được Lê-ô-pôn-stát mà đã sáu lần các tờ báo quân sự dã chiến [Standrechtsblätter] đưa tin và cũng từng ấy lần bà má Đuy-mông tuyên bố chuyện đó là đúng[102]. Do vậy, việc đánh chiếm pháo đài này vẫn còn là "chuyện được chờ đợi".

Bản tin không nói *gì* về tất cả những chuyện đó. Vậy bản tin nói gì?

Bản tin ấy hiểu rõ những sự kiện đang diễn ra ở ba điểm sau đây: ở vùng biên giới Xla-vô-ni-a, ở Xôn-nốc và ở vùng thượng lưu sông Tít-xa. Dĩ nhiên, bản tin ấy lại đưa tin về "những thắng lợi chói lọi".

Thứ nhất:

"Bá tước Nu-ghen-tơ, tư lệnh pháo binh[103], xuất quân ngày 25 tháng Giêng từ Ca-ni-gia nhằm đánh đuổi quân phiến loạn tập trung xung quanh Phuyn-phơ-kiếc-khen, đến ngày 29 tháng Giêng thì chuyển đại bản doanh đến đó, bởi vì ngày 26 tháng Giêng, quân phiến loạn với số lượng 4 nghìn người và 10 khẩu pháo, đã rời bỏ thành phố và chắc là đã rút về Ét-xéc để tập trung lại dưới sự che chở của pháo đài nằm trong tay họ ấy; song, họ sẽ không làm được điều đó, vì pháo đài này đã nằm trong vòng vây

của lữ đoàn của đại tá Van Đơ Niu-lơ, chỉ huy trung đoàn quân Gra-ni-sa ở Gra-đi-scan, và viên tư lệnh pháo binh bá tước Nu-ghen-tơ cũng truy kích họ theo hướng ấy. Quân đội hoàng đế - quốc vương[104] đã hoàn toàn tiêu diệt các phần tử thù địch với chính phủ tại các tỉnh Ba-ra-ni-a và Tôn-na".

Từ đó chúng tôi trước hết rút ra kết luận là thành Ết-xéc trên sông Đra-va chưa bị chiếm, khác với những tin đồn của các bản tin quân sự dã chiến [Standrechtliche Gerüchte], mà chỉ "bị bao vây", và cuộc bao vây này lại càng có thể chắc chắn bị phá vỡ bởi lực lượng "4 nghìn người với 10 khẩu pháo", và trên tả ngạn sông Đra-va, do địa hình đầm lầy, nên nói chung *hoàn toàn không thể* khép kín vòng vây được.

Thắng lợi tiếp theo là việc Nu-ghen-tơ đã đến được **Phuyn-phơ-kiếc-khen. Vì - theo bản tin số 18 - Ca-pô-sva đã bị quân đội hoàng đế chiếm, nên** mọi thành tựu chung quy là **quân đội đã dịch trận địa của mình lên phía trước khoảng 10 dặm song song với con sông Đra-va. Điều đó chỉ dẫn đến những khó khăn lớn hơn trong việc cung cấp** lương thực, **những khó khăn ấy ngày càng tăng lên theo đà quân đội** tiến gần đến trái tim của Hung-ga-ri. **Hiển nhiên, ở đây quân** Hung-ga-ri vẫn tuân theo chiến thuật giống như chiến thuật của Guếc-gây đã tuân theo ở miền Xlô-va-ki-a: họ giữ thành phố chừng nào còn giữ được, rồi sau đó bắt đầu cuộc chiến tranh du kích ở vùng nông thôn. Những tin tức về việc bình định các tỉnh Ba-ra-ni-a và Tôn-na hoàn toàn làm người ta nhớ đến cuộc bình định Xlô-va-ki-a. Sắp tới đây, chúng ta sẽ được nghe thấy rằng cả ở đây nữa, quân đội cũng đã không thể **tiến lên được, vì trước hết nó phải khôi phục sự bình yên và trật tự lại các tỉnh đã chiếm được.**

Thứ hai:

"Như bản tin số 18 đã cho biết, lữ đoàn kỵ binh của Ô-tin-gơ, được tăng cường bằng ba tiểu đoàn bộ binh và hai khẩu đội pháo hạng nặng, đã chiếm được các trận địa ở

Xéc-lết. Sau khi nhận được tin báo nghĩa quân có ý định tấn công những trận địa này, thống chế bá tước Xu Vin-đi-sơ-grét-xơ quyết định nghênh chiến nghĩa quân bằng tất cả số quân rảnh rỗi, với hy vọng rằng họ sẽ nghênh chiến. Nhưng cả lần này nữa, nghĩa quân cũng không dám thực hiện một trận quyết chiến, và sau khi biết quân tiếp viện đang đến gần, họ đã vội vã rút về phía sau sông Tít-xa và bị lữ đoàn của Gram-môn truy kích".

Thế đấy! Chính việc chuyển quân của Vin-đi-sơ-grét-xơ "với tất cả số quân rảnh rỗi" về hướng Xéc-lết đã chứng minh rằng ngài Ô-tin-gơ ở đó đã chịu thất bại nghiêm trọng. Ngay cả "ba tiểu đoàn và hai khẩu đội pháo" được tung vào để tăng cường cũng không giúp được gì! Thắng lợi chỉ hạn chế ở chỗ quân Áo lại có mặt ở Xôn-nốc trên sông Tít-xa.

Thật là nực cười khi Vin-đi-sơ-grét-xơ giận dữ vì nghĩa quân lại tránh né *trận đánh*. Tuồng như ngay từ đầu, kế hoạch của họ đã không bao gồm - cố gắng tránh mọi trận đánh quyết định - việc nhử quân đội hoàng đế thật sâu vào Hung-ga-ri và tổ chức phía sau lưng họ cuộc chiến tranh nông dân và phong trào du kích! Đến thời điểm thích hợp họ "sẽ lao vào trận quyết định".

Thứ ba:

"Phó nguyên soái, bá tước Slích-cơ sau khi quét sạch nghĩa quân ra khỏi Xíp-xơ, cũng đã tiến hành một chiến dịch như vậy ở tỉnh Dem-plen, sau đó ông ta tiến về Tô-cai, nơi tụ hội từ khắp nơi những người theo Cô-sút. Đội tiền tiêu của phó nguyên soái Slích-cơ, dưới sự chỉ huy của thiếu tá Pi-a-tô-li, ngày 19 tháng Giêng đã tấn công quân địch ở Xan-tô và hất quân địch về phía Tô-cai. Cuộc thăm dò ngày 21 tháng Giêng đã chỉ cho thấy rằng quân địch đã rút lui và đã chiếm giữ những trận địa khá thuận lợi ở gần Tô-cai, Tác-xan và Kê-rê-xtua. Ngày 22 tháng Giêng, phó nguyên soái bá tước Slích-cơ đã mở cuộc tấn công rộng khắp đánh vào những trận địa này. Thiếu tá Hếc-đơ-ma-nốp-xki đã dẫn tiểu đoàn lừng lẫy của mình thuộc trung đoàn Xtê-phan[105], cùng với đại đội khinh kỵ binh hoàng đế Sơ-vô-lê-gie[106] và bốn khẩu pháo, đến Kê rê xtua, trong khi ấy phó nguyên soái bá tước Slích cơ đã dẫn đội kỵ binh chủ lực tiến qua Ta-li-a và Ma-đơ, tiến về Tác-xan. Trận đánh kết thúc với thắng lợi của quân đội hoàng đế. Quân địch đã chịu những tổn thất nặng nề về số bị giết, đặc biệt ở hàng ngũ quân lê dương Ba Lan".

Thắng lợi này hoàn toàn đáng kinh ngạc. Slích-cơ đã đánh bật ra mấy dặm những đội tiền tiêu của quân Hung-ga-ri và quần nhau với họ ở gần Ta-li-a và ở Kê-rê-xtua. "Trận đánh kết thúc với chiến thắng của quân đội hoàng đế-quốc vương" - bản báo cáo đã nói ngắn gọn như thế về thắng lợi này. Ta-li-a và Kê-rê-xtua có bị chiếm không, quân Ma-gi-a có rút lui về phía sau sông Tít-xa không - chẳng thấy nói gì về chuyện này cả. Với trận đánh thắng lợi và ít thành công ấy chắc là sự thể cũng giống như với thắng lợi gần đây của Ô-tin-gơ mà rốt cuộc hóa ra là thất bại. Việc "quét sạch Xíp-xơ" là công việc không khó, vì về cơ bản thành phố này gồm cư dân người Đức. Ở tỉnh Dem-plen có cư dân Ru-xin, tạm thời họ còn là bạn của quân đội hoàng đế, vì vậy thật là nực cười khi nghe thấy câu chuyện về việc "quét sạch".

Cuối cùng, qua bản tin này người ta thấy rằng quân đội hoàng đế đóng ở hai địa điểm trên sông Tít-xa, ở cách xa nhau. Giữa hai quân đoàn ấy không có mối liên lạc. Chắc chắn Cô-sút chẳng bao lâu nữa sẽ mạnh bạo tiến hành cú đánh quyết định: ông ta hoặc là sẽ dùng tất cả lực lượng đánh vào từng quân đoàn riêng lẻ, hoặc chọc thủng giữa hai quân đoàn ấy để tiến về Pét và bằng cách đó thọc vào phía sau lưng của chính quân Áo.

Vậy mà vào thời điểm tình hình diễn ra chính là như vậy, khi mà quân đội hoàng đế, tuy có ưu thế về quân số, tiến lên phía trước hết sức rụt rè và thận trọng, còn tất cả các cánh quân của họ chỉ hành động đơn độc, không nghĩ đến việc tập trung lực lượng, trong khi quân Ma-gi-a, trong tư thế sẵn sàng chiến đấu, đóng ở phía bên kia sông Tít-xa, - thì bản tin quân sự dã chiến [Standrechtspresse] lại đưa tin: Cô-sút bị bắt làm tù binh ở quận Xtơ-rư thuộc xứ Ga-li-xi. Và các tờ báo Đức đăng lại tin này.

Ph.Ăng-ghen viết ngày 5 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 214, 6 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

CHIẾN TRANH. - NHỮNG BẤT ĐỒNG CỦA CHÍNH PHỦ VỚI NHỮNG DÂN TỘC NAM XLA-VƠ

Tờ "Kölnische Zeitung" - như đã biết, báo này ủng hộ Vin-đi-sơ-grét-xơ và chống lại người Hung-ga-ri - trong số ra hôm nay đa nhận định những tin tức của tờ báo phản động và chống Ma-gi-a "Breslauer Zeitung" nói về những thắng lợi của người Hung-ga-ri là "trò nói dối nực cười chưa từng thấy". Chúng tôi đã đưa tin về những sự kiện ấy và, đương nhiên, chúng tôi sẽ chờ đợi những tin tức tiếp theo trước khi bàn tỉ mỉ hơn về chúng. Chỉ có một điều không còn nghi ngờ gì nữa là: quân đội hoàng đế ở sông Tít-xa đã gặp những trở ngại bất ngờ, nếu không thì họ đã vượt qua con sông ấy từ lâu rồi. Vì căn cứ theo những tin tức "đáng tin cậy" của phía Ao thì Slích-cơ đã mười hai lần tiến quân về Đê-brét-xen, trong khi ấy ông ta chưa một lần nào vượt sông Tít-xa.

Còn tạm thời, để răn bảo ông Svan-bếch đáng tin cậy, chúng tôi xin dẫn ra một vài tin nhỏ rút từ tờ báo hoàng gia ở Au-xbuốc, là tờ báo chắc chắn đáng được tin cậy. Chúng ta hãy nhớ lại, trong một thời gian, chúng tôi đã lưu ý mọi người về cái gọi là phái dân chủ trong cư dân Xla-vơ ở Áo và về cuộc xung đột không tránh khỏi chín muồi giữa những con người mơ mộng ấy với chính phủ Ôn-muýt-xơ[107]. Chúng tôi đã gọi I-ê-la-sích là đại

diện thứ nhất, còn Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích là đại diện thứ hai của xu hướng này[108]. Phái này - cơ quan ngôn luận của nó là tờ "Südslavische Zeitung" ở A-gram - đang giành được chỗ đứng thậm chí ở *chính xứ Crô-a-xi*, bằng chứng về điều đó là hai bài báo dưới đây của tờ "Allgemeine Zeitung".

"Như tôi đã đưa tin, những trò gian manh của viên tướng người Xéc-bi là Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích mang tính chất nghiêm trọng, vì ông ta có nhiều người ủng hộ trong hàng ngũ người Xéc-bi và có lẽ ông ta có được ảnh hưởng đặc biệt đối với những binh lính Trai-ca[109]. Không nghi ngờ gì nữa, những mưu toan của ông ta gây ra sự phẫn nộ chống lại đại giáo chủ Rai-a trách không phải bắt nguồn từ sự thỏa thuận với người Ma-gi-a - như mọi người khẳng định - mà hoàn toàn chỉ bắt nguồn từ những động cơ hám danh mà thôi. Điều đáng tiếc là chính thành phần Xla-vơ - trong thời kỳ bão táp thành phần này đã có thể và đã phải trở thành chỗ dựa cho nước Áo - lại bị cuốn hút vào những trận bão tố nảy sinh do những bất đồng có tính chất vị kỷ giữa các đảng phái! Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích tức giận vì những hy vọng của ông ta về việc chiếm địa vị thống tướng sau cái chết của tướng Su-pli-cát đã không trở thành hiện thực, vì vậy ông ta khao khát trả thù. Ông ta không quan tâm đến việc điều đó sẽ ảnh hưởng ra sao đến sự nhất trí hết sức cần thiết của nhân dân và sự phồn thịnh của tổ quốc của chính ông ta. Cùng với một đội quân nhỏ của những người Xéc-bi bách chiến bách thắng, Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích đã phất lên vào thời kỳ mới nổ ra chiến tranh với người Hung-ga-ri[110], ông ta đã biết trở thành người không thể thay thế được, và tại Xen-tô-ma-sơ và thành lũy La Mã[111] ông ta đã đạt được điều lớn hơn bất kỳ một viên tướng nào khác chỉ huy các đội quân chính quy. Ông ta đã nhanh chóng thăng chức, từ chức thượng úy lên đến chức tướng. Được cử trong thành phần đoàn đại biểu của nước mình đến Ôn-muýt-xơ, ở đó, ông ta đã thực hiện được những nguyện vọng thầm kín nhất của người Xéc-bi đối với dân tộc và địa vị độc lập[112] của họ, và chẳng bao lâu sau đó, sau cái chết đột ngột của viên thống tướng Su-pli-cát vừa mới được bổ nhiệm, nhân dân và quân đội nước này đã xem ông ta là người có khả năng nhiều nhất trong việc thừa kế chức vụ này. Tình hình là như vậy xét về khía cạnh ấy. Nhưng *cả ở xứ Crô-a-xi* tình hình cũng *hoàn toàn không phải không vẩn đục đến thế*, như người ta vẫn thường tưởng qua các thông báo hời hợt. Những người đáng tin cậy từ nơi ấy đến đây đã khẳng định rằng tình trạng thiếu vắng vị thống soái[113] kéo dài đã gây ra tâm trạng bất bình nghiêm trọng và tạo ra sự đe dọa đối với uy tín của ông ta, vì người Crô-a-xi muốn xem ông ta là vị tướng lĩnh của mình, chứ *không chỉ là viên phó nguyên soái của Áo*. Cũng giống như vậy, việc bổ nhiệm nam tước Cun-me-rơ làm bộ trưởng đã không

nhận được sự hậu thuẫn ở cái xứ sở mà lúc đầu người ta đã hy vọng, bởi vì người ta xem ông ta chủ yếu là công cụ của triều đình. Tin báo về việc bổ nhiệm ông ta thậm chí còn tạo ra cái cớ để nổ ra một cuộc biểu dương thù địch biểu hiện ở việc đốt một phần diện tích rừng thuộc sở hữu của ông ta ở Crô-a-xi. Tất cả những điều đó, cũng như giọng điệu hằn học ngày một tăng của các tờ báo ở A-gram cho ta thấy rằng sẽ không phải dễ dàng gỡ khỏi những người Xla-vơ đâu".

Mặt khác, cũng tờ báo ấy đã xác nhận Đem-bin-xki đã đến Đê-brét-xen. Báo ấy đưa tin từ Pét:

"Tướng Đem-bin-xki thật sự đang có mặt ở Đê-brét-xen. Ở đấy cũng có nhiều đại biểu viên đại biểu Hung-ga-ri, nhưng trong số nghĩa quân chỉ có 11 đại quan[114]. Xem ra vận may đã phản bội nhân vật đứng đầu nghĩa quân Bem ở Tơ-ran-xin-va-ni-a; dù sao đi nữa, mặc dù ông ta có những thông báo khoác lác, dân tị nạn vẫn liên tục kêu gọi đám tay sai của nghị viện hãy cứu giúp. Xét theo bản chỉ dụ được công bố trên tờ "Közlöny" Đê-brét-xen - một thứ giống như tờ "Moniteur"[115] của người Ma-gi-a - thì tướng Phét-tơ được cử giữ chức bộ trưởng chiến tranh thay cho Mê-xa-rô-sơ đã từ chức vì bệnh tật".

Về Đem-bin-xki tờ báo này đăng những đoạn dưới đây:

"Viên, ngày 3 tháng Hai. Dân Ma-gi-a cuống tín gắn những hy vọng của mình về kết cục tốt nhất với tài năng của viên tướng nổi tiếng người Ba Lan là Đem-bin-xki, là người sẽ phải được cử làm tổng tư lệnh toàn quân đội Hung-ga-ri. Đem-bin-xki sinh năm 1791, đến năm 1807 theo học ở viện hàn lâm kỹ thuật ở Viên, từ đó đã bí mật chạy trốn vào năm 1809, năm 18 tuổi ông gia nhập, làm lính thường, vào trung đoàn khinh kỵ binh Ba Lan số năm. Ông đã chiến đấu với quân Nga và trong cuộc hành quân năm 1812 đã tỏ ra hết sức xuất sắc trong trận đánh ở gần Xmô-len-xcơ, khiến Na-pô-lê-ông đã thăng chức đại úy cho ông ngay trên chiến trường. Ông là người quá kiêu hãnh nên không thể phục vụ quân Nga; sau đó, ông sống ẩn dật lặng lẽ nhiều năm dài, cho đến khi xuất hiện cơ hội nổi trội lên trong thời gian nổ ra cuộc cách mạng Ba Lan năm 1830, khi mà ông - với hàm đại tá - cùng với lữ đoàn kỵ binh của mình gồm 4 nghìn người, trong trận đánh ở Grô-hu-vơ đã kìm giữ cả một ngày tất cả các lực lượng Nga đông 60 nghìn người dưới quyền chỉ huy của thống chế Di-bích"[116].

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 10 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 219, 11 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*CUỘC CHIẾN TRANH Ở HUNG-GA-RI

Cuối cùng lại nhận được những tin tức chính thức của Áo gửi từ Tơ-ran-xin-va-ni-a. Những tin tức ấy xác nhận sự tiến quân nhanh chóng của Bem, ông này đã tiến đến Héc-man-stát và đang thật sự đe dọa thành phố này, ngoài ra còn đưa tin về trận đánh xảy ra ngày 21 tháng Giêng giữa Héc-man-stát và Mê-đi-a-sơ, trong đó tuồng như quân Ma-gi-a đã bị đánh bại. Như bản tin chỉ rõ, quân Ma-gi-a bị truy kích đến Stôn-xen-buốc và một bộ phận số quân ấy đã tiến về Toóc-đa (Tô-ren-buốc) theo hướng Clau-den-buốc. Quân Áo, dưới sự chỉ huy của Pu-khơ-nơ tuồng như đã chiếm được năm khẩu pháo và bốn hòm đạn. Sự kháng cự của quân Ma-gi-a được mô tả là rất ngoan cường. Để có thể suy xét xem trên thực tế "thắng lợi" này "chói lọi" đến mức nào, chúng ta hãy chờ những tin tức tiếp theo. Theo số liệu của phía Áo thì tổn thất của họ là 60 - 70 người bị giết và 98 người bị thương.

Nói chung các thông báo của phía Áo chính xác đến mức nào, điều đó, trong trường hợp này, được chứng minh qua các tài liệu công bố trên tờ "Wiener Zeitung" được gửi về từ Tơ-ran-xin-va-ni-a.

Trong thư gửi đội dân binh của Héc-man-stát ngày 19 tháng Giêng, quân đội của Bem đã được đánh giá như là

"những đơn vị quân Hung-ga-ri bị đánh bật bởi các đội quân bách chiến bách thắng ở Hung-ga-ri. và buộc phải bỏ chạy về Tơ-ran-xin-va-ni-a".

Trong mệnh lệnh gửi quân đội của mình, Pu-khơ-nơ cũng khoe khoang về những thắng lợi phi thường ở Hung-ga-ri, mà giá trị thực của những thắng lợi ấy thì chúng ta đã được biết rõ từ lâu, dưới ánh sáng những tin tức nhận được muộn hơn.

Dường như người Ru-ma-ni đã gửi tới Héc-man-stát 25 nghìn quân trù bị. Nhưng không thể đặc biệt hy vọng được vào những người Xê-cle-rơ[117] và những người Hung-ga-ri ở Tơ-ran-xin-va-ni-a. Cả Pu-khơ-nơ, trong mệnh lệnh gửi quân đội của mình, cả các tờ báo ở Tơ-ran-xin-va-ni-a đều thống nhất với nhau rằng trong hàng ngũ của họ, tinh thần đen - vàng[101] hoàng đế - quốc vương sẽ không có được miếng đất thuận lợi để phát triển, và rằng ở bất kỳ nơi nào xuất hiện Bem, họ đều sẽ gia nhập phong trào.

Ở chính Hung-ga-ri thì những cuộc khởi nghĩa của nông dân ở hậu phương của quân đội hoàng đế đã mang tính chất nghiêm trọng. Thành phố *Gran* trên sông Đa-nuýp, ở phía trên Pét, đã bị chiếm ngày 15 tháng Giêng và đã bị quân hoàng đế chinh phục, đến ngày 26 thì quân hoàng đế lại rút đi khỏi thành phố này. Họ rút về Ô-phen, vì Vin-đi-sơ-grét-xơ cần gấp số quân ấy sau trận đánh ở gần Xôn-nốc. Lập tức người ta đã xé các lá cờ và biểu tượng chim ưng của hoàng đế - quốc vương, đã dán các biểu ngữ của Ma-đa-ra-xơ[118] kêu gọi khởi nghĩa, và người ta hô vang "eljen"[1*] Cô-sút. Nông dân ở tả ngạn sông Đa-nuýp chưa giao nộp vũ khí và đã tiến vào thành phố, đã bắn chết chánh án Cô-le, đưa viên bồi thẩm Bi-rô về Cô-moóc-nơ[119], đã bãi bỏ các quyền hạn của sở tư pháp tỉnh và bổ nhiệm viên công chứng trưởng Pan-cô-vít-sơ làm chủ tịch [tòa án]. Bộ chỉ huy quân đội hoàng đế đòi phải bắc cây cầu phao; ở đây Xi-mu-nít-xơ có ý định vượt qua sông Đa-nuýp để chấp hành lệnh của Vrơ-bna tiến ngay về

1*- "vinh quang thay"

Pét. Nhưng khi cùng lúc đó nhận được công văn của Ủy ban phòng thủ gửi từ Đê-brét-xen đến, trong đó có mệnh lệnh về việc xây dựng đội quân dự bị và cắt đứt các đường giao thông của quân địch, cũng như tiêu diệt những đoàn xe vận chuyển đến gần, thì người ta quyết định không bác cầu và tuân theo các mệnh lệnh gửi từ Đê-brét-xen đến. Chính quyền của tỉnh chuyển đến Ba-tô-kê-xi dưới sự che chở của Cô-moóc-nơ. Tuy nhiên, quân đội phải được gửi từ Ô-phen đến Gran. Đó là tin tức của tờ báo chính thức "Wiener Zeitung".

Ngoài ra, ở chừng mực nào đó, những tin tức về thắng lợi của quân Ma-gi-a đã được xác nhận bằng con đường không chính thức, vì người Áo không nhận được tin tức gì mới từ Tít-xa. Nhưng tờ "Breslauer Zeitung" lại mới đưa tin, trong bản tin Ma-gi-a của mình, về một loạt những sự việc lý thú và tuyệt đối đúng sự thật. Đại tá của quân đội hoàng đế - quốc vương, Mông-tê-cu-cô-li đã bị quân Ma-gi-a bắt làm tù binh ở Đuên-đi-uê-sơ. Các thành phố Kê-ve-sơ (cách Mi-scôn-xơ 5 dặm về phía này) và Kê-rê-xtua (ở phía bắc Tô-cai) đã lọt vào tay quân Ma-gi-a. Theo tin tức, số quân hoàng đế rút khỏi Tê-mê-sva-rơ đã bị số quân Hung-ga-ri từ Xê-ghê-đin đuổi kịp tiêu diệt gần hết. Tiếp nữa, tờ báo đưa tin:

"Ở Ô-phen, mọi người đều hết sức phẫn nộ khi được biết nhà thơ nổi tiếng và vị linh mục thiên chúa giáo Xu-xa-rơ, vì sáng tác một bài quân ca đầy khí phách mà đã bị kết án 6 năm giam xiềng chân trong pháo đài. Nói chung có thể thấy rằng kể từ sau những thất bại gần đây của quân đội Áo, chế độ quân sự ở đây trở nên *hà khắc hơn nhiều*. Những vụ bắt bớ vì những lời bàn tán vô hại nhất đã trở thành hiện tượng thông thường. Tất cả những ai đến từ Đê-brét-xen và từ những vùng lân cận khác đều lập tức bị đưa đến cảnh sát, nơi họ bị thẩm vấn khắt khe rồi được thả ra và bị cấm không được kể ra bất cứ điều gì. Song, sự tò mò đã vượt qua mọi trở ngại, vì vậy ở đây người ta thông tin khá tốt. Người ta cho rằng quân đội Hung-ga-ri ở vùng sông Tít-xa vào những ngày tới đây sẽ mở lại cuộc tấn công ở Xôn-nốc. - Từ Đê-brét-xen

có tin cho biết tướng Hung-ga-ri Mô-rit-xơ Pec-txen được cử làm tư lệnh quân đội ở Tơ-ran-xin-va-ni-a. Bem sẽ chỉ huy đội quân Ba-nát ở Hung-ga-ri.

Quân số của quân đội *chính quy* Hung-ga-ri được xác định là 160 nghìn người, và nếu xét đến yếu tố là hiện nay số quân ấy đặt dưới sự chỉ huy của hai viên tướng có tiếng tăm trên thế giới - Dem-bin-xki và Bem - và ngoài những công sự tự nhiên ở Tơ-ran-xin-va-ni-a và vùng rộng lớn là Tit-xa, những pháo đài quan trọng nhất và hùng mạnh nhất cũng nằm trong tay quân Hung-ga-ri, thì việc soạn thảo ở Viên các lệnh bắt giữ Cô-sút tỏ ra quá nực cười. Chỉ có nhằm vào đám công chúng tuyệt đối không am hiểu tình hình mới có thể sử dụng đến những mánh khóe như vậy".

Trong khi đó, các dân tộc nhỏ, được giải phóng khỏi cái gọi là ách thống trị của người Ma-gi-a, lại không ngừng kình địch với nhau, hoặc với chính phủ Áo. Báo "Constitutionells Blatt aus Böhmen" viết:

Ở Ôn-muýt-xơ, người ta chờ đợi đoàn đại biểu người Ru-ma-ni đến đó để khiếu nại về những hành động lạm dụng của những người Xéc-bi ở Ba-nát. - Tỉnh I-xtơ-ri-a, nơi mà ngôn ngữ và tập tục I-ta-li-a chiếm ưu thế, lên tiếng chống lại dự án sáp nhập tỉnh này vào xứ Crô-a-xi; về vấn đề này người ta đã nhận được và công bố những lời phản kháng".

Ở xứ Vô-ê-vô-đi-na, chính phủ Các-lô-vít-xơ[120] lên tiếng ủng hộ Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích và tuyên bố sắc lệnh bắt giam ông này - do đại giáo chủ Rai-á-trích ban bố - là không có hiệu lực. Còn đại giáo chủ thì chẳng muốn nghe thấy về bất cứ một thống tướng nào cả; trước khi xứ Vô-ê-vô-đi-na được hình thành hoàn toàn thì các quận Ki-kin-đa, Bét-xe-xơ, Ba-sơ và Ba-ra-ni-a phải được sáp nhập vào nó. Cần hành động theo hướng này, đồng thời ngăn chặn các mưu đồ và âm mưu của bọn người hám danh,

"để không tạo cớ cho quân đội hoàng đế đối *xử với người Xéc-bi cũng giống như với bọn phiến loạn Hung-ga-ri* !"[121].

Báo "Südslavische Zeitung" đã bắt đầu thật sự than phiền, nhưng đôi mắt của những kẻ mơ mộng ấy sẽ mở to ra khi đã quá muộn, và khi mà ở đất nước họ chế độ quân phiệt sẽ được thiết lập.

Tuy nhiên, ai cũng biết rằng những sự lục đục ấy sẽ chỉ có lợi cho sự nghiệp của người Ma-gi-a.

Những người Xéc-bi ấy tiến hành chiến tranh như thế nào, thì điều đó được chứng minh ít ra cũng qua các bản tin của hai tờ báo Nam Xla-vơ - "Вѣстникъ" và "Напредак"[122] ra ngày 27 tháng Giêng. Vai-xkiếc-sen ở Ba-nát muốn đầu hàng, và nhằm mục đích ấy, thành phố này đã cử một phái đoàn đến gặp tướng Tê-ô-đô-rô-vích. Vị tướng này trước đấy đã nghe nói rằng cư dân của Vai-xkiếc-sen đã giết hết tất cả những người Xéc-bi trong thành phố của mình, ông ta hỏi phái đoàn này: trong số các ông liệu có lấy dù chỉ một người Xéc-bi hay không? Những người Đức đã nhún vai. Các ông hãy lui gót, - Tê-ô-đô-rô-vích trả lời, - tôi không có ý định thương thảo gì với các ông. Sau đó quân Xéc-bi đã đánh chiếm Vai-xkiếc-sen. Trong thành phố này người ta chỉ tìm thấy hai người Xéc-bi còn sống, cả hai đều bị chọc lòi mắt. Theo lời kể của những người chứng kiến, Tê-ô-đô-rô-vích đã ra lệnh tìm kiếm và treo cổ 50 kẻ chủ mưu, và ra lệnh xếp thành hàng những người còn lại và cứ năm người thì bắn chết một người. Tin tức cho biết, đã có 400 người bị bắn chết như vậy.

Đó là những vị anh hùng cao thượng nhận được sự cảm tình của tờ "Kölnische Zeitung".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 10 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 219, kỳ thứ hai, 11 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Dưới đây, chúng tôi đăng lại bản báo cáo thứ năm của quân đoàn Ga-li-xi. Theo báo cáo này thì *các tin tức của Ma-gi-a về các chiến thắng* đã phần nào *được xác nhận*. Rõ ràng là Slích-cơ đã bị thất bại ở Tít-xa, ở gần Tác-xan và Tô-cai, nếu không ông ta đã không phải rút về Bôn-đô-ki-ô-va-ra-li-a cách bãi chiến trường 5 dặm. Sự mô tả trận đánh cũng hết sức không rõ ràng. Chỉ có một điều không còn hoài nghi là: Slích-cơ sau trận đánh ác liệt, *đã rút* khỏi sông Tít-xa. Lời đồn đại, rằng về sau ông ta đã hất được quân Hung-ga-ri về phía bên kia sông Tít-xa, chỉ là lời đồn đại ngoài chiến trường mà thôi [Standrechtliches Gerücht].

Những tin tức từ Tơ-ran-xin-va-ni-a gửi tới hoàn toàn không giống những tin tức có thể chờ đợi sau các báo cáo thắng lợi gần đây của Pu-khơ-nơ. Thay vì bỏ chạy về Tô-ren-buốc sau trận đánh ở Héc-man-stát thì ngày 26 tháng Giêng, Bem *lại uy hiếp* thành phố này. Mặc dù nhận được quân tiếp viện, nhưng Pu-khơ-nơ đã buộc phải đưa quân mình tránh đi nơi khác và tập trung quân ở phía trước Héc-man-stát.

Xét theo tình hình đó, trận đánh ở Héc-man-stát và tất cả những trận đánh tiếp theo chỉ là khúc dạo đầu cho một cuộc chiến có tính chất quyết định. Ở Bu-cô-vi-na, người ta cũng sợ một cuộc tập kích mới của Bem, ông này, ngay cả những nguồn tin của Áo cũng cho biết, có 40 nghìn người vũ trang.

Theo tin tức được biết trong những bức thư gửi từ A-gram và được đăng trên tờ báo thù địch với người Hung-ga-ri là tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" thì ở miền nam, thành phố Ét-xéc đã bị quân đội hoàng đế đánh chiếm. Trong lúc đó, quân Ma-gi-a đồn trú ở đấy vẫn cố thủ trong thành. Những sự lục đục giữa Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích và Rai-a-trích vẫn tiếp diễn.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 12 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 220, 13 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

BA SAO CHỐNG LẠI TAM GIÁC

Khuên, ngày 16 tháng Hai. Mấy ngày trước đây, chúng tôi đã an ủi tờ "Kölnische Zeitung"; báo này trong bài xã luận, dưới ký hiệu Δ, đã tiên đoán thất bại của *"phái giữa vĩ đại"* của dân tộc Đức trong cuộc bầu cử vào viện thứ hai (xin xem số 33 tờ "Kölnische Zeitung") và sự hình thành hai viện, trong đó, một viện sẽ chưa phải là viện lập hiến, còn viện kia sẽ chưa phải là viện quân chủ. Khi đó

"từ hai cực đối lập sẽ có các cơn gió nổi lên, quá khứ đã vượt qua sẽ đấu tranh chống lại cái tương lai xa xôi, có thể là không thể nào đạt tới được".

Vậy điều gì sẽ xảy đến với "phái giữa của dân tộc Đức"? Svan-bếch ta thán như vậy.

Trong số xuất bản hôm nay cũng của tờ "Kölnische Zeitung" ấy, ông *Bruy-ghê-man* ba sao công kích người bạn của mình[123] "từ cực đối lập".

Không có phái giữa nào cả - đó là lời phát biểu của người đứng trên cơ sở luật pháp, con người yêu đời, con người đó, với thái độ thông thái dởm, trịnh trọng đưa bất kỳ status quo nào lên thành *nguyên tắc* bất di bất dịch - *không có phái giữa nào cả*, - đó là toàn bộ sự hài hước. Không có phái giữa nào cả - điều đó có nghĩa là *không có sự hèn nhát nào cả, không có sự do dự nào cả, không có thái độ hư danh rỗng tuếch nào cả !*

Không có phái giữa nào cả - đó là học thuyết ! Trong tương lai, phái giữa sẽ phân thành phái tả "*thật sự*" và phái hữu "*thật sự*"! Đấy là ý nghĩa đích thực của điều đó.

Đó là con người "thật sự", có một lòng quyết tâm "*thật sự*" - Bruy-ghê-man.

Nói cách khác: Bruy-ghê-man từ phái giữa chuyển *sang phía hữu*: công việc viết tin tức "từ nghị viện" đã biến ông ta thành một kẻ ba hoa trống rỗng[1•]. Chúng tôi run sợ thay cho phái hữu.

Tuy nhiên, Δ ủ ê, thâm thúy cứ tha hồ mà cãi vã với ba sao yêu đời. Ça ne nous regarde pas! [2•]

Do C.Mác viết ngày 16 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 225. 18 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• Trong nguyên bản có sự chơi chữ: "Parlamentarische Korrespondenz" - "tin bài từ nghị viện", "parlamentiren" - "tiến hành thương thảo", còn có nghĩa là "làm cái việc ba hoa"

2•- Việc đó chẳng liên quan gì đến chúng ta!

BẢN TIN SỐ 22

Đã phát hành "bản tin chiến thắng" số 22 của quân đội hoàng đế. Đó là điều nực cười nhất trong tất cả những gì đã được công bố từ trước đến nay.

"Do ở rất xa bãi chiến trường - sau khi nghĩa quân rút về phía bên kia sông Tít-xa, chiến trường này đã lui đến tận Tơ-ran-xin-va-ni-a - cho nên mãi bây giờ chúng tôi mới lại có thể đưa một số tin về những thắng lợi của quân đội của quý ngài nguyên soái công tước Xu Vin-đi-sơ-grét-xơ".

Từ sông Tít-xa đến Tơ-ran-xin-va-ni-a vẫn còn 40 dặm. Chưa có một lính Áo nào vượt qua sông Tít-xa. Nếu Slích-cơ đóng quân ở Héc-nát, còn Vin-đi-sơ-grét-xơ đóng quân ở Xôn-nốc và cả hai đều không thể tiến lên được một bước nào, thì điều đó, nếu được dịch sang ngôn ngữ huênh hoang kiểu hoàng đế, có nghĩa là: chiến trường đã dịch chuyển đến Tơ-ran-xin-va-ni-a.

Vậy "những thắng lợi" mà quân đội của quý ngài công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ đạt được là gì vậy"?

"Thắng lợi" thứ nhất :

"Sau khi rút lui khỏi Pét, một bộ phận nghĩa quân rút theo hướng Grô-xvác-đây-nơ và Đê-brét-xen, còn bộ phận khác dưới sự chỉ huy của Guốc-gây thì đi về hướng Sem-nít-xơ, và sau khi cướp phá các thành phố miền núi[124] thì bộ phận này băng qua ngả Noi-đôn lúc đầu tiến về Rô-đen-béc, nhưng về sau buộc phải đi chệch về Xíp-xơ, vì những con đường xuyên qua các dãy núi ở Xanh Mác-tin và ở Tu-ran đã bị đội quân của ngài thiếu tướng Phôn Gơ-xơ chiếm giữ. Tại đây, họ đụng phải tiểu đoàn bộ

binh của Nu-ghen-tơ dưới sự chỉ huy của thiếu tá Phôn Ki-de-vét-téc. do đó đã xảy ra các trận đánh ở Kiếc-sơ-doóc-phơ và Hếc-tơ-nếch vào các ngày 3 và 4 tháng Hai".

"Trong khi ấy, các đơn vị viên binh, do phó nguyên soái, bá tước Slích-cơ gửi đến từ Ê-pê-ri-e-sơ, đã cho phép tăng cường bảo vệ con đường xuyên núi Bra-ni-xcô. Vì đội quân khác thuộc lữ đoàn của Dây-mơ - đi từ Ca-sau băng qua Mác-ghi-tơ-phan-va - được lập tức tung vào Loi-tơ-sau, và thiếu tướng Phôn Gơ-xơ luôn xông xáo, cùng với lữ đoàn của công tước I-a-blô-nốp-xki, đã đến Ten-hác-tơ vào ngày 8 tháng này băng qua ngả Bri-den - cho nên nghĩa quân ở Xip-xơ, vốn đã bị ép từ tứ phía, đã rơi vào vòng vây càng chặt hơn sau khi phó nguyên soái Phô-glơ xuất kích từ Tác-nốp đã chặn ngang một cách chặt chẽ hơn nữa mọi con đường dọc theo biên giới xứ Ga-li-xi, từ Noi-mác-cơ, Crô-xơ-txen-cô, Pi-vni-sna, Ta-li-a đến Dụ-cla và huy động đội quân dự bị trên khắp khu vực này".

"Hướng đến Grô-xvác-đây-nơ và Đê-brét-xen" - đó chỉ là uyển từ của ngài Ven-đen dùng để phản ánh một cách phóng đại việc quân Hung-ga-ri đã tiến đến *Tít-xa*. Ông ta cũng có cơ sở để nói: họ đã rút lui "theo hướng Biển Đen".

Tiếp đó, Ven-đen cho biết rằng Guếc-gây "sau khi rút ra khỏi Pét đã hướng về Sem-nít-xơ". Điều đó thì người ta đã biết từ lâu, và lẽ ra ngài Ven-đen đã phải công khai kể xem người ta đã *đuổi cổ* ông ta ra khỏi đấy như thế nào. Đã từ lâu, người ta khoe rằng Guếc-gây tuồng như bị đánh bật về hướng Tít-xa và hầu như đã hoàn toàn bị tiêu diệt. Còn bây giờ, bỗng nhiên trong thông báo về chiến thắng lại thấy rằng ông ta đã chiếm được *Xíp-xơ* - nơi mà Slích-cơ đã nhiều lần "quét sạch" - và *đang hoạt động sau lưng ông ta*. Trong trường hợp này, Guếc-gây uy hiếp như thế nào quân đội hoàng đế, điều đó thấy rõ qua việc quân tiếp viện đã được gấp gáp chuyển đến để chống lại ông ta. Quân đoàn của *Gơ-xơ* bất lực không thể chống lại ông ta (quân đoàn của Sô-rít đã biến khỏi chiến trường, điều đó xác nhận tính xác thực của "những tin bịa đặt nực cười" của người Ma-gi-a nói rằng Vin-đi-sơ-grét-xơ đã vội vã triệu tập ông này đến Pét); Slích-cơ

đã tung một đoàn quân từ Ê-pê-ri-e-sơ (4 tuần trước đây) đến con đường đèo Bra-ni-xcô để đánh lại Guếc-gây; tiếp nữa, có một đội quân nữa được phái "từ Ca-sau", nghĩa là vẫn lấy từ quân đoàn của Slích-cơ đến đánh ông này; và mặc dù có tất cả các đội quân đến tăng viện ấy, Guếc-gây trong vùng núi Các-pát vẫn được người Áo xem là mối uy hiếp nghiêm trọng, khiến cho ở *Ga-li-xi* Phô-glơ từ Tác-nốp củng cố tất cả các trận địa trên suốt 20 dặm và *huy động quân dự bị!*

Nói cách khác: chính Guếc-gây - người mà tuồng như "bị ép từ tứ phía ở Xíp-xơ" - *de dọa* chẳng những các trận địa của Slích-cơ ở Héc-nát, mà cả ở *Ga-li-xi* nữa. Mà đối với quân đội hoàng đế thì điều đó là đáng sợ nhất. Nếu xét đến sự thất vọng của nông dân về những lời hứa hẹn của chính phủ hoàng đế - quốc vương thì cuộc xâm nhập vào những vùng thuần túy Ba Lan ấy ở Ga-li-xi có thể dẫn đến những hậu quả rất bất lợi đối với người Áo.

"Thắng lợi" thứ hai :

"Hiện tượng băng trôi rất trầm trọng trên sông Tit-xa ở Tô-cai và ở Xôn-nốc cho đến nay gây khó khăn hết sức cho việc vượt sông của đoàn quân thuộc quân đoàn thứ nhất đã đến được bờ phải con sông này. Tình hình đã cho phép địch quân tranh thủ thời gian và - sau khi không thành công trong việc thủ tiến đến A-rát - tiến gần hơn nữa đến Tơ-ran-xin-va-ni-a để hội quân với toán quân dưới sự chỉ huy của Bem, người đứng đầu nghĩa quân; như chúng tôi đã đưa tin, ông ta bị đẩy ra khỏi Bu-cô-vi-na và đã băng qua ngả Bi-xtrít-xa. Ma-rô-sva-sác-khen để tiến đến Héc-man-stát, ông ta đã bị đánh bật ra khỏi đó một cách nặng nề bởi viên tướng tư lệnh quân đội là nam tước Pu-khơ-nơ.

Đoàn nghĩa quân, hành quân từ Grô-xvác-đây-nơ đến Clau-den-buốc, đã quay sang hướng Các-lơ-xbuốc, tại đó ngày mồng 5, nó toan đánh chiếm Muyn-bắc. Ở khu vực này, giữa Đê-va, Hát-xéc và Xác-va-rô-sơ có đội quân Ru-ma-ni gồm ba nghìn người dưới sự chỉ huy của đại úy Séc-nô-vích, người bảo vệ khu vực này chống lại nghĩa quân, và ngoài ra, lâu đài Đê-va - có công sự phòng thủ - còn có một đội quân đồn trú lớn.

Trong khi đó, phó nguyên soái nam tước Ru-ca-vi-na, tư lệnh quân đội ở Ba-nát, đã thành lập - từ các đơn vị thuộc quân đoàn của Tê-ô-đô-rô-vích - một sư đoàn dưới sự chỉ huy của phó nguyên soái Giê-đơ và thiếu tướng nam tước Men-ghen, sư đoàn này phải hoạt động trên hướng Tơ-ran-xin-va-ni-a trong thung lũng Ma-rô-sơ và đồng thời uy hiếp Grô-xvác-đây-nơ".

Như vậy, quân Áo *vẫn chưa vượt sông Tít-xa*; những thắng lợi tựu trung là ở đây, ở trung tâm có tính chất quyết định của các hoạt động quân sự, trong suốt ba tuần lễ, quân Áo đã không *tiến lên được một bước nào*.

"Hiện tượng băng trôi" dường như đã cho phép quân Ma-gi-a tiến "gần hơn" đến Tơ-ran-xin-va-ni-a. Thật tuyệt vời thay mấy chữ "gần hơn"! Quân Ma-gi-a đã có thể phái từ Đê-brét-xen một đội quân tiến về A-rát và Clau-đen-buốc, điều đó chứng minh rằng họ *có số lượng quân đông đảo* hơn mức đòi hỏi để phòng thủ chiến tuyến Tít-xa. Hay là Ven-đen muốn thuyết phục chúng ta tin rằng quân Hung-ga-ri sử dụng hiện tượng băng trôi, có thể kết thúc sau 8 ngày nữa, để hở sườn những trận địa quan trọng nhất và phái đến Tơ-ran-xin-va-ni-a để dạo chơi - một cuộc dạo chơi cả đi lẫn về phải mất ít nhất 4 - 5 tuần - những đơn vị hoàn toàn cần có mặt ở Tít-xa chăng?

Căn cứ theo các bản tin trước thì đạo quân Hung-ga-ri bẻn phá A-rát đã đến từ Ba-nát. Như vậy, ngoài đạo quân ấy còn có một đạo quân nữa đi "từ Grô-xvác-đây-nơ" đến Tơ-ran-xin-va-ni-a. Sau khi các đạo quân tiếp viện ấy đến, chúng ta sẽ mau chóng được nghe về Bem.

Vậy tình hình ở Tơ-ran-xin-va-ni-a ra sao? Các đạo quân Ma-gi-a tiếp viện đã tiến đến Các-lơ-xbuốc và Muyn-bác. Nhưng không nên lo ngại rằng tình hình của quân đội hoàng đế đã hết sức xấu! Vì ở Hát-xéc, Đê-va và Xác-va-rô-sơ có 3 nghìn quân Ru-ma-ni "bảo vệ khu vực này chống nghĩa quân".

"Khu vực" *nào* vậy? Khu vực từ Hát-xéc v.v., tức là "khu vực"nằm *hoàn toàn cách xa* con đường đi của quân Ma-gi-a, và đó là nơi mà họ thậm chí sẽ không nảy ra ý định đến đó! Đạo quân Ma-gi-a di chuyển từ Các-lơ-xbuốc đến Héc-man-stát để hội quân với Bem, nghĩa là theo hướng đông; 3 nghìn quân Ru-ma-ni đóng ở tây-nam, tại một nơi xa xôi nhất ở Tơ-ran-xin-va-ni-a và chắc chắn họ sẽ ở lại đó cho đến khi đạo quân thứ hai của phía Ma-gi-a xuất quân từ A-rát, sau khi đến Ma-rô-sơ, sẽ quét sạch họ.

Ngoài ra, tin tức còn cho biết sư đoàn Ba-nát mới được thành lập của Glê-dơ "ở thung lũng Ma-rô-sơ đang hoạt động ở hướng Tơ-ran-xin-va-ni-a và đồng thời uy hiếp Grô-xvác-đây-nơ".

"Đồng thời"!!

Để "uy hiếp Grô-xvác-đây-nơ", sư đoàn này - ngay cả nếu nó đã đóng ở Ma-rô-sơ, trong khi đó , nó chỉ có mặt ở Tê-mê-sơ - phải thực hiện cuộc hành quân 20 dặm thẳng lên *phía bắc*, vượt qua sông Ma-rô-sơ, sông Quê-ruê-sơ Trắng, Quê-ruê-sơ Đen và Quê-ruê-sơ Chảy xiết, cũng như phải vượt ba tuyến đầm lầy. Để tiến hành các hoạt động quân sự ở hướng Tơ-ran-xin-va-ni-a trong thung lũng Ma-rô-sơ, vẫn sư đoàn ấy phải tiến khoảng 30 dặm về *phía đông*. Cả hai cuộc chuyển quân ấy, *lên phía bắc* và *sang phía đông*, dường như được sư đoàn này thực hiện "đồng thời"!!

"Thắng lợi" thứ ba :

" Các lữ đoàn của ngài thiếu tướng Đi-tơ-rích và bá tước Pan-phi. thuộc quân đoàn của tư lệnh pháo binh ba tước Nu-ghen-tơ, đã tiến lên - lữ đoàn thứ nhất từ bên trái băng qua Bô-i tiến đến Mô-kha-sơ, lữ đoàn thứ hai băng qua Si-clô-sơ-va-ra-ni-a-vác tiến đến Ết-xéc đang bị bao vây bởi các đơn vị quân đội hoàng đế - quốc vương tiến đến tận tiền duyên của thanh[125], từ đó đưa ra đề nghị về việc đầu hàng".

Thắng lợi lớn mà Nu-ghen-tơ cách đây 14 ngày đã thông báo đạt được thì đến hôm nay vẫn không đạt được, vì "cả hai lữ đoàn" đều chưa đến được Ét-xéc !

"Thắng lợi" thứ tư :

"Ở gần Mô-kha-sơ, nghĩa quân, dưới sự chỉ huy của Nê-mê-đi-ê, đã vượt qua sông Đa-nuýp, nhưng ở đoạn đường khe núi giữa Bê-đơ-đan và Xôm-boóc họ đã rơi vào tay người Xéc-bi đã đến đó từ thành lũy La Mã[111] theo phía tả ngạn sông Đa-nuýp; đồng thời một bộ phận lớn nghĩa quân đã bị quân Xéc-bi tiêu diệt và đánh tan tác".

Ngay dù cứ cho rằng tất cả những chuyện ấy là đúng sự thật, thì nhiều lắm cũng chỉ có thể nói đến một trận đánh du kích không quan trọng nào đó mà thôi. Vì người Áo từ lâu đã lu loa lên rằng quân Ma-gi-a bị đánh đuổi khỏi Đra-va dường như đã lui đến Xê-ghê-đin, tức là đến Tít-xa !

"Thắng lợi" thứ năm và cuối cùng :

"Sau khi giao nộp thành phố Lê-ô-pôn-stát, sư đoàn của phó nguyên soái Phôn Xi-mu-nít-xơ đã nhận được lệnh của ngài nguyên soái là di chuyển xuôi dòng sông Va-gơ đến Cô-moóc-nơ để bảo đảm vây chặt hơn nữa pháo đài này. Trong tiến trình cuộc tiến quân này, ngày 8 tháng này, ở gần Noi-hô-den đã diễn ra một trận đánh với một đội nghĩa quân, số quân này di chuyển từ Cô-moóc-nơ, ở phía trên Na-xva-đơ, và đã vượt sông Nôi-tơ-ra để cướp phá các địa phương ở đấy và trước hết lấy muối đưa vào pháo đài đang thiếu muối và ở đó bệnh tật đang phát triển. - Trong trận này, có bốn đại đội bộ binh của đại Công tước Vin-hem[105] và một phân đội kỵ binh Ban-đi-e-ra[126] đã hết sức dũng cảm tấn công đội quân địch có số quân đông 1200 người, khiến cho viên chỉ huy của đội quân địch này, một sĩ quan và 90 bộ binh, đã bị bắt làm tù binh, có rất nhiều binh lính bị giết và bị thương nằm lại trên chiến trường".

Ở đây, "Thắng lợi" thể hiện ở chỗ là ở một địa phương đã ba hoặc bốn lần "được bình định", "được giải phóng" và "được tảo thanh" - tại đó đã lại bắt đầu nảy nở "tinh thần tốt đẹp" - Xi-mu-nít-xơ đã tiến lên được *đúng bảy dặm* trong hơn 14 ngày, nghĩa là mỗi ngày tiến lên được nửa dặm. Nếu bên cạnh đó cũng tính đến những trận đánh thường xuyên xảy ra thì có thể hiểu

được tại sao vị anh hùng Xi-mu-nít-xơ vẫn chưa vượt qua mười dặm từ Lê-ô-pôn-stát đến Cô-moóc-nơ.

Đó là "những thắng lợi của đức ông công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ"; những sự nhắc lại một cách hào nhoáng long trọng các bản tin trước đây, những lời tuyên bố khoác lác về những điều lẽ ra phải diễn ra, nhưng do mọi việc, nên trên thực tế *đã hoàn toàn không xảy ra*. Với bản tin thì sự thể cũng hoàn toàn y như những gì đã xảy ra với nghị viện Phổ của Svan-bếch vĩ đại: chỉ vì "quá khứ đã vượt qua" và "tương lai xa xôi, có thể là không thể nào đạt được", chúng tất yếu phải "mất đi hiện tại"[127].

Do Ph.Ăng-ghen viết khoảng 17 tháng Hai 1849
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 225, 18 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NGƯỜI CRÔ-A-XI VÀ NGƯỜI XLÔ-VA-KI-A Ở HUNG-GA-RI

Khuên, ngày 18 tháng Hai. Trong khi các tờ báo của Áo mấy ngày gần đây tung ra những câu chuyện hoang đường về chiến thắng của Ô-tin-gơ đối với Đem-bin-xki - ở Đê-brét-xen!! - thì tại các tỉnh của người Xla-vơ ở Hung-ga-ri vẫn ngày càng dày đặc những đám mây giông đe dọa toàn bộ chế độ quân chủ của hoàng đế - quốc vương. Từ lâu, ngay trước khi Viên bị đánh chiếm, chúng tôi đã lưu ý đến sự tất yếu xảy ra sự đoạn tuyệt giữa chính phủ Áo và dân cư Xla-vơ. Sự đoạn tuyệt ấy giờ đây đã rõ ràng.

Chúng tôi xin bắt đầu từ người Xéc-bi. Tờ "Grazer Zeitung", xuất phát từ lợi ích của Áo, đã đưa tin từ Tê-mê-sva-rơ:

"Tại Ba-nát, người Xéc-bi đã bắt đầu có những hành động thái quá; xem ra những hành động quá đáng ấy dẫn đà *sẽ đòi hỏi phải có sự can thiệp vũ trang*, đặc biệt nếu xét đến việc một bộ phận họ kiêu ngạo hơn cả những người Ma-gi-a - Rô-manh[128], có xu hướng hoàn toàn đè nén các dân tộc khác trong tỉnh; điều này buộc người Ru-ma-ni và người Đức phải tự vũ trang để chống lại họ. Giữa chính quyền tỉnh này và bộ chỉ huy tối cao xảy ra một sự đoạn tuyệt đã *hầu như công khai*, và tôi khẳng định rằng chúng ta phải chuẩn bị *chiến đấu chống lại người Xéc-bi*. Dù sao đi nữa, giờ đây chúng ta cũng thấy rõ rằng cái gọi là cảm tình đối với sự nghiệp của Áo hoàn toàn không phải chân thành như ở dân cư Crô-a-xi. Chẳng bao lâu nữa sẽ phải chờ đợi nổ ra *kết cục công khai*".

Người ta được biết tình trạng giới nghiêm đã được thi hành ở Các-lô-vít-xơ - thủ phủ của chính phủ tỉnh Ba-nát, tức là ủy ban trung ương Xéc-bi mà phó chủ tịch của ủy ban này là "nhân vật phiến loạn" Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích[99].

Vậy còn "tính chất chân thành của sự cảm tình" của cư dân Crô-a-xi thì ra sao? Chúng ta đọc thấy:

"*Pra-ha*, ngày 13 tháng Hai. Các sự kiện ở Crô-a-xi thu hút nhiều sự chú ý của các giới ở Séc. Họ khẳng định rằng bây giờ chính là lúc I-ê-la-sích phải đi với ai: với đất nước mình hay với vương triều. *Các sĩ quan đã công khai tuyên bố rằng sau khi bình định xong Hung-ga-ri thì sẽ đến lượt Crô-a-xi*".

Tờ "Deutsche Allgemeine Zeitung" viết như vậy. Còn báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" của người Xla-vơ đã có ý kiến không kém phần dứt khoát: nó nhận được tin tức từ Crêm-đi-e-rơ ngày 11 tháng Hai cho biết ngày càng có nhiều tài liệu bằng chứng về sự bất mãn của dân cư Xlô-va-ki-a và Crô-a-xi. Các ủy viên của chính phủ Áo vừa được bổ nhiệm tại các tỉnh thuộc Xlô-va-ki-a - toàn là người Ma-gi-a - ban bố các lệnh bằng tiếng Hung-ga-ri và "đe dọa xử tử hình" những ai không thực hiện những lệnh đó. Tiếp nữa còn đưa tin rằng I-ê-la-sích hết sức bất bình về ý định chia cắt quân đội của ông ta để phần nào sử dụng các đơn vị ấy vào công việc đồn trú, còn những đơn vị khác thì đặt dưới sự chỉ huy của ông ta. Đây là một mánh khóe không tồi: bằng cách ấy, I-ê-la-sích - người vốn dĩ đã 6 - 8 tuần lễ nay bị nghi ngờ và bị đặt dưới sự theo dõi của các mật vụ của Vin-đi-sơ-grét-xơ - sẽ bị vô hiệu hóa. Tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" còn bổ sung thêm:

"I-ê-la-sích sẽ nói gì về tình trạng giới nghiêm ở Các-lô-vít-xơ? - Hôm nay là tôi, ngày mai là anh![1*] Phải chăng ông ta sẽ nghĩ đến điều đó? Để cho quyền bính đẳng

1*Phỏng lại câu nói trong Kinh Thánh (Sách Khôn ngoan của Giê-su, con trai của Xi-rắc, 38, 23).

dân tộc được đầy đủ chỉ còn một việc là làm cho A-gram của Crô-a-xi biết đến những điều tuyệt diệu của tình trạng giới nghiêm mà những người Đức. Hung-ga-ri. Ba Lan. I-ta-li-a và đặc biệt là người Séc đều đã nếm trải ngang nhau".

Ngoài ra, người ta đã biết rằng Vin-đi-sơ-grét-xơ đã lập ra ở Pét một tân ủy ban chính phủ của Hung-ga-ri; nó có tham vọng - điều này thật hết sức khủng khiếp đối với người Crô-a-xi - tuyệt đối nắm tất cả mọi quyền hành của chính phủ Hung-ga-ri trước kia, qua đó chấm dứt ý tưởng về việc lập ra một quốc gia Nam Xla-vơ. Trong mơ ước, cư dân Crô-a-xi đã thấy mình độc lập đối với Hung-ga-ri, thì bỗng nhiên từ Pét, người ta gửi cho chính phủ miền đất Crô-a-xi một bản chỉ dụ đòi phải quy thuận, hơn nữa lại được viết bằng *tiếng Hung-ga-ri*, không có bản dịch ra tiếng *Crô-a-xi*!! Báo "Slavenski jug" đăng lại nguyên bản chỉ dụ ấy và không thể kiềm chế được nỗi uất hận của mình. Người Crô-a-xi nổi khùng : người ta đối xử với họ giống hệt như dưới thời Cô-sút. Và đó là sự tri ân về lòng trung thành phục vụ vì sự nghiệp cứu nguy cho chế độ quân chủ thống nhất !

Nếu các vị muốn biết xem có mối liên hệ như thế nào giữa tất cả những cái đó, xin hãy đọc báo "Presse" ở Viên. Trong báo đó có bài viết trực tiếp quy tội công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ đã sa chân vào lưới của *giới quý tộc Hung-ga-ri*, rằng ở Pét, ở chỗ ông ta, bọn trùm sỏ Hung-ga-ri - bị bắt làm tù binh hoặc đã chạy sang phía ông ta - đang dạo chơi lúc rối rãi, và thậm chí ông ta còn khen thưởng họ v.v..

Dĩ nhiên, nhà quý tộc Vin-đi-sơ-grét-xơ hiểu rất rõ ràng mục đích của ông ta - duy trì sự thống trị của giới quý tộc ở Hung-ga-ri - chỉ có thể đạt được với điều kiện là duy trì sự thống trị của giới quý tộc *Hung-ga-ri*. Do đó, ông ta che chở cho bọn trùm sỏ Hung-ga-ri và dành sự ưu tiên cho chúng. Dân Crô-a-xi và

Xlô-va-ki-a có bị khổ sở vì điều đó hay không thì ông ta chẳng cần biết: thoạt tiên bình định Hung-ga-ri và khôi phục lại ở đó quyền lực của giới quý tộc, sau đó ông ta sẽ dễ dàng thanh toán những người Xla-vơ bị chia tách và bất lực vì thiếu sự chỉ huy của Áo : hãy nhớ lại Pra-ha !

Còn Svan-bếch vĩ đại tìm kiếm các nhà quý tộc không phải trong phe *Vin-đi-sơ-grét-xơ*, mà ở *Cô-sút* kia![129] Voilà ce que c'est que d'être un savant sérieux![1•]

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 18 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 226, 19 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• Trở thành một nhà bác học nghiêm chỉnh là như vậy đó!

NGHỆ THUẬT QUÂN SỰ CỦA QUÂN ĐỘI HOÀNG ĐẾ - QUỐC VƯƠNG

Khuên, ngày 18 tháng Hai. Vin-đi-sơ-grét-xơ đặc biệt không gặp may. Lẽ ra ông ta đã có thể trở thành một trong số các vị tướng soái vĩ đại nhất trong thời đại chúng ta nếu như ông ta không thường xuyên gặp phải những thất bại bất ngờ. Ngay Svan-bếch đã chứng minh rằng ông ta lẽ ra đã có thể lập những chiến tích vô song, nếu như người Hung-ga-ri kháng cự lại dù chỉ một lần[129]. Nhưng điều khủng khiếp nhất xảy ra với Vin-đi-sơ-grét-xơ vĩ đại thì chỉ mãi đến nay mới được biết đến qua bài tin bán chính thức của phía hoàng đế - quốc vương, đăng trên tờ "Allgemeine Zeitung". Trong phụ trương ngày 15 tháng Hai năm nay của báo này có nói nguyên văn như sau :

"Về những chiến dịch của công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ hồi tháng Giêng thì tôi phải lưu ý rằng có 8 đoàn quân định phải đi vào giữa tháng Chạp để tiến sâu vào Hung-ga-ri. vào lúc này những đội quân ấy đã ở khoảng cách 10 -12 ngày đường đi từ Bu-đa-pét. Cách dàn quân này của vị thống soái *xuất phát từ tiền đề tiến hành chiến tranh một cách hợp lý*. Quân Ma-gi-a *đã lật nhào* giả thuyết này. bằng cách bố trí lực lượng trội hơn hẳn ở khắp nơi. *nhưng không phải ở những nơi* mà họ có thể thể hiện ưu thế quyết định - nếu như điều đó nói chung có thể thực hiện được. Trong số những đoàn quân mà theo ý đồ của Vin-đi-sơ-grét-xơ sẽ phải gặp nhau ở ngay cửa ngõ các thành phố quan trọng nhất của Hung-ga-ri. thì *chỉ có* các đoàn quân của thống tướng[1*], của

---

1*- I-ê-la-sích

phó nguyên soái Vrơ-bna và thuộc quân đoàn dự bị, dưới sự chỉ huy của chính thống soái, là đủ sức đảm nhiệm nhiệm vụ giao cho họ, còn những đơn vị khác đã không hoàn thành được mệnh lệnh do quân Hung-ga-ri có ưu thế về số quân".

Vin-đi-sơ-grét-xơ tính toán rằng quân Ma-gi-a sẽ tuân theo "cách đánh hợp lý". Nếu như họ tuân theo cách đánh hợp lý ấy thì ông ta lẽ ra đã đánh tan tành họ một cách chói lọi. Nhưng họ lại có "*ưu thế hơn hẳn về lực lượng ở khắp nơi, có điều không phải ở những nơi*" cần làm như vậy. Và do hành động điên rồ vô độ ấy, tất cả mọi sự dàn trận của Vin-đi-sơ-grét-xơ vĩ đại đã không dẫn đến kết cục nào cả.

Chính vì phía người Ma-gi-a mắc hết sai lầm này đến sai lầm khác, cho nên ngay chính các vị thánh thần cũng bất lực không chống lại được sự ngu ngốc, cũng như thậm chí những mưu chước hết sức uyên bác của Vin-đi-sơ-grét-xơ cũng đã tan vỡ khi vấp phải sự dốt nát của họ về chiến lược!

"Và thật là điều tội lỗi,

Khi mà viên thị trưởng của chúng ta là ông Séch-khơ"[130].

Phải chăng chính điều đó đã xảy ra với vị thống soái Vin-đi-sơ-grét-xơ, ông ta đã không thể đánh tan kẻ địch chỉ vì chúng tỏ ra *quá ngu ngốc* so với ông ta?!

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 18 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 226, 19 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

VIN-ĐI-SƠ-GRÉT-XƠ. - NHỮNG NGƯỜI DO THÁI VÀ NHỮNG NGƯỜI NAM XLA-VƠ

Như đã biết, đâu đâu người Do Thái cũng là những kẻ lừa đảo bị lừa bịp[1*], nhưng ở Áo thì đặc biệt. Họ đã lợi dụng cách mạng để phục vụ lợi ích của mình, nhưng giờ đây Vin-đi-sơ-grét-xơ trừng phạt họ về điều đó. Tuy nhiên, những ai biết rõ những người Do Thái là một lực lượng như thế nào ở Áo[131], thì có thể xét đoán Vin-đi-sơ-grét-xơ đã chuốc lấy một kẻ thù như thế nào qua bản thông báo dưới đây:

Pét. ngày 13 tháng Hai (tờ báo chính thức "Wiener Zeitung". phụ trương buổi chiều).

"Bản thông cáo. Với các bản thông cáo của mình đưa ra ngày 13 tháng Mười một và ngày 13 tháng Chạp năm ngoái. cũng như bản thông cáo đưa ra ngày 7 tháng Giêng năm nay tôi đã thông báo với tất cả dân cư Hung-ga-ri về thực chất của nhiệm vụ mà tôi sẽ phải giải quyết. cụ thể là: khôi phục lại hòa bình. trật tự và pháp chế. Tôi cũng lấy làm hài lòng tin chắc rằng những bản thông cáo ấy đã có tác dụng như thế nào ở khắp mọi nơi. Chỉ có ở một số nơi dân chúng còn bị bọn quấy rối bỉ ổi lừa bịp nên còn mưu toan cản trở việc khôi phục sự bình yên và trật tự hết sức cần thiết. tung ra những lời kêu gọi. những mệnh lệnh. những chỉ thị của Cô-sút. Hỡi dân cư Hung-ga-ri! Các vị đã thấy tôi thể hiện một thái độ hoàn toàn mềm mỏng như thế nào rồi. vì tôi cho rằng đa số không phải thực sự là những kẻ phản loạn. mà chủ yếu là họ bị lừa bịp và bị mê hoặc làm cho đi chệch khỏi con đường chân chính; nhưng những người nào vẫn còn toan hành động đồng lõa với đảng cách mạng ở Đê-brét-xen. nhận của nó các mệnh lệnh. phổ biến những mệnh lệnh ấy. duy trì bất cứ mối liên hệ nào với

---

1* Lét-xinh. "Na-tan Anh minh". hồi 3. màn 7.

nó, xúi giục các cộng đồng nổi loạn, thì những kẻ ấy không thể chờ mong được hưởng sự độ lượng nữa và phải bị trừng phạt về tội phản quốc.

Tôi phái quân đội đi mọi hướng, tôi dành cho các vị chỉ huy những đội quân ấy *Jus Gladii*[1*]. Kẻ nào bị phát hiện có *lời kêu gọi* của Cô-sút hoặc bất cứ *thư từ, báo* v.v. nào *xuất phát* từ đảng của Cô-sút thì đều sẽ bị trừng trị thẳng tay *theo luật thời chiến*, giống như những kẻ giấu vũ khí hoặc xúi giục dân chúng bất tuân. - Bất kỳ thủ trưởng bưu điện nào hoặc quan chức bưu điện nào nhận chuyển những thư tín, những lời kêu gọi nào thuộc loại như vậy gửi đến từ vùng Dê-brét-xen, hoặc ngoài ra còn chuyển tiếp các thư tín ấy, đều sẽ bị xử tử bằng cách treo cổ. - Sau cùng, tôi muốn cảnh báo những người Do Thái ở Ô-phen, ở Pét và đặc biệt ở Ô-phen Cổ đừng có bất cứ quan hệ nào - dù những quan hệ ấy được thực hiện dưới những tên gọi nào đi nữa - với tên phản quốc Cô-sút, với cái gọi là honvédmi bizotmany[2*] và hội nghị quốc gia của bọn phiến loạn, bởi vì tôi tin rằng trong đa số trường hợp, chính những người Do Thái cho phép bọn phiến loạn sử dụng họ làm gián điệp và những người cung cấp, cũng như họ làm công việc phổ biến những tin tức dối trá và bỉ ổi về những thắng lợi giả của bọn phiến loạn, nhằm qua đó gieo rắc nỗi sợ hãi và những sự hoài nghi[132]. Do vậy, mỗi khi có một người Do Thái bị tòa án quân sự hoặc tòa án quân sự dã chiến kết án về tội kể trên, thì cộng đồng Do Thái có phạm nhân ấy phải nộp phạt 20 nghìn gun-đen bằng đồng tiền công ước[133]. Bộ tham mưu ở Ô-phen, ngày 11 tháng Hai 1849.

An-phrết, công tước Xu Vin-đi-sơ-grét-xơ m.p.[3*]. Thống soái quân đội hoàng đế - quốc vương".

Xét theo bản thông cáo này thì tình hình của "công dân và nhà cộng sản" Vin-đi-sơ-grét-xơ này rõ ràng là rất xấu[134].

Tuy nhiên, chúng ta hãy trở lại với những người Do Thái : mưu toan của Vin-đi-sơ-grét-xơ muốn bóp nặn tiền bạc của họ đã bước vào - như đã ghi trong "Code Napoléon"[4*] - "giai đoạn thực hiện". Tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" đặc biệt đưa tin dưới đây:

1*- Quyền dùng kiếm

2*- Ủy ban phòng thủ

3*- manu propria - đích thân.

4*- "Bộ luật Na-pô-lê-ông"

"Những người Do Thái phải trả đầy đủ, trong vòng năm năm, 1200 phlo-rin để chuộc khoản thuế đã bị bãi bỏ, tức là thuế khoan dung[135]; tuy nhiên, trong năm ngoái cũng như trong năm nay đã không thấy nộp các khoản đóng góp tương ứng. Nay sẽ phải trả số tiền chưa trả hết. - Hôm qua chủ nhà in *Ây-den-phen-xơ* đã bị bắt".

Thật là điều chưa từng có, khi mà người Do Thái phải trả tiền cho sự giải phóng họ. Ở Phổ, điều đó được gọi là "tiền chuộc các đảm phụ phong kiến".

Chẳng còn gì để đưa tin thêm từ Hung-ga-ri, ngoài sự việc là ngày 8 tháng Hai ở *Pét*, theo bản án của tòa án quân sự đã chiến, nhà phát hành Phran-txơ *Phuốc-xtơ* đã bị xử bắn vì đã tham gia cuộc nổi loạn, thể hiện ở mưu toan chiếm chiếc tàu thủy "Éc-mi-na" ở Gran.

Về những điều rác rối ngày càng mang tính chất hài hước trong dân cư Xla-vơ, báo "Leipziger Zeitung" đưa tin như sau (tờ "Neue Rheinische Zeitung" dĩ nhiên từ lâu đã biết chuyện này rồi):

"*Viên*, ngày 14 tháng Hai. Từ nhiều tỉnh của vương quốc có những tin đồn về hành động ngoan cố không chịu cung cấp số lượng tân binh theo yêu cầu. Ở quận Pra-hin thuộc xứ Bô-hêm nông dân từ chối, lấy cớ là cuộc tuyển quân, được thông báo gần đây với những quy mô to lớn, đã không được quốc hội phê chuẩn. Ở nông thôn thì tình trạng sôi sục còn dập vào mắt rõ hơn là ở thủ đô Pra-ha. Nếu - như người ta cam đoan - sắp tới chính phủ đưa ra đề nghị về việc bồi hoàn cho việc bãi bỏ các đảm phụ theo địa bạ của các lãnh địa phong kiến[136], thì ngoài vô số những sự chấn động bất tận trong sinh hoạt nhà nước chúng ta, sẽ còn có một chấn động nữa gây nên một sự lo ngại còn lớn hơn. Tình trạng sôi sục tại các vùng đất Nam Xla-vơ đang tăng lên, và rõ ràng là cơn giông bão nguy hiểm hơn nhiều đang ập tới, mà người ta không thể tiên đoán được mục tiêu cũng như phần kết của nó. Tướng Tê-ô-đô-rô-vích tuyên bố Các-lô-vít-xơ, thủ phủ của Ủy ban dân tộc Xéc-bi[120] được đặt trong tình trạng giới nghiêm. Tình trạng hỗn loạn trong các vấn đề của Xéc-bi còn bị trầm trọng thêm do những cố gắng đặc biệt theo kiểu Áo của viên lãnh sự May-ơ-hô-phơ. Cô nén thái độ nổi xung, cư dân Nam Xla-vơ thét lên: sự phản bội! Họ khẳng định rằng *tất cả những biện pháp mà chính phủ thi hành trong thời gian gần đây ở Hung-ga-ri đều nhằm phục hồi chủ nghĩa Ma-gi-a cực đoan, trừ phi chủ nghĩa ấy khoác bộ y phục quý tộc cũ*[137]. Tại A-gram, sự cổ động đã đạt đến mức rất nguy hiểm. I-ê-la-sích đang đóng

quân ở Xôn-nốc. Điều sau đây là chính xác: ông ta phản đối việc chia cắt quân đoàn của ông ta. Ông ta buộc phải làm việc này để khỏi phải đặt lên bàn cờ uy tín tuyệt đối của mình trong thế giới Xla-vơ. Tại Crô-a-xi. người ta kiên quyết đòi triệu tập quốc hội. Như vậy là tới hồi cáo chung của nền chuyên chính[138] mà I-ê-la-sích đã đạt được hồi mùa hè".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 21 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 228, 22 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

BẢN TIN SỐ 23. - TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Bản tin số 23 đã được phát hành. Bản tin ấy nói :

"Bên cạnh những tin tức đã đưa về những thắng lợi mà quân đội anh dũng của chúng ta đã giành được, dưới sự chỉ huy của đại tá Uốc-ban, đối với phiến quân ở miền bắc Tơ-ran-xin-va-ni-a mặc dù băng giá và tuyết rơi nhiều, chúng ta có thể phấn khởi trước thắng lợi không kém phần sáng chói như vậy của phó nguyên soái Glê-đơ ở A-rát; như thấy rõ qua bản mệnh lệnh, vị chỉ huy này được giao nhiệm vụ tác chiến chống lại xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a tại thung lũng Ma-rô-sơ, với sư đoàn của mình được hình thành từ các đơn vị thuộc quân đoàn Tê-ô-đô-rô-vích.

Một đội phiến quân mạnh đã toan vượt [sông] ở Xa-đác-lắc, qua đó uy hiếp sườn trái của chúng ta. Phó nguyên soái Glê-đơ đã ra lệnh cho hai tiểu đoàn quân biên phòng ở Pê-téc-vác-đai-nơ chiếm lĩnh những ngôi nhà đầu tiên ở A-rát Cổ, rồi sau đó tung tiểu đoàn của Lai-ninh-ghen và tiểu đoàn I-li-ri-Ba-nát[139] vào cuộc công kích.

Trong trận đánh ác liệt đẫm máu, quân địch đã bị lật nhào, tất cả những khẩu đội pháo do phiến quân đặt đối diện với pháo đài, ở hữu ngạn sông Ma-rô-sơ, đã bị tiêu diệt, đồng thời thu được 23 khẩu pháo ở đó; trong số này có 11 khẩu pháo cỡ lớn được chuyển đến, 3 khẩu bị nhấn chìm trong lòng sông Ma-rô-sơ, 3 khẩu được tán vào bệ, 2 khẩu được chuyển giao cho quân đoàn hoàng đế - quốc vương Áo - Xéc-bi sử dụng, 4 khẩu đã được các chiến sĩ pháo binh dũng cảm ở Tê-mê-sva-rơ tháo dỡ; đã chiếm được 3 xe chở đạn của quân địch, ngoài ra, ở nhiều chỗ các kho đạn dược của địch đã bị làm nổ tung.

Vì dân cư ro rang đã có ác ý, nên thành phố A-rat Cổ đã bị bắn pha bằng đạn pháo bắn từ pháo đài, gây ra nhiều đám cháy suốt đêm. - Trong trận này cũng bắt được 40 tù binh.

Theo bản báo cáo vừa mới nhận được của ngài tư lệnh pháo binh, bá tước Nu-ghen-to

gửi đi từ Ết-xéc ngày 13 tháng Hai thì vào ngày hôm đó, pháo đài này đã đầu hàng không đợi có cuộc đánh chiếm.

Ba cổng của pháo đài lập tức bị các đơn vị quân vây hãm chiếm lĩnh. sáng ngày 14 quân đồn trú đã hạ vũ khí ở tiền duyên của thành.

Từ Béc-tô-phan-va. cách Ê-pê-ri-e-sơ vài giờ đi xe ngựa. ngày 13 người ta đã gửi đi tin tức về đạo quân của tướng Gơ-xơ; như đã đưa tin. sau khi hội quân ở Toóc-nau với lữ đoàn của viên tướng - công tước I-a-blô-nốp-xki. Gơ-xơ đã truy kích quân đoàn phiến quân dưới sự chỉ huy của Guếc-gây. quân đoàn này đã tháo chạy về hướng Loi-tơ-sau.

Tuy nhiên. căn cứ theo tin tức ấy thì có một đạo quân địch. hiển nhiên là mạnh. với một đoàn pháo binh lớn đã băng qua Xíp-xơ. tại đó nó phá sập tất cả các cây cầu và đường sá; và từ Ê-pê-ri-e-sơ nó tiến về Ca-sau. tìm cách hội quân ở khu vực sông Tít-xa. với các đội phiến quân khác.

Ngài phó nguyên soái. bá tước Slích-cơ. với ba lữ đoàn của mình. đóng ở Toóc-na. ở sườn của đạo quân địch này - nó đang chật vật di chuyển và tiêu diệt mọi thứ trên đường đi. - nhằm tấn công đạo quân ấy từ các trận địa có lợi thế nhất ngay sau khi hội quân với cánh quân của tướng Gơ-xơ. cuộc hội quân này nay đã diễn ra qua ngả Mác-ghi-tơ-phan-va. Ai-đi-đen và Smôn-nít-xơ.

Tướng Gơ-xơ đã dụng độ ở Mác-ghi-tơ-phan-va với đội cơ động của phiến quân. trong cuộc dụng độ này đã bắt được một số phiêu kỵ làm tù binh. những tù binh này đã cung cấp những tin tức chính xác về cách bố trí và ý định của quân địch.

Vì cùng lúc đó một binh đoàn lớn. dưới sự chỉ huy của phó nguyên soái Sun-txích. đã chiếm được các trận địa ở gần Mi-scôn-xơ. cho nên sắp tới đây chúng tôi có thể cung cấp những tin tức chính xác về các sự kiện ở khu vực này.

Viên. ngày 17 tháng Hai 1849"

Như vậy, qua bản tin thắng lợi này ta thấy rằng Ết-xéc thật sự đã đầu hàng và quân đội hoàng đế đã gỡ bỏ được cuộc vây hãm A-rát. Tương lai sẽ cho thấy, thắng lợi ở khu vực Ma-rô-sơ có quan trọng như bản tin khẳng định hay không.

Ngược lại, tình hình của quân đội hoàng đế ở vùng thượng lưu sông Tít-xa rất tồi. Bản tin gần đây nhất cho biết ở bên cạnh Tô-cai, Slích-cơ đã bấn qua sông Tít-xa vào trận địa của phía

Hung-ga-ri bố trí bên kia sông, còn hôm nay chúng ta lại chứng kiến cuộc rút lui vội vã của ông ta theo hướng tây - bắc, để tránh nguy cơ bị Guếc-gây tấn công từ phía sau lưng, như vậy sẽ đẩy ông ta vào thế bị kẹt giữa hai làn đạn.

Cuộc cơ động chuyển quân của Guếc-gây thật sự tuyệt hảo. Sau khi thâm nhập vào tỉnh Sa-rô-sơ qua ngả Xíp-xơ, sau khi chiếm Ê-pê-ri-e-sơ và từ đó xuôi dòng sông Héc-nát, đúng theo con đường mà Slích-cơ đã đi, Guếc-gây đã trực tiếp chọc vào phía sau lưng Slích-cơ, buộc ông ta phải rút lui *hơn* 12 dặm khỏi Tô-cai, đi về tỉnh Toóc-na, và bằng cách ấy đã chiếm trận địa nằm giữa Gơ-xơ (Xíp-xơ) và Sun-txích (ở gần Mi-scôn-xơ). Việc này đã cho phép Guếc-gây dùng "*đoàn quân hiển nhiên là mạnh*" của mình - theo sự thú nhận của chính bản tin đó thì đoàn quân ấy được bảo đảm tốt về pháo binh - trực tiếp tiến về Tít-xa để tăng cường cho các chủ lực của quân đội Ma-gi-a. Có thể, tiện đường ông ta sẽ trao đổi qua lại vài câu ấm áp với cả Slích-cơ.

Ngoài ra, ở Viên còn lưu truyền những thông báo không chính thức sau đây về Hung-ga-ri:

Viên, ngày 18 tháng Hai. Theo những tin tức gần đây nhất đến từ Pét vào ngày 18, sắp tới đây có thể chờ đợi những thông báo có tính chất quyết định gửi đến từ khu vực Tít-xa. Sau khi nhận được tin báo Xê-ghê-đin đã đầu hàng và cử một phái đoàn đến gặp phía quân Xéc-bi đang tấn công, vị thống đốc xứ Crô-a-xi[1•] đã bố trí đại bản doanh của mình ở Xôn-nốc và chuẩn bị cho đòn đánh có tính chất quyết định. Cư dân Xê-ghê-đin - họ đề nghị cung cấp gia súc và lương thực cho quân đội hoàng đế - phải nộp khoản đền bù chiến tranh bằng nửa triệu gun-đen. Như đã biết,

1•- I-ê-la-sích

cho đến nay họ là những người ủng hộ Cô-sút cuồng nhiệt nhất và đã cung cấp cho quân đội của Cô-sút tất cả những thứ cần thiết. Những tin tức từ Đê-brét-xen trước ngày 12 được gửi đến Pét thông qua dân tị nạn. Mê-xa-rô-sơ vẫn đứng đầu bộ chiến tranh, còn Cô-sút thì cuồng tín hơn bao giờ hết. Mê-xa-rô-sơ viết cho công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ rằng ông ta sẽ cùng với những người ủng hộ mình chiến đấu đến người cuối cùng và thà hy sinh chứ không đầu hàng. Ngôn từ này là hoàn toàn dễ hiểu sau khi có những thông báo rất ảm đạm gửi đến từ Tơ-ran-xin-va-ni-a; có lẽ ở đó Bem đã làm chủ tình hình. Theo các bản tin quân sự của đảng Cô-sút ở Đê-brét-xen thì Crôn-stát đã bị những người Xê-cle-rơ[117] chiếm sau trận đánh trên đường phố v.v.. Theo những tin đồn khác thì trái lại, quân Nga đã đến ứng cứu và cứu vãn tình hình.

Trong bài tin gửi từ biên giới Hung-ga-ri. tờ "Breslauer Zeitung" - bài tin này nhìn chung giữ thái độ hữu hảo với người Áo - buộc phải thừa nhận rằng các bản tin quân sự của Áo đưa ra một bức tranh hết sức không đầy đủ về cuộc chiến đấu ở Tơ-ran-xin-va-ni-a và ở phía bên kia sông Tít-xa, bởi vì những bản tin ấy chỉ thường xuyên nhấn mạnh những thắng lợi của quân đội hoàng đế - quốc vương, và tuyệt nhiên không nhắc đến con đường chông gai đã phải vượt qua để có được những thắng lợi ấy, trong khi tất cả các tin tức trực tiếp đến từ chiến trường đều nhất trí cho biết trong những tuần lễ gần đây, quân Ma-gi-a cầm cự quyết liệt, gây tổn thất nặng nề cho quân đội hoàng đế - quốc vương. Các trung đoàn dưới sự chỉ huy của Slích-cơ, Ô-tin-gơ và Gơ-xơ đã chịu những tổn thất đáng kể, còn trong hàng ngũ binh lính Crô-a-xi bắt đầu nhớ quê hương - binh lính Crô-a-xi vẫn

còn tiếp tục giữ niềm kính trọng sâu sắc đối với kỵ binh Hung-ga-ri - đang có tâm trạng có thể làm cho vị thống lĩnh của họ đi đến một số suy ngẫm. Thậm chí người ta còn nói rằng một số tiểu đoàn Crô-a-xi bỏ sang phía quân Ma-gi-a, song tôi không thể đoán chắc về độ chính xác của lời đồn ấy. Những khó khăn lớn nhất mà công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ gặp phải là tình hình đường sá hết sức thảm hại do thời tiết trở nên ấm đã đến, đặc biệt con đường giữa Đa-nuýp và Tít-xa, khiến cho hoàn toàn không thể vận chuyển các khẩu pháo dã chiến hạng nặng; phải rất vất vả mới vận chuyển được các khẩu pháo cỡ 3 phút và 6 phút và cũng chỉ bằng những xe kéo có những bánh xe rộng vành. Những khẩu đội pháo mười hai phút - chính loại pháo này tạo ra ưu thế cho pháo binh của Áo - thì tuyệt đối không thể vận chuyển được; dĩ nhiên tình hình này làm cân bằng tương quan các phương tiện chiến đấu của hai quân đội, không tránh khỏi kéo dài cuộc chiến. Mặc dù kết cục của cuộc chiến ấy không còn hoài nghi gì nữa (!) song vẫn sẽ còn mất thêm không ít thời gian thì Vin-đi-sơ-grét-xơ mới có thể thông báo về Ôn-muýt-xơ : "Đất nước đã được bình định!". Cùng lắm thì quân đội Hung-ga-ri - vẫn còn đông đến 60 - 70 nghìn người - có thể tập trung ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, nơi mà *Bem hoàn toàn làm chủ* và ở đó địa hình rất thuận lợi cho cuộc kháng chiến ngoan cường.

Tại Pét người ta đang tăng cường vũ trang, về việc này tờ "Lloyd" ở Viên cũng đưa tin: từ ngày hôm qua (ngày 14) các đơn vị tiếp viện không ngừng được gửi đến cho đội quân đóng ở khu vực Tít-xa. Ở đó, nay mai sẽ nổ ra trận đánh quyết định. Những lực lượng mới ấy được chuyển đến Tít-xa tất sẽ phải gồm ít nhất là 11 nghìn người.

Báo "Österreichischer Correspondent" đưa tin về thắng lợi của

người Xéc-bi đối với các lực lượng Ma-gi-a vượt trội hơn nhiều so với họ ở Xen-ta. Tiếc thay, bản tin thường am tường ấy lại không biết gì về chuyện này.

Có một điều không còn hoài nghi: "cuộc chiến ở Hung-ga-ri" còn lâu "mới kết thúc".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 23 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 230, 24 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NHỮNG CHI TIẾT VỀ NGƯỜI MA-GI-A.- CHIẾN THẮNG TRÊN SÔNG TÍT-XA. - SỰ TÀN ÁC CỦA QUÂN ÁO. - ĐIỂM CHUNG VỀ CHIẾN SỰ

Tờ "Allgemeine Oder - Zeitung", ngoài những điều khác, còn đưa tin sau đây theo lời của một người Hung-ga-ri rời Pét ngày 17 :

"Cuộc rút lui của quân đội Ma-gi-a từ Pét sang bên kia sông Tít-xa đã gây ra một tình trạng hết sức bối rối trong dân cư của hai thành phố, đặc biệt của những người Hung-ga-ri, coi đây là sự sụp đổ niềm hy vọng cuối cùng của họ vào tự do. Họ ca thán rằng bằng việc rút khỏi thủ đô, quân đội đã tự làm nhục mình trước toàn châu Âu. Song, chính sách của chính phủ Hung-ga-ri được tính toán kỹ lưỡng, vì nó *biết rất rõ* rằng cư dân hai thành phố ấy, vì *muốn cứu bất động sản* của mình, sẽ có thể giúp kẻ địch. Nhưng về sau, khi người ta thấy rõ rằng chính phủ Áo đã không nương tay với bất kỳ một đảng nào, thì những người ấy thấy rằng họ đụng phải một kẻ thù không khoan nhượng. Những hành động bạo ngược của quân đội Áo ở các vùng ngoại ô Bu-đa và Pét đã vượt mọi giới hạn. Trong việc này đặc biệt nổi trội là binh lính Crô-a-xi, tất cả những gì không dùng được, chúng đều thủ tiêu hết. Hai ngày sau khi quân Hung-ga-ri rút lui về bên kia sông Tít-xa, quân đoàn của Ô-tin-gơ, với 20 nghìn quân, đã chiếm Xôn-nốc, còn hậu quân của nó thì chiếm A-bôn. Tại đây quân Áo bị quân đoàn Hung-ga-ri của Péc-txen, đông khoảng 12 nghìn người, tấn công và lẽ ra đã bị tiêu diệt hoàn toàn nếu như một đơn vị quân Hung-ga-ri, dưới sự chỉ huy của lữ đoàn trưởng *Ca-din-xki*, không đến chậm tại địa điểm xảy ra trận đánh. Tuy vậy, quân Áo đã buộc phải bỏ chạy trong màn đêm và chỉ mãi đến Xéc-lét mới thu thập được quân lính của mình. Đáng chú ý là nỗi kinh hoàng bao trùm lên quân Áo, đặc biệt là kỵ binh và đám sĩ quan liên tục thét: "Tiến lên! Tiến lên! Bọn cho này (đó là từ mà chúng dùng để chỉ các phiêu kỵ Hung-ga-ri) đang đuổi sát chúng ta!".

Ngày 21, quân Hung-ga-ri đã tới A-bôn, lần này thi với số quân 22 nghìn người. Đi với họ có tướng *Đem-bin-xki*, tuy vào lúc ấy, ông ta không còn là tư lệnh nữa[140]. Buổi sáng sau trận đánh ở Xôn-nốc, sư đoàn giáp binh Áo đã tiến sát đến Xanh Mác-tin, nơi có những tiền đồn của quân Hung-ga-ri, và tại đây đã xảy ra một điều không thể tưởng tượng nổi: bị sáu lính phiêu kỵ Hung-ga-ri tấn công, nó đã mất khoảng hai mươi người (bị giết và một số bị bắt làm tù binh).

Ngày 23, tảng sáng, quân Hung-ga-ri đã tiến đến Xéc-lét, tại đó, quân Áo chiếm một trận địa rất có lợi. Quân Hung-ga-ri đã tấn công quân Áo, đánh tan họ và truy kích họ băng ngang qua thành phố đến tận cánh đồng nho An-béc-tin. Tại đó họ mới biết là một binh đoàn lớn của Áo đang di chuyển qua A-lăng đến Đê-brét-xen. Điều này đã buộc phía Hung-ga-ri chấm dứt cuộc truy kích; Nhưng tướng Dem-bin-xki tỏ ra bất bình về tất cả diễn biến của chiến dịch tấn công này, theo ông khẳng định thì chiến dịch này phải kết thúc bằng việc tiêu diệt hoàn toàn quân Áo.

Tin tức về thất bại của quân đoàn Ô-tin-gơ đã lập tức loan truyền ở Pét. Cư dân của thành phố này lại lôi ra những chùm lông gài mũ màu đỏ của mình, nhưng những hy vọng của họ đã không được thực hiện. Quân Hung-ga-ri rút về bên kia sông Tít-xa và đã đốt cháy cây cầu ở Xôn-nốc. Chuyện này đã tạo cho phía Áo có cớ khoe khoang các chiến thắng của mình, và nỗi khiếp sợ trước sự tàn bạo của họ đã loại trừ khả năng phản bác. Điều thê thảm là tình cảnh của cư dân ở những nơi hy vọng rằng họ đã thoát khỏi ách áp bức của Áo. Người Áo đã quay trở lại với những lực lượng lớn hơn và những đòi hỏi càng hà khắc hơn trước.

Tại một số ngôi nhà đã bố trí từ 30 đến 40 lính trú ngụ. Các sĩ quan tàn bạo đến mức thậm chí quẳng các ông bà già ra khỏi giường và lên nằm trên đó, họ còn tuyên bố: "Người Hung-ga-ri các người có thể ngủ trên sàn nhà. Nằm ở trên sàn như thế cũng đủ tốt đối với các người rồi, lũ chó"".

Những tin tức như vậy sẽ được công bố tiếp[1*].

Tờ "Die Schlesische Zeitung", một tờ báo lá cải phản động giống như tờ "Breslauer Zeitung", đã nhận định như sau về tình hình ở Hung-ga-ri :

"*Pét*, ngày 12 tháng Mai. Cuộc chiến kéo dài lâu hơn người ta nghĩ, vì mùa đông ấm áp là người đồng minh mạnh mẽ của quân Ma-gi-a. Nước sông chảy tràn và những con đường hầu như hoàn toàn không thể đi lại được đã biến thành những trở ngại hầu

1* Xem tập này, tr. 206-208.

như không thể vượt qua nổi đối với quân đội Áo. Hiện nay sông Tít-xa là tuyến phân cách giữa quân đội hai phía đối địch. Trên một chiến tuyến kéo dài hơn bốn mươi dặm giữa Tô-cai và Xê-ghê-đin. lúc ở chỗ này. lúc ở chỗ kia bùng lên các trận đánh. Trung tâm chiến tuyến này là Xôn-nốc. Ở đây đã diễn ra các trận đánh ác liệt. *nhưng cho đến nay người Hung-ga-ri vẫn làm chủ tình hình*. Điều này đặc biệt quan trọng vì Xôn-nốc là trung tâm của mặt trận.

Tại khu vực thượng lưu sông Tít-xa. tức là ở khu vực Tô-cai. *dân cư Hung-ga-ri* bị những nỗi khủng khiếp của chiến tranh đẩy vào cảnh tuyệt vọng *đã phát động cuộc khởi nghĩa rộng khắp*. Dân cư Mi-scôn-xơ và ở các vùng lân cận. cũng như ở khắp tỉnh Boóc-sốt tỏ ra sôi sục hơn cả. Những thắng lợi mà quân Áo giành được ở đây đã lập tức bị giành giật trở lại. Ở phía dưới và ở một khoảng cách lớn phía trên Xôn-nốc. vùng đất dọc hai bờ sông Tít-xa hiện nay đã bị ngập nước đến mức ở nhiều nơi *bề rộng diện tích bị nước ngập đạt đến một dặm ở phía mỗi bờ, và trạng thái này thường tiếp diễn đến tháng Tư*. Chỉ có cư dân địa phương mới thông thạo định hướng ở vùng này. Đối với đơn vị quân lính lạ xâm nhập vào đây họ có thể dễ dàng nhử vào đầm lầy và vào những nơi bị ngập nước.

Tại hạ lưu. ở Sông-rát và Xen-te-sơ hiện tại đường sá hoàn toàn không thể đi lại được đối với một binh đoàn lớn. vì các khẩu pháo sẽ bị sa lầy trong bùn. Đây là nói về con đường chạy đến Xê-ghê-đin và A-rát. Quân đội Áo. đặc biệt là các đơn vị Crô-a-xi. đã toan vượt qua chỗ này. nhưng đã nhận thấy rằng việc đó hoàn toàn không thể làm được. Có tin đồn rằng trên cơ sở ấy đã nảy sinh xung đột giữa công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ với I-ê-la-sích. I-ê-la-sích đã tiến đến vùng thảo nguyên Kếch-ke-mét. nhưng lại bị đánh bật. Ở vùng này có dân Cu-man và I-a-di-gơ sinh sống. họ là những người thuộc sắc dân cường tráng đặc biệt. mỗi người trong số họ đều là một quý tộc và chỉ thừa nhận viên khâm sai[141] của hoàng đế là thống đốc của mình. Tất cả các cư dân này đều nhiệt liệt ủng hộ sự nghiệp của người Ma-gi-a.

Tuy những điểm dân cư nằm giữa Tít-xa và biên giới Tơ-ran-xin-va-ni-a cách xa nhau. nhưng chúng rất đông người. Ví dụ. điểm thương mại Giô-ba có 24 nghìn dân. còn Gô-đu-la có khoảng 18 nghìn dân. Tất cả những điểm dân cư này đều nồng nhiệt ủng hộ sự nghiệp của người Ma-gi-a.

Mặc dù người Xéc-bi đã xâm nhập vào Ba-nát. quân Hung-ga-ri vẫn giữ được ở đấy một vùng lãnh thổ rộng lớn.

Nếu tướng Bem thực hiện được kế hoạch - hình như đã được ông ta vạch ra rồi - di chuyển từ Héc-man-stát (ở Tơ-ran-xin-va-ni-a), băng qua Xác-va-rô-sơ và Đê-va và băng qua các con đường núi. tiến vào Hung-ga-ri và hội quân với quân Ma-gi-a ở đó.

thì tình hình của phía Hung-ga-ri sẽ có được chiều hướng thuận lợi. Và trên đường tiến đến đó ông ta sẽ không gặp trở ngại nghiêm trọng nào, vì xứ *Tơ-ran-xin-va-ni-a hầu như đã được giành lại*, còn người Va-la-ki thì đã gánh lấy thất bại khi Bem quay sang đánh người Xắc-xông[142]. Nghe nói, ở khu vực Crôn-stát nhiều cư dân người Xắc-xông đã đi theo ông ta dĩ nhiên chỉ vì họ không có lối thoát nào khác. Thành trì duy nhất là Các-lơ-xbuốc (nằm giữa Clau-den-buốc và Muyn-bắc) có thể kháng cự chút ít thì hình như đã lọt vào tay quân Hung-ga-ri.

Bên phía hữu ngạn sông Da-nuýp, cũng như dãy núi Các-pát, các hoạt động quân sự chỉ hạn chế ở những cuộc bắn nhau qua lại. Trên khắp lãnh thổ từ biên giới của Stê-ri-a đến sông Da-nuýp đều đã xuất hiện các đội du kích làm cho quân đội Áo của tướng Nu-ghen-tơ không được yên. Nhiều đội du kích ấy do các nhân vật Hung-ga-ri nổi tiếng chỉ huy. Những cuộc xuất kích thỉnh thoảng được tiến hành từ Cô-moóc-nơ là sự yểm trợ cho du kích. Và pháo đài cho đến nay chưa bao giờ đầu hàng này lẽ ra đã bị chiếm rồi nếu mùa đông kéo dài thêm một tháng để có điều kiện tiếp cận nó bằng cách lần theo các con sông đồng bằng. Một phía thì sông Da-nuýp chảy thành hai nhánh, phía kia có các con sông Va-gơ và Nôi-tơ-ra. Bản thân pháo đài này cao hơn đồng bằng 50 phút, nhưng không có điểm xuất phát để đến thành trì này. Các viên đạn pháo hầu như không bay tới được nó, trong khi phía bị bao vây có thể gây tổn thất lớn cho phía bao vây. Trong cuộc chiến tranh với nước Áo, không lâu trước khi ký hòa ước Prê-xbuốc[143], khi Na-pô-lê-ông đã cử thống chế Duy-rốc đi trinh sát đến Cô-moóc-nơ, thì Duy-rốc trở về với thông báo gọn lỏn: "Sire! Imprenable!"[1•]

Ở vùng Các-pát, người Ma-gi-a cũng có những người ủng hộ và các đội du kích, đặc biệt là ở các tỉnh Tơ-ren-sen, Gôn-tơ và A-bau-i".

Qua những điều nói trên, ta thấy rằng chiến tranh *còn lâu mới kết thúc*, và nước Áo còn cần có thêm những lực lượng quân sự lớn để thắng quân địch mà *lòng dũng cảm của họ ngày càng tăng* và việc lãnh đạo quân địch ấy một phần do các sĩ quan Pháp và Ba Lan thực hiện, nay tốt hơn hồi đầu chiến tranh.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 24 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 231, ngày 25 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• "Thưa ngài! Không thể đánh được!"

* LẠI BÀN VỀ NGƯỜI MA-GI-A

Chưa có tin gì mới trực tiếp từ chiến trường. Tờ "Allgemeine Oder Zeitung" tiếp tục đăng "Những tin tức của một người Hung- ga- ri" mà chúng tôi buộc phải hoãn lại đến số báo tới vì không còn chỗ đăng. Guốc- gây hoạt động như thế nào ở Ca- sau và ông ta đã gây nên nỗi khiếp đảm như thế nào cho người Áo, điều này được bức thư gửi từ *Pét* ngày 10 tháng Hai cho thấy rõ:

"Người ta vừa mới được biết rằng tướng *Guốc-gây* đã chiếm được thành phố *Ca-sau*. Việc làm đầu tiên của ông ta là thải hồi tất cả các quan chức của tòa thị chính, tất cả các quan chức hải quan hoàng gia và các quan chức của cơ quan quản lý về muối; giai cấp tư sản phải chịu một khoản bồi thường chiến tranh rất lớn. Hôm nay, lúc rạng sáng từ nơi đây đã phái đi một lữ đoàn được trang bị đầy đủ (1 tiểu đoàn thiện xạ, 2 tiểu đoàn khinh kỵ binh Sê-vô-lê-giơ[106], 4 tiểu đoàn bộ binh và 2 khẩu đội pháo ngựa kéo) với tất cả các hòm đạn cần thiết, các xe chở thuốc súng và quân phục, nó được lệnh hành quân theo hướng Vai-xen.

Ngoài ra, từ Tơ-ran-xin-va-ni-a lại có nhiều nguồn tin đồn về việc quân Nga xâm nhập, trong khi các bản tin chính thức vẫn tiếp tục lặng thinh về chuyện này. Ví dụ, trong những tin tức gửi đi từ Bu-ca-rét ngày 9 có nói đến việc quân Nga đã xâm nhập vào xứ này theo lời thỉnh cầu của cư dân thành phố Héc-man-stát và Crôn-stát, trên đường tiến quân, quân Nga đã đụng đầu với một đội Xê-cle-rơ[117] và dường như đã đánh tơi tả đội quân này. Song, liên lạc viên vừa từ Héc-man-stát tới có đem đến thông báo của phó nguyên soái Pu-khơ-nơ đề ngày 8 cho biết đã tiêu diệt đạo quân của Bem ở gần Dan-xbuốc, nhưng không nói gì về sự xâm nhập của quân Nga, còn bản báo cáo chính thức của chính Pu-khơ-nơ thì im lặng về việc này.

Tại Prê-xbuốc, I.Sên-cli, một người quê ở Khê-ti-ê thuộc Hung-ga-ri, đã bị kết án

4 năm tù về tội bí mật cất giấu vũ khí".

Tại xứ Crô-a-xi, cuộc xung đột giữa những người Nam Xla-vơ có tư tưởng dân tộc chủ nghĩa với các cơ quan chính quyền hoàng đế - quốc vương ngày càng gay gắt. Ví dụ, tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" viết từ A-gram ngày 15 tháng Hai:

"Ở đây, sự giận dữ đối với nội các ngày một tăng, hầu như mỗi giờ lại có những tin tức qua đó thấy hoàn toàn rõ rằng chính phủ không quan tâm lắm đến việc thực hiện những điều đã hứa với người Crô-a-xi và thậm chí, ngược lại, chính phủ còn hết sức tìm cách khôi phục chế độ áp bức cũ của người Ma-gi-a. Vẫn còn chưa lắng dịu tinh thần sôi sục, nảy sinh do bức thư chính thức của bá tước An-ma-si[144] mà chúng tôi có nhắc đến mới đây - bằng tiếng Ma-gi-a - thì lại xuất hiện chỉ thị của ban giám đốc ngành xây dựng ở Ô-phen, ra lệnh cho viên kỹ sư trưởng ở Crô-a-xi phải hỏi ý kiến các cơ quan trung ương Hung-ga-ri như trước kia, vì đến nay đã hoàn toàn khắc phục được tất cả trở ngại trước đây vẫn cản trở việc khôi phục những mối liên hệ chính thức cũ (trước tháng Ba). Tiếp sau chỉ thị chính thức bằng tiếng Hung-ga-ri đã gây nên làn sóng sôi sục khắp nơi ấy lại xuất hiện chỉ thị bằng tiếng Đức của bộ thương mại ở Viên triệu hồi viên kỹ sư trưởng Vô-ti-e-Rô-sphoóc - một trong những phần tử ủng hộ mạnh mẽ nhất phía Ma-gi-a, ông này đã nhiều lần bị buộc tội có những liên hệ bí mật với Cô-sút - về một vụ của bộ công tác xã hội để giữ chức cố vấn của bộ này".

Nhân sự việc này, Hội đồng thống đốc ở A-gram[145] đã bằng con đường hành chính ra lệnh cấm tất cả các nhà đương cục không được thi hành những chỉ thị của "bọn Ma-gi-a xấc xược", mà phải chuyển những chỉ thị phi pháp loại đó cho Hội đồng thống đốc, hội đồng này sẽ biết cách sử dụng những chỉ thị ấy làm bằng chứng về hành động phá hoại uy tín của hội đồng. Đồng thời trong sắc lệnh ấy còn nói rằng tại vương quốc ba xứ[146] chẳng những không có chỗ cho bất kỳ một cơ quan Ma-gi-a nào tồn tại, mà thậm chí bất kỳ ảnh hưởng nào của người Ma-gi-a trong các công vụ cũng đều không thể được dung nhận.

Đồng thời ở Bô-hêm số người trốn tránh nghĩa vụ đầu quân ngày càng tăng. Hôm nay, chúng tôi đã nhận được tin sau đây :

Phần lớn các công xã ở quận Pra-hin thuộc Bô-hêm đã lẩn tránh việc cung cấp tân binh, vì họ được giải thích rằng chỉ thị ấy là của nội các, chứ không phải của quốc hội. Có thể e rằng làn sóng sục sôi của nông dân ở vùng này chẳng bao lâu nữa sẽ lan ra cả nước. Nói tóm lại, mặc dù có mọi nỗ lực, sự tan rã của nước Áo cũ đang được đẩy nhanh từng ngày. Chỉ cần có một đà thúc đẩy cách mạng từ I-ta-li-a hoặc từ nước Pháp, là nước Áo cũ ấy sẽ thôi tồn tại.

Do Ph.Ăng-ghen viết khoảng ngày 24 tháng Hai 1849
Đã đăng trong phụ trương thứ hai của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 231, 25 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

QUÂN NGA Ở TƠ-RAN-XIN-VA-NI-A

Khuên, ngày 26 tháng Hai. *Mười nghìn quân Nga có mặt tại Tơ-ran-xin-va-ni-a*[147].

Không một lời cải chính nào có thể giúp ích được nữa, đã không còn có thể lảng thinh và giấu giếm mọi chuyện, sự thật đã hiển nhiên, *chính tờ báo chính thức* "*Wiener Zeitung*" đã thừa nhận những sự thật ấy.

Những chiến thắng chói lọi của các lính đánh thuê của hoàng đế chung quy là như vậy đó, đó là kết quả của tất cả những bản tin khoác lác của Ven-đen, của Vin-đi-sơ-grét-xơ, Slích-cơ, Pu-khơ-nơ: toàn bộ nước Áo hùng mạnh, để thắng bốn triệu rưỡi người Ma-gi-a, đã *buộc phải cầu viện quân Nga !*

Chúng ta hãy một lần nữa - dưới ánh sáng bước ngoặt mới này của các sự biến ở Hung-ga-ri - xét xem những tin tức mới nhất phản ánh tình hình quân sự.

Vùng lãnh thổ hiện nay do người Hung-ga-ri đứng đầu là Cô-sút chiếm giữ, là một khu vực hình tứ giác lớn, với chiều dài 70 - 90 dặm và chiều rộng 30 - 40 dặm. Ở phía bắc và phía tây đường biên giới của nó là sông Tít-xa, ở phía đông có dãy núi Các-pát. ở phía nam có sông Ma-rô-sơ. Diện tích 2500 dặm vuông này gồm các đồng bằng vùng trung Hung-ga-ri và những vùng

núi của Tơ-ran-xịn-va-ni-a. Ngoài ra, Cô-moóc-nơ ở khu vực thượng lưu sông Đa-nuýp vẫn nằm trong tay người Hung-ga-ri như trước.

Ở *phía nam* - nơi mà người Ma-gi-a luôn luôn yếu nhất - người Áo, người Xla-vô-ni-a và người Xéc-bi thuộc Áo đã lấn át được - nhờ sự giúp sức của người Xéc-bi gốc Thổ Nhĩ Kỳ và những người Nga cải trang[148] - họ về phía bên kia sông Ma-rô-sơ. Tại đây, ở A-rát, đã diễn ra một trận đánh trong đó quân Áo đã tràn được sang phía bờ bắc (hữu ngạn) sông Ma-rô-sơ, và như họ thông báo, đã giành được thắng lợi, chiếm được 15 khẩu pháo công thành bố trí ở phía trước mặt A-rát, nhưng sau đó, cũng theo lời của chính họ, họ đã lui về phía bên kia sông Ma-rô-sơ. Theo chỗ chúng tôi được biết cho đến nay, họ vẫn chưa chọc thủng được tuyến Ma-rô-sơ, mà chưa làm được việc ấy thì không thể nói đến một cuộc hành quân lớn mà Ru-ca-vi-na sửa soạn tiến hành chống lại Grô-xvác-đây-nơ và Tơ-ran-xin-va-ni-a.

Ở *phía tây* và *tây bắc*, nước sông Tít-xa tràn bờ và những đầm lầy mênh mông tạo ra được một tuyến phòng thủ hầu như hiểm yếu cho người Ma-gi-a. Khu vực này - trong khi quân Nga chưa tham chiến - đã từng là trung tâm có tính chất quyết định của chiến trường. Nếu Vin-đi-sơ-grét-xơ tiến vào Đê-brét-xen thì chiến tranh sẽ chuyển thành các hoạt động thuần túy du kích. Người Ma-gi-a đã hiểu điều đó, vì thế chủ lực của họ, cho đến tận sông Tít-xa, không ở đâu có sự kháng cự thật sự. Đối với họ chỉ có vấn đề trụ vững cho đến khi hết lạnh giá, vì thời tiết lạnh giá cho phép quân đội hoàng đế vượt được tất cả mọi con sông và đầm lầy, như đi trên nền đất cứng, nhờ vậy mà Pét và Ô-phen - là những thành phố gần như không có khả năng kháng cự - đã lọt vào tay họ. Trong khi chủ lực rút lui chậm như vậy, thì

hai cánh quân tiến lên phía trước ở phía bắc tại các tỉnh thuộc Xlô-va-ki-a, còn ở phía nam giữa Đra-va và Đa-nuýp, những cánh quân này giữ vững trận địa đến khả năng cuối cùng, đã buộc quân địch phân nhỏ lực lượng, và cuối cùng đã rút lui - một cánh quân băng qua dãy núi Các-pát theo hướng Tít-xa, còn cánh khác thì qua ngả Đa-nuýp hướng tới đội quân Ba-nát.

Chỉ có sự ngu dốt đần độn của những tên bồi bút của các báo Đức đã bán mình cho Áo, trong đời chưa bao giờ cầm bản đồ trong tay và cũng chưa nghiên cứu một chiến dịch nào mang tính chất chiến lược, mới không nhận ra trong kế hoạch tài ba này - được soạn thảo trên cơ sở hiểu biết chính xác và nghiên cứu chính xác địa hình - một điều gì khác ngoài sự hèn nhát, chỉ một sự hèn nhát của người Hung-ga-ri. Những ai có đôi chút đầu óc và tri thức thì đều sẽ không nói dối và khoe khoang một cách vô nghĩa như đám nhà báo Đức đông đảo chuyên nói dối và bạc đầu đi trong bầu không khí kiểm duyệt, tham nhũng và ngu dốt, thô kệch.

Thắng lợi đã cho ta thấy người Ma-gi-a đã hành động một cách tài nghệ đến mức nào. Phải mất sáu tuần lễ những đơn vị đầu tiên của quân chủ lực của hoàng đế mới nhìn thấy sông Tít-xa, và tuy lúc đó con sông này còn bị băng phủ kín, nhưng các trận đánh ở Xôn-nốc, Xéc-lết, Tác-xan và Tô-cai đã chỉ ra cho quân Áo thấy người Hung-ga-ri chiến đấu như thế nào khi họ có ý định thật sự kháng cự. Ô-tin-gơ bị đánh bật về phía bên kia Xéc-lét, Slích-cơ bị đánh bật về phía bên kia Bôn-đô-ki-ô-va-ra-li-a và những tiếng than khóc đồng loạt của tất cả các tờ báo đã chiến - mà cho đến nay vẫn say sưa với chiến thắng - về sự kháng cự đột ngột, bất ngờ của quân Ma-gi-a, - đó là những kết quả đầu tiên của bước tiến quân "thắng lợi"

của quân Áo đến sông Tít-xa. Sau đó thời tiết ấm lên, quân Ma-gi-a lui về bên kia sông Tít-xa, còn tình trạng băng trôi thì đã cản trở quân đội hoàng đế truy kích họ. Hết giai đoạn băng trôi, nhưng vẫn chưa phải thời kỳ nước tràn khỏi sông để biến nhiều dặm hai bên bờ thành địa hình đầm lầy. Quân đội hoàng đế bất lực trước các đầm lầy và dòng sông chảy xiết mà không dám vượt qua sông, tuy rằng Vin-đi-sơ-grét-xơ đã phái từ Pét đến hết đội quân tiếp viện này đến đội quân tiếp viện khác. Song, *quân Ma-gi-a lại không sợ vượt qua sông*, vì mới đây bỗng nhiên được biết rằng Mi-scôn-xơ, một thành phố nằm cách 4 dặm ở phía bên này sông Tít-xa, lại lọt vào tay họ, và, như chúng ta rồi sẽ thấy tiếp, các bản tin chính thức của chính phủ hoàng đế - quốc vương đã xác nhận điều này.

Trong khi Vin-đi-sơ-grét-xơ, I-ê-la-sích và Slích-cơ vui mừng thấy rằng họ có thể giữ được trận địa của mình thì ở phía nam, Nu-ghen-tơ giao chiến với Đa-mi-a-ních, còn Gơ-xơ, Xi-mu-nít-xơ và Sô-rít thì giao chiến với Guếc-gây ở phía bắc. Ở phía nam, nơi mà đội quân Ba-nát của phía Hung-ga-ri đã bị đánh bật, thì quân Áo đã buộc được quân đoàn của Đa-mi-a-ních - quân đoàn này bị chia cắt và cho đến nay vẫn có mặt ở giữa Đra-va, Đa-nuýp và rừng Ba-côn, thu hút về phía mình những lực lượng lớn của địch quân - phải áp dụng các phương pháp đánh du kích. Nhưng ở phía bắc thì Guếc-gây, một trong những viên chỉ huy dũng cảm nhất và tác chiến linh hoạt của nghĩa quân, đã dùng chiến tranh du kích táo bạo trên quy mô lớn và nhờ một loạt trận đánh tuyệt vời, nên đã giữ được suốt hai tháng trời các tỉnh thuộc Xlô-va-ki-a chống lại ba quân đoàn được phiên chế đầy đủ. Trong khi các bản tin của quân đội hoàng đế - quốc vương đã không biết bao nhiêu lần tiêu diệt ông ta trên các trang bản tin, thì ông ta lại xuất hiện trên bãi chiến trường, đánh bật hết viên tướng này đến viên

tướng khác của Áo, đã dùng những cuộc chuyển quân chớp nhoáng và những cuộc tiến công liên tục làm cho các viên tướng ấy của Áo không hội quân được với nhau, và chỉ sự thất thủ của Lê-ô-pôn-stát mới buộc Guếc-gây rút lui dưới sức ép của các lực lượng quân địch vượt trội đến ba - bốn lần. Ông ta đã rút về dãy núi Các-pát, làm cho quân đội hoàng đế hoảng sợ đến mức toàn bộ xứ Ga-li-xi được đặt trong trạng thái vũ trang, và ông ta đã thực hiện cuộc đột nhập vào Xíp-xơ, và từ đó tiến về Ê-pê-ri-e-sơ và Ca-sau. Bằng cách này ông ta đã có mặt sau lưng Slích-cơ. Còn Slích-cơ thì bị cắt đứt khỏi Vin-đi-sơ-grét-xơ bởi quân đoàn Hung-ga-ri được tung về phía Mi-scôn-xơ, và trước nguy cơ bị bao vây hoàn toàn từ ba phía, ông ta đã vội vã rút lui theo hướng tây - bắc, trú tính sẽ hội quân với Gơ-xơ và bạn bè ông ta ở Loi-tơ-sau. Nhưng bỗng nhiên "các đội địch quân mạnh" đã vượt sông Tít-xa ở Pôn-hác và ở Tít-xa-phuy-rét, hội quân với đoàn quân xuất phát từ Mi-scôn-xơ và tiến quân đến Ri-ma-xôm-bát, tức là ở giữa Vin-đi-sơ-grét-xơ và Slích-cơ. Tình hình ấy đã buộc Slích-cơ phải thay đổi toàn bộ kế hoạch của mình, để mặc Gơ-xơ ở dãy núi Các-pát, và tiến quân thần tốc nhằm vượt lên trên đội chủ lực của quân Ma-gi-a, tiến theo hướng tây - nam đến Ri-ma-xôm-bát.

Với cuộc chuyển quân được tính toán tài tình này của người Ma-gi-a, Slích-cơ đã bị đánh bật trở lại Xlô-va-ki-a, còn Gơ-xơ thì bị cô lập ở vùng núi Các-pát, Guếc-gây được bảo đảm hội quân với các lực lượng chủ lực của phía Ma-gi-a, toàn bộ phần đông - bắc của Hung-ga-ri đã được giải phóng khỏi quân đội hoàng đế.

Tất cả những sự kiện này, diễn ra từ ngày 10 đến ngày 14 tháng Hai, thậm chí đã được tờ báo chính thức "Wiener Zeitung" xác nhận. Mới gần đây, ngay cả những cơ quan báo chí tầm thường

khác của Áo và Đức cũng đã hạ giọng một cách rõ rệt. Cũng chẳng cần nói đến niềm thương đau của những mụ hàng xóm gần kề với chúng ta, nếu như tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc hôm nay đã buộc phải công nhận:

"Cuộc chiến đấu có thể kéo dài đôi chút; đất nước quá lớn. còn phiến quân thì có những viên chỉ huy giỏi người Ba Lan".

Tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" cũng viết như vậy:

"Những tin tức từ Hung-ga-ri nhận được ở đây cho đến nay mang tính chất hết sức đa dạng. Những tin tức gửi tới từ phía nam thì dứt khoát nói lên những thắng lợi của lực lượng của chúng ta, còn những tin tức đến từ phía bắc thì *chứng tỏ cũng rõ ràng về những thất bại*".

Còn trong một bài báo khác lại viết như sau:

"Nếu theo dõi các tạp chí rõ ràng là theo xu hướng bảo thủ đã đưa tin về các sự kiện gần đây ở Hung-ga-ri. ta có thể thấy một số sự do dự trong việc đánh giá những thắng lợi của quân đội hoàng đế".

"Việc Guếc-gây chiếm được Ca-sau cũng không thúc giục chúng ta tin vào sự tan rã, sự tiêu diệt và chia cắt quân đội Hung-ga-ri và tin vào sự kết thúc chiến tranh mà hồi đầu năm người ta đã mô tả là rất gần kề".

Vẫn như trước đây, "vẫn còn khó giải thích tại sao tuy có những chiến dịch được tính toán kỹ lưỡng và những cuộc chuyển quân chính xác về phương diện địa lý - mà chúng ta có quyền chờ đợi ở quân đội được tổ chức và được chỉ huy rất tốt - vậy mà những đội quân phân tán của Hung-ga-ri .lại có thể hoạt động ở chiến tuyến và thậm chí ở phía sau chiến tuyến ấy với những lực lượng khá lớn và rồi lại tập kết ở những địa điểm mà chúng ta cho rằng họ đã bị hoàn toàn đánh bật khỏi rồi".

Đó là tình hình ở phía tây - bắc. Bây giờ vấn đề không phải là bảo vệ tuyến Tít-xa chống lại quân Áo, mà chính quân Áo phải suy nghĩ làm sao để họ không bị đánh bật trở về Xlô-va-ki-a và về phía bên kia sông Đa-nuýp. Trong tuần lễ vừa qua không phải quân Áo, mà là *quân Hung-ga-ri là phía tấn công*.

Sau cùng, ở phía *đông - nam*, ở Tơ-ran-xin-va-ni-a thì thế nào? Từ đây các bản tin nối tiếp nhau đưa tin rằng Bem đã bị

Pu-khơ-nơ đánh tan; ở đây "phiến quân" tuồng như đã bị tiêu diệt hoàn toàn. Và thế là tờ "Wiener Zeitung" đã chính thức công bố tiếng gào thét dưới đây của cõi lòng:

"Từ khi tư lệnh nam tước Phôn Pu-khơ-nơ ngày 21 tháng Giêng đã giành được chiến thắng đẫm máu, ở Héc-man-stát, đối với quân địch vượt trội hơn ông ba lần, thì số quân để lại để bảo vệ thành phố, *tiếc thay, đã không thể ngăn cản quân địch cắt đứt liên lạc của họ với Ba-nát và Các-lơ-xbuốc*. Kẻ địch đã hành động ở các vùng phụ cận với sự tàn bạo vốn có của chúng; sau khi đã chiếm đoạt toàn bộ số lương thực và gia súc dự trữ, kẻ địch đã chờ đến điểm tập trung ở Clau-den-buốc cùng với những của cải cướp được khác.

Tình trạng thiếu lương thực, do hậu quả đó, của quân ta đã dẫn đến chỗ những lời than phiền và cầu khẩn của các thành phố chủ yếu đang thịnh vượng của khu vực sinh sống của những người Xắc-xông trung thành[142] - thành phố Crôn-stát và Héc-man-stát bắt đầu vang lên to hơn và khẩn thiết hơn. Ngay trước kia những thành phố này, do ở trong tình trạng khốn đốn, *do sự đe dọa từ phía các băng nhóm bọn dân Xê-cle-rơ*[117] *ăn cướp và phản trắc*, nên đã đề nghị viên chỉ huy quân đoàn Nga đóng ở Va-la-ki là tướng Phôn Li-đéc-xơ giúp đỡ theo khả năng có thể được. Còn khi việc hoàn toàn *mất liên lạc với chủ lực của đội quân hoàng đế tác chiến ở Hung-ga-ri* đã loại trừ *mọi triển vọng* nhanh chóng gửi quân điếp viện đến, trong khi *hàng ngày lại có thêm những băng phiến loạn mới đến với kẻ thù*, và bằng con đường lừa bịp kẻ thù đã thành công trong việc *xúi giục tất cả bọn Xê-cle-rơ thực hiện một sự phản bội mới và phát động cuộc khởi nghĩa vũ trang*, - thì lúc ấy phó nguyên soái Phôn Pu-khơ-nơ bị mọi người từ tứ phía tới tấp yêu cầu kêu gọi quân Nga đến giúp để khỏi đẩy vào sự diệt vong và hy sinh những vùng trù phú nhất của xứ sở trung thành với chúng ta của dân Xắc-xông [Sachsenland], cho lòng thèm khát tàn phá mù quáng của các băng nhóm ăn cướp khát máu.

Phó nguyên soái Phôn Pu-khơ-nơ cho rằng cần nghe theo tiếng nói của lòng nhân ái và - tuy ông không được chính phủ hoàng đế ủy quyền làm việc này, nhưng đáp ứng những lời thỉnh cầu chung của các dân tộc Ru-ma-ni và Xắc-xông[149] về việc cầu viện người Nga - thảo luận vấn đề này, vì tình huống buộc ông phải tấn công tên cầm đầu bọn phiến loạn là Bem *trước khi Bem giành được ưu thế lớn nhờ có các băng phiến quân từ mọi phía kéo đến theo y*, và do *thiếu lực lượng nên ông không thể cùng một lúc kháng cự lại kẻ thù*, lại vừa bảo vệ miền đất của dân Xắc-xông chống lại những cuộc tập kích tàn phá của bọn Xê-cle-rơ. Nhằm mục đích này, ngày 1 tháng Hai ông đã triệu tập ở Héc-man-stát hội đồng quân sự. Trước lúc cuộc họp bế mạc, giao liên

từ Crôn-stát đã chuyển đến tin chính thức cho biết *các băng vũ trang của bọn Xê-cle-ro đông đến 15 nghìn người*, đã tràn qua biên giới xứ sở mình, và trước hết *đe dọa gây nên một cuộc tiêu diệt không tránh khỏi đối với thành phố Crôn-stát* - trung tâm thương mại giàu có quan trọng bậc nhất, và tình hình đó khiến cho mọi sự chậm trễ đều trở nên hết sức nguy hiểm".

Có thể kể nhiều về những nỗi bất hạnh của quân đội hoàng đế - quốc vương. Nhưng không cần thiết làm như vậy. Trong mỗi câu chữ đều thoáng thấy ý thức bị tổn thương, sự hổ thẹn vì không thể nói dối tiếp được nữa, cần phải từ bỏ tất cả thói khoe mẽ trước kia.

Vậy đấy, đó là thực chất của những bản tin chính thức và của "những chuyện bịa đặt" của người Hung-ga-ri. Trên sông Tít-xa, người Hung-ga-ri tấn công và tiến lên, trên sông Ma-rô-sơ quân Áo bị chặn đứng, xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a bị mất một cách vô vọng đối với chính quyền hoàng đế nếu như *quân Nga* không can thiệp vào!

Vậy mà vẫn có giai cấp vô sản lưu manh trên văn đàn, những tên bồi bút viết báo thô lậu hèn nhát và dối trá ở nước Đức dám gọi người Ma-gi-a là bọn hèn nhát, nói xấu dân tộc anh hùng ấy, một dân tộc chỉ đông có mấy triệu người và đã dồn vào chân tường toàn bộ nước Áo vĩ đại, cái "vương quốc hợp nhất" kiêu hãnh ấy, đến nỗi nếu không có quân Nga thì nó sẽ bị tiêu ma!

"Tình huống đó",

thông báo chính thức ấy thẹn thùng xác nhận tiếp,

"đã có ý nghĩa quyết định đối với hội đồng quân sự, đã hoàn toàn thuyết phục được hội đồng này *đề nghị người Nga giúp bảo vệ Héc-man-stát và Crôn-stát*. Theo lời đề nghị của phó nguyên soái Phôn Pu-khơ-nơ, *ngày 1 tháng Hai quân đội hoàng đế Nga, với số lượng 6 nghìn người, đã tiến vào Crôn-stát, và đến ngày 4 tháng Hai 4 nghìn binh sĩ đã tiến vào Héc-man-stát vào thời điểm mối nguy đang uy hiếp*".

Chúng ta hãy chờ "những chuyện bịa đặt" mới "của người

Ma-gi-a", để tìm hiểu xem có bao nhiêu quân Nga tham gia chiến đấu chống người Hung-ga-ri. Dù sau này có những thông báo gì đi nữa về những thắng lợi của Pu-khơ-nơ, thậm chí là những thắng lợi không đáng kể, thì xét theo tất cả những điều kể trên, những thắng lợi ấy cũng sẽ không thể giành được nếu không có sự giúp sức của quân Nga. Không nên quên rằng bản tin số 24 phát hành tối hôm trước đã mô tả những thắng lợi đạt được vào các ngày 4 - 7 là thắng lợi chỉ của quân đội hoàng đế mà thôi và hoàn toàn im đi không nói tới việc quân Nga tiến vào!

Như đã biết, Bem đã đóng quân ở gần Stôn-xen-buốc. Pu-khơ-nơ vào ngày 4 đã đẩy Bem ra khỏi nơi đó đến Muyn-bắc (nơi mà người ta bảo là ông ta đã chiếm được 16 khẩu pháo), ngày 6 đẩy Bem đến Xác-va-rô-sơ, ngày 7 đẩy đến Đê-va. Cho đến nay Bem vẫn có mặt ở đó.

Ngay cả nếu cho rằng tất cả những điều đó đúng sự thật thì Pu-khơ-nơ cũng không bao giờ có thể trong 4 ngày đánh bật ra khỏi 12 dặm một vị tướng quân như Bem, là nhân vật đã nhiều lần hết sức nhanh chóng băng qua xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a, từ đầu này đến đầu kia, và về mọi mặt đều vượt trội gấp nhiều lần anh chàng người Áo bị đánh tả tơi kia; điều đó đã có thể làm được chỉ nhờ vào ưu thế to lớn về số quân, nhờ có quân Nga và các sĩ quan tham mưu Nga đã đến giúp, dù sao thì quân Nga cũng đáng giá hơn bọn người Áo cổ lỗ ấy.

Nếu như Bem quả thật đang đóng quân ở gần Đê-va thì kế hoạch của ông đã rõ ràng. Sau khi từ Muyn-bắc xuôi xuống phía dưới theo sông Ma-rô-sơ, ông có ý định tạm thời nhường xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a cho quân Áo, vì quân Áo có khá nhiều bận rộn với các đội quân du kích của dân Xê-cle-rơ; rồi xuôi theo sông Ma-rô-sơ đến A-rát, đánh bật quân Xéc-bi về Ba-nát và tiến

lên hội quân với sườn trái của Cô-sút. Tạm thời không thể có chuyện Pu-khơ-nơ truy kích Bem. Nói đúng ra, ngược lại, Glê-dơ ở gần A-rát và Ru-ca-vi-na ở gần Tê-mê-sva-rơ sẽ rất nhanh chóng nghe nói đến Bem, và sẽ không đến một tuần lễ trôi qua thì chúng ta chắc chắn sẽ được biết người Ba Lan không biết mệt mỏi ấy đang đánh vào Xê-ghê-đin và đánh vào cánh quân bên phải của Vin-đi-sơ-grét-xơ. Dù sao đi nữa thì chính những kết luận như vậy đã tự nảy ra từ việc phân tích hướng tiến quân mà ông ấy đã lựa chọn.

Nếu không có quân Nga thì Pu-khơ-nơ đã bị tiêu diệt rồi và Tơ-ran-xin-va-ni-a đã bị đánh chiếm trong vài ngày. Chỉ riêng dân Xê-cle-rơ và Hung-ga-ri sống trong xứ này cũng đủ để cai quản những người Xắc-xông và Va-la-ki. Bem đã có thể, trong tư thế người chiến thắng, tiến quân theo con đường giờ đây ông đã lựa chọn cho cuộc rút lui của mình và - sau khi hội quân với Cô-sút và Đem-bin-xki - quyết định kết cục của chiến dịch. Lực lượng liên hợp của họ có thể đảm bảo chiến thắng, thành phố Pét có thể bị chiếm trong vài ngày, và *ngày mười lăm tháng Ba dĩ nhiên Đem-bin-xki có thể có mặt ở Viên*.

Thế nhưng quân Nga đã xâm nhập và làm cho cán cân nghiêng về phía Áo nhờ tung vào đó sức mạnh của đế quốc Nga hoàng - dĩ nhiên, điều đó quyết định kết cục của cuộc chiến đấu.

Đó là những chiến tích anh hùng của các hiệp sĩ dũng cảm ấy của các tòa án quân sự, của những Vin-đi-sơ-grét-xơ, những I-ê-la-sích, những Nu-ghen-tơ và những Slích-cơ! Dùng tất cả các lực lượng của nước Áo, kêu gọi sự giúp sức của người Crô-a-xi gốc Thổ Nhĩ Kỳ, của người Bô-xni-a và người Xéc-bi, để rồi từ tám phía bổ nhào vào một dân tộc nhỏ bé với 4 triệu rưỡi dân, và cuối cùng, khi dân tộc nhỏ bé này dồn mọi sức mạnh của mình

và đuổi cổ bọn phản bội ra khỏi phe mình, sau hết lại chịu thất bại toàn diện!

Thật ra, Vin-đi-sơ-grét-xơ bất khả chiến bại ấy đã giành cho mình vòng nguyệt quế vinh quang nhờ có sự giúp sức của viện binh Nga! Những thắng lợi chói lọi mà liên minh của toàn thể bọn dã man châu Âu đã giành được đối với tiền đồn tiên phong nhất của nền văn minh châu Âu!

Dù sao đi nữa, chẳng có ai hoài nghi gì nữa, đỉnh cao của sự khôn ngoan trong kế hoạch tuyệt trần của chiến dịch mà Vin-đi-sơ-grét-xơ vạch ra, con chủ bài chiến lược của nhà cầm quân vĩ đại ấy sẽ là sự nhờ cậy quân Nga! Nhưng điều đó vẫn có thể tiên liệu được: phải chăng đã có lúc nào người Áo giành được thắng lợi bằng cách khác ?

Có thể, người Ma-gi-a là những chiến sĩ không gì lay chuyển nổi cuối cùng của cuộc cách mạng năm 1848, và họ sẽ ngã xuống như những anh hùng những ngày tháng Sáu ở Pa-ri, như những người đã tham gia các trận đánh tháng Mười ở Viên, dưới sức tiến công của các lực lượng vượt trội mà hiện nay đã lại bao vây họ từ tất cả mọi phía. Mức độ tham gia của quân Nga sẽ quyết định cuộc chiến chống lại họ sẽ kết thúc nhanh chóng hay là sẽ kéo dài. Nếu vào thời điểm như thế này mà những người Tây Âu chúng ta bị xơ cứng trong sự bình thản thờ ơ của mình, và trước sự phản bội nhục nhã của người Nga qua hành động tấn công những người anh em Ma-gi-a của chúng ta, nếu chúng ta chỉ trả lời bằng sự phản kháng thụ động hoặc bằng những hơi thở bất lực, thì người Ma-gi-a đã tiêu vong; *và trong tương lai tới đây sẽ đến lượt chúng ta!*

Quả thật, việc quân Nga thâm nhập vào Tơ-ran-xin-va-ni-a là một hành động phản bội thấp hèn nhất, một sự vi phạm bỉ ổi

nhất chưa từng có trong lịch sử đối với luật pháp quốc tế. Sự liên minh công khai của các tên bạo chúa vào năm 1792, sự bí mật dung túng của các quốc gia Đức đối với nước Nga trong thời gian cuộc chiến tranh với Ba Lan, thậm chí chính sự chia cắt Ba Lan so với hành động bóp chết lén lút hèn nhát, tráo trở này, được thực hiện với phương pháp nham hiểm thuần túy kiểu Nga, đối với một dân tộc anh hùng nhỏ bé, - là như thế đó; tất cả những hành động đê tiện của chính sách của Anh, của Nga và của Áo là cái gì so với sự hèn mạt có một không hai ấy!

Nước Áo **tiến hành chiến tranh nhằm áp bức người Hung-ga-ri,** ***nước Nga*** **thì đánh vào họ từ phía sau lưng, còn nước** ***Phổ*** **thì đứng ở biên giới với những lệnh bắt bớ trong tay để bắt giữ những ai bỏ chạy và trao nộp họ cho bọn đao phủ. Một năm sau cuộc cách mạng châu Âu, ngày 21 tháng Hai năm 1849, trước mắt chúng ta, Liên minh thần thánh lại hiện lên với tất cả ánh chói lọi của tính chất ăn cướp của các đạo luật thời chiến và sự đê hèn của cảnh sát.**

Chúng ta đã đi đến chỗ đó rồi. Và người ta dám làm việc này ngay trước mắt toàn châu Âu, mà châu Âu thậm chí không dám đụng một ngón tay. Chính quyền chính thức của Cộng hòa Pháp lặng lẽ mừng vui và cũng muốn có chung biên giới với nước Nga để tiêu diệt thành công hơn nữa các phần tử vô chính phủ. Tại sao sau cuộc cách mạng ở Pháp và ở Đức chúng ta lại tỏ ra độ lượng và cao thượng đến thế, tại sao chúng ta lại tỏ ra khoan dung đến thế đối với giai cấp tư sản, nếu như chúng ta đã không muốn nó lại ngóc đầu dậy và phản bội chúng ta, nếu chúng ta không muốn gót chân của bọn phản cách mạng khao khát trả thù chặn lên cổ họng chúng ta!

Nhưng chúng ta sẽ kiên nhẫn! "Con thủy túc cách mạng" chưa bị bóp chết - xin hãy nhìn sang I-ta-li-a - những chiếc lưỡi lê đánh thuê chưa phải là lực lượng cuối cùng và không phải là lực lượng quyết định của lịch sử! Chỉ cần kiên nhẫn! Sẽ đến - và cũng nhanh thôi - cái ngày mà cuộc cách mạng mới sẽ thực hiện cuộc hành quân đẫm máu ở châu Âu. Nó sẽ không cúi đầu thành kính trước câu nói sáo rỗng về chế độ cộng hòa, sẽ không mặc cả về "những thành tựu tháng Ba" thảm hại và sẽ không tra kiếm vào bao cho đến khi nó trả thù được tất cả những hành động phản trắc và về tất cả những hành động đê hèn diễn ra trong chín tháng gần đây. Khi ấy, chúng ta sẽ đòi nợ tất cả những kẻ đã để xảy ra và đã ủng hộ sự phản bội nhục nhã ấy đối với các bạn chiến đấu Hung-ga-ri của chúng ta. Và lúc ấy, bất chấp quân Nga, chúng ta vẫn sẽ cứu người Hung-ga-ri và Ba Lan !

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 26 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 232. 27 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

CUỘC XÂM NHẬP CỦA QUÂN NGA. - NGƯỜI XÉC-BI. -TRIỂN VỌNG ĐỐI VỚI NGƯỜI ÁO.- TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Chưa có tin tức gì mới từ chiến trường. Nhưng từ khắp nơi có những thông báo xác nhận sự đánh giá ngày hôm qua của chúng tôi về tình thế gay go của quân đội hoàng đế ở khắp nơi, trừ xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a đã được tảo thanh nhờ sự giúp đỡ của quân Nga[150]. Để chứng minh, chúng tôi xin dẫn ra dưới đây bài tin gửi từ Prê-xbuốc, đăng trên tờ "Breslauer Zeitung" và phần kết của loạt bài "Những thông báo của một người Hung-ga-ri" rút từ tờ "Allgemeine Oder - Zeitung".

Không nghi ngờ gì nữa, quân Áo chỉ khó khăn lắm mới quyết định nhờ người Nga giúp. Hoàn toàn rõ ràng là sự can thiệp của Nga tất phải tạo xung động mới cho các phong trào Đại Xla-vơ của người Séc và các dân tộc Nam Xla-vơ. Những dân tộc này từ lâu đã quen coi Nga hoàng là người bảo trợ tự nhiên của mình và xét cho cùng là người giải phóng mình, thì giờ đây họ có được bằng chứng có sức thuyết phục, cho thấy Áo không có lực lượng, cũng không có ý muốn đảm bảo sự phát triển dân tộc của họ. Chính lúc ấy vua Nga[1*], vào giây phút quyết định, lần đầu tiên

---

1*- Ni-cô-lai I

sẽ bảo vệ lợi ích của họ và trên thực tế sẽ đáp ứng những hy vọng mà họ đặt lên vua Nga. Trước đây đối với người Xéc-bi thuộc Thổ Nhĩ Kỳ, cũng như bây giờ đối với người Xéc-bi, người Crô-a-xi và người Séc thuộc Áo v.v.., vua Nga đóng vai trò người bảo hộ tối cao của dân tộc Xla-vơ. Đối với "nền quân chủ liên hợp" Áo, chính những ý nguyện dân tộc của người Xla-vơ đã trở nên nguy hiểm, giống như cuộc kháng cự vũ trang của người Ma-gi-a, về điều này thì chúng ta đã nhiều lần thấy rõ.

Sự xâm nhập của quân Nga vào Tơ-ran-xin-va-ni-a là một bước mới của Nga hoàng đi đến thực hiện tư tưởng chủ nghĩa đại Xla-vơ; ông ta tuyên bố liên minh giữa người Nga với người Xla-vơ thuộc Áo và trên thực tế cũng trở thành chủ soái của họ. Tất cả những dân tộc khác vốn đã bị đặt dưới quyền của ông ta rồi: người Ba Lan là nô lệ của ông ta, người Xla-vơ thuộc Thổ Nhĩ Kỳ là chư hầu của ông ta, còn giờ đây, ông ta lại còn đóng vai người bảo trợ của người Xla-vơ Áo. Thêm một bước nữa là nước Áo sẽ hoàn toàn rơi vào ách thống trị của ông ta, hoàn toàn như Thổ Nhĩ Kỳ. "Nền quân chủ liên hợp" muốn bằng cái giá như vậy để trì hoãn mấy tháng sự diệt vong mà cách mạng đem lại cho nó !

Trong hội nghị nhân dân ở Mít-rô-vít-xơ, ở Ba-nát, người Xéc-bi đã tôn đại giáo chủ[1*] là người đứng đầu dân tộc, và tuyên bố Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích là kẻ phiến loạn, tuyên bố rằng họ sẽ xử sự với tất cả những kẻ thù của hoàng đế theo luật thời chiến. Người ta bảo những quyết định này[151] đã được đại giáo chủ phê chuẩn; ở Tê-mê-sva-rơ ông đã cùng với Tê-ô-đô-rô-vích và các đại biểu Xéc-bi lập lại trật tự trong xứ Vô-ê-vô-đi-na. Trong trận đánh ở A-rát, thiếu tá người Xéc-bi rất nổi tiếng là I-ô-va-nô-vích

1*- Rai-a-trích

đã rơi vào tay quân Ma-gi-a. Trong trận đánh này, quân Ma-gi-a tuyệt nhiên không chịu một thất bại có tính chất quyết định như người ta mô tả trong các bản tin, điều đó có bằng chứng dưới đây: vị đại giáo chủ đã đề nghị viên tướng Ma-gi-a Đa-mi-a-ních (chúng tôi tỉnh cờ được biết viên tướng này đã vượt sông Đa-nuýp và sông Tít-xa một cách thuận lợi, đã hội quân với đạo quân Ba-nát) đổi thiếu tá I-ô-va-nô-vích lấy 200 người Ma-gi-a. Tướng Đa-mi-a-ních trả lời rằng theo số liệu ông ta có thì nói chung người Xéc-bi không có 200 tù binh Ma-gi-a! Tuy nhiên, người Xéc-bi đã tích cực vũ trang ở Xéc-bi, cũng như ở Ba-nát, còn tại công quốc Xéc-bi người ta đã triệu tập Hội nghị quốc ước để thảo luận vấn đề tuyển mộ tại mỗi quận, trong tổng số 18 quận của đất nước, một nghìn người đưa vào số quân bảo trợ.

Để thấy rõ xem xứ Vô-ê-vô-đi-na Xéc-bi mới là một nước bé nhỏ như thế nào với dân cư pha tạp, và thật kỳ quái đến mức nào những tham vọng của những phần tử đại Xla-vơ chủ nghĩa muốn lập ra, tại tất cả các khu vực ngoại vi của Hung-ga-ri, những quốc gia Xla-vơ bé nhỏ, - chúng tôi xin dẫn ra các số liệu thống kê sau đây về xứ "Xéc-bơ-xcơ Nô-vi-na" của Ben-grát:

"Lãnh thổ Vô-ê-vô-đi-na bao gồm: 1) tỉnh Xiếc-mi-a; 2) quận của trung đoàn Pê-téc-vác-đai-nơ; 3) tỉnh Ba-sca; 4) quận tiểu đoàn Trai-ki-xtơ; 5) tỉnh Tô-rôn-tan; 6) quận của cựu trung đoàn Đức Ba-nát (bây giờ gọi là quận Pan-sốp); 7) quận của cựu trung đoàn I-li-ri-Ba-nát (nay là quận Vai-xkiếc-sen) và tỉnh Tê-mê-sva-rơ[152]. Diện tích lãnh thổ này là 719 dặm vuông, với 75 thành phố và điểm dân cư, 706 làng, 221182 ngôi nhà và 1605808 dân. Về thành phần dân tộc, dân cư phân thành: 917.916 người Xéc-bi, 26.200 người Xlô-va-ki-a, 13 nghìn người Bun-ga-ri, 283 nghìn người Va-la-ki, 278.400 người Đức, 6160 người Pháp và 81132 người Ma-gi-a. Trong tổng số dân cư có 877.620 người theo Đạo Chính thống, 627.994 người theo Thiên chúa giáo La Mã, 12.494 người theo Thiên chúa giáo thống nhất, 46.311 theo đạo Tin lành hệ phái Luy-the, 30.642 người theo đạo Tin lành hệ phái Can-vanh, 17 người theo hệ phái A-ri-a-nơ[153] và 10.730 người Do Thái. Trong số 917.916 người Xéc-bi cũng bao gồm cả những người

nam Xla-vơ theo Thiên chúa giáo. Quận của cựu trung đoàn biên cương Va-la-ki - Ba-nát vẫn nằm ngoài phạm vi của Vô-ê-vô-đi-na và thuộc vào lãnh thổ của những người Ru-ma-ni (người Va-la-ki) ở Tơ-ran-xin-va-ni-a".

Như vậy, cái gọi là quốc gia dân tộc Xéc-bi thảm hại ấy gồm 700 nghìn người Đức, người Va-la-ki, người Ma-gi-a v.v.. trên 900 nghìn người Xéc-bi. Và số 900 nghìn ấy hoàn toàn không phải tất cả là những người Xéc-bi thực thụ, vì trong thành phần họ gồm cả "những người Nam Xla-vơ theo Thiên chúa giáo" tức là những người Sốc-xơ[154] ở Xiếc-mi-a và ở bang Ba-sca, họ tuyệt nhiên không phải là người Xéc-bi ! Và đó là dân tộc mang những tham vọng dân tộc, trước hết có tham vọng tách khỏi Hung-ga-ri !

Dưới đây chúng tôi xin dẫn bản tin của tờ "Breslauer Zeitung":

"*Prê-xbuốc*, ngày 18 tháng Hai. Thời tiết ẩm ướt kèm theo gió mạnh đã làm cho đường sá của chúng ta, vốn đã tồi tệ, trở nên không thể đi lại được, đến nỗi những binh đoàn lớn phải vất vả không thể tưởng tượng được mới có thể đi chuyển trên con đường ấy, còn các khẩu pháo hạng nặng và các xe vận tải thì thật sự bị kẹt tại chỗ. Trong những điều kiện ấy rất nhiều đội quân Hung-ga-ri cơ động đã có được hết ưu thế này đến ưu thế khác và tìm mọi cách đánh lừa quân đội Áo. Tổng tư lệnh[1*] của quân đội Áo rõ ràng là đã dần dần mất kiên nhẫn và muốn đánh một đòn quyết định. Nhằm mục đích này ông ta đã tung những lực lượng lớn đến Xôn-nốc. Nhân chuyện này có tin đồn rằng ở đó đã xảy ra một cuộc dụng độ nghiêm trọng và quân Ma-gi-a đã bị đánh bật về bên kia sông Tít-xa. - Song tin tức ấy làm cho người ta hơi hoài nghi; số là hiện nay phía Hung-ga-ri có *những người chỉ huy quá giỏi*, nên họ đã lợi dụng lợi thế to lớn tạo cho họ khả năng nhử quân địch vao vùng đầm lầy dọc theo hai bờ sông Tít-xa để dễ dàng tiêu diệt quân địch. Nếu kẻ địch dám đi sâu vào quá xa thì những đội du kích đông đảo *xuất hiện* ở vùng Hạ Hung-ga-ri như đội đất xông lên, nhất định sẽ quấy rối kẻ địch từ mọi phía, cắt đứt các con đường tiếp tế, truy kích và tiêu diệt từng đơn vị quân địch bị tách rời khỏi đội quân chủ lực. Trên mức độ nào đó có thể *so sánh* cuộc chiến ở Hạ Hung-ga-ri với *cuộc hành quân của Na-pô-lê-ông vào nước Nga*, và quân đội Áo nếu đi vào quá xa thì có thể gánh chịu số phận như trước kia đã ập lên đầu quân đội Pháp. - Trong những điều kiện ấy Vin-đi-sơ-grét-xơ sẽ rơi vào *tình thế khó khăn*. Ông ta quả không thể hành động nhanh

1*- Vin-đi-sơ-grét-xơ

chóng và đánh một đòn quyết định để thay đổi tình hình có lợi cho mình. còn sự chậm trễ của ông ta lại dẫn đến hậu quả là lực lượng của người Ma-gi-a sẽ không ngừng tăng lên. Như thể người ta đã đề nghị quân Ma-gi-a đầu hàng. điều đó thì họ đã kiêu hãnh bác bỏ. - Nhìn vào bản đồ chúng ta sẽ thấy rằng quân đội Áo - mặc dù nó có những thắng lợi và tuy có những bản tin thắng lợi - *bị bao vậy bởi một mạng lưới các đội quân Ma-gi-a lớn và nhỏ*. Tuy rằng từ biên giới Stê-ri-a. qua hồ Plát-ten. trờ xuống đến Ét-xéc ở Crô-a-xi. đất nước đã bị chinh phục xét theo bề ngoài. song *ở khắp nơi đều có các đội quân du kích hoạt động*. làm cho quân Áo hết sức không yên ổn.

Ở phần khác của đất nước. tức là từ Đa-nuýp đến Các-pát. tình hình cũng không khá hơn. có thể thấy rõ điều này qua những thông báo chứng tỏ rằng ở đấy quân Áo đang chạy ngược chạy xuôi. buộc phải tiến hành các trận đánh liên tục. Thêm vào đó. khu vực này hoàn toàn thuận tiện cho các đội du kích Hung-ga-ri. hơn nữa đa số dân cư. *thậm chí phần lớn người Xlô-va-ki-a*. đều kín đáo đồng tình với họ. Chỉ có thể lấy đó để giải thích việc quân Ma-gi-a thường xuyên thực hiện - mà hầu như không bị trừng phạt - những cuộc tập kích rất sâu vào xứ Ga-li-xi. Ở phía đông. con sông Tít-xa là chướng ngại vật hùng mạnh yểm trợ cho quân Ma-gi-a; cho đến nay quân Hung-ga-ri không ngừng đánh bại mọi mưu toan của quân Áo vượt sông ở chỗ này và đã gây tổn thất cho quân Áo.

Nếu tình hình đi đến xảy ra một trận quyết định và nếu quân Áo thua trận này - điều này không hoàn toàn bị loại trừ - thì cuộc rút lui của họ sẽ rất nguy hiểm. bởi vì có nguy cơ là khi ấy nhân dân ở khắp nơi sẽ đứng lên khởi nghĩa. Hiển nhiên là viên tổng tư lệnh hiểu rõ tính chất nghiêm trọng của tình cảnh của mình".

Tiếp đó là phần cuối của "Những thông báo của một người Hung-ga-ri" rút ra từ tờ "Allgemeine Oder Zeitung"[1•]. Phần này cũng cho thấy có rất ít "sự khoác lác" trong những bản tin của phía người Ma-gi-a.

"Nhờ những biện pháp hợp lý của Cô-sút. toàn bộ thanh niên đã từ Pét chuyển qua Đê-brét-xen. Những cá nhân có tin tức chính xác về những sự kiện ở phía bên kia sông Tít-xa đã khẳng định rằng quân đội Hung-ga-ri đông từ 120 đến 150 nghìn người. đứng đầu là ba vị tướng giỏi người Ba Lan[2•]. có một số lượng pháo lớn. và khi cần

---

1• Xem tập này. tr. 182-184.

2•- G.Dem-bin-xki. I-u.Bem. I-u.Vu-xô-xki

quân đội Hung-ga-ri có thể được tăng cường bằng 100 nghìn người thuộc đội dân binh Hung-ga-ri[155]. Nhân vật Rô-gia nổi tiếng, với các băng nhóm của mình, đang chiếm lĩnh rừng Ba-côn.

Quân Áo đã xây dựng ba cây cầu: một ở Xôn-nốc, chiếc khác ở Tít-xa-phuy-rét và chiếc thứ ba ở Xi-bắc-ha-da. Quân Hung-ga-ri đã dùng những cây cầu này để vượt qua sông Tít-xa và vào ngày 11 tháng này, gây thất bại cho kẻ thù.

Trật tự và kỷ luật hết sức nghiêm ngặt đang ngự trị trong toàn quân đội Hung-ga-ri, đặc biệt là sau khi quyền chỉ huy tối cao đã chuyển vào tay các viên tướng Ba Lan. Các tỉnh ở phía bên kia sông Tít-xa đấy quyết tâm chống cự đến người cuối cùng, đa số thanh niên bỏ chạy đến Đê-brét-xen sau khi quân Áo tiến vào Pét đã gia nhập quân đội Hung-ga-ri, tình yêu quê hương cồ vũ tất cả các binh sĩ của quân đội ấy trong độ tuổi từ 17 đến 40, đôi khi thậm chí đến 60 tuổi".

Như tôi đã được biết qua nguồn tin chính xác, tại Đê-brét-xen, mới đây, Cô-sút đã đọc một bài diễn văn mà người ta chưa bao giờ được nghe thấy một bài nào như thế.

Hội trường chật ních đại biểu và những nhân vật khác, còn hành lang thì chật ních các bà; Cô-sút kêu gọi các đại biểu và tất cả những người có mặt thề ủng hộ ông trong cuộc đấu tranh chống lại nước Áo. Tất cả những cánh tay đã giơ cao trong lời thề. Sau một sự im lặng kéo dài sau lời thề ấy, Cô-sút lớn tiếng chỉ phát biểu lời sau đây: *"Giờ đây tổ quốc đã được giải cứu"*.

Đại bộ phận các đơn vị quân đội hoàng đế - quốc vương đang ở Pét và Bu-đa đã được chuyển về hướng Éc-lau và Xéc-lết, ở đó chỉ còn lại khoảng 4 nghìn người; thậm chí có tin đồn rằng đại bản doanh của công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ sẽ được chuyển về Éc-lau. Mặc dù những thắng lợi lớn mà quân Áo tự gán cho mình - nhưng trên thực tế do quân Hung-ga-ri giành được - tuy vậy, họ đã hướng các khẩu pháo ở pháo đài Bu-đa chĩa vào thành phố Pét; cư dân trong thành thậm chí còn được lệnh dự trữ lương thực cho ba tháng. Những người không có khả năng ấy đã buộc phải rời bỏ nơi ở của mình.

Tại sao lại có tất cả những sự chuẩn bị nói lên nỗi sợ hãi ấy và hoàn toàn mâu thuẫn với những thông báo phi lý, theo đó quân đội Áo đang hoạt động lúc thì ở Đê-brét-xen, lúc thì ở Tơ-ran-xin-va-ni-a? Ngay cả binh lính cũng mất tinh thần. Các sĩ quan và binh lính công khai than phiền rằng họ bị người ta bắt đánh người Hung-ga-ri chứa làm gì hại họ cả. *Những kẻ ngu dốt nhất và đồng thời tàn bạo nhất là lũ người Bô-hêm.*

Cựu thủ tướng, bá tước Lu-i Bát-ti-a-ni, người đã mười bốn lần bị đưa ra tòa, thì cả mười bốn lần lẩn tránh mọi câu trả lời trước các quan tòa ngẫu nhiên của mình và tuyên bố: "Tôi đã là thủ tướng và tôi sẽ chỉ trả lời khi nào tôi đứng trước tòa án của những nhân vật trùm sỏ Hung-ga-ri". Các tướng Mô-ga, Hra-bốp-xki, hai ông lão có quá khứ không chê trách được, đã bị kết án 20 năm giam trong thành. Con rể của tướng Mô-ga, bá tước La-da-rơ, đại tá lục quân, thì bị kết án tử hình, nhưng công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ giàu lòng nhân ái và độ lượng đã tha cho ông này, chỉ kết án *10 năm tù giam bị xiềng chân*, bị tước tước hiệu quý tộc và bị tước quân hàm một cách nhục nhã!!

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 27 tháng Hai 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 233, 28 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG Ở TƠ-RAN-XIN-VA-NI-A VÀ HUNG-GA-RI

Vẫn chưa có tin tức gì mới từ chiến trường. Những gì chúng tôi được biết thì hầu như chỉ là những chi tiết về những sự kiện đa biết rồi.

Ở Thượng Tít-xa, quân Ma-gi-a chiếm giữ cả hai bờ sông. Nhờ cuộc cơ động chuyển quân táo bạo của Guếc-gây, "được thực hiện một cách khéo léo bất ngờ đối với ông ta" (báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen")

toàn bộ đất nước, về phía đông sông Tít-xa và Héc-nát, đã sạch bóng quân địch. Đồng thời Đem-bin-xki đã vượt sông Tít-xa, nhờ đó cánh trái và cánh trung tâm quân đội hoàng đế đã bị đánh bật và chỉ giữ lại được trận địa của mình ở sông Tít-xa phía dưới Xôn-nốc mà thôi. Vì vậy, khi các báo của Áo đưa tin rằng Slích-cơ đã hội quân "với quân chủ lực", hoặc ông ta "đã gặp được các đơn vị tiền tiêu của chủ lực quân", thì điều đó chỉ có nghĩa là những đám tàn quân của bốn lữ đoàn do ông ta chỉ huy, thay vì giữ sườn bên trái, thì *đã bị đánh bật trở về* với các đơn vị quân của Vin-đi-sơ-grét-xơ.

Như phóng viên Ma-gi-a của tờ "Breslauer Zeitung" cho biết, lợi dụng tình huống ấy,

"đại bộ phận trung đoàn Ba Lan của Rốt-kiếc-kho[105] đã chạy sang phía quân Hung-ga-ri

và đã chiến thắng tiến vào Đê-brét-xen. Trong số tù binh thậm chí có 2 viên tướng. *Như vậy, các tỉnh Xíp-xơ, Sa-rô-sơ, A-bau-i, Dem-plen, Un-gơ và Hê-vê-sơ, nhờ hoàn toàn chiến thắng quân đội hoàng đế và nhờ đánh đuổi chúng, nên lại nằm dưới quyền người Hung-ga-ri*".

Báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen", trong hai bài tin gửi đi từ Pét ngày 20, đã xác nhận việc Guốc-gây đã hội quân với quân chủ lực của người Ma-gi-a cũng như việc đội quân ấy

"lại chiếm được những trận địa xuất phát để mở cuộc tấn công" và "hình như nó đã quyết định nghênh chiến".

Tiếp đó, phóng viên Ma-gi-a kể trên còn đưa tin :

"Có nhiều dân tỵ nạn từ Ca-sau đến Pét. Bá tước Xi-rơ-may, một trong những nhân vật trùm sỏ giàu nhất Hung-ga-ri, đã bị dân chúng nổi giận giết chết một cách dã man. Ông ta bị căm ghét vì tội phản bội khiến cho Slích-cơ chiếm được Ca-sau. Ngoài ra, ông ta còn mưu toan tuyển mộ một tiểu đoàn tình nguyện cho quân đội hoàng đế. Ông ta đã từng là thiếu tá của quân đội hoàng đế".

Những cuộc chuyển quân thường xuyên của các đơn vị tiếp viện đến khu vực này là bằng chứng cho thấy tình hình của quân Áo nguy ngập đến mức nào ở chính sườn trái. Hầu như ngày nào viên thống lĩnh I-ê-la-sích cũng tiến hành ở Pét việc duyệt binh các đơn vị mới, được gửi đến đó. Ví dụ, phóng viên Ma-gi-a đưa tin vào ngày 22:

"Ngày 20, từ Pét đã có một lữ đoàn với nhiều khẩu pháo, xuất kích theo hướng đi về Hát-van. Phần lớn lữ đoàn này gồm lính Crô-a-xi. Viên thống lĩnh, phó thống soái I-ê-la-sích, đã duyệt lữ đoàn này và đã phát biểu với nó. Công chúng có mặt trong buổi duyệt binh này đã quan sát tất cả cảnh này một cách lạnh nhạt. Ngay lúc ấy có một viên tướng phóng ngựa tới và hô: "Hãy ngả mũ khi chúc mừng hoàng đế". Tất cả những người có mặt, trăm người như một, đã quay lưng lại và bỏ đi. Điều này cũng chứng tỏ tâm trạng ngày càng xấu đi".

Theo lời tờ báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen", số quân tiếp viện mà Guốc-gây đưa đến cho quân chủ lực Ma-gi-a đông đến 9 nghìn người, trong đó có 1 tiểu đoàn lính phóng lựu, 1 tiểu

đoàn bộ binh của Đơ Ê-xtơ, 2 tiểu đoàn của Va-dơ[156], 8 tiểu đoàn long kỵ (16 đại đội kỵ binh), 30 khẩu pháo và 12 khẩu bích kích pháo. Xu hướng của tờ báo mà những số liệu này được khai thác từ đó, nói lên rằng những số liệu ấy bị cắt bớt đi, hơn là được phóng đại.

Ở trung tâm và ở sườn phải của Vin-đi-sơ-grét-xơ tình hình ít thay đổi. Xôn-nốc trên sông Tít-xa tạm thời vẫn nằm trong tay quân Áo, trong khi quân Ma-gi-a chiếm giữ bờ đối diện. Khi quân Áo xây công sự ở gần Xôn-nốc thì diễn ra cuộc bắn pháo qua lại qua sông Đa-nuýp.

Còn Xê-ghê-đin, phía hạ lưu sông Tít-xa - thành phố mà tuồng như quân Áo đã chiếm ba hoặc bốn lần - thì theo bản tin hôm nay, lại bị đánh chiếm. Lần này nó bị đánh chiếm bởi những đơn vị quân phái từ Pét đến, các đơn vị này ở gần Xê-ghê-đin đã hội quân với những đơn vị quân Xéc-bi tấn công từ phía nam, để đánh chiếm điểm quan trọng này - có tác dụng khống chế khu vực sông Ma-rô-sơ đổ vào sông Tít-xa. Se non è vero, è ben trovato[1*].

Mặt khác, phóng viên Áo, trên cơ sở bức thư riêng tư, đưa tin rằng:

"*thành phố A-rát*, chẳng bao lâu sau khi nó bị chiếm, lại được giành lại từ tay quân đội hoàng đế. Một bộ phận các đơn vị quân đội ấy quá vội vã tỏa đến các nhà trong thành phố để tìm kiếm lương thực, điều này đã được phiến quân lợi dụng, họ nhanh chóng tập hợp lực lượng của mình và đánh bật quân đội chúng ta ra. Người ta cho rằng các sĩ quan không có lỗi về chuyện này, bởi vì họ không thể kiểm chế được những binh lính đã hoàn toàn kiệt sức ấy, hình như đó là những lính Xéc-bi và lính Pê-téc-vác-đai-nơ[139] tìm cách làm nguôi cơn đói của mình".

Những chiến tích của quân đội Xéc-bi đóng ở đây chủ yếu thể

1* Nếu điều đó không phải là sự thật thì nó đã được nghĩ ra rất khá. Tục ngữ I-ta-li-a, thường gặp ở nhà văn giữa thế kỷ XVI An-tô-ni-ô Phran-se-xcô Dô-ni.

hiện ở những vụ đập phá, cướp bóc, tra tấn bằng lửa, giết chóc và cưỡng bức. Những vùng phụ cận của Xê-ghê-đin, cũng như Ma-ri-a Tê-rê-di-en-stát, Xôm-boóc và những địa điểm khác đã bị bọn dã man Thổ Nhĩ Kỳ ấy đập phá khủng khiếp và hầu như hoàn toàn bị thủ tiêu. Chỉ cần đọc tờ báo có xu hướng thân Séc "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" cũng đủ thấy rõ:

"Tại Ba-nát. quân Xéc-bi tiến quân thắng lợi . song mỗi bước tiến của họ được đánh dấu bằng những vụ cướp bóc và đốt phá; nhiều điểm dân cư Hung-ga-ri và Đức đã phải trả cái giá tàn khốc về việc họ đã dám công khai bày tỏ sự cảm tình của mình với sự nghiệp của người Hung-ga-ri. Thành phố thương mại lớn Xôm-boóc đã bị lửa thiêu một phần. vì quân Xéc-bi đã đốt tất cả những ngôi nhà mà chủ nhân của chúng trước kia đã tham gia tấm nã người Xéc-bi trên cơ sở áp dụng các đạo luật thời chiến do người Hung-ga-ri ban hành. - Hôm qua và hôm nay. đâu đâu người ta cũng nói rằng cuối cùng thì người Xéc-bi đã chiếm được Xê-ghê-đin; trong trường hợp này chỉ có thể thông cảm với đông đảo dân Hung-ga-ri sống ở đó. vì quân Xéc-bi sẽ sờ đến họ mà không hề độ lượng một chút nào".

Xa hẳn về phía nam, trên các sông Đra-va và Đa-nuýp, quân đội của Nu-ghen-tơ đã tập trung xung quanh *Pê-téc-vác-đai-nơ*, mà nói theo ngôn ngữ của một trong số các bản tin trước, "đã xuất hiện hy vọng" về sự đầu hàng của thành phố này. Đội quân của ông ta cũng có thói dã man hết sức bỉ ổi. Dân chúng ở Si-clô-sơ trước thì giang rộng tay ra nghênh đón quân đội hoàng đế, nhưng về sau thì tuồng như họ đã bắn vào đội quân này. Nu-ghen-tơ làm gì vậy? Ông ta ra lệnh lập tức bao vây địa điểm này, bố trí các khẩu pháo có nạp đạn chứa bi đối diện với tất cả các cổng ra vào, rồi dùng hỏa lực của pháo binh đốt trụi nó. Những ai thoát khỏi lửa cháy lại bị chết vì đạn ria. Tờ "Kölnische Zeitung" coi tất cả những điều đó là "lạ lùng".

Tổng kết tất cả những chiến dịch này, chúng tôi buộc phải đồng ý với sự đánh giá như sau của tờ "Leipziger Zeitung" về các sự kiện:

"Các chuyên gia quân sự khẳng định rằng trong tiến trình diễn ra các hoạt động quân sự ở Hung-ga-ri, người ta đã phạm phải những sai lầm nghiêm trọng, và công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ *tuyệt nhiên không tỏ ra là một nhà cầm quân xuất sắc*".

Đó là kết luận mà thực ra hầu như ngày nào chúng tôi cũng hướng bạn đọc đến kết luận ấy trong một thời gian dài.

Sau cùng, từ *Tơ-ran-xin-va-ni-a* chúng tôi đã nhận được các tin tức của các tờ báo địa phương nói về việc quân Nga tiến vào. Tại *Crôn-stát* trước sự việc này người ta đã áp dụng tình trạng giới nghiêm. Báo "Satellit" xuất bản tại thành phố này đã đưa tin vào ngày 2 tháng Hai như sau:

"Để bảo vệ Crôn-stát đối phó với cuộc tấn công của bọn Xê-cle-rơ[117] đang đe dọa thành phố này, hôm qua và hôm nay, dưới quyền chỉ huy của Phôn En-ghen-hác, viên tướng của quân đội hoàng đế Nga, các đơn vị hùng hậu gồm quân Cô-dắc, các thiện xạ Nga, các đơn vị khinh bộ binh và cả một đoàn pháo binh với đầy đủ những nhân viên phục vụ cần thiết[147], đã tiến vào thành phố. Họ được bố trí trong các ngôi nhà của dân địa phương. Ngày mai sẽ có thêm một tiểu đoàn bộ binh Nga. Các khẩu pháo được đặt giữa Prô-mê-na-đơ và Slô-xbéc và đã ở trong tư thế hoàn toàn sẵn sàng chiến đấu. Ngày và đêm những khẩu pháo này được các đội quân Cô-dắc và tinh binh hùng hậu canh giữ, trong khi các khinh binh Nga canh giữ các công sự".

Tiếp đó là thông báo ngày 6 tháng Hai về trận đánh diễn ra giữa tướng En-ghen-hác với quân Xê-cle-rơ:

"Ngày 4 tháng Hai, ở chỗ chúng tôi tại đây là một ngày nóng bỏng. Tờ mờ sáng thiếu tướng Nga En-ghen-hác đã xuất kích đi trinh sát theo hướng Hô-ních-xbéc với một tiểu đoàn bộ binh Nga, 170 lính Cô-dắc, hai khẩu pháo dã chiến và ba đại đội thuộc trung đoàn biên cương Ru-ma-ni số 1. Đi được nửa đường thì ông phát hiện thấy những đám đông lớn quân Xê-cle-rơ đang tiến trong sương mù về phía Pê-téc-xbéc, chắc chắn nhằm từ đó tấn công Crôn-stát. Quân Nga tiến lên ngược chiều với họ, thế là phía quân Xê-cle-rơ đã khai hỏa bằng pháo. Vì địch quân có ưu thế về số lượng, nên viên tướng Nga lập tức cử người về thành phố để lấy thêm số quân còn lại ở đó. Hơn hai giờ sau, trong khi En-ghen-hác kìm chân quân Xê-cle-rơ bằng các cuộc tấn công của lính Cô-dắc, bằng đợt bắn nhau và bằng hỏa lực pháo binh, thì số quân đó đã đến đó cùng với 84 lính long kỵ binh và 45 lính thương kỵ. Tấn công quyết liệt quân địch đông hơn gấp bốn lần(!), tướng En-ghen-hác đã đánh bật quân Xê-cle-rơ ra khỏi cao điểm nằm giữa Pê-téc-xbéc và Hô-ních-xbéc và sau 5 giờ rưỡi giao chiến, ông bèn bỏ chạy. Phía Nga có một sĩ quan và 2 lính bị giết, phía Áo có 1 sĩ quan và 3 lính bị giết (tham gia trận đánh này có 2400 quân

Nga và gần 500 quân Áo); quân địch mất 150 người bị giết và bị thương, đã bỏ chạy, bỏ lại các khẩu pháo, vũ khí, đạn dược v.v..."

Crôn-stát, "Siebenbürger Wochenblatt". Viên tướng Nga đã cho công bố bức thư dưới đây gửi dân chúng ở Crôn-stát:

"Gửi dân chúng ở Crôn-stát! Một số kẻ có ác ý trong dân chúng Crôn-stát đã tung tin đồn thất thiệt rằng tôi đã xích mích với viên tướng của quân đội hoàng đế - quốc vương Áo là Phôn Suốc-tơ, nên tôi đang sửa soạn rời bỏ thành phố cùng với quân lính của mình! Ngược lại, tôi coi ngài tướng quân Phôn Suốc-tơ là một bạn chiến đấu dũng cảm, vì thế từ nay về sau tôi vẫn sẽ đánh giá cao và quý trọng ông. Còn các đoàn xe chở đồ của tôi được chuyển trở lại Va-la-ki hoàn toàn vì lợi ích dân chúng địa phương, nhằm giảm nhẹ tình cảnh của họ, bởi vì họ sẽ rất khó khăn trong việc bảo đảm có ăn cho ngựa kéo đoàn xe kể trên, và cả cho ngựa của 700 lính thương kỵ đến trong ngày hôm nay. Toàn bộ số hàng chứa của đoàn xe tải, gồm bánh mì khô, đều được để lại ở thành phố, chỉ có những chiếc xe trống rỗng được chuyển đi mà thôi. Như vậy, tin đồn xuyên tạc sự thật ấy là một sự đối trá đê hèn và ngu xuẩn, vì thậm chí cả trong trường hợp phát sinh những bất đồng nào đó giữa tôi và ngài tướng quân Phôn Suốc-tơ thì đằng nào tôi cũng vẫn cứ ở lại đây để bảo vệ thành phố này, tuân theo ý muốn tối thượng của đức hoàng đế của tôi[1*]".

Crôn-stát, ngày 29 tháng Giêng (10 tháng Hai) 1849.

Thiếu tướng *Phôn En-ghen-hác*

Crôn-stát, ngày 10 tháng Hai. Hôm qua, vào buổi chiều, đội thương kỵ binh của Nga đã tiến vào thành phố như đã tiên liệu. Mặc dù, nhận được bài học hết sức nghiêm khắc(!) của viên tướng quân đội hoàng đế Nga vào ngày 4 tháng này, song tuy vậy quân Xê-cle-rơ đã vượt qua sông An-tơ và đột nhập vào thành phố Ma-ri-en-buốc, từ đó họ đã lại thu thuế ở công xã Hen- xđoóc-phơ, tịch thu ở đó một số lúa mì, lúa đại mạch và cỏ cho ngựa.

"Siebenbürger Wochenblatt"

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 1 tháng Tám 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 235, 2 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1*- Ni-cô-lai I

* CHIẾN TRANH KHÔNG TRÁNH KHỎI NỔ RA Ở CHÂU ÂU

Khuên, ngày 2 tháng Ba. Phiên họp thứ hai của hạ viện có hai kết quả không phải không đáng chú ý: thứ nhất, giờ đây phái hữu vượt trội phải tả đến *21* phiếu, chứ không phải 10 phiếu như người ta thông báo hôm qua; thứ hai, *thông báo chính thức về hành động xé bỏ hiệp định đình chiến ở Man-mi-ô*[157]. Tất nhiên, sự kiện thứ hai đã tạo ra muôn vàn cái cớ cho những lời bàn tán ngoại giao; chẳng hạn, người ta bảo rằng nội các Nga xét đến khả năng diễn ra những tình huống nhất định, nên đã ký liên minh phòng thủ và tiến công với Đan Mạch; rằng nhân viên giao liên Nga đã chuyển đến Béc-lin mệnh lệnh tuyệt đối phải chống lại mọi đòi hỏi có thể có do hạ viện đưa ra v.v.. Ngày mai chúng tôi sẽ thông báo trong những tin đồn ấy điều gì là không thể bác bỏ được.

Từ *I-ta-li-a* chúng tôi được biết : ở *Tu-rin*, Giô-béc-ti đã *bị lật đổ hoàn toàn*, còn *Kê-đô* đã hoàn toàn trở thành thủ tướng. Nghị viện đã phê chuẩn việc thay thế các bộ trưởng, và đã thỏa thuận cùng với nội các thông qua quyết định về việc *lập tức tiếp tục cuộc chiến tranh chống nước Áo*[158]. Việc này có cớ đầy đủ để làm, đó là cuộc hành quân của Áo đến Phê-ra-ra.

Hình như mưu toan phản động của Lô-giơ ở Tô-xca-nơ đã thất bại hoàn toàn[159]. Người ta cũng nói rằng ngài đại công tước[1*], trong cơn tuyệt vọng ham muốn thành công, đã xuống thuyền đi Ga-e-tơ để gặp bề cha thiêng liêng[2*] của mình.

Từ *Cộng hòa La Mã* chưa có tin gì mới, ngoài những thông tin cho hay tuồng như quân Áo đã rút ra khỏi Phê-ra-ra (về chuyện này hôm qua tờ "Wiener Zeitung" đã đưa tin).

Theo tờ "Moniteur du soir" xứ *Xi-xin tuồng như đã tuyên bố thành lập chế độ cộng hòa*[160].

Ngoài mọi sự mong đợi, từ Hung-ga-ri đã *có những tin vui* bay đến. Theo các thông báo của *phía hoàng đế*, cũng như của phía Ma-gi-a, thì ***quân Ma-gi-a đang có mặt ở Hát-van cách thành phố Pét ba chặng đường.*** Cuộc tiến quân thắng lợi này là kết quả đầu tiên của hoạt động phối hợp của Guếc-gây với quân chủ lực Ma-gi-a. Quân Áo hết sức vội vã đưa đến Hát-van tất cả số quân của mình. Sau vài ngày nữa, tại đây sẽ diễn ra *trận đánh quyết định*.

Đó là nội dung vắn tắt của những tin tức gửi đến hôm nay. Cuộc chiến ở Đan Mạch, cuộc chiến ở I-ta-li-a và cuộc chiến tranh - với những quy mô lớn hơn bất cứ nơi nào - ở Hung-ga-ri, là những cuộc xung đột mà mỗi cuộc trong số đó, vào thời điểm hiện nay - thời điểm tai hại chết người đối với tất cả mọi chính quyền hiện hữu - đều đủ để làm nổ ra *cuộc chiến tranh châu Âu*. Và cuộc chiến tranh ấy sẽ bắt đầu, sẽ phải nổ ra. Nó sẽ phân chia châu Âu thành hai phe tham chiến, không phải căn cứ theo quốc tịch và những cảm tình bộ tộc, mà căn cứ theo trình độ văn minh: một bên là cách mạng, còn bên kia là khối liên hợp của

1* Lê-ô-pôn II

2* Pi IX

tất cả các nhóm đẳng cấp và những lợi ích đẳng cấp đã lỗi thời; một bên là nền văn minh, còn bên kia là sự dã man. Bất chấp mọi thử thách, chiến thắng là điều không hoài nghi.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 2 tháng Ba 1849
Đã đăng trong phụ trương đặc biệt của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 235, 2 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Không có gì nói lên tình cảnh của quân đội hoàng đế một cách rõ ràng bằng sự lặng thinh của các bài tường thuật chính thức. Tuy nhiên, tối hôm nay chúng tôi chưa nhận được thư từ và báo chí gửi đến từ Viên, nhưng các tờ báo ra buổi chiều ở Béc-lin - những báo này thường đăng các tin tức gửi từ Viên cùng lúc với tờ "Wiener Zeitung" - cũng không đăng tin tức nào cả. Bộ tư lệnh quân sự ở Viên, vốn xưa nay hay nhiều lời, lại có một sự im lặng sâu sắc về những hoạt động quân sự trên sông Tít-xa, trên sông Ma-rô-sơ và ở Tơ-ran-xin-va-ni-a.

Nhưng người ta lại thết đãi chúng tôi các tin tức không chính thức. Những bài tin thân Áo gửi từ Viên và những bài tin Ma-gi-a đăng trên tờ "Breslauer Zeitung" gửi từ Hung-ga-ri đều giống nhau về một điểm: *quân đội Ma-gi-a đang có mặt ở gần Hát-van*, cách Pét sáu dặm, tại nơi đang chuẩn bị một trận đánh quyết định.

Một số bài tin nói: nghĩa quân bị Slích-cơ, Sun-txích và Gơ-xơ đẩy tới đây; một số bài tin khác lại khẳng định: quân Ma-gi-a chiến thắng *đã tiến đến* địa điểm này.

Vậy ai đúng ?

Nhìn vào bản đồ sẽ xua tan những hoài nghi. Theo tin cuối cùng thì Guếc-gây đã từ Ca-sau xuôi xuống phía dưới, theo sông

Héc-nát, để hội quân với Đem-bin-xki. Về phía mình, Đem-bin-xki đã vượt qua sông Tít-xa, ở phía dưới của sông Héc-nát và băng qua Mi-scôn-xơ theo hướng tây-bắc. Điều này đã đe dọa sự liên lạc giữa cánh trái (Slích-cơ, Sun-txích và Gơ-xơ đã có mặt ở dãy núi Các-pát) với quân chủ lực và đồng thời đặt nó vào tư thế hứng đòn của Đem-bin-xki từ sườn phải và của *Guốc-gây* từ sườn trái, do đó quân đoàn của Slích-cơ - Sun-txích đã lập tức rút lui khỏi Toóc-na đi về Ri-ma-xôm-bát. Tại Ri-ma-xôm-bát, theo các thông báo gần đây nhất (các thông báo chính thức của phía hoàng đế - quốc vương), hai đội quân đó đứng giáp mặt nhau.

Còn bây giờ bỗng nhiên chúng tôi biết được rằng tình hình đã hoàn toàn thay đổi. Quân Ma-gi-a đã tiến quân từ Ri-ma-xôm-bát, cách Pét hơn 20 dặm, đến Hát-van cách Pét 6 dặm, và ở đó sắp nổ ra *trận đánh quyết định.*

Nếu Slích-cơ đánh bại quân Ma-gi-a thì họ sẽ phải rút lui không phải về Đa-nuýp, nơi mà họ sẽ phải trực tiếp đụng phải cánh trung tâm của quân đội địch, mà phải rút theo hướng tiến về Tít-xa và Héc-nát, nơi mà toàn bộ lãnh thổ đặt dưới sự thống trị của họ. Còn nếu quân Ma-gi-a thắng thì họ *chẳng còn con đường nào khác* để tiến đánh Pét từ trận địa của họ ở thượng Tít-xa và Héc-nát, ngoài việc tiến theo hướng qua ngả Hát-van. Bởi vì qua ngả Ri-ma-xôm-bát và Hát-van có con đường chạy thẳng từ Ca-sau đến Pét! Những con đường chạy từ Mi-scôn-xơ, Pôn-hác và Tít-xa-phuy-rét (hai địa điểm nói sau cùng này là những địa điểm vượt sông Tít-xa của quân chủ lực Ma-gi-a) đến Pét cũng chạy qua Hát-van !

Vậy, nếu căn cứ vào những bản tin từ Viên[161], "nghĩa quân dưới sự chỉ huy của Guốc-gây và Dem-bin-xki bị các tướng Slích-cơ, Sun-txích và Gơ-xơ truy đuổi đến khu vực Hát-van".

thì họ bị đẩy đến chính cái địa điểm *mà trong trường hợp chiến thắng họ vốn dĩ phải tiến đến*, - tức là đến địa điểm tập trung tất cả các binh đoàn Ma-gi-a tiến về Pét!

Vậy: hoặc là các viên tướng của Áo ngu đần đến mức những thắng lợi của họ trước kẻ thù đưa đến *chính những kết quả* giống như những thất bại của họ, và qua việc chiến thắng kẻ địch họ lại giúp kẻ địch nhiều hơn là nếu họ để quân địch thắng họ; hoặc là những bản tin của phía quân đội hoàng đế lại nói dối một cách vô sỉ. Trong trường hợp này điều nói sau cùng là sự thật (dĩ nhiên, tuyệt nhiên không bác bỏ sự bất lực của các viên tướng của hoàng đế - quốc vương), và người ta lại toan che giấu thất bại nhục nhã bằng cách đưa ra những lời tuyên bố long trọng về thắng lợi, - bằng chứng về sự thật này là câu kết thúc:

"Như vậy, dự tính trong những ngày tới đây, họ (nghĩa quân) sẽ bị giáng một đòn quyết định".

Ở gần Hát-van hoặc có một quân đoàn Ma-gi-a, hoặc là cả một đạo quân. Trong trường hợp thứ nhất không thể nói đến bất kỳ một "đòn quyết định" nào, còn trong trường hợp thứ hai thì sẽ không có ai tin rằng ba quân đoàn của cánh trái quân đội hoàng đế - quốc vương, vốn dĩ đã không có khả năng đối phó thậm chí với một mình Guếc-gây, lại có thể đánh tan và "truy kích" cả một đội quân mà trong đó quân của Guếc-gây chỉ là một bộ phận không lớn.

Và nếu thậm chí các đơn vị chủ lực Hung-ga-ri bị "đẩy" về Hát-van thì họ sẽ chờ đợi ở đấy cho đến khi toàn bộ quân đội của Vin-đi-sơ-grét-xơ đến tiếp viện cho quân đoàn Áo "đang ép họ", để giáng "đòn quyết định", hay là các lực lượng Hung-ga-ri ấy sẽ vội vã rút lui về Tít-xa mà không gặp phải trở ngại nào trên đường đi, vì họ đã có hậu phương hoàn toàn bảo đảm?

Điều đã rõ như ban ngày: sau khi Guếc-gây hội quân với các đơn vị quân chủ lực của Hung-ga-ri thì quân Áo ở cánh trái và ở trung tâm đã bị đánh bật ra ở tất cả các địa điểm. Hiện nay Slích-cơ cùng bầu bạn mình đang vất vưởng ở đâu thì không ai có thể nói được. Trận địa hiện nay mà quân Ma-gi-a chiếm giữ ở phía đông - bắc Pét đã nói lên rõ hơn mọi bản báo cáo. Để tiến quân từ Ri-ma-xôm-bát đến Hát-van, quân Ma-gi-a trước đó phải vô hiệu hóa Slích-cơ, nghĩa là đánh đuổi ông ta đến 10 dặm về phía sau những thành phố miền núi của Xlô-va-ki-a[124], tại đó bị tách khỏi quân chủ lực bởi khúc cong của sông Đa-nuýp, ông ta đã hoàn toàn bị cô lập và bất lực. Trong trường hợp này, đội tiền tiêu của quân chủ lực của quân đội hoàng đế - quốc vương, thậm chí ngay cả các lực lượng chủ lực này, đã phải bị đánh bật đi đến năm - bảy dặm; tuy cách đây hoàn toàn chưa lâu, Vin-đi-sơ-grét-xơ đã chiếm đóng toàn bộ đất nước đến tận Éc-lau và thậm chí chuẩn bị bố trí đại bản doanh của mình trong thành phố này! Chắc là cả hai điều đó đều đã thật sự xảy ra, nếu không thì bằng cách nào quân Ma-gi-a lại có thể ở cách Pét sáu dặm?

Cho đến khi có được những tin tức chính xác hơn, chúng ta chỉ còn biết tin vào "những chuyện bịa đặt" của phía Ma-gi-a, hiển nhiên là được soạn ra ở Pét và đăng trên tờ "Breslauer Zeitung", nhất là "những chuyện bịa đặt" ấy, xét về tất cả những dấu hiệu bên trong và bên ngoài, tỏ ra tuyệt đối đáng tin cậy. Tờ báo ấy kể rằng quân Ma-gi-a đóng ở gần Hát-van là những đơn vị thuộc *Đạo quân phía bắc* của Ma-gi-a.

(Guếc-gây được tăng cường bằng quân đoàn đóng ở sông Tít-xa). Tiếp đó, tờ báo ấy nói:

"Cũng như ngày 27 tháng Giêng, khi *quân đội Hung-ga-ri đóng ở khu vực sông Tit-xa* đã hai lần đánh bại quân đội hoàng đế, tại Xôn-nốc và tại Xéc-lết, hiện nay cũng vậy, do những thắng lợi nhiều lần của *Đạo quân phía bắc* trước phó nguyên soái hoàng đế, bá tước *Slich-cơ*, ở Pét đang diễn ra việc chuẩn bị cho cuộc tổng rút lui. Tất cả các văn phòng quân sự, các kho hàng v.v., đã được chuyển đến Ra-áp ba ngày nay. *Các đội tiền tiêu của Đạo quân phía bắc chiến thắng của Hung-ga-ri*, - được bố trí cách đội quân Hung-ga-ri đóng ở sông Tít-xa một tầm tay - thì hôm qua, theo những lời khẳng định nhất loạt của những người mới tới, tuồng như đã ở cách Pét có ba chặng đường, tức là đã có mặt ở *Hát-van*. Những người chỉ huy đạo quân này là viên tướng Ba Lan *Cláp-ca* và viên tướng loại một của Hung-ga-ri là *Guếc-gây*, cả hai viên tướng này đặt dưới quyền của *tổng tư lệnh tối cao Đem-bin-xki*. Cũng giống như ngày 27 tháng Giêng, hôm qua đã xuất hiện bức thông điệp của viên chỉ huy quân đoàn là bá tước Vrơ-bna thông báo cho dân chúng cả hai thành phố này biết rằng phiến quân có ý định tấn công Pét vì vậy một bộ phận quân đồn trú đã ra nghênh chiến với quân địch. Do vậy, người ta khẩn thiết kêu gọi dân chúng hãy bình tĩnh, vì trong trường hợp có bất cứ mưu toan nào định dấy lên cuộc khởi nghĩa thì sẽ lập tức bắt đầu cuộc bắn phá từ pháo đài Ô-phen. Tại Pét, *người ta dự đoán sẽ nổ ra một trận đánh lớn vào những ngày tới đây*.

Chú thích. - Nhân viên giao liên vừa từ Pét đến đây cho biết rằng *từ thành Ô-phen người ta đã gửi đi nhiều khẩu pháo dưới sự canh giữ của các tinh binh và chỉ ngày một ngày hai sẽ phải nổ ra trận đánh cách Pét không xa*. Quân đồn trú ở Cô-moóc-nơ đã đẩy lùi quân đội hoàng đế ra khỏi Xô-nhơ Cũ".

Vừa rồi, Cô-sút đã chứng minh rất hùng hồn rằng tuy buộc phải bỏ lại một phần đất nước vì những lý do chiến lược, nhưng ông ta tuyệt nhiên không có ý chịu để cho quân Áo xử sự trên lãnh thổ này như những tên dã man thực sự. Ông đã sử dụng biện pháp duy nhất có hiệu lực trong những trường hợp tương tự: ăn miếng trả miếng. Phóng viên Ma-gi-a của tờ "Breslauer Zeitung" viết:

"Tại *Đê-brét-xen, để đáp lại việc viên thiếu tá Hung-ga-ri Spuê-lơ đã bị xử bắn tại Ô-phen* bất chấp mọi quy tắc của luật pháp quốc tế, thì *tuồng như đại tá quân đội hoàng đế Phli-gơ-li cũng bị bắn chết*. - Đồng thời, qua lời của một sĩ quan Áo, chúng tôi được biết rằng Vin-đi-sơ-grét-xơ nhận được bức thư của chính phủ Hung-ga-ri đe dọa *sẽ lập tức có những hành động khủng bố trả đũa trước mỗi cuộc hành hình mới*

đối với các tù binh Hung-ga-ri. Có 73 *sĩ quan quân đội hoàng đế* bị bắt làm tù binh ở Đê-brét-xen cũng *gửi thư đến Vin-đi-sơ-grét-xơ* cầu xin ông ta từ bỏ - để cứu sinh mạng của họ - các phương pháp đối xử mà ông ta đang áp dụng đối với các tù binh Hung-ga-ri. Đồng thời còn nêu tên 5 *viên tướng của quân đội hoàng đế bị bắt làm tù binh* ở Đê-brét-xen. Hai bức thư này đã gây cho Vin-đi-sơ-grét-xơ một ấn tượng lớn hơn nhiều so với tất cả những bức thư và những lời chất vấn của Đức về việc hành hình Bli-um, và *từ đó trở đi ở Ô-phen nói chung các vụ hành quyết đã chấm dứt*, tuy cũng phải nhận thấy rằng việc ra các bản án cũng được hoãn lại - chắc là chờ đến thời điểm thuận lợi hơn. Hôm qua ở Pét đã có một số bà lớn bị bắt. Phụ nữ Hung-ga-ri không thua kém phụ nữ Ba Lan về nhiệt tình yêu nước và đức tính hy sinh quên mình".

Từ những vùng khác của chiến trường chúng tôi chỉ có những tin tức hết sức nghèo nàn của phía Áo. Ở phía tây - nam, viên tướng của quân đội hoàng đế - quốc vương là Đi-tơ-rích ngày 14 đã tiến vào Xéc-xác-đơ (tỉnh Tôn-na), đã đánh đuổi kỵ binh nhẹ của Cô-sút và ngày 19 đã tiến đến Pét. Như vậy cả ở đây, ở phía hữu ngạn sông Đa-nuýp, kỵ binh nhẹ của Cô-sút vẫn hoạt động, thậm chí còn chiếm các thành phố(!)

Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a, phóng viên của tờ "Allgemeine Oder Zeitung" đưa tin rằng Bem - theo những tin đồn loan truyền trong quân đội hoàng đế thì ông này đã bị giết hoặc bị bắt làm tù binh - đã đánh bật ở Ba-nát ngài Pu-khơ-nơ, người đã truy kích Bem, đã tiến về Clau-den-buốc, và sau khi lôi kéo về phía mình một số lượng lớn các đội quân Hung-ga-ri và Xê-cle-rơ[117], hiện nay Bem lại *bắt đầu tấn công* vào các lực lượng liên hợp Áo - Nga đóng ở Dắc-den-lan. Chúng tôi tạm thời để ngỏ vấn đề xét xem trong thông báo này điều gì đúng với thực tế. Phần nào thông báo này đã được xác nhận bởi bài tin của tờ "Grazer Zeitung" từ Tê-mê-sva-rơ đưa tin về mưu toan của các đội nghĩa quân, đã từng bị dồn về Tơ-ran-xin-va-ni-a, hiện nay lại định xâm nhập vào Ba-nát ở Pha-sét-Lu-gô-sơ, do vậy quân của hoàng đế đã buộc phải vội vã rời khỏi A-rát để khỏi bị cô lập.

Tất cả những điều này xác nhận tính xác thực của sự đánh giá của chúng tôi về tình hình các bên tham chiến. Thắng lợi có tính chất quyết định trước quân đội hoàng đế ở gần Pét, chiến tranh ở I-ta-li-a nổ ra - thế là nước Áo sẽ tan rã bất chấp tất cả những sự can thiệp vũ trang của Nga.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 2 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 236, 3 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

CUỘC CHIẾN TRANH Ở HUNG-GA-RI

Khuên, ngày 3 tháng Ba. Những tin tức hôm nay gửi từ chiến trường Hung-ga-ri về chỉ xác nhận và có phần chi tiết hóa những tin từ hôm qua mà thôi. Dĩ nhiên, chính Đem-bin-xki đang có mặt ở gần Hát-van trong khi *hai viên tướng Pháp* cùng một quân đoàn Ma-gi-a ở cách Đuên-đi-uê-sơ vài dặm. Mối nguy ấy to lớn đến mức nào, thì bằng chứng về điều đó là những cuộc chuyển quân liên tục từ Pét đến Tít-xa.

Theo những bản tin khác, cũng của Áo ra ngày 25 từ Pét, thì *Vin-đi-sơ-grét-xơ* đã chuyển đại bản doanh của mình đến Gô-đôn-lô, gần bằng nửa đường giữa Pét và Hát-van, còn đội tiền tiêu của ông ta, đứng đầu là tướng Xây-xbéc, lại đã có mặt ở Đuên-đi-uê-sơ.

"Người ta khẳng định tiếp rằng phiến quân sẽ lui về Xôn-nốc như trước kia, nhưng lần này thì họ chưa chắc thoát khỏi đòn giáng vào họ, bởi vì tướng *Gơ-xơ* đánh ra từ khu vực những thành phố miền núi[124], còn phó nguyên soái Slích-cơ *lại* chuyển sang tấn công, và như vậy, phiến quân bị ép từ tứ phía".

Qua đây, chúng ta biết nhiều điều mới mẻ. Thứ nhất, lại xuất hiện nhà cầm quân vĩ đại *Gơ-xơ* mà chúng ta đã mất hút ở vùng biên giới Ga-li-xi sau khi ông ta bị Guếc-gây đánh bại ở vùng cao điểm trong dãy núi Các-pát. Ông ta xuất hiện ở khu vực các thành phố miền núi, ở phía tây-nam, cách trận địa cuối cùng của ông ta 15 - 20 dặm. Nói cách khác, cái gọi là "người truy kích"

Guếc-gây, đã biến mất 8 ngày, thì trong thời gian ấy đã *rút lui* được một đoạn đường khá xa. Tiếp đó chúng ta được biết rằng Slích-cơ *lại chuyển sang* tấn công. Nghĩa là có một lúc nào đó, ông ta không dám tấn công. Thay vì "ép" quân Ma-gi-a về Hát-van, như đã nói hôm qua, thì như vậy chính ông ta lại "bị đẩy ra". Vậy là hôm nay người ta gián tiếp thừa nhận rằng Slích-cơ đã thất bại. Tại đâu thì người ta không nói. Hiện nay ông ta ở đâu, cũng không thấy nói. Hoàn toàn chắc chắn là Guếc-gây đã đánh bật ông ta khỏi Ri-ma-xôm-bát qua Lô-sôn-txơ về phía I-pôi-sác, và bây giờ ông ta lại đang toan vượt qua dãy núi.

Sau cùng, người ta đưa tin về cuộc rút lui mới của quân Ma-gi-a và việc họ lại để mất Đuên-đi-uê-sơ. Điều đó chính xác đến mức nào thì còn chưa rõ. Nhưng nếu đó là đúng sự thật thì vẫn còn phải làm rõ xem có phải chỉ có đội tiên phong của quân Ma-gi-a được kéo trở về với lực lượng chủ lực, sự chuyển quân lùi ấy là *sự tập trung* lực lượng, hay đó là sự rút lui. Trong trường hợp thứ nhất, đó chỉ là điều báo trước về trận đánh quyết định. Còn trong trường hợp ngược lại, nếu quân Ma-gi-a không chấp nhận một trận quyết định, mà lại rút về phía bên kia sông Tít-xa, thì điều này cũng tuyệt nhiên không phải là bằng chứng có lợi cho quân đội hoàng đế. Từ đó chỉ có thể kết luận rằng để củng cố tinh thần những người ủng hộ mình, để huấn luyện các binh lính trẻ của mình chưa quen với những trận đánh ở địa hình trống trải, và có thể nhằm mục đích tuyển mộ tân binh tại những quận I-a-dích và Cu-man[141], người Ma-gi-a cho rằng cần tiến hành những cuộc thị uy quân sự hầu như ở cửa ngõ Pét. Trong khi ấy, tổ chức quân sự của họ tạm thời chưa thật hoàn hảo, để họ có thể dám thực hiện một đòn quyết định.

Từ mọi phía, chúng tôi nghe nói về việc quân Ma-gi-a không đóng khung ở việc bảo vệ các trận địa của mình bằng các lực lượng quân sự đã có, mà ngược lại, họ sử dụng các trận địa kiên cố của mình ở phía bên kia sông Tít-xa để tiến hành những sự chuẩn bị quân sự với quy mô lớn. Chính các bản tin của Áo thừa nhận :

"Các lực lượng vũ trang Hung-ga-ri đã tranh thủ thời gian để tổ chức lại, và *giờ đây những lực lượng ấy đã trở nên đáng sợ*".

Còn bài tin Ma-gi-a đăng trên tờ "Breslauer Zeitung" thì đưa tin từ Đê-brét-xen :

"*Quân Ma-gi-a* thời gian gần đây thường tiến hành các cuộc luyện tập *quân sự*, và đặc biệt là *những cuộc tập bắn chiến đấu lớn*, trong đó *bà Cô-sút* luôn luôn xuất hiện trên cỗ xe có 6 ngựa kéo, cố gắng dùng những lời chào hỏi và khen ngợi để cùng cố tinh thần binh lính. Phu nhân của Cô-sút dù sao cũng là một người phụ nữ hiếm thấy: bà trọng danh dự và có lòng yêu nước, sẵn sàng chia sẻ với chồng mọi hiểm nguy; và những lời đồn đại bảo rằng Cô-sút đã đưa vợ cùng toàn bộ gia đình đến Hăm-buốc để đáp tàu biển sang Bắc Mỹ, sau đó Cô-sút sẽ nhanh chóng sang đó theo bà, - những tin đồn mà ngay từ đầu phía Áo đã cố gắng loan truyền nhằm làm lung lay lòng dũng cảm của những người Hung-ga-ri yêu nước và gieo rắc sự hoài nghi vào họ, - những lời đồn đại đó đều là một sự vu khống trắng trợn".

Chính phủ hoàng đế - quốc vương ngày càng có thái độ hoài nghi với khả năng nhanh chóng kết thúc một cách tốt đẹp cuộc chiến tranh ở Hung-ga-ri, điều đó được chứng minh bởi những cuộc thương thảo không ngừng được lặp đi lặp lại với Đê-brét-xen, bất kể vẫn có các hoạt động quân sự. Song, những cuộc thương thảo ấy bị tan vỡ trước hai đòi hỏi của phía Áo: *bồi thường những chi phí chiến tranh* của Áo và *giao nộp tất cả những nhân vật cầm đầu*.

Trong khi các lực lượng chủ lực của quân Hung-ga-ri chiếm được Hát-van thì cánh quân ở sườn trái của họ tấn công Xôn-nốc,

nơi mà quân Áo đã xây các công sự, và một số tin tức còn cho hay thậm chí họ đã bắc cầu qua sông Tít-xa. Các đơn vị bộ binh Hung-ga-ri[162] đã vượt sông, tấn công quân Áo, và nghe nói, họ đã đánh đuổi quân Áo khỏi Xôn-nốc.

Ở *phía nam*, tin tức về việc quân Áo chiếm Xê-ghê-đin chưa được xác nhận. Hôm nay báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" lại cho biết rằng Xê-ghê-đin vẫn còn ở trong tay quân Ma-gi-a, họ đã đánh lui hai đợt tấn công của quân Séc-bi. Nhưng trong thời gian đột kích, Kni-tra-nin đã tiêu diệt một phần số quân đồn trú.

Việc quân Séc-bi và quân Áo tiến vào đã không đưa đến việc gỡ bỏ cuộc vây hãm pháo đài A-rát, mà ngược lại, sau khi chẳng xơ múi được gì, quân Áo một lần nữa rút lui, lại để lọt vào tay quân Ma-gi-a A-rát Cổ và A-rát Mới (do bản tin số 25 cho biết), điều đó thấy rõ qua một bản báo cáo của Ru-ca-vi-na mà chúng tôi trích từ tờ "Grazer Zeitung". Sau khi mô tả diễn biến của trận đánh, trùng với bản tin, bản báo cáo ấy nói :

"*Vì chưa đến lúc*, và lại cũng không trù tính chiếm A-rát Cổ để tiến hành các chiến dịch tiếp theo, nên quân đội anh dũng của chúng ta, sau khi hoàn thành đầy đủ các nhiệm vụ của mình(!), cũng trong ngày hôm ấy đã rút về A-rát Mới, đến ngày 9, sau những cuộc đụng độ hoàn toàn không đáng kể của các đội tiền tiêu, thì quân ta *đã lui về các trận địa chuẩn bị từ trước*. Quân địch bị tổn thất lớn. Tổn thất của phía chúng ta: ngoài 80 lính, còn có 3 sĩ quan bị giết và 5 sĩ quan bị thương. Tê-mê-sva-rơ, ngày 10 tháng Hai 1849. Nam tước *Ru-ca-vi-na*, phó nguyên soái".

Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a, bản tin Ma-gi-a của tờ "Breslauer Zeitung" đưa tin rằng có 20 nghìn, chứ không phải 10 nghìn, quân Nga có mặt ở Tơ-ran-xin-va-ni-a[147] và đã hoàn toàn công khai tham chiến chống lại quân Ma-gi-a và những người Xê-cle-rơ[117].

Mặc dù vậy, theo tin đồn, *các đội quân Xê-cle-rơ* lại *chuyển sang tấn công*, đã băng qua A-lu-ta ở gần Ma-ri-en-buốc và chiếm Hen-xđoóc-phơ ở gần Crộn-stát. Tuy nhiên, đã mấy ngày rồi bưu kiện từ Tơ-ran-xin-va-ni-a lại không đến được Viên. Về cuộc can thiệp vũ trang của phía Nga, tờ "Breslauer Zeitung" viết trong thông báo "từ Hung-ga-ri" :

"Việc quân Nga tiến vào Tơ-ran-xin-va-ni-a đã gây nên một làn sóng tức giận cao độ chẳng những trong hàng ngũ người Hung-ga-ri mà cả ở người Áo, nhất là đã mấy tuần nay mọi người đều đã biết rằng người Nga đã đề xuất thực hiện sự trợ giúp của mình với điều kiện *phía Áo đồng ý với việc sáp nhập các công quốc vùng Đa-nuýp vào Nga*, mà người Nga đã âm mưu từ lâu. Nước Áo đã *hoàn toàn đồng ý với điều kiện nầy*".

Chúng tôi còn được biết thêm qua tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" rằng một bộ phận quân đoàn của Guếc-gây quả thật đã tiến qua núi Các-pát *đến tận Xan-đếch ở Ga-li-xi*. Từ Xi-miếc người ta liên tiếp phái quân đi, thế là cuối cùng quân Ma-gi-a lại rút lui, chắc chắn là theo kế hoạch đã sửa đổi của Guếc-gây.

Chính phủ Áo rốt cuộc đã hiểu rằng trong trạng thái hiện nay của cuộc chiến ở Hung-ga-ri, nó sẽ hoàn toàn thất bại nếu nó không nhượng bộ các yêu sách của các dân tộc Nam Xla-vơ. Chính phủ Áo còn nhận thức thêm một điều nữa là tốt nhất cần dựa vào các quốc gia Xla-vơ nhỏ bé - ở cách biệt với Hung-ga-ri và ép từ mọi phía thành phần dân cư Ma-gi-a để kiềm tỏa nước Hung-ga-ri hiếu chiến và kiêu hãnh với nền tự do của mình. Vì vậy, chính phủ Áo đòi phải để cho Vin-đi-sơ-grét-xơ "cải tổ" Hung-ga-ri. Các xứ Crô-a-xi, Xla-vô-ni-a, xứ Vô-ê-vô-đi-na của Xéc-bi và Tơ-ran-xin-va-ni-a tách ra khỏi Hung-ga-ri, lập thành ba tỉnh độc lập, cùng với Ga-li-xi và Đan-ma-xi, những tỉnh này liên hợp vững chắc với "những lãnh địa thừa kế Đức" của vương

triều đương quyền. Từ A-gram có ủy ban của Hội đồng tổng đốc[145] được cử đến quốc khố Hung-ga-ri[163] ở Pét và ủy ban này đã đòi được Vin-đi-sơ-grét-xơ ra lệnh cho quốc khố này trao trả ngân khố Crô-a-xi cho đến nay vẫn do nó chi phối. Chính quyền trung ương Hung-ga-ri [Zentralbehörde] ở Ô-phen nhận được chỉ thị là sau này không được coi các xứ Crô-a-xi, Xla-vô-ni-a, Vô-ê-vô-đi-na và Tơ-ran-xin-va-ni-a như là những xứ thuộc thẩm quyền của mình nữa. Hình như tạm thời người ta quyết định giải quyết với dân Xlô-va-ki-a bằng cách là các ủy viên của hoàng đế - quốc vương được lệnh tiến hành soạn thư tín bằng tiếng Xlô-va-ki-a. Tuy nhiên, bất chấp mọi nỗ lực của chính phủ hoàng đế - quốc vương, người ta hoàn toàn không áp đặt nổi cho người Xlô-va-ki-a tinh thần cuồng tín dân tộc. Trong số tất cả các dân tộc Xla-vơ ở Hung-ga-ri, chỉ riêng họ có cảm tình dứt khoát với người Ma-gi-a.

Song, cả thiện cảm của dân Crô-a-xi đối với chính phủ Áo cũng không đáng tin cậy cho lắm. Quân đội hoàng đế - quốc vương đang lăm chủ trong nước; một vị linh mục ở vùng phụ cận A-gram tuyên bố các dân tộc Xla-vơ là cứu tinh của hoàng đế và của cả nước quân chủ, thế là ông này đã chuốc lấy tình trạng giới nghiêm cho làng của ông và bản thân ông thì mang tiếng là "kẻ phản bội hoàng đế". Tại A-gram thường xuyên nghe thấy những lời than phiền về "những mưu mô" của *bè đảng Ma-gi-a*, cho nên ủy ban an ninh đã dọa đưa ra tòa án binh những ai loan truyền những tin đồn có ác ý.

Tại A-gram đã diễn ra câu chuyện buồn cười mà chúng tôi muốn kể lại để kết thúc bản tin hôm nay về Hung-ga-ri. Giám mục Hau-lích đã tước danh hiệu linh mục của phó giám mục Stô-xơ, một trong số "những người yêu nước được kính trọng nhất

của Crô-a-xi", vì đã viết tác phẩm chống lại quy định các cha cố không được kết hôn. Rồi sau đó, ông này đã từ chối làm lễ cầu hôn cho thống tướng Su-pli-cát, vì tuồng như thế ông này là kẻ dị giáo và đã từng không tin rằng tinh thần thần thánh xuất phát từ người con cũng như từ người cha. Ngoài ra, con người này viết tất cả các tác phẩm của mình bằng tiếng la-tinh. Ngay lập tức đã dấy lên cơn bão tố chủ nghĩa yêu nước Crô-a-xi - Đại Xla-vơ chống lại giám mục Hau-lích, và ông ta, tội nghiệp thay, đã phải nhận ra rằng người Crô-a-xi của ông còn tin vào chủ soái I-ê-la-sích nhiều hơn là vào tinh thần thần thánh.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 3 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 237, 4 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* TỪ CHIẾN TRƯỜNG HUNG-GA-RI

Hôm nay, những tin tức trực tiếp từ chiến trường lại vẫn rất ít ỏi. Từ Pét, người ta cho biết ràng quân Ma-gi-a, sau khi tấn công bất ngờ gây hoảng sợ và làm sáng mắt cho quân Áo, lại đã rút về phía sông Tít-xa. Theo tin của tờ "Lloyd", quân hoàng đế dường như đang chiếm giữ chiến tuyến chạy từ Vai-xen đến Côn-xtan-txơ(?) và từ Hát-van đến Xôn-nốc. Vin-đi-sơ-grét-xơ đã thật sự xuất quân rời khỏi Pét đi theo hướng Đuên-đi-uê-sơ.

Tuy nhiên, hôm nay người ta đã biết chính xác rằng Bem, tại Tơ-ran-xin-va-ni-a, đã đánh *một đòn thất bại quyết định* cho người anh hùng Pu-khơ-nơ. Tại gần Đê-va, Bem đã tập hợp quân lính tại một khe núi hẹp, nơi mà, như các tờ báo quân sự dã chiến vẫn hy vọng, Pu-khơ-nơ và Ru-ca-vi-na sẽ bao vây Bem và buộc ông này phải đầu hàng. Bởi vì căn cứ theo một trong số những bản tin trước, ở đấy cũng có 3 nghìn quân Ru-ma-ni chặn mọi lối thoát. Thật hết sức sửng sốt cho tất cả những người tin vào bản tin, ở đấy, thay vì 3 nghìn quân Ru-ma-ni thì bỗng dưng lại có không ít hơn 4 nghìn quân Hung-ga-ri với 8 khẩu pháo; Bem chính là đã hội quân với số quân Hung-ga-ri này. Ngày 9 tháng Hai, Bem đã tấn công vào số quân Áo truy kích ông, đã đánh bại họ trong trận chiến đấu kéo dài 14 giờ, và sau khi hoàn toàn tiêu diệt một số trung đoàn,

ông đã đánh bật đội quân hoàng đế - quốc vương bỏ chạy *ngược trở lại Héc-man-stát*, nơi mà mãi đến ngày 12, nó mới tập hợp lại được. Cánh quân bên phải của Áo đã tìm cách trụ lại ở gần An-vin-xơ trên sông Ma-rô-sơ, nhưng đã bị đánh bật trở lại Các-lơ-xbuốc.

Như vậy, *Bem lại chiếm được nửa phía Tây của Tơ-ran-xin-va-ni-a*. Tại *nửa phía đông*, ở phía sau A-lu-ta, quân Xê-cle-rơ[117] đóng cách Crôn-stát hai giờ đi ngựa.

Dưới đây chúng tôi xin dẫn ra thông báo chính thức về trận đánh đã diễn ra ở đây[164]:

"Cuộc đột nhập thù địch vào Buốc-txen-lan của quân Xê-cle-rơ - chúng lại một lần nữa biểu lộ sự phản trắc của mình(!) - đã buộc viên tướng Nga En-ghen-hác phải tiến hành cuộc trinh sát tăng cường, vào lúc 7 giờ sáng ngày 4 tháng này, theo hướng Pê-téc-xbéc, với một tiểu đoàn Nga, 150 lính Cô-dắc và hai khẩu pháo, dưới sự yểm trợ của một tiểu đoàn thuộc trung đoàn Ru-ma-ni số 1.

Ở quãng đường khoảng 1 giờ đi ngựa cách Crôn-stát, đội trinh sát đã đụng độ với quân địch tấn công bằng những đoàn quân mạnh tiến từ Khuê-nich-xbéc đến Pê-téc-xbéc và, khi phát hiện ra sự nhỏ yếu của quân ta, chúng đã tấn công với những lực lượng đông gấp mười, nhưng vẫn không thể buộc quân ta rút lui.

Trong khi trận đánh diễn ra, từ Crôn-stát, theo tín hiệu báo động, người ta đã triệu đến đó đội quân đồn trú, tất cả các cánh quân tiến theo sau đội quân trinh sát, và 2 tiểu đoàn quân Nga với sáu khẩu pháo, cùng 1 đại đội long kỵ xứ Xa-voa, chia làm hai đoàn xông vào trận.

Mặc dù bị pháo kích dữ dội từ trận địa khuất kín, nhưng pháo binh Nga vẫn buộc cánh trung tâm quân địch phải lui quân, trong khi đội quân Nga thứ hai đã chiếm được các điểm cao có công sự tốt của quân địch ở gần Pê-téc-xbéc, bằng cách đó buộc quân địch phải rút lui trên toàn trận tuyến. - Quân địch rút qua ngả Khuê-nich-xbéc, vượt qua sông A-tơ bằng cầu, sau đó phá sập cầu, rồi chúng lại cố thủ ở bờ bên kia, song, sau khi bị hỏa lực pháo binh được căn chỉnh chính xác, kẻ địch buộc phải rút lui tiếp. Đến đây, trận đánh bắt đầu vào lúc 8 giờ sáng đã kết thúc lúc 2 giờ chiều.

Cuộc rút lui của quân địch qua sông An-tơ diễn ra nhanh chóng đến mức chỉ bắt được 3 tù binh. Lực lượng quân địch đông từ 8 đến 9 nghìn bộ binh. 500 kỵ binh - tất cả đều được vũ trang tốt, với 6 khẩu pháo. Đoàn quân địch đông khoảng 1200 người, hành quân từ Ma-ri-en-buốc đến Xu-nốt-xéc, khi nghe thấy tiếng đạn pháo, đã quay lại Hen-xđoóc-phơ".

Căn cứ theo bản tin này thì đoàn quân Xê-cle-rơ làm chủ tình hình ở miền đông đất nước và bất chấp 20 nghìn quân Nga tấn công vào các thành phố chính của người Xắc-xông[142], *toàn bộ xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a* - trừ Crôn-stát và Héc-man-stát - đang nằm *trong tay quân Hung-ga-ri*. - Những đồng bào của chúng ta, những kẻ thuộc xứ Phla-măng đã mất diện mạo con người ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, giành lại niềm vinh dự như thế nào cho người Đức chúng ta, điều này thấy rõ qua sự việc dưới đây:

"Crôn-stát, ngày 5 tháng Hai. Tòa thị chính sở tại *đã gửi bức thư cảm ơn* đến tướng *Phôn Li-đéc-xơ* chỉ huy quân Nga tại các công quốc vùng Da-nuýp"[165].

Tại biên giới xứ Bu-cô-vi-na, quân đội hoàng đế cũng không tiến lên được bước nào. Còn đáng hoài nghi lời khẳng định của họ, rằng họ đã ở Bi-xtrít-txa. Về điểm này, tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" viết:

"Từ phía Bu-cô-vi-na, đại tá Uốc-ban đã tiến đến Bi-xtrít-txa ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, còn phó nguyên soái Phôn Man-cốp-xki thì đã có mặt ở Ma-rô-sê-ni cách Bi-xtrít-txa hai dặm, tại đây ông đã tiến hành trinh sát, sang ngày hôm sau thì trở về đại bản doanh của mình ở Dooc-na để lấy quân tiếp viện nhằm lập tức mở cuộc tấn công".

"Ở cự ly hai giờ đi xe ngựa" cách thành phố đã bị chiếm, người ta không tiến hành "những cuộc trinh sát". Như vậy, Bi-xtrít-txa vẫn nằm trong tay quân Hung-ga-ri và Man-cốp-xki đã rút về Va-tơ-ra-Đoóc-na, về lãnh thổ Bu-cô-vi-na.

Cuối cùng, chúng tôi xin dẫn ra bài tin dưới đây của báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" gửi đi ngày 23 tháng Hai từ Pét:

"Trên chiến trường cạnh chúng ta sắp tới đây chắc sẽ diễn ra một trận đánh quyết định. Đã hai ngày nay, tại đại bản doanh người ta thấy có sự hoạt động nhộn nhịp thường xuất hiện trước khi diễn ra những trận đánh lớn. Hôm nay, như tôi được biết từ một nguồn tin khá đáng tin cậy, dịch thân công tước[1*] đã xuất hiện - ông đã chuyển đại bản doanh của mình xa hơn nữa, đến tòa lâu đài Gô-đôn-lô ở ngoại ô và đã có lúc thuộc sở hữu của Gra-xan-cô-vi-si, cách đây 4 giờ đi ngựa. Theo lời của một số sĩ quan, quân đội Hung-ga-ri bị vây chặt (!) đến mức nó sắp thất bại hoàn toàn, nếu như (!) nó sẽ không tìm ra được một kẽ hở nào đo (!!). Hôm kia có đoàn xe vận tải đến, chở hơn ba trăm tù binh chính là từ những vùng kẻ trên.

Trên những chiếc xe ấy có lính bộ binh Hung-ga-ri[162] từ những tiểu đoàn khác nhau, lính đào ngũ thuộc các đơn vị chủ lực, các lính kỵ binh và hai xe chở các nhân vật dân sự bị bắt. Người được chú ý nhiều nhất là một bà đi trên chiếc xe phía trước, đầu trùm khăn, mình quấn tấm vải lớn. Đám người cả tin thoạt đầu tưởng bà ta là vợ của tướng Guốc-gây, sau lại cho là nhân tình của ông ta. Bà ta bị bắt vì mái tóc cắt ngắn, và những nét rõ có phấn không phải của nữ giới trên khuôn mặt bà ta đã làm cho người ta nghi rằng đây là một người đàn ông cải trang. Tuy khi khám xét đã xác nhận bà ta có quyền mặc váy lót, nhưng trong cái độn mông của bà đã tìm thấy những bức thư quan trọng chứng minh về tội phản quốc, cùng với 2 nghìn phlo-rin bằng giấy bạc Hung-ga-ri".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 4 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 237, kỳ thứ hai, 4 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1*- Vin-di-sơ-grét-xơ

VỤ ÁN LÁT-XAN[166]

Khuên, ngày 3 tháng Ba. Bạn đọc của chúng tôi còn nhớ về đoàn đại biểu đầu năm nay đã đến gặp viện trưởng Viện công tố, ngài Ni-cô-lô-vi-út, để xin giảm tội cho những người bị bắt hồi tháng Mười một ở Đuýt-xen-đoóc-phơ: *Lát-xan, Can-ta-đo-rơ và Vây-éc-xơ*[167], - lúc đó, ngài viện trưởng Viện công tố có hứa rằng số phận của những người bị bắt sẽ được giảm nhẹ trong chừng mực điều đó có thể làm được trong điều kiện tạm giam. Ông ta cũng đã hứa quan tâm tiến hành điều tra một cách nhanh nhất trong khả năng có thể và ông ta đã long trọng thuyết phục phái đoàn đừng có ý nghĩ là cuộc điều tra sơ bộ sẽ kéo dài như tình hình đã diễn ra trong vụ án Gốt-san-cơ và các đồng chí của nhân vật này[168].

Từ đó đến nay đã hai tháng trôi qua, trong thời gian ấy, bạn đọc của chúng tôi đã có cơ hội thấy rõ "sự giảm nhẹ số phận" mà vào thời gian này, người được hưởng trước hết là Lát-xan[169]; bạn đọc đã biết viên giám đốc nhà tù, ngài Mo-rét đã cư xử tử tế như thế nào đối với Lát-xan, ngài Mo-rét đã dọa sẽ áp dụng với người bị điều tra những quy tắc được áp dụng trong các nhà tù cải tạo; người bị điều tra ấy bị đe dọa xử ở tòa án đặc biệt mà người ta vẫn có thể chờ đợi ở tòa án ấy một bản án chắc là nói: "*Cachot*"[1•].

Hiển nhiên là cả lời hứa thứ hai-lời hứa về việc đẩy nhanh đến mức tối đa quá trình điều tra - cũng sẽ được thực hiện xuất sắc giống như lời hứa giảm nhẹ số phận.

1•- Nhà tù

Như đã biết, Lát-xan bị bắt vào ngày 22 tháng Mười một, như vậy cuộc điều tra đã tiến hành gần ba tháng rưỡi. Quãng thời gian dài ấy chưa đủ để đưa các bị cáo ra tòa án hội thẩm định kỳ hằng qúy mở đầu ở Đuýt-xen-đoóc-phơ vào ngày 5 tháng này. Nếu không ấn định phiên tòa đặc biệt thì sẽ phải mất ba tháng tạm giam nữa để đưa vụ án ra xem xét ở tòa án hội thẩm; như viên dự thẩm đã tuyên bố, cuộc điều tra sơ bộ vụ án này đã kết thúc cách đây hơn ba tuần lễ rồi.

Sau sự kéo dài một cách hiển nhiên và không thể chối cãi vụ án Gốt-san-cơ, trong đó tòa án Ranh phải chịu trách nhiệm; sau khi xuất hiện làn sóng bất bình phổ biến của công chúng mà hồi đó được dấy lên do tiến trình vụ án; sau khi đã có lời kêu gọi khẩn thiết đừng để sau này tái phạm những sai lầm như thế thì ngài viện trưởng Viện công tố hôm nay đã tuyên bố với đoàn đại biểu đến gặp ông ta, gồm: C. Sáp-pơ, C. Mác, Ph. Ăng-ghen, M. Rít-tinh-hau-den, P. Hát-txơ-phen và G.Buyếc-ghéc-xơ, rằng không thể kết thúc một cách nhanh đến thế công việc cần thiết cho việc chuẩn bị vụ xét xử, để đưa vụ việc ra xem xét tại kỳ xử án hàng qúy tới đây của tòa án hội thẩm.

Tuy nhiên, ngài Ni-cô-lô-vi-út khẳng định rằng sở dĩ vụ án kéo dài là do chính tiến trình điều tra, mà khối lượng công việc điều tra ấy dường như đã vượt quá mọi sự trông đợi, và ông ta không thể đồng ý rằng việc cần phải kéo dài vụ án là do cách *tiến hành* điều tra.

Chúng tôi không dự định bác bỏ quyền của ngài trưởng công tố trong việc bảo vệ các nhân viên của mình, điều đó hoàn toàn đáp ứng tinh thần của trật tự đẳng cấp. Nhưng chúng tôi tuyệt nhiên không có trách nhiệm phải tuân theo những lý do như vậy.

Như chúng tôi đã nêu ở trên, hơn ba tuần lễ trước đây, viên dự thẩm đã tuyên bố rằng cuộc điều tra đã kết thúc. Hai ngày sau cuộc

hỏi cung cuối cùng các bị can thì Lát-xan bỗng nhiên lại bị gọi đến gặp viên dự thẩm. Người ta đưa cho ông thấy bức thư, trong đó - vào những ngày tháng Mười một - ông đã yêu cầu gửi tới Đuýt-xen-đoóc-phơ đội tiếp viện vũ trang. Ông không phủ nhận việc ông đã viết bức thư này, thế là trên cơ sở ấy cuộc điều tra bắt đầu lại từ đầu. Các bị can hứng chịu cuộc điều tra bổ sung này vì vụ án của họ sẽ không được xem xét tại kỳ xét xử tới đây của toà án hội thẩm. Đó chính là nội dung lời tuyên bố mà ngài Ni-cô-lô-vi-út phát biểu hôm nay với đoàn đại biểu.

Mọi chuyện đã rõ. Nếu bức thư bất hạnh ấy đã dẫn đến những cuộc thẩm vấn mới các nhân chứng, khiến cho việc xác định hội đồng luận tội bị chậm trễ đến mức trong ba tuần lễ tới đây không thể tiến hành tất cả các công việc chuẩn bị cần thiết cho vụ xử án công khai; nếu tài liệu này lọt vào tay các cơ quan công tố chỉ đạo cuộc điều tra ít ra cũng vào thời điểm cuộc điều tra ấy gần kết thúc, và nếu ngài công tố viên nhà nước Phôn Am-môn I lập tức chuyển nó cho viên dự thẩm để sử dụng trong quá trình điều tra - khi ấy chẳng trách ai được nữa, và các bị cáo chỉ có thể nguyền rủa số phận cay đắng của mình đã ném muộn màng như thế một tài liệu mới vào cuộc điều tra vốn đã kéo dài như vậy rồi. Nhưng sự thế lại hoàn toàn không phải như vậy.

Bức thư mà tuồng như đã gây ra tất cả sự chậm trễ ấy thì *đã gần ba tuần lễ nằm trong tay ngài Phôn Am-môn*, trong suốt thời gian ấy ông ta đã không tranh thủ thời gian để trao nó cho viên dự thẩm. Bằng cách ấy, để cho trôi qua hết số thời gian hoàn toàn đủ để chuẩn bị hồ sơ cho kỳ xét xử định kỳ hàng qúy sắp tới của tòa án hội thẩm, ngài công tố viên nhà nước lợi dụng tình hình này để - sau khi kết thúc một cuộc điều tra - tạo ra cớ bắt đầu cuộc điều tra mới. Ngài công tố viên nhà nước sẽ không phủ nhận tính chân

thực của sự việc này, bản thân ông ta đã thừa nhận rằng trong suốt một thời gian dài, bức thư ấy đã bình thản nằm trong tủ của ông ta.

Vậy, chúng tôi xin hỏi : phải chăng ngài Phôn Am-môn rõ ràng đã có ý đồ bằng cách ấy kéo dài vụ án? Phải chăng ông ta không có lỗi trong việc rõ ràng cố ý kéo dài vụ án? Ít ra chúng ta không thể tìm được những động cơ biện minh cho hành động của đại diện cơ quan công tố trong suốt mấy tuần lễ đã không trao cho cơ quan điều tra tài liệu mà bản thân ông ta coi là có ý nghĩa hết sức lớn. Tuy nhiên, mặc dù người ta nói với chúng ta rằng ngài công tố viên nhà nước đã dùng ba tuần lễ ấy để thu lượm những thông tin sơ bộ, chúng tôi vẫn coi là vô trách nhiệm ý định muốn chỉ nhận thông tin trong trường hợp cuộc điều tra đã bắt đầu tiến hành và chỉ một mình cơ quan điều tra mới có thẩm quyền được nhận các dữ liệu cần thiết về cấu thành tội phạm.

Chúng tôi cảm thấy rằng động cơ đích thực của hành vi ấy chỉ là việc sợ xét xử công khai ở tòa, cuộc xét xử ấy - căn cứ vào trường hợp các vụ xử án gần đây được tiến hành ở Khuên[170]- có thể kết thúc có lợi cho các bị can; cũng như còn có động cơ bí mật hy vọng vào cuộc ân xá sắp được tuyên bố, mà dĩ nhiên, đối với một số người nào đó thì cuộc ân xá ấy là điều đáng mong đợi hơn là việc phải tuyên bố trắng án tại tòa.

Do C.Mác viết ngày 3 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 288, 6 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

THẮNG LỢI CỦA NGƯỜI MA-GI-A

Khuên, ngày 5 tháng Ba. Theo lời của tờ "Kölnische Zeitung", những thông báo của Ma-gi-a về cuộc chiến tranh ở Hung-ga-ri hoàn toàn là "điều không có thật" và là "những chuyện bịa đặt nực cười". Điều này càng kỳ lạ, vì tờ báo dũng cảm quê ở Khuên ấy cho đến nay *chưa một lần chứng minh được rằng chỉ ít có một* trong số những thông báo ấy *là điều bịa đặt*. Vả lại, làm sao nó làm nổi việc đó ? Vì cho đến nay, cứ luôn luôn sau ba ngày là nhận được những sự chứng thực các thông báo của phía Ma-gi-a !

Chúng tôi đã làm khác hơn tờ "Kölnische Zeitung". Ngay từ đầu kiên quyết đứng về phía người Hung-ga-ri, nhưng chúng tôi chưa bao giờ cho phép để những thiện cảm của chúng tôi ảnh hưởng đến việc đánh giá các thông báo của Ma-gi-a. Chúng tôi không coi những thông báo ấy là những chuyện bịa đặt, cũng không xem đó là chân lý thiêng liêng; chúng tôi đối chiếu những thông báo ấy với các tin tức khác và đã *có thái độ phê phán khi xác định* tính xác thực của chúng. Và dĩ nhiên, ở đây chúng tôi thấy rằng về cơ bản những tin tức ấy luôn luôn xác thực, lần nào cũng vậy, qua một thời gian ngắn, trực tiếp hoặc gián tiếp, những tin ấy đã được những bản tin của Áo xác nhận.

Sau phần lời nói đầu này, chúng tôi xin mở đầu thông báo Hung-ga-ri hôm nay của mình bằng tin sau đây: theo một bản tin Ma-gi-a của tờ "Breslauer Zeitung", *Bem đã giành thắng lợi chói lọi đối với Pu-khơ-nơ và ngày 15 tháng Hai đã đánh chiếm Héc-man-stát*. Tin này lấy từ báo "*Moniteur*"[115] *của Hung-ga-ri* ("Közlöny") ra ngày

21 tháng Hai. Ở Đê-brét-xen, thắng lợi này đã được ăn mừng vào ngày 20 bằng những loạt đạn pháo và lễ tạ ơn. Trong thời gian trận đánh, Bem đã bị hai vết thương do đạn bắn vào tay trái; vì vết thương này ông đã bị cắt bỏ ba ngón tay. "*Ở Tơ-ran-xin-va-ni-a không còn dấu vết quân Nga*". Theo tin tức cho biết, Pu-khơ-nơ đã bỏ chạy về Tê-mê-sva-rơ.

Như chúng ta thấy, tin này là tuyệt đối chính xác. Các bản tin hôm qua ở Tơ-ran-xin-va-ni-a nói về Bem kết thúc vào ngày 12, ngày mà Pu-khơ-nơ đã toan tính tập hợp lại, ở trước thành phố Héc-man-stát, số quân của mình đã bỏ chạy hỗn loạn từ Đê-va về Xác-va-rô-sơ, và xa hơn nữa, về Muyn-bắc và Héc-man-stát. Như đã biết, ở ngay Héc-man-stát ông ta chỉ gặp 4 nghìn lính Nga được dùng làm lực lượng tiếp viện, dĩ nhiên số quân ấy không đủ để cùng với số tàn quân của ông ta chống chọi lại số quân của Bem. Như vậy, hoàn toàn đúng là Bem - "*thật đáng tiếc*, đó là một người lính tốt" - như tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc nói, đã giáng đòn quyết định cuối cùng ở Héc-man-stát đánh vào Pu-khơ-nơ bất tài, như mọi người công nhận, và đã đánh chiếm thành phố này.

Nhờ thắng lợi này, Bem lại làm chủ toàn xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a. Chỉ có thành phố Crôn-stát nằm ở góc đông nam tận cùng và những vùng lân cận của Bi-xtrít-txa ở cực đông-bắc là còn nằm trong tay quân đội hoàng đế. Man-cốp-xki đã từ Bu-cô-vi-na đột nhập vào khu vực Bi-xtrít-txa. Được biết, vị anh hùng cao cả này, cứ mỗi lần Bem xuất hiện, dù chỉ ở chân trời, là ông ta lại tảo thanh toàn bộ Bu-cô-vi-na và rút lui về tận biên giới Nga. Giờ đây, khi Bem ở cách 30-40 ki-lô-mét, Man-cốp-xki anh dũng lại chuyển sang tấn công và đã ba tuần lễ hoạt động ở vùng núi Các-pát. Nhờ hành động táo tợn này, Man-cốp-xki đã chiếm được Bi-xtrít-txa - *thành phố do dân Xắc-xông sinh sống*[142] - nghĩa là trong *công ba tuần lễ* ông ta chỉ

chiếm được năm dặm lãnh thổ Tơ-ran-xin-va-ni-a. Vừa mới nhận được *bản tin quân đội* số 25 (xin xem ở bên dưới) cho biết rằng quân của ông ta "lại đã rất thành công trụ vững trong trận đánh", thành công đến nỗi sau trận đánh họ "đã rút lui về trận địa của mình ở Bi-xtrít-txa", nghĩa là họ đã *không giữ được thậm chí địa bàn của trận đánh*. Qủa thật rất thành công!

Cũng theo bản tin Ma-gi-a ấy, ở *phía nam*, quân Hung-ga-ri cũng giành được *thắng lợi thật sự* ở gần A-rát, hơn nữa có 300 người thuộc trung đoàn Lây-nin-ghen đã chạy sang phía họ.

Từ khu vực sông *Tít-xa* đã nhận được những tin tức mới sau đây: theo bản tin, ngày 24 Vin-đi-sơ-grét-xơ đã chuyển đại bản doanh của mình về Hát-van, đến ngày 25 thì chuyển về Đuên-đi-uê-sơ; song, điều này không nhất định phải có nghĩa là ngày 25 ông ta đã có mặt ở Đuên-đi-uê-sơ. Ngoài ra, bài tin Ma-gi-a - nó lại đến trước một ngày so với những báo cáo của Áo - còn cho biết:

"Từ Pét. chúng tôi được biết qua nguồn tin đáng tin cậy. rằng *ngày 26 Vin-đi-sơ-grét-xơ đã bị đánh tan ở gần Xi-bắc-ha-đa*. và vì vậy ở Ô-phen tất cả mọi cái đã được chuẩn bị rút lui. Các trang bị cầu phao đã được chuyển đi Ra-áp. Các đơn vị pháo binh đã được chuyển từ Bãi Lớn ở Ô-phen đến thẳng pháo đài. Có tin nói rằng dường như 2 nghìn lính Crô-a-xi đã chạy sang phía Hung-ga-ri. Tại Pét. việc bắt giam ngài A. Vô-đi-a-néc. con trai chủ ngân hàng giàu bậc nhất ở Hung-ga-ri. đã gây một ấn tượng rất mạnh".

Về vụ bất bớ này - một vụ bất bớ đã gây ra ở thành phố Pét một vụ tai tiếng hết sức lớn và đã cho giai cấp tư sản Hung-ga-ri thấy rõ điều gì có thể chờ đợi ở chính quyền hoàng đế - bài tin khác cho biết:

"Cô-sút lập ra một nhà máy sản xuất dạ theo nguyên tắc góp cổ phần. nhưng bản thân ông ta không có cổ phần. Vô-đi-a-néc được cử làm giám đốc nhà máy này. Nhà máy được trợ cấp thêm 60 nghìn phlo-rin làm tư bản lưu động. Khi thành phố Pét bị quân đội hoàng đế chiếm. người ta đã tịch thu trong số tiền ấy 20 nghìn phlo-rin. mặc dù đã có lời tuyên bố rằng nhà máy này là xí nghiệp công nghiệp tư nhân. Ngày 25 tháng Hai. bất chấp những

lời phản kháng đó và bất chấp việc 20 nghìn phlo-rin đã được nộp rồi, song vẫn có yêu cầu đòi nộp toàn bộ số tiền 60 nghìn phlo-rin. Khi cổ đông của công ty này là An-béc-tơ Vô-đi-a-néc phản đối yêu cầu hạ nhục này thì ông ta đã bị bắt ngang nhiên vào ngày 26 tháng Hai, việc này đã dấy lên một làn sóng bất bình lớn. Sau khi số tiền 60 nghìn phlo-rin ấy được nộp thì Vô-đi-a-néc được thả ra".

Việc chia cắt Hung-ga-ri vì lợi ích của các dân tộc Nam Xla-vơ được xác nhận. Báo "Pester Courrier" đưa tin như sau:

"*Pét*, ngày 22 tháng Hai. Hôm qua ở tỉnh Pét đã công bố tuyên ngôn của đức hoàng đế, theo đó các tài sản thuộc công qũy[171] tại Crô-a-xi, Vô-ê-vô-đi-na Xéc-bi, cũng như ở các tỉnh Ba-sca, Tô-rôn-tan, Tê-mê-sva-rơ, Sa-nát và ở xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a sau này phải được quản lý tách riêng với các tài sản công qũy khác thuộc triều đình Hung-ga-ri. Cũng theo bản tuyên ngôn ấy, từ nay về sau các hộ chiếu phải được ghi bằng tiếng Đức, đồng thời cũng chấm dứt hoạt động của các quan chức hải quan Hung-ga-ri[172] [Dreiβigstämter] trước kia đã hoạt động tại biên giới giữa Hung-ga-ri và phần còn lại của nước Áo".

Để bổ sung vào bản tin này, chúng tôi xin dẫn ra trước hết những tin tức khác rút từ bản tin Ma-gi-a, những tin tức ấy cho thấy ở Đê-brét-xen người ta rất ít nghĩ đến thất bại:

"Từ một nguồn đáng tin cậy, tôi có thể thông báo rằng viên sĩ quan tùy tùng thứ hai của công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ, là bá tước Éc-bắc, đã bị bắt làm tù binh và được chuyển đi Đê-brét-xen. Trong số ra ngày 13 tháng Hai của tờ "Moniteur" ("Közlöny") xuất bản tại Đê-brét-xen, Éc-nơ-xtơ Ki-sơ được gọi là thống soái, và có chỉ ra rằng ông ta đang ở Đê-brét-xen. Tờ "Wiener Zeitung" từ lâu đã khẳng định rằng người anh hùng Hung-ga-ri ấy đã chạy sang phía hoàng đế. Tướng L.Mê-xa-rô-sơ lại được cử làm bộ trưởng quốc phòng. Cũng số báo ấy có đăng bản tường thuật về phiên họp của nghị viện vào ngày 12 tháng Hai, trong đó có trích bài diễn văn của Cô-sút, đoạn trích này rất đáng chú ý, vì ông cho biết rằng triều đình ở Ôn-muýt-xơ hình như - giấu không cho Vin-đi-sơ-grét-xơ biết - ngả về việc tiến hành đàm phán hòa bình. Đêm 25 rạng ngày 26 tháng Hai có nhiều toa tàu đến Pét, chở thương binh từ Xôn-nốc. Trong thời gian ấy, Vin-đi-sơ-grét-xơ có mặt ở Gô-đôn-lô gần Pét, còn I-ê-la-sích thì vẫn còn ở Pét. Thay cho tướng Ô-tin-gơ, phó nguyên soái bá tước Slích-cơ đã nắm quyền chỉ huy quân đội hoàng đế ở gần Xôn-nốc, quân đoàn của ông ta hầu như hoàn toàn bị tiêu diệt ở gần Tô-cai và ở Xíp-xơ".

Tiếp theo đây chúng tôi xin dẫn ra thông báo của tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" về chiến sự ở phía nam, bản tin này càng đáng tin cậy, vì nó được đăng trên tờ báo có xu hướng thân Xla-vơ;

"Theo các nguồn tin đáng tin cậy, Xê-ghê-đin nằm trong tay quân Xéc-bi, họ buộc thành phố bất hạnh này phải trả khoản đền bù chiến tranh 500 nghìn phlo-rin quy ước[133], và còn lo sợ rằng việc trả khoản tiền rất lớn này đối với Xê-ghê-đin hoàn toàn không phải là đòn duy nhất đang chờ đón người dân thành phố này. Quân Xéc-bị đang tràn trề nỗi khao khát trả thù mạnh mẽ, và chúng tôi không có căn cứ nào để cho rằng trong hành động trả thù họ sẽ độ lượng. Từ Ba-nát đã có nhiều dân tị nạn đến đây, và những chuyện kể của họ đã chứng thực quá đủ những giả thuyết đáng buồn này. Tất cả mọi con đường đều đầy ắp những đồng bào cùng bất hạnh như họ, họ cứ đi mãi, không rõ họ lê gót chân đến đâu trong tình trạng đói khát, đầy nỗi tuyệt vọng, không có mái nhà che thân, bởi vì những túp nhà của họ, mà trong đó mới hôm qua họ còn ngủ thanh thản và bình yên, thì hôm nay đã biến thành những đống rác! Tôi đã nói chuyện với dân tị nạn như vậy, anh ta kể một cách sinh động cho tôi về những tai họa mà anh ta đã trải qua trong khi chạy trốn. Vừa mới thoát khỏi cái chết mười mươi ở một địa điểm này, thì ở một chỗ khác, anh ta đã suýt mất cánh tay khi bị mấy người lính Xéc-bi tấn công, bọn này, với sự điên rồ của bọn kẻ cướp, đã toan chặt cánh tay của anh ta vì chúng đã không thể thật nhanh chóng giật khỏi ngón tay anh chiếc nhẫn có chạm khắc. Song, tôi không muốn làm cho các vị mệt mỏi bằng việc liệt kê những nỗi khủng khiếp và những hành động tàn bạo như trên".

Và sau cùng, chính là bản tin chính thức số 25, - nó chỉ làm cho chúng ta tin rằng Gơ-xơ và I-a-blô-nốp-xki lại chiếm được các thành phố Ê-pê-ri-e-sơ và Ca-sau mà tướng Guếc-gây đang tiến lên đã bỏ lại:

"Quý ngài thống soái công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ ngày 24 tháng này đã rời khỏi Ô-phen và cũng ngày hôm ấy ngài đã dời đại bản doanh đến Hát-van, còn ngày 25 thì dời đến Đuê-đi-uê-sơ. Qua đó đã nối lại liên lạc với quân đoàn của pho nguyên soái ba tước Slích-cơ. Theo các tin tức nhận được từ Tơ-ran-xin-va-ni-a thì đại tá Uốc-ban hết sức cương nghị và thận trọng lại chiến thắng phiến quân ở sát Bai-ơ-xđoóc-phơ, gần Bi-xtrít-txa. Để có được những tin chính xác về cách bố trí của phiến quân, đại tá Uốc-ban-sau khi rời

khỏi I-ác-đơ vào ngày 18 tháng này - đã băng qua Bi-xtrít-txa và Hai-đen-đoóc-phơ đến nơi giao nhau của các con đường dẫn đến Bai-ơ-xđoóc-phơ và Xê-rét-phan-va, từ đó ông đã phái một đoàn quân, dưới sự chỉ huy của thiếu tá Vi-déc, vu hồi vào Xê-rét-phan-va. Ông đưa chủ lực của mình đi Bai-ơ-xđoóc-phơ, tại đó đã đụng độ với quân đoàn lê dương Ba Lan[173] và đánh giáp lá cà chiếm được địa điểm này. Sau trận đánh ác liệt và thắng lợi, quân địch bị đánh bật về phía Ma-đi-a-rô-sơ. Trong trận này, một đại tá bị thương nặng của phiến quân là Ri-xcô, hai sĩ quan và 200 lính đã bị bắt làm tù binh, đã chiếm được ba khẩu pháo, một xe vận tải, một lá cờ hoàng đế và một lá cờ của phiến quân, cũng như đạn dược và quân trang. Đáng tiếc, chúng ta phải khóc thương vì mất đi viên đại úy bá tước Bô-đi-xin thuộc trung đoàn long kỵ Xa-voa, bá tước đã ngã xuống ở đây với cái chết của người anh hùng vì hoàng đế và tổ quốc. Sau khi đạt được mục tiêu của chiến dịch, đại tá Uốc-ban lui về trận địa của mình ở Bi-xtrít-txa. Đại tá Uốc-ban rất khen ngợi khi nhận xét về lòng dũng cảm và ngoan cường mà tất cả binh lính của ông, cũng như tiểu đoàn quân vùng biên cương Ga-li-xi, trung đoàn bộ binh của Các-lơ Phéc-đi-năng[105] và trung đoàn long kỵ Xa-voa, cũng như các đơn vị Ru-ma-ni trung thành với ngài, đã thể hiện. Ở thượng Hung-ga-ri, sư đoàn của nam tước Răm-béch, gồm các lữ đoàn của Gơ-xơ và của I-a-blô-nốp-xki, đã chiếm được Ê-pê-ri-e-sơ và Ca-sau vào ngày 21 tháng này".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 5 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 238, 6 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Tiếp theo sau các tin tức hôm qua của Ma-gi-a về chiến thắng, hôm nay lại nhận được thông báo chiến thắng của phía Áo. Báo "Österreichischer Correspondent" đưa tin:

"Ở Ôn-muýt-xơ vừa nhận được bức tin điện dưới đây: ngày 26 và 27 tháng Hai . thống soái công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ đã đánh bại phiến quân ở gần Ca-pôn-na[174]. Quân địch bỏ chạy theo hai hướng. Cả một tiểu đoàn bị bắt làm tù binh".

Có thể tìm thấy những lời bình luận về thông báo ấy trong những dòng dưới đây, do những nguồn tin khác xác nhận:

"Tại Viên, tin báo về thắng lợi của quân đội hoàng đế ngày 2 tháng Tám chỉ lưu truyền như là tin đồn ở sở giao dịch; *những lá thư từ bưu cục Pét gửi đến trong ngày hôm ấy đã không được phát*".

Tin tức về thắng lợi của quân đội hoàng đế mang mọi dấu hiệu của chiến thắng kiểu Vin-đi-sơ-grét-xơ: ở Viên, *bưu điện đã giữ lại* những lá thư tất phải xác nhận tin ấy. Đây là trường hợp đầu tiên chính phủ ở Viên buộc phải dùng đến những thủ đoạn như vậy. Xem ra thắng lợi ấy thật chói lọi!

Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a chưa có tin tức gì về trận đánh ngày 15 giữa Bem và Pu-khơ-nơ. Nhưng những thông báo cuối cùng, kết thúc vào ngày 14, đã cho ta căn cứ để cho rằng sang ngày hôm sau quân Hung-ga-ri đã giành được thắng lợi. Trong bản tin in thạch[175] gửi từ Viên có viết như sau:

"Cuối cùng lại nhận được thư từ gửi thẳng từ Héc-man-stát, trên các thư từ ấy đóng dấu ngày đến ngày 14 tháng này. Song, trong những bức thư ấy không có tin tức gì đáng vui cả.

Phó nguyên soái Pu-khơ-nơ *rõ ràng là còn quá yếu* để có thể tích cực chống trả lại các đám quân Xê-cle-rơ[117] cuồng tín và các đội quân của Bem. Có lẽ vì những lý do chính trị người ta không muốn nhờ đến sự giúp đỡ của người Nga ở mức độ mà tình cảnh bi đát của đại công quốc đòi hỏi. Những thư tín công vụ gửi đi từ Héc-man-stát và Crôn-stát đầy những lời than phiền. Từ Tê-mê-sva-rơ người ta báo về Héc-man-stát, *rằng quân Xéc-bi đã từ chối đến giúp xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a*. Điều đó thấy rõ qua những cuộc chuyển quân thiếu dứt khoát của các tướng Ru-ca-vi-na, Glê-đơ và Tê-ô-đô-rô-vích".

Cô-sút đã giáng cho phía Áo một thất bại mới, nhưng không phải trên chiến trường, mà ở các quầy hàng của các chủ hiệu nhỏ và trên các quầy hàng của những thương nhân Do Thái bán hàng ở đường phố. Khi thấy chính quyền hoàng đế buộc phải nhận những giấy bạc loại một gun-đen và hai gun-đen để thanh toán và để đổi, Cô-sút lập tức ra lệnh phát hành các tờ giấy bạc loại 15 và 30 crây-xơ[176]. Phẫn nộ trước hành động phản bội quốc khố hoàng đế ấy, Vin-đi-sơ-grét-xơ đã cho công bố thông cáo dưới đây:

"Bọn phiến loạn chạy đến Đê-brét-xen, do muốn làm rối loạn hơn nữa tình hình kinh doanh của đất nước vốn đã bị rối loạn nghiêm trọng, nên chúng còn đưa vào lưu thông ngoài số giấy bạc được phát hành một cách phi pháp - cả những giấy bạc loại 30 và 15 crây-xe đã xuất hiện trong lưu thông. Phần nhiều những tiền giấy này rơi vào tay các thợ thủ công và dân cư nông thôn, những tầng lớp nghèo nhất vốn đã rất túng bấn vì hầu như hoàn toàn không có nguồn sinh nhai, là những tầng lớp trước hết cần được bảo vệ tránh khỏi thua thiệt. Vì vậy, từ nay cho tới khi ban hành sắc lệnh liên quan đến các giấy bạc Hung-ga-ri, tôi tuyên bố những tờ giấy bạc loại 30 và 15 crây-xe hoàn toàn phi pháp ấy là không có hiệu lực và không có giá trị, và tôi cấm các qũy tiền nhà nước cũng như các cá nhân không được nhận những giấy bạc ấy".

Dường như ngài Vin-đi-sơ-grét-xơ có thể cản trở sự lưu hành giấy bạc Ma-gi-a chừng nào nước Áo chưa đảm bảo được tiền mặt và đặc biệt là tiền lẻ cho lưu thông.

Theo các nguồn tin của Áo, Guếc-gây - nhân vật mà báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" gọi là một người "không có tài cầm quân"(!!)- dường như đã từ bỏ quyền chỉ huy. Chúng tôi chẳng

cần phải chứng minh tính chất phi lý của những tin đồn ấy làm gì. Tốt hơn, chúng tôi xin dẫn ra thông báo dưới đây của báo "Lloyd" của Áo về các chiến dịch gần đây của người du kích tài giỏi ở Xíp-xơ:

"Phó nguyên soái Răm-bếch, chỉ huy ở Xíp-xơ hai lữ đoàn quân đội hoàng đế - quốc vương của tướng Gơ-xơ và của công tước I-a-blô-nốp-xki, cho đến tận ngày 18 tháng này đã có những cuộc đụng độ thường xuyên với quân đoàn phiến quân của Guếc-gây. Từ Ca-sau - vùng này đã bị quân đội hoàng đế - quốc vương tảo thanh - Guếc-gây đã chuyển đoàn xe tải của mình đến Tít-xa, với đội hộ tống nhỏ, đi về hướng Đê-brét-xen. Để yểm hộ cho đoàn xe vận chuyển này, ông đã tung hết lực lượng của mình ra để ngăn chặn các đội quân đang truy đuổi ông, vì vậy chỉ để lại ở Ca-sau hai đại đội kỵ binh nhẹ. Sau khi đội hậu vệ của ông bị hất ra khỏi Va-len-đoóc-phơ về phía Mác-ghi-tơ-phan-va, hơn nữa các đội tinh binh hoàng đế - quốc vương đã chiếm được năm khẩu pháo(!), ông đã tập trung chủ lực của mình trên con đường này - con đường này là một dải hẹp trong thung lũng của sông Héc-nát và nó tạo thành một vật cản nghiêm trọng đối với bước tiến quân của quân đội hoàng đế - quốc vương. Trên con đường dẫn đến Ê-pê-ri-e-sơ, quân đoàn yếu hơn của phía Hung-ga-ri nhanh chóng rút lui vì sợ bị đội quân đồn trú cũ của Ca-sau cô lập trên con đường đèo núi. *Bộ binh* Hung-ga-ri nói chung rất tồi, và không chỉ vì nó không được huấn luyện và không có kỷ luật - những khiếm khuyết ấy có thể phần nào được bù đắp bằng *sự nhanh nhẹn về thể chất vốn có của người Ma-gi-a và bằng thái độ khinh thường do họ thể hiện trong chiến đấu đối với cái chết*, - mà chủ yếu vì nó có *những sĩ quan* vụng về, hèn nhát, *chọn đến từ mọi xó xỉnh trên thế giới*, không được binh lính tin cậy. Ngược lại, *kỵ binh*, luôn luôn dũng cảm, mặc dù những người chỉ huy của họ phần lớn được để bạt từ các hạ sĩ quan, ngu dốt, nhưng ít ra cũng không biết sợ là gì. Ở đây, trong vùng núi, khả năng sử dụng họ không nhiều, song họ thường hay xuống ngựa để yểm hộ pháo binh và tạo cho những binh lính khác lòng dũng cảm. Trong khâu trinh sát họ dũng cảm đến mức liều lĩnh và gây nhiều vất vả cho các đơn vị quân đội hoàng đế - quốc vương.

Những cuộc xung đột của phiến quân với quân đội hoàng đế - quốc vương ở khu vực này chỉ giới hạn ở việc bắn nhau qua lại, ở những cuộc đụng độ lẻ tẻ và bằng việc đấu pháo. Khi các tiểu đoàn tới gần thì phiến quân rút lui, hội quân vào ngày 19 tháng này ở Ca-sau, sau đó bằng những cuộc chuyển quân nhanh chóng họ đã toan tới được sông Tít-xa để hoặc là hội quân với Đem-bin-xki, hoặc là *bỏ chạy* về Đê-brét-xen(!).

Để nghênh đón phiến quân, Ca-sau đã được trang trí đèn sáng lóa, Guếc-gây được nghênh đón bằng một cuộc rước đuốc, và như vậy thành phố này đã tránh được việc đến

bù chiến tranh - giống như thành phố Ê-pê-ri-e-sơ phải gánh chịu. Rồi các vị khách hiên ngang ấy bỏ chạy, và ngày 19 quân đội hoàng đế-quốc vương chiếm lại thành phố Ê-pê-ri-e-sơ, và hôm kia thì chiếm Ca-sau. Tại làng Pê-trô-vi-an, nằm giữa Ê-pê-ri-e-sơ và Ca-sau - nơi mà nông dân đã bắt làm tù binh một số lính kỵ binh và chở chúng sang bên kia núi để nộp cho quân đội hoàng đế - bọn phiến loạn đã trừng trị nông dân bằng cách đem xử bắn viên quan tòa sở tại và một vị bồi thẩm. Chúng tôi, những người quê ở Xíp-xơ, bị những vết tím bầm; chỉ có các điểm dân cư trên đường núi Ca-sau là bị thiệt hại nặng trong các cuộc bắn nhau qua lại. Thành phố Noi-đoóc-phơ đã phải trả giá về sự phản trắc của mình bằng cuộc tập kích - mà chúng tôi đã nhắc tới - của thiếu tá Ki-de-vết-téc chỉ huy quân đội hoàng đế, giờ đây lại bị bốn đại đội dân binh Xlô-va-ki-a, dưới quyền chỉ huy của Stu-rơ[95] chiếm, điều này tất nhiên ít dễ chịu hơn là cuộc chiếm đóng của quân đội hoàng đế. ***Nhưng tất cả chúng tôi vẫn còn lo ngại trước sự hiện diện ở Lu-blô của một đội phiến quân dưới sự chỉ huy của đại tá nghĩa quân Au-lích, là người hình như có ý định hoạt động trong hậu phương của quân đội hoàng đế***, vì người ta khẳng định rằng ở nhiều địa điểm người ta đã trông thấy các lính kỵ binh. Trong lúc đó, điều làm yên lòng chúng tôi là tướng Phô-glơ với 4 nghìn quân đã từ Ga-li-xi băng qua Bác-phen-đơ đến đây để sẽ nhanh chóng đánh đuổi(?) những lũ phiến quân ấy ra khỏi vùng núi biên cương".

Để làm hình ảnh tương phản với tình hình đó, chúng tôi xin dẫn ra thông báo dưới đây của báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" gửi từ A-gram tới, đề cập đến những mâu thuẫn trong hàng ngũ các dân tộc Nam Xla-vơ:

"*A-gram*, ngày 25 tháng Hai. Trong số ra gần đây của báo "Na-prê-đác", người ta thảo luận các nguyên nhân của việc thi hành tình trạng giới nghiêm ở Các-lô-vít-xơ. Tờ báo ấy xác nhận ý kiến rằng biện pháp quân sự ấy bắt nguồn từ hoạt động của Ủy ban trung ương[120]. Báo "Na-prê-đác" biện hộ cho giáo chủ[1*], người đã ra lệnh tuyên bố thiết quân luật ở Các-lô-vít-xơ. Tiếp đó, báo này đưa tin rằng hiện nay vị giáo chủ ấy độc quyền cai trị, còn Ốt-bo-rơ (Ủy ban trung ương) thì đã ngừng hoạt động và né tránh mọi sự can thiệp công khai vào việc cai quản tỉnh này. Nếu căn cứ vào tờ báo này thì những bất đồng giữa Rai-a-trích và Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích vẫn tuyệt nhiên chưa được khắc phục[99]. Điều này cũng được một ủy viên trong ủy ban hiến pháp Xéc-bi vừa đến đây xác nhận, ông này đã mô tả cho tôi về tình hình tại Vô-ê-vô-đi-na là hoàn toàn không tốt đẹp. Nhờ tin tức ông

---

1*- Rai-a-trích

này cung cấp, tôi có thể thông báo cho quý vị đôi điều về tình hình ở đấy. *Đa số dân chúng muốn có Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích*, ông này chỉ bị Xiếc-mi-a và vùng biên giới Pê-téc-vác-đai-nơ[177] bác bỏ, tại đó, Ra-đô-xa-vlê-vích - được chọn làm chỉ huy quận trung đoàn và được giáo chủ chuẩn y - đã hoàn toàn làm tê liệt những ý định của Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích. Giáo chủ được cử làm người đứng đầu dân sự, và điều có vẻ hơi lạ lùng là ông ta cũng được cử làm người đứng đầu về quân sự của tỉnh này. Người ta xác nhận rằng Rai-a-trích *đã có nhiều vụ xung đột với viên chỉ huy ở Tê-mê-sva-ro*[1*], mà trước kia ông ta thường có quan hệ rất thân mật. Viên chỉ huy này hết sức nỗ lực để khuất phục vùng biên cương Ba-nát và *khôi phục ở đó chế độ quân phiệt cũ*[178]. Nhìn chung nhiều sĩ quan cao cấp đã hướng những nỗ lực liên kết của mình *hoàn toàn vào việc ngáng chân người Xéc-bi ở khắp nơi*. Ru-ca-vi-na và Tê-ô-đô-rô-vích cầm đầu tập đoàn chống Xéc-bi ấy. Tê-ô-đô-rô-vích đã để mất hết mọi cảm tình do hành vi thô lỗ, làm mọi người xa lánh, và do lối suy nghĩ "đen-vàng"[101] quá đáng của mình. Thái độ không khoan dung của ông ta đối với bất cứ ai không đeo đai quân đội hoàng đế - quốc vương đã đi quá xa đến nỗi ông ta đã chỉ muốn trả lương hạ sĩ quan cho các sĩ quan chỉ huy các đơn vị quân lính thuộc dân tộc Xéc-bi. - Ủy ban hiến pháp Xéc-bi cách đây không lâu đã bắt đầu hoạt động, kết quả đầu tiên của các phiên họp của ủy ban này là luật bầu cử đã được soạn thảo hoàn chỉnh áp dụng cho xứ Vô-ê-vô-đi-na".

"Nước quân chủ thống nhất" sẽ còn phải trải qua những thử thách nghiêm trọng nếu bất ngờ bùng nổ cuộc nổi loạn đại Xla-vơ ấy - cuộc nổi loạn hiện đang chín muồi khắp nơi ở khu vực Xla-vơ thuộc Áo!

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 6 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 239, 7 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1*- Ru-ca-vi-na

CÁC BÀI TƯỜNG THUẬT CỦA TỜ "KÖLNISCHE ZEITUNG" VỀ CHIẾN TRANH

Hôm qua là một ngày vui của tờ "Kölnische Zeitung", song, đáng tiếc nó bị u ám đôi chút bởi một sự giận dữ mang tính chất đạo đức. Nguyên nhân của niềm vui là tin điện gửi đến từ Ôn-muýt-xơ báo tin về chiến thắng bảo là do Vin-đi-sơ-grét-xơ giành được; còn sự giận dữ mang tính chất đạo đức của báo này dĩ nhiên vẫn lại do chúng tôi chứ không phải ai khác, do những nhận xét của chúng tôi về mức độ tin cậy của các bản tin Hung-ga-ri[1*]. Sao vậy ! Cái tờ báo nhãi ranh vô dụng "Neue Rheinische Zeitung" ấy lại dám khẳng định rằng tờ "Kölnische Zeitung" "cho đến nay chưa một lần chứng minh được dù chỉ một thông báo của Ma-gi-a là trò bịa đặt", trong khi bản thân tờ "Neue Rheinische Zeitung" đã xác định, một cách có phê phán, tính xác thực của những thông báo ấy! Và để kết thúc là ba dấu chấm than, dấu chấm than sau dữ hơn và bực bội hơn dấu chấm than trước.

Chúng tôi sẽ không làm nguội bớt bầu nhiệt huyết thiêng liêng của nhà chính luận của tờ báo láng giềng, nhiệt huyết của ông ta trong việc đấu tranh cho chân lý, cho chính nghĩa và vì Vin-đi-sơ-grét-xơ. Hôm nay chúng tôi chỉ giới hạn - những tin vui từ Hung-ga-ri thật rất ít ỏi,ở việc "xác định một cách có phê phán" "tính xác thực" của những thông báo hôm qua của tờ "Kölnische Zeitung".

1* Xem tập này. tr. 240-241.

Tờ "Kölnische Zeitung" lập tức mở đầu với một vẻ nghiêm nghị:

"Hôm nay chúng tôi đã có thể thông báo *điều rõ ràng hơn* từ cả hai chiến trường". Cụ thể là: "Hôm nay, đối với thông báo dài của tờ "Breslauer Zeitung" về thắng lợi của quân Ma-gi-a, chúng tôi cũng buộc phải đối xử giống như cách chúng tôi đã thường xuyên đối xử với những thông báo loại đó: lại xác nhận rằng thông báo ấy chẳng qua là *những chuyện đơm đặt nực cười. Thất bại* không có thực của Vin-đi-sơ-grét-xơ đã biến thành *thắng lợi* của ông, còn trong thông báo về việc Bem *chiếm Héc-man-stát thì không có một chữ nào là sự thật cả*".

Điều này nghe thật tuyệt vời. Chỉ ngoáy bút một cái là nhà chính luận của chúng ta thuộc tờ báo láng giềng ở đây đã lật tẩy được thông báo của Hung-ga-ri về hai "điều bịa đặt" thô bạo, thông báo đó đã được nhà chính luận ấy - xin hãy lượng thứ cho chúng tôi - cho bạn đọc của mình biết quá muộn, căn cứ vào các tờ báo của Áo.

Còn bây giờ chúng ta hãy xem xét chi tiết vấn đề này.

Thoạt đầu, người ta cho đăng bức điện gửi từ Ôn-muýt-xơ, được coi là đáng tin cậy, không thể bị hoài nghi gì cả. Nhưng xin hỏi, tại sao cái tờ báo đầy vẻ hân hoan ấy của Khuên lại thấy không cần thiết cho đăng một tin đem lại một sắc vẻ rất độc đáo cho bức điện ấy? Vào đúng cái ngày chính phủ Viên loan truyền tại Viên tin tức về cái gọi là chiến thắng của Vin-đi-sơ-grét-xơ, thì nó *đã giữ lại tại bưu điện tất cả các thư và báo đến từ Pét*, chắc là do vui mừng vì thắng lợi chói lọi của vũ khí chế tạo trong nước. Tờ "Kölnische Zeitung" tất phải - cũng giống như chúng tôi - đọc bản tin ấy ít ra cũng ở nửa tá những tờ báo ở vùng đông nước Đức. Nhưng để không làm u ám niềm vui của bạn đọc của mình nhân chiến thắng của "quân đội Đức", tờ báo ấy đã hành động như chính phủ Áo, nó không công bố tin ấy. Đó là ví dụ về việc tờ "Kölnische Zeitung" "xác định một cách có phê phán tính xác thực" của những tin điện của Áo về chiến thắng.

Nhưng đó vẫn chưa phải là tất cả. Như thế quân Ma-gi-a đã bị đánh bại ở Ca-pôn-na. Điều này "thật trọng đại".

"Bởi vì Ca-pôn-na càng ở phía đông xa Đuên-đi-uê-sơ, do vậy, quân Hung-ga-ri đã hoàn toàn *rút lui*".

Tờ "Kölnische" đáng yêu cho rằng chỉ có bị đánh bại thì mới có thể "rút lui"! Và sau cùng, nhà chính luận của chúng ta thuộc tờ báo láng giềng lướt nhìn bản đồ rồi cho là quân Ma-gi-a không khỏi đã phải chịu thất bại ở Ca-pôn-na, bởi vì "Ca-pôn-na càng ở phía đông xa Đuên-đi-uê-sơ" ! Qủa thật là rất "trọng đại" !

Tiếp nữa:

Tờ "Schlesische Zeitung" - tuy nhiên, phóng viên của báo này chưa hay biết gì về trận đánh đã diễn ra - đã đưa tin từ Viên về sự việc này (!):

"Quân Hung-ga-ri lại rút lui ở khắp nơi, công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ chuẩn bị vượt sông Tít-xa và tiến về *Đê-brét-xen*. Tới đây ắt sẽ xảy ra một trận đánh lớn, nghĩa là (!) Đê-brét-xen sẽ đầu hàng, "đám tay chân" của nghị viện[179] sẽ bị giải tán và qua đó toàn bộ cuộc khởi nghĩa sẽ kết thúc".

"Công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ *chuẩn bị* vượt sông Tít-xa và tiến về Đê-brét-xen". Đích thân công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ nói như vậy, và bổn phận của mọi người lương thiện là tin vào lời của ông ta. "Công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ *chuẩn bị*"! Nhờ ơn trời, đã gần sáu tuần nay, "công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ *chuẩn bị* vượt sông Tít-xa" và "*tiến* về Đê-brét-xen", vậy mà ông ta vẫn đứng nguyên tại chỗ. Nhưng nếu biết cách - giống như nhà chính luận thuộc tờ báo láng giềng - phân biệt "một điều rõ ràng hơn" với "những trò đơm đặt nực cười" thì, với lời cam đoan của "công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ" rằng ông ta "*chuẩn bị* vượt sông Tít-xa" và "*tiến* về Đê-brét-xen", cần xem như toàn bộ cuộc chiến tranh Hung-ga-ri đã kết thúc. "Đê-brét-xen đã đầu hàng, "bọn chân tay" của nghị viện đã bị giải

tán và qua đó toàn bộ cuộc khởi nghĩa đã kết thúc". Mọi cái đều diễn ra trong nháy mắt. Nhà chính luận của chúng ta thuộc tờ báo láng giềng đã từng bao nhiêu lần "vượt" sông Tít-xa và chiếm được Đê-brét-xen, theo tin tức của ông ta thì số quân Ma-gi-a bị giết nhiều hơn số cư dân trong toàn Hung-ga-ri; và cách đây bốn tuần lễ ông ta hân hoan: "Cuộc chiến tranh ở Hung-ga-ri sắp kết thúc",- cũng chính nhà chính luận ấy bỗng nhiên, sau một thời gian dài buồn rầu, lại được nạp điện và lại hô to: "Chiến tranh sắp kết thúc, Parturiunt montes[1*]" v.v., và đó không phải là "những trò đơm đặt nực cười", đó là "điều rõ ràng hơn"!

Báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" cũng theo kiểu đó mà tạo ra những thắng lợi của người Áo, đang trở thành kẻ cạnh tranh nguy hiểm với tờ "Kölnische Zeitung". Chẳng hạn, hôm nay báo ấy đưa tin từ Pét:

"Thất bại gánh chịu do hành động phản trắc ô nhục đối với quân đội hoàng đế - quốc vương ở Tơ-ran-xin-va-ni-a *giờ đây được bù đắp bằng cuộc tấn công thật sự vào Cô-moóc-nơ* đã bị pháo kích" .

"Đó là tất cả tin tức từ chiến trường chủ yếu. Tại đây. cuộc chiến tranh ở Hung-ga-ri - sau khi phía Áo *lại tiếp tục tấn công* - đang bước vào *giai đoạn thứ hai*".

Người láng giềng của chúng tôi cho phép cuộc chiến tranh Hung-ga-ri bước vào "giai đoạn" thứ mấy, điều đó nói chung không quan trọng. Điều đáng chú ý hơn sẽ là lời đáp cho câu hỏi : những bài tin của tờ "Kölnische Zeitung" về cuộc chiến tranh Hung-ga-ri đã bước vào "giai đoạn" nào?

Ngay khi cuộc chiến tranh mới nổ ra, ngay trước khi quân Áo có mặt ở Pét, chúng tôi đã lưu ý rằng chiến trường đích thực sẽ chỉ là địa điểm ở phía sau Pét, nằm giữa sông Tít-xa và sông Đa-nuýp, và kết cục cuối cùng của cuộc chiến sẽ được giải quyết ở chính khu vực

1*- trái núi sẽ đẻ con

sông Tít-xa, thậm chí có thể ở phía bên kia sông Tít-xa. Ngay lúc ấy, chúng tôi đã nói rằng những phẩm chất chiến đấu đặc thù của quân Ma-gi-a, những thiếu sót vốn có của quân Áo, những khó khăn về cung cấp lương thực và tất cả những đặc điểm của lãnh thổ đều mách bảo quân Ma-gi-a chọn khu vực này[1*]. Đã nhiều lần, đặc biệt là chỉ vài ngày trước đây, chúng tôi đã nêu rõ rằng tất cả "những cuộc rút lui" của quân Hung-ga-ri về phía Tít-xa tuyệt đối không chứng minh điều gì cả, bởi vì đối với họ chính sông Tít-xa là tuyến phòng thủ tự nhiên, ở phía sau tuyến này tạm thời họ hầu như không bị với tới. Chúng tôi xin nhắc lại: Vin-đi-sơ-grét-xơ càng tiến xa thì tình cảnh của ông ta lại càng khó khăn, quân đội của ông ta càng yếu, quân Hung-ga-ri càng có nhiều cơ hội giành thắng lợi. Ngoài ra còn phải nói thêm rằng kết cục của cuộc chiến càng lùi xa thì quân Hung-ga-ri càng có nhiều thời gian để vũ trang, tổ chức và củng cố quân đội non trẻ của mình, trong khi tình cảnh của quân đội hoàng đế đúng ra là xấu đi, chứ không phải tốt hơn lên.

Thậm chí trong trường hợp tin tức của phía Ma-gi-a về thất bại của quân Áo thật sự không chính xác, thì "thắng lợi" của quân Áo chung quy cũng là những cuộc đụng độ hoàn toàn không đáng kể với đội hậu vệ Ma-gi-a, có nhiệm vụ yểm hộ cuộc rút lui của quân chủ lực về hướng Tít-xa và Héc-nát. Một vị tư lệnh như Đem-bin-xki - nếu ông không *hoàn toàn tin chắc* vào kết cục thuận lợi - sẽ không chấp nhận một trận đánh quyết định nếu *chưa đến được* tới con sông, khi mà đối với ông ta, làm việc đó *bên kia con sông* thì có lợi hơn.

Nhưng, như đã nói, tạm thời chưa có bất cứ số liệu nào cả, và không một thông báo nào của Ma-gi-a cũng như không một tin điện nào có được bất kỳ sự xác nhận nào cả. Những thư và báo từ Viên đến thì chúng tôi không nhận được, các tờ báo xuất bản ở Brê-xláp

1* Xem tập này, tr. 133-134.

cũng không có vì chúng không được xuất bản vào thứ hai, trong các báo ở Béc-lin không có gì mới, còn các báo xuất bản ở Lai-pxích và Pra-ha - những báo này đăng tin chậm một ngày - thì chỉ đăng những bức thư gửi từ Pét ngày 27, trong những thư ấy chưa có gì về trận đánh nổ ra ngày 26, và điều đặc biệt thấy rõ là chúng không dẫn ra bản tin khẩn về chiến thắng của Ôn-muýt-xơ.

Bây giờ nó đưa tin tiếp :

"Chúng tôi *không có* những tin tức tỉ mỉ hơn gửi từ Tơ-ran-xin-va-ni-a".

Tin này về tình hình vắng tin tức dù sao cũng rất "rõ ràng"! Đây là cách thức tuyệt vời để bác bỏ "những trò bịa đặt nực cười" của phía Ma-gi-a !

"Tờ "Breslauer Zeitung" nói chung không vô tư" (lời nhận xét ngây thơ ở cửa miệng vị hàng xóm bài Ma-gi-a của chúng tôi!) "có lẽ đã miêu tả tình hình của quân Áo là *quá* vô vọng, tình cảnh ấy trước đây thật ra đã *rất khó khăn*, nhưng thời gian gần đây *dù sao* tình hình cũng đã tốt hơn".

"Có lẽ, dù sao" ! "Tình hình của quân Áo *dù sao* cũng đã tốt hơn"! "*Có lẽ*, đã miêu tả là *quá* vô vọng"! Những tin tức "rõ ràng hơn" đáng chú ý, trong đó không có gì "rõ ràng" cả, ngoài sự thú nhận đầy nước mắt rằng tình cảnh của quân Áo "*trước đây thực ra rất khó khăn*"!

"Chuyện Héc-man-stát bị đánh chiếm là sự bịa đặt của phía Ma-gi-a; điều đó tuồng như đã xảy ra vào ngày 15 tháng Hai, còn tờ "Lloyd" ở Viên, trên các cột báo của mình, đã dẫn ra bức thư gửi đi từ Héc-man-stát đề ngày 16 tháng Hai, trong đó tác giả bức thư ấy không nói gì đến sự đánh chiếm tưởng tượng, mà ngược lại, v.v"..

Bức thư này gửi từ Héc-man-stát - bảo là đề ngày 16 - hoàn toàn không nói gì đến số phận của Pu-khơ-nơ bị đánh bại, ngày 12 lại tập hợp quân lính của mình ở Héc-man-stát, không nói gì về tình hình của Bem đang tấn công băng qua Muyn-bác, mà bức thư ấy chỉ nói nhảm nhí về những cuộc tập kích của quân Xê-cle-rơ[117], về việc chỉ còn phải trụ vững ít ngày chờ đến khi "các lực lượng vũ trang

bách chiến bách thắng của hoàng đế - quốc vương tiến lại từ tứ phía" (từ đâu?) loại bỏ hiểm nguy v.v.. Nói tóm lại, bức thư ấy thật sự không nói gì cả, ngoài những điều đã biết từ lâu, và bức thư ấy mang tất cả những nét của một bài văn viết bởi bác ở ngay Viên. Trong điều kiện không có bất cứ một thông báo chính thức hoặc nửa chính thức nào, tại sao các báo tư nhân lại có được tin tức ngày 16 gửi từ Héc- man- stát ? Vậy mà niềm tin vững chắc của tờ "Kölnische Zeitung" lại dựa trên tài liệu giả ấy ! Bằng những dữ kiện như vậy, tờ báo ấy dựa trên "một sự phân tích có tính phê phán để rồi khẳng định" rằng những thông báo của Ma- gi- a là "những trò bịa đặt nực cười" !

Ngoài ra, báo "Kölnische" còn dẫn ra một số chuyện ngồi lê đôi mách, làm người ta cười nhạo, về những nhà hát nghiệp dư của sĩ quan ở Cô- moóc- nơ, về cái gọi là sự từ chức của Guếc- gây, về "những ý định" của Nu- ghen- tơ v.v., và báo ấy kết luận, như mọi lần, *"bên cạnh những suy xét đáng được chú ý* của báo chí Áo, về việc quân Nga tiến vào". Khi các ngài ấy không có được những suy xét của mình thì bao giờ trong giây phút cần thiết cũng có một loạt những sự suy xét đáng được chú ý để đem đăng lại theo ý muốn của mình.

Các ngài thuộc tờ "Kölnische Zeitung" là như vậy. Vì quá hèn nhát nên không thể tham gia vào một cuộc luận chiến nào đó sẽ hoàn toàn vạch trần sự trống rỗng, sự ngu si và sự hèn nghèo nàn về trí tuệ của họ, nên những anh chàng vô sản lưu manh văn chương ấy, để trả thù tất cả những đòn đánh vào họ, đã mưu toan trút hết sự giận dữ của mình lên đầu dân tộc Hung- ga- ri nhỏ bé đang chiến đấu với kẻ địch trội hơn họ nhiều. Tờ "Kölnische Zeitung" đâu cần biết rằng dân tộc anh hùng năm triệu người ấy - hơn nữa lại có những sĩ quan toàn là bọn phản bội - đã buộc phải trụ vững trước sức tấn công của toàn bộ sức mạnh của Áo và Nga và của một loạt dân tộc cuồng tín, rằng dân tộc ấy tiến vào một cuộc chiến đấu không cân

sức mà so với cuộc chiến đấu ấy thì cuộc chiến tranh cách mạng của nhân dân Pháp chỉ là trò chơi của trẻ con. Trước kia, báo ấy gọi người Ma-gi-a là "lũ hèn nhát", "lũ khoác lác" v.v., còn khi những kẻ hèn nhát ấy, cuối cùng, đã làm cho toàn bộ nước Áo hùng mạnh bỏ chạy, khi những kẻ hèn nhát ấy đã buộc nước Áo, giống như một nước bé nhỏ loại ba, phải nhục nhã cầu xin người Nga giúp đỡ chống lại mấy triệu người Ma-gi-a, và sau đó, khi có 20 nghìn quân Nga được ném vào đĩa cân làm cho cán cân nghiêng về phía nước Áo, thì tờ báo đáng kính ấy đã không thể kìm được niềm hân hoan của mình! Và ngay bây giờ, mỗi khi nhận được dù một tin tức nhỏ nhất, đôi chút có lợi cho bọn giết người thuê của hoàng đế, thì trên các cột của tờ "Kölnische Zeitung" lại ngự trị niềm hoan hỷ, nó vui mừng về chiến thắng của các lực lượng vượt trội hơn không kể xiết, nó khoái trí trước cảnh chiến đấu tuyệt vọng của một dân tộc nhỏ dũng cảm chống lại hai cường quốc hết sức to lớn của châu Âu !

Năm 1831, khi còn tồn tại chế độ kiểm duyệt[180] thì không một tờ báo Đức nào dám hâm mộ quân Nga ngày càng siết chặt vòng vây xung quanh Vác-sa-va[181]. Hồi ấy, tất cả mọi thiện cảm đều dành cho phía Ba Lan, còn những ai không có những thiện cảm ấy thì ít ra họ cũng im lặng. Còn bây giờ, chúng ta có tự do báo chí, thế là tờ "Kölnische Zeitung" có thể đàng hoàng ném một cách đê tiện nhất vào mặt người Ma-gi-a tất cả những điều phi lý bỉ ổi của mình.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 7 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 240, 8 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* BẢN TIN SỐ 26 CỦA BỘ CHỈ HUY ÁO

Ngay sau khi bài báo này viết xong, chúng tôi nhận được bản tin số 26 sau đây, trong đó Vin-đi-sơ-grét-xơ dũng cảm rốt cuộc đã thông báo cho chúng ta về chiến thắng chói lọi của mình ở Ca-pôn-na mà cho đến nay người ta chỉ được biết theo tin điện mà thôi:

"Từ Duên-đi-uê-sơ, thống chế Vin-đi-sơ-grét-xơ đã ra lệnh cho phó nguyên soái Slích-cơ ngày 26 tháng Hai phải từ Pê-téc-va-sác tiến quân qua Véc-pê-lét để hội quân với quân chủ lực nhằm mở cuộc tấn công chung đánh vào phiến quân. Ngày 26 tháng Hai, các quân đoàn của phó nguyên soái Vrơ-bna và của phó nguyên soái Svác-xen-béc đã đụng phải quân địch ở Ca-pôn-na. Lúc đầu quân địch có ý định uy hiếp sườn trái của quân ta, dùng hai tiểu đoàn chiếm lĩnh cao điểm có rừng bao bọc. Song, quân địch đã bị đánh bật ra khỏi cao điểm ấy sau trận đánh giáp lá cà. Sau đó, quân địch toan dùng kỵ binh chọc thủng cánh quân trung tâm của ta, cả ở đây nữa, quân địch cũng bị đánh bật, và ở mọi nơi quân địch phải rút về Ca-pôn-na và Ca-lô. Bóng đêm tràn xuống đã chấm dứt trận đánh của ngày hôm ấy. Sáng ngày 27 thống soái Vin-đi-sơ-grét-xơ lại tiếp tục cuộc tấn công ngay khi ông biết tin phó nguyên soái Slích-cơ đã tới nơi. Slích-cơ đã đến muộn, vì chỉ sau trận đánh quyết liệt ông mới băng qua được khe Si-rốc rất hẹp đã bị quân địch chiếm giữ. Vin-đi-sơ-grét-xơ đã ép quân địch đến Véc-pê-lét, nơi quân địch đã cố thủ, và địa điểm này chỉ bị đánh chiếm sau một trận đánh nóng bỏng. Kẻ địch tìm cách chiếm lại Ca-pôn-na, hai lần tấn công địa điểm này với sự yểm trợ của lực lượng pháo binh đông đảo, nhưng quân địch đã thất bại. Sau trọn một ngày giao chiến, phiến quân đã rút lui và chiếm trận địa ở Mác-la-rô. Trong trận đánh chiếm Ca-pôn-na, tiểu đoàn Da-ni-ni[105] bảo vệ ngôi nhà thờ đã bị bắt làm tù binh. Quân địch bị tổn thất: từ 200 đến 300 người bị giết và từ 900 đến một nghìn người bị bắt làm tù binh; quân đội hoàng đế-quốc vương bị thiệt hại ít hơn, tuy chưa thông báo những số liệu chính xác".

Qua bản tin này thấy rõ:

1) Ngày 26 *quân Hung-ga-ri* đã thật sự - như các "trò bịa đặt" của Ma-gi-a đã nêu *hoàn toàn chính xác - giành được ưu thế đối với Vin-di-sơ-grét-xơ*. Vì nếu - như bản tin khẳng định - quân đội hoàng đế quả thật ngày 26 đã giành được thắng lợi, thì sang ngày hôm sau, được quân đoàn Slích-cơ - Sun-txích tăng cường, lẽ ra họ đã có thể giáng cho quân Hung-ga-ri một thất bại nặng.

2) "*Thắng lợi*" của Vin-đi-sơ-grét-xơ tựu trung lại chỉ là một trận hết sức nhỏ, bằng chứng về điều đó là con số tử trận rất ít ỏi của phía Hung-ga-ri. Sau hai ngày giao chiến có 300 người chết! Về chuyện một tiểu đoàn bị bắt làm tù binh thì điều đó chưa có nghĩa gì cả.

Trong quân đội Hung-ga-ri, trong hàng ngũ sĩ quan, vẫn có những kẻ phản bội cao cấp, chỉ chờ có thời cơ là bố trí các đơn vị của mình sao cho giữ được thế diện và có khả năng đầu hàng làm tù binh. Lòng dũng cảm quên mình của binh lính Ma-gi-a thậm chí đã tạo điều kiện thuận lợi cho hành động phản bội như vậy.

3) Quân đội hoàng đế biết rất rõ tổn thất *của phía Hung-ga-ri*, nhưng chưa biết rõ *tổn thất của mình*, điều này cũng rất "quan trọng".

4) Sau hết, còn về những ưu thế thực sự mà quân đội hoàng đế giành được, thì những ưu thế ấy *chỉ đóng khung vẻn vẻn trong một dặm lãnh thổ chiếm được*. Quân Hung-ga-ri bắt đầu trận đánh ở Ca-pôn-na và Véc-pê-lét, còn giờ đây thì đang có mặt ở Mác-la-rơ, cách một dặm về phía đông. Éc-lau, cách Mác-la-rơ một dặm về phía bắc, hình như vẫn ở trong tay quân Ma-gi-a và được dùng làm điểm tựa cho cánh phải của họ; nếu không thì bản tin đã hân hoan một cách thích đáng lu loa về việc thành phố quan trọng này đã bị quân Áo chiếm lại.

5) Summa Summarum[1*]: sau khi đạt được mục tiêu của cuộc hành quân của mình đến cửa ngõ thành phố Pét, quân Hung-ga-ri đã rút lui mà không nghênh chiến trận đánh quyết định ở một địa hình ít có lợi cho họ. Họ chỉ giao chiến khi cần thiết để yểm hộ cuộc rút lui của họ về sông Tít-xa và Héc-nát, cũng như để kìm chân quân đội hoàng đế ở một khoảng cách khá xa. Mục tiêu này đã *hoàn toàn đạt được*.

Bằng chứng về điều đó là toàn bộ giọng điệu của bản tin và việc quân đội hoàng đế đã chỉ tiến lên được vẻn vẹn một dặm, theo sự thú nhận của chính họ. Cuộc tấn công của quân Hung-ga-ri, khiến cho họ chỉ cách Pét có sáu dặm, ngoài tác động tinh thần còn có kết quả dưới đây: Guếc-gây đã hội quân được với chủ lực, và các tỉnh nằm giữa Héc-nát, Tít-xa và dãy núi Các-pát đã sạch bóng quân Áo. Quân Ma-gi-a có thể kéo cánh quân bên phải của mình về phía dãy núi Các-pát và trực tiếp bắt liên lạc với những người cách mạng ở Ga-li-xi[182]; họ đã đánh bật Slích-cơ ra khỏi căn cứ tác chiến của ông ta (Ga-li-xi) và qua đó đã buộc quân Áo phải thay đổi toàn bộ kế hoạch thực hiện chiến dịch của họ.

Tờ "Kölnische Zeitung", như đã biết, có các thông tin gửi đến ngày 16 từ Tơ-ran-xin-va-ni-a, và nó lẽ ra vẫn có thể hiểu rõ vì sao bản tin lại không nhắc một chữ nào đến các sự kiện ở Héc-man-stát, diễn ra trước ngày hôm ấy.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 7 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 240, 8 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1*- Tóm lại; Kết quả chung

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Hôm qua, chúng tôi đã dẫn ra một đoạn trích trong bản tin quân đội gần đây nhất (bản tin số 26)[1*] đăng trong bản tin in thạch ở Viên[175]. Hôm nay chúng tôi đã có toàn văn bản tin ấy.

Cho dù Vin-đi-sơ-grét-xơ có cố gắng miêu tả các trận đánh ở gần Ca-pôn-na[174] là một trận đánh lớn thế nào đi nữa, dù ông ta có hăng hái loan truyền tin tức về những trận đánh giáp lá cà, về những cuộc tập kích của kỵ binh, về các trận pháo kích v.v. đến mấy đi nữa, thì ông ta cũng cũng bị lật tẩy bởi chính số lượng tù binh và lính tử trận do chính ông ta nêu ra: 200-300 người bị chết của phía Ma-gi-a trong vòng hai ngày diễn ra trận đánh lớn, trong đó "chúng ta đã đánh nhau ở khắp nơi với *chủ lực* quân địch"! Rõ ràng là về phía Ma-gi-a chỉ có một vài quân đoàn tham chiến; mà như hôm qua chúng tôi đã nêu ra, những quân đoàn này trước hết được dùng để yểm trợ cuộc rút lui của chủ lực và kìm chân quân Áo ở một khoảng cách khá xa. Bởi vì trong một trận đánh giữa hai đạo quân lớn, đặc biệt nếu trận đánh ấy kéo dài hai ngày, thì số thiệt hại không chỉ hạn chế ở mấy trăm người mà thôi.

Điều xem ra còn nực cười hơn nữa là lời khoác lác của Vin-đi-sơ-grét-xơ khi ông ta nói đến "*ưu thế về số lượng*" của quân Ma-gi-a. Cuộc chiến tranh ở Hung-ga-ri lẽ ra đã kết thúc từ lâu rồi, nếu dân tộc Hung-ga-ri nhỏ bé có thể đạt được chí ít *sự ngang bằng* "*về số lượng*" với quân đội hoàng đế; nhưng ưu thế về số lượng ! Ưu thế của 5 triệu người đối với 31 triệu ! !

1* Xem tập này. tr. 259.

Có một bài tin thậm chí còn đi đến chỗ khẳng định rằng 27 nghìn quân Áo ở gần Ca-pôn-na đã đánh bại lực lượng Ma-gi-a đông gấp đôi họ! Ngoài ra, thông báo ấy đã được soạn thảo một cách khéo léo và có vẻ thật một cách lạ lùng, đến nỗi bài tin ấy thông báo thẳng một mạch rằng số quân Ma-gi-a trở về Éc-lau đã được *Gơ-xơ* đón ở đó. Nhưng, như đã biết, Gơ-xơ lảng vảng ở đâu đó cách đấy 30 dặm, tại khu vực Ca-sau và Ê-pê-ri-e-sơ, thế mà bỗng nhiên ông ta đã tiến đến Éc-lau rồi !

Tuy nhiên, bản tin không chứa đựng điều gì mới mẻ, và chúng tôi có thể bình thản gác nó sang một bên.

Bây giờ chúng tôi chuyển sang Tơ-ran-xin-va-ni-a. Thật ra, ở đây Bem đã không chiếm Héc-man-stát, vì một nguyên nhân rất đơn giản. Sau khi sát nhập vào mình cánh quân đông 4 nghìn người vừa tới từ Hung-ga-ri, ông đã tiến ngược lên theo sông Ma-rô-sơ để *hội quân với đội dân binh Xê-cle-rơ*[117]. Trong khi ông tiến từ Muyn-bắc qua ngả Mê-đi-a-sơ thì đội quân Xê-cle-rơ tiến từ phía khác để gặp ông, và ngày 16 lực lượng đông 7 nghìn người đã chiếm Séc-xbuốc. Đội quân đồn trú và một đơn vị dân binh[183] của thành phố này đã bỏ chạy về Héc-man-stát. Bem truy kích số quân ấy và - như tin tức trong bức thư đề ngày 18 gửi từ Héc-man-stát - lại có mặt ở gần thành phố này. Theo một nguồn tin cho biết, Pu-khơ-nơ đã rời bỏ thành phố này.

Qua đó thấy rằng Bem đã lại thực hiện một trong số những cuộc hành quân chiến thắng băng qua xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a, trong đó ông đã nhiều lần bộc lộ mình một cách sáng chói. Những quan hệ của ông với các dân binh Xê-clê-rơ dũng cảm sinh sống ở ngay vùng biên giới Môn-đa-va - mà một thời gian những quan hệ ấy bị Pu-khơ-nơ và người Nga uy hiếp - nay đã được khôi phục lại; một

mối hiểm nguy hết sức nghiêm trọng đã treo lơ lửng trên đầu Dắc-den-lan-đơ, "*những chìa khóa mở cửa Dắc-den-lan-đơ giờ đây nằm trong tay ông*".

Thêm vào đó, người Xắc-xông[142] than phiền về sự chỉ đạo kém cỏi của bộ chỉ huy tối cao và sự thiếu dũng cảm của người Ru-ma-ni, tuồng như thế họ tỏ ra là những kẻ rất hèn nhát. Trong một bản tin có nói:

"Chỉ thiếu sự chỉ đạo giỏi của bộ chỉ huy tối cao, cũng như thiếu lòng dũng cảm và kiên cường ở các đơn vị quân đội Va-la-ki. Cho đến nay tất cả các trận đánh thất bại đều do lỗi của người Va-la-ki. Ở gần Dan-xbuốc, các đơn vị chính quy Va-la-ki đã nằm ẹp ngay sau loạt pháo đầu tiên, còn ở gần Crôn-stát quân Nga đã buộc phải giữ trận địa ở phía sau quân Va-la-ki để các đơn vị Va-la-ki không bỏ chạy tán loạn. Còn trong trường hợp chiến thắng thì bọn lính ấy lại là bọn trộm cướp đầu tiên và hung ác nhất, không thương xót kẻ thù cũng như đồng minh nằm bị thương trên bãi chiến trường".

Chế độ hoàng đế - quốc vương đã sử dụng bọn ăn cướp như vậy đấy để duy trì quyền lực của mình. Tuy nhiên, báo "Siebenbürger Bote" chờ đợi những đội quân hoàng đế -quốc vương sau đây đến tiếp viện:

"Theo các tin tức hiện có, tập đoàn quân được sử dụng cho Tơ-ran-xin-va-ni-a, đặt dưới sự chỉ huy của các tướng Glê-đơ, Tê-ô-đô-rô-vích và Men-ghen, gồm những đơn vị sau đây: 8 tiểu đoàn bộ binh của Lai-ninh-ghen, Ru-ca-vi-na, của người Pê-téc-vác-đai-nơ, người Ru-ma-ni, của người I-li-ri-a và lính vùng biên giới Đức-Ba-nát[139]; 5 đại đội thương kỵ, 300 kỵ binh Xéc-bi, 80 lính Xê-rê-gian[184], 1 khẩu đội phóng lựu, 1 khẩu đội pháo binh hạng nặng ngựa kéo, 2 khẩu đội pháo binh hạng nặng loại thường, 5 khẩu pháo Xéc-bi. Tổng cộng có 15 nghìn người".

Người Phla-măng ở Tơ-ran-xin-va-ni-a[142] sẽ còn phải cầu nguyện Chúa nhiều lần, trước khi con số 15 nghìn người tưởng tượng ra ấy tới nơi. Than ôi, Đa-mi-a-ních và Phét-tơ ở Hạ Ma-rô-sơ còn gây cho họ quá nhiều nỗi vất vả, chính vì vậy họ trao Tơ-ran-xin-va-ni-a cho quân Nga.

Tin từ chiến trường Ba- nát không nhiều. Quân Xéc- bi khoe khoang những chiến công sau đây:

"Tê-rê-di-ô-pen đã bị quân Xéc-bi chiếm, còn từ Xa-va, ngày 25, người ta đưa tin rằng giữa các tiểu đoàn Xiếc-mi-a[185] và quân đồn trú Ma-gi-a ở Noi-da-xơ đã xảy ra một trận đánh tại Phu-tác, kết quả là địa điểm này bị quân đồn trú đốt trụi".

Chúng tôi để ngỏ vấn đề: ở đây cái gì đúng sự thật. Đồng thời chúng tôi còn biết rằng vị anh hùng vĩ đại Nu- ghen- tơ - như chúng tôi nghĩ, từ lâu ông này có mặt ở Hạ Tít- xa hoặc ở vùng phụ cận Pê- téc- vác- đai- nơ - thậm chí chưa vượt sông Đa- nuýp và *mãi bây giờ* ông ta mới "chuẩn bị vượt con sông này ở Mô- kha- sơ"!!

Trong khi ông ta tự an ủi mình bằng những đề án ấy thì quân Ma- gi- a - ngay bên cạnh ông ta, tại tỉnh Tôn- na, ở *hữu* ngạn sông Đa- nuýp, trong hậu phương của Ô- phen - có những hoạt động hết sức táo tợn. Tại đây, ở địa phương mà quân đội hoàng đế - quốc vương rất thường hay "tảo thanh", Péc- txen từ lâu đã bị xem là mất tích, nay xuất hiện trong vai trò thủ lĩnh của quân du kích và làm chuyển động cả vùng này. Chúng ta hãy nghe:

"Tại Ba-ta-xếch, do đợt tuyên truyền ấy, người ta đã bắt được tù binh là một sĩ quan quân đội hoàng đế, còn ở Pác-sơ người ta đã chặn giữ nhân viên giao liên phía hoàng đế và đã tước vũ khí của hai người đi bảo vệ nhân viên giao liên. Tại vùng Đôm-bô-va-rơ, toàn bộ đàn súc vật có sừng thuộc sở hữu của công tước Ê-xtéc-ga-di đã bị giết sạch. Tại La-xha-da, trong thời gian hội chợ cũng đã xuất hiện 50 nghĩa quân từ Đu-na-vét-sơ và Sôn-tơ tay cầm những chiếc roi có cục chì [Bleiknopfpeitsche][316] và lấy đi toàn bộ số súc vật được đưa tới đó để bán".

Những tin tức hôm nay là thế. Thắng lợi của Vin- đi- sơ- grét- xơ chung quy là một cuộc tấn công vu vơ và không có kết quả; những hoạt động của Bem ở Tơ- ran- xin- va- ni- a thì hết sức khéo léo và có kết quả; quân Xéc- bi ở Ba- nát vẫn đóng quân bất lực như trước tại khu vực sông Ma- rô- sơ, còn Nu- ghen- tơ vẫn không vượt nổi sông Đa- nuýp để tiến đến Ba- nát, khu vực nằm giữa sông Đra- va và sông

Đa-nuýp đang chuẩn bị khởi nghĩa chống quân đội hoàng đế - đó là vấn tắt tình hình các bên tham chiến theo những tin tức gần đây nhất.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 8 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 241, 9 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

BẢN TIN SỐ 27. - TIN CHIẾN SỰ

Hôm nay chúng tôi đã nhận được bản tin mới của Áo. Trước khi nói về bản tin này, chúng tôi muốn nêu vắn tắt trở lại trận đánh ở gần Ca-pôn-na[174] và dẫn ra một số nhận xét của tờ báo theo Mét-téc-ních ở Au-xbuốc[1*]; ở cửa miệng cơ quan ngôn luận *này* những nhận xét ấy là hết sức "đáng chú ý". Tờ báo thường mang lại tư tưởng hết sức đen - vàng[101] ấy than phiền như sau:

"Đáng tiếc là trong bản tin công bố về vấn đề này của bộ chỉ huy quân sự (xem ở phía dưới), cũng như trong đa số các bản tin gửi về từ chiến trường Hung-ga-ri lại không nêu ra những điều rất quan trọng: không có các số liệu về các lực lượng tham chiến của cả hai phía, về các cuộc chuyển quân trước đó của kẻ địch, quân của nó gồm những đơn vị nào, ai là chỉ huy các đơn vị quân địch, thậm chí cũng không biết họ tên của viên tổng tư lệnh. Trong khi ấy trong bản tin lại đưa ra nhiều chi tiết không có ý nghĩa đặc biệt".

Và tiếp nữa: "Điều hết sức đáng chú ý là cả bản tin về trận đánh ở Ca-pôn-na cũng nói đến ưu thế về quân số của kẻ địch, tuy tham chiến ở đây là các lực lượng liên hợp của Vin-đi-sơ-grét-xơ và của Slích-cơ. Dưới quyền chỉ huy của vị thống soái tại Hung-ga-ri có vị tất ít hơn 100-120 nghìn người. Thật ra, số quân ấy được bố trí khắp cả nước, cho nên Vin-đi-sơ-grét-xơ sẽ phải tìm cách bao trùm lấy quân địch bằng một vòng cung rộng gồm những binh đoàn hết sức khác nhau. Song cả quân Ma-gi-a cũng không thể tác chiến bằng những lực lượng tập trung từ một địa điểm trung tâm nào đó; Cô-moóc-nơ, Pê-téc-vác-đai-nơ, Xê-ghê-đin v.v. vẫn đứng vững, ở Ba-nát, Tơ-ran-xin-va-ni-a và ở vùng Tít-xa người ta vẫn chiến đấu. Chúng ta đã *uổng công* tìm kiếm, trong các báo ở Viên, A-gram và Tê-mê-sva-rơ, câu trả lời cho các câu hỏi tự nảy sinh tại đó".

Sau những sự hoài nghi ấy của tờ báo quân sự dã chiến "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc thì mọi lời nhận xét của chúng tôi đều thừa.

1*- tờ "Allgemeine Zeitung"

Chúng tôi xin bàn sang bản tin quân sự số 27.

"Ngày 26 và 27, những đơn vị tiên phong của đoàn quân chủ lực thực hiện cuộc tấn công dưới sự chỉ huy của đức ngài nguyên soái bá tước Xu Vin-đi-sơ-grét-xơ, đã tấn công phiến quân và đánh bật chúng ra khỏi trận địa ở phía bên kia Tác-na nằm giữa Ca-pôn-na và Ca-lơ. Các đoàn quân của phó nguyên soái Slích-cơ tấn công Véc-pê-lét và Éc-lau và đã đánh bọc sườn quân địch, và nhờ cuộc chuyển quân thành công ấy, họ đã uy hiếp các con đường rút lui của quân địch về Mi-scôn-xơ và Tô-cai. Ngày 28, ngài thống soái đã tiến quân trên toàn mặt trận và chuyển đại bản doanh của mình đến Mác-la-rơ ngay sau khi quân địch bỏ nó lại và rút lui về hướng Me-đê-kê-ve-sơ.- Vội vã truy kích quân địch đang nhanh chóng rút lui, trung đoàn giáp kỵ của hoàng thân Các-lơ Pru-xki[105] đã đụng đầu ở gần Me-đê-kê-ve-sơ, với các đơn vị hậu vệ của quân địch tập trung ở đây. Trong cuộc chiến đấu ác liệt của kỵ binh, trung đoàn này đã nhận được sự chi viện của các lữ đoàn của Vít-xơ và của Môn-tê-nu-ô-vơ tiến theo sau nó. Trong trận chiến đấu đầu tiên ấy, thiếu tá hoàng thân Hôn-stai-nơ và hai sĩ quan đã bị thương. Ngày 1 tháng Ba, ngài thống soái đã tiến hành một cuộc trinh sát lớn trên toàn tuyến mặt trận kéo dài theo bình nguyên từ Me-đê-kê-ve-sơ chạy qua I-stơ-van đến sông Tít-xa, song, việc làm này đã không đem lại kết quả mong đợi vì sương mù dày đặc và tuyết rơi. - Trong khi đó, quân đoàn của phó nguyên soái Slích-cơ tiếp tục chuyển quân ở sườn phải kẻ địch, bằng cách này đã buộc quân địch rút khỏi Me-đê-kê-ve-sơ vào ban ngày và rút lui về Pô-rô-xlô qua ngả Xê-mê-rê và Ê-ghéc-phác-mô-sơ. Lữ đoàn của Dây-mơ thuộc quân đoàn của phó nguyên soái Slích-cơ đã chiếm Me-đê-kê-ve-sơ. - Đến trưa, khi sương mù đã tan đôi chút, các đơn vị tiền tiêu tiến hành trinh sát đã báo cáo rằng quân địch đang rút về nơi vượt sông Tít-xa ở gần Tít-xa-phuy-rét. Vị thống soái liền phái ba lữ đoàn để truy kích quân địch mà đơn vị hậu vệ của nó đã bị đuổi kịp ở Xê-mê-rê. - Ở gần Ê-ghéc-phác-mô-sơ, quân địch một lần nữa lại cố kháng cự, nhưng đã bị đánh bật và đến chiều tối thì địa điểm này đã bị các đơn vị quân đội bách chiến bách thắng của chúng ta chiếm giữ. Đồng thời thống soái còn phái một lữ đoàn thuộc quân đoàn thứ nhất, dưới sự chỉ huy của thiếu tướng Xây-xbéc, tiến từ Bê-sê-ni-ô theo con đường dẫn đến Pô-rô-xlô, và đến sáng ngày mùng 2 - là ngày đề trong những báo cáo cuối cùng gửi từ đại bản doanh ở Mác-la-rơ - toàn bộ đoàn quân tiến về hướng Tít-xa".

Như đã dự đoán, quân Ma-gi-a lại rút lui về phía sông Tít-xa. Đã hàng trăm lần chúng tôi nói rằng họ sẽ phạm phải hành động khinh suất vô trách nhiệm nếu nghênh chiến trận quyết định ở bờ

phải của con sông mà không *hoàn toàn tin* vào thắng lợi của mình. Như đã thấy qua bản tin dẫn ra trên đây của tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc, ưu thế về quân số của Áo vẫn còn quá lớn. Họ đã có thể tập trung chủ lực của mình, còn quân Ma-gi-a thì đã phải để lại, ở gần Đê-brét-xen và nói chung ở phía bên kia sông Tít-xa - số lực lượng dự bị mạnh và đặc biệt là phần lớn số quân vừa phiên chế của mình. Quân Ma-gi-a đã cho quân Áo thấy rằng trước mặt họ không phải là "bọn thỏ đế", không phải "lũ người ô hợp" tụ họp lại từ mọi phía; và quân Ma-gi-a đã hành động *tuyệt đối đúng đắn* khi họ rút trở về bên kia sông Tít-xa sau khi đã đạt được các mục tiêu của mình.

Qua tất cả các hoạt động quân sự của ngài Vin-đi-sơ-grét-xơ người ta thấy rõ ông ta hiện đang được sự qúy trọng như thế nào trong con mắt của quân đội Hung-ga-ri. Ngày 28, ông ta chiếm được Mác-la-rơ, tức là chỉ tiến lên trong vòng *một giờ*. Ngày mùng một ông ta có mặt ở Me-dê-kê-ve-sơ, nghĩa là lại tiến lên được một dặm. Và ở đây ông ta thậm chí đã không tiến hành cuộc tổng tấn công, mà chỉ thực hiện một "cuộc trinh sát lớn"! Rõ ràng là sau thắng lợi chói lọi của mình ở gần Ca-pôn-na, Vin-đi-sơ-grét-xơ đã truy kích quân Ma-gi-a hăng hái đến nỗi *chỉ* qua hai - ba dặm, ông ta *đã để mất dấu vết quân Ma-gi-a* và đã buộc phải tiến hành cuộc trinh sát thăm dò để trước hết biết xem họ đang có mặt ở đâu!

Trong khi ấy, Slích-cơ tiếp tục di chuyển quân "ở sườn phải của quân địch" và qua đó đã đạt được những kết quả to lớn - "quân địch" đã rút lui chính là về nơi mà nó sẽ phải rút lui về *ngay cả không có* cuộc chuyển quân tuyệt vời đó, cụ thể là về nơi vượt sông chủ yếu để vượt qua sông Tít-xa tại Tít-xa-phuy-rét. Nói chung, trong cuộc chuyển quân ở phía sườn - tuy nhiên, trên bản đồ cuộc chuyển quân ấy trông hết sức độc đáo - có lẽ Slích-cơ đã xử sự trân trọng đối với

quân đội Ma-gi-a đang rút lui, cũng giống như Vin-đi-sơ-grét-xơ trên toàn tuyến mặt trận. Nói vắt tắt, ngày mùng 2, đại bản doanh của Vin-đi-sơ-grét-xơ dũng cảm vẫn còn đóng ở Mác-la-rơ, nghĩa là chỉ xa hơn một dặm so với địa điểm đóng đại bản doanh ấy vào sáng ngày 26, sáu ngày trước khi xảy ra trận đánh vĩ đại thắng lợi kéo dài hai ngày của mình!

Từ nơi đây, vào ngày mùng 2, toàn bộ đội quân này đã "tiến về sông Tít-xa". Như đã biết, đây đã là lần thứ ba quân đội hoàng đế "tiến về sông Tít-xa", và lần này chắc chắn họ cũng sẽ giành thắng lợi như trước đây, nghĩa là: dừng lại ở sông Tít-xa và phóng tầm mắt buồn bã qua con sông ấy tới những thảo nguyên mênh mông của Đê-brét-xen.

Từ phía bắc chúng tôi được biết:

"Đội tiên phong của sư đoàn phó nguyên soái *Răm-bếch* đã tiến quân từ Ca-sau theo con đường rẽ nhánh ở Hi-đa-sne-mê-ti sang trái đi *Tô-cai* và sang phải đi *Mi-scôn-xơ*".

Trong bản dịch sang tiếng Đức, đội tiên phong của sư đoàn kể trên đã tiến lên được vừa đúng *bốn dặm*, hơn nữa lại đi theo con đường mà tại đó không thể có những lực lượng lớn của quân địch, mà nhiều lắm cũng chỉ có các đội du kích của địch đi dạo đây đó, đó là các lính phiêu kỵ của Cô-sút. Thật là một thắng lợi gây chấn động, giành được nhờ lòng dũng cảm tuyệt vời!

Tiếp đó, trong bản tin có nói đến một số trận đánh ở gần Cô-moóc-nơ[119], song là những trận đánh chứng tỏ tinh thần dũng cảm của đội quân đồn trú ở Cô-moóc-nơ nhiều hơn là nói về những thắng lợi của quân Áo. Còn nhớ, ngay vào tháng Giêng, tờ "Kölnische Zeitung" ít ra đã có khoảng mười lần đưa tin rằng những người bảo vệ Cô-moóc-nơ đã giương cờ trắng. "Cuộc bắn phá lần thứ nhất" không có thật nhằm vào Cô-moóc-nơ bảo là đã diễn ra - thì giờ đây hóa ra không phải là những quả đạn của Áo rơi vào Cô-moóc-nơ,

mà ngược lại, những quả tạc đạn của Cô-moóc-nơ đã rơi vào đầu quân Áo. Bản tin cho biết:

"Ở Cô-moóc-nơ, trên bờ phải sông Da-nuyp, đã diễn ra một số trận đụng độ giữa nghĩa quân và các đơn vị thuộc lữ đoàn của Lê-de-re-rơ. Ví dụ, ngay ngày 17 tháng Hai, quân đồn trú của Cô-moóc-nơ đã thực hiện cuộc xuất kích với 9 đại đội, với hai khẩu pháo và một nửa đại đội khinh kỵ, và dưới sự yểm trợ của hỏa lực pháo binh mạnh, họ đã ập tới từ một công sự đầu cầu đánh vào sườn trái của một đơn vị thuộc trung đoàn bộ binh của Kê-ven-hi-lơ[105], là đơn vị dưới sự chỉ huy của thiếu tá Ken-nơ, đã giữ Xô-nhơ Cũ. Thiếu tá Ken-nơ đã tấn công nghĩa quân và hất lui nghĩa quân, giết chết 17 người.- Quân đồn trú cũng đã cố gắng thực hiện một cuộc xuất kích như thế vào ngày 24 tháng Hai bằng hai tiểu đoàn bộ binh, nửa đại đội khinh kỵ, ba khẩu pháo. Kẻ địch bắn hỏa lực pháo binh mạnh vào trận địa của thiếu tá Ken-nơ lúc ấy đang chiếm giữ Xơ-nhô Cũ với tiểu đoàn số hai của trung đoàn Kê-ven-hi-lơ, nửa đại đội long kỵ thuộc trung đoàn của Phi-đen-môn-tơ[105] và nửa khẩu đội pháo cỡ mười hai pao. Có bốn mươi quả trái phá rơi vào đúng vị trí, tại năm điểm bùng lên các đám cháy, kết quả là có mấy ngôi nhà cháy rụi. Nhờ các mệnh lệnh hợp lý của thiếu tá Ken-nơ và nhờ tinh thần dũng cảm của quân đội của ông nên đã chặn được ngọn lửa, và sau đó, với sự tham gia tích cực của tiểu đoàn dưới sự chỉ huy của đại úy Smút-xơ, cũng thuộc trung đoàn kể trên và được phái đi cùng với hai khẩu pháo để chống lại cánh quân địch ở sườn phải, người ta đã mở cuộc tấn công, và tiểu đoàn dũng cảm ấy đã hất lui được nghĩa quân với 50 người bị giết của phía nghĩa quân, dưới sự bảo vệ của các khẩu pháo trên thành, qua đó, họ đã thắng lợi và đánh lui cả cuộc xuất kích ấy.- Ngay sau đó, sư đoàn của phó nguyên soái Xi-mu-nit-xơ đã đến được bờ trái sông Da-nuýp. Lữ đoàn của Vây-glơ thuộc sư đoàn này đã được bố trí ở bờ trái sông Va-gơ. Lữ đoàn của Xô-xai, mà mấy ngày trước đó đã tiến vào Na-đơ-tan, thì chiếm đảo Suýt-tơ và tiến hành bắc cầu phao ở Guê-ni-u để lập đường dây liên lạc qua sông Da-nuýp cho phía quân bao vây, và vi đoàn pháo công thành từ Lê-ô-pôn-stát đã đến gần Cô-moóc-nơ, cho nên cuộc bắn phá thành sẽ được bắt đầu vào những ngày tới đây".

Sau cùng, chúng ta hãy tìm hiểu tài liệu dưới đây, sự xuất hiện của nó trong bản tin của *quân đội* hoàng đế-quốc vương có thể làm cho chúng ta sửng sốt:

"Theo những tin tức chính thức gửi đi từ Cra-cốp ngày 3 tháng Ba, 600 quân Cô-dắc, đã được bố trí ở lãnh thổ Nga dọc biên giới từ Mi-kha-lô-vit-xê đến Vi-xla và từ đó đến

tận Pi-lít-xa. Còn ở Cra-cốp - mà những nguồn tin khác bảo là đã bị bắn phá và thậm chí đã bị quân Nga chiếm rồi - thì yên tĩnh, mặc dù có nhiều phái viên và những kẻ buôn lậu vận chuyển vũ khí đã tìm cách gây ra tình hình sôi động. Phó nguyên soái Lê-ghê-đích đã sẵn sàng đón nhận mọi sự bất ngờ".

Như vậy, giờ đây cả *Cra-cốp* cũng là bãi chiến trường. Nếu bản tin chính thức của quân đội hoàng đế-quốc vương cũng thừa nhận điều đó thì tự nhiên những kết luận rất độc đáo sẽ tự chúng xuất hiện!

Đó là tình hình căn cứ theo những nguồn tin chính thức. Còn từ những nguồn tin không chính thức thì chúng tôi xin thông báo nội dung sau đây:

Từ Ba-nát, tờ "Na-prê-đác" ở Các-lô-vít-xơ viết:

"Xu-bô-tit-txa (Tê-rê-di-ô-pen) đã bị quân Xéc-bi chiếm. Cuộc chiến đấu diễn ra ngoan cường. Quân lính gồm các đơn vị thuộc quân đoàn Tê-ô-đô-rô-vích và các đơn vị thuộc quân đoàn bổ trợ dưới sự chỉ huy của Kni-tra-nin. Quân Xéc-bi bị giết 144 người, tổn thất của phía Hung-ga-ri tạm thời còn chưa rõ. Tại đây, quân Hung-ga-ri đã chịu một thất bại hết sức nặng nề".

Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a chỉ nhận được báo cáo của Man-cốp-xki về những hoạt động quân sự nực cười ở gần Bi-xtrít-txa. Vì trước đây chúng tôi đã nói đến chuyện này một cách chi tiết rồi[1*], cho nên hôm nay không cần trở lại chuyện cũ. Điều duy nhất đáng chú ý là câu châm ngôn ngây thơ dưới đây của tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc nói về sự ngạc nhiên của người Đức về việc quân Nga tiến vào :

"Dĩ nhiên, tuy quân đội Áo muốn kết thúc cuộc đấu tranh này mà không cần có sự giúp đỡ từ bên ngoài, song *những ai nói một cách phóng đại như vậy về sự giúp đỡ của Nga thì có lẽ họ đã quên mất rằng quân đội Áo và quân đội Nga là những đồng minh chiến đấu từ lâu rồi và đã vô số lần cùng chiến đấu bên nhau trên các chiến trường của Đức*"!?

1* Xem tập này, tr. 241-242.

Cuối cùng, để làm vui lòng bạn đọc của chúng tôi, chúng tôi xin dẫn ra đây bức thư do vị chúa tể xứ Mông-te-nê-grô gửi cho vị chỉ huy quân Xéc-bi Kni-tra-nin cùng với tấm huân chương gửi cho ông kia:

"Kính gửi đức ngài Xtê-phan Kni-tra-nin!

Ôi, thật rạng rỡ cho dân tộc chúng tôi! Ngài đã xứng đáng với các vị anh hùng của thời đại Đu-san và Ca-ra-ghê-oóc-ghi. Cũng như mỗi người Xéc-bi chân chính, tôi phải bày tỏ với ngài lòng biết ơn to lớn. Chỉ bị thôi thúc bởi lòng dũng cảm cao cả, ngài đã hy sinh mình cho dân tộc mình và vội đến giúp những người anh em đang đau khổ của mình. Vì vậy, tôi sẽ mãi mãi yêu quý và kính trọng sâu sắc ngài, và để tỏ lòng biết ơn chân thành về trái tim không biết mệt mỏi của ngài, tôi xin gửi ngài tấm chân dung của Ô-bi-lít-tsơ bất tử. Mong rằng nó sẽ tô điểm cho ngực người chiến thắng ở Tô-ma-sép-xê và vị cứu tinh Pan-se-vô[186]. Mong ngài hãy nhận lấy hình tượng này, hậu duệ trẻ tuổi dũng cảm của tổ tiên dũng cảm của mình, cùng với tấm lòng trong trắng và sự ngưỡng mộ mà hình tượng ấy được gửi đến cho ngài với lời chào huynh đệ. Xê-ti-nơ, ngày 28 tháng Giêng (9 tháng Hai) 1849. Vị chúa tể xứ Tsếc-nô-gô-ri-a *P.Pê-tơ-rô-vích Nê-gô-sơ* m.p.[1*]".

Qua bản "thông báo" dưới đây ta sẽ thấy rõ Cô-sút đã lôi kéo người Áo vào một công việc đượm mùi phá sản như thế nào[176]:

"Căn cứ theo những nguồn tin được lưu truyền rộng rãi nói rằng dường như các giấy bạc Hung-ga-ri ở Áo bị rút ra khỏi lưu thông và sẽ bị tịch thu, để khôi phục sự yên tĩnh, người ta cho biết *rằng việc rút ra khỏi lưu thông và việc tịch thu các giấy bạc Hung-ga-ri không áp dụng đối với sự lưu thông tư nhân ở Hung-ga-ri*. Ô-phen, ngày 2 tháng Ba 1849. Bộ tư lệnh tối cao quân đội hoang đê - quốc vương[187]".

Kết luận chung: trong trường hợp tiến quân lên phía trước thì

1*- manu propria- tự tay viết

Vin-đi-sơ-grét-xơ có mặt ở khu vực sông Tít-xa, quân Xéc-bi thì ở Ma-rô-sơ, còn Man-cốp-xki thì có mặt ở Bi-xtrít-txa.- Tất cả đều cùng có mặt đúng ở những địa điểm mà họ đã có mặt bốn tuần lễ trước đó. Đó chính là "giai đoạn thứ hai" mà, theo lời của tờ "Kölnische Zeitung" số ra hôm qua, cuộc chiến tranh Hung-ga-ri đã bước vào.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 9 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 242, 10 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Hôm nay không có tin tức gì từ chiến trường. Thông báo duy nhất đáng chú ý nói về những hoạt động quân sự gần đây nhất của quân Áo vẫn lại là bài đăng trong số ra hôm nay của tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc, một tờ báo dã chiến. Trước hết, bài báo ấy cho ta thấy những nhà chính luận láng giềng của chúng tôi đã sa đọa thấp hèn đến mức nào. Tờ "Kölnische Zeitung" hoan hỷ về Vin-đi-sơ-grét-xơ và tỏ ra vô cùng tiếc rằng ông ta không biết viết bằng tiếng Đức - tựa hồ như văn phong cố ý vụng về của ông ta không hay hơn mười lần so với ngôn ngữ của các bài xã luận uyên thâm của tờ "Kölnische Zeitung"! Nếu như trong những bản báo cáo của mình, Vin-đi-sơ-grét-xơ có diễn đạt "lẫn lộn" và "không rõ ràng" thì đó là việc làm cố ý để che giấu những thất bại, hoặc là để trình bày những "thắng lợi" không quan trọng như là những chiến thắng chói lọi mà người Ma-gi-a đã cho phép ông ta thực hiện. Tờ "Kölnische Zeitung", tuy nhiên, không ngu ngốc như người ta tưởng. Nó thừa nhận rằng những bản báo cáo của Vin-đi-sơ-grét-xơ đầy mâu thuẫn, hoặc không rõ ràng và nhầm lẫn. Từ đó cần rút ra kết luận như thế nào ? Rằng Vin-đi-sơ-grét-xơ không phải là vị tướng quân tồi, nhưng lại là người có văn phong... tồi !

Tờ "Kölnische Zeitung" có được nước Áo trả tiền hay không, điều đó chúng tôi không rõ, nhưng chúng tôi biết một tờ báo ở Au-xbuốc được nước Áo trả tiền. Nhưng, tuy vậy, tờ báo này vẫn tỏ ra nghìn lần trung thực hơn tờ "Kölnische".

Ví dụ, nên so sánh bài báo hôm qua của tờ báo có tính nguyên tắc này với những dòng dưới đây của tờ báo ở Au-xbuốc mà mọi người đều công nhận là tờ báo vô nguyên tắc:

"*Đáng tiếc là* tình hình trên các mặt trận của cuộc chiến tranh cách mạng ở Hung-ga-ri *liên tục trở nên phức tạp*. Thống soái công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ với quân chủ lực vẫn tiếp tục ở trong tư thế phòng thủ cho đến những ngày gần đây, khi ông rời đại bản doanh của mình đến Duên-đi-uê-sơ, trong khi ấy, phiến quân tung toàn bộ lực lượng đánh vào những điểm yếu nhất trên chiến tuyến của chúng ta và bắt đầu quấy nhiễu các đơn vị đơn lẻ của chúng ta, luôn luôn uy hiếp nghiêm trọng các đơn vị này. Còn người Xéc-bi, thay vì phối hợp hành động với đạo quân còn lại, thì họ lại chiếm lấy - trong khi đội quân này còn bất động - xứ Vô-ê-vô-đi-na và thậm chí còn chiếm một số nơi. Tại Tơ-ran-xin-va-ni-a - là khu vực mà về phương diện chiến lược người ta đã hoàn toàn không chú ý tới - thì Pu-khơ-nơ đã bị rơi vào tình cảnh không có lối thoát do những hành động táo bạo của tướng Bem. Vào giờ phút quá cấn kíp, ông ta đã buộc phải cầu viện quân Nga để bảo vệ những thành phố có dân cư Xắc-xông[142] sinh sống và vẫn còn trung thành với hoàng đế. Và tất cả mọi thắng lợi của người chiến binh già nua ấy, tất cả lòng dũng cảm của quân đội của ông không thể đánh đuổi ra khỏi xứ sở bất hạnh ấy kẻ đứng đầu phiến quân, kẻ này có thể giờ này sang giờ khác gọi đến làm quân tiếp viện những đơn vị nghĩa quân mà giờ đây có thể không cần giữ lại ở Hung-ga-ri".

Những bản tin Ma-gi-a chỉ là "những câu chuyện đơm đặt nực cười" đến mức nào, điều này có thể thấy rõ cả qua sự việc sau đây. Quân Hung-ga-ri đưa tin về việc họ bắt Éc-bắc làm tù binh[1*], nhưng quân Áo đã sáng suốt im chuyện này. Bây giờ thì tờ "Deutsche Zeitung" viết từ Phran-phuốc vào ngày 6 tháng Ba như sau:

"Bá tước Éc-bắc, do tướng Slích-cơ phái đi, chỉ có một lính long kỵ binh hộ tống đến gặp thống soái Vin-đi-sơ-grét-xơ, đã bị một đội phiến quân Ma-gi-a tấn công và bị bắt làm tù binh. Ông bị đưa đến Đê-brét-xen, từ đó ông đã gửi đến đây nhiều thư từ. Ông được đối xử rất tốt, nhiều bạn bè cũ đã quan tâm thân ái đến ông. Qua những bức thư của ông có thể có được một quan niệm thuận lợi hơn về hoạt động của quân Ma-gi-a, hơn là từ những tin tức gián tiếp".

1* Xem tập này, tr. 242-243.

Bản tin sau đây gửi đến từ Viên, được đăng trên tờ "Deutsche Allgemeine Zeitung", đã tóm gọn những tin tức khác đến từ Hung-ga-ri:

"Những người lãnh đạo cộng đồng Do Thái giáo ở Pét đã đến trụ sở của thống soái và khiếu nại rằng tuy họ bị đòi hỏi phải nộp số tiền còn thiếu khoản thuế khoan dung[135] với mức 110 nghìn phlo-rin bằng tiền mặt, xvan-xi-gơ[85], vậy mà tất cả các cộng đồng Do Thái giáo ở Hung-ga-ri bị quy trách nhiệm về những hành động phản bội của một số thành viên của các cộng đồng ấy. Ngài công tước đã bác bỏ lời khiếu nại bằng những từ ngữ rất không tốt đẹp, đặc biệt gay gắt, tựa hồ nhằm vào các đại biểu Phi-sơ-hốp và Gôn-đơ-mác. - Việc nuôi quân đội - ở trong tình trạng chiến tranh đông lên đến 700 nghìn người, - tốn kém đến mức là cho dù khi tính toán những khoản chi phí ấy có dễ bị rơi vào sự phóng đại như thế nào đi nữa, thì khoản tiền đó nhất định cũng trị giá nhiều hơn nhiều so với mức nguồn lực của đất nước có thể cung cấp mà không cần dồn gắng mọi sức lực quá mức. Trong khi ấy, chỉ riêng một mình giai cấp nông dân, nhờ được giải phóng khỏi cảnh lệ thuộc cá nhân và khỏi những gánh nặng sưu thuế ruộng đất, còn duy trì được sức sống, còn những đẳng cấp khác, không trừ đẳng cấp nào, đều èo uột và bệnh hoạn. Những khoản sưu thuế mới đã làm cho đạo luật ngày 7 tháng Chín năm 1848[188] trở thành ảo tưởng đối với nông dân, vì vậy, những nguồn tài chính duy nhất hiện thời vẫn tiếp tục chỉ là những khoản đi vay và - căn cứ theo những dấu hiệu hiện có - lại càng là việc phát hành tiền giấy. Những chủ ngân hàng lớn liên tục mua vàng và bạc vào, hơn nữa mua vàng chủ yếu dưới dạng các đồng vàng đúc ran-đu-cát và xô-vê-ren-đo[189]. Cuộc khủng hoảng về giấy bạc Hung-ga-ri tuyệt nhiên không làm cho chúng mất giá và, ngược lại, hôm qua, ở Viên, và ở Prê-xbuốc người ta đã ký các bản giao kèo bằng những tờ giấy bạc năm phlo-rin và một trăm phlo-rin, đổi với tỉ giá 86 và 90[187]. Vì vậy, ở thành phố Pét đã xuất hiện bản thông báo có tính chất trấn an (xem dưới đây), thế là việc buôn bán các sản phẩm nông nghiệp - hầu như chỉ bằng giấy bạc Hung-ga-ri - lại nhộn nhịp trở lại, và vì chưa có việc kiểm soát đối với những giấy bạc đã phát hành cho nên điều đó phần nào đã tạo cơ hội cho Cô-sút tiếp tục chế tạo ra những giấy bạc ấy[176]. Hiển nhiên là chỉ có những lý do xác đáng mới có thể thúc giục công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ có thái độ bao dung và kiềm chế như thế ở Hung-ga-ri, khác với những cách thức của ông ấy tại các tỉnh của Áo".

Tuy nhiên, giờ đây người ta thấy rõ hơn bao giờ hết ràng Vin-đi-sơ-grét-xơ cao quý đã hòa nhập với các nhà quý tộc Ma-gi-a I-ô-si-ca, Xê-sen-ni, Ê-xtéc-ga-đi. Đây chính là "những lý do xác đáng" của ngài công tước ấy. Chỉ mãi cách đây 14 hôm, tờ "Kölnische

Zeitung" mới đi tìm kiếm "các nhà quý tộc" ở trại binh Đê-brét-xen. Voilà ce qui s'appelle des savants sérieux![1*]

Từ cái quốc gia kiểu mẫu mới của hoàng đế, lấy tên là Vô-ê-vô-đi-na Xéc-bi, đã nhận được những tin tức sau đây:

Dem-lin, ngày 24 tháng Hai. Tại đại hội [General-Versammlung] ngày 15 tháng này ở Tê-mê-sva-rơ, cơ quan nội quản của xứ Vô-ê-vô-đi-na Xéc-bi đã được tổ chức như sau[190]: nhân vật đứng đầu chính quyền và tổng trưởng xứ Vô-ê-vô-đi-na là đại giáo chủ I-ô-xíp Rai-a-trích, các phó chủ tịch là I-ô-xíp Ru-đi-tsơ, Ba-đin Phô-ga-ra-si và Xtơ-rết-cô Mi-khai-lô-vích; những chuyên viên phụ trách các ủy ban: 1.- Về các vấn đề giáo hội - trưởng tu viện X. Ca-san-xki cùng bốn cố vấn; 2.- Về các vấn đề giáo dục - Ép-ghê-ni Giu-cô-vích cùng với bốn cố vấn; 3.- Về các vấn đề ngoại giao - I-a-cốp Xi-va-nô-vích cùng với bốn cố vấn; 4.- Về các vấn đề đối nội - Mác-cu-xơ Pô-pô-vích cùng với năm cố vấn; 5.- Về các vấn đề kinh tế - tài chính - I-ô-han Su-pli-cát cùng với năm cố vấn; 6.- Về các vấn đề tư pháp - Tô-đo-rơ Ra-đô-xa-vlê-vích cùng với ba cố vấn. Quốc vụ khanh và Đồng lý văn phòng - I-ô-han Xtan-cô-vích, quốc vụ khanh xứ - A-lếch-xây Stô-i-a-cô-vích. Tòa án tối cao: chánh án - Các La-ti-nô-vích, phó chánh án - I-ô-dép Mi-ti-sơ và mười hai ủy viên. Vụ kinh tế-tài chính-vụ trưởng Ghê-oóc-Vác-dan; I-ô-xíp I-ô-va-nô-vích, phụ trách quốc khố; Phran-txơ, phó tổng thanh tra; Cô-la-rô-vích, tổng trưởng kế toán, cùng với bốn cố vấn. Tổng thanh tra quốc gia - Mi-kha-in[2*] Crê-xti-sơ. Các ủy viên đại diện - Cô-xta I-ô-va-nô-vích, Xvê-tô-đa-đu-li-tít. Qua thủ tục bầu cử được tiến hành một cách vô tư ấy, ta thấy rằng các đại biểu Xéc-bi là những đại biểu xứng đáng của các cử tri bầu ra họ, họ không có mọi sự thù hằn dân tộc và mọi sự tị hiềm tôn giáo; ví dụ, Ru-đi-tsơ, Phô-ga-ra-si, Stai-nơ, Xtmin-gơ, Vắc-tlơ - đều không phải là người Xéc-bi và tín đồ công giáo, mà khi người ta bầu các nhân vật này thì chỉ tính đến năng lực của họ trong việc đảm đương những trách nhiệm được giao phó cho họ, cũng như tính đến việc họ phải cố gắng bảo đảm sự bình đẳng của từng dân tộc ở Vô-ê-vô-đi-na. Ngoài những người lãnh đạo nêu trên của các ủy ban ra, tại Ki-kin-đa còn triệu tập các đại biểu của từng cộng đồng Xéc-bi mà họ, "Sub Praesidio Patriarchae"[3*], sẽ phải đặt nền móng cho bản hiến pháp của xứ Vô-ê-vô-đi-na Xéc-bi, soạn thảo ra những quyền cơ bản của các công dân xứ này và trình tất cả những điều đó lên nội các của Áo phê chuẩn.

("Lloyd")

1*- Thì ra các nhà khoa học nghiêm túc như thế đấy!

2*- Trong nguyên bản viết nhầm, đúng ra là Ni-cô-la.

3*- "dưới sự chủ trì của đại g...o chủ"

"*A-gram*. Chúng tôi rất ngạc nhiên khi đọc bài tin đăng trên tờ báo Xéc-bi ở Ben-grát[1•], gửi đi từ thành phố Công-xtăng-ti-nô-plơ, trong bài tin này có nói rằng viên đại diện toàn quyền Áo[191] là bá tước Stua-mơ ngày 7 tháng Hai, trong cuộc họp với bộ trưởng ngoại giao của chính phủ Thổ Nhĩ Kỳ[2•], đã đưa ra câu hỏi: "chính phủ Thổ Nhĩ Kỳ định giữ lập trường như thế nào trong trường hợp nổ ra cuộc khởi nghĩa của các dân tộc Xla-vơ thuộc Áo chống lại chính phủ hoàng đế ?".

Câu trả lời nói rằng chính phủ Thổ Nhĩ Kỳ sẽ giữ lập trường trung lập. Tuy nhiên, câu hỏi này làm cho chúng tôi có một số suy nghĩ nhiều hơn nhiều, hơn là câu trả lời. Sự hiện diện của số quân Nga đông đảo tại các công quốc vùng Da-nuýp cũng có liên quan đến một câu hỏi nào đó tương tự của chính phủ hoàng đế-quốc vương hay không ? "

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 10 tháng Ba 1849
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 243, 11 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1•- "Báo Xéc-bi"

2•- A-li-Pa-sa

BẢN TIN CỦA ÁO RÚT TỪ TỜ "ALLGEMEINE ZEITUNG" Ở AU-XBUỐC

Những thông báo trực tiếp không tới. Chuyến bưu phẩm hôm qua gửi từ Viên không nhận được ngay cả ở Brê-xlau và ở Béc-lin, còn chuyến bưu phẩm hôm nay được chờ đợi thì lại không đến, cũng như tất cả những bưu phẩm Béc-lin. Vì vậy, hôm nay chúng tôi đăng một số đoạn trích từ bài đăng trên tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc có thể rọi một phần ánh sáng vào những lời ba hoa đen-vàng[101] của những báo Đức nào đó:

"Sau một sự kháng cự không đáng kể mà quân đội hoàng đế vấp phải ở Hung-ga-ri cho đến tận Pét, tin tức về trận đánh kéo dài hai ngày ở Ca-pôn-na[174] - đã kết thúc sau cuộc chiến đấu ngoan cường *không đem lại kết quả rõ ràng* - là tin hết sức bất ngờ. Đây là trận đánh quan trọng đầu tiên với phiến quân lần đầu tiên tung vào trận ở đây các đơn vị chính quy của mình mà *lòng dũng cảm được công nhận* của họ dưới sự cầm đầu của vị chỉ huy tài giỏi như Péc-txen, lại còn tăng hơn nữa nhờ *tinh thần cuồng tín của các lính khinh kỵ*; trận đánh đã cho thấy rằng quân Ma-gi-a, nếu họ được huấn luyện và có kỷ luật, *thì họ chiến đấu dũng cảm và với thái độ khinh thường cái chết*, là những phẩm chất vốn có từ ngàn đời của bộ tộc này. Nếu không kể đến việc phô trương những phẩm chất ấy thì trận đánh *đã không làm thay đổi tình hình*, vì theo những tin tức ngày 2 tháng Ba thì ngày 28 tháng Hai, phiến quân đã rút khỏi Mác-la-rơ tới Me-dê-kê-ve-sơ và từ đó họ rút theo con đường dẫn đến Pô-rô-xlô và Tít-xa-phuy-rét, tuy vẫn *giữ được trật tự*, song họ có ý định rút về phía bên kia sông Tít-xa; đội hậu vệ của họ, để yểm hộ cuộc rút lui, đã đánh nhau với quân đội hoàng đế ở gần Kê-ve-sơ và ở hai địa điểm nữa. Công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ đã chuyển đại bản doanh của mình tới gần Me-dê-kê-ve-sơ và cử tướng Xây-xhéc băng qua Bê-sê-ni-ô tiến về Tít-xa-phuy-rét để cố gắng cắt đứt đường rút lui của phiến quân qua cây cầu ở đó; nếu cuộc chuyển quân này thành công thì vị chỉ huy của họ, tướng Dem-bin-xki - để đảm bảo cuộc vượt sông Tít-xa - sẽ phải chấp nhận một trận đánh

tổng lực thứ hai. Còn trong trường hợp cuộc chuyển quân ấy không thành công thì họ có thể, bằng cách vượt sông không gặp trở ngại, hội quân với đội phiến quân vẫn thường xuyên quấy nhiễu lữ đoàn quân hoàng đế của Ô-tin-gơ ở Xôn-nốc, và lại chống trả thống soái. Những ai đem so sánh những trận đánh ác liệt hiện nay với những lời ám chỉ xuất hiện trên tờ báo của Cô-sút hồi tháng Mười một, những ai đã đọc những lời cảnh báo của ông ta rằng cuộc rút lui của quân đội Hung-ga-ri vào sâu đất nước - nếu cuộc rút lui ấy xảy ra - thì không nên coi nó là cuộc bỏ chạy, mà là một kế hoạch mang tính chất chiến lược, những ai đã đọc thông cáo của Cô-sút gửi nông dân kêu gọi họ cầm lấy vũ khí ở hậu phương của quân đội hoàng đế, cắt đứt các con đường tiếp tế của quân đội hoàng đế, tấn công những đơn vị riêng lẻ, những chỉ dẫn của Cô-sút về việc tiến hành cuộc chiến tranh du kích v.v.- thì những người đó phải hiểu rõ những nguyên nhân của cuộc rút lui nhanh chóng đến tận Pét và nguyên nhân của tình huống đập vào mắt người ta là chống chọi với công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ chỉ có một quân đoàn gồm 24 nghìn phiến quân dưới quyền chỉ huy của Guếc-gây. Phiến quân tổ chức các cuộc phục kích và đào hào ở gần Prê-xbuốc, Vi-đen-buốc, Ra-áp, họ hy vọng rằng những công sự phòng thủ ấy buộc quân đội hoàng đế phải tăng số lượng pháo và số lượng xe ngựa kéo pháo tương ứng, sẽ cho phép phiến quân tranh thủ thời gian để chuyển tân binh của mình từ các tỉnh Xla-vơ đến khu vực sông Tít-xa, để tiếp nhận số súng đạn đặt mua ở Bỉ và huấn luyện quân đội của mình. Phiến quân rút lui về Pét mà hầu như không chiến đấu, vì họ muốn thành lập đội dân quân bên trong hậu phương quân đội hoàng đế và làm suy yếu quân đội hoàng đế, buộc phải để lại các đội đồn trú tại Prê-xbuốc, Ê-đen-buốc, Ra-áp và bao vây thành Cô-moóc-nơ".

Sau đấy, tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc chuyển sang điểm tình hình chiến sự, đương nhiên là chỉ đứng trên quan điểm của phía Áo, và nó tiếp tục như sau:

"Trong khi đó, 8 lữ đoàn quân hoàng đế sau khi hội quân ở Ri-ma-xôm-bát, đã xuất quân chống lại phía phiến quân gồm 5 nghìn người với 120 khẩu pháo tập trung ở gần Me-đê-kê-ve-sơ và Ca-pôn-na. Công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ từ Pét cùng với một số trung đoàn kỵ binh, đã đến Đuên-đi-uê-sơ và đảm nhận việc chỉ đạo cuộc tấn công của quân đội hoàng đế đông khoảng 40 nghìn người, và nghe đồn, với 140 khẩu pháo để chống lại phiến quân đã giữ những trận địa có lợi. Quân khinh kỵ đã chiến đấu ác liệt và cực kỳ dũng cảm, chính họ một thời gian đã nghi ngờ chiến thắng của quân đội hoàng đế; các đơn vị bộ binh chính quy, với số quân chỉ có 8 nghìn người, đã chiến đấu dũng cảm và kiên cường, đội dân binh đã trụ vững một cách kiên cường hơn mức bình thường, song

chẳng bao lâu sau họ đã bị bỏ rơi bởi những sĩ quan đốt nát và hèn nhát của mình, còn tiểu đoàn I-ta-li-a của Da-ni-ni[105] chạy sang phía đối phương thì đã bị quân đội hoàng đế bắt làm tù binh ở Ca-pôn-na. Do vậy, các đơn vị chính quy tiếp tục chiến đấu của nghĩa quân đã không đủ sức kiềm chế hơn nữa cuộc tấn công của các đoàn quân hoàng đế, mà chỉ có thể yểm hộ cuộc rút lui của tất cả các lực lượng phiến quân, nhờ đó mà đã cứu họ thoát khỏi sự tan rã hoàn toàn. Những đội quân ấy có khả năng làm được những gì dưới sự chỉ huy của các sĩ quan tài giỏi và dũng cảm, điều đó đã bộc lộ rõ ở bộ binh Hung-ga-ri tại I-ta-li-a; không thể tranh cãi gì nữa, nó thuộc vào những đơn vị dũng cảm nhất của quân đội Áo; điều hết sức đáng tiếc là ở đây, trong sự mù quáng của mình, họ chiến đấu để hậu thuẫn cho cuộc nổi loạn mà càng kéo dài thì cuộc nổi loạn ấy càng gây tai hại cho Hung-ga-ri. Nam tước I-ê-la-sích đã đi đến Tê-mê-sva-rơ để ở đó tiếp nhận quyền chỉ huy tối cao quân đội hoàng đế và quân đội Xéc-bi. Uy tín và nghị lực của ông sẽ cho phép ông kiềm chế được người Xéc-bi vẫn có xu hướng coi những khu vực chiếm được nhờ sự giúp sức của quân đội hoàng đế như là tài sản của mình, và hạn chế sự lộng hành của họ. Dưới sự chỉ huy của Kni-tra-nin quân Xéc-bi đang có mặt ở gần Xê-ghê-đin và liên tiếp đánh lui hai cuộc tấn công của quân Ma-gi-a kém họ về số lượng. Tại Tơ-ran-xin-va-ni-a hình như Bem đã lại tập hợp lực lượng và tiến về Héc-man-stát, nhưng có tin đồn rằng phó nguyên soái Glê-đơ đang đánh lại Bem, trong trường hợp này, quân đoàn của ông sẽ không tránh khỏi bị bắt làm tù binh"(!).

Từ những nguồn tin khác, chúng tôi dẫn ra đoạn sau đây :

"*Pét*, ngày 3 tháng Ba. Trong hạt Sôn-tô đã nhận được từ Đê-brét-xen lệnh vũ trang cho tất cả đàn ông từ 18 đến 30 tuổi và đưa họ đi chống lại những người Rai-xen[192].- Một số sĩ quan Hôn-vết[162], được thả ra khỏi thành Ết-xéc sau khi thề không cầm vũ khí chống lại quân đội hoàng đế nữa, vẫn lại - cứ xét theo mọi dấu hiệu - tham gia tổ chức cuộc khởi nghĩa của nhân dân".

("Lloyd")

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 13 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 245, 14 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Trong số bưu phẩm Béc-lin vừa mới nhận được - mà lẽ ra đã phải tới từ tối hôm qua - thì vẫn lại không có thư, cũng không có báo gửi từ Viên.

Ở Brê-xlau cũng không nhận được gì cả. Những tin tức trực tiếp từ Viên chỉ tới trước ngày 8, và đấy cũng *chỉ là những tin đồn* đến từ chiến trường Hung-ga-ri. Một bài tin in thạch[175] cho hay rằng Vin-đi-sơ-grét-xơ, cùng với các quân đoàn của mình, dường như đã vượt sông Tít-xa ở Tít-xa-phuy-rét. Theo tin tức của tờ "Allgemeine Zeitung" thì ông ta dường như đã lập tức bị đánh tơi bời trong một trận đánh lớn.- Mọi tin tức gửi đi từ Tơ-ran-xin-va-ni-a đều nhất trí cho rằng Bem và dân Xê-cle-rơ[117] đã làm chủ tình hình trong cả nước, trừ Crôn-stát và Héc-man-stát. Séc-xbuốc vẫn còn bị quân Xê-cle-rơ chiếm. Nghe nói, Bem đã được triệu về với quân chủ lực ở Đê-brét-xen, còn việc chỉ huy ở Tơ-ran-xin-va-ni-a thì do một người Ba Lan dũng cảm khác đảm nhận, đó là Bu-đin-xki. Thật khó nói được trong tất cả những tin đồn ấy cái gì là sự thật. Dù sao thì sự im lặng hoàn toàn của tất cả các tờ báo quan phương cũng là dấu hiệu không thuận lợi nhất về những thắng lợi của quân đội hoàng đế - quốc vương.

Có tin xác nhận rằng Péc-txen không bị bắt làm tù binh và không phải đang có mặt ở Thụy Sĩ, mà ông ta *đang tiến hành tuyên truyền vận động tại tỉnh Tôn-na sau lưng quân đội hoàng đế.*

Ở Pét, ông ta còn có thời gian để tiến hành vài cuộc viếng thăm trong giới thượng lưu, và ngay khi nhà cầm quyền quân sự bắt đầu truy nã ông thì ông đã chạy đến Tôn-na.

Trong khi ở *tây-nam*, ở hậu phương của quân Áo, nhân dân đứng dậy thì tình hình đó cũng xảy ra ở *tây-bắc*. Tại đây, nơi mà Guếc-gây đã kìm chân trọn cả ba quân đoàn trong một thời gian dài, thì căn cứ theo các tin tức từ các nguồn khác nhau, đã lại xuất hiện quân đoàn đông 10-12 nghìn người đang đánh vào các thành phố miền núi của Xlô-va-ki-a[124] và nó đã hoàn toàn tiêu diệt các đơn vị tình nguyện Séc - Mô-ra-vi - Xlô-va-ki-a[95] dưới sự chỉ huy của Stu-rơ và Hu-rơ-ban. Thủ lĩnh của đội quân Ma-gi-a - Xlô-va-ki-a (số người Xlô-va-ki-a này phần nhiều mang tinh thần thân Ma-gi-a, và tại các vùng này hầu như cư dân đều là người Đức và người Xlô-va-ki-a, không có người Xlô-va-ki-a thì nói chung không thể thành lập được đội quân này), nghe nói, là một người nào đó tên là *Xlô-út*. Một số dân tị nạn đến Mi-i-a-va tại vùng biên giới Mô-ra-vi đã đưa tin đó về Pra-ha cho Hội đoàn Xla-vơ[193].

Điều cũng buồn cười là bản tin sau đây rút ra từ báo "Siebenbürger Bote", đây là kiểu mẫu về "những chuyện đơm đặt nực cười" của bộ chỉ huy quân đội hoàng đế ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, và nay thì tin này đã loan ra khắp các báo Đức. Trong khi quân đội hoàng đế vội vã rút về Pét và Lô-sôn-txơ thì báo "Siebenbürger Bote" - mà như đã biết, các bản tin của nó "mang tính chất chính thức" - lại buộc họ phải giành được những thắng lợi vẻ vang dưới đây:

"*Héc-man-stát*, ngày 23 tháng Hai. Tối hôm kia đã nhận được tin cho biết quân đội hợp nhất của các phó nguyên soái Slích-cơ và Sun-txích từ ngày 10 đến ngày 12 tháng Hai đã giành thắng lợi trong trận đánh đẫm máu với phiến quân Hung-ga-ri và đã *chiếm được Grô-xvác-dự-nơ. Toàn bộ bãi chiến trường từ Đê-brét-xen đến Grô-xvác-dự-nơ đã phủ đầy xác chết*. Sang ngày hôm sau, tin tức như vậy còn đến từ ba nguồn nữa"(!!!).

Chúng tôi vừa nhận được các số báo mới toanh xuất bản ở Viên và ở Séc, và những bức thư. Sự im lặng của các cơ quan báo chí chính thức vẫn tiếp tục. Theo các tin không chính thức thì bức tranh là như thế này:

1. Quân đội hoàng đế *đã bị thất bại* ở gần Xôn-nốc. Một bộ phận quân chủ lực của Hung-ga-ri, thay vì vượt sông Tít-xa ở Pô-rô-xlô, thì lại đi xuôi về phía hạ lưu con sông này, và sau khi hợp quân với các đội quân Hung-ga-ri lưu động khác, đã đánh vào sau lưng các đơn vị quân đội hoàng đế -quốc vương đóng ở gần Xôn-nốc. Cùng lúc ấy, các đơn vị quân Hung-ga-ri có mặt ở bờ phải của sông Tít-xa băng nhanh qua con sông này. Quân hoàng đế đã hoàn toàn bị đập tan, đường sắt từ Xôn-nốc đến A-bôn đã bị phá hủy và toàn bộ khu vực này bị quân Hung-ga-ri chiếm. Như vậy, Xôn-nốc *lần thứ hai* đã được giành lại từ tay quân đội hoàng đế.

2. Có lẽ ở khu vực trung tâm và ở sườn bên trái tình hình quân đội hoàng đế cũng không khá hơn. Ngày 5 tháng Ba *có một số lượng lớn các khẩu pháo, các khẩu dội hỏa châu, những đoàn xe vận tải* từ Ca-pôn-na *đã đến Pét*, để chuyển đến pháo đài Ô-phen. Và thế là vị tướng quân vĩ đại Vin-đi-sơ-grét-xơ- nghe nói, *ông ta đã bị thương nhẹ - đã dời đại bản doanh của mình* trở lại Ô-phen. Ông đã chuyển giao việc chỉ huy cho phó nguyên soái Slích-cơ và ra lệnh phải lập tức vượt sông Tít-xa và đánh chiếm Đê-brét-xen, kết thúc công việc !

Nói vắn tắt, quân đội hoàng đế lại bị đập tan ở gần Xôn-nốc và bị đẩy ra khỏi đó; Vin-đi-sơ-grét-xơ quay trở về Ô-phen, pháo binh và đoàn xe vận tải của ông ta tiến theo sau ông ta. Như vậy, chắc là cả ở đấy nữa quân đội hoàng đế cũng bị thất bại.

Một thất bại của quân Áo thì không còn hoài nghi gì nữa, còn thất bại thứ hai thì hoàn toàn có khả năng xảy ra. - Finis Hungariae![1*]

Do Ph. Ăng-ghen viết vào khoảng 14 tháng Ba 1849

Đã đăng trong phụ trương số hai của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 245, 14 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1*- Hết đời Hung-ga-ri!

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Chỉ có thể bổ sung ít điều vào những tin tức đã công bố sáng hôm nay. Những tin tức về trận đánh ở Xôn-nốc hết sức mù mờ, có lẽ là lữ đoàn quân hoàng đế của Các-gơ có mặt ở đó đã bị những đơn vị quân Ma-gi-a đánh vào sau lưng qua ngả A-bôn, bật sang bờ đối diện (bờ trái) của sông Tít-xa còn hoàn toàn nằm trong tay quân Hung-ga-ri. Nếu tin đó đúng thì lữ đoàn này đã bị tiêu vong và sẽ không ai có thể tránh được cái chết hoặc bị bắt làm tù binh. Có ba tiểu đoàn được phái đi từ Pét đến A-bôn, tất nhiên đến quá muộn và ngay khi họ vừa xuất phát theo đường sắt thì tướng Xây-xbéc bị đánh bại đã từ Xôn-nốc đến Pét. Ông ta đã buộc phải đi xe ngựa đến A-bôn, vì đường sắt đã bị phá hủy.

Tại Bu-đa-pét người ta đang xây dựng những công sự mới. Tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" viết:

"Những bốt gác ở hai công sự đầu cầu của chiếc cầu treo sắp tới phải được hoàn thành, tạo thành một pháo đài đáng tin cậy phòng khi bị tấn công, không dễ gì chiếm được pháo đài này.- Mặc dù đã có thông báo rằng không thể có chuyện rút khỏi lưu thông hoặc tịch thu các giấy bạc Hung-ga-ri còn được tư nhân lưu hành ở Hung-ga-ri[187], nhưng việc đổi các giấy bạc Áo ra tiền giấy Hung-ga-ri được thực hiện với tỷ suất chênh lệch lớn; tỷ giá của tiền giấy Hung-ga-ri chắc chắn sẽ ngày càng giảm sút[194], vì quy mô các cuộc thanh toán của các thương gia địa phương cho những lãnh địa khác của nhà vua, đặc biệt cho Viên, thì đã vượt đáng kể so với số tiền nộp từ trên. Những người Do Thái của thủ đô đã nhận được lệnh lần thứ hai phải thanh toán một phần chưa thanh toán của khoản tiền chuộc để được xóa bỏ thuế khoan dung[135], bằng những đồng tiền bạc xvan-xi-gơ[85]. Tuy nhiên, cộng đồng này được hoãn trả khoản này mười bốn ngày, theo những số liệu khác thì được hoãn mười tám ngày".

Vẫn tờ báo đó đưa tin từ tỉnh *Tôn-na*:

"Tỉnh Tôn-na, mặc dù đã có những tuyên bố về lòng trung thành, nhưng đã lại bao trùm *làn sóng phản đối mạnh*. Những bài phát biểu gần đây của Mô-rít-xơ Péc-txen tại các cuộc hội họp của dân chúng đã gieo những hạt giống dữ, còn chính quyền quân sự thì được thông báo quá muộn về việc ông ta mấy ngày trước đây đã bí mật hiện diện trong trại ấp của bố mình. Quân đội hoàng đế chỉ bắt được cỗ xe ngựa của ông ta và người hầu phòng vô tội".

Quân đội hoàng đế tại *miền nam* cũng ở trong một tình cảnh hoàn toàn không tốt đẹp. Chúng tôi lại viện dẫn tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" :

"Việc chiếm A-rát Cổ không phải không gặp những rắc rối nghiêm trọng. Tướng Tê-ô-đô-rô-vích muốn để lại ở đó toàn bộ quân đoàn của mình đồn trú ở đấy, nhưng một số sĩ quan cho rằng chỉ để lại ba tiểu đoàn là đủ rồi. Kết quả là khi các lực lượng chủ lực của người Xéc-bi được bố trí trong doanh trại của mình thì các đơn vị Ma-gi-a bị đánh tan tác, sau khi vượt sông Ma-rô-sơ, đã lại trở về và đánh bật hai tiểu đoàn, còn tiểu đoàn thứ ba thì một phần bị bắt làm tù binh, một phần đã bị tiêu diệt".

Sau khi chiếm được Ét-xéc, bộ chỉ huy quân đội hoàng đế tin rằng đội quân đồn trú ở đó sẽ khẩn trương quay trở về phục vụ hoàng đế. Trong số bốn đại đội của số quân chính quy cựu hoàng đế thì đã không tuyển mộ được *một người nào*, còn trong tất cả số lượng quân Hôn-vết[162] thì chỉ tuyển mộ được *mười sáu người*.

Dưới đây là tin tức nhận được từ xứ Crô-a-xi được vua ban cho nền độc lập. Tờ "Agramer Zeitung" viết :

"Từ một nguồn tin đáng tin cậy, chúng tôi được biết rằng Bộ thương mại thực sự có ý định chấn chỉnh vùng Xa-va ở phía thượng lưu của nó cho đến tận Xi-xắc, và sắp tới đây, Bộ sửa soạn xây con đường sắt từ Xi-xắc đến A-gram và từ đấy đến Các-lơ-stát và Stai-nơ-brúc".

Quả thật mọi chuyện đều ổn. Cứ mặc cho chính phủ hoàng đế làm cho những con sông ở đó có khả năng cho tàu bè đi lại được, xây dựng những con đường sắt, phát triển thương mại và công nghiệp ở

trong nước, và chính phủ sẽ nhận ra rằng nó có thể trông cậy vào những người Crô-a-xi được bao lâu nữa. Ngay sau khi người Crô-a-xi thay chiếc áo choàng đỏ[195] để mặc vào người chiếc áo choàng châu Âu, thì thái độ hâm mộ đối với vị hoàng đế dã chiến ấy sẽ tự nhiên chấm dứt.

Thủ lĩnh I-ê-la-sích thông báo cho Hội đồng thủ lĩnh[145] biết rằng những người Crô-a-xi có thái độ thân Ma-gi-a - bao gồm cả sáu thủ lĩnh của đảng này - và bị tuyên bố trục xuất ra khỏi xứ sở vì họ đã chạy sang Hung-ga-ri và không trở về sau ba lần gọi, thì đã được ông ta ân xá.

Sau cùng, từ vùng biên giới Thổ Nhĩ Kỳ người ta đưa tin sau đây:

"Ở Thổ Nhĩ Kỳ đang ngự trị tình hình rất sôi động. Một số lượng lớn quân đội ở Bô-xni-a đang được trang bị và tập trung ở Tơ-ráp-ních. Mặc dù lính trinh sát báo cáo rằng, đôi khi có nghe thấy những lời đe dọa nhằm vào số dân chung vùng biên cương, nhưng nói đúng hơn, những sự chuẩn bị ấy liên quan đến một âm mưu chính trị mà Pan-móc-xtơn đang tiến hành ở Công-xtăng-ti-nô-plơ xung quanh vấn đề các tỉnh vùng sông Đa-nuýp, chí ít thì ông ta cũng muốn đẩy quân Nga ra khỏi xứ Môn-đa-vi-a và Va-la-ki và để hở sườn phía đông của Áo. Nước Áo có thể chờ đợi nhận được một bức công hàm mạnh mẽ về vấn đề 10 nghìn quân Nga hỗ trợ ở xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 14 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 246, 15 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NƯỚC CỘNG HÒA KIỂU MẪU[196]

Béc-nơ, ngày 10 tháng Ba. Nếu nước Bỉ là "quốc gia kiểu mẫu" của những người tư sản và các nhà tư tưởng ủng hộ nền quân chủ lập hiến, thì Thụy Sĩ, như đã biết, là lý tưởng của những người anh em có tinh thần cộng hòa của họ. Ở Thụy Sĩ không có vua, không có giai cấp qúy tộc, thuế má vừa phải, đất nước hưởng cảnh bình yên hoàn toàn; điều duy nhất đáng chê trách là những sự kiện xảy ra trong quá khứ, những kẻ thuộc phái Dòng Tên và sự hiềm khích theo tinh thần Đồng minh đặc biệt[59]. Hoàn toàn mới đây thôi, tờ báo cấp tiến "Neue Deutsche" còn ghen tị với cảnh bình yên và sung túc của Thụy Sĩ. Chúng tôi lấy làm tiếc rằng đã xâm phạm quan niệm điền viên ấy về hạnh phúc và thịnh vượng của các công dân Thụy Sĩ, và chúng tôi phải chỉ ra những vết quái dị "trên chiếc gương phản ánh chính xác nhất những tia sáng tự do". Trước hết, chúng tôi muốn điểm tình hình một số cuộc hội họp của dân chúng. Ngày 5 tháng Ba, tại Suên-buy-lơ, bang Béc-nơ, đã diễn ra cái gọi là hội nghị của những người cộng sản với sự tham dự của nhiều người vô sản. Đề tài thảo luận là tình trạng nghèo khổ và vấn đề người di cư. Nhận định của các diễn giả về tình hình của nhân dân lao động Thụy Sĩ đã khẳng định sự cần thiết phải có sự giúp đỡ hết sức nhanh chóng và hết sức tích cực; tuy nhiên, tính chất của cuộc thảo luận về vấn đề này lại bộc lộ sự bất lực hoàn toàn và cho thấy rằng mặc dù đã có tất cả những thiết chế cộng hòa, nhưng giai cấp vô sản vẫn còn hiểu chưa thật rõ địa vị của chính mình và những phương cách giải phóng. Phái bảo thủ đã lợi dụng được phong trào xã hội để phục vụ

lợi ích của mình. Đã có những lời trách cứ hết sức gay gắt nhằm vào chính phủ cấp tiến ở Béc-nơ, đặc biệt là nhằm vào bộ phụ trách các vấn đề tài chính, và những kẻ bảo vệ chính phủ hiện hữu chỉ phần nào bác bỏ được những lời trách cứ ấy. Đã có quyết định rằng *việc sửa đổi hiến pháp*[51] là phương pháp giúp đỡ, hơn nữa, nhiều diễn giả đã tuyên bố rằng chỉ nên tạm thời sử dụng con đường hợp pháp và xem đó như là sự thử nghiệm. Vì việc sửa đổi hiến pháp là đòn xeo, mà phái bảo thủ, và đặc biệt là các qúy tộc ở Béc-nơ[197] muốn dựa vào đó để lật đổ chính phủ hiện hữu, cho nên có thể cho rằng kế hoạch của họ xúi bẩy giai cấp vô sản chống lại chính phủ tạm thời đã thành công. Cái xu hướng thuần túy mang tính chất tráo trở ấy đã biểu hiện ra còn rõ nét hơn tại phiên họp của Ban chấp hành trung ương của Hội trợ giúp người di cư ở bang Béc-nơ, được tiến hành mới đây ở Cluê-xtéc-li ở gần Béc-nơ. Các đại biểu của 25 khu, đông gần một nghìn người, đã họp nhau lại để bằng mọi cách cố đạt cho được việc giải quyết vấn đề di cư, nhằm cứu vớt nhiều nghìn công dân bị mất nguồn kiếm sống và đang đói khổ ở trong nước. Vì Đại hội đồng[57], đáp lại bản báo cáo của vị cố vấn chính phủ Snai-đơ, đã không thể hiện một sự tích cực cần thiết và tận tụy trong vấn đề này, cho nên cả ở đây nữa, người ta cũng dọa sửa đổi lại bản hiến pháp mà không nghĩ rằng việc phế truất chính phủ cấp tiến hiện nay sẽ chỉ tạo khả năng cho những người thuộc chế độ cũ quay trở lại.

Nhằm mục đích này, tại tất cả các khu phải phổ biến bản thỉnh nguyện, và ngay sau khi thu thập được 8 nghìn chữ ký theo quy định trong hiến pháp, thì người ta sẽ thi hành các biện pháp tương ứng nhằm giải quyết nhiệm vụ này. Vì ngày càng có đông những người bị mất nguồn thu nhập và nuôi dưỡng, đặc biệt là ở cao nguyên Béc-nơ, cho nên vấn đề di cư là đề tài thảo luận và giải thích, không loại trừ khả năng là sẽ thu đủ số lượng chữ ký đang tìm kiếm, và chính phủ hiện nay sẽ vấp phải những khó khăn lớn.

Cả ở Xanh Ha-len phong trào công nhân cũng thu được những thắng lợi.

"Trong khi tờ "Arbeiter" - báo "Wächter" cho biết - cố gắng nghiên cứu học thuyết về chủ nghĩa cộng sản xã hội, thì ở khu Ha-xtơ, dưới sự chủ trì của Hốp-stít-tơ, họ đã bắt đầu thực hiện chủ nghĩa ấy trong thực tiễn; họ muốn giảm lãi suất xuống còn 2% v.v.".

Thật vậy, ở nơi nào mà hiện nay phái cấp tiến đang cầm quyền thì họ nên tránh để thái độ thờ ơ làm cho công nhân xa lánh mình. Giai cấp vô sản Thụy Sĩ phần nhiều vẫn còn là cái gọi là giai cấp vô sản lưu manh, họ bán mình cho bất kỳ ai *hứa hươu hứa vượn với* họ. Dĩ nhiên, đám cha cố và qúy tộc không nhắc nhở cho dân chúng đói khổ nhớ đến thời người nông dân phải trả khoản thuế thập phân nộp cho các cha cố và địa chủ; họ chỉ hỏi: "Chính phủ hiện nay làm gì cho chúng tôi?". Và thế là những người ủng hộ trung thành nhất của chính phủ không có gì để mà trả lời. Nếu giai cấp vô sản ở Thụy Sĩ đủ mạnh và có đủ học vấn để trở thành chính đảng độc lập, thì sự đối lập với chủ nghĩa cấp tiến hiện nay, không nghi ngờ gì nữa, sẽ được biện minh, còn trong những điều kiện hiện hữu thì mọi cuộc đấu tranh chống các chính khách cấp tiến sẽ là sự nhượng bộ đối với phái bảo thủ.

Nói chung, phái cấp tiến cần hành động mạnh mẽ và tích cực hơn đôi chút. Nếu chỉ công kích một số phần tử phản động riêng lẻ và tung ra những câu bông đùa không đúng chỗ về tôn giáo thì chưa đủ; đảng chủ trương một chính sách đối ngoại tích cực [Auslandspartei] cần thể hiện - trong cuộc đấu tranh chống các chính khách chủ trương thi hành chính sách trung lập - một nghị lực như của ngài Ốc-xen-banh và bạn bè ông ta đối với bọn tráo trở và bọn ủng hộ Đồng minh đặc biệt. Bây giờ, sự chậm trễ chứa đựng một hiểm họa to lớn hơn bao giờ hết. Vấn đề những đặc ước[76] đang được chín phần

mười nhân dân Thụy Sĩ giải quyết trái với sự lý giải mang tính chất khống luận - hèn nhát của Hội đồng liên bang, đã trao vào tay phái cấp tiến một thứ vũ khí khá mạnh để kết thúc nhanh chóng hơn tình trạng tai họa hiện nay. Bản báo cáo của cục chính trị (Phua-rơ) trình lên Hội đồng liên bang Thụy Sĩ về vấn đề các đặc ước - mà đa số các báo, đặc biệt là tờ "Neue Zürcher-Zeitung", ca ngợi như là non plus ultra[1•] của sự sáng suốt chính trị - cho phép chúng ta đi sâu vào thực chất của vụ mặc cả nhỏ nhen của Hội đồng liên bang điều chỉnh chính sách đối ngoại nhờ sự giúp sức của một số bát-xen[198] và những nguyên tắc của luật dân sự:

"Những khoản thua thiệt phải được bù đắp từ những nguồn nào? - Phua-rơ hỏi - Tuyệt đối không thể rút số tiền ấy, với một quy mô đôi chút đáng kể, từ ngân khố liên bang.--- Do vậy, những khoản chi phí ấy phải do các bang trang trải. Nhưng nếu bình tĩnh cân nhắc tình hình một cách không có định kiến, và không để cho mình mắc thái độ phấn khích mù quáng, thì sẽ phải nhận rõ rằng ngay cả việc trả khoản tiền ấy cũng thuộc lĩnh vực bất khả thi, đặc biệt là trong tương lai, ngay cả nếu thừa nhận ảnh hưởng rất phấn khởi của hiện tại".

Ở một đoạn khác:

"Một dân tộc vĩ đại mà lại không thể trang bị ngay cả cho mấy trung đoàn, thì dân tộc ấy chưa chắc sẽ có thể bảo đảm lâu dài cho mình nền độc lập và tự do chính trị".

Các nước cộng hòa I-ta-li-a đến lúc nào đấy sẽ biểu thị rõ ràng với nước cộng hòa Thụy Sĩ láng giềng lòng biết ơn xứng đáng về lời tuyên bố chính thức ấy của quan chức số một của nó. Tờ "Neue Zürcher-Zeitung", cơ quan ngôn luận bán chính thức của tổng thống liên bang, đã tuyên bố tuồng như việc đưa ra quyết định - mà theo đó việc xóa bỏ các đặc ước hiện nay là thuộc thẩm quyền của các

---

1•- đỉnh cao

bang - đã được Hội đồng Liên bang nhất trí thông qua. Điều này không đúng. Ông Phran-xi-ni người I-ta-li-a đã vắng mặt, và ông Đruy-ê thuộc phái ủng hộ "cách mạng không ngừng" đã sửa soạn đưa ra cuộc họp của Hội đồng liên bang lời đề nghị

"xóa bỏ những đặc ước nếu tình hình của I-ta-li-a và của Thụy Sĩ đòi hỏi như vậy".

'Sau đó, ông ta đề nghị đình chỉ việc tuyển mộ vào các trung đoàn Na-plơ cho đến khi giải quyết xong vấn đề này - và đó là điều chủ yếu.

Ngài Ốc-xen-banh, Na-pô-lê-ông trong cuộc chiến tranh chống lại Đồng minh đặc biệt, muốn nhập khẩu không những nhân vật Lô-bau-éc[199] Phổ, mà cả bộ quân phục Phổ nữa. Nhưng ý định đáng khen ấy đã thất bại vì quy mô các khoản chi phí.

Lời đề nghị của một số người Pháp về việc lập ra ở Thụy Sĩ một sòng bạc đã hết sức gây phẫn nộ cho đạo đức của các phần tử cộng hòa tử tế. Nếu những ông chủ các sòng bạc ở Đức không sợ hãi trước nghị quyết của Quốc hội khả kính ở Phran-phuốc[200] thì họ đã không đặt các ngài cai trị các bang trong Đồng minh đặc biệt trước một tình huống gay go là cần phải lựa chọn hoặc là những khoản lợi lộc lớn, hoặc là đạo đức kế thừa. Đại hội đồng ở Lu-xéc, với 79 phiếu thuận và 67 phiếu chống, đã bác bỏ lời đề nghị như vậy của ngài có tên là Bi-a-xơ; còn chi hội của Liên minh nhân dân thì đã gửi cho chính quyền liên bang bản thỉnh nguyện được soạn ra cũng theo tinh thần ấy; đáp lại, giới doanh gia đã gửi lời thỉnh cầu đến Svi-xơ (Stan-xơ) và Xanh Ha-len (Ráp-péc-xvin), nhưng đã không được thỏa mãn nguyện vọng của mình. Có lẽ giờ đây các ngài ấy phải hiểu rõ nghị lực của người thuê sòng bạc ở Hôm-buốc đã tuyên bố rằng sòng bạc của ông ta sẽ tồn tại lâu hơn mọi nghị viện ở Phran-phuốc.

Đại hội đồng - mà mấy ngày trước đây đã lại họp và trong đó

ngài Phôn Ti-li-ê vẫn làm chủ tọa, mặc dù ông ta bị vết hoen là bị nghi phạm tội phản quốc - đã thảo luận các điều khoản của đạo luật về các nghề kinh doanh, trong đạo luật đó - theo ý kiến chúng tôi - không có gì đáng nêu ra ngoài điều khoản cho phép những người lưu vong chính trị làm nghề kinh doanh mà không cần xuất trình, trong tương lai, giấy chứng nhận khả năng pháp lý trong kinh doanh. Ngoài ra, bộ nội vụ đã nài xin trích một khoản tiền 8 nghìn phrăng để chi cho khoa học, nghệ thuật, v.v..

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 10 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 246, 15 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Hôm nay, chúng tôi không nhận được tin tức gì từ chiến trường gửi về, ngoài bài tin Ma-gi-a của tờ "Breslauer Zeitung". Qua bài tin này ta thấy rằng dù sao quân Áo cũng đã bị đánh bại hoàn toàn trong trận đánh ở gần Xôn-nốc và buộc phải rút lui về Pét. Có tin đồn rằng *Kếch-ke-mét* lại bị quân Ma-gi-a chiếm. Đại tá An-béc I-ê-la-sích xứ Xê-rê-gian[184], thiếu tá hoàng thân Hôn-stai-nơ và đích thân tướng Ô-tin-gơ của quân đội hoàng đế - quốc vương dường như đã tử trận.

Bài tin Ma-gi-a khẳng định rằng Stun-vai-sen-buốc (ở bờ phải của sông Đa-nuýp, theo hướng đi về Viên) đã bị quân Ma-gi-a chiếm, và do những thắng lợi mới của họ, công tước Lốp-cô-vít-xơ đã đến Đê-brét-xen để đề nghị với quân Ma-gi-a để ông ta làm *trung gian*. *Ngày mai sẽ có những chi tiết.*

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 15 tháng Ba 1849
Đã đăng trong phụ trương số hai của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 246, 15 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Tờ "Breslauer Zeitung" hôm nay cho đăng hai thông báo Ma-gi-a ngày 6 và ngày 7 tháng Ba mà lần này, như là một ngoại lệ, được viết có phần nào rối mù. Qua hai bản tin ấy người ta thấy rõ cuộc rút lui bất ngờ, vội vã của quân Áo đã gây ra một ấn tượng to lớn như thế nào ở Pét, đã gây ra bao nhiêu tin đồn, trong đó những sự việc có thật xen kẽ với những sự phóng đại.

Ngày 3 tháng Ba, *ở gần Mo-đô-kô-vo-xơ*, cách Mác-la-rơ một dặm và cách Ca-pôn-na hai dặm, có lẽ đã diễn ra một trận đánh lớn, trong đó Đem-bin-xki - nhờ khéo sử dụng địa hình và nhờ cách chuyển quân chiến thuật tài giỏi - *đã đánh tan tành quân đội hoàng đế*. Tổn thất của quân đội hoàng đế là 7 nghìn người và 60 khẩu pháo.

Quân Hung-ga-ri tuyệt nhiên không rút về bên kia sông Tít-xa như các báo của Áo đã nói rùm beng khắp thế giới, và ở phía bên này sông Tít-xa tất đã phải xảy ra một sự việc gì đó giống như thất bại của quân đội hoàng đế (nếu ngay cả những tư liệu dẫn ra trên đây đã bị thổi phồng), - đó là điều không còn hoài nghi. Không phải vô cớ mà Vin-đi-sơ-grét-xơ rút lui.

Quân đội hoàng đế cũng đã bị đập tan ở gần *Xôn-nốc*, và chiến đoàn quân hoàng đế bố trí ở đó, theo chúng tôi, đã bị bắt làm tù binh, - điều này được xác nhận bởi bản tin Ma-gi-a ngày 6 tháng Ba :

"Hôm qua, vào lúc 7 giờ sáng, quân đội hoàng đế đã bị giáng một đòn quyết định nữa. Lữ đoàn của Gram-môn với quân số 5 nghìn người, đã bị bao vây ở Xôn-nốc tại khu vực sông Tít-xa bởi quân Hung-ga-ri vượt sông Tít-xa ở Xi-bắc-ha-da, sau một trận đánh khủng khiếp, lữ đoàn này đã bị bắt làm tù binh cùng với phó nguyên soái *Gram-môn*. Tướng ky

binh *Ô-tin-gơ* trong trận này bị thương gần chết và do vết thương ấy, hôm qua ông đã qua đời ở Ô-phen".

Tuy nhiên, quân Hung-ga-ri không dừng lại ở đó. Theo bản tin của Ma-gi-a thì quân Hung-ga-ri đã tiến đến *Xéc-lết*, và ngày mùng 5, trong một trận đánh đẫm máu, họ *đã đánh tan* quân đội *hoàng đế* ở đó (chắc chắn, đó là ba tiểu đoàn dự bị mà Xây-xbéc đã giữ lại ở Pét). Họ cũng đã chiếm lại Kếch-ke-mét, một địa điểm rất quan trọng nằm giữa sông Tít-xa và sông Đa-nuýp. Do những thất bại này mà có lẽ I-ê-la-sích đã đi theo sau công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ và cũng *bỏ Pét lại*. Hiển nhiên là những công sự dã chiến xây dựng xung quanh Pét đã được chính quân đội hoàng đế san lấp đi; như vậy là họ không có ý định phòng thủ chính Pét, mà chỉ khống chế nó bằng các khẩu pháo ở Ô-phen. Thành Ô-phen được bảo đảm tốt về lương thực, nhưng những khẩu pháo cỡ lớn đã được chở ra khỏi đó, do đó, có lẽ là ở đấy người ta không có ý định phòng thủ rất lâu dài.

Đó là nội dung trong bản tin của phía Ma-gi-a, nghe *phù hợp với sự thật*. Có vẻ ít đúng sự thật hơn là điều dưới đây:

Chỉ với một quân đoàn, Guếc-gây tựa hồ đã tiến về Ra-áp và cắt đứt đường rút lui của quân đội hoàng đế; tuy vậy không thấy nói cho biết cuộc tiến quân ấy được thực hiện ở phía bắc hay ở phía nam sông Đa-nuýp.

Hình như quân Ma-gi-a đã vượt sông Đa-nuýp ở phía dưới Pét và đã chiếm được *Stun-vai-sen-buốc* (ở phía sau lưng Pét), để cắt đứt đường rút lui theo con đường chạy đến Phlây-sơ-kha-cơ.

Cả hai tin đồn ấy chính xác đến mức độ nào thì không thể xác định được. Dù sao đi nữa, những tin đồn ấy có vẻ bị phóng đại.

Tiếp đó bài tin Ma-gi-a đưa tin từ trại binh Hung-ga-ri:

"Những người từ Đê-brét-xen đến kể lại rằng theo đề nghị của Cô-sút. Quốc hội Hung-ga-ri đã ban bố sắc lệnh triệu tập dân binh để hỗ trợ cho quân đội. Đa số đại biểu đã được trao thẩm quyền tổ chức dân binh với tư cách là những phái viên của chính phủ. Có lẽ biện pháp đặc biệt này sở dĩ được thi hành là do có tin về sự can thiệp của người Nga ở Tơ-ran-xin-va-ni-a. Cũng vẫn những người vừa đến ấy còn kể lại rằng bộ trưởng cảnh sát La-xlô Ma-đa-ra-xơ đã ra khỏi Chính phủ lâm thời ở Đê-brét-xen"[201].

Tiếp đó, ngày mùng 9, từ Viên, người ta viết:

"Đã có sự xác nhận tin tức về trận đánh ở Xôn-nốc như đã nói trong bản tin ngày hôm qua của tôi. *Quân Hung-ga-ri đã giành được thắng lợi chói lọi*. Chỉ một chút nữa là họ đã có thể chiếm được đại bản doanh. Bản thân công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ đã bị thương nặng ở tay. *Tạm thời còn hoàn toàn chưa có tin gì về* số phận của lữ đoàn Xây-xbéc - có lẽ lữ đoàn này *đã hoàn toàn tan tác*. Lữ đoàn của Các-gơ thì bị *đẩy sát tới sông Tít-xa, chỉ một số ít đã thoát được*. Bản thân tướng Các-gơ thoát được hoàn toàn nhờ tinh thần hy sinh quên mình của ba lính long kỵ đã cùng viên tướng này phá vòng vây. Tóm lại, *quân Áo đã bị thất bại hoàn toàn*, và thậm chí quân địch cũng thừa nhận rằng các vị chỉ huy của quân đội Hung-ga-ri đã thể hiện những tài năng đặc biệt về điều khiển quân. Ngoài những vị tướng gần đây đã được nêu tên với các vị thì còn có những nhân vật khác cũng đáng khen ngợi, đó là tướng Duy-sa-ten (nói đúng hơn - Duy-a-men), là người Pháp, Ghi-ông (người Anh) và công tước Sác-tô-ru-xki (con trai của A-đam Sác-tô-ru-xki); họ là những bạn chiến đấu dũng cảm của tướng Dem-bin-xki là người giữ quyền chỉ huy tối cao.

Cô-sút *đã cử* lãnh tụ của người Xéc-bi là *Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích, làm thủ lĩnh xứ Crô-a-xi và thủ lĩnh xứ Xéc-bi* - đó là sự lựa chọn được mọi người tán thành, bởi vì cả người Xéc-bi, cả người Crô-a-xi đều rất qúy trọng con người trẻ tuổi, đẹp trai và dũng cảm ấy[202].

Tái bút: 3 giờ chiều. Một người từ Pét đến, đã rời khỏi đó vào ngày 9 (?) cho biết rằng vào lúc người này rời khỏi đó thì trong thành phố đang ngự trị bầu không khí *sôi sục mạnh mẽ; ở Ô-phen* đã tiến hành *các biện pháp phòng thủ rộng rãi*, trong cả hai thành phố này nhan nhản những quân nhân. Ngược lại, người Ma-gi-a thì *giờ này qua giờ khác chờ đợi quân mình tiến vào*, có nơi lòng nhiệt thành dân tộc đã bộc lộ ra qua những tiếng hô vang nồng cháy, bất chấp sự tích tụ đám quân nhân, song, đám quân lính ấy đã có nhiều việc khác phải quan tâm".

Đồng thời, nguồn tin khác từ Viên cho biết :

"*Chiến thuật của công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ* đối với những người Hung-ga-ri và Ba Lan cuồng nhiệt đã gây nên một sự không tán thành mạnh mẽ ngay trong quân đội, và có lẽ điều đó đã làm cho quân đội bị mất tinh thần.

Nhiều viên tướng chỉ huy quân Hung-ga-ri ngày càng đưa quân tiếp viện đến nhiều hơn, và nếu không có sự phản bội của một phía hoặc sự tăng cường nhiều ở phía kia thì *không thể chờ đợi một sự kết thúc nhanh chóng*".

Tuy nhiên, Vin-đi-sơ-grét-xơ tuyên bố rằng *nếu ông ta không nhận được số quân tiếp viện 50 nghìn người nữa thì ông ta sẽ không thể thắng được quân Ma-gi-a!!*.

Bây giờ cứ để cho tờ "Kölnische Zeitung" nói rằng cuộc chiến tranh Hung-ga-ri đã bước vào "giai đoạn" thứ mấy rồi sau những thắng lợi mới của quân Ma-gi-a và lời tuyên bố ấy của Vin-đi-sơ-grét-xơ.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 15 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 247, 16 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Tối hôm nay, thư và báo của chúng tôi từ Viên và Pra-ha lại không tới. Nhưng cả trên các báo ở Brê-xláp, ở Lai-pxích và trên các báo khác cũng không có tin tức nào của Áo về chiến sự. Trong khi ấy, bài tin Ma-gi-a trên tờ "Breslauer Zeitung" lại đưa tin về những trận đánh mới ở khu vực Xéc-lết, về số lượng lớn thương binh được chở đến Pét, về những sự chuẩn bị rút lui. Song, cả báo ấy cũng không thông báo điều gì rõ rệt cả.

Sự im lặng của phía Áo đáng ngạc nhiên nhất do hoàn toàn không có tin tức *từ bất kỳ nơi nào*. Thông thường thì luôn luôn có một xó xỉnh nào đó mà từ đó có tin tức chí ít về những thắng lợi nhỏ của quân đội hoàng đế. Nhưng bây giờ thì cả việc này cũng không có. Có lẽ quân Hung-ga-ri bỗng nhiên tỏ rõ một sự tích cực hoàn toàn bất ngờ tại tất cả các điểm và tạo ra những trở ngại hoàn toàn không lường trước cho cuộc tấn công của 250 nghìn quân hoàng đế.

Từ ngày 16 hoặc 17 tháng Hai, nghĩa là đã 4 tuần lễ rồi, từ Tơ-ran-xin-va-ni-a không có tin tức gì cả. Không có một lời nào nói về cuộc tiến quân của các đơn vị quân của Gơ-xơ - Răm-bếch - I-a-blô-nốp-xki về hướng Tô-cai. Không có một lời nào nói về các hoạt động quân sự của Nu-ghen-tơ ở Xiếc-mi-a. Không thấy đả động gì về các hoạt động của Ru-ca-vị-na, Tê-ô-đô-rô-vích và của Glê-dơ ở Ba-nát. Và nếu chỗ này chỗ kia chúng tôi được biết điều gì đó thì chỉ nhờ những tin đồn không chính thức và mù mờ.

Tóm lại, sự im lặng của những bản tin chính thức ngày càng đáng lo ngại, còn nội dung của những tin không chính thức thì ngày càng đe dọa đối với Áo. Về những tin tức không chính thức thì ngày mai chúng tôi sẽ thông báo một số chi tiết.

Căn cứ theo bài tin đăng trên tờ "Allgemeine Oder-Zeitung" thì quân Áo sẵn sàng để cho *quân Nga tiến vào Tơ-ran-xin-va-ni-a, cũng như vào Cra-cốp*.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 16 tháng Ba 1849
Đã đăng trong phụ trương đặc biệt của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 247, 16 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Sau bài tóm tắt đăng trong phụ trương đột xuất hôm nay, chúng tôi xin đăng tải những tin tức tỉ mỉ từ chiến trường Hung-ga-ri.

Trước hết về các hoạt động chiến sự *ở Pét*. Các hoạt động quân sự, có lẽ hạn chế chủ yếu trong khu vực Xéc-lết; qua đó thấy rằng quân đội Hung-ga-ri và cả quân đội hoàng đế - quốc vương chắc chắn đã được rút nhiều về miền nam. Nói chung không nghe thấy nói gì nữa về các trận đánh ở khu vực Éc-lau, Ca-pôn-na, Me-dê-kê-ve-sơ. Qua đó thấy rằng rõ ràng là I-ê-la-sích cũng từ đó di chuyển đến Xéc-lết. Có sự xác nhận rằng Vin-đi-sơ-grét-xơ, bực bội trước những thắng lợi yếu ớt của mình, đã rời đại bản doanh trở lại Ô-phen, và như vậy ông ta đã rút ra khỏi công việc chỉ huy tích cực. Ngược lại, tin tức về việc ông ta bị thương thì bị bác bỏ. Giờ đây, vị tướng quân vĩ đại bị đánh bại ấy đang kéo về chỗ mình tất cả số quân lính còn phần nào chưa tác chiến, thậm chí từ quân đoàn đang bao vây Cô-moóc-nơ và từ Cra-cốp, cốt sao củng cố được phần nào trận địa của mình.- Bài tin Ma-gi-a đăng trên tờ "Breslauer Zeitung" ngày 9 tháng Ba năm nay đưa tin về các hoạt động quân sự gần đây nhất như sau:

"Hôm qua, ở hướng Xôn-nốc hoàn toàn chắc chắn là đã xảy ra trận đánh, vì vào ban đêm đã có nhiều chuyến xe chở thương binh tới. Bản tin vẫn chưa phát hành, cũng như toàn bộ khu vực sát chiến tuyến Đa-nuýp ở phía đối diện với các công sự đã chiếm thuộc bán đạp Pét, bỗng nhiên - theo lệnh của bộ chỉ huy quân sự - được giải tỏa và bị quân lính chiếm lĩnh.- tất cả những sự việc ấy là bằng chứng về một trận đánh mới. Bởi vì những biện pháp như thế chỉ có thể được thực hiện nhằm yểm hộ cho cuộc rút lui vội vã. Ngoài ra, hôm nay các quan chức cao cấp của quân đồn trú ở thành Ô-phen đã đưa các bà vợ

của mình rời khỏi đó. Những tin tức trực tiếp thì hoàn toàn không có, vì từ khu vực phía dưới Pét không ai được phép đến đây cả. Dù thế nào đi nữa thì hôm nay cũng phải diễn ra trận đánh nếu nó không bị cản trở bởi những trận mưa trút nước không ngừng. Nếu trận đánh vẫn xảy ra thì cuộc rút lui của phía bại trận sẽ kèm theo những tổn thất lớn, vì các con đường ở đấy bị mưa làm cho xói lở và nói chung không thể nghĩ đến chuyện di chuyển các cỗ pháo và xe vận tải vật phẩm. Ở Pét thịt đã đắt lên 2 crây-xơ mỗi pao, vì *đội quân cơ động của phía Hung-ga-ri đã lấy đi rất nhiều bò kéo khỏi Gô-đôn-lô, cách nơi đây ba giờ đi xe ngựa.* Từ *Đê-brét-xen* người ta cho chúng tôi biết tin rằng chính phủ Hung-ga-ri đã phế truất công tước - đại giáo chủ Hung-ga-ri là I-ô-han Ham và hai vị giám mục cao cấp khác còn ở lại Pét vì tội phản bội. Nhà sử học Hung-ga-ri sáng suốt và có tư tưởng tự do là Ho-rơ-vát Mi-khai được cử làm công tước - đại giáo chủ; trong quá khứ, ông này là ủy viên hội đồng giáo khu, về sau là giáo chủ ở Sa-nát. (Chuyện này cũng được xác nhận từ các nguồn khác). Tối hôm qua, một đám người đông đảo tụ tập để xem các thương binh được chở đến đã bị một đội tuần tra mạnh được đặc biệt phái đến giải tán. Vả lại, tất cả các bệnh viện và trại lính chật ních người bị thương đến nỗi những thương binh mới được chuyển tới đã phải đặt nằm ở các cầu thang và ở các mảnh vườn".

Tình hình của quân đội hoàng đế rất độc đáo, điều này cũng thấy được qua bản thông báo của công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ do đại bản doanh ban hành tại Ô-phen ngày 8 tháng Ba cấm trong thời gian giới nghiêm mọi sự liên hệ trực tiếp hoặc gián tiếp với phiến quân và với cư dân các khu vực bị phiến quân chiếm giữ. Mọi quan hệ buôn bán cũng bị đình chỉ. Bất cứ ai vi phạm những điều cấm này, cũng như bất cứ ai giúp cho những mối liên hệ như vậy đều bị trừng trị theo luật thời chiến. Đồng thời các hàng hóa bị tịch thu và đem bán sung vào quốc khố.

Tình hình ở phía sau lưng quân đội hoàng đế xem ra cũng đáng an ủi như vậy. Các ngài ấy ở Cô-moóc-nơ đã đi xa đến đâu và họ toan tính lan truyền những ảo tưởng gì, điều này thấy rõ qua thông báo sau đây của tờ báo chính phủ "Lloyd" gửi đi từ Prê-xbuốc":

"Trong khi quân chủ lực, dưới sự chỉ huy của thống soái Vin-đi-sơ-grét-xơ truy kích không mệt mỏi quân địch ở phía bên kia sông Tit-xa(!), thì quân đoàn thứ hai đang hoạt

động ở gần Cô-moóc-nơ, tại đó - theo các nguồn tin đáng tin cậy - ngày 15 tháng này người ta dự tính sẽ diễn ra một cuộc tấn công lớn(!). Để thực hiện việc này từ Viên, từ Ô-phen và Ết-xéc đã có *nhiều* chiếc tàu thủy (!) được gửi đi, trên đó chở *một số lượng rất lớn* các khẩu pháo bắn cầu vồng với *tất cả* các cỡ nòng và với *bốn cơ số* thuốc súng. Tại bờ sông Đa-nuýp ở phía chúng ta đang thả neo, một số tàu kéo được trang bị - giống như các tàu chiến - pháo và đạn trái phá và chủ yếu được dùng để chuyên chở quân dự bị đến. Chỉ cần mấy loạt đạn trái phá ngắn ngủi cũng sẽ đủ để làm tinh ngộ quân đồn trú ở Cô-moóc-nơ, để thành này đầu hàng và khôi phục lại sự đi lại của tàu bè giữa Viên, Cô-moóc-nơ và Pét".

Cũng trong bài báo được mở đầu bằng lời khoe khoang nực cười ấy còn chứa đựng sự thú nhận rằng nông dân Xlô-va-ki-a không muốn phục tùng quân đội hoàng đế - quốc vương chiếm đóng. Ngoài những vụ bắt bớ khác,

"trong tuần lễ vừa qua có 12 nông dân đã bị bắt giữ vì tội bí mật tàng trữ vũ khí với những mục đích ác ý và đã bị giải tới đây từ những làng Xlô-va-ki-a lân cận; tùy theo tội nặng nhẹ, những nông dân ấy đã bị kết án 2.3. và 4 năm tù giam".

Bây giờ, mặc dù nhiều lần cố gắng tuyên truyền nhưng không có kết quả, người Xlô-va-ki-a vẫn trung thành với quân Hung-ga-ri đến mức Áo chỉ tuyển mộ cả thảy được có 1400 người trong số 2-3 triệu dân. Chỉ cần đọc bản tin sau đây gửi từ Loi-tơ-sau (Xíp-xơ), nó cũng xác nhận rằng quân đội hoàng đế vẫn còn đứng ở chỗ mà họ đã có mặt khi Guếc-gây kéo quân của mình đến sông Tít-xa:

"*Loi-tơ-sau*, ngày 1 tháng Ba, cho đến nay đội dân binh Xlô-va-ki-a gồm 15 đại đội, mỗi đại đội có 90 người. Ba đại đội đồn trú ở Loi-tơ-sau, năm đại đội đóng ở Ê-pê-ri-e-sơ, số còn lại đang di chuyển đến Ca-sau. Hôm qua, tướng Răm-bếch đã buộc thành phố này nộp khoản bồi thường chiến tranh với số tiền 20 nghìn phlo-rin. Có hơn 500 người bỏ chạy khỏi Ê-pê-ri-e-sơ vì sợ Guếc-gây, nhiều người chạy đến tận Pét".

Về tình hình ở *miền nam* chúng tôi chỉ được biết rằng *Xê-ghê-đin vẫn còn nắm 40 nghìn quân Ma-gi-a*, còn phía trước thành phố thì có 30 nghìn quân Xéc-bi với ý định đánh chiếm thành phố này.

Cuối cùng đã nhận được một số tin gửi từ Tơ-ran-xin-va-ni-a, song - điều này thật lạ lùng - vẫn chỉ hạn chế ở những dữ kiện trước những ngày 16-17 tháng Hai. Căn cứ theo một tin (của người Xắc-xông) thì Bem tuồng như đang trong tình trạng nguy ngập vì bị thương ở tay; tin khác - cho biết Séc-xbuốc đã bị quân Xê-cle-rơ[117] chiếm - thì đáng chú ý bởi những chi tiết liên quan đến một đêm mà quân Xê-cle-rơ đã trải qua tại một địa điểm duy nhất. Ngày 16 tháng Hai đồng thời có khoảng 8 nghìn người với 12 khẩu pháo đã từ Mê-đi-a-sơ, 5 nghìn người với 5 khẩu pháo từ Út-vác-hây và 3 nghìn người từ Ma-rô-sva-sác-khen tiến về Séc-xbuốc. Những lực lượng này đã buộc các đơn vị quân Áo-Nga dũng cảm, dưới sự chỉ huy của thiếu tá Phôn Đơ Hây-đơ, cũng như đội dân binh hùng dũng[183] của thành phố này phải rút lui về phía Héc-man-stát mà không có chống cự, quẳng lại tài sản và gia đình rơi vào tay bọn kẻ cướp Xê-cle-rơ cho chúng định đoạt. Tuồng như bọn kẻ cướp ấy đã lập tức bắt thành phố nộp khoản bồi thường chiến tranh với số tiền 30 nghìn phlo-rin;

"một số tiền còn lớn hơn hết sức nhiều được thu từ các trung tâm trong khu vực này[203] [Stuhlortschaften]. Quân địch tăng cường tìm kiếm chì và thiếc, cũng như với những viên đạn được ném xuống giếng lên và phơi khô thuốc súng ở ngoài nắng để lại có thể sử dụng số thuốc súng đó".

Để kết thúc, chúng tôi xin thông báo tin đáng chú ý sau đây từ *Cra-cốp*. Qua tin này ta thấy rằng từ lâu đã có sự câu kết bí mật giữa Nga và Áo.

Cra-cốp, ngày 12 tháng Ba. Hôm qua, tướng Lê-ghê-đích, chỉ huy quân đội hoàng đế - quốc vương ở đây, đã triệu tập công tước Xta-ni-xláp I-a-blô-nốp-xki và nói thẳng cho công tước biết rằng chính quyền thành phố có thể cầu xin chính quyền tỉnh *cầu viện quân Nga đang đóng ở biên giới tiến vào Cra-cốp để duy trì trật tự,*

vì ông ta (Lê-ghê-đích) *phải cùng với tất cả quân đội Áo tiến vào Hung-ga-ri*. Song công tước đã bác lại ý kiến của viên tướng chỉ huy quân đội hoàng đế - quốc vương rằng *cư dân Cra-cốp sẽ không bao giờ bày tỏ mong ước như vậy*, và trong trường hợp quân đội được rút hết ra khỏi thành phố thì dân chúng thành phố sẽ bảo đảm duy trì trật tự luật pháp. Đồng thời họ cũng không quên rằng trước khi quân Nga tiến vào Tơ-ran-xin-va-ni-a, tướng Pu-khơ-nơ cũng đã gián tiếp yêu cầu các thành phố Crôn-stát và Héc-man-stát cầu viện quân Nga.

Sau cùng, về vấn đề tiền giấy Hung-ga-ri thì ở đây chính quyền chuyên chế quân sự, necessitas rerum[1*], đã buộc phải khuất phục trước tình trạng không có khả năng trả nợ của đế chế. Một bộ phận giấy bạc của Cô-sút, bất chấp những lời la ó và nghiến rang của các tay tư sản nhỏ ở Pét, đã được rút ra khỏi lưu thông.

Đặc biệt, ngày 9 tháng này, thống soái Vin-đi-sơ-grét-xơ ở Pét đã ra thông cáo cấm các điểm thu ngân nhà nước không được tiếp nhận các giấy bạc Hung-ga-ri có mệnh giá 100 phlo-rin và 5 phlo-rin. Việc làm này gây nên sự bối rối bất thường, và hiện nay mọi sự lưu thông tiền tệ đã hoàn toàn bị đình chỉ. Do vậy, hội chợ ở Pét, vốn đã có ít người đến tham quan, nói chung sẽ không thành. Các giấy bạc Hung-ga-ri có mệnh giá 1 và 2 phlo-rin chưa chắc có được số phận khác[187].

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 16 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 248, 17 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1*- do sự cần thiết

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Vì bưu phẩm từ Viên lại không đến cho nên lại chẳng có tin tức gì trực tiếp từ Hung-ga-ri. Những tin tức nhận được qua Pra-ha và Au-xbuốc chứa đựng ít nội dung mới.

Tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc đưa tin từ Pét ngày 8 rằng Xôn-nốc lại bị quân đội hoàng đế chiếm. Những tin muộn hơn, như chúng ta sẽ thấy, lại nói lên nội dung hoàn toàn khác. Tuy nhiên, tờ "Allgemeine Zeitung" thú nhận rằng ở Xôn-nốc, quân đội hoàng đế đã chịu "một thất bại khá nghiêm trọng", kết quả là "trong 2 đại đội, số còn sống chưa chắc được 40 người". Còn về trận đánh này, tờ báo ấy đưa tin như sau từ *A-bôn* ở Xôn-nốc:

"Sau trận đánh ở Ca-pôn-na[174], chúng tôi đã tiến về Kê-ve-sơ, sau đó tiến về Pô-rô-xlô. Vì ở đó địa hình đầm lầy đã cản trở hoạt động của kỵ binh, cho nên chúng tôi nhận được lệnh tiến về Xôn-nốc. Chúng tôi đến đúng lúc để kết thúc trận đánh đã do 15 nghìn quân Hung-ga-ri với 40 khẩu pháo mở đầu để chống lại hai lữ đoàn và bắt chúng tôi phải trả giá đắt, vì lữ đoàn của Các-gơ đã bị đánh bật ra khỏi Xôn-nốc. Vào thời điểm này quân tiếp viện từ Pét đến nơi, và thế là chúng tôi có thể tung ra 15 nghìn người và 36-40 khẩu pháo để chống lại chúng, tin chắc rằng chúng sẽ bắt đầu rút lui ngay khi vừa trông thấy sự triển khai những lực lượng lớn. Tinh thần dũng cảm của quân ta đáng ca ngợi. *Mặc dù hôm qua Xôn-nốc đã lại rơi vào tay quân Hung-ga-ri*, nhưng đến tối nay, không nghi ngờ gì nữa, thành phố này sẽ lại lọt vào tay chúng ta".

Có thể rút ra điều gì từ những lời tuyên bố khoác lác ấy về việc Xôn-nốc sẽ bị tái chiếm, điều đó đã rõ qua bức thư gửi từ Pét và được đăng lại trên báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen". Trong bức thư này có nói :

"Hôm qua, vị thủ lĩnh[1*] đã xuất kích từ Pét ngay lúc 4 giờ sáng. Đáng tiếc là, về những sự kiện diễn ra trên chiến trường - mà như mọi người khẳng định, chiến trường này nằm trực tiếp gần kề chúng ta, giữa Xéc-lết và A-bôn - chúng tôi hoàn toàn chưa có tin gì. Ở đây những kẻ xúc xiểm bí mật kể lại những chuyện thần kỳ về sức mạnh của phiến quân và thậm chí còn khẳng định, chẳng hạn, rằng đi qua trại binh của họ từ đầu này đến đầu kia phải mất 6 giờ. Dĩ nhiên là những tin đồn ấy được thổi phồng nhiều, song vẫn không thể phủ nhận rằng hiện nay, ở hướng Xôn-nốc, đây đã là lần thứ hai *các lực lượng đáng kể của nghĩa quân đã tiến đến thủ đô gần hơn mức mong muốn*. Nỗi lo lắng của những người có thiện ý đã tăng lên dĩ nhiên là do *những biện pháp* cần thiết *nhằm bảo đảm an ninh cho các con đường giao thông* giữa pháo đài Ô-phen và dinh lũy mới và duy nhất vừa xây dựng xong của Pét. Hôm qua, trong công trình này người ta đã vội vã đục *những lỗ châu mai*, còn cư dân các nhà kế cận thì nhận được một lệnh nghiêm khắc *phải sẵn sàng rời* nơi ở của mình cùng với tất cả tài sản *trong vòng sáu giờ đồng hồ* sau khi nhận được thông báo tương ứng.

Hôm qua, trên cả hai bờ sông Da-nuýp, người ta cũng đã vội vã san bằng những nhà cửa, xưởng thợ v.v. nằm sát các bốt ở hai đầu cây cầu treo, những nhà xưởng này là thuộc sở hữu Công ty xây dựng cầu treo. Do vậy số thường dân có lòng trung thực ở đây đã rơi vào *tâm trạng chán chường*, trong khi phe đối lập phải khó khăn lắm mới giấu nổi nỗi vui mừng kín đáo".

Tình hình nói chung của quân đội hoàng đế ra sao, điều đó thấy rõ qua việc Vin-đi-sơ-grét-xơ, do muốn cô lập quân Ma-gi-a, đã hết sức nghiêm cấm mọi sự giao lưu và buôn bán với những vùng do quân Ma-gi-a chiếm đóng. Tất cả những người đi tới đó đều bị bắt, còn hàng hóa thì bị tịch thu. Do ngày khai mạc hội chợ Pét đang tới gần nên những biện pháp đặc biệt của cảnh sát đối với những người mới tới cũng đã được thi hành.

Từ sườn phía trái quân chủ lực (quân của Slích-cơ) vẫn chưa nhận được tin tức gì. Tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc, tuy nhiên, đã khẳng định rằng ông này chỉ còn cách Đê-brét-xen 8 giờ đường, và còn chưa biết ông ta đã lại rời đi hay không. Song, đó là lời nói dối

---

1*- I-ê-la-sích

vô liêm sỉ; Mác-la-rơ - theo tin của họ thì ở đấy đã có quân đội hoàng đế đóng - ở cách Đê-brét-xen già 15 dặm Đức, còn sông Tít-xa với dải đầm lầy của nó rộng một dặm thì chảy giữa hai điểm ấy, cách Đê-brét-xen 10 dặm. Vì không có các sự kiện thực tế, nên báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" cho đăng thông báo khoác lác sau đây:

"Từ các hoạt động của phó nguyên soái Slích-cơ người ta vững tin mong đợi (!) những kết quả tuyệt vời, bởi vì nói chung có thể kiêu hãnh(!) khẳng định rằng chính là trong tiến trình tiến quân để hội quân ở gần Tô-cai, ông ta đã tỏ ra là một tướng quân tuyệt vời!"

Báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" cũng xác nhận rằng quân Ma-gi-a đã chiếm được phần phía nam của tỉnh Pét, tại *Kếch-ke-mét*. Họ cũng tiến ra phía Đa-nuýp và đã liên lạc được với nghĩa quân ở bờ đối diện (tỉnh Tôn-na):

"Một trong những lò âm mưu chủ yếu của nghĩa quân là Ca-lốt-sa, từ nơi ấy, họ tiến hành hoạt động xúi giục trong toàn khu vực, đặc biệt là ở tỉnh Tôn-na nằm ở bờ bên kia sông Đa-nuýp. Ở đó nghĩa quân tỏ ra táo bạo đến mức đánh chìm mọi chiếc tàu đi trên sông Đa-nuýp. Trong chuyện này, nổi trội đặc biệt là những nông dân ở Phuên-đva-rơ và ở Đu-na-vét-sơ. Họ hoàn toàn không sợ quân đội hoàng đế và tưởng lầm rằng ở gần Ca-lốt-sa có 12 nghìn quân Hôn-vết[162]. Tinh thần cuồng tín của họ thường xuyên được nhen lên qua những lời kêu gọi phát ra từ Đê-brét-xen".

Như vậy, trên suốt khoảng cách từ Đu-na-vét-sơ đến Tôn-na (9-10 dặm theo đường thẳng), cả hai bờ sông Đa-nuýp đều nằm trong tay quân Ma-gi-a, và việc đi lại của tàu bè chịu sự uy hiếp lớn.

Cuộc chiến được tiến hành như thế nào ở khu vực này và quân Áo vụng về có thật ít cơ hội như thế nào để thanh toán được những ổ tụ tập nghĩa quân không thể với tới được này, điều đó thấy rõ qua tin dưới đây :

"Đơn vị quân đội mấy ngày trước đây được phái đi bằng tàu thủy đến Phuên-đva-rơ (tỉnh Tôn-na) để trấn áp những lò phản loạn mới đã không gặp quân địch.

Tuy nhiên, trong lúc cặp bờ, chiếc tàu kéo đã bị bắn, nhưng phiến quân đã tản đi hết trước khi diễn ra cuộc đổ bộ. Một cuộc chiến tranh du kích thật sự ! Theo tin đồn, lữ đoàn của Xi-mu-nít-xơ đã rời trại binh có công sự đến trại ấp Bi-sken thuộc sở hữu của bá tước Ca-đơ-me Bát-ti-a-ni cách Ô-phen bốn giờ đi xe ngựa, để đảm bảo an toàn và củng cố tình thế mới ở phía bên này sông Da-nuýp".

Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a không hề có một chữ nào.

Tại Ba-nát

"*người ta chờ đợi* rằng cùng với việc thủ lĩnh[1*] tới (trong tiến trình diễn ra chiến dịch đánh vào Xôn-nốc) thì mặt trận Áo - Xéc-bi, trải dài từ Ba-i-a đến Tê-mê-sva-rơ, giờ đây *sẽ* chuyển động" ("Constitutionelles Blatt aus Böhmen").

Thật vậy, cuối cùng thì chúng tôi được biết rằng sư đoàn nổi tiếng - do phó nguyên soái Glê-đơ thành lập từ các đơn vị quân của Ru-ca-vi-na, của Tô-đô-rô-vích và của các viên tướng khác giữa những lời ầm ĩ tung hô của biết bao nhiêu tờ báo và nó sẽ phải chiếm lấy Tơ-ran-xin-va-ni-a và Grô-xvác-đây-nơ - chẳng những đã không giữ được trận địa của mình ở Ma-rô-sơ, mà còn phải rút về Tê-mê-sva-rơ ! Tuy nhiên, trong các thông báo của Ma-gi-a, chuyện này đã được nói tới từ lâu rồi, nhưng không thể tin vào những thông báo ấy mà !

Trong một bài khác cũng của báo ấy có nói :

"Trước ngày hôm qua (ngày 7 tháng Ba), cả Xê-ghê-đin, cả Tê-rê-di-ô-pen (Xu-bô-ti-txa) - mà ở gần địa điểm này, như tôi đã đưa tin, quân Xéc-bi đã giành được thắng lợi vẻ vang và thật sự đã diệt hết quân Ma-gi-a - vẫn chưa bị đánh chiếm, và ở hướng này có một quân đoàn Ma-gi-a đang tiến quân. Điều này đã được những người hôm nay đến từ các khu vực ấy kể lại".

Trong việc này có một chi tiết hoàn toàn đặc biệt. Quân Xéc-bi hết sức bất bình về vị lãnh tụ của mình. Đại giáo chủ Rai-a-trích ngày càng mất uy tín vì ông ta đẩy Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích vào địa vị

1*- I-ê-la-sích

thất sủng và chống lại Ủy ban dân tộc[120] mà giờ đây đã bị ông ta giải tán, ông ta thành lập lại ủy ban ấy và dời nó đến Be-skê-réch, cũng như vì những hành động chuyên quyền khác. Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích đã biến mất : chắc là ông ta đã chạy qua phía quân Ma-gi-a. Ru-ca-vi-na và Tê-ô-đô-rô-vích đúng là người Xéc-bi, nhưng trước hết họ là các viên tướng của quân đội hoàng đế - quốc vương, không thừa nhận dân tộc nào khác ngoài dân tộc Áo. Thêm vào đó, quan hệ giữa một phía là quân đội chính quy và bên kia là những dân cư Xéc-bi vùng biên thùy[139] và các lính tình nguyện khá căng thẳng.

"Người Xéc-bi than phiền tình trạng thiếu kỵ binh. ngoài ra. quân đội hoàng đế không vội đến chi viện cho quân "rai-xen"[192] - một biệt danh lại được các quân nhân sử dụng nhiều" ("Constitutionelles Blatt aus Böhmen").

Nói vắn tắt, từ khi Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích bị phế truất, người Xéc-bi tỏ ra bất mãn, và thậm chí, như chính các báo ở Viên đưa tin, *còn tiến hành thương thuyết với người Ma-gi-a*. Việc Cô-sút cử Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích làm thủ lĩnh và thống lĩnh quân đội sẽ gây ra hiệu quả như thế nào thì tương lai sẽ cho thấy rõ[202].

Ở đây đang chuẩn bị một đòn mới nhằm giáng vào quân Áo qua việc *triệu hồi những người Xéc-bi Thổ Nhĩ Kỳ*[98] từ Hung-ga-ri về. Về vấn đề này báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" đưa tin như sau :

"Từ Ben-grát. sắc lệnh của công tước đã triệu hồi những người Xéc-bi đang chiến đấu trên đất Áo. Chúng tôi không biết việc này có áp dụng cả đối với đội quân của Kni-tra-nin hay không vì mệnh lệnh mang tính chất quá chung chung. Người Xéc-bi ở nước ta ngờ vực bước đi này. cho rằng sự xuất hiện sắc lệnh này không tránh khỏi có sự tác động ngoại giao của triều đình Ôn-muýt-xơ[107]. Những người khác xem hành động này là việc làm mang tính chất thuần túy tổ chức hoặc là những việc liên quan đến việc tuyển tân binh. còn chúng tôi thì thiên về gắn việc này với việc vũ trang cho người Thổ Nhĩ Kỳ. Không nghi ngờ gì nữa. các đơn vị Xéc-bi phi chính quy chỉ biết có một việc là cướp của. giết người

và đốt phá, và đó là những cặn bã của Xéc-bi. Sự tham lam của chúng lớn đến nỗi chúng cướp bóc tất cả mọi người không phân biệt gì cả. Chúng chuyển hàng xe chiến lợi phẩm qua Xa-va, và ở nơi nào lũ người này xông đến thì đâu đâu cũng vang lên những lời cầu khẩn: xin trời hãy cứu chúng con khỏi lũ bạn bè này, còn kẻ thù thì chúng con tự lo liệu đối phó với chúng được".

Cũng báo ấy viết về vấn đề này trong một bài khác :

"Một tình huống tế nhị khác làm cho chúng ta có những dự cảm đáng buồn, là việc triệu hồi quân đội của công quốc Xéc-bi ra khỏi xứ Vô-ê-vô-đi-na. Chúng ta không thể đi sâu vào bí mật của chính sách ấy. Nghe nói, chính phủ Thổ Nhĩ Kỳ, nước Anh và nước Pháp đã đòi hỏi thế. Chúng ta không tin chuyện này; chí ít họ không có quyền làm chuyện đó, bởi vì các đơn vị quân đội được điều từ công quốc ấy đến chi viện không phải là các đơn vị chính quy mà chính phủ ở đó có thể sử dụng theo ý của mình, mà gồm những lính tình nguyện đến để tham gia cuộc đấu tranh giải phóng của đồng bào mình. Người Xéc-bi có quyền làm việc này, vì Xéc-bi là một nước lập hiến và nhân dân nước đó là một dân tộc tự do. Những cuộc sôi động của các dân tộc Xla-vơ phía nam vẫn không chấm dứt, mà ngược lại, mỗi ngày một mạnh thêm".

Bằng chứng về tính chất dữ tợn của những cuộc cướp bóc do người Xéc-bi tiến hành là bản bố cáo dưới đây của vị đại giáo chủ[1*] ban bố ngày 24 tháng Hai ở Grô-xki-kin-đa:

"Do tình trạng nạn cướp bóc do quân bổ trợ cũng như do các đơn vị quân ta tiến hành ngày thêm trầm trọng, tôi buộc phải đưa ra lệnh sau đây: 1) Cấm mua những súc vật bị cướp và những tài sản bị ăn cắp khác. 2) Trong trường hợp người mua bị tố giác phạm phải hành động này, thì người đó sẽ bị tước của ăn cướp vừa được mua cũng như số tiền mua của ăn cướp đó. 3) Tất cả những đồ ăn cướp phải bị tịch thu ở nơi chúng bị phát hiện, đồng thời chính quyền sở tại có nhiệm vụ phải báo cáo việc này cho tôi".

Nhưng điều làm cho người Xéc-bi - họ vẫn đang tiến hành cuộc đấu tranh dân tộc - phẫn nộ nhiều nhất là bài phát biểu của vị thủ lĩnh cao qúy I-ê-la-sích, vừa là thái thú, đồng thời lại là người đứng

1*- Rai-a-trích

đầu Biên giới quân sự,[139] - có lợi cho *quá trình Đức hóa*. Báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" công bố thông báo sau đây ngày 1 tháng Ba từ khu vực Xa-va:

"Thái thú I-ê-la-sích đã trở thành nhân vật điều tiếng thế gian; những hành động gần đây của ông được bao trùm bức màn bí mật, và người Xla-vơ phương nam nhìn ông với thái độ ngờ vực. Tại đây, người ta tiếp nhận với thái độ rất không hay lệnh của ông gửi vị đại giáo chủ, tuyên cáo rằng trên lãnh thổ khu Biên giới quân sự ở đây lại cần phải áp dụng *tiếng Đức*. Qủa thật thủ lĩnh I-ê-la-sích đã không tính đến tất cả ý nghĩa của lệnh này. Người Xéc-bi đã thổi bùng cuộc chiến tranh dân tộc chỉ nhằm mục đích thoát khỏi ách thống trị của dân tộc ngoại bang, bảo vệ để khỏi bị tiêu vong nền văn học của mình(!), nền nghệ thuật của mình(!), những bài hát của mình, tất cả các của báu dân tộc của mình mà họ gắn bó với tất cả trái tim; họ sẽ không tự nguyện phục tùng lệnh này. Tuy nhiên, dù vị thái thú khả kính ấy có xuất phát từ những động cơ nào đi nữa thì chúng ta cũng không giây phút nào hoài nghi rằng vị đại giáo chủ sẽ bãi bỏ lệnh này".

Vị thái thú cao quý mang vẻ hiệp sĩ ấy rõ ràng đang đóng một vai trò hết sức thảm hại. Một thời gian trước đây bị đưa đến Pét do bị nghi là phần tử không đáng tin cậy, ông ta phục vụ chính phủ để dùng tên tuổi và trách nhiệm của mình che đậy tất cả những hành động do chính phủ thi hành không được lòng những người Xla-vơ. Phần tử qúy tộc này đã lập tức liên kết với người Áo và vĩnh viễn đoạn tuyệt với người Ma-gi-a. Giờ đây, khi đã quá muộn, ông ta thấy rằng bất kể tất cả sự láu cá kiểu Xla-vơ của mình, ông đã bị chính quyền hoàng đế lừa bịp một cách nhục nhã và không còn có thể từ chối đặt bút ký vào một văn bản hết sức bỉ ổi như bản tuyên bố mới đây của ông ta về sự bất hòa không có thật với Vin-đi-sơ-grét-xơ. Ông ta đã bị trừng phạt đích đáng.

Pê-téc-vác-đai-nơ bị bao vây. Quân đồn trú tuồng như đã bắt giam tất cả các sĩ quan vì tội tráo trở và phản bội.

Chúng tôi được biết các chi tiết về trận đánh ở Xlô-va-ki-a chống lại các đội quân tình nguyện Séc - Xlô-va-ki-a. Trận đánh diễn ra

ở Tu-ran trên bờ sông Va-gơ (ở chân đèo I-a-blun-ca, nơi đã một lần trở thành tử địa đối với các ngài Stu-rơ và Hu-rơ-ban)[204].

Quân đoàn Xlô-va-ki-a - Ma-gi-a giành chiến thắng ở nơi đây đang giữ vùng Đỉnh cao Các-pát bằng lực lượng 12 nghìn người và có lẽ do Cláp-ca và Au-lích chỉ huy.

Nghe nói, chính phủ Áo đã hủy bỏ tư cách đại diện của Pu-khơ-nơ - người đã yêu cầu để quân Nga tiến vào Tơ-ran-xin-va-ni-a - và đòi rút quân Nga ra khỏi đó ngay khi số quân 15 nghìn người từ Ba-nát tiến vào đó để chi viện. Nhưng vì người Xéc-bi không chịu đi nên quân đoàn Nga sẽ tạm thời ở lại đấy.

Theo báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" thì ở Pét đang lưu truyền những tin tức dưới đây gửi đến từ Đê-brét-xen :

Có một đại biểu tuồng như đã đề nghị Quốc hội thừa nhận hoàng đế Phran-txơ I-ô-xíp là vị vua hợp pháp của Hung-ga-ri. Ni-a-ri là người đầu tiên ủng hộ đề nghị có tính chất hòa giải ấy, và ngay cả Cô-sút, trong bài diễn văn hào hùng, cũng đã tỏ ý ủng hộ đề nghị mà sau đó đã được nhất trí thông qua ấy.

Bức thư gửi từ Pét, đề ngày tiếp theo, đã bổ sung vào đó như sau:

"Tin tức ngày hôm qua đến từ Đê-brét-xen xem ra đã được xác nhận, và nghe nói, Quốc hội đã thật sự thừa nhận hoàng đế Phran-txơ I-ô-xíp là vua hợp pháp của Hung-ga-ri. Sự thừa nhận này dựa vào sắc chỉ quốc sự[205], mà chúng tôi thì đã biết từ thời quốc hội áp chót là đảng của Cô-sút đưa ra những đòi hỏi nào trên cơ sở này. Như được biết, cũng đã có sự bổ sung không úp mở rằng động cơ thúc đẩy có bước đi ấy trước hết là lòng mong muốn chứng minh với các chế độ quân chủ châu Âu và trước hết là những đại cường quốc ở ngay bên cạnh, rằng tuyệt nhiên không hề có nguyện vọng muốn thiết lập một nước cộng hòa Xác-mát - Ma-gi-a thống nhất vĩ đại, có thể thậm chí nước cộng hòa đỏ[206]. Do vậy, không được coi đây là bước tiến tới sự bình định thực sự".

Nếu người Ma-gi-a thật sự thông qua nghị quyết ấy thì, về thực chất, động tác ấy sẽ không có ý nghĩa đặc biệt. Nếu họ chiến thắng

và sẽ có mặt ở sát Viên thì sẽ nhanh chóng kết liễu "ông vua hợp pháp của Hung-ga-ri".

Tiếp nữa, trong một bức thư khác gửi từ Đra-va có nói :

"Tại Đê-brét-xen và vùng phụ cận, người ta đang có thái độ hết sức hiếu chiến và tinh thần chiến đấu. Từ một sĩ quan của quân đội hoàng đế - người sĩ quan này được thả ra sau khi viết bản cam kết, vì anh ta không muốn đánh nhau chống lại những người anh em của mình - chúng tôi có được những tin tức mà đáng chú ý nhất là tin sau đây :

"Quân đội của Cô-sút, - theo lời người sĩ quan này, - đông khoảng 100.000 người và có khoảng 400(?) khẩu pháo. Họ chế tạo ra các quả đạn trái phá do họ vẽ kiểu. Cũng có các đơn vị bộ binh chính quy và bảy trung đoàn kỵ binh nhẹ kiểu cũ; ngoài ra, còn thành lập thêm 7 trung đoàn kỵ binh nhẹ nữa: của Cô-sút, Mê-xa-rô-sơ, Bát-ti-a-ni, Ma-đa-ra-xơ, Hu-ni-a-đi. Đang có rất nhiều cuộc luyện tập, và các ngôi làng ở cách Đê-brét-xen 6 dặm được bố phòng vững chắc, cho nên những ai dự tính giành được thắng lợi dễ dàng và nhanh chóng đối với phiến quân thì họ lầm to",- nhân vật có uy tín của chúng ta nói. Cứ xét theo những gì mà chúng tôi được biết về những sự di chuyển ở khu vực sông Tít-xa thì các hoạt động của chúng ta đòi hỏi phải hết sức nghiêm túc và cẩn trọng, bởi vì ở đây có thể cần đến một sự cơ động khéo léo, và như chúng tôi cảm thấy như trước đây, ít ra trong thời điểm quyết định này, ở Hung-ga-ri *không có đủ* quân lính. Mong rằng người ta không quy tội cho tôi rơi vào chủ nghĩa bi quan. Chúng tôi thấy rằng phiến quân có nhiều nghị lực, còn quần chúng ở Ru-ma-ni và ở các khu vực xung quanh thì thật sự cuồng tín, vì vậy chúng tôi lấy làm tiếc rằng cuộc tuyển mộ tân binh ở các tỉnh miền bắc bị chậm trễ, vì điều đó gây trở ngại cho chính phủ trong cuộc đấu tranh với người Ma-gi-a".

Với bản tin rất đáng vui này, dù sao thì cũng đối với những nhà chính luận láng giềng, chúng tôi kết thúc bài tin hôm nay của chúng tôi và vẫn chờ đợi "finem Hungariae"[1*].

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 17 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 249, 18 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1*- "sự cáo chung của Hung-ga-ri"

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Tối hôm nay lại không nhận được các báo Viên. Thú thật, chúng tôi không thể giải thích được sự lộn xộn bất tận và ngày càng gia tăng này.

Qua Brê-xlau chúng tôi nhận được từ Pét các tin tức trước ngày 11 tháng Ba. Không có một tin tức chính thức nào từ chiến trường; nhưng những tin tức không chính thức của phía Hung-ga-ri và của phía Áo thì *hoàn toàn* trùng khớp về điều chủ yếu.

Càng ngày càng thấy rõ rằng trong vòng hai tuần lễ, quân đội hoàng đế đã chịu hết thất bại này đến thất bại khác. Chí ít thì một nửa số tướng tá của quân đội hoàng đế-quốc vương tỏ ra là những kẻ hoàn toàn ngu xuẩn, và đến nay Vin-đi-sơ-grét-xơ bất tài không kém đã truất chức họ. *Xây-xbéc* đã hoàn toàn biến mất, *Các-gơ* và *Đây-mơ*, bị mất thanh danh trong trận ở Xôn-nốc, thì đang bị điều tra;*Vrơ-bna*, theo bài tin Ma-gi-a, là người chịu trách nhiệm lớn nhất về thất bại của quân Áo ở Me-dê-kê-ve-sơ, tuồng như ông ta cũng bị điều tra, và như nhiều nguồn tin cho biết, ông ta "đã bị thất sủng", và thế nào rồi cũng phải "bị cho về hưu".

Bằng cách nào có được thắng lợi giả ở trận Ca-pôn-na, điều này thấy rõ qua bài tin in thạch dưới đây ở Viên[175]:

"Theo thông báo của viên chưởng khế ở Ca-pôn-na - ông này được giao trách nhiệm chôn cất những người chết trong trận đánh này - thì số lượng người chết của phía Hung-ga-ri là *1500 người, còn của phía quân đội hoàng đế là 4 nghìn người*".

Tiếp nữa, qua các tin tức của phía Áo ta thấy rằng *Slích-cơ* đã đến *Ô-phen dự hội đồng quân sự* và ông ta tiếp nhận quyền chỉ huy

phương diện quân miền bắc, còn thái thú I-ê-la-sích thì chỉ huy phương diện quân miền nam, còn thống chế *Vin-đi-sơ-grét-xơ* vẫn ở lại Ô-phen. Hiển nhiên là không hoàn toàn tin chắc rằng sẽ bảo vệ được các thủ đô hợp nhất[207].

Những biện pháp gần đây nhất của Vin-đi-sơ-grét-xơ đối với giấy bạc Hung-ga-ri[194] đã gây nên ấn tượng gì ở Pét, điều này thấy rõ qua những tin tức dưới đây của phía Ma-gi-a ("Breslauer Zeitung"):

"Giới thương gia ở Pét muốn triệu tập hội nghị để thảo luận những biện pháp này, nhưng công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ đã không cho phép làm việc này. Sự sôi sục ở Pét to lớn đến mức công tước đã buộc phải gửi 40 nghìn đồng gun-đen K.M.[133], bằng các giấy bạc lẻ của Áo để trả lương cho công nhân.- Ngân hàng thương mại ở Pét cũng muốn ban bố thông tri cho biết ngân hàng này sẽ thu nhận các giấy bạc Hung-ga-ri như trước, nhưng Vin-đi-sơ-grét-xơ cũng cấm cả ngân hàng này tiến hành hoạt động đó. Và lại, hiện nay công việc buôn bán ở hội chợ I-ô-gie-phơ[208] ở Pét, do có tình trạng rắm rối về giấy bạc, nên đã trở thành số không và rốt cuộc, vì những biện pháp này mà các thương gia Áo bị thiệt hại nhiều nhất, vì họ không thể bán, cũng không thể nhận được tiền".

Bằng chứng mới cho thấy quân đội hoàng đế buộc phải áp dụng những biện pháp đặc biệt nào để trụ lại chí ít ở những nơi mà họ đang có mặt, là lệnh của Vin-đi-sơ-grét-xơ ban ra ngày 10 tháng Ba gửi từ Ô-phen, đe dọa các qúy tộc và dân chúng thành phố, các thành phố và các công xã nếu đi theo cuộc phản loạn thì họ sẽ bị trưng thu tài sản theo thời chiến mà không có quyền được đền bù; các chi phí về cung cấp cho quân đội sẽ mau chóng được bổ vào các nhóm qúy tộc và những tầng lớp thành thị còn thụ động trong cuộc đấu tranh vì sự nghiệp của hoàng đế; song, trong trường hợp này khi tiến hành trưng thu tài sản có trao biên lai và được giữ lại quyền được đền bù. Quyền đặc biệt được hưởng đền bù đầy đủ được trao cho số dân chúng trung thành và trung thực. Tài sản của các cá nhân có tội gây thiệt hại thì sẽ bị tịch thu.

Bài tin của phía Ma-gi-a thông báo từ các tỉnh Tôn-na và Ba-ra-ni-a:

"Bưu phẩm gửi đi Mô-kha-sơ thì hôm qua đã được gửi trả lại. Mô-kha-sơ và Phuyn-phơ-kiếc-khen đã bị quân Hung-ga-ri chiếm. Tướng Hung-ga-ri Péc-txen với một đoàn quân 10 nghìn người, đã tiến vào Pen-tê-lê, nằm cùng một bên bờ sông Đa-nuýp với Ô-phen. Pen-tê-lê cách Ô-phen khoảng tám dặm. Nông dân đã đuổi 400 lính hoàng đế ra khỏi Phuên-đva-rơ trên bờ sông Đa-nuýp. Ở bên bờ phía Pét của sông Đa-nuýp các hoạt động quân sự diễn ra chậm chạp; chắc là chủ lực của quân Hung-ga-ri đang được chuyển sang bờ phía Ô-phen. Hiển nhiên là người Hung-ga-ri rất coi trọng việc bảo vệ Pét khỏi bị bắn phá, muốn thế, họ phải hướng đòn chủ yếu sang phía Ô-phen mà việc chiếm được nó sẽ bảo đảm sự thất thủ của Pét".

Tin tức về việc quân Ma-gi-a chiếm được *Phuyn-phơ-kiếc-khen* và về việc một đội quân Ma-gi-a mạnh vượt sang bờ phải sông Đa-nuýp vẫn đòi hỏi phải được xác minh.

Từ Cô-mooc-nơ[119] có nhận được tin (của phía Áo) sau đây:

"Để phục vụ việc bắn phá Cô-mooc-nơ, người ta đã chở đến 6 nghìn đạn trái phá cỡ sáu mươi pao; xung quanh thành trì này, người ta đào những công sự gần địch, cho nước vào để nhấn chìm dưới nước các công trình ngầm của pháo đài này(!). Số quân đồn trú gồm 10 tiểu đoàn. Dân chúng phải cung cấp lương thực, phần lớn không được trả tiền, vì dân chúng không thể đổi những tờ giấy bạc loại một trăm phlo-rin của Cô-sút mà binh lính vẫn dùng để thanh toán".

"Những công sự gần địch" mà người ta muốn dùng để "nhấn chìm những công trình ngầm" thì cho đến nay chưa có ai biết và hiển nhiên đây là một phát minh hoàn toàn mới của quân đội hoàng đế - quốc vương, giống như những khí cầu nổi tiếng dùng để bắn phá thành Vơ-ni-đơ.

Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a đã nhận được tin dưới đây, dù sao cũng là tin rất buồn đối với nhà chính luận láng giềng thân Nga :

"Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a, bằng con đường vòng, chúng tôi đã nhận được những tin tức về tình hình ở đó cho đến tận ngày 4 tháng này. Các thành phố Crôn-stát và Héc-man-stát phải *hàng ngày trang trải khoản chi phí một nghìn phlo-rin cho việc bố trí quân Nga*, về chuyện này, hai thành phố ấy đã gửi bản khiếu nại cho viên tư lệnh. Bem vẫn còn có mặt

ở gần Mê-đi-a-sơ. Pu-khơ-nơ chỉ nắm số lực lượng trước kia của mình. *Nếu không có sự chi viện đáng kể của quân Nga*(?) hoặc không có sự chuyển quân từ phía Ba-nát(!) để thu hút địch thì việc bình định xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a bất hạnh là điều vô nghĩa".

Cuộc chuyển quân từ phía Ba-nát để thu hút địch ! Chẳng phải đã 6 tuần lễ nay quân Xéc-bi không chịu rời khỏi xứ sở của mình để cứu những người Do Thái xứ Phla-măng - các thương gia nhỏ ở Dắc-den-lan-đơ thuộc Tơ-ran-xin-va-ni-a là gì ? Mà nếu họ có đồng ý đi nữa thì phải chăng họ còn chưa thấy đủ vất vả với 40 nghìn quân Ma-gi-a ở vùng sông Ma-rô-sơ !

Theo lời khẳng định của báo "Ost-Deutsche Post", Đem-bin-xki tuồng như đã từ chức vì bất đồng với Guếc-gây, và Guếc-gây đã trở thành tổng tư lệnh ở khu vực sông Tít-xa[140]. Thông báo này - được soạn ra ở Pét muộn nhất vào ngày 10 - xem ra chỉ là tin đồn đa chiến và đã không được một ai xác nhận. Chúng tôi đăng lại tin này **chỉ để thông tin được đầy đủ mà thôi.**

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 17 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 249, kỳ thứ hai, 18 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NHỮNG BẢN TIN QUÂN SỰ CỦA HUNG-GA-RI

Khuên, ngày 19 tháng Ba. Cuối cùng thì đã lại xuất hiện bản tin thứ 28. Nhưng chúng tôi sẽ uổng công đi tìm - trong văn bản được công bố ngày 15 tháng Ba trên tờ "Wiener Zeitung" - những tin tức từ khu vực sông Tít-xa - chiến trường chủ yếu; chúng ta sẽ uổng công hỏi xem I-a-blô-nốp-xki, Gơ-xơ và các bạn chiến đấu của họ đã biến đi đâu; bản tin chính thức giữ sự im lặng ẩn chứa nhiều ý nghĩa chính là về những sự kiện quan trọng nhất. Nhưng bản tin ấy đã thông báo về những thắng lợi xuất sắc dưới đây của quân đội hoàng đế :

1) Từ *Tơ-ran-xin-va-ni-a*:

"Để chấm dứt những cuộc tàn phá mà quân địch đang gây ra, đe dọa làm khánh kiệt hoàn toàn những quận của người *Xắc-xông*[203] do những vụ trưng thu tiền bạc và lương thực quá sức, cũng như để tiến đến Cô-ken rồi từ đó tiến quân tiếp đến Ma-rô-sva-sác-khen nhằm hội quân với quân đoàn của phó nguyên soái Phôn Man-cốp-xki đã đến được Bi-xtrit-txa, - tư lệnh phó nguyên soái Pu-khơ-nơ đã ra lệnh cho lữ đoàn của Van-đơ Niu-lơ, vào ngày 28 tháng trước, phải tiến đến Stôn-xen-buốc, ngày 1 tháng Ba phải tiến đến Mác-tơ-sen-ken, ngày 2 phải tiến đến Ác-bê-ghen và Phrau-en-đoóc-phơ, mà ngày 3 các lực lượng chủ yếu của quân đoàn - gồm hai lữ đoàn của Stút-tơ-hai-mơ và của Ca-li-a-ni - đã chuyển căn cứ đến đó. Sáng ngày thứ hai, sau khi những lữ đoàn đầu tiên trong số các lữ đoàn nêu trên vào ngày 2 tháng Ba, đã giành được thắng lợi trong trận đánh với đội tiền tiêu và sau khi hội quân tất cả ba lữ đoàn, - thì đối phương dần dần bị đẩy bật ra khỏi ba trận địa do nghĩa quân chiếm giữ ở Cô-pi-xơ, ở gần trạm đổ xe ngựa ở Grô-xprốp-xđoóc-phơ và ở Mê-đi-a-sơ. Trong trận này đối phương bị mất 300 người, vừa chết vừa bị thương, và 85 tù binh. Nghĩa quân đã vội vàng rút về Ma-rô-sva-sác-khen vì bị truy kích sau khi tiểu đoàn kỵ binh và tiểu đoàn bộ binh với hai khẩu pháo dưới sự chỉ huy của trung tá Bu-xe-cơ đã giành chiến thắng, chiếm được Mê-đi-a-sơ. Cuộc đánh chiếm

Ma-rô-sva-sác-khen. hiện đang được chuẩn bị, sẽ cho phép khôi phục lại liên lạc với quân đoàn của Man-cốp-xki và với đại tá Uốc-ban, cũng như với Bu-cô-vi-na".

Ngay dù tất cả những điều vừa trình bày phù hợp với sự thật thì điều đó cũng chỉ chứng minh rằng quân đội hoàng đế - hiển nhiên là *nhờ sự giúp sức của quân Nga-* đã chiếm được Mê-đi-a-sơ, trong khi Bem, do bị thương nên không thể tiến hành chỉ huy được. Nhờ vậy mà quân đội hoàng đế đã chiếm được mấy dặm lãnh thổ. Nếu bản tin khoe khoang về việc "chuẩn bị" chiếm Ma-rô-sva-sác-khen và khả năng khôi phục lại liên lạc với quân đoàn của Man-cốp-xki ở Bu-cô-vi-na, thì cần chú ý rằng Pu-khơ-nơ đang có mặt ở Mê-đi-a-sơ, còn Man-cốp-xki may lắm mới có mặt ở Bi-xtrít-txa, rằng những địa điểm này cách khối núi cao 20-25 dặm, và sự khoác lác về "thiết lập" liên lạc cũng đại loại như việc người I-ta-li-a tuyên bố rằng, bằng việc hủy bỏ hiệp nghị đình chiến Pi-ê-mông[209], họ sẽ "lập được" "liên lạc" với người Hung-ga-ri.

Tuy nhiên, bản tin dưới đây đã xác nhận việc Bem ốm nặng và quân Xê-cle-rơ[117] đã buộc (việc này hoàn toàn chính đáng) thị dân Xác-xông phải nộp một khoản bồi thường chiến tranh thật sự lớn - để trừng phạt đám người ấy về những mối thiện cảm đen-vàng[101] nồng nhiệt của họ :

"Héc-man-stát, ngày 26 tháng Hai. Ngày 23 Bem đã đi đến Ma-rô-sva-sác-khen trong tình trạng ốm đau, do ngón tay bị cắt bỏ nên tay của ông ở trong tình trạng rất nguy hiểm. - Séc-xbuốc đã buộc phải trả cho quân Xê-cle-rơ khoản bồi thường chiến tranh trị giá 30 nghìn phlo-rin K.M.[133], và mới đây thành phố và các trung tâm trong vùng này lại bị đòi phải nộp 100 nghìn phlo-rin K.M.- Tất cả các tờ báo đều viết về 195 nghìn dân binh Ru-ma-ni; tôi có thể cam đoan với các vị rằng con số này chỉ tồn tại trên giấy".

2) Từ *Cô-moóc-nơ*[119] bản tin cho biết:

"Theo các tin tức của ban chỉ huy cuộc bao vây Cô-moóc-nơ thì chiếc cầu phao giữa A-sa và Guê-ni-u đã bắc xong, điều đó đã cho phép siết thêm vòng vây pháo đài. Ngày 11 tháng này, quân đồn trú trong công sự đầu cầu ở Va-gơ đã thực hiện cuộc xuất kích đánh vào Hê-tê-ni, song cuộc tập kích này đã bị lữ đoàn của Vây-glơ đánh lui".

Đuy-rốc tuyên bố với Na-pô-lê-ông rằng Cô-moóc-nơ là "imprenable"[1*]. Như vậy, quân đội hoàng đế chỉ có thể xâm nhập vào pháo đài nhờ có sự phản bội, mà quân Ma-gi-a thì đã thi hành những biện pháp mạnh mẽ để bảo vệ mình chống lại điều đó.

3) Từ *Ba-nát*:

"Sau khi do các chiến dịch của quân đoàn hoàng đế Áo - Xéc-bi và của các đơn vị quân đặt dưới quyền của phó nguyên soái nam tước Ru-ca-vi-na chỉ huy ở Ba-nát mà đến tháng Hai toàn bộ bờ trái sông Ma-rô-sơ từ biên giới xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a đến khu vực sông Tít-xa đã sạch bóng quân địch, và sự an toàn của khu vực này đã được bảo đảm nhờ sự bố trí thành công quân đội của chúng ta trong sự kết hợp với các pháo đài - A-rát và Tê-mê-sva-rơ, thì *việc lưu lại thêm nữa của quân đoàn hỗ trợ Xéc-bi*[2*10] ở Ba-nát và ở tỉnh Ba-sca *không còn là điều cần thiết nữa*, và tình hình đó đã cho phép tướng Tê-ô-đô-rô-vích đáp ứng ý muốn đã được bày tỏ từ trước của chính phủ công quốc Xéc-bi và để quân đoàn hỗ trợ dũng cảm ấy được trở về gia đình với các công việc hòa bình. Trong những ngày đầu tháng này, trên hai chiếc tàu thủy, quân đoàn hỗ trợ ấy đã đi theo sông Tít-xa và sông Da-nuýp trở về thành phố Ben-grát. Tính đến ngày 1 tháng Ba, đại bản doanh của tướng Tê-ô-đô-rô-vích vẫn ở Ca-ni-gia thuộc Thổ Nhĩ Kỳ trên bờ sông Tít-xa, cách Xê-ghê-đin và Tê-rê-di-ô-pen ba giờ đi xe ngựa; các đơn vị tiền tiêu đi dọc hai bờ sông Tít-xa đã tiến đến sát hai địa điểm này".

Thật sự thì quân đoàn hỗ trợ Xéc-bi không còn cần thiết nữa! Và cuộc viễn chinh đồ sộ đến Tơ-ran-xin-va-ni-a và đến Grô-xvác-đây-nơ mà bản tin áp chót đã thông báo rùm beng đến thế đã kết thúc ra sao ?[2*] Sau khi tảo thanh phía tả ngạn sông Ma-rô-sơ, đáng lẽ phải phát triển cuộc tấn công thì quân đội hoàng đế lại chuyển sang phòng thủ ! Hành động này có nguyên nhân của nó, nhưng thật vô ích nếu đi tìm những nguyên nhân ấy trong các bản tin của quân đội hoàng đế. Nhưng điều này chúng ta được biết qua cơ quan ngôn luận của người Xla-vơ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen". Từ *Xa-va* ngày 9 tháng Ba báo này viết :

1*- "không thể chiếm được"

2*- Xem tập này, tr. 262-265.

"Càng ngày ở trong chúng ta những sự hiếm khích càng trầm trọng, càng ngày tình cảnh của chúng ta càng trở nên gay go, và qua kinh nghiệm chúng ta nhận thức rõ rằng trong cuộc đấu tranh vĩ đại ấy của các dân tộc, *chúng ta đã đóng* một vai trò rất bỏ ích *của một quả chanh đã bị vắt kiệt nước*. Chúng ta vẫn chưa hồi tỉnh sau đòn giáng vào chúng ta bởi lệnh gần đây nhất của thái thú I-ê-la-sích về việc áp dụng tiếng Đức; vẫn còn chưa quên sự bực mình sâu sắc bừng lên trong chúng ta khi biết tin rằng tất cả các đội quân tình nguyện thuộc công quốc Xéc-bi đã được phép trở về quê hương, và những điều bất hạnh mới thì nối tiếp đổ lên đầu chúng ta. Chẳng hạn, công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ đã ra lệnh cho đại giáo chủ Rai-a-trích và cho tướng Tê-ô-đô-rô-vích *giải thể* tất cả *các thiết chế dân tộc* hiện hành ở Vô-ê-vô-đi-na từ khi xứ này bị chinh phục, cũng bằng cách đó *xóa bỏ* mọi *đội quân đồn trú, ngoại trừ quân của hoàng đế*, và khôi phục lại hoạt động trước kia của bộ chỉ huy của các *hội đồng tướng lĩnh* và các trung đoàn *cũ*[211]. Lệnh này của thống soái đã gây nên thái độ nghi ngờ và bất bình nghiêm trọng, và mọi người nóng lòng chờ đợi sự đáp lại của vị đại giáo chủ, sau khi công bố sự trả lời ấy thì những nét mặt ủ rũ lại bừng sáng lên và những niềm hy vọng lại hồi sinh. Câu trả lời nói rằng: "Chừng nào tôi còn là người cầm quyền ở đất nước này thì tôi không muốn và không cho phép thực hiện sự giải thể đó. Điều đó không được diễn ra và không thể diễn ra. Còn nếu ngài khăng khăng duy trì lệnh của mình thì tôi sẽ giải thể tất cả, nhưng tôi không bảo đảm về thái độ phản ứng của dân tộc". Câu trả lời của tướng Tê-ô-đô-rô-vích được đón nhận với thái độ thỏa mãn không kém. Sự việc đã gây *nên ấn tượng rất không tốt* là tin tức nói về việc giải tán quốc hội ở Crêm-đi-e-rơ và bản hiến pháp vua ban"[212].

Và nếu bản tin cho chúng ta biết điều dưới đây về cuộc vây hãm Pê- téc- vác- đai- nơ:

"Tư lệnh pháo binh[103] bá tước Nu-ghen-tơ đích thân tiến hành thương lượng về sự đầu hàng của thành Pê-téc-vác-đai-nơ quan trọng, mà đại bộ phận quân lính và dân cư trong đó đã bày tỏ nguyện vọng rất mạnh mẽ muốn trở lại thực hiện bổn phận của mình, khiến cho đã có hy vọng nhanh chóng lại được nhìn thấy lá cờ của hoàng đế bay trên cứ điểm quân sự quan trọng này, cũng như trên thành Ét-xéc",

thì báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" đáp lại tin này bằng Miserere[213] nam Xla- vơ sau đây :

"*Từ Đra-va*, ngày 9 tháng Ba. Nu-ghen-tơ đã rời đại bản doanh của mình từ Da-li-a đến Sê-rê-vít-xơ ở Xiếc-mi-a; còn ở Da-li-a thì quân đội phải lưu lại, vì địa điểm này có thể được dùng làm điểm tựa cho một cuộc tấn công bất ngờ. Chúng ta nói chung thiếu quân đến mức nào, điều này thấy rõ ít nhất qua hiện tượng thường thường người ta phái cùng một đơn vị đến hai địa điểm khác nhau, sau đó hóa ra là những mệnh lệnh vô hiệu hóa nhau ấy đã được ban ra trong một hối cảnh các sự kiện diễn ra hỗn độn không tưởng tượng nổi.- Ở Tê-rê-di-ô-pen thuộc tỉnh Ba-sca chỉ có ba tiểu đoàn chống chọi lại số quân Ma-gi-a được nhắc đến hôm qua, ba tiểu đoàn này đã buộc phải rút lui dưới sự tấn công của các lực lượng vượt trội.- Các hoạt động quân sự đánh vào Pê-téc-vác-đai-nơ phát triển nhanh chóng. Hằng ngày, từ Ét-xéc có những đoàn xe chở những khẩu pháo công thành được gửi đến đây, do vậy, *không có chút sự thật nào trong tất cả những điều mà cho đến nay người ta vẫn ba hoa về cuộc đầu hàng sắp tới của thành này*. Mọi điều đều dựa trên những ảo tưởng có tính chất cảm xúc nhất thời; mặc dù điều đó chưa xảy ra, nhưng không thể nghi ngờ gì(!) nữa, nó chắc chắn(!!) chẳng bao lâu nữa(!!!) sẽ xảy ra. Cư dân Xéc-bi ở Áo rất bất mãn với việc triệu hồi những người anh em ngoại bang của mình và cho rằng những hoạt động quân sự của quân đội hoàng đế chống lại Pê-téc-vác-đai-nơ là bất hợp pháp, vì họ coi pháo đài này là tài sản của mình và có ý định dùng các đơn vị người dân tộc mình chiếm lấy nó. Tất cả những điều đó, cùng với những ý định bí mật của Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích, mang ý nghĩa tiêu biểu đối với một tâm trạng nhất định mà giờ đây vẫn còn phổ biến trong quần chúng và trong các giai cấp trung lưu, họ tuyên bố rằng họ sẽ còn chờ xem ở đây ai sẽ là người nắm quyền lực - người Ma-gi-a, người Sva-bơ hay là người Xéc-bi. Rõ ràng là ở đây, những lợi ích ly khai đang thắng, và ở đây việc thực hiện những lợi ích ấy được coi trọng hơn việc duy trì một nhà nước thống nhất".

Giờ đây người ta thấy rõ những đám mây giông nào đang tích lại ở xứ Vô- ê- vô- đi- na Xéc- bi trên đầu chế độ quân chủ hợp nhất đang tan vỡ của Áo, và chúng tôi đã tỏ ra có lý như thế nào khi mà ngay trước đây đã chỉ ra rằng đám cận thần còn có thể trông cậy vào người Xéc- bi chỉ ở mức độ không đáng kể. Chẳng những người Xéc- bi, mà *tất cả các dân tộc nam Xla-vơ* đều chia sẻ sự bất bình trước thái độ tráo trở vừa bộc lộ ra của Áo, điều này được xác nhận qua những dòng dưới đây:

"Các báo ở A-gram xuất bản ngày 9 đã đưa tin về bản hiến pháp vua ban và về việc giải tán quốc hội. Chúng tôi đã uổng công tìm kiếm những biểu hiện của niềm vui mừng trên các báo ấy; ngược lại, trên tờ "Slavenski jug" ra ngày 10 có những lời đe dọa không úp mở, còn tờ "Südslavische Zeitung", số ra ngày 9, thì chỉ đăng mấy dòng tỏ ý không tán thành về sự kiện này".

Thêm vào đó, tờ báo chính thức "Wiener Zeitung" đưa tin từ A-gram:

"Đã mấy ngày nay, các binh sĩ thuộc đội vệ binh quốc gia cơ động đã tự ý rời khỏi các trạm gác ở biên giới tới đây, vì tuồng như trong suốt mấy tuần lễ họ đã không nhận được lương, cũng không nhận được bánh mì. Thật ra, tình hình có phải như thế không, còn nếu đúng như vậy thì ai có lỗi về chuyện này, chúng tôi không biết; nhưng trong bất kỳ trường hợp nào chúng ta cũng lấy làm tiếc trước việc trở về của các binh sĩ trong đội vệ binh của chúng ta, những người mà người ta không ngờ đã sẵn sàng hiến dâng mình cho công việc phục vụ nơi biên cương như vậy, bởi vì sự không tin cậy bắt nguồn từ tình trạng chậm trả lương có thể dẫn đến những hậu quả xấu khó lường trước được. Nhưng trong mọi tình huống cũng mong rằng Hội đồng thống đốc khả kính[145], sau khi điều tra và công bố những nguyên nhân của việc các binh sĩ vệ binh tự ý bỏ về quê quán, cuối cùng hãy nghiêm khắc quy trách nhiệm những kẻ có lỗi".

Vậy là đối với quân Ma-gi-a mọi mối nguy hiểm từ phía nam Xla-vơ đã được dỡ bỏ, nhất là vì vị lãnh tụ nổi tiếng nhất - sau Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích - của người Xéc-bi là Kni-tra-nin cũng trở về quê mình (vùng Xéc-bi thuộc Thổ Nhĩ Kỳ).

4) Bản tin bỗng nhiên thú nhận một cách hết sức ngây thơ - như bản tin Hung-ga-ri thông báo hoàn toàn chính xác - rằng cuộc chiến tranh du kích ở Hung-ga-ri sau lưng quân Áo lại lan rộng đến tận sông Đa-nuýp. Trong đó có nói:

"Sự giao thông trên sông Da-nuýp đã bị gián đoạn bởi các băng nhóm dân quân vũ trang được quân địch có dấu óc cuồng tín tập hợp lại ở vùng phụ cận của Ca-lốt-sa, Pa-tai và Sôn-tơ để gây ra tình hình sôi sục ở phía hữu ngạn sông Da-nuýp đã được bình định hoàn toàn, ở Pác-sơ và Phuên-đva-rơ. Đoàn quân tiếp viện tương ứng dưới sự chỉ huy của đại tá Rai-khơ từ Xla-vô-ni-a đến ứng cứu cho quân đồn trú ở Phuyn-phơ-kiếc-khen, đoàn quân mà ba ngày trước đây đã được phái đi theo lệnh của đức ngài thống soái công tước

Vin-đi-sơ-grét-xơ trên 15 chiếc xà lan, để tiến vào các vùng có lộn xộn ở trên cả hai bờ sông Da-nuýp, cũng như các hoạt động quân sự của những đơn vị thuộc quân đoàn của tư lệnh pháo binh bá tước Nu-ghen-tơ nằm dưới quyền chỉ huy của đại tá nam tước Lê-đê-rơ ở Xéc-xác-đơ và Mô-kha-sơ, - có lẽ đã chấm dứt các hoạt động tác chiến không ngừng của các băng nhóm tản mát của quân địch, và sẽ *tạo ra được một sự bảo vệ* vững chắc cho các vùng đang bị đe dọa".

"Có lẽ người ta sẽ tạo ra được sự bảo vệ"! Các bản tin của quân đội hoàng đế - quốc vương không bao giờ đưa tin về những hoạt động đã thực sự diễn ra, mà luôn luôn nói đến những hoạt động chỉ sắp được tiến hành, và hiện tượng đưa tin kiểu này ngày càng được lặp đi lặp lại nhiều hơn. Nếu Ven-đen không từ bỏ phương pháp này thì thậm chí cả tờ "Kölnische Zeitung" cũng sẽ không thể bênh vực được những bản tin của ông ta nữa.

Chỉ cần điều sau đây cũng đủ: việc nông dân đã *nổi dậy* là *sự thật*, còn việc người Áo *sẽ bình định* họ, thì lại là việc của *tương lai*.

Đó là tất cả những gì mà bản tin thông báo. May thay, sự im lặng của văn bản chính thức này không cản trở chúng ta nhận được những tin tức khác gửi từ vùng Tít-xa. Có một bản tin khẳng định rằng Xôn-nốc tuồng như lại bị quân Ma-gi-a bỏ rơi. Đây là sự nói dối, điều này được xác nhận qua sự im lặng của bản tin của phía Áo. Ngược lại, tình hình của quân đội hoàng đế ở đó rất gay go. Báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" từ Pét ngày 10 tháng Ba than phiền:

"Nếu tin dù chỉ một phần trăm nội dung của các bản tin truyền miệng của Ma-gi-a, thì quân Hung-ga-ri muộn nhất là ngày 15 tháng Ba đã chiếm được Pét - Ô-phen. Về phía mình, tôi vẫn đặt hy vọng vào thắng lợi của quân đội hoàng đế. Căn cứ theo những nguồn tin khá tin cậy thì ngay từ hôm qua quân đội Áo còn ở Á bôn; nhưng theo tin tức của dân chúng địa phương có thái độ chống đối chính quyền thì quân đội hoàng đế đã rút đi xa phía bên kia Xéc-lết, và quân Hung-ga-ri đã chiếm điểm dân cư này trong một trận đánh giáp lá cà. Hôm nay sẽ phải diễn ra trận đánh quyết định. Mong Chúa phù hộ đem lại

chiến thắng cho lá cờ của hoàng đế. Tôi không mê tín và không tin vào dự cảm. nhưng trái tim tôi sẽ đập bình yên hơn nếu ngày 15 tháng Ba sẽ trôi đi một cách bình yên. Tôi tin tưởng sâu sắc rằng sau ngày ấy sẽ vụt tắt những đốm lửa cuối cùng của mối nguy đối với Pét - Ô-phen. Nghe nói, tuồng như quân Hung-ga-ri quyết định dứt khoát đánh dấu ngày này bằng một chiến công to lớn".

Vậy là Bu-đa-pét vẫn còn nằm trong vòng nguy hiểm !- Tiếp đó, bài tin in thạch ở Viên[175] cho biết:

"Nhưng các bản tin đều nhất trí đưa tin về sự kháng cự ngoan cường mà quân đội hoàng đế - quốc vương vấp phải. và mặc dù lực lượng của họ được nâng lên đến 148 nghìn người. nhưng chỉ một phần ba số lực lượng ấy được sử dụng trong quân đội tác chiến. Người ta đánh giá tuyệt vời lòng dũng cảm và quả cảm của các kỵ binh nhẹ Hung-ga-ri. đặc biệt. họ đã gây thiệt hại lớn cho trung đoàn thương kỵ của Van-mô-đen[105]. Địa phương không mến khách mà hiện nay quân đội hoàng đế - quốc vương đang tác chiến cũng gây khó khăn nhiều cho cuộc tiến quân".

Theo những tin đáng tin cậy thì ngôi làng *Mác-la-rơ-* là địa điểm xa nhất mà quân đội hoàng đế chiếm - đã bị quân hoàng đế *đốt trụi*, vì ở địa điểm này có 5 xe chở đạn dược bị rơi vào tay quân Ma-gi-a. Có 5 người, nghe nói là có lỗi trong chuyện này, đã lập tức bị hành quyết! Thế đó, lối tiến hành chiến tranh theo kiểu văn minh mà nhờ đó, Vin-đi-sơ-grét-xơ cao quý cố gắng đảm bảo cho mình có được chiến thắng mà cho đến nay vẫn tuột khỏi tay ông ta. Ông ta cũng còn đưa ra bản thông cáo sau đây mà nội dung cơ bản của nó, chúng tôi đã trình bày vắn tắt từ hôm qua[1*]:

Pét. "Nay ta hạ lệnh như sau:

1) Từ nay sẽ tiến hành trưng thu mọi tài sản đối với những quý tộc và thị dân nào đã tham gia cuộc phiến loạn ở Hung-ga-ri. mà không được quyền nhận bất cứ một khoản đền bù hoặc hoàn trả nào.

2) Tất cả các thành phố và công xã nào đi theo cuộc phiến loạn hoặc dưới bất cứ cớ nào mà cho phép lôi cuốn mình tham gia đội dân binh. cũng đều thuộc vào diện kể trên.

1* Xem tập này. tr. 318-319.

3) Tất cả động sản và bất động sản của những người lãnh đạo các tỉnh, các quận, các thành phố và công xã, cũng như của tất cả các chức sắc và các địa chủ - những người khi thấy quân đội hoàng đế - quốc vương tới gần ma lại rời bỏ các chức vụ hoặc nhiệm sở của mình, qua đó gây khó khăn cho việc tiếp tế lương thực cho quân đội và trút gánh nặng đó lên vai người nghèo và các giai cấp dân cư không hề có tội tình gì, - đều lập tức bị tịch thu và tịch biên, ngoài ra các sản phẩm và gia súc tìm thấy được sẽ lập tức được sử dụng để cung ứng cho quân đội hoàng đế - quốc vương. Những cá nhân và quan chức nào có ác ý gây thiệt hại cho quốc khố, bức hại những thần dân trung thành với đức vua, hoặc những ai có khả năng tùy theo sức mình cản trở điều nói trên, không thực hiện việc đó, cũng đều thuộc vào loại các phần tử ấy.

4) Những nhu cầu khác của quân đội hoàng đế - quốc vương về lương thực sẽ được đáp ứng bởi bộ phận khá giả trong giới quý tộc và các tầng lớp thành thị vẫn còn thụ động trong cuộc đấu tranh vì sự nghiệp thần thánh và chính nghĩa của đức hoàng đế và quốc vương vô vàn cao quý của chúng ta[1*]. Song, khi tiến hành những vụ trưng thu ấy sẽ xuất biên lai và được quyền hưởng đền bù.

5) Những nông dân tuy có nghĩa vụ, ngay lập tức và không được phép kháng nghị, cung cấp số thực phẩm thuộc diện trưng thu theo đòi hỏi của bộ chỉ huy quân đội hoàng đế - quốc vương, nhưng họ sẽ được bảo đảm nhận khoản bồi thường đầy đủ do những loại đối tượng nêu ở các điểm 1, 2 và 3 gánh chịu.

6) Những đối tượng hưởng quyền được bồi thường đầy đủ thiệt hại trước hết là những người đã hoặc sẽ bị phiến quân gây thiệt hại, do những người ấy tỏ lòng trung thành không gì lay chuyển được đối với đức vua.

7) Trong trường hợp khoản bồi thường thiệt hại được bảo đảm trong các điểm 5 và 6 - khoản bồi thường này lấy của ba loại đối tượng nêu trên - mà chưa đủ thì giá trị số thiệt hại của phía bị hại sẽ được xác định một cách trung thực bởi những ủy ban công tâm, và tùy theo hoàn cảnh mà giá trị ấy sẽ được tính sở tại hoặc cả nước bù thêm một cách công bằng.

Đại bản doanh tại Ô-phen, ngày 10 tháng Ba 1849

.An-phrết, công tước Xu Vin-đi-sơ-grét-xơ, thống soái quân đội hoàng đế - quốc vương".

Lại bắt đầu những vụ xử bắn. Ví dụ, tờ "Breslauer Zeitung" viết:

1*- Phran-txơ - I-ô-xíp I

"Theo tin tức ngày 13 gửi đi từ Pét thì viên thiếu tá bộ binh thuộc trung đoàn Da-ni-ni[105] vi phạm lời thề và bị bắt làm tù binh ở Ca-pôn-na đã bị xử bắn theo bản án của tòa án quân sự dã chiến".

Cần hy vọng rằng Cô-sút sẽ không bỏ qua cơ hội này để trả thù thích đáng về hành động giết người dã man ấy.

Những hành động như vậy, cộng với sự im lặng kiên trì của "ngài công tước" Vin-đi-sơ-grét-xơ chỉ rõ một cách hùng hồn nhất tình hình hết sức tốt đẹp của các lực lượng vượt trội của quân đội hoàng đế - quốc vương ở khu vực sông Tít-xa, và "cuộc chiến tranh ở Hung-ga-ri sẽ kết thúc" nhanh chóng như thế nào.

Sau cùng, chúng tôi nhận được tin ngắn sau đây từ vùng Các-pát, nó chỉ xác nhận tính chất không đáng kể của những thắng lợi mà quân đội hoàng đế thu được tại các vùng núi ở đấy, và thái độ không thân thiện của dân chúng ở Xíp-xơ đón tiếp cái gọi là đội dân binh Xlô-va-ki-a gồm bọn người hoàn toàn ô hợp[95]. Quần chúng nhân dân ở Xlô-va-ki-a, như đã chỉ rõ nhiều lần, đứng về phía quân Ma-gi-a. Trong bài báo này có viết :

"*Ca-sau*, ngày 3 tháng Ba. Thống soái Răm-béch đã ra thông cáo ra lệnh cho dân chúng phải qúy trọng đội dân binh Xlô-vá-ki-a, cũng như đối với quân đội hoàng đế. Đồng thời người lãnh đạo đội dân binh ấy được trao thẩm quyền - căn cứ vào thông cáo của công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ[214] ban hành ngày 1 tháng Giêng năm nay - *san bằng* mọi điểm dân cư nào mà từ đó người ta dám tấn công đội dân binh.- Ngày mai Hu-rơ-ban, Stu-rơ và những nhân vật đại diện(!) được cử ra(!) khác của nhân dân Xlô-va-ki-a đến Ôn-muýt-xơ để tường trình với hoàng đế những mong muốn và những khiếu nại chính đáng(!) của nhân dân mình".

Các ngài Stu-rơ và Hu-rơ-ban là "những nhân vật đại diện" của những người Xlô-va-ki-a đến mức những người này đã nhiều lần đuổi cổ họ chạy qua đèo I-a-blun-ca đến xứ Mô-ra-vi !

Để kết thúc, chúng tôi xin bàn thêm về một bản tuyên cáo ngày 11 của Vin-đi-sơ-grét-xơ, trong đó ông ta chứng minh rằng sự nghiệp mà những người nổi dậy đang bảo vệ là sự nghiệp mang tính chất

dân tộc chỉ ở mức nhỏ thôi, vì cứ 100 người tù binh thì có ít nhất 60 người thuộc các dân tộc khác.

Quod erat demonstrandum![1*] Nên biết rằng người ta luôn luôn chỉ trích người Ma-gi-a rằng, cuộc đấu tranh của họ là cuộc đấu tranh *dân tộc*, chứ không phải là chiến tranh giải phóng ! Quả thật, không ai có thể vượt trội ông thống soái của nước Áo về trò láu cá ! Cũng trong bản tuyên cáo ấy *Vin-di-sơ-grét-xơ đang ở trong tình trạng khó khăn đã kêu gọi tổ chức ra các đội tình nguyện để chiến đấu chống quân Ma-gi-a*.

Thật là một cơ hội tuyệt trần cho những vị láng giềng của chúng tôi là các ngài thuộc tờ "Kölnische Zeitung".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 19 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 250, 20 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1*- Đó là điều đòi hỏi phải chứng minh!

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Bằng chứng hùng hồn về tình cảnh của quân đội hoàng đế là tin sau đây gửi từ Viên:

"Lời của một số báo chỉ ra *rằng tình hình ở Hung-ga-ri đã chuyển biến nguy hiểm đang bị chính thức bác bỏ*. Tuy nhiên, công chúng vẫn giữ quan điểm này".

Vậy là, sang ngày thứ hai sau khi công bố bản tin chính thức Ven-đen vẫn buộc phải đặc biệt cam đoan với dân chúng rằng tình hình ở Hung-ga-ri không "chuyển biến nguy hiểm"! Chỉ một sự thật này cũng hoàn toàn đủ rồi !

Tiếp nữa, ở Viên đang loan truyền tin đồn như sau về tình hình chiến trường :

"Quân đội tác chiến *ở Hung-ga-ri* chiếm những trận địa sau đây: *Tô-cai* do lữ đoàn của Gơ-xơ chiếm. *Mi-scôn-xơ* do lữ đoàn của I-a-blô-nốp-xki chiếm; phó nguyên soái Slích-cơ cùng với quân đoàn của mình đang đóng ở gần *Éc-lau*. các lực lượng chủ lực của quân đội đã được tập trung giữa địa điểm này và *Xôn-nốc*. Tổng đốc[1•] cùng đại bản doanh của mình đang ở Xéc-lết. công tước thống soái[2•] thì đang ở *Ô-phen*".

Thật khó bác bỏ tin cho biết Slích-cơ có mặt ở gần Éc-lau, còn I-ê-la-sích có mặt ở Xéc-lết, bởi vì mới 8 ngày trước đây họ vẫn còn chiếm giữ những trận địa ở khá xa trong hậu phương này. Nhưng nói I-a-blô-nốp-xki đang có mặt ở Mi-scôn-xơ, còn Gơ-xơ thậm chí có mặt ở Tô-cai. thì đó là sự nói dối hiển nhiên. Nếu thế thì bản tin hôm qua lẽ ra đã phải biết điều đó rồi.

1•- I-ê-la-sích

2•- Vin-đi-sơ-grét-xơ

Báo "Breslauer Zeitung" đăng tải bài tin sau đây của phía Hung-ga-ri, song lần này - đây là ngoại lệ - chúng tôi buộc phải xem bài tin này là rất đáng ngờ; ít ra *nửa đầu bản tin ấy*, có lẽ dựa trên những chuyện đơm đặt hoàn toàn ở thành phố Pét:

"*Quân Rai-xen*[192] lại bị *quân Hung-ga-ri đánh tan tác* ở Tê-rê-di-ô-pen. Vì vậy, tư lệnh pháo đài Tê-rê-sva-rơ là tướng Ru-ca-vi-ña đã phái liên lạc đến gặp Vin-đi-sơ-grét-xơ ở Pét đề nghị lập tức chi viện, vì nếu không thì ông ta sẽ buộc phải đầu hàng. *Tướng Hung-ga-ri là Guốc-gây đã giải vây pháo đài Cô-móoc-nơ*[119], *đã từng bị quân đội hoàng đế của phó nguyên soái Xi-mu-nit-xơ bắn phá. Xi-mu-nit-xơ đã rút về Lê-ô-pôn-stát, bỏ lại một số lượng lớn trang bị*. Phó nguyên soái bá tước *Slich-cơ*, người đã được Vin-đi-sơ-grét-xơ giao nhiệm vụ chỉ huy cuộc rút lui, hôm qua *đã đến Pét*. Giữa những người thân thiết, ông ta trầm trồ khen *Đem-bin-xki*. - Do những biện pháp ngăn chặn mới hết sức nghiêm ngặt nên chúng tôi không có được những tin tức chính xác về tình hình hiện nay của quân đội Hung-ga-ri, song hiện tượng pháo binh và đạn dược tiếp tục được đưa trở về là bằng chứng rõ ràng về sự tiến quân của người Hung-ga-ri. Hôm qua, *đội quân cơ động* Hung-ga-ri đã đột nhập *vào Prô-môn-toóc* nằm cách Ô-phen 1½ giờ đi xe ngựa, điều này gây ra sự lo lắng hết sức lớn trong pháo đài Ô-phen. Đa số các thương gia bán buôn ở Viên - đến Pét để tham gia hội chợ I-ô-gie-phơ[208] hiện nay - đã đóng gói hàng hóa của mình và quay trở lại Viên".

Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a, thông qua báo "Österreichischer Correspondent", chúng tôi nhận được bài tin dưới đây, mà chúng tôi đăng lại cũng chỉ với những điều lưu ý lớn, vì những tin tức ấy mang tính chất thân Áo ra mặt :

"*Crôn-stát*, ngày 22 tháng Hai. Tòa thị chính Dắc-den[215] ở đây lúc đầu đề nghị tướng Li-đéc-xơ cầu viện quân Nga, còn giờ đây hình như không vui vẻ lắm với bước hành động của mình. Thật thế, ở đây quân Nga tỏ thái độ thách thức. Người ta cho biết những chi tiết mà nếu tin chúng phần nào thì *đủ khoái chúng làm cho việc nhanh chóng đẩy các đơn vị quân bổ trợ của Nga đi thành điều đáng mong muốn*. Để nuôi số quân Nga ấy, dân cư chịu một thứ thuế thu nhập, trong khi đó trước kia chúng tôi cho rằng gánh nặng này tuyệt nhiên sẽ không trút lên vai chúng tôi. - *Nghe nói, tuồng*

như sẽ có những binh đoàn lớn quân Thổ Nhĩ Kỳ được phái đến đây, đến Va-la-ki; ở đây cũng chờ đợi những đơn vị mới của quân Nga sẽ tới".

"Héc-man-stát, ngày 26 tháng Hai. Ở đây đang loan truyền những tin đồn khác nhau về *Bem*, cho thấy không có những tin tức chính xác về những cuộc di chuyển của ông ta. Hôm nay ở đây người ta nói rằng, ông ta đã chết do những hậu quả của cuộc phẫu thuật(!), tôi tạm thời chưa tin điều đó. Song, đúng là ông ta bị thiếu đạn dược. Trong khi chờ đợi(!) viện binh và đạn dược từ Hung-ga-ri đến qua Clau-den-buốc, ông ta tung lực lượng của mình đánh vào Ma-rô-sva-sác-khen, bởi vì(!) tuy đại tá Uốc-ban chỉ tác chiến bằng bốn tiểu đoàn quân chính quy, nhưng dù sao Bem cũng cực kỳ sợ người anh hùng này nhiều hơn là sợ tất cả các viên chỉ huy quân đoàn cùng với các lính cô-dắc Nga. Sau hai tuần lễ bất động, hôm nay ở đây người ta đã bắt đầu động đậy. Vào thời điểm này có hai lữ đoàn xuất kích: một lữ đoàn tới Séc-xbuốc, lữ đoàn kia tới Bla-den-đóoc-phơ qua Mê-đi-a-sơ. Viên cảnh sát trưởng Ru-ma-ni A.Xê-vê-rơ, đóng quân ở Re-si-na-ri với 400 dân binh, cũng nhận được lệnh tiến về Bla-den-đooc-phơ. Vẫn chưa thấy có sự chi viện từ Ba-nát, thay vào đó người ta bàn tán về những đơn vị mới của quân Nga sẽ phải tới đây. Tôi không thể tin điều này, nhất là vì tất cả các tin tức từ nước láng giềng đều nhất loạt chỉ rõ rằng *có các đơn vị lớn quân Thổ Nhĩ Kỳ đang tiến vào Va-la-ki*".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 20 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 251, 21 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Sau cố gắng không thành lần thứ hai của quân đội hoàng đế định vượt sông Tít-xa, tại mặt trận lại thấy có sự lắng dịu. Vin-đi-sơ-grét-xơ đang có mặt ở Ô-phen tuồng như để thu xếp các công việc hành chính. Slích-cơ và I-ê-la-sích đã họp hội đồng quân sự với ông ta, trong cuộc họp này kế hoạch chiến dịch đã có những thay đổi quan trọng. Slích-cơ vẫn chỉ huy tập đoàn quân phía Bắc. I-ê-la-sích, sau khi hoàn toàn từ bỏ những cố gắng được tiến hành uổng công trong suốt mấy tháng trời toan vượt sông Tít-xa ở Xôn-nốc, đã tiến về phía nam đến Tê-rê-di-ô-pen nhằm hội quân với quân Xéc-bi đang ngả trại ở gần Xê-ghê-đin, với dân binh vùng biên giới[139]. Chắc chắn ông ta sẽ cố chiếm lấy Xê-ghê-đin để sau đó vượt sông Tít-xa ở chỗ này và tác chiến trên bờ trái con sông này nhằm đánh vào Đê-brét-xen. Người Ma-gi-a sẽ biết cách dành cho ông ta một cuộc tiếp đón thích đáng. Điều đáng ngờ là liệu ông ta có thúc giục được dân binh Xéc-bi chiếm đại bộ phận số quân đang có mặt ở đó nhập theo quân đội của ông ta hay không.

Tại Ba-nát thuộc Tê-mê-sva-rư không hề thấy một sự chuyển động nào. Người Xéc-bi ngày càng mở to mắt ra nhìn sự tráo trở của bọn người Áo đã lừa bịp họ, và vì thế, người Xéc-bi đã không di chuyển đi đâu cả. Còn nếu không có quân Xéc-bi thì quân

hoàng đế bố trí tại đó không đủ sức làm được gì cả. Tờ "Südslavische Zeitung" đưa tin từ đó :

"Ở gần A-rát Cổ nghĩa quân lại tập trung lực lượng lớn dưới sự chỉ huy của viên tướng phiến loạn là Da-mi-a-nich (trước kia là đại úy trong trung đoàn của Ru-ca-vi-na). của tướng Phét-tơ (trước kia là thiếu tá trong trung đoàn Dôn Mi-ghen)[105] và của đại tá *Ga-lơ* (trung tá hồi hưu của quân đội hoàng đế) chỉ huy cuộc vây hãm thành đó".

Cuộc khởi nghĩa tại các tỉnh Tôn-na và Ba-ra-ni-a ngày càng trở nên có tính chất uy hiếp nhiều hơn. Tất cả số quân hiện có đã được đưa tới đó. Điều đáng chú ý là tại tỉnh Ba-ra-ni-a - cái lò của cuộc khởi nghĩa - dân cư chủ yếu gồm người *Xla-vơ* : người Xéc-bi và người Xla-vô-ni-a.

Trong thời gian Bem lâm bệnh, quyền chỉ huy ở Tơ-ran-xin-va-ni-a hình như được trao cho một viên sĩ quan người Pháp. Có lẽ việc chỉ huy các hoạt động quân sự ở gần Xôn-nốc cũng nằm trong tay một người Pháp tên là Đuy-sa-ten.

Chúng tôi sẽ còn bàn chi tiết hơn về "những xáo động" đang diễn ra trong dân cư Xla-vơ và đang ngày càng có ý nghĩa bổ ích.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 21 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 252, 22 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Hôm nay, các bài tin từ chiến trường gửi về không chứa đựng điều gì quan trọng. Theo sự khẳng định của bài tin Ma-gi-a thì sau khi bị quân Ma-gi-a đánh bại ở gần I-a-xbê-ren, I-ê-la-sích *đã trở về Pét*. Đã có một nghìn thương binh được đưa tới Ô-phen. Slích-cơ vẫn còn ở Ô-phen. Tiếp đó, bài tin của phía Ma-gi-a khẳng định (song, chúng tôi tạm thời còn coi đây là những sự phỏng đoán ở Pét) rằng, Guếc-gây cùng với 30 nghìn quân đã xâm nhập Xlô-va-ki-a và đã chiếm các thành phố vùng núi[124]. - Tại khu vực Phôn-đơ-vác có 2 nghìn quân Hôn-vết[162] và 6 nghìn nông dân khởi nghĩa. Song, các tàu thủy chở quân lính được gửi tới đó thì sang ngày hôm sau đã trở về không. Thậm chí ở gần Pét cũng đông nghịt các đội kỵ binh của nghĩa quân ("Constitutionelles Blatt aus Böhmen"). - Bộ trưởng Áo Svác-xen-béc và cựu bộ trưởng tài chính Quy-bếch tuồng như đang có mặt tại Pét để giải quyết vấn đề giấy bạc Hung-ga-ri[187] (bài tin Ma-gi-a). - Tin tức về thắng lợi của người Xéc-bi ở Tê-rê-di-ô-pen và về việc đánh chiếm thành phố này giờ đây đã biến thành tin về *sự thất bại của họ*, và thành sự thú nhận rằng quân Ma-gi-a, ngoài Xê-ghê-đin ra, *còn tiếp tục chiếm giữ cả Tê-rê-di-ô-pen*. Ở Xiếc-mi-a,

cũng như tại tất cả các vùng đất Nam Xla- vơ đang ngự trị tình trạng sục sôi mạnh mẽ.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 22 tháng Ba 1849
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 253, 23 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Căn cứ theo những bức thư gửi ngày 6 tháng Ba từ vùng biên giới Môn-đa-vi thì số quân Nga đóng ở Tơ-ran-xin-va-ni-a đã được tăng viện với số lượng 8 nghìn người, và ngoài ra, quân đoàn Nga đóng ở biên giới Bu-cô-vi-na đang đợi lệnh tiến quân đến Bu-cô-vi-na. *Bem đã kéo về cho mình những lực lượng tăng viện đáng kể và đã ba lần uy hiếp Héc-man-stát.* Một trong số các đội quân của Man-cốp-xki (dưới sự chỉ huy của Uốc-ban) đã buộc phải rút đến biên giới Bu-cô-vi-na và *lại để cho thành phố Bi-xtrít-txa rơi vào tay quân Hung-ga-ri.*

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 23 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 254, 24 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG. - TÌNH HÌNH RỐI REN Ở XÉC-BI

Chúng tôi mở đầu bài phóng sự của chúng tôi ngày hôm nay về Hung-ga-ri bằng tin chiến thắng; nếu tin này được xác nhận thì nó sẽ gây nên một niềm vui sướng hết sức to lớn trong giới dân chủ Đức.

Chúng tôi nhận được bản tin viết từ Brê-xlau :

"*Brê-xlau*, ngày 23 tháng Ba. Vừa mới nhận được tin từ Ra-ti-boóc cho biết *Dem-bin-xki đã tấn công chiếm được Pét. Guếc-gây*, mà trước đó còn cho đội quân của mình chiếm giữ cao điểm Ra-áp, với tư cách là đội quân tiên phong đã tiến về Viên mà Dem-bin-xki dự định chẳng bao lâu nữa sẽ chiếm lấy.

Tại Bô-hêm, từng phút người ta chờ đợi nổ ra một cuộc cách mạng đáng sợ mà trước hết sẽ bao trùm khu vực nông thôn bị áp bức và sẽ dẫn đến một cuộc nội chiến thật sự. Sự hận thù dân tộc giữa người Đức và người Séc đã tan biến gần như hoàn toàn; các nghị sĩ Séc cũ là Pa-lát-xki và các cộng sự của ông ta đã bị huýt sáo xua đuổi, trong khi đó người ta lại nhiều lần hoan nghênh phái tả Đức và vị tổng thống người Bô-hêm của phái tả là ông Bô-rốt. Ngoài ra, *Pra-ha đã bị tuyên bố đặt trong tình trạng giới nghiêm*".

Chúng tôi nhận được tin y như vậy qua bài tin của phái dân chủ gửi đến từ Béc-lin. Theo bài tin gửi đến từ Béc-lin thì một nghị sĩ đã nhận được tin có nội dung sau đây :

"*Ra-ti-boóc*, ngày 23 tháng Ba. Sau trận đánh lớn[174] vừa diễn ra thắng lợi mới đây và sau nhiều thắng lợi quan trọng giành được trước đó, Dem-bin-xki *đã đánh chiếm*

được Pét. Guốc-gây, mà trước đó đã cho quân đoàn của mình chiếm giữ cao điểm *Ra-áp* - để cắt đứt đường rút lui của quân đội Áo trong trường hợp chúng bỏ chạy - thì nay đã trở thành đội quân tiên phong tiến về *Viên*, tại đó chắc chắn *Đem-bin-xki* sẽ gây cản trở nghi thức rửa chân nhân lễ Phục sinh, và sẽ trả thù nước Áo theo cách mà nước đó hoàn toàn đáng bị trả thù như thế.

Pra-ha bị đặt trong tình trạng quân luật với 26 khẩu đại bác - nhất thiết phải có trong trường hợp như vậy - chĩa vào thành phố. Mặc dù ở đó chưa nổ ra cách mạng người ta đang chờ đợi nó nổ ra và do đó - phải hy vọng như vậy - người ta đang khơi động cuộc cách mạng ấy nổ ra. Còn nếu sự việc ấy xảy ra, nếu xứ Bô-hêm nổi lên chống lại nội các thì những con ngựa dùng cho ngành bưu chính ở Ôn-muýt-xơ sẽ trở nên rất đắt.

Tin này được thông báo cho bộ trưởng *Man-toi-phen*, nhân vật này đã hốt hoảng trả lời rằng bộ còn chưa nhận được công văn khẩn cấp nào về vấn đề này".

Song, những tin tức này - dưới hình thức chúng được dẫn ra ở đây - rõ ràng là không chính xác và ít ra là quá sớm. Như ta thấy qua những bản tin gần đây nhất, sự bố trí của các đội quân tạm thời loại trừ khả năng quân Hung-ga-ri đánh chiếm Pét.

Chúng tôi có những tin tức được gửi đi từ Pét đến tận ngày 18. Những số báo gần đây nhất xuất bản ở Viên - mà trong đó có thể đã có những tin tức ngày 19 - thì chúng tôi không nhận được. Tuy nhiên, trên tờ "Breslauer Zeitung" có đăng bài tin ngày 18 của phía Ma-gi-a, đưa tin quân Ma-gi-a thắng I-ê-la-sích ở gần I-giắc và An-pa. Cả hai điểm dân cư này đều nằm ở phía phải và phía trái con đường đi từ Pét chạy qua Kếch-ke-mét đến Xê-ghê-đin, đại thể ở cùng vĩ độ với Phê-lét-ha-da, tại đây, như đã biết, I-ê-la-sích đã một lần bị đánh bại : thật khó mà xét đoán được xem đây là nói về trận đánh ấy hay là về trận đánh mới. Dù sao thì tin tức về thắng lợi này của quân Hung-ga-ri - như bài tin Ma-gi-a cho biết - cũng đã tác động đến sở giao dịch chứng khoán ở Pét, khiến cho các giấy bạc của Hung-ga-ri đã *tăng giá* 20 phần trăm : tuồng như đám tàn binh của quân đoàn

bị đánh bại và nhiều thương binh cũng đã đến Pét. Tuy nhiên, tiếp đó, cũng trong bài tin ấy còn nói rằng, có lẽ những hoạt động quân sự của quân Ma-gi-a được tiến hành không phải hoàn toàn với những quy mô như người ta tưởng tại sở giao dịch. Về tình hình tài chính ở Pét thì bài tin Ma-gi-a nói :

"Ở Pét không có sở giao dịch chứng khoán, hiện nay các hoạt động tài chính - lần đầu tiên sau khi các giấy bạc Hung-ga-ri bị cấm[187], những hoạt động tài chính ấy lại được bắt đầu diễn ra ở đó với quy mô rộng lớn hơn - được tiến hành tạm thời tại một quán cà- phê. Song, hôm qua nhà cầm quyền quân sự địa phương đã bắt giam một trong số những người đổi tiền chủ yếu, và Argumentum ad hominem[1*]. họ đã gây ra một sự trục trặc nào đó trong các hoạt động đổi giấy bạc, còn tỷ giá hối đoái của tiền giấy Hung-ga-ri thì vẫn giữ ở mức trước đây, mặc dù nhiều người coi hành động bắt bớ kể trên, là dấu hiệu của việc hoàn toàn hủy bỏ các giấy bạc Hung-ga-ri cả trong lĩnh vực lưu thông tư nhân.

Khoản bồi thường phí tổn chiến tranh mà Pét đã có bổn phận phải trả chỉ trong tháng Năm thì, theo lệnh của đức ngài công tước Phôn Vin-đi-sơ-grét-xơ, sẽ phải được trả trong vòng 24 giờ. Từ nay, cục quản lý muối của chính phủ hoàng đế khi bán ra chỉ nhận tiền mặt".

Ngoài ra, ở đây còn nói đến sự liên minh của người Ma-gi-a với người Thổ Nhĩ Kỳ, do vậy các hoạt động quân sự của người Ma-gi-a ắt phải triển khai không phải theo hướng Pét, mà theo hướng Ba-nát và hướng biên giới Thổ Nhĩ Kỳ. Song, tin tức này xem ra có phần không đúng sự thật. - Có tin cho biết rằng tuồng như Pan An-ma-si đã trở thành chủ tịch Quốc hội Hung-ga-ri ở Đê-brét-xen thay cho Pa-lốt-txi đã xin từ chức vì tuổi già.

Theo các tin khác của Áo thì ở gần Xê-ghê-đin (hoặc Phê-lét-ha-da), I-ê-la-sích đã thắng quân Ma-gi-a. Hiển nhiên đây là nói về chiến dịch đã nhắc đến ở trên Song, chừng nào các bài tin của Áo vẫn còn ngoan cố im lặng không nói đến

---

1*- bằng lý lẽ không quyết định thực chất của vấn đề, và tính thuyết phục của lý lẽ ấy không có những căn cứ đầy đủ

những hoạt động ở khu vực sông Tít-xa, và chừng nào những bài tin thắng lợi ước lệ của họ không được xác nhận bởi những thông tin khác, vô tư, thì chúng ta sẽ không tin vào tin vui trong bài tin của phía Ma-gi-a nói rằng, I-ê-la-sích đã bị thất bại ở gần Phê-lét-ha-da.

Sự tin tưởng của chúng tôi vào điều này còn được củng cố bởi tin tức dưới đây có trong bài tin in thạch ở Viên[175], đã được công bố *dưới sự kiểm sát của cơ quan kiểm duyệt quân sự* :

"Những tin tức gửi đến từ Hung-ga-ri hết sức chưa thỏa đáng; ***như đã biết, ở đó đã xảy ra những chuyện đáng buồn nghiêm trọng***, và ngay cả các sĩ quan các cấp cao nhất cũng bị quy trách nhiệm. Trong số những sĩ quan ấy, người ta nêu tên thậm chí cả bá tước Vrơ-bna".

Hôm nay không có một dòng tin nào đến từ Ba-nát. Không có một lời nào nói về I-a-blô-nốp-xki, về Gơ-xơ và về các binh đoàn khác đã mất tích của quân đội Áo.

Nhưng hôm nay, từ Tơ-ran-xin-va-ni-a chúng tôi chỉ nghe thấy *những lời khen ngợi Bem*. Ví dụ, tờ "Deutsche Allgemeine Zeitung" viết":

"Tất cả những tin tức gửi về từ quân đội tác chiến đều nhất trí ở một điểm là Bem lại tỏ rõ những năng lực của mình trong trận đánh cuối cùng ở gần Mê-đi-a-sơ, sau khi chiếm giữ trận địa có lợi thế đã cho phép ông ta di chuyển nhiều hơn là giao chiến trong thời gian xảy ra toàn bộ cuộc dụng độ".

Còn bây giờ là lời của tờ báo chính thức và nổi tiếng về những bài tin quân sự, báo "Siebenbürger Bote":

"Người nào tự bản thân chưa được thấy tinh thần kiên định khiến người ta quý trọng của Bem, chưa thấy được sự ngoan cường của ông trên chiến trường, thì chưa thể có được quan niệm đúng đắn về năng lực của vị tướng này. Tạm thời trận địa của ông tựa hồ như bị che khuất ở phía sau bức màn thưa, ông chỉ rút đi rất chậm chạp, và nếu độ tin cậy của quân lính của ông mà ngang bằng với tài nghệ của ông trong việc lựa chọn trận địa - tính chất có căn cứ hết sức sâu sắc của những trận địa ấy, có thể nói, luôn luôn dập vào mắt mọi người - thì chúng ta sẽ phải gặp ông trong

những trận đánh không chỉ đơn giản là thú vị, mà còn tuyệt diệu. Với số quân 5 - 6 nghìn người. Bem giao chiến từ 9 giờ sáng đến 6 giờ chiều tại ba trận địa với một tinh thần ngoan cường không những tiêu biểu cho trường hợp đó, mà tiêu biểu cho tất cả các hoạt động của ông".

Tuy nhiên, chính phủ của hoàng đế đã tin chắc rằng không thể đùa cợt được với người Xéc-bi. Báo "Na-prê-đác" ("Tiến bộ") ngày 13 tháng Ba đưa tin từ Các-lô-vít-xơ cho biết đêm khuya ngày 8 tháng Ba, tại Bê-skê-réch, vị đại giáo chủ[1*] đã nhận được bức thư của ông bộ trưởng Xta-đi-on, trong đó cho biết nội các phê chuẩn chính phủ quốc gia Xéc-bi lâm thời[190], và đồng thời bày tỏ ý muốn các báo Xéc-bi phát biểu ý kiến cho biết tại xứ Vô-ê-vô-đi-na phải lập chính phủ nào hợp với nguyện vọng của nhân dân. Tiếp nữa, bộ trưởng Xta-đi-on mời hai đại diện có thẩm quyền của xứ Vô-ê-vô-đi-na, do đó, ngoài Bô-gđa-nô-vích ra còn có Pa-xcô-vích, Xi-va-nô-vích và Su-pli-cát cũng được phái đến Viên. Ủy ban ở Be-skê-réch[216] đã bắt đầu đàm phán về việc lập quốc hội Xéc-bi. Đa số các đại biểu chủ trương triệu tập hội nghị quốc dân[217] vào thời gian gần nhất và tại hội nghị ấy sẽ bầu ra vị *thống lĩnh quân đội*.

Có nhiều lính thương kỵ mà cách đây không lâu đã giải tán ủy ban khu vực ở Hát-xphen-đơ, nay đã đến Kê-khơ, và ở đó họ đã tước vũ khí của người Xéc-bi[211]. Sau đó họ phi ngựa trở về Xơ-rơ-ni-a thuộc Xéc-bi và toan giải thể toà án khu vực, nhưng người Xéc-bi tuyên bố rằng họ sẽ không tuân theo bộ chỉ huy quân sự và sẽ bảo vệ các quyền của mình đến giọt máu cuối cùng. Nếu các lính thương kỵ cho phép mình có bất kỳ một hành động bạo lực nhỏ nào thì sẽ không tránh khỏi đổ máu. Tại Côm-lô-sơ và Ma-xđoóc-phơ các lính thương kỵ cũng muốn giải tán các ủy

---

1*- Rai-a-trích

ban, song dân cư địa phương người Ru-ma-ni và người Đức đã lập tức thông báo việc này cho vị giáo chủ. Như vậy, Ru-ca-vi-na đã muốn giải tán các tòa án khu vực và các thiết chế dân tộc trong toàn bộ xứ này. May thay, ông ta đã không đi xa hơn thế; nếu các lính thương kỵ cũng kéo đến các làng của người Xéc-bi thì không một ai trong số họ còn giữ được đầu của mình. Sau khi biết tin về việc tước vũ khí, vị đại giáo chủ đã điên tiết lên. Người ta vừa cho biết rằng Ru-ca-vi-na đã nhượng bộ, các lính thương kỵ (của Svác-xen-béc) đã được giao cho Tê-ô-đô-rô-vích chỉ huy.

Liệu đến đây đã chấm dứt tình trạng lộn xộn ở Xéc-bi hay chưa, chúng ta rồi sẽ thấy. Dù sao đi nữa thì Vin-đi-sơ-grét-xơ và I-a-lê-sích đã bị làm mất thanh danh bởi cái chính phủ đã quay lưng lại với họ. Điều này khiến chúng ta đặc biệt vui mừng đối với nhân vật sính mơ mộng I-ê-la-sích.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 26 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 256, 27 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

CHIẾN TRƯỜNG

Mặc dù có mọi lực lượng tiếp viện kéo đến, mặc dù có tất cả ưu thế về lực lượng, nhưng ngôi sao thắng lợi vẫn như trước đây không muốn chiếu rọi đến quân đội hoàng đế. Báo "Ost-Deutsche Post" nói viển vông trong bản tin(?) gửi đi ngày 20 tháng Ba từ Pét :

"Nam tước Ham-méc-stai-nơ *hình như* đã vượt sông Tít-xa và đã tiến đến Ni-rê-đơ-kha-da. cách Dê-brét-xen 8 giờ đi xe ngựa. Mặt khác. Pu-khơ-nơ *lẽ ra đã phải* có mặt ở cạnh Grô-xvác-đây-nơ. và *hiện nay đang có tin đồn* rằng Xê-ghê-đin đã đầu hàng mà không có giao chiến".

"Hình như - phải" - "có tin đồn rằng", - đó là những tin tức xác thực từ chiến trường, mà tờ "Ost-Deutsche Post" đang loan truyền tràn ngập khắp thế giới và sáng hôm nay, tờ báo có độ tin cậy, "biết đánh giá một cách có phê phán" và dày dạn kinh nghiệm là tờ "Kölnische Zeitung" đã thông báo cho bạn đọc của mình trong số phát hành lần thứ hai mà không nói thêm lời nào cả.

Tiếp nữa, báo "Ost-Deutsche Post", theo sau nó là tờ "Kölniche Zeitung" đã đưa tin:

"Căn cứ theo những tin tức *rất đáng tin cậy* thì quân Xéc-bi đã nhận được lệnh từ Xê-ghê-đin phải hội quân với quân đội hoàng đế đang có mặt ở sông Tít-xa. Sau đó. sau khi tiếp nhận quyền chỉ huy tối cao đối với cả hai binh đoàn này. thống soái *đã bắt đầu* cuộc tấn công Dê-brét-xen" (!!!).

Bài tin này, tuồng như được gửi đến từ Pét, chẳng qua chỉ là sự đơm đặt thông thường của Viên về chuyện chiến trường, trong đó không có một lời nào đúng sự thật cả. Báo "Kölnische Zeitung" lẽ ra đã có thể biết điều đó. Thứ nhất, đã không có một bài tin nào được ấn hành nói về bất cứ những thắng lợi, dù là hết sức nhỏ nhoi nào; thứ hai, báo này đã có thể đọc thấy - qua bài đăng lại trên tờ "Deutsche Allgemeine Zeitung", và nguyên bản đăng trên tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" - *bài tin đích thực* gửi ngày 20 từ Pét, trong đó *không nói gì* về "những tin tức từ miền Đông nước Đức và đáng tin cậy". Vậy mà tờ báo đáng kính của Khuên dám trách cứ tờ "Breslauer Zeitung" - tờ báo này tuyệt nhiên không có tham vọng phê phán - là phê phán chưa đầy đủ các bài tin của phía Ma-gi-a !

Vấn đề là ở chỗ báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" ngày 20 đã thông báo từ Pét điều hoàn toàn trái ngược:

"Sự thất thủ của Xê-ghê-đin *đã không được xác nhận*, ngược lại, có tin nói rằng *vì những lý do chiến lược*, quân đội hoàng đế đã rời Kếch-kê-mét. Hình như quân địch đang tập trung tại địa điểm này tất cả mọi lực lượng của mình và coi Xê-ghê-đin là chìa khóa đối với kế hoạch tác chiến hiện nay của quân Áo. Về phía chúng ta hôm qua cũng phải đi bằng đường sắt các lực lượng tiếp viện đến vùng có chiến sự".

Đó là tất cả những điều được thông báo trong bài tin từ chiến trường thật sự được viết ở Pét.

Thật ra, nam tước Ham-méc-stai-nơ cùng với số quân tiếp viện - như tin cho biết, với mười tiểu đoàn - đã từ Ga-li-xi đi xuôi sông Héc-nát đến Tô-cai. Song, ở đây trong mọi điều kiện ông ta đều sẽ không thể vượt sông Tít-xa nếu không có cuộc giao chiến ngoan cường và thắng lợi - mà lẽ nào quân đội hoàng đế lại bỏ lỡ dịp lập tức lu loa trong các bài tin của mình về thắng lợi quan

trọng như vậy? Từ Tô-cai đến Ni-rê-dơ-kha-da cách xa hơn bốn dặm, nghĩa là tại địa hình đầm lầy này và vào mùa mưa này thì quân đội chính quy phải mất hai - ba chặng chuyển quân trọn vẹn vào ban ngày. Và tuồng như Ham-méc-stai-nơ đã đến Ni-rê-dơ-kha-da sớm hơn là ở Viên nhận được tin báo chính thức về cuộc vượt sông Tít-xa mà ông ta đã thực hiện nhiều ngày trước đó !!!

Nếu thậm chí Ham-méc-stai-nơ tiến đến dù là Tô-cai, thì chúng tôi đã nhận được hết bản tin chiến thắng này đến bản tin chiến thắng khác rồi. Như thế lẽ ra chúng tôi đã biết Gơ-xơ đang ở đâu, còn I-a-blô-nốp-xki thì đang ở đâu, Sô-rít và Slích-cơ đang ở đâu. Về chính điều đó thì chúng tôi không biết gì cả. Từ ngày 26 tháng Hai, từ trận đánh ở Ca-pôn-na - mà kết quả vẫn chưa rõ - *nghĩa là trong gần bốn tuần lễ*, chúng tôi chưa nhận được *một thông báo chính thức nào* từ khu vực sông Tít-xa; còn những tin tức từ các nguồn không chính thức thì hàng ngày lại mâu thuẫn với nhau.

Vậy là, đoàn quân thứ nhất trong số ba đoàn quân - mà tờ "Kölnische Zeitung" dẫn đầu chúng vượt sông Tít-xa - chỉ tồn tại trong trí tưởng tượng mà thôi.

Đoàn quân thứ hai phải là đoàn quân của Slích-cơ. Nhưng ngày 17 hoặc ngày 18 Slích-cơ vẫn còn ở Xéc-lết, chính điều này tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" đã đưa tin. Ở địa điểm vượt sông tiếp theo, ở gần Xôn-nốc, thì không thể có chuyện vượt sông Tít-xa. Tại đây, vấn đề không phải là trò đùa ngay cả đối với vị thống tướng cao quý và vị thủ lĩnh của bọn ăn cướp là I-ê-la-sích, thế là đành phải từ bỏ tất cả các toan tính vượt sông ở địa điểm này. Còn nếu Slích-cơ vượt sông ở gần Tít-xa-phuy-rét, một địa điểm ở gần có thể thích hợp để làm việc đó, thì trước hết cần

phải tới được đó, tập kết lực lượng của mình ở đó và tiến hành trận đánh. Tất cả những công việc ấy phải diễn ra trong một thời gian ngắn từ ngày 18 đến ngày 20; hiển nhiên là điều này hoàn toàn không thể thực hiện được xét trên phương diện thứ tự thời gian. Sự hiện diện của Slích-cơ ở Xéc-lết có thể được giải thích bằng bất cứ lý do nào, nhưng có điều không phải là vì chuẩn bị vội vã vượt sông Tít-xa; ngược lại, nếu liên hệ với những tin tức khác thì có thể kết luận rằng tại đây - nơi mà cánh quân ở sườn phía phải của ông ta phải liên lạc được với cánh cực trái của quân đoàn I-ê-la-sích - Slích-cơ có mặt ở đó chỉ để thanh tra mà thôi.

Tất nhiên, đoàn quân thứ ba lẽ ra phải là đoàn quân của I-ê-la-sích. Song, căn cứ vào những tin tức duy nhất mà chúng tôi nhận được thẳng từ Pét thì vì "những nguyên nhân chiến lược" (như quân đội hoàng đế nói mỗi khi họ bị đánh) đoàn quân này rút lui, thậm chí về phía sau Kếch-ke-mét. Nhưng Kếch-ke-mét ở cách Xê-ghê-đin 12 dặm, và ở đây, Xê-ghê-đin là địa điểm duy nhất có thể vượt sông Tít-xa và là trung tâm tác chiến mà mọi người đã biết đến của I-ê-la-sích. Có ích gì khi quân Xéc-bi "nhận được lệnh" hội quân với ông ta ở cách họ những 14 dặm, và thật là nực cười khi lại nói thêm rằng, chỉ do *đề án* hội quân ấy mà vị thống lĩnh mới tiến thẳng "đến Đê-brét-xen", mà từ Xê-ghê-đin chưa chiếm được đến nơi ấy có khoảng cách trên 25 dặm !

Tờ "Ost - Deutsche Post" tiếp tục nói viển vông rằng, Pu-khơ-nơ *lẽ ra* ngay bây giờ *đã phải* có mặt ở gần Grô-xvác-đây-nơ. Tất nhiên, nếu mọi chuyện diễn ra theo ý muốn của quân đội hoàng đế thì ông ta đã có mặt ở đó từ lâu rồi. Nhưng cho đến nay chúng tôi chỉ mới được biết rằng chừng nào 30 nghìn quân Nga đóng ở Tơ-ran-xin-va-ni-a đang kìm chân quân Xê-cle-rơ[117] thì Pu-khơ-nơ tác chiến không phải chống lại Grô-xvác-đây-nơ, mà

là ở hướng ngược lại, tiến đến Séc-xbuốc và Ma-rô-sva-sác-khen.

Tuy nhiên, thế nào là đánh bật quân Ma-gi-a ra khỏi các trận địa có công sự của họ ở bên kia sông Tít-xa và đánh chiếm Đê-brét-xen, đặc biệt là vào lúc này, khi *mùa mưa* đang đến gần, - điều đó có thể xét đoán căn cứ theo đoạn trích dưới đây rút từ báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen":

"Đối với việc tác chiến trên các con đường đất sét và trên những cánh đồng ở phía bên này sông Tít-xa thì sẽ tuyệt đối có lợi hơn nếu *mùa mưa thông thường* sẽ bắt đầu muộn hơn mấy tuần lễ. Trong suốt mùa này, *Đê-brét-xen mặc nhiên trở thành một hòn đảo*, mà ngay cả vào thời bình *cũng vất vả mới có thể tới* đó được. Trên cơ sở ấy xin các vị hãy xét đoán xem quân đội dũng cảm của chúng ta sẽ phải vượt qua những trở ngại nào do điều kiện thiên nhiên tạo ra để đến được cái lò phản loạn ấy. Trên đường đi đến Đê-brét-xen cũng còn có cả những thảo nguyên Hung-ga-ri dài đến mức người ta phải đi ngựa *gần như suốt cả ngày* mới đến được *một trong số những giếng nước* cung cấp nước cho người chăn đàn ngựa. Vậy mà trên những bình nguyên ấy, pháo binh của Áo phải tác chiến chống lại một kẻ địch cảm thấy mình, ở đó như ở nhà mình, và những con ngựa nhỏ nhắn không biết mệt mỏi của họ có thể được gọi là những chú lạc đà trên các thảo nguyên Hung-ga-ri".

Vậy là, thứ nhất, các đầm lầy ở khu vực sông Tít-xa và Quê-ruê-sơ tạo thành một cái hào tự nhiên xung quanh các thảo nguyên ở gần Đê-brét-xen, và sau nữa là chính Xa-ha-ra của Đê-brét-xen là nơi mà các khinh kỵ binh và thương kỵ binh của Áo phải chiến đấu với các binh sĩ kỵ binh nhẹ Gu-xa của Hung-ga-ri, cuộc giao chiến ấy cũng giống như cuộc chiến mà trong những năm đầu của cuộc chiến tranh An-giê-ri[218], kỵ binh rù rờ của Pháp đã tiến hành chống lại kỵ binh của người A-rập.

Từ Ba-nát, chúng tôi được biết còn có một sự rắc rối nữa thêm vào những rắc rối của người Xéc-bi. Người ta xúi người Ru-ma-ni chống lại người Xéc-bi - chúng tôi không biết để chống lại hay là để ủng hộ quân đội hoàng đế. Chắc chắn đằng sau sự việc này có âm mưu của Áo.

Pháo đài Tê-mê-sva-rơ đang được vũ trang mạnh - không phải để chống lại quân Ma-gi-a, mà là để chống lại người Xéc-bi. Hình như sự bất bình của người Xéc-bi sẽ tăng lên.

Còn về chuyện đánh chiếm Pê-téc-vác-đai-nơ, mà trong thời gian gần đây người ta đã nhiều lần "chờ đợi xảy ra", thì chuyện đó vẫn lại là sự dối trá. Dưới đây là những dòng trên tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen":

"*Từ Đra-va*, ngày 18 tháng Ba. Vừa mới đây người ta có thể đọc thấy các báo ở Viên đưa tin rằng, pháo đài Pê-téc-vác-đai-nơ đã bị quân đội hoàng đế đánh chiếm. Pê-téc-vác-đai-nơ không thể bị đánh chiếm được, họa chăng phải trả giá 20 nghìn, hoặc 30 nghìn sinh mạng. Những quân nhân biết rõ pháo đài này đồng ý với chúng tôi. Nếu pháo đài này không tự mình đầu hàng thì chỉ có thể thanh toán nó bằng biện pháp bỏ đói. Tiếc thay, những hy vọng - này sinh trong chúng tôi nhân những cuộc thương lượng đã bắt đầu - về một sự đầu hàng nhanh chóng còn lại ngày càng ít, và những sĩ quan vừa bỏ chạy khỏi nơi đó không cho chúng tôi biết được một điều gì đáng phấn khởi, vì các binh sĩ bình thường và các binh sĩ Hôn-vết[162] hành động bằng những phương pháp khủng bố".

Ở sau lưng quân đội hoàng đế có thể "chờ đợi" nổ ra một cuộc khởi nghĩa mới. Trung đoàn long kỵ binh chiếm giữ cánh rừng Ba-côn đã được triệu hồi về Pét và đã tới đó rồi. Các du kích Hôn-vết có mặt đầy ở đó sẽ lập tức khởi nghĩa và sẽ bắt đầu liên lạc với nghĩa quân ở tỉnh Tôn-na.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 28 tháng Ba 1849
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 258, 29 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

I-TA-LI-A. TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Chiến sự bắt đầu mang những hình nét rõ rệt hơn. Trong lúc quân Pi-ê-mông vượt qua Tít-si-nô ở Bu-pha-lô-ra thì Ra-đét-xki lại vượt qua sông này ở Pa-vi-a và đang có mặt ở giữa Tít-si-nô và Pô, trên lãnh thổ xứ Pi-ê-mông.

Cuộc tấn công này chỉ là một cuộc chuyển quân đánh lạc sự chú ý, hay là Ra-đét-xki thật sự muốn tiến đến Tu-rin, - điều này chưa rõ. Điều nói sau cùng có thể có nếu tin vào tờ "Journal des Débats" đưa tin từ Tu-rin vào ngày 21, cho biết quân đội của ông ta đã tăng số lượng lên đến 60 - 70 nghìn lính do có thêm các đội quân đồn trú ở Pác-mơ và Mô-đe-na, với 120 khẩu pháo, mà hiện thời quân Pi-ê-mông chỉ có thể đối chọi lại họ bằng 55 - 65 nghìn quân với 100 - 110 khẩu pháo. Nhưng hiển nhiên những tin tức ấy là dối trá, chí ít thì cũng đối với quân đội Pi-ê-mông. Ngoài ra, quân đoàn La Mác-mô-ra đã tiến đến Pác-mơ sẽ buộc Ra-đét-xki lại phải phân chia lực lượng của mình.

Việc Ra-đét-xki có mặt trên lãnh thổ Pi-ê-mông đã đủ rồi. Lỗi ở đây là thái độ tác trách hoặc sự phản bội của Ra-mô-ri-nô nổi tiếng đã từng đóng vai trò hai mặt ngay vào năm 1831 ở Ba Lan và vào năm 1834 trong cuộc tiến quân đến Xa-voa. Nhờ nhân vật này, quân Áo đã thọc sâu dọc theo sông Pô vào giữa sư đoàn của Ra-đét-xki và sư đoàn của Đu-ran-đô. Ra-mô-ri-nô đã lập tức bị truất chức và bị truy cứu trách nhiệm[219].

Đứng trước cuộc chuyển quân của Ra-đét-xki thì Csa-nốp-xki đưa ra một thế trận dưới đây để đối phó: Đu-ran-đô từ Xtơ-ra-đen-la, Phan-ti thay Ra-mô-ri-nô, và một sư đoàn được phái từ đại bản doanh đến Vít-giơ-va-nơ, đến khu vực sông Pô, - họ phải tấn công trực diện quân Áo, trong khi đó sư đoàn của quận công Giê-nơ với số quân 20 nghìn người, khi vượt qua sông Tít-si-nô ở Bu-pha-lô-ra thì phải tiến dọc theo bờ Lôm-bắc-đi, xuống phía hạ lưu, đến Pa-vi-a và cắt đứt đường rút lui của quân Áo.

Nếu Ra-đét-xki không có đủ lực lượng để chống lại quân Pi-ê-mông thì hoàn toàn có khả năng là con cáo già ấy sẽ sa vào bẫy, sẽ bị bao vây và bị tiêu diệt. Dù sao thì bằng cuộc tiến quân của mình, ông ta cũng gây ra một trận quyết định mà hôm nay, hoặc chậm nhất là ngày mai, chúng ta sẽ phải nghe nói đến.

Về những phương diện khác thì kế hoạch quân sự của Csa-nốp-xki hoàn toàn khớp với điều mà hôm qua chúng tôi đã giả định[220]. Trong khi La Mác-mô-ra dấy lên cuộc khởi nghĩa tại các công quốc, tiến quân lên phía trước ở sườn trái quân Pi-ê-mông đến khu vực sông Pô và vượt qua sông này, thì sư đoàn của Pha-vô-rô-la băng qua Va-rê-dơ, đột nhập vào vùng núi Lôm-bắc-đi. Bên cạnh sư đoàn này có Ủy ban khởi nghĩa Lôm-bắc-đi. Cuộc khởi nghĩa đang lan rộng ra mạnh mẽ và nhanh chóng. Ngày 20 quân khởi nghĩa ở phía biên giới Pi-ê-mông đã gặp được - tại Cô-mô - nghĩa quân xuất phát từ *Ven-tơ-li-na* và Thượng Ca-ma-xcô. Quân Áo chưa kịp rút khỏi điểm dân cư này hay điểm dân cư khác thì tại đó đã bùng lên cuộc khởi nghĩa. Tất cả đều tiến về Mi-la-nô; những đội quân riêng lẻ của phía Áo tuồng như đã bị nghĩa quân tấn công và bị tiêu diệt. Ngày 21 trên toàn lãnh thổ Lôm-bắc-đi sẽ phải nổ ra cuộc tổng khởi nghĩa. Theo tin của tờ "Patrie" thì tại Mi-la-nô đã nổ ra khởi nghĩa, nhưng như đã biết, tờ "Patrie"

luôn luôn nói dối. Ít ra, những sự chuẩn bị được tiến hành ở Mi-la-nô cũng nói lên nỗi hoảng sợ của viên tư lệnh chỉ huy quân đồn trú của Áo trước một cuộc khởi nghĩa có thể nhận được sự hậu thuẫn ở trong nước.

Có thể các tờ báo Thụy Sĩ trưa hôm nay sẽ cho đăng thêm điều gì đó quan trọng, chúng tôi sẽ cho đăng dưới mục "tin giờ chót".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 28 tháng Ba 1849
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 258, 29 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Tờ "Kölnische Zeitung" với "ba đoàn quân"[1*] của mình có lẽ sẽ lại phải rút lui về phía bên kia sông Tít-xa; chiến dịch ấy đi theo chiều hướng ngày càng đáng buồn đối với quân đội hoàng đế.

Chúng ta hãy để cho tờ "Kölnische Zeitung" chìm đắm vào nỗi đau khổ hoàn toàn dễ hiểu của nó, tốt hơn chúng ta hãy bàn thẳng về xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a.

Héc-man-stát đã bị Bem chiếm. Điều này không còn hoài nghi gì nữa: tờ báo của các vị nam tước ở sở giao dịch chứng khoán của Viên, báo "*Lloyd*" dã chiến, đăng tin về chuyện này, khai thác từ hai nguồn tin khác nhau. Nếu điều đó sai sự thật thì việc công bố tin tức như vậy trong điều kiện giới nghiêm sẽ bắt các biên tập viên phải trả giá bằng mấy tháng "lao động đào đất trong những chiếc xiềng nhẹ".

Bem đã để cho Pu-khơ-nơ anh dũng, mà tờ "Ost-Deutsche Post" cũng dũng cảm như thế ngày hôm qua đã đẩy ông ta tiến lên hầu như đến Grô-xvác-đây-nơ[2*], bình yên xuất quân đi chống lại quân Xê-cle-rơ[117] ở vùng núi Các-pát và chỉ đưa khoảng một nửa quân đoàn của mình ra chống chọi với ông ta để yểm hộ cho đội

---

1* Xem tập này, tr. 347-350.

2* Xem tập này, tr. 349.

dân binh Xê-cle-rơ. Như tờ "Lloyd" đưa tin, bản thân Bem cùng với 12 nghìn binh sĩ đã nhanh chóng hành quân đến Héc-man-stát, tấn công quân Nga và đánh bật họ đi. Theo lời khẳng định của báo "Lloyd", ở đấy tuồng như chỉ có 3 nghìn quân Nga, điều đó vị tất có thể như thế được, bởi vì số lượng quân Nga ở đấy đông gấp hơn hai lần như vậy; có chăng số quân còn lại đã cùng Pu-khơ-nơ chống lại quân Xê-cle-rơ, dĩ nhiên điều này có thể đúng như thế. - Tại Héc-man-stát quân lính của Bem tuồng như đã thực hiện "những sự tàn phá to lớn", điều đó sẽ chỉ là sự trả giá nhỏ cho hành động dã man của quân đội hoàng đế và cho việc mời quân Nga đến. Sau đó mấy giờ, Bem hình như đã rời khỏi thành phố; sau khi trừng phạt nghiêm khắc bọn phi-li-xtanh người Xác-xông thì dĩ nhiên ông ta chẳng còn việc gì để làm ở đó nữa.

Hiển nhiên, mục tiêu chiến lược của cuộc hành quân là một lần nữa cô lập Pu-khơ-nơ và đánh đuổi quân đội hoàng đế tiến công từ Ba-nát dọc theo sông Ma-rô-sơ. Sắp tới đây chúng ta sẽ biết người Ba Lan không mệt mỏi ấy đã chơi trò gì với họ, có thể chúng ta sẽ biết ông ấy đã truy đuổi họ vào sâu tỉnh Ba-nát và đã đưa quân tiếp viện đến đó như thế nào.

Trong khi Pu-khơ-nơ cùng với quân của hoàng đế và quân Nga đánh nhau ở nơi xa xôi trong vùng núi chống lại các đội du kích của người Xê-cle-rơ thì Man-cốp-xki và vị anh hùng cao quý Uốc-ban - "I-ê-la-sích của xứ Bu-cô-vi-na" - đã hoàn toàn bị đánh bật ra khỏi miền Bắc xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a. Căn cứ vào bản tin gần đây nhất, Uốc-ban vẫn còn chiếm giữ Bi-xtrít-txa: ông ta đã bị đánh hất ra khỏi Bi-xtrít-txa và bị đẩy về Va-tơ-ra-Đoóc-na, và bị đẩy ra khỏi Va-tơ-ra- Đoóc-na vào sâu lãnh thổ Bu-cô-vi-na. Đại bản doanh của tổng tư lệnh Man-cốp-xki

lại được dời lùi về Ô-béc-vi-cốp, cách Bi-xtrít-txa già 20 dặm và chỉ cách Tréc-nô-vít-xơ ở biên giới Nga có 8 dặm. Đó là tin của báo "Österreichischer Correspondent". Ở ngay Tréc-nô-vít-xơ - báo nói tiếp - người ta đang hết sức lo lắng: những biện pháp phòng ngừa được quân đội hoàng đế thi hành, việc bố trí các điểm phục kích, việc chiếm giữ các đường đèo, việc động viên đội quân dự bị v.v. chỉ rõ ràng mối nguy đã gần. Nhưng quân Hung-ga-ri né tránh việc tiến vào Bu-cô-vi-na xa hơn mức cần thiết cho việc bảo vệ biên giới. Họ biết quá rõ rằng quân Nga chỉ chờ cái cớ để xâm nhập vào. Mười nghìn quân Nga đang đóng ở Nô-vô-xe-lít-xa, ở ngay biên giới Bu-cô-vi-na, và cũng chính họ đã chiếm giữ toàn bộ đường biên giới với Môn-đa-vi-a.

Xét về thực chất chỉ có điều dưới đây là quan trọng:

1) với một bộ phận quân đội của mình, Bem có thể độc lập tác chiến dọc theo sông Ma-rô-sơ, phía hạ lưu, trong khi đó, bộ phận còn lại thuộc quân đoàn của ông cùng với các dân binh Xê-cle-rơ là đủ để gây nên sự vất vả cho Pu-khơ-nơ cùng với quân Nga;

2) ở phía bắc, nơi trước đây lần nào Bem cũng phải tự mình đánh đuổi quân của hoàng đế, thì nay cuộc khởi nghĩa đã lan rộng đến mức là không cần đến Bem thì cuộc khởi nghĩa ấy cũng chống chọi và thắng được Man-cốp-xki và Uốc-ban;

3) cứ xét theo tình hình ấy thì Bem chẳng những đã tác chiến tuyệt vời với tư cách là một người cầm quân, mà đồng thời ông còn tổ chức cuộc khởi nghĩa ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, làm cho cuộc khởi nghĩa ấy càng đáng sợ hơn bao giờ hết;

4) người Ru-ma-ni chiếm đa số cư dân ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, lúc đầu họ tỏ ra cuồng tín chống lại người Ma-gi-a và người Xê-cle-rơ, nhưng do ảnh hưởng những thắng lợi của người Ma-gi-a

và người Xê-cle-rơ nên những người Ru-ma-ni ấy hoặc đã mất đi mọi hứng thú tiếp tục đánh, hoặc có thể họ thậm chí đã liên kết với người Ma-gi-a và người Xê-cle-rư, hiển nhiên vì họ nổi xung lên trước sự xâm nhập của quân Nga. Không có yếu tố ấy thì quả là không thể có được những thắng lợi gần đây nhất của Bem.

Sau hết, chúng tôi có một số tin tức về tình hình quân đội hoàng đế ở khu vực sông *Tít-xa*: từ Pét, ngày 20 báo "Lloyd" đưa tin cho biết *Gơ-xơ* đang có mặt ở Tô-cai, *I-a-blô-nốp-xki* thì có mặt ở Mi-scôn-xơ, *Slích-cơ* - ở Éc-lau và I-ê-la-sích - ở Xéc-lết.

Điều đó có nghĩa là: ngày 20 *tháng Ba*, quân đội hoàng đế có mặt đúng ở nơi mà họ đã có mặt ngày 20 *tháng Giêng*. Các vị hãy đối chiếu bản tin quân đội số 19 và những bài bình luận của chúng tôi về bản tin ấy (số 214 của tờ "Neue Rheinische Zeitung")[1•].

Như vậy là trong suốt hai tháng, quân đội hoàng đế, với thắng lợi xen kẽ, vẫn dậm chân tại chỗ ở vùng sông Đa-nuýp, núi Các-pát và sông Tít-xa. Họ toan vượt sông Tít-xa khi sông này đóng băng, nhưng họ đã chịu tổn thất sau khi bị quân Ma-gi-a đánh bật trở lại. Đồng thời, người ta còn khẳng định rằng băng trôi đã cản trở họ vượt sông. Song, băng trôi đã không cản trở quân Hung-ga-ri truy kích quân đội hoàng đế bên bờ phải. Sau đó, Guếc-gây tiến đến nơi, đánh bật Slích-cơ trở lại với quân chủ lực, hội quân với Đem-bin-xki và cả hai đã tiến đến sát Pét ở khoảng cách mấy dặm. Chuyện này xảy ra cách đây 4 tuần. Khi họ quay trở lại thì quân đội hoàng đế đã tiến theo sau họ, và từ thời "thắng lợi" vẻ vang ở gần Ca-pôn-na, quân đội hoàng đế vẫn chưa tiến lên được một bước nào: đại bản doanh của Slích-cơ, Éc-lau có thể nói, nằm *ở bãi chiến địa gần Ca-pôn-na*[174].

1• Xem tập này, tr. 142-146.

Có đúng là Gơ-xơ đang có mặt ở Tô-cai, hay là chỉ ở gần Tô-cai thôi - tạm thời chúng ta chưa bàn đến chuyện đó. Hôm nay, chúng tôi được biết tin cụ thể về tình hình ở những địa điểm ấy qua bản tin in thạch chiến trường ngày 24 ở Viên[175]: tướng *Ham-méc-stai-nơ* - mà các báo ở Viên và các bài tin gửi từ Pét về đã đưa tin một cách tin chắc về cuộc tấn công của ông ta với 10 tiểu đoàn từ Ga-li-xi đánh vào Hung-ga-ri - *thì thậm chí chưa xuất quân* !

Tại các trận địa hiện nay thì Slích-cơ và I-a-blô-nốp-xki tạm thời chưa tạo ra sự nguy hiểm. Tựa hồ như Slích-cơ đã bắt đầu tiến quân, nhưng việc đó có ích gì với "tình trạng bắt đầu có tuyết rơi ẩm ướt" và sắp đến mùa mưa xuân, mà sáng hôm nay chúng tôi đã nói tới ?[1*]

Vậy còn vị *thống lĩnh* cao quý và bất khả chiến bại I-ê-la-sích thì sao đây ? Ông ta đã tiến về Xê-ghê-đin, ông ta đã chiếm lấy Kếch-ke-mét, đại bản doanh của ông ta được bố trí ở Phê-lét-ha-da, cách xa hơn nơi đó bốn dặm; tuồng như ông ta đã đánh tan tác quân Ma-gi-a ở gần Xê-ghê-đin đến nỗi thành phố này đã đầu hàng. Người ta đã mô tả cuộc diễu hành của cư dân đến yết kiến vị *thống lĩnh*, có sự tham gia của các cô gái mặc đồ trắng, mang theo những vòng hoa, cờ, kèn nhạc và những dụng cụ khác nữa. Thế rồi, Đông Ki-sốt người Nam Xla-vơ bỗng nhiên lại có mặt ở chính nơi ông ta đã xuất phát, ở chính địa điểm nơi ông ta lại một lần nữa hội quân với các cánh quân của mình bị đánh bại ở sát Xôn-nốc - ở gần Xéc-lết thuộc tỉnh Pét !

Tuy nhiên, hình như chính phủ ở Ôn-muýt-xơ[107] đã chán ngấy cách tiến hành chiến tranh bất tài của Vin-đi-sơ-grét-xơ. *Nghe*

1* Xem tập này. tr. 348-351.

nói, Vin-đi-sơ-grét-xơ phải bị phế truất, và thay thế ông ta, viên tư lệnh pháo binh[103] *Đ'A-xpre* sẽ nắm lấy quyền chỉ huy quân đội ở khu vực sông Tít-xa. Năm ngoái, ở I-ta-li-a, Đ'A-prê đã đốt phá và cướp bóc đủ để xuất hiện như là một viên tướng được việc trước nội các của Svác-xen-béc-Xta-đi-on.

Số quân tiếp viện gồm 50 nghìn lính mà Vin-đi-sơ-grét-xơ đã yêu cầu gửi tới để đối phó với quân Ma-gi-a, hình như vẫn sẽ thực sự được tuyển mộ. Theo các tin từ Viên do tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc đăng tải, sẽ có 50 nghìn lính - mà 10 nghìn trong số ấy chỉ được dùng hoàn toàn để tăng cường cho số quân đang vây hãm Cô-moóc-nơ[119] - được gửi từ Viên, Mô-ra-vi, Bô-hêm và Ga-li-xi tới vùng chiến sự. Mấy ngày trước đây, có 6 khẩu đội pháo hạng nặng từ Ôn-muýt-xơ cũng được gửi đến đó. Chỉ có trời mới biết được lấy đâu ra tất cả số quân ấy. Sẽ là điều đáng ngạc nhiên, nếu ngoài số binh lính (khoảng 350 nghìn người) đang đánh nhau ở Hung-ga-ri và ở I-ta-li-a, nội các có thể tuyển được thêm 50 nghìn quân nữa từ các tỉnh có cư dân Đức và Xla-vơ sinh sống, đó là những tỉnh đã nổi xung lên do vụ vua ban[221].

Ngày 24, tại sở giao dịch chứng khoán Viên có tin đồn rằng sau khi bị bắn phá dữ dội trong ba ngày, *Cô-móoc-nơ đã đầu hàng*. Nếu đúng như vậy thì lẽ ra chúng tôi đã được biết chuyện đó rồi, cũng giống như trường hợp "thắng lợi" ở gần Ca-pôn-na, trước hết từ những nguồn tin chính thức, chứ không phải từ các nguồn tin vịt ở sở giao dịch.

Từ *Ba-nát*, chúng tôi chỉ được biết đến một tin được đăng trên các báo ở Viên và ở Ôn-muýt-xơ, nói rằng thành phố Ba-i-a trên sông Đa-nuýp ngày 18 đã bị 4 nghìn quân Ma-gi-a đánh chiếm. Ba-i-a nằm trong tỉnh Ba-sơ, nghĩa là trên vùng lãnh thổ mà xứ Vô-ê-vô-đi-na của người Xéc-bi đòi thu hồi, cùng vĩ tuyến với

Tê-rê-di-ô-pen (Xu-bô-chi-a), cách thành phố này khoảng 8 dặm. Đội quân đồn trú của thành phố này đã rút sang bên kia sông Đa-nuýp, nghĩa là đến tỉnh Tôn-na mà cuộc khởi nghĩa đang bao trùm với hy vọng hội quân với đại tá Ho-rơ-vát đang tới đó bằng những tàu thủy và các tàu kéo, ông đại tá này có nhiệm vụ quét sạch quân du kích khỏi vùng sông Đa-nuýp. Có lẽ sẽ không có tin tức gì nữa về đội quân đồn trú ấy, vì hiển nhiên là nghĩa quân đã từ lâu đánh tan tành nó rồi.

Từ vùng núi Xlô-va-ki-a có tin đồn rằng *Péc-txen* bây giờ đứng đầu các đội du kích được tổ chức ở đó mà người ta đã nói đến nhiều lần. Từ Viên, báo "Schlesische Zeitung" ngày 22 đưa tin cho biết rằng cách đây không lâu, khi còn ở Tiếc-nau, ông ta đã uy hiếp Prê-xbuốc khi đóng quân cách thành phố này 5 dặm và cách Viên 11 dặm. Trong khi đó, từ nơi ấy ông ta quay lùi trở về Nôi-tơ-ra và bây giờ đang tiến quân đến biên giới Mô-ra-vi để uy hiếp Ôn-muýt-xơ. Ở đâu ông ta cũng dấy lên các cuộc khởi nghĩa của người Xlô-va-ki, vũ trang và tổ chức các đội du kích. Ông ta buộc tất cả những làng và điểm dân cư đã cung cấp tân binh cho quân đội hoàng đế phải nộp cho ông ta chiến phí; ông ta treo cổ tất cả những linh mục trước kia có quan hệ với Hu-rơ-ban. Qua đó thấy rằng cái gọi là đoàn đại biểu Xlô-va-ki, mà trước đây không lâu do Hu-rơ-ban cầm đầu ở Ôn-muýt-xơ[222], tỏ ra ít đại diện cho người Xlô-va-ki dường nào, và ngược lại, người Xlô-va-ki tích cực ủng hộ người Ma-gi-a đến mức nào. Trong thời gian ngắn ngủi, xem ra Péc-txen đã tập hợp được ở đây một lực lượng đáng sợ, ngang bằng với lực lượng của Guếc-gây khi ông này thực hiện những cuộc hành quân thiên tài của mình.

Tóm lại, ở đâu đâu quân đội hoàng đế cũng bị thất bại, và để đàn áp cuộc cách mạng Hung-ga-ri, họ chỉ còn thiếu có 50-60 nghìn *quân Nga* !

Song, cái gì có thể đem lại cho toàn bộ cuộc chiến tranh cách mạng Hung-ga-ri một bước ngoặt khác và biến nó thành cuộc chiến tranh châu Âu, - ngoài phong trào của người Xla-vơ và cuộc chiến tranh I-ta-li-a, - đó là vấn đề Thổ Nhĩ Kỳ. Thổ Nhĩ Kỳ là chỗ nhức nhối nhất của châu Âu; phong trào ở Thổ Nhĩ Kỳ lập tức dẫn đến cuộc đụng độ của Anh và Pháp với nước Nga. Vậy mà hình như Thổ Nhĩ Kỳ lại có ý định, trong mọi trường hợp, đứng lên chống lại sự can thiệp của Nga tại các tỉnh có dân cư Ru-ma-ni và chống lại những âm mưu của Nga tại các tỉnh có dân cư Xla-vơ trong khu vực sông Đa-nuýp. Từ Tréc-nô-vít-xơ (Bu-cô-vi-na), ngày 16 tháng Ba người ta đưa tin:

"Trong những bức thư gửi từ Giát-xu người ta đưa tin rằng Thổ Nhĩ Kỳ đã đưa những lực lượng lớn vào *Ga-lát*, cũng như vào *Va-la-ki*, có tin đồn rằng họ đã đưa 100 nghìn lính vào đó *để dùng sức mạnh của vũ khí chống lại việc người Nga chiếm các công quốc vùng Đa-nuýp*".

Tiếp đó, báo "Österreichischer Correspondent" ngày 13 tháng Ba đưa tin từ Da-ra ở Đan-ma-xi rằng, ở Mô-xta-rơ bên cạnh đã hai tuần nay người ta tiến hành vũ trang thật sự và đã gọi nhập ngũ toàn thể đàn ông trong vùng có khả năng cầm vũ khí. Đến tháng Tư sẽ gọi nhập ngũ tất cả đàn ông từ 16 tuổi đến 40 tuổi, và trong mỗi gia đình chỉ để lại một người đàn ông làm chỗ dựa. Ở Da-ra người ta không biết phải nghĩ gì về điều này.

Nếu có sự xác nhận tất cả những điều mà ít lâu nay các báo Pháp cũng có viết, rằng Chính phủ Thổ Nhĩ Kỳ thực sự muốn chống lại nước Nga, thì đã có sẵn một cái cớ mới và hầu như không thể đảo ngược được để cuộc chiến tranh châu Âu nổ ra. Và cuộc chiến tranh này sẽ đến sớm hơn là người ta nghĩ, và hậu quả của nó sẽ là cuộc cách mạng ở châu Âu.

Tái bút. Theo tin của báo "Wiener Zeitung", tại Hoóc-vi-den (cách Sem-nít-xơ 2 dặm), đội du kích dưới quyền chỉ huy của Éc-nơ-xtơ Xi-môn-ni tấn công từ Cô-moóc-nơ đã bị đánh bật trở lại. Sự việc ấy, cộng thêm mấy đám cháy nữa, là tất cả những gì mà tờ báo chính thức ấy biết được từ Hung-ga-ri !

Như tin tức gửi đến từ Pét, ngày 20 sẽ phải nổ ra cuộc tổng tiến công. Những khẩu pháo hạng nặng đã được gửi tới để chi viện cho Slích-cơ. Tê-rê-di-ô-pen chưa bị chiếm, mặc dù ở đấy Tê-ô-đô-rô-vích đã nhận được số quân tiếp viện gồm 5 nghìn lính Xéc-bi tình nguyện. Nhưng các binh lính Hôn-vết[162], nghe nói, lại bị đánh đuổi ra khỏi Ba-i-a.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 29 tháng Ba 1849
Đã đăng trên báo "Neue Rheinische Zeitung"
số 259, 30 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

I-TA-LI-A. TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Như hôm qua chúng tôi đã có dịp thông tin cho phần lớn bạn đọc của chúng tôi[1*] biết, ở gần Vít-giơ-va-nơ và Moóc-ta-ra cùng một lúc đã xảy ra hai trận đánh; trong một trận, phần thắng thuộc về quân Áo, trong trận khác, thắng lợi thuộc về phía quân Pi-ê-mông.

Hôm nay, chúng tôi đã nhận được những tin tức chính xác hơn. Chúng tôi trình bày những tin tức này theo thứ tự thời gian.

Sự phản bội của Ra-mô-ri-nô đã được hoàn toàn xác nhận bằng bài tin của tờ "Constitutionnel". Với tư cách đứng đầu sư đoàn Lôm-bắc-đi, ông ta có nhiệm vụ cản trở cuộc vượt sông của quân Áo xuất phát từ Vít-giơ-va-nơ qua Tít-si-nô, ông ta phái tiểu đoàn xạ thủ đi để nó chốt trên con sông này. Trung đoàn quân Áo xuất hiện ngày 20 đã bị chặn giữ trong vòng năm giờ, từ 5 giờ đến 10 giờ sáng. Trong khi ấy, thay vì một trung đoàn thì lại là cả một lữ đoàn quân đội hoàng đế đã tới Tít-si-nô. Viên chỉ huy tiểu đoàn Lôm-bắc-đi là Ma-na-ra ngạc nhiên thấy rằng người ta vẫn chưa gửi quân tiếp viện đến cho ông ta, nên đã rút lui về Vít-giơ-va-nô, đại bản doanh của sư đoàn. Hóa ra, quân lính của Ra-mô-ri-nô đã rời khỏi Vít-giơ-va-nơ. Quân Lôm-bắc-đi

---

1* Xem tập này, tr. 352-354.

rút lui ngày càng xa và cuối cùng thì gặp phải quân đoàn Pi-ê-mông mà họ có thể hợp nhất. Vào thời gian ấy, Ra-mô-ri-nô cùng với sư đoàn của mình bắt đầu thực hiện những cuộc di chuyển hết sức trái với những mệnh lệnh mà ông ta nhận được. Ngay ngày hôm ấy, ông ta đã bị bắt và phải nghĩ rằng ông ta sẽ bị xử bắn.

Nhờ có sự phản bội của Ra-mô-ri-nô mà quân Áo đã tập trung được các lực lượng chủ lực của mình tại Lô-mê-ni-na nằm giữa sông Pô và Tít-si-nô, rồi chọc sâu vào vị trí đóng quân của quân đội Pi-ê-mông. Đu-ran-đô và toàn bộ quân đoàn bố trí ở phía nam sông Pô đã bị cắt đứt khỏi các lực lượng chủ lực.

Sau đó, ngày 21, Ra-đét-xki, bằng hai cánh quân, đã tiến về phía bắc đến Vít-giơ-va-nơ và Moóc-ta-ra, theo hướng Véc-tren-li. Ngay trước Vít-giơ-va-nơ, một cánh quân đã bị quân Pi-ê-mông chặn lại, số quân Pi-ê-mông này trong suốt bốn giờ liền đã giao chiến với các lực lượng quân đội hoàng đế vượt trội hơn họ ở Xphóoc-séc-xca và Hăm-bô-lô, mà không chịu rút một bước nào. Cuối cùng, vào khoảng bốn giờ, lữ đoàn Xa-vô-na đã tới kịp và *đã đánh bật quân Áo và gây thiệt hại cho họ*. Theo một số nguồn tin, phía Pi-ê-mông đã bắt được 1500 tù binh.

Tiếp sau đó, vào lúc 6 giờ, quân đội hoàng đế đã tấn công Moóc-ta-ra; quân Pi-ê-mông đã chống trả anh dũng và cuối cùng, dưới sự yểm trợ của sư đoàn dự bị, họ đã rút lui khỏi địa điểm đó.

Sư đoàn này tiếp tục chiến đấu cho đến tận đêm khuya, và chỉ sau đó, Moóc-ta-ra mới rơi vào tay giặc.

Đó là điều được biết chính xác. Những tin tức tiếp theo đó lại mâu thuẫn nhau. Theo một số tin thì công tước xứ Xa-voa ngày 22 lại chuyển sang tiến công và đã làm cho hai trung đoàn Hung-ga-ri phải bỏ chạy; theo những nguồn tin đồn khác thì

Ra-đét-xki tấn công theo con đường dẫn tới Véc-tren-li.

Ở Pa-ri, ngày 26 người ta nói đến bức điện khẳng định rằng Ra-đét-xki chỉ còn cách Tu-rin có bốn dặm. Thậm chí báo "Journal des Débats" thân Áo cũng phải thừa nhận rằng tin đó là không có căn cứ, và ngày 26 tin đó không thể lọt đến Pa-ri được. Báo ấy thậm chí còn cố gắng chứng minh điều đó bằng cách đối chiếu ngày tháng và các khoảng cách.

Tiếp đó, nó thừa nhận rằng Ra-đét-xki đã liều lĩnh chiếm một trận địa mà trong trường hợp bị thất bại sẽ làm cho ông ta tiêu ma.

"Nếu quân đội Pi-ê-mông có thời gian tập hợp lực lượng của mình ở sau lưng Ra-đét-xki thì nó sẽ có thể đặt ông ta vào một tình cảnh rất khó khăn".

Nhưng chính điều đó bị tờ "Journal des Débats" hoài nghi. Thứ nhất, báo ấy khẳng định rằng tuyến mặt trận của quân đội Pi-ê-mông quá trải dài, chạy xuyên qua từ Nô-va-ra đến Ca-xten-xan-Gi-va-ni, còn các quân đoàn riêng lẻ của nó thậm chí đóng ở A-rô-na và Xát-xa-na, hoặc bây giờ ở Pác-ma; thứ hai, không nên quên rằng khi quyết định vượt sông Tít-si-nô thì Ra-đét-xki có trong tay tất cả các lực lượng hiện hữu của mình là 70 nghìn người với 120 khẩu pháo.

Thứ nhất, từ ngày 21, quân đội Pi-ê-mông quả thật đã được bố trí tản mạn đến mức là để trực tiếp đối chọi lại Ra-đét-xki thì hiển nhiên, nếu chỉ có *một* quân đoàn là chưa đủ để kìm giữ ông ta. Đó là hậu quả của sự phản bội của Ra-mô-ri-nô. Nhưng không có chuyện đó. Ở sườn phải của quân Áo có công tước xứ Giê-nơ tác chiến, còn ở sườn trái - ở Ca-xa-lơ và ở A-lếch-xăng-đri-a - thì có các đội dự bị của quân Pi-ê-mông, ở sau lưng họ, tại Xtơ-ra-đen-la có Đu-ran-đô đóng quân. Nói theo nghĩa đen thì Ra-đét-xki đã bị bao vây, và trong trường hợp bị thất bại thì các

con đường rút lui của ông ta đều bị cắt đứt. Các đơn vị quân Pi-ê-mông khác nhau sẽ không phối hợp hành động với nhau (mặc dù công tước xứ Giê-nơ và quân đoàn dự trữ của các lực lượng chủ lực được bố trí đủ gần nhau để làm việc đó) - đó là một giả định rất độc đáo. Bằng hành động phản bội của mình, Ra-mô-ri-nô đã có thể gây thiệt hại cho quân Pi-ê-mông trong một thời gian nào đó, nhưng ông ta đã không thể *quyết định kết cục* của chiến dịch.

Thứ hai, số quân Áo có mặt ở khu vực giữa sông Tít-si-nô và sông Pô tuyệt nhiên không đông đến 70 nghìn người. Báo "Journal des Débats" suy xét quả thật quá ngây thơ khi nó khẳng định rằng một khi Ra-đét-xki có trong tay ở khu vực giữa Át-đa và Tít-si-nô 70 nghìn binh lính, thì bây giờ ông ta cũng phải chuyển qua Tít-si-nô cùng một số lượng quân như vậy. Rõ ràng là để yểm hộ căn cứ tác chiến của mình, ông ta phải để lại một số lượng lớn quân lính ở bên bờ sông Pô phía Lôm-bắc-đi và ở Pa-vi-a, cũng như ở trên bờ các sông Lam-brô và Át-đa. Theo tin của tờ báo khâm phục quân đội hoàng đế là tờ "Basler Zeitung", thì số quân Áo có 8 nghìn người ở Ga-la-ra-tê, 20 nghìn người ở Mát-gien-ta, 25 nghìn người ở Pa-vi-a, 25 nghìn người ở Pi-a-sen-xa. Chỉ có ba quân đoàn đầu - tất cả gồm 50 - 53 nghìn người - trong trường hợp cùng lắm mới có thể được chuyển qua sông Tít-si-nô; một quân đoàn ở Pi-a-sen-xa chưa chắc đủ để yểm hộ khu vực sông Pô từ Pi-a-sen đến Pa-vi-a.

Như vậy, quân đội Pi-ê-mông - thậm chí không có các quân đoàn tác chiến đặc biệt được chuyển cấp tốc qua A-rô-na đến Cô-mô và qua Xát-xa-na đến Pác-ma - chắc chắn sẽ có khả năng chống chọi lại với Ra-đét-xki.

Tuy nhiên, Ra-đét-xki đã để hở Lôm-bắc-đi một cách nghiêm

trọng, điều đó thấy rõ qua những cuộc chuyển quân vội vã từ tỉnh Vơ-ni-dơ và từ Vê-rô-na đến Lôm-bắc-đi, và từ Pa-đu-a đến Vê-rô-na. Có tin cho biết rằng tại Ti-rôn một quân đoàn gồm 7 nghìn xạ thủ đang được thành lập. Điều này sẽ làm suy yếu rất nhiều vành đai siết chặt Vơ-ni-dơ, và chắc chắn thời gian tới đây, cuộc phong tỏa trên bộ tự nó sẽ chấm dứt.

Tại Pa-ri, ngày 27 có tin đồn rằng tuồng như thể công tước xứ Giê-nơ đã đánh tan quân Áo. 12 nghìn quân Áo bị ba sư đoàn quân Pi-ê-mông bao vây, hình như đã hạ vũ khí. Chúng tôi coi tin đồn này cũng ít đáng tin như tin đồn được loan truyền ngày 26 về thất bại của quân Pi-ê-mông.

Từ *Pác-ma* người ta đưa tin rằng 7 nghìn *quân Tô-xca-nơ* và 8 nghìn *quân La Mã* đã gia nhập quân của La Mác-mô-ra.

Viên tướng La Mã Xam-bê-ca-ri đã đánh tơi bời quân đoàn Áo ở biên giới giữa Mô-đê-na và Bô-lô-nhơ.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 29 tháng Ba 1849
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 259, 30 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* NHỮNG TIN TỨC CUỐI CÙNG TỪ HUNG-GA-RI

Hung-ga-ri. Tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc ngày 21 tháng Ba đăng tin từ Pét:

"Xem ra, có thể nói chắc *rằng Ca-sau và một số khu vực khác ở miền Bắc Hung-ga-ri lại bị quân Hung-ga-ri chiếm*, ít ra thì số bưu kiện hôm qua được gửi đi Ca-sau đã không đến được *Đuen-đi-uê-sơ*, đã bị gửi trả lại".

Đuên-đi-uê-sơ nằm ở phía sau các trận địa của Slích-cơ ở Éc-lau, cách Pét khoảng 11 dặm.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 29 tháng Ba 1849
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 259, 30 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG. - LẠI LÀ QUÂN NGA

Do những thắng lợi của Bem, nên có thêm *20 nghìn quân Nga tiến vào Tơ-ran-xin-va-ni-a.*

Những tin tức cuối cùng đến từ Tơ-ran-xin-va-ni-a đã xác nhận các thắng lợi của quân Ma-gi-a. Tại Héc-man-stát, Bem đã ra lệnh tiêu hủy tòa nhà trụ sở của bộ tổng tư lệnh, cũng như tòa nhà của bá tước người Xắc-xông[223], sau đó, sau khi dùng đạn ria đánh đuổi đội vệ binh quốc gia, Bem đã cho phép cướp bóc thành phố này trong hai giờ. Sau đó ông ta rút quân ra khỏi thành phố và tiến vào Séc-xbuốc, tại đó, ông ta còn thực hiện cuộc cướp bóc lớn hơn. Ca-sau lại bị đội quân du kích Hung-ga-ri chiếm, còn tại Sem-nít-xơ lại thấy xuất hiện các lính Hôn-vết[162].

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 30 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 260, 31 tháng Ba 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Những tin tức gần đây nhất từ chiến trường thì hoàn toàn không nhận được. Chỉ nhận được một số chi tiết về những sự kiện đã biết. Dưới đây chúng tôi cung cấp những chi tiết quan trọng nhất trong số đó:

Phó nguyên soái *Sun-txích* đã bị triệu hồi do sự chỉ huy kém ở Hung-ga-ri và được chuyển sang giữ chức tư lệnh quân đồn trú ở Stê-ri-a. Đó là ví dụ đầu tiên về sự trừng phạt một trong số các vị tướng quân Áo hết sức nổi danh của quân đội hoàng đế - quốc vương. Sẽ đến lượt những người khác.

Có tin đồn rằng I-ê-la-sích đang có mặt ở Phê-lết-ha-da, còn những chốt tiền tiêu của ông ta thì ở cách Xê-ghê-đin 4 giờ đi xe ngựa, tựa hồ như Xê-ghê-đin bị bao vây và đã bị mất nguồn tiếp tế từ Ba-nát. Chỉ cần nhìn vào bất kỳ tấm bản đồ chuyên dụng nào bất gặp, xem những đầm lầy bao quanh Xê-ghê-đin như thế nào cũng đủ để tin chắc rằng tin tức đó là một sự khoác lác thảm hại.

Gần 2.500 nghĩa quân Hung-ga-ri đã toan đột nhập vào Ga-li-xi, vào quận Xtơ-rư, nhưng họ đã bị đánh lui với những tổn thất. - Như tin tức cho biết, *các tiểu đoàn quân dự bị Hung-ga-ri hoàn toàn* gồm những *binh sĩ Ba Lan hồi hưu*. - Mệnh lệnh gần đây nhất của thống soái Vin-đi-sơ-grét-xơ - nghiêm cấm không được

bắt buộc bất kỳ ai phải nhận các giấy bạc Hung-ga-ri (!!) - đã không gây được một ấn tượng nào ở Pét[224].

Bản tin in thạch khác[175] gửi đi từ Viên cho biết:

"Quân Hung-ga-ri ngày càng tiến gần tới Pét và sẽ dồn mọi nỗ lực để gỡ bỏ cuộc bao vây A-rát, Cô-moóc-nơ và Pê-téc-vác-đai-nơ, họ có thể đạt được việc đó, vì số lượng và tinh thần phấn khởi của quân đội Hung-ga-ri tăng lên mỗi ngày, trong khi đó, các lực lượng hoàng đế chịu tổn thất và mất dũng khí vì những cuộc chuyển quân mệt nhọc, tiếp tế tồi và những cuộc dụng độ liên tục. Mới đây, ở Tê-réch-xanh-mích-lô-sơ đã diễn ra một trận đánh rất ác liệt, trong đó cả hai phía đã bị tổn thất lớn, nhưng trận địa vẫn nằm trong tay quân Hung-ga-ri. Vào những ngày sắp tới, ở Xê-ghê-đin người ta chờ đợi nổ ra một cuộc dụng độ nghiêm trọng giữa đội quân phía Nam của Hung-ga-ri dưới sự chỉ huy của Phét-tơ và Đa-mi-a-ních với quân đoàn Xéc-bi. Người Xéc-bi quả thật đã trở về Xéc-bi với tất cả đồ đạc tư trang của mình, và số quân lính đông 8 nghìn người ấy sẽ rất thiếu đối với các viên tướng của hoàng đế. Pê-téc-vác-đai-nơ vẫn còn do quân Hung-ga-ri chiếm giữ, và như hôm qua tôi được biết, đội quân đồn trú ở đó, sau khi tống giam vào hầm tối tất cả các viên sĩ quan khả nghi, đã quyết định thà phá đổ những bức tường cũ của Pê-téc-vác-đai-nơ còn hơn là đầu hàng. Như vậy, hiển nhiên là việc tàu bè đi lại trên sông Đa-nuýp đã thông từ Các-lô-vít-xơ, nhưng không phải lên phía thượng lưu, bởi vì bất cứ chiếc tàu nào muốn đến gần thành phố Pê-téc-vác-đai-nơ giữ vị trí khống chế toàn bộ sông Đa-nuýp đều sẽ bị đánh đắm. Từ ngày 17 tháng Ba, Cô-moóc-nơ gánh chịu một cuộc bắn phá vô hiệu quả. Hằng ngày, tàu thủy đưa các khẩu pháo công thành lớn tới đó. Bem đã chiếm Héc-man-stát sau khi đánh bật ra khỏi đó đội quân đồn trú gồm 3 nghìn quân Nga và 2 nghìn quân Áo".

Về việc đánh chiếm Héc-man-stát, thông tín viên ở Viên của tờ "Börsen - Halle" viết:

"Chỉ cần liếc nhìn bản đồ là đủ để nhận ra rằng viên chỉ huy nghĩa quân đã giáng đòn ấy táo bạo như thế nào. Sau khi thực hiện cuộc chuyển quân thần tốc hai mươi sáu giờ với 12 nghìn người từ Va-sa-khuây đến Héc-man-stát thì, như tin tức cho biết, đến tảng sáng ông ta đã đột nhiên bất ngờ tấn công Héc-man-stát, bất ngờ tóm gọn và tước vũ khí một bộ phận quân đồn trú Nga ngay trong các trại binh và tuồng như đã chiếm được một số khẩu pháo. Như tin tức cho thấy, một số lính Nga tuồng như đã bị treo cổ. Như vậy, việc bảo vệ của Nga như đã hứa khi đội quân hỗ trợ Nga tiến vào đã mang lại rất ít ích lợi cho các cư dân bất hạnh của thành phố Héc-man-stát".

Có một thông tín viên đầy hứng khởi của phía hoàng đế đã đưa tin từ biên giới Hung-ga-ri và được đăng trên tờ "Breslauer Zeitung":

"Ngày càng có nhiều tin đồn về việc từ chức của công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ, vì ông không những bực tức về diễn biến không đáng hài lòng của cuộc chiến mà ông quy cho sự khước từ không cung cấp số viện binh như ông đã đòi hỏi, mà hình như ông còn đặc biệt bị xúc phạm bởi sự bảo hộ mà nội các vừa mới đây đã cho là cần phải áp dụng đối với sự quản lý dân sự của ông đối với đất nước. Chuyện xảy ra với giấy bạc là sự rạn nứt đầu tiên trong entente cordialle[19] giữa Vin-đi-sơ-grét-xơ và nội các, còn việc phái nam tước Quy-bếch đến Ô-phen để kiểm soát nền tài chính của Hung-ga-ri[187] cũng đã không góp phần khôi phục sự hòa thuận đã bị phá vỡ. Người ta khẳng định rằng nam tước Ven-đen - mới đây đã được phong quân hàm tư lệnh pháo binh[103] ở Viên - sẽ phải thay thế vị thống soái hà khắc ở Hung-ga-ri, và bá tước Nu-ghen-tơ, tư lệnh pháo binh, sẽ trở thành thị trưởng của thủ đô đế quốc, thay cho Ven-đen, vì những biến cố, như mọi người đã biết, xảy ra hồi mùa xuân năm ngoái ở Phri-u-li[225] đã khiến cho vị tướng này không thể có mặt ở chiến trường được. - Số phận khủng khiếp của *Mác-la-rơ* vẫn còn bị bao phủ tấm màn bí ẩn; sau trận đánh ở Ca-pôn-na[174], địa điểm tuyệt diệu này đã bị tàn phá dã man, vì vậy công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ đã ra lệnh trả một nghìn phlo-rin để đền bù cho nó; sau này người ta bảo rằng tuồng như điểm dân cư này đã bị san bằng vì ở đó có 5 xe vận chuyển đạn dược của quân đội hoàng đế đã bị chặn bắt. Mặc dù những tờ báo Hung-ga-ri xuất bản ở Pét dưới sự giám sát trực tiếp của thống soái đã phủ nhận các tin đồn ấy, song bản thân việc địa điểm ấy bị phá hủy là điều không còn hoài nghi".

Vẫn thông tín viên ấy cho biết các chi tiết về Cô-moóc-nơ, qua đó thấy rằng không thể có chuyện thành trì ấy bị đánh chiếm. "Sự công phá" một pháo đài, đặc biệt là một pháo đài không thể đánh chiếm được như Cô-moóc-nơ, một cuộc công phá được bắt đầu trước khi mở được các đột phá khẩu, sẽ là một sự điên rồ trăm phần trăm. Tuy vậy, thông tín viên ấy vẫn tiên đoán một sự công phá như vậy. Qua đó thấy rằng các sĩ quan Áo đã áp đặt cho các tờ báo đưa tin những điều hoàn toàn nhảm nhí.

Tiếp nữa, chúng tôi được biết cái gọi là tuyến Pa-la-tin[226], mà người ta bảo đã bị quân đội hoàng đế chiếm từ lâu rồi, vẫn còn nằm trong tay quân Hung-ga-ri, và chỉ đến bây giờ các khẩu đội

---

19- sự hòa thuận thân thiết

pháo công thành[227] mới được đem ra bắn phá nó. Như vậy, chưa có chuyện đánh chiếm đồn lũy tiền tiêu này.

Trong bản tin có nói:

"Pháo đài Cô-moóc-nơ từ ngày 20 tháng này đã bị bắn phá dồn dập, nhưng tạm thời chưa có kết quả đáng kể. Để bắn phá pháo đài này hiện có 2 nghìn quả trái phá, và nếu cả đến khi đó đội quân đồn trú cũng không đầu hàng thì sẽ tiến hành cuộc tổng công kích mà quân đội hoàng đế đang chờ đón hết sức hăng hái, bởi vì với thời tiết giá rét 12 độ âm thì lều trại không được ấm cúng lắm, ngoài ra, tất cả các điểm dân cư ở các vùng phụ cận đã bị cướp phá và nghèo kiệt đến mức dân cư các nơi ấy đến doanh trại quân Áo để xin ăn và sẵn lòng trả 30 crây-xơ để có được một ổ bánh mì khẩu phần của lính, miễn sao giảm được cơn đói. Những khẩu đội pháo được chở tới Dan-đơ-béc-gơ ở gần sông Da-nuýp được dùng để tảo thanh hòn đảo và đè bẹp pháo binh quân địch ở dải công sự thứ nhất của tuyến Pa-la-tin: một khẩu đội khác thì bắn phá con đường chạy từ công sự đầu cầu, qua Xi-ôn Mới, còn những khẩu súng cối tầm xa và những khẩu đội hỏa châu dưới sự chỉ huy của thượng úy Ê-ghéc nổi tiếng từ khi còn trong cuộc chiến ở I-ta-li-a, thì khép kín chiến tuyến. Quân đồn trú trong pháo đài này sẵn sàng chiến đấu đến chết, vì viên tư lệnh của pháo đài này là Mắc, một người còn trẻ, trong có 9 tháng đã đi được quãng đường từ cấp hạ sĩ lên đến đại tá, trong trường hợp bị thất bại chỉ có thể chờ đợi hình phạt tử hình và do vậy ông ta sẽ không bán rẻ mạng sống của mình. Tại Đê-brét-xen, các sĩ quan nghĩa quân sống hết sức vui vẻ, vì ở đấy có đối đào tiền bạc: một cốc rượu poong giá 1 phlo-rin, còn loại đồng hồ hình trụ hoàn toàn thông thường mà ở Đức giá 35 phlo-rin thì ở đây người ta trả 200 phlo-rin. Trên lãnh thổ do phiến quân Hung-ga-ri kiểm soát cũng không còn thấy vàng và bạc trong lưu thông, lưu thông tiền tệ hoàn toàn chỉ được tiến hành bằng giấy bạc và tuyệt đối không phải vì chính phủ Hung-ga-ri không có đủ các đồng ta-le và đu-cát. Nó cất giữ tiền mặt không phải chỉ để làm tăng thêm khó khăn cho Áo, mà còn để trong tương lai hễ có dịp là có trong tay tiền đúc. Như đã biết, nhà cổ động Cô-sút, thông qua các phái viên của mình, đã thành công trong việc khôn khéo tung tin đồn ở khắp nơi, rằng khoản tín dụng của ngân hàng quốc gia ở Viên đã cạn kiệt, và ông ta đã đình chỉ các khoản thanh toán. *Thủ đoạn này đã thành công ngay cả ở Pét*, và công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ *rất bực tức* về thủ đoạn thành công này của kẻ thù".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 31 tháng Ba 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 261, 1 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Báo "Lloyd" đưa tin - như đã biết, báo "Lloyd" là một nhân vật khả kính - rằng *quân Hung-ga-ri dưới sự chỉ huy của Guếc-gây đã vượt sông Tít-xa và đang có mặt ở gần Nô-grát*. Nô-grát cách *Pét 7 dặm về phía bắc* và cách sông Tít-xa khoảng 20 dặm. Ca-sau và Đuên-đi-uê-sơ cũng bị Guếc-gây chiếm giữ. Vì thế bưu phẩm gửi đi Ca-sau, thậm chí đã không đến được Đuên-đi-uê-sơ và được gửi trả lại Pét![119] Mục tiêu của cuộc tiến quân này là giải vây cho Cô-moóc-nơ.

Các báo của Áo hân hoan khẳng định rằng Đem-bin-xki đã từ chối chỉ huy do có những bất đồng với Guếc-gây. Giờ đây sự việc đang trở nên rõ ràng. Sau một số lần điều qua tiếng lại giữa các viên tướng ấy, Cô-sút đã giúp họ làm lành được với nhau. Họ đã thỏa thuận như sau : Guếc-gây giữ quyền chỉ huy tối cao đối với tất cả các lực lượng nghĩa quân, còn Đem-bin-xki thì trở thành tổng tham mưu trưởng quân đội Hung-ga-ri[228], và toàn bộ chiến dịch *phải được* tiến hành nghiêm ngặt theo các kế hoạch tác chiến do ông ta vạch ra. Việc chỉ huy quân đoàn của Đem-bin-xki trao cho Phét-tơ, cựu sĩ quan tham mưu Áo, nay là tướng đối lập; đội quân ở A-rát được đặt dưới quyền chỉ huy của một người Pháp tên là Đuy-sa-ten.

Slích-cơ quả thật mới đây suýt bị bắt làm tù binh. Đã có một

số lính kỵ binh nhẹ Hung-ga-ri xông đến phía ông ta, và chỉ có đội quân Crô-a-xi đến kịp mới cứu được ông ta.

Qua những bài tường thuật của tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" về cuộc chiến tranh Hung-ga-ri, người ta thấy quân Hung-ga-ri chiến đấu hết sức dũng cảm như thế nào. Họ không có quân đội chính quy có tổ chức và được huấn luyện. Họ thậm chí thiếu súng để vũ trang cho đội dân binh đang đến tập hợp. Vì vậy, ở phía sau các đội ngũ chiến đấu của họ có những đám người không có vũ trang và không được huấn luyện, chỉ chờ thời cơ để lượm lấy *các khẩu súng trường của các binh sĩ đã chết* và lấp vào những chỗ trống do pháo binh Áo gây ra trọng đội ngũ quân Hung-ga-ri. Và những binh sĩ ngẫu hứng ấy trụ vững trước cuộc tấn công của quân đội hoàng đế và của số quân Nga liên kết với quân Áo !

Câu chuyện nổi tiếng về việc nghị viện Đê-brét-xen công nhận Phran-txơ - I-ô-xíp là vua của Hung-ga-ri lại được tờ báo dã chiến ở Pét, tờ "Figyelmezö" ("Người quan sát") đem ra sử dụng. Có điều là lần này người ta đưa tin rằng, sự thừa nhận ấy đã diễn ra tựa hồ như trên cơ sở sắc chỉ quốc sự[205] và với điều kiện thừa nhận hiến pháp Hung-ga-ri, và cùng với 15 nghị sĩ khác, Cô-sút tuồng như đã bỏ phiếu chống lại nhân vật đó.

Về xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a thì trên tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" có đăng bài tin gửi từ Tréc-nô-vít-xơ (Bu-cô-vi-na), theo đó *toàn bộ xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a, trừ Crôn-stát, đều nằm trong tay quân Hung-ga-ri*, và Bem cũng sửa soạn tấn công cả thành phố này. "Người ta cho rằng" Man-cốp-xki sẽ tiến quân vào Tơ-ran-xin-va-ni-a, và việc này diễn ra sau khi ông ta vừa mới bị đánh bật khỏi nơi đó ! Tuồng như 30 nghìn quân Nga sẽ lập tức tiến vào.

Các bộ trưởng Áo hầu như *đã công nhận* rằng *chỉ có thể chinh phục* Hung-ga-ri *nhờ sự giúp sức của quân Nga*. Chúng ta hãy chờ xem liệu họ còn có đủ dũng cảm cầu viện quân Nga đến hay không.

Tại Ba-nát tình hình xấu đi. Chúng tôi trích từ tờ báo Xla-vơ "Morawské Nowiny" ("Báo Mô-ra-vi") bài tin sau đây gửi ngày 15 tháng Ba từ Kếch-ke-mét, kể về trận đánh ở Xôn-nốc :

"Ngày 5 tháng Ba, vào lúc 8 giờ sáng, đã nổ ra trận đánh lớn ở Xôn-nốc. Phía chúng ta có 2 tiểu đoàn bộ binh, một nửa trung đoàn kỵ binh và 3 khẩu đội pháo tham gia trận đánh này; số quân của địch thì rất đông. Ngay khi chúng ta xuất hiện trên trận địa thì toàn bộ bộ binh của quân địch, với sự yểm trợ của pháo binh, đã xông vào quân ta. Khi nhận ra rằng không thể cầm cự thêm nữa thì chúng ta đã rút. Lúc đó, quân địch bắt đầu chèn ép mạnh chúng ta từ hai phía, cho đến khi chúng ta lọt vào một khoảng không gian hẹp giữa hai con sông hoà vào nhau ở gần Xôn-nốc: sông Dát-va và sông Tít-xa. Và thế là bắt đầu trận đánh: các kỵ binh nhẹ tấn công chúng ta và thọc sâu hết sức khủng khiếp vào đội hình quân ta, khiến cho nhiều người, để cứu mạng sống, đã nhảy xuống sông và chết đuối. Sau khi hiểu ra rằng chúng ta đang bị mối nguy hiểm nghiêm trọng đe dọa, chúng ta bắt đầu tự vệ và khai hỏa vào kẻ địch. May thay, chúng ta đã bắn chính xác đến mức khiến cho các kỵ binh nhẹ thật sự đổ xuống hàng loạt từ yên ngựa và đã buộc phải rút lui. Chúng ta đã bình yên thoát ra khỏi địa điểm chật hẹp kẹp giữa hai sông ấy, tại nơi đó, chúng tôi suýt bị bắt làm tù binh. Thật khủng khiếp khi nhìn thấy binh lính và ngựa bị chết chìm và quân ta, quân Hung-ga-ri thật sự bơi trong máu. Trong số 380 người của đội quân chúng ta sau trận đánh này chỉ còn sống sót chưa chắc được 34 người. Bất chấp tổn thất như vậy, chúng ta vẫn tiến lên. Sau khi vứt bỏ ba-lô tại gần Xôn-nốc, chúng tôi băng qua Quê-ruê-sơ đến được Kếch-ke-mét, tại đây, hằng giờ chúng tôi chờ đợi sự xuất hiện của quân địch, vì Cô-sút chỉ cách chỗ chúng tôi ba giờ đi bộ".

Về các trận đánh ở Tê-rê-di-ô-pen, tờ "Lloyd" đưa tin sau:

"*Dem-lin*, ngày 19 tháng Ba. Sau khi chiếm được Xôm-boóc thì quân Xéc-bi, ngây ngất vì thắng lợi, dưới sự chỉ huy của Dra-ghi-sơ và Stai-nơ cùng với quân đoàn bộ trợ Xéc-bi dưới sự chỉ huy của Mi-li Xta-nô-ê-vích đã tiến về Ma-ri-a - Tê-rê-di-ô-pen dọc theo con đường qua Bai-mốc và Pác-sơ. Song, số quân Xéc-bi thuộc công quốc Xéc-bi - số quân này sửa soạn cùng với những người Xéc-bi thuộc Áo tấn công vào

Tê-rê-di-ô-pen - bỗng nhiên nhận được lệnh quay về quê quán của mình, và họ đã tuyệt đối tuân theo lệnh này[210]. Sau khi được biết về việc quân Xéc-bi bị triệu hồi thì quân Hung-ga-ri từ Tê-rê-di-ô-pen - lúc ấy chưa bị cắt đứt khỏi Xê-ghê-đin là nơi cung cấp cho họ lực lượng tiếp viện đáng kể - đã bỏ nhào vào đánh các đơn vị không đông của quân Xéc-bi, tự khích lệ mình bằng những tiếng hô: "Xông lên! đừng sợ, ở đây không còn quân Rai-xen Thổ Nhĩ Kỳ nữa![192]". Trận đánh kéo dài suốt ba giờ. Quân ta có hai khẩu pháo, một khẩu cỡ 18 phút lấy của Kni-tra-nin và một khẩu cỡ 12 phút ... đã chiến đấu anh dũng. Quân địch giả vờ rút lui. Bị đánh lừa, quân Xéc-bi rời các trận địa có lợi cho mình, lao đầu truy kích kẻ địch, kẻ địch bất thần quay trở lại, đánh tan quân Xéc-bi và làm cho quân Xéc-bi phải bỏ chạy, rồi chiếm lấy các khẩu pháo nói trên. Trong trận đánh này bị thiệt hại hơn cả là số quân Trai-cơ[109], họ để lại hai trăm xác chết tại bãi chiến trường".

Bản thông cáo dưới đây của phó nguyên soái Ru-ca-vi-na ở Tê-rê-sva-rơ xác nhận tâm trạng ngự trị trong hàng ngũ quân Xéc-bi:

"Bấy lâu nay, trong dân cư địa phương loan truyền những ý kiến được phát biểu công khai hầu như tại tất cả những nơi công cộng - tại các quán trọ và các quán cà-phê - và chứng tỏ sự ác ý mà người ta không thể chịu đựng được nữa. Chính quyền hết sức đáng khen ngợi của thành phố, với tất cả thái độ nghiêm khắc của một cơ quan thi hành cả chức năng dân sự lẫn chức năng cảnh sát, đã quyết định thiết lập một sự giám sát theo hướng này và hướng tất cả sự chú ý của mình vào những quán trọ cũng như các quán cà-phê, để không cho phép tại những nơi ấy có những lời đả kích cá nhân vị quốc vương, chính phủ và nói chung là tình hình hiện nay, và bằng lời nói cũng như việc làm chặn đứng mọi hành động xúi bẩy. Tất cả các chủ quán trọ và chủ quán cà-phê phải có trách nhiệm cá nhân lập tức thông báo cho bộ chỉ huy quân sự địa phương tương ứng, hoặc cho chính quyền dân sự về tất cả những người hành động theo tinh thần đó, để những phần tử này có thể bị bắt giữ kịp thời. Kẻ nào không chấp hành lệnh này lần thứ nhất sẽ bị bắt giam và phạt 100 phlo-rin K.M.[133], lần thứ hai thì bị bắt giam một cách nghiêm khắc và bị phạt gấp đôi, còn trong những trường hợp tái phạm tiếp thì bị truy tố trước tòa án quân sự và bị đóng cửa cơ sở kinh doanh. Cũng sẽ bị đưa ra tòa án quân sự mọi cư dân nào nếu xét thấy cư dân đó, tuy biết rõ hành động xúi giục tội lỗi như vậy nhưng không khai báo. Trên cơ sở đó, chính quyền hết sức đáng được khen ngợi của thành phố đã quyết định không chỉ tiến hành những biện pháp cần thiết ở bên trong pháo đài, mà còn đưa ra các chỉ thị cặn kẽ về vấn đề này cho các tòa án ruộng đất[229] và đòi hỏi phải nghiêm chỉnh thi hành các chỉ thị đó".

Tiếp nữa, tờ "Südslavische Zeitung" đưa tin về những bất đồng giữa đại giáo chủ Rai-a-trích và phó nguyên soái Ru-ca-vi-na:

"*Bé-xkê-rếch*, ngày 13 tháng Ba. Hôm qua, Ủy ban trung ương Xéc-bi[120] và Ủy ban hiến pháp đã cử phái đoàn đến gặp đại giáo chủ để nghị ông này triệu tập Quốc hội càng sớm càng tốt. Đại giáo chủ trả lời rằng ngài không có khả năng thực hiện ngay lập tức nguyện vọng này, vì nhiều địa phương ở Ba-nát vẫn còn nằm dưới quyền của Ru-ca-vi-na, đặc biệt là tỉnh Cra-sô và trung đoàn Va-la-ki - I-li-ri-a[230]. Trong cuộc trao đổi riêng tư, đại giáo chủ tuyên bố rằng, chắc chắn Quốc hội sẽ được triệu tập sau lễ Phục sinh. - Tại một số quận người ta thu thập chữ ký vào bản thỉnh nguyện gửi lên đại giáo chủ đề nghị triệu tập thật sớm cuộc họp Quốc hội".

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 1 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 261, kỳ thứ hai, 1 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Những tin tức gần đây nhất xác nhận thông báo hôm qua của chúng tôi về việc quân Hung-ga-ri đã tiến đến các vùng phụ cận của Nô-grát. Guếc-gây đã lại chọc thủng trận địa của quân đội hoàng đế ở gần Mi-scôn-xơ và bằng hành động, đó ông ta đã buộc - như bài tin in thạch[175] đưa tin từ Viên trên cơ sở bức thư gửi từ Pét ngày 26 - viên phó nguyên soái Răm-bếch phải *rút lui đến Vai-xen* trên sông Đa-nuýp, ở phía sau Mi-scôn-xơ 20 - 25 dặm.

Sau chót, qua bản tin này chúng tôi được biết đôi điều về các đơn vị đã biến mất từ lâu của Gơ-xơ và I-a-blô-nốp-xki, vì chính hai lữ đoàn ấy đặt dưới sự chỉ huy của Răm-bếch. Như thế, họ đã rút lui qua Ca-sau về phía sông Tít-xa, và tại đây, họ đã bị quân Hung-ga-ri đẩy lùi về phía bên kia Héc-nát. Trong khi ở Viên có những tin đồn rằng các đơn vị ấy đang có mặt ở Tô-cai thì những đơn vị ấy đã buộc phải rút lui về Mi-scôn-xơ xa hơn về phía tây 4 dặm, để khỏi bị mất liên lạc với các đơn vị chủ lực. Và ở đây, tại Mi-scôn-xơ, bằng cuộc hành quân táo bạo mới của Guếc-gây, họ đã bỗng nhiên bị đẩy lui 20 - 25 dặm. Thay vì tiến về phía Tít-xa thì họ chẳng còn biết làm gì hơn là tìm cách cản đường không cho quân Hung-ga-ri tiến về Cô-moóc-nơ, tại địa điểm mà sông Đa-nuýp đổi hướng từ phía đông về phía nam.

Số phận kỳ lạ đã đến với tất cả những đơn vị quân đội hoàng đế tiến từ vùng thượng Các-pát về phía sông Tít-xa: họ đều bị đánh bật khỏi hướng tác chiến đã định trước và bị đánh bật trở lại với các chủ lực tác chiến từ phía Pét. Slích-cơ là người đầu tiên tiến xuôi xuống dọc theo Héc-nát về phía Tô-cai. Vừa tiến đến khu vực sông này, ông ta liền bị Guếc-gây đánh bật trở lại sau khi Guếc-gây đã luồn vào sau lưng ông ta nhờ cuộc rút lui tuyệt vời, hay nói đúng hơn, nhờ cuộc hành quân đại thắng của mình qua miền thượng Hung-ga-ri; viên phó nguyên soái chẳng còn biết làm gì hơn là tiến xuống hạ lưu sông Tít-xa và hội quân với Vin-đi-sơ-grét-xơ, để cho quân Hung-ga-ri chiếm lấy vùng phía đông của thượng Hung-ga-ri. Sau đó, Ram-bếch đi xuôi xuống hạ lưu dọc theo Héc-nát, và thế là chúng ta thấy rằng cả ông ta cũng rơi vào số phận như vậy.

Ưu thế chiến lược quan trọng mà nhờ vậy, quân Ma-gi-a lại giành được là ở chỗ giải phóng phần lớn vùng Thượng Hung-ga-ri cho đến tận các thành phố vùng núi[124] và sông I-a-blun-ca, ở chỗ được dãy núi Các-pát yểm trợ cánh phải của các thành phố ấy, ở chỗ thiết lập được liên lạc với các đội du kích ở phía đông-bắc Xlô-va-ki-a và dọn đường tiến đến giải tỏa cuộc vây hãm thành Cô-moóc-nơ[119]. Còn nếu kết quả do họ đạt được ấy đã đồng thời dẫn đến sự tăng cường tập trung quân đội hoàng đế, thì điều đó chưa chắc gây cho họ một thiệt hại nào đó ở một nước như Hung-ga-ri, nơi mà những đặc điểm địa hình ở vùng núi cũng như ở đồng bằng khiến cho kết quả sau cùng phụ thuộc rất nhiều vào sự cơ động chiến lược và những trận đụng độ nhỏ thắng lợi, hơn là vào những trận đánh lớn. Mối nguy hiểm chính là ở chỗ quân đội hoàng đế, nhờ triển khai thành một trận tuyến dài, đã có thể bọc sườn quân Ma-gi-a; nhưng chính sự triển khai ấy lần

nào cũng không thành; và giờ đây, tình hình khiến cho chính quân Ma-gi-a lại uy hiếp các sườn của quân đội hoàng đế.

Ở đây, quân đội hoàng đế chỉ có thể được giải cứu nhờ số quân tiếp viện được gửi tới từ Ga-li-xi, số quân đó có khả năng giữ được vùng thượng Tít-xa, nhưng chỉ có *người Nga* mới cung cấp được lực lượng tiếp viện như thế, muốn vậy, quân Nga phải chiếm lấy Ga-li-xi và tạo khả năng rảnh tay cho quân đội hoàng đế đang có mặt ở đó, hoặc là cùng với quân đội hoàng đế tiến vào Hung-ga-ri. Chúng tôi còn nhớ, trước đây đã có tin đồn loan truyền rằng Ham-méc-stai-nơ cùng với 12 nghìn quân Áo đã vượt qua dãy Các-pát và tiến đến vùng Thượng Tít-xa, và những tin đồn ấy đã tỏ ra là sai lạc. Giờ đây, lại xuất hiện những tin đồn ấy, tuy là dưới một ấn bản tốt hơn.

Nghe nói, *bản thân quân Nga* sửa soạn tiến vào Hung-ga-ri. Tờ "Österreichischer Correspondent" đưa tin từ Pét:

"Có một người đi xe lửa đến đây, dựa trên nguồn tin đáng tin cậy khẳng định rằng *quân Nga đã tiến vào Ga-li-xi để từ đó lập tức tiến vào Hung-ga-ri*".

Đó là điều duy nhất có thể giúp ích. Những tin đồn ấy đúng hay không thì dù sao chúng cũng chứng minh việc các viên tướng của quân đội hoàng đế đã coi trọng việc chiếm vùng Thượng Hung-ga-ri như thế nào.

Trong cuộc viễn chinh mới này của Guốc-gây, các trại ấp của nhiều tay trùm sỏ Hung-ga-ri đã bị tàn phá hoàn toàn, trong đó có trại ấp của Pa-la-vi-tsi-ni, của bá tước Xi-rơ-may và những trại ấp khác. Các ngài ấy đã phản bội đồng bào mình và dự định tổ chức quân đoàn tình nguyện để chống lại người Ma-gi-a.

Như tin tức cho biết, đã có *60 nghìn quân Nga* tiến vào Tơ-ra-xin-va-ni-a.

Tại Pét, ngày 25 tháng Ba đã có các tin đồn rằng quân Ma-gi-a,

dưới sự chỉ huy của một người Pháp tên là Đuy-sa-ten, *đã tấn công đánh chiếm thành A-rát*, và trong trận này họ đã bị mất 3 nghìn người.

Ngoài ra, tại Viên và Pét đã có những tin đồn khác nhau từ chiến trường, đại loại tin đồn rằng Bem đã bị giết, rằng Đem-bin-xki đã bị mất cánh tay phải v.v..

Chúng tôi xin dẫn ra tin sau đây từ báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" mà mãi sáng hôm nay chúng tôi mới lại nhận được:

"Ngày 25 tháng Ba vẫn chưa nhận được tin tức gì về Slích-cơ cũng như về I-ê-la-sích. Người ta phỏng đoán rằng hai nhân vật này án binh bất động, chờ viện quân. Ngoài ra, hiện nay thời tiết quá bất lợi đối với cuộc hành quân qua biển đất sét của các thảo nguyên Hung-ga-ri. Ngày hôm kia tuyết rơi liên tục, còn hôm nay và hôm qua, những đợt mưa kéo dài trút xuống rất dai dẳng. Ngay ngày hôm qua, bưu phẩm đến chậm mười giờ".

Nhưng sự đi lại thường xuyên bằng tàu thủy trên sông Đa-nuýp từ Pét đến Ét-xéc tựa hồ như đã được khôi phục. Có được lâu không thì tương lai sẽ cho thấy. Dù sao thì do cuộc tiến quân của I-ê-la-sích đến Kếch-ke-mét, nghĩa quân của tỉnh Tôn-na đã bị cắt đứt với quân chủ lực của Ma-gi-a, và như vậy đã phá vỡ được cuộc tiến quân được dự định - có lẽ là như vậy - của quân Hung-ga-ri từ Xê-ghê-đin đến sông Đa-nuýp, là cuộc tiến quân họ muốn dùng để đánh bọc sườn phải của quân đội hoàng đế, giống như cách làm của Guếc-gây ở sườn trái.

Cô-moóc-nơ vẫn bị bắn phá một cách vô hiệu quả như trước đây. Ngay trong pháo đài này cũng đã diễn ra cuộc đấu tranh; phái ngả về hướng đầu hàng đã bị thất bại, những người Hung-ga-ri cách mạng đang tiến hành khủng bố và xử bắn tất cả những kẻ phản bội. Quân đội Áo bao vây đang khổ sở vì những sự thiếu thốn hết sức lớn, vì tuyết và mưa. Ngày 24 tháng Ba, lớp tuyết đã dày đến 4 phút.

Tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc đăng một bài có đầu đề là "Ba tháng của cuộc chiến tranh Hung-ga-ri", chứa đựng những sự thú nhận còn quan trọng hơn, vì tác giả bài đó có tinh thần còn đen - vàng[101] hơn. Chúng tôi sẽ còn trở lại điều này.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 2 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 262, 3 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Hôm nay, từ khắp mọi nơi, chúng tôi nhận được tin tức cho biết quân Hung-ga-ri, vượt qua Đuên-đi-uê-sơ, đã đến vùng phụ cận của Vai-xen, cách Pét 5 giờ đi đường. Bây giờ thì chuyện này không thể làm cho bất cứ người nào hoài nghi nữa : các báo "Kölnische Zeitung", "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc và tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" đều nhất trí về điểm này. Quân Áo đã buộc phải hết sức vội vã rút lui theo những con đường hương thôn hết sức tồi tệ từ Hát-van và Gô-đôn-lô về Vai-xen[231]. Quân Hung-ga-ri đang uy hiếp phía sườn của họ và đồng thời uy hiếp cả khu vực bao vây Cô-moóc-nơ[119].

Nhờ những thắng lợi này của quân Hung-ga-ri mà tinh thần của dân chúng ở Pét đã phấn chấn trở lại. Tại Pét, người ta đã tung ra một số lượng lớn những bản thông cáo của bộ trưởng cảnh sát ở Đê-brét-xen là Ma-đa-ra-xơ kêu gọi dân chúng ở cả hai thủ đô hãy kiên nhẫn, vì ngày giải phóng họ đã đến gần.

Quân đoàn Ma-gi-a tiến về phía trước được đặt dưới quyền chỉ huy tối cao của Guếc-gây. Lại có tin đồn rằng Đem-bin-xki đã từ chức do bất đồng với Guếc-gây. *Phét-tơ*, người đã cùng với Bem thảo ra các kế hoạch ban đầu mở cuộc hành quân, tuồng như đã nhận quyền chỉ huy thay Đem-bin-xki[140].

Một tin khác - cũng không gây ra một sự hoài nghi nào nữa - cho biết *những đơn vị quân bổ trợ mới của Nga*, với số lượng *30 nghìn người*, đã tiến *vào Tơ-ran-xin-va-ni-a*. Tờ "Lloyd" và một số bài tin in thạch[175] gửi từ Viên đến đều nhất trí và cùng một lúc đưa tin về chuyện đó, cũng như về việc *Bu-cô-vi-na cũng bị quân Nga chiếm*[232].

Tuy nhiên, ngoài ra, tờ "Lloyd" còn khẳng định rằng, Bem tuồng như *đã bị* quân Nga *đánh tan tành* và *buộc phải rút lui về Va-la-ki*. Chúng tôi không thể xét đoán được liệu phần đầu của tin ấy có đúng sự thật hay không, nhưng phần thứ hai của tin ấy thì hầu như hiển nhiên là một sự dối trá. Bem đã truy kích quân Nga đến tận hẻm núi Rô-téc-tuốc-mơ, song đã không vượt qua được hẻm núi này. Nếu ông ấy đã bị đánh bại thì chỉ bởi quân Nga mới đến mà thôi, ngoài hẻm núi ấy ra họ không có con đường nào khác đi đến Héc-man-stát, chính là nơi cần đến họ. Như vậy, Bem đã không thể bị đánh bật trở lại Va-la-ki qua hẻm núi đó. Bên phải khe Rô-téc-tuốc-mơ còn có thêm ba con đường xuyên núi dẫn đến Va-la-ki; nhưng để đi qua những con đường này, trước đó Bem phải đánh chiếm Crôn-stát do quân đội hoàng đế và quân Nga chiếm giữ, mà vốn thành phố ấy đã được Pu-khơ-nơ đóng ở Quy-quyn (Cô-ken) yểm trợ. Như vậy, Bem cũng không thể băng qua theo con đường này được. Sau cùng, con đường thứ năm đi đến Tơ-ran-xin-va-ni-a và Va-la-ki, cụ thể là con đường núi Di-lơ, nằm ở phía trái Héc-man-stát. Sử dụng con đường xuyên núi này sẽ là hành động điên rồ của Bem. Nếu quả thật ông ta bị đánh bại ở Héc-man-stát thì đối với ông ta những con đường rút lui gồm có: 1) con đường dẫn đến Hung-ga-ri chạy dọc sông Ma-rô-sơ, 2) con đường dẫn tới Clau-den-buốc, 3) con đường dẫn tới Ma-rô-sva-sác-khen. Trong cả ba trường hợp ấy, ông ta

có thể không rời khỏi chiến trường và rút lui đến với các đơn vị Hung-ga-ri để nhận quân tiếp viện. Ngược lại, nếu rút lui qua con đường xuyên núi Di-lơ, thì như vậy ông ta chà đạp lên những quy tắc sơ đẳng nhất về chiến lược, tự nguyện tách rời khỏi Ma-rô-sơ, một căn cứ tác chiến của mình, và sẽ buộc phải vượt qua biên giới, mà làm thế thì khác nào tự sát. Vậy thì chừng nào chúng ta chưa biết rằng những thắng lợi chưa từng biết đến và chưa từng nghe thấy trước đây của quân đội hoàng đế đã khiến cho ông ta không thể có được con đường rút lui được bảo đảm trong những điều kiện bình thường, thì chừng đó có lẽ chúng ta có thể tin được vào thất bại của ông ta do ưu thế về số lượng của quân Nga, nhưng không thể tin được vào việc ông ta vượt sang lãnh thổ Va-la-ki.

Không hề có tin tức gì về việc quân Ma-gi-a đánh chiếm *thành trì A-rát*. Nhưng ngay cả những tờ báo có xu hướng đen - vàng[101] nhất cũng thú nhận rằng tại A-rát Cổ, tại các địa danh "Xa-ra-gô-xơ của Ma-gi-a" ấy, và xung quanh nó đã tập kết một đạo quân Hung-ga-ri to lớn, và hiển nhiên tại đây đang chuẩn bị tung ra những đòn đánh mạnh.

Tuy nhiên, tại Tơ-ran-xin-va-ni-a, Bem đã tiến hành một cuộc khủng bố có tác động hữu hiệu chống lại người Nga, giống như cuộc khủng bố chống lại người Xắc-xông và người Ru-ma-ni. Chẳng hạn, tuồng như là ông ta đã ra lệnh treo cổ 300 lính cô-dắc bị quân ông ta bắt làm tù binh trong cuộc tấn công vào Héc-man-stát, đồng thời, ông ta còn tuyên bố rằng hành động này là một trong những hành động đã đem lại cho ông ta sự hài lòng lớn nhất trong suốt cả cuộc đời.

Tờ "Lloyd" đưa tin rằng, để trừng phạt hành động đê hèn ấy và những hành động đê hèn khác, tuồng như thể sau khi thắng trận, quân Nga đã treo cổ sáu sĩ quan tham mưu của Bem.

Báo chí của phía hoàng đế tỏ ý hy vọng rằng Cô-moóc-nơ và Pê-téc-vác-đai-nơ chẳng bao lâu nữa sẽ đầu hàng. Được biết người ta đã thường xuyên và từ lâu "bày tỏ hy vọng" rằng những sự kiện hết sức đáng mong muốn ấy đối với quân đội hoàng đế sẽ diễn ra. Thời tiết mưa dầm vẫn chưa chấm dứt. Các con đường càng trở nên không thể đi lại được, bưu phẩm ngày càng đến chậm, và ngay cả các hoạt động quân sự cũng tạm thời bị hạn chế.

Tóm lại, tình hình của phía hoàng đế ở Hung-ga-ri khiến cho chính phủ ở Ôn-muýt-xơ[107] ngày càng nghiêm chỉnh nghĩ tới chuyện đàm phán. Nghe nói, tại Mi-scôn-xơ chắc chắn sẽ diễn ra hội nghị hòa đàm. Về vấn đề này tờ "Ost-Deutsche Post" viết:

"Có lẽ chính phủ đã có những quyết định mới về Hung-ga-ri. Một trong những quyết định ấy là nhắc lại yêu cầu đòi hạ vũ khí đi đôi với việc hứa hoàn toàn không trừng phạt (ân xá) tất cả các đơn vị và sĩ quan ra đầu thú".

Những đòi hỏi của người Xéc-bi ngày càng trở nên nghiêm ngặt hơn. Họ đòi hỏi không phải đơn giản một nền độc lập trên lời nói, điều này thấy rõ qua bài tin dưới đây của báo "Lloyd":

"*Dem-lin*. ngày 21 tháng Ba. Ngoài những đại biểu được Đại hội quốc dân Xéc-bi cử đến Viên theo yêu cầu của chính phủ - về điều này, tôi đã thông báo cho các vị vào hôm kia - còn có hai đại biểu được bầu nữa là A-lếch-xan-đrơ Cô-xti-sơ và Ghê-oóc-ghi Stô-i-a-cô-vích. cũng được phái đến Ô-phen để lấy đi khỏi trụ sở Hội đồng đại diện toàn quyền[233] tất cả các tài liệu có liên quan đến dân tộc Xéc-bi. cũng như các quỹ của dân tộc Xéc-bi và những *định chế* khác. ra khỏi Ô-phen".

Nói tóm lại, nếu không có quân Nga thì lẽ ra đã có thể hô câu "Finis Austriae"[1*] sớm hơn nhiều, hơn là câu "Finis Hungariae"[2*].

1*- Di đời nước Áo.

2*- Di đời nước Hung-ga-ri.

Cuối cùng thì ngay cả nhà báo hàng xóm của chúng tôi[1•] cũng thấy được điều đó.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 3 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 263, 4 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1•- Ám chỉ Svan-béch, tác giả các bài tin về Hung-ga-ri đăng trên báo "Kölnische Zeitung"

NGƯỜI NAM XLA-VƠ VÀ CHẾ ĐỘ QUÂN CHỦ ÁO

Không nhận được tin tức gì từ chiến trường. Không có một lời nào xác nhận tin hoang đường về việc Bem rút về Va-la-kị, mà giờ đây có thể coi là một tin đồn hoàn toàn ngoài bãi chiến trường, bởi vì tiếp sau "công văn hỏa tốc" giả thì chẳng thấy ấn hành bản tin nào cả.

Nhưng đáng chú ý là những tin tức liên quan đến người Xla-vơ thuộc Áo. Theo tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc kể lại thì đối với thị dân và nông dân Séc, tên tuổi của *Cô-súl* làm cho họ khâm phục và bái phục như tên tuổi của Na-pô-lê-ông vậy; ở Pra-ha người ta bắt giam những người nào chúc tụng Cô-súl. Ngày 24 tháng Ba, từ *Vin-cốp-txi* báo "Südslavische Zeitung" đưa tin :

"Hôm nay chúng tôi được những người mới tới cho biết rằng tại *Dem-lin* đang ngự trị bầu không khí hết sức sôi sục. Những cuộc diễu hành mặc y phục Hung-ga-ri, trong thành phố vang lên những bài hát Hung-ga-ri ca ngợi tự do, có những tiếng hô "Eljen" và "Gi-vê-ô"[1*] vang lên chào mừng Cô-súl".

Tê-ô-đô-rô-vích đã rút lui khỏi Ca-ni-gia về Ki-kin-đa (nằm giữa Tít-xa và Ma-rô-sơ), như vậy, ông tuyệt nhiên không hội quân với I-ê-la-sích. Kết quả là *đã hoàn toàn đỡ bỏ cuộc bao vậy* Xê-ghê-đin và Tê-rê-di-ô-pen. Hiển nhiên, cuộc rút lui ấy được tiến hành là do tình trạng mất tinh thần của quân Xéc-bi.

1*- "Muôn năm!"

Nguyên nhân làm nguội tinh thần cuồng tín - kẻ cướp của quân Xéc-bi là chính sách dao động của Áo, là nước hôm nay hứa hẹn với người Xéc-bi, ngày mai lại hứa hẹn với người Ma-gi-a; nó thấy trong tương lai giới quý tộc Hung-ga-ri giàu có sẽ là người đồng minh tốt hơn nhiều - trong trường hợp nước Áo thắng lợi thì giới quý tộc ấy sẽ có thể dễ dàng thu lại quyền lực và thế lực cho mình - so với cái mớ hỗn độn các giai cấp, các lợi ích và các tình huống của các tỉnh Nam Xla-vơ và đặc biệt là của các tỉnh của người Xéc-bi.

Chúng tôi xin dẫn ra đây một chuyện nực cười là tin đồn mới toanh dưới đây bay về từ chiến trường :

Cô-sút đang đàm phán với chính phủ và đồng ý để Hung-ga-ri hoàn toàn và ngay lập tức tuân theo với những điều kiện sau đây: chấp nhận dự thảo hiến pháp do Quốc hội Áo soạn ra cho toàn vương quốc[234] và cử Cô-sút làm toàn quyền xứ Hung-ga-ri!!!

Ba-i-a vẫn *chưa* được chiếm lại. Nu-ghen-tơ uổng công bắn phá địa điểm này.

Bem đã buộc Héc-man-stát phải nộp 100 nghìn phlo-rin chiến phí. Người Ru-ma-ni đã hoàn toàn suy sụp tinh thần, không thể triệu tập được đội dân binh dự bị nữa.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 4 tháng Tư 1849
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 264, 5 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

CHIẾN TRANH Ở HUNG-GA-RI

Khuên, ngày 5 tháng Tư. Điều không hoài nghi là : khi quân Áo ở Hung-ga-ri giành thắng lợi thì đó chỉ là nhờ quân lính của họ được huấn luyện lâu hơn và đúng đắn hơn; họ thắng không phải *nhờ* các tướng lĩnh của họ, mà *bất chấp các tướng lĩnh ấy*. Sức mạnh duy nhất của họ là nghệ thuật mà họ đã rèn đúc được về chuẩn bị đội hình, là *khối quân sĩ rắn chắc* nhờ đó mà được tập trung thành nắm đấm. Cái khối quân lính rắn chắc ấy ngay từ đầu cuộc chiến tranh và cho đến nay vẫn được các viên tướng sử dụng một cách tầm thường và bất tài không ai sánh kịp. Ở đây không có những kế hoạch đồ sộ, cũng không có lòng dũng cảm, chẳng có nghệ thuật cơ động; không hề có dấu vết nào của những sự phối hợp chiến thuật, không có toan tính nào bất ngờ tóm lấy quân địch hoặc bất kẻ địch phải tôn trọng mình. Trên cơ sở những tính toán tầm thường không vượt ra khỏi ranh giới bốn quy tắc chiến lược (s'il y en a[1•]), các đội quân của Áo hết sức tận tâm chuyển quân theo đường thẳng tới địa điểm cần đánh chiếm, mà không quan tâm xem điều gì đang xảy ra ở bên trái và bên phải họ, và nếu sự cơ động bất ngờ của quân Ma-gi-a buộc họ phải đi chệch hướng đó, thì họ đâm ra lúng túng và trở nên hoàn toàn vô dụng cho đến khi họ sẽ lại tìm ra được con

1•- nếu nói chung có những quy tắc như vậy

đường thẳng khác để tiến đến mục tiêu đã định. Không gì gây ấn tượng nặng nề hơn là cái cảnh tượng ngay cả những cuộc cơ động bất ngờ nhất và tài tình nhất của các tướng lĩnh Hung-ga-ri cũng không thể gợi cho các lực lượng vũ trang vụng về của Áo bất kỳ một ý nghĩ sinh động nhỏ nhoi nào và thúc giục họ có những hành động đôi chút khéo léo. Đó là cái chiến lược cũ kỹ, thật thà, thô thiển của Cô-buốc-gơ, Clép-phơ, Vuốc-mơ-de-rơ và của những nhân vật khác đã quá cố, cái chiến lược mà nhờ ơn Chúa đã một trăm năm nay xoay quanh định lý nói rằng đường thẳng là khoảng cách ngắn nhất giữa hai điểm.

Trong khi quân Áo, bằng cách đó, tiến quân lên phía trước một cách chậm chạp, nhưng hoàn toàn không vững tin, qua đó thể hiện một sự ngu đần không có ai sánh kịp về chiến lược, thì chúng ta chứng kiến một thiên tài chiến lược phong phú lạ thường đứng đầu đội quân Ma-gi-a. Toàn bộ chiến dịch được tiến hành theo một kế hoạch thống nhất mà tính chất tài nghệ của nó ngày càng trở nên hiển nhiên; trong số những yếu tố riêng lẻ của kế hoạch đồ sộ ấy có những tình tiết thi thố với nhau về tính thiên tài của ý đồ, về tính chất bất ngờ và tài tình của việc thực hiện ý đồ ấy. Đối chọi với khối quân lính Áo đầy sức ỳ, hành động một cách máy móc nhưng được huấn luyện kỹ càng, những binh sĩ Ma-gi-a được luyện tập và vũ trang hết sức tồi, ở đâu cũng đưa ra một sự tính toán hết sức tinh vi, một cách sử dụng tài nghệ địa hình, một bản lĩnh biết định hướng hết sức chính xác và một sự thực hiện tuyệt đối táo bạo và nhanh chóng các kế hoạch của mình Ở đây sự vượt trội về tài nghệ chiến đấu với sự vượt trội về số quân, sự vượt trội về vũ trang và sự luyện tập quân sự. Khi ta theo dõi những cuộc hành quân táo bạo, thần tốc của các quân đoàn Ma-gi-a, thật khó mà hiểu được xem bằng

cách nào mà đội quân hầu như không được tập luyện và được vũ trang tồi ấy, chỉ có những phương tiện bổ trợ không đáng kể, lại có thể thực hiện những cuộc cơ động như vậy và thực hiện đầy đủ những cuộc cơ động ấy. Chúng tôi chỉ xin nhắc tới cuộc chuyển quân tuyệt diệu của Guếc-gây từ Pét xuyên qua các thành phố miền núi của Xlô-va-ki-a[124], tiến dọc theo dãy núi Các-pát, qua Xíp-xơ đến sông Tít-xa, và từ đó quay trở lại trận địa cách Pét 6 dặm, cũng như tới những cuộc hành quân chớp nhoáng và thắng lợi được Bem thực hiện nhiều lần qua xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a.

Những tin tức từ khu vực sông Tít-xa đến đây hôm nay, tuy không phải là những tin chính thức, nhưng được xác nhận bởi những nguồn tin hết sức khác nhau và vì vậy đáng được tin cậy nhiều hơn tất cả các bản tin chiến trường, - những tin tức ấy rốt cuộc đã cho phép chúng tôi đưa ra được một ý kiến xác định về những cuộc chuyển quân gần đây nhất ở khu vực giữa sông Tít-xa và sông Đa-nuýp.

Có thể, những cuộc chuyển quân ấy lại một lần nữa là một trong số những cuộc cơ động tuyệt diệu nhất và tài nghệ nhất chưa từng thấy trong lịch sử quân sự. Bằng một cuộc cơ động được vạch ra một cách táo bạo, tuyệt hảo và được thực hiện chớp nhoáng, cả hai vị tướng lĩnh Ma-gi-a, Guếc-gây và Đem-bin-xki (cuộc chuyển quân ấy là bằng chứng tốt nhất chứng tỏ rằng Đem-bin-xki còn chỉ huy)[235], đã gây nên một sự bối rối hoàn toàn cho một đạo quân mà nếu ở trong một trận chiến đấu nơi trống trải, chính quy, thì nhất định sẽ chiếm ưu thế đối với hai tướng lĩnh ấy, và đã đánh bật đạo quân ấy ra xa 20 dặm, phá vỡ mọi kế hoạch và thậm chí còn đe dọa cắt đứt đường rút lui của nó.

- Đã biết rõ sự bố trí gần đây nhất của hai đội quân :

Quân Ma-gi-a ở khu vực sông Tít-xa và ở phía sau nó : Guếc-gây đóng quân ở Tô-cai, Đem-bin-xki ở ngoại vi Pôn-hác và Tít-xa-phuy-rét, Phét-tơ đóng ở Xôn-nốc, Đa-mi-a-ních đóng quân ở ngoại vi Xê-ghê-đin.

Quân đội hoàng đế đóng ở phía bờ bên kia: Ram-béc-gơ bố trí quân dọc theo lưu vực sông Héc-nát đến Mi-scôn-xơ, Slích-cơ bố trí quân từ Mi-scôn-xơ đến Xéc-lết, I-ê-la-sích đóng quân từ Xéc-glết đến Kếch-ke-mét và Phê-lết-ha-da.

Guếc-gây đột nhiên rời khỏi sông Tít-xa, đi vòng (rõ ràng là qua tỉnh Dem-plen) lên phía bắc đến Ca-sau và đánh bật sư đoàn của Ram-béc-gơ (lữ đoàn của Gơ-xơ và I-a-blô-nốp-xki) ra khỏi tỉnh Sa-rô-sơ và A-bau-i. Gơ xơ và I-a-blô-nốp-xki - ít ra đó là điều mà tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc muốn - đã giữ Ê-pê-ri-e-sơ và Ca-sau, nhưng toàn bộ lãnh thổ ở ngoài ranh giới những công trình phòng thủ ấy đã sạch bóng quân lính hoàng đế. Không dừng lại lâu ở đây, Guếc-gây lại tiến quân về phía nam dọc theo Héc-nát, đồng thời vẫn tiếp tục truy kích ở phía trước số tàn quân của binh đoàn Răm-bếch, chiếm lấy Mi-scôn-xơ và sau đó quay về phía tây. Ông ấy đã băng qua Ri-ma-xôm-bát tiến về Lô-sôn-txơ và chiếm lĩnh trận địa tại sông I-pôi (Ai-pen) nằm giữa Lô-sôn-txơ và Ba-la-sa-đi-a-mát. Có tin cho biết, đội tiền phong của ông đã đến Nô-grát.

Vị anh hùng Răm-bếch đã vội vã bỏ chạy theo những con đường tồi tệ nhất qua Hát-van đến *Vai-xen* trên sông Đa-nuýp, *ở phía trên Pét bốn dặm*. Tại đấy, ông ta cho bắc chiếc cầu phao để chuyển binh đoàn của mình sang phía bờ phải sông Đa-nuýp và bằng cách đó tách mình khỏi Guếc-gây bằng con sông.

Trong khi Guếc-gây tiến quân qua ngả Mi-scôn-xơ thì Đem-bin-xki vượt sông Tít-xa ở gần Xi-bắc-ha-da, dùng lực

lượng 30 nghìn quân chọc thủng trận địa bố trí quân của Slích-cơ tại địa điểm dễ tổn thương nhất của ông ta là giữa I-a-xbê-ren và bãi chiến địa ở Ca-pôn-na[174], cắt ngang lãnh thổ bị quân địch chiếm giữ, rồi hội quân với Guếc-gây ở phía bên kia dãy núi Ma-tơ-ra.

Slích-cơ để lại một bộ phận quân của mình ở gần Hát-van (đó chính là địa điểm mà hồi tháng Hai quân Ma-gi-a đã tới) để yểm trợ cho Pét. Với bộ phận quân lính còn lại, ông ta - theo tin đồn - "truy kích" đội quân của Đem-bin-xki. Cần hiểu "sự truy kích" ấy là gì - thì điều đó hoàn toàn không thể hiểu được nếu như ông ta không tìm cách để mình bị cô lập và bị đánh bật về phía Héc-nát, đến khu vực thuần túy của người Ma-gi-a.

Trong khi đó, Đa-mi-a-ních và Phét-tơ đã đánh bật I-ê-la-sích khỏi Xê-ghê-đin và Xôn-nốc. Như ta đã biết, trước đó, I-ê-la-sích đã chiếm giữ Kếch-ke-mét và chuyển đại bản doanh của ông ta lên phía trước bốn dặm, đến Phê-lét-ha-da. Đa-mi-a-ních đã đánh đuổi ông ta ra khỏi nơi ấy, buộc ông ta phải rời bỏ Kếch-ke-mét, đánh tan quân của ông ta ở Na-đơ-quê-ruê-sơ và truy kích đến tận Xéc-lết. Theo tin giờ chót thì tuồng như I-ê-la-sích cũng đã rời bỏ cả điểm dân cư này và dời đại bản doanh của mình lùi trở lại Pi-li-xơ *cách Pét bốn dặm*.

Vậy là quân Áo đã bị đánh bật tại tất cả các điểm, và chiến trường lại nằm cách Pét mấy dặm.

Song, lần này quân Ma-gi-a đã hành động với một cấu tạo thành phần hoàn toàn khác và theo một thế trận hoàn toàn khác hơn là 6 tuần lễ trước đó, khi họ còn đóng ở ngoại vi Hát-van.

Lúc ấy, họ bố trí quân thành một tuyến, sườn bên phải tựa vào dãy núi Ma-tơ-ra, còn sườn bên trái thì dựa vào sông Tít-xa. Vào thời điểm đó họ chỉ hướng tới một mục tiêu - tạo sự uy hiếp đối với Pét.

Lần này thì tình hình lại khác. Vấn đề là giải thoát Cô-moóc-nơ khỏi sự bao vây[119] và hậu thuẫn cho cuộc khởi nghĩa ở phía hữu ngạn sông Đa-nuýp, phía sau lưng quân đội hoàng đế. Do đó, cần có sự táo bạo hơn nhiều và sự cơ động khéo léo hơn nhiều.

Quân Ma-gi-a trải ra thành hai tuyến dài gấp khúc, trong đó một tuyến chạy chếch về phía đông-bắc, còn tuyến kia thì chếch về phía đông - nam của Pét. Tuyến thứ nhất chạy từ Éc-lau và Đuên-đi-uê-sơ do Đem-bin-xki chiếm giữ đến Ba-la-sa-đi-a-mát và Nô-grát, nơi đóng quân của Guếc-gây. Trong khi Dem-bin-xki siết cuống họng của Slích-cơ và uy hiếp Pét, thì Guếc-gây đẩy Răm-bếch về phía bên kia sông Đa-nuýp và tạo ra thế uy hiếp khu vực bao vây Cô-moóc-nơ - nằm cách nó chỉ có hai ngày đường - đến nỗi người ta phải phái quân đội từ đó đi để chống lại ông ta, và do vậy sự bao vây pháo đài này đã giảm đi nhiều. Đồng thời, ông ta có khả năng lại dấy lên cuộc khởi nghĩa tại các tỉnh lân cận của người Ma-gi-a ở khu vực sông Đa-nuýp, đặc biệt là ở Gran, làm gián đoạn con đường lưu thông trên sông giữa Pét và đội quân đang bao vây và làm sống lại ở sau lưng quân Áo một kẻ thù, ít ra sẽ buộc quân Áo giảm bớt chủ lực. Trong trường hợp bị thất bại, ông ta sẽ lại có được con đường rút lui vào vùng núi ở Xlô-va-ki-a:

Nhóm quân Ma-gi-a thứ hai được bố trí về phía đông - nam Pét, một cánh của nó dựa vào sông Đa-nuýp, cánh kia dựa vào sông Tít-xa, với trung tâm ở Kếch-ke-mét, Na-đơ-quê-ruê-sơ, và giờ đây có thể đã là ở Xéc-lết. Binh đoàn quân này uy hiếp Pét từ phía khác và cũng có thể chuyển số quân bổ trợ vượt qua sông

Đa-nuýp, vào các tỉnh Stun-vai-sen-buốc và Tôn-na để hậu thuẫn cho cuộc khởi nghĩa ở đó. Chỉ cần mấy nghìn quân Hôn-vết[162] với pháo hạng nhẹ và một số kỵ binh là đủ để toàn bộ khu rừng Ba-côn, từ Đa-nuýp đến Ra-áp, bùng lên cuộc khởi nghĩa ở phía bắc sau lưng chủ lực của quân Áo, và đội quân đang bao vây Cô-moóc-nơ đã bị cô lập và sẽ cần phải phái đi cả một quân đoàn để chống lại phiến quân. Sau khi bị suy yếu đi như vậy, quân đội hoàng đế sẽ không thể kháng cự thật sự chống lại liên quân Hung-ga-ri.

Những cuộc chuyển quân nhanh chóng và táo bạo ấy được phía Hung-ga-ri tiến hành vào lúc quân đội Áo, do thời tiết xấu và do những con đường đất sét trơn lầy, đã không thể tiến lên được một bước và chỉ cơ thể đi giật lùi mà thôi !

Tuy nhiên, trong toàn bộ cuộc phối hợp này chứa đựng một điều nghiêm trọng hơn so với lần trước. Hồi ấy chỉ có những quân đoàn riêng lẻ bị đẩy đến chân tường thành phố Pét, thì giờ đây tất cả chủ lực của Áo bị dồn ép đến đó. Không nghi ngờ gì nữa, vấn đề bây giờ là chính thành phố Pét. Trong thành phố này người ta biết rõ điều đó. Các giấy bạc Hung-ga-ri *lại tăng giá*[187]. Số quân dự bị đưa đến Gô-đôn-lô (nằm cách đây ba dặm) được đưa trở về Pét, còn những xe vận tải của họ thì đã được chuyển qua sông Đa-nuýp để đưa đến Ô-phen. Các đội quân đồn trú của Pét và Ô-phen đóng trong thành và trong các trại binh đều đã ở trong tư thế sẵn sàng chiến đấu.

Nói tóm lại : từ mọi phía quân Áo đã bị dồn ép đến Pét, quân đội Ma-gi-a đã được tập trung nhiều hơn bất cứ lúc nào, Xê-ghê-đin đã được giải phóng, việc hội quân của I-ê-la-sích với quân Xéc-bi đã bị chặn đứng, khu vực bao vây Cô-moóc-nơ đã bị suy yếu, các thành phố vùng núi đang bị uy hiếp, quân du kích Xlô-va-ki-a

cả ở phía hữu ngạn sông Đa-nuýp cũng nhận được sự ủng hộ, do vậy, đối với Pét đã hình thành một sự uy hiếp lớn hơn trước rất nhiều - đó là kết quả của cuộc tấn công của bốn quân đoàn Ma-gi-a tại khu vực sông Tít-xa hướng vào cùng một tâm điểm; cuộc tấn công ấy đã được vạch ra theo một kế hoạch táo bạo và tài tình bao nhiêu thì cũng được thực hiện chính xác và nhanh chóng bấy nhiêu.

Tình hình của Bem ở *Tơ-ran-xin-va-ni-a* cũng bắt đầu sáng tỏ. Thoạt đầu, Bem đánh bại Pu-khơ-nơ và đánh bật Pu-khơ-nơ về Héc-man-stát. Ngày 10 tháng Ba, ông đã phái một đại diện mang đến đó lời đề nghị đầu hàng. Thay vì trả lời thế nào đó, viên tướng Nga ra lệnh dùng roi đánh người đại diện đó. Sau hành động này, ngày 11 Bem mở cuộc tấn công và đã chiếm được thành phố này. Người ta đã thẳng tay với quân Nga; một ủy ban cách mạng đã được thành lập, và nhiều lính Cô-dắc đã bị treo cổ. Pu-khơ-nơ bỏ chạy đến Va-la-ki, còn viên tướng người Nga thì tuồng như đã ở lại. Ngày 14 Bem xuất quân theo hướng Crôn-stát. Vào thời điểm đó có 40 - 50 nghìn quân Nga đã tiến qua Rô-téc-tuốc-mơ và con đường xuyên núi Tếch-xbuốc (ở cạnh Crôn-stát) tấn công vào quân của Bem, và nhờ có ưu thế quân số đông gấp đôi, họ đã làm cho Bem bị thất bại. Bem đã rút lui sang lãnh thổ của người Xê-cle-rơ[117]. Chuyện năm sĩ quan Ba Lan bị treo cổ đã được xác nhận; họ của những sĩ quan ấy là: Bin-xki, công tước Vô-rô-ne-xki, Đu-man-xki, Pô-đa-lét-xki và Vrôn-xki. Ngoài ra, có tin đồn rằng quân Nga còn treo cổ thêm gần 70 sĩ quan và hạ sĩ quan. Không thấy lặp lại tin đồn về việc Bem bị đẩy về xứ Va-la-ki; tin đồn khác nghe cũng có vẻ hoang đường gần như thế, nói là ông ta đã chạy sang quân đội Ma-gi-a ở khu vực sông Tít-xa. Nỗi khiếp sợ mà danh tiếng của Bem gây

ra cho các viên tướng Áo to lớn đến mức giờ đây, họ khẳng định rằng tuồng như chính Bem đã soạn thảo kế hoạch vượt sông Tít-xa và đích thân chỉ huy cuộc vượt sông ấy.

Từ Ba-nát không có gì mới, ngoài tin nói rằng Ru-ca-vi-na *đã đồng ý với mọi đòi hỏi* của vị đại giáo chủ[1*] *liên quan đến dân tộc Xéc-bi*.

Cô-moóc-nơ và Pê-téc-vác-đai-nơ vẫn đứng vững. Ven-đen đã đích thân lên đường đến pháo đài Cô-moóc-nơ. Nous verrons![2*]

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 5 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 265, 6 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1*- Rai-a-trích. Xem tập này, tr. 377-379.

2*- Chúng ta hãy chờ xem!

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Không nhận được gì mới từ chiến trường cả. Riêng từ Tơ-ran-xin-va-ni-a có hai bản tin tiếng Ma-gi-a do Bem đích thân ký và đăng trên báo chính thức "Közlöny" ở Đê-brét-xen:

"1. Đại bản doanh ở Héc-man-stát, ngày 15 tháng Ba. Trong bức thư của tôi đề ngày 13 tháng Ba, tôi có diễm phúc báo cáo rằng tôi đã cử một đội quân tới khe núi Rô-téc-tuốc-mơ (Vuê-ruê-stơ-rôn) để cố hết sức cắt đứt mọi thông tin với Va-la-ki. Song đội quân đó không thể tiến xa, vì ở Phrê-cơ có toàn bộ quân đội Áo án ngữ, và chỉ cách khe núi có một dãy núi, từ hai sườn nó uy hiếp các đội quân của tôi trong trường hợp tiến lên. Sau khi vẫn chiếm được khe núi ấy bằng vận động vu hồi, tôi không chỉ giữ nó, mà đồng thời có thể đẩy lùi đối phương về phía Crôn-stát, từ đó dù nó có ý định chạy đến Va-la-ki, nó sẽ rất chật vật vượt qua dãy núi Các-pát. Tôi sẽ bắt đầu chiến dịch ấy ngay hôm nay. - Hôm qua chúng tôi lại bắt được viên sĩ quan tham mưu, đại tá Cô-pét. Tên của hai sĩ quan tham mưu bị bắt từ trước: nam tước Béc-ghéc (trung tá) và Tai-shéc (thiếu tá).

Việc chiếm Héc-man-stát đã đem lại cho chúng ta những mối lợi vô giá, vì ở nhiều nơi chúng tôi đã chiếm được nhiều vũ khí và đã cắt đứt thần kinh sinh tồn của kẻ địch.

2. Đại bản doanh ở Rô-téc- tuốc-mơ (Vuê-ruê-stơ-rôn), ngày 16 tháng Ba. Những hoạt động hôm qua của tôi nhằm đẩy quân Nga ra khỏi khe núi Rô-téc-tuốc-mơ đã giành được thắng lợi quan trọng: ngay tối hôm ấy, lúc 11 giờ quân Nga đã bị đánh bật khỏi trận địa bố phòng kiên cố ấy. Không thể ăn mừng "ngày 15 tháng Ba" - ngày sinh nền tự do của các dân tộc[236] - một cách xứng đáng hơn. Hôm nay lúc 5 giờ chiều quân Nga đã tháo chạy bán sống bán chết. Bốn tướng Áo: Pu-khơ-nơ, Phéc-xman, Glê-đơ và I-ô-vích đã chật vật lắm mới chạy tới Va-la-ki cùng với ba đại đội. Tôi đích

thân nghiên cứu rất kỹ khe núi Rô-téc-tuốc-mơ và đã thi hành những biện pháp khiến quân Nga chưa chắc xâm nhập được vào đây một lần nữa. Một bộ phận khác trong đội quân của tôi, tôi đã phái đi truy kích quân Áo, mà theo lời khai của tù binh, đang hết sức hoang mang và nhốn nháo chạy về Crôn-stát. Lực lượng cơ bản của họ hiện ở Phô-ga-ra-sơ, song đội hậu vệ vừa mới rời bỏ Phre-cơ. Kẻ địch đã phá hủy những chiếc cầu trên sông Ôn-tơ sau khi đi qua làm cho cuộc truy kích kiên quyết của chúng tôi chậm lại một thời gian nào đó. Giờ đây, sau khi cầu được khôi phục, tôi lại hết sức kiên quyết tiếp tục truy kích kẻ thù. Tôi dự tính sau 3-4 ngày sẽ chiếm được Crôn-stát, một phần tiêu diệt, một phần phân tán quân đội Áo và dù sao cũng làm cho nó không thể xâm phạm nền an ninh nội bộ của nước này. Sau đó sẽ đuổi một cách dễ dàng hơn những băng nhóm Va-la-ki lẻ tẻ còn hành động. *Tái bút.* Sau khi chiếm được Crôn-stát, tôi sẽ lập tức cùng toàn bộ quân đoàn tiến sang Hung-ga-ri".

(Như bạn đọc của chúng tôi đã biết[1•], tướng Bem đã không có may mắn chiếm được Crôn-stát[237].)

Những thắng lợi mới của các quân đoàn Ma-gi-a đã cổ vũ những người cách mạng ở Pét đến mức nào, bài tin sau đây của tờ "Deutsche Allgemeine Zeitung" chứng tỏ điều đó:

"*Pét*, 30 tháng Ba. Ở đây xem ra có một *ủy ban bí mật gần bó với chính phủ cách mạng Đê-brét-xen*. Thí dụ, đặc biệt, hàng ngày trên các đường phố người ta tìm thấy nhiều biểu ngữ bằng tiếng Hung-ga-ri chứa đựng không chỉ những bản tin quân sự của chính phủ Đê-brét-xen, mà cả những mệnh lệnh và chỉ thị của chính phủ đó. Về việc Bem chiếm Héc-man-stát người ta được biết qua những biểu ngữ đó vào ngày 22 tháng Ba. Cảnh sát *vẫn chưa lần được* tung tích của nguồn tin bí mật đó. Nếu tin vào một biểu ngữ mà hôm qua đã truyền bá với số lượng rất nhiều bản, thì ngày 23 tháng Ba pháo đài A-rát đã bị quân của trung tá Hung-ga-ri là Ga-lơ tấn công đánh chiếm. Viên tư lệnh hoàng gia chỉ huy pháo đài, phó nguyên soái nam tước Béc-ghéc dường như có diễm phúc chạy trốn được. Tổng đốc, tổng tư lệnh pháo binh, nam tước *I-ê-la-sích đang ở tại đây* [2•]... Xem ra người ta *đã từ bỏ* kế hoạch tiến quân đến Xê-ghê-đin. Vùng chiến sự *đã dịch chuyển đến gần Áo hơn trước khoảng 40 dặm*, do đó quân Ma-gi-a đã giải phóng được một vùng lãnh thổ rộng khoảng 300 dặm vuông. Quân đội nhà vua đâu đâu cũng *chỉ phòng thủ mà thôi*. Trong hàng ngũ sĩ quan ngự trị quan

---

1• Xem tập này, tr. 399.

2• Trên báo chỗ này bị trống do in hỏng.

niệm đinh ninh rằng *không có viện binh đáng kể thì chưa chắc có thể giành được thắng lợi có tính chất quyết định.* - Hôm qua cộng đồng người Do Thái sở tại bị phạt 40 nghìn gun-đen vì hai người Do Thái bị buộc tội tiếp tế cho Đê-brét-xen. - Đại tá Ho-rơ-vit đã tiến quân đánh Bai-i-a bị 4 nghìn người khởi nghĩa chiếm. Nhiệm vụ của ông là giải phóng tuyến Da-nuýp và tiêu diệt những chiếc tàu mà nghĩa quân sử dụng".

Từ đó thấy rằng, sau ba-bốn lần tập kích Tít-xa, I-ê-la-sích lần thứ năm rút lui về Pét, và như trước đây người ta cho rằng không thể vượt sông Tít-xa ở Xôn-nốc để tiến về Xê-ghê-đin, bây giờ người ta cũng cho rằng không thể chiếm Xê-ghê-đin được. Nhưng cuộc rút lui nhiều lần đó chính là "những vòng nguyệt quế" của "tổng đốc I-ê-la-sích cao quý". "I-ê-la-sích khốn khổ, tờ "Kölnische Zeitung" đáng thương".

Ông Ven-đen đã gửi cho đồn Cô-moóc-nơ [119] một lời tuyên bố đáng sợ mà thực chất của nó, nếu không tính đến một đống từ ngữ nghe rất kêu, là thế này:

"Do đó, tôi cho thêm thời hạn mười hai giờ cho mỗi người để trở lại đứng dưới cờ của vua. Sau khi hết hạn đó tôi sẽ tiếp tục phá hủy Cô-moóc-nơ chừng nào tôi còn dù chỉ một người lính có khả năng chiến đấu và chừng nào đại bác của tôi còn đạn, và chúa sẽ phù hộ tôi! Ngoại ô Cô-moóc-nơ, 26 tháng Ba 1849".

Tin đồn về việc quân Nga xâm nhập Ga-li-xi bị bác bỏ quyết liệt.

Những bản tin quân sự-dã chiến nói: chúng ta vẫn chưa có những tin tức *đáng yên lòng* (!!!) từ Hung-ga-ri.

Theo thư gửi từ Giát-xư tới, ở Môn-đa-vi-a người ta đang tiến hành chuẩn bị ráo riết cho một cuộc chiến tranh nào đó, vì từ khắp nơi quân Nga đang kéo đến và từ ngày này sang ngày khác người ta chờ đợi tướng Pa-xkê-vích.

Tờ "Neue Oder-Zeitung" hôm nay công bố một tài liệu xuất phát từ viên cựu thẩm phán tối cao Hung-ga-ri, đại công tước *Xtê-phan*. Qua tài liệu này, người ta thấy rằng chính sách phản

bội đối với Hung-ga-ri hiện đang được thi hành trong thực tiễn đã được suy tính và hoạch định ngay trong tháng Ba năm ngoái. Tài liệu đó nói:

"Tâu bệ hạ! Tình hình hiện nay ở Hung-ga-ri nguy hiểm đến mức mỗi ngày đều có thể xảy ra một cuộc bùng nổ cực mạnh. Ở Pét đang ngự trị tình trạng vô chính phủ. Các Ủy ban an ninh [238] đã chiếm lấy chức năng nhà đương cục và chỉ có Hội đồng toàn quyền [233], dưới sự quản lý cương quyết của bá tước Di-tri, là duy trì dù chỉ là cái vẻ quyền uy (ngân khố hoàng gia hầu như đã mất mọi ý nghĩa). Tầng lớp quý tộc

(qua đoạn tiếp theo đây có thể rút ra kết luận rằng đây là nói về nông dân, vì ngay cả trước đó các nhà quý tộc cũng đã hưởng quyền)

ở nhiều địa phương đang nổi dậy để thực tế giành quyền.

Trong tình hình không bình thường và nguy hiểm đó, tất cả mọi người đều chờ đợi sự cứu vãn từ việc thành lập nội các có trách nhiệm hiện đang được tiến hành[239].

Vì việc thực hiện cả kế hoạch này chúng tôi cũng coi là một tai họa, nên nảy sinh câu hỏi: trong số các tai họa thì tai họa nào nhỏ hơn?

Tôi xin thử trình bày vắn tắt ba cách thức mà *chỉ* nhờ có chúng, tôi *mới* có thể hy vọng đạt được cái gì đó ở Hung-ga-ri. Cách thức thứ nhất sẽ là: rút tất cả mọi lực lượng vũ trang ra khỏi đất nước, đẩy đất nước đến chỗ hoàn toàn kiệt quệ, trở thành những người thụ động quan sát cảnh đốt phá, cũng như quan sát cuộc đấu tranh giữa giai cấp quý tộc và nông dân.

Cách thức thứ hai sẽ là đi vào đàm phán về việc sửa đổi pháp luật với bá tước Bát-ti-a-ni (ông này bây giờ là người anh hùng duy nhất trong con mắt của nhân dân, nhưng nếu chúng ta chậm trễ thì ngôi sao của ông ta có thể lu mờ) để cứu vãn tất cả những gì còn có thể cứu vãn. Nhưng cần biết trước xem có thể làm được gì trong trường hợp ông này, do bất mãn về điều gì đó, sẽ phải từ chức.

Cuối cùng, cách thứ ba là: lập tức tạm thời gạt bỏ ủy viên hoàng gia được trao những quyền hạn đặc biệt khỏi chức vụ thẩm phán tối cao và cử ông ta đến Prê-xbuốc và có một lực lượng quân sự to lớn đi kèm, ở đấy ông này sau khi giải tán hội nghị[240] sẽ đi đến Pét và sẽ cai trị ở đấy bằng bàn tay mạnh chừng nào hoàn cảnh đòi hỏi phải làm thế.

Tôi sẽ không giấu giếm. cách thức thứ nhất làm bản thân tôi sợ hãi. Sẽ là vô đạo đức và có thể không xứng đáng với chính phủ nếu hoàn toàn vứt bỏ thần dân của mình - mà một bộ phận trong số họ vẫn còn có thiện ý - và đem hy sinh họ cho tất cả mọi nỗi khủng khiếp của cuộc khởi nghĩa (!). Ngoài ra. tấm gương mà khối quần chúng tàn bạo. không gì có thể kiềm chế được. đã nêu cho những tỉnh khác sẽ có ảnh hưởng tai hại.

Thế nhưng cách thức thứ hai là tốt. và tuy thoạt nhìn tưởng như nó dẫn đến khuynh hướng ly khai. nhưng trong thời điểm này đó là biện pháp duy nhất để bảo tồn tỉnh ấy với điều kiện là các ngài mới được bổ nhiệm sẽ có khả năng hoàn toàn ảnh hưởng đến phong trào trong nước. điều này quả thực giờ đây không thể khẳng định trước một cách hoàn toàn chắc chắn. Còn khi có thời cơ thuận lợi hơn thì nhiều cái mà bây giờ có thể dẫn đến khuynh hướng phân liệt lại sẽ có thể được thay đổi. Tôi không biết có thể đạt được cái gì đó hay không bằng cách đàm phán nghiêm túc thông qua Bát-ti-a-ni và Dê-ác. và chỉ thông qua họ - vì nếu họ tham gia các cuộc tranh luận ở Prê-xbuốc[241].thì có thể lo sợ tất cả mọi điều. Đồng thời với tư cách người đầy tớ trung thành của nhà nước. tôi mạnh dạn xin bệ hạ chú ý điều hết sức quan trọng sau đây: cái gì sẽ xảy ra nếu trong trường hợp đàm phán không thành. Bát-ti-a-ni sẽ quyết định đánh liều tất cả và xin từ chức?

Ở đây tôi coi bổn phận của mình - không thổi phồng. mà theo đúng sự thực - là nhận xét rằng đối với trường hợp ấy cần phải chuẩn bị để có thể dùng lực lượng vũ trang để đáp lại những cuộc biểu tình nhất định sẽ được thanh niên Prê-xbuốc và một bộ phận tầng lớp quý tộc tổ chức ở dọc sông Đa-nuýp. cũng như trên con đường từ Prê-xbuốc đến Viên. Trong trường hợp này sẽ còn lại cách thức thứ ba. với điều kiện là không thiếu quyết tâm lẫn khả năng để vận dụng nó. Cách thức thứ ba này phải được vận dụng rất nhanh. Nhưng ở đây nảy sinh bốn câu hỏi:

a) Tiền có đủ hay không? Do đó. có khả năng phái đến Hung-ga-ri những lực lượng quân sự lớn hơn. mà tôi hiểu ít ra là 40-50 nghìn người hay không?

Hoặc

b) có sẵn những lực lượng ấy hay không và có thể nhanh chóng tập trung chúng hay không? Rồi thì.

c) có hay không có một phái viên hoàng gia có ý muốn đảm nhận việc đó và có năng lực thực hiện nó hay không? và cuối cùng.

d) liệu có thể tin rằng để đạt được mục đích mong muốn thì cách thức này sẽ là đủ hay không. sau này. vào mùa đông có xảy ra việc dàn hòa và những tình thế tập khác [242] có vẫn yên tĩnh hay không sau khi biết chuyện này? Có cần phải giữ lại những lực lượng quân sự lớn hơn ở Ga-li-xi. I-ta-li-a không?

Nếu đối với tất cả những câu hỏi đó mà tôi không giải quyết nổi trong tình thế hiện nay của tôi - có thể đưa ra được lời giải đáp thuận lợi, do đó việc thực hiện tất cả những điều ấy sẽ trở nên có thể làm được mà không phạm những sai lầm và sơ suất mà mãi sau này mới có thể phát hiện, - thì tôi không có gì để phản đối việc thực hiện kế hoạch đó, có tính đến điều kiện là cố gắng thỏa thuận với bá tước Bát-ti-a-ni sẽ được thực hiện và, ngoài ra, sẽ tìm hiểu rõ ý kiến của các quan chức cao cấp của đất nước được ủy quyền cho trường hợp này.

Tôi công khai thừa nhận rằng với tình hình hiện nay tôi phải tán thành cách thức thứ hai và tôi tin - tuy tôi chưa thảo luận việc này với họ - rằng những đại biểu xứng đáng nhất của đất nước cũng giữ ý kiến như vậy. Về vị thẩm phán tối cao Mai-lát thì tôi khẳng định điều này.

Còn nếu bệ hạ, sau sự tìm hiểu sáng suốt, sẽ coi cách thức thứ nhất hoặc cách thức thứ ba là hợp lý hơn thì chắc chắn, theo luật lệ hiện hành và theo tập quán đã được thiết lập, xin bệ hạ hạ cố cho biết trong trường hợp đó tôi nên ở lại Viên hay là đi tới một địa phương nào khác.

Thần dân hết sức ngoan ngoãn của bệ hạ.

Xtê-phan m. p. [1*]

Viên, 24 tháng Ba 1848"

Chúng tôi tránh mọi điều suy luận về văn kiện này, tự nó thực sự nói lên tất cả. Trên lề bản gốc có những điều ghi chú do đại công tước Xtê-phan tự tay viết và của nơi gửi đi: Stephanus, 23 tháng Ba 1848 và Kiads Marcz 24 - èn 1848 (nghĩa là gửi đi ngày 24 tháng Ba 1848).

Chúng tôi xin dẫn thêm những tin tức sau đây lấy từ những báo nhận được sáng nay:

Làng A-xốt nằm trên đường đi Hát-van cách Pét 4 dặm đã bị quân Ma-gi-a chiếm. Song ngay hôm sau họ đã rời làng ấy, đi tiếp theo hướng tới Nô-grát và Va-gơ. Sự xuất hiện đột ngột quân đội của Guếc-gây ở khu vực sông Ai-pen lại cổ vũ du kích Xlô-va-ki

1*- manu propria : tự tay viết

đến mức họ tiến hành đột kích đến tận biên giới Mô-ra-vi.

Gơ-xơ và I-a-blô-nốp-xki đang có mặt ở Vai-xen. Do đó, tin tức nói rằng trong cuộc đấu tranh với Guếc-gây, họ tiếp tục giữ Ê-pê-ri-e-sơ và Ca-sau là tin *sai lệch*. Như vậy, toàn bộ Xíp-xơ, thậm chí toàn bộ vùng Thượng Hung-ga-ri lại do quân Ma-gi-a chi phối, còn quân đội nhà vua chỉ giữ biên giới phía tây và biên giới phía nam, cũng như địa bàn giữa sông Đa-nuýp và sông Đra-va sát với các vùng phụ cận của Pét.

Tổng đốc I-ê-la-sích. - báo "Người quan sát" ở Pét "Figyelmezõ" viết, - không chỉ là người anh hùng. mà còn là *nhà ngoại giao tinh tế*. Ông ta đã gây ra một sự tán dương nhiệt liệt ở Kếch-ke-mét. Sau khi tập hợp những toán người Di-gan từ Quê-ruê-sơ và Kếch-ke-mét. ông ta cầm đầu đoàn người này đi khắp thành phố dưới âm thanh của những làn điệu Hung-ga-ri độc đáo nhất và cổ vũ toàn thể dân cư bằng cách đối xử theo kiểu đích thực Ma-gi-a đến mức tất cả đều nói: "Chúng tôi sẵn sàng đi theo tổng đốc I-ê-la-sích. dù là đến Tít-xa!!"

Tổng đốc I-ê-la-sích ngày càng mang bộ mặt hài hước và Đông Ki-sốt.

Tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc dẫn ra sự thực sau đây, cái sự thật một lần nữa chứng tỏ tính chất đích thực cách mạng của cuộc chiến tranh Hung-ga-ri:

"Trong khi bá tước trẻ Ê-xtéc-ha-di là người chỉ huy pháo đài Cô-moóc-nơ. và trong trường hợp pháo đài này thất thủ. ông ta sẽ chẳng khác gì kẻ phản quốc và chắc chắn cái chết chờ đợi ông ta thì bá tước già Ê-xtéc-ha-di. bố của ông ta. đã gửi đến cho quân đội đang vây hãm Cô-moóc-nơ 160 ây-me[243] rượu vang để nâng cao tinh thần trước cuộc xung phong!"

Do Ph.Ăng-ghen viết khoảng ngày 6 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 266. 7 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Hôm nay chúng tôi nhận được những tin tức đáng mừng. *Những bản tin của Bem* mà hôm qua chúng tôi thông báo đã hoàn toàn được khẳng định.

Bem đã đánh bật khỏi Tơ-ran-xi-va-ni-a những đơn vị quân Nga từng chiếm Hét-man-stát, đã tiêu diệt quân đội Áo và đang tiến đến Crôn-stát. Pu-khơ-nơ và các tướng lĩnh của ông ta đã chạy về Va-la-ki.

Ngày 11 Bem chiếm Héc-man-stát và đánh tan quân Nga đến mức chỉ có hai nghìn người trong số họ chạy được về Va-la-ki qua khe núi Rô-téc-tuốc-mơ. Số còn lại từ 2 đến 6 nghìn người (ở đây các thông báo có mâu thuẫn) đã bị tiêu diệt một phần, một phần bị bắt làm tù binh. Ngày 12 và 13 Bem truy kích quân Nga theo hướng khe núi:

Trong lúc đó ông già Pu-khơ-nơ bất hạnh xuất phát từ Mê-đi-a-sơ đi truy kích Bem. Ông ta đến được Héc-man-stát, muộn đúng 15 giờ và bố trí quân đội của mình ở Phre-cơ trên sông A-ha-ta ở phía cách Héc-man-stát và Rô-téc-tuốc-mơ. Ngày 15 tháng Ba Bem hoàn toàn đánh bật quân Nga khỏi khe núi, còn ngày 16 thì tiêu diệt quân đội Áo. Ông già Pu-khơ-nơ đã rơi vào bệnh ấu trĩ và các tướng lĩnh của ông ta là Phéc-xman, Ghê-đê-ôn và Suốc-tơ cùng với ba đại đội cũng được cứu thoát ở Va-la-ki. Quyền chỉ

huy quân đoàn đã bị đập tan do thiếu tướng Ca-li-a-ni tiếp nhận; ông ta cùng với quân của mình chạy tán loạn đến Phô-ga-ra-sơ trên sông A-lu-ta cách Héc-man-stát 8-10 dặm.

Bem củng cố khe núi Rô-téc- tuốc-mơ đến mức quân Nga, như ông ta cam đoan, sẽ không đi qua được đây nữa. Sau đó ông ta lập tức ngoặt về Crôn-stát và hy vọng chiếm nó sau 3-4 ngày. Quân Nga lập tức phái một quân đoàn mạnh (nghe nói có 20 nghìn người với 50 khẩu đại bác) tới Tơ-ran-xin-va-ni-a theo đường vòng qua Va-la-ki, chắc sẽ tới nơi quá muộn, và có thể Bem sẽ còn chiếm được và củng cố các đèo Tếch-xbuốc, Tô-mô-sơ và Bô-kha (cách Crôn-stát 2-3 dặm) trước khi quân Nga tới. Quân Nga dự tính gặp ở đây một sự chống cự mạnh mẽ và hoàn toàn không tin vào thành công, bằng chứng về điều này là việc họ phái đến Tơ-ran-xin-va-ni-a quân đoàn chiếm đóng thứ hai qua Bu-cô-vi-a.

Việc chiếm Héc-man-stát có ý nghĩa rất lớn đối với Bem. Tất cả các kho vũ khí, đạn dược và lương thực thực phẩm của quân đội Pu-khơ-nơ đều được bố trí ở đây. Tất cả những cái đó đều đã rơi vào tay ông ta, và một viên tướng khởi nghĩa khéo léo, năng nổ như Bem, người tuyển mộ được binh sĩ cho quân đội mình một cách dễ dàng như thế, sẽ sử dụng được rất tốt vũ khí đó.

Bằng việc chiếm Crôn-stát, Bem đã hoàn thành việc chiếm Tơ-ran-xin-va-ni-a. Ông ta hứa rằng sau khi tiến hành chiến dịch đó, ông ta sẽ cùng đội quân mình tiến đến Hung-ga-ri. Nếu ngay cả quân Nga, đang dốc hết công sức để trả thù về thất bại của mình, sẽ ngăn cản ông ta tới được Tít-xa, thì Bem đang tiến quân một cách nhanh chóng vẫn sẽ đủ sức xâm nhập Ba-nát, nghĩa là đến chính cái nơi mà sự có mặt của ông ta có thể có tính chất quyết định.

Để không nảy sinh bất cứ sự nghi ngờ nào về tính chân thực của những thông báo *đến với* chúng tôi ấy, hơn nữa đến *đồng thời từ tất cả mọi phía*, chúng tôi xin dẫn ra ở đây mấy dòng đáng buồn, trong đó bản thân *tờ báo chính thức "Wiener Zeitung"* loan báo:

"Theo thông báo từ Bu-ca-rét, tổng tư lệnh pháo binh[103] Pu-khơ-nơ ngày 19 tháng Ba đã có mặt ở Rum-nich (Va-la-ki). Bem đã chiếm Rô-téc-tuốc-mơ, còn quân Nga thì đã giữ chế độ cách ly. Giao thông viên đến từ Crôn-stát, ngày 26 tháng Ba đem đến Tréc-nô-vít-xơ tin tức nói rằng quân đoàn hoàng gia Tơ-ran-xin-va-ni-a, sau khi đến muộn để rút bỏ việc vây hãm Héc-man-sát, đã rời đi và di chuyển đến Crôn-stát để yểm trợ cho nó. Tổng tư lệnh pháo binh Pu-khơ-nơ vì ốm nên đã chuyển việc chỉ huy quân đoàn cho thiếu tướng Ca-li-a-ni, còn bản thân ông ta thì cùng với ban tham mưu quân đoàn trở về Rum-pích".

Do đó, những bản tin quân sự-dã chiến nói về sự xâm nhập của hai cánh quân Nga qua đường đèo Rơ-téc-tuốc-mơ và Tếch-xbuốc là *hoàn toàn sai lệch*. Thật bất hạnh cho báo "Kölnische Zeitung", những tin báo ấy không phải do các báo Ma-gi-a, mà đích thực do báo của hoàng gia truyền đạt. Trái lại, "những chuyện đơm đặt của Ma-gi-a" đã hoàn toàn được chứng thực.

Bây giờ chúng tôi xin chuyển từ Tơ-ran-xin-va-ni-a đến *Ba-nát*. Ở đây ngày 16 - 18 những người Ma-gi-a ở Xê-ghê-đin và Tê-rê-di-ô-pen đã bị thất bại khốc liệt ở Ca-ni-gia trên sông Tít-xa rước quân Xéc-bi. Theo lời đồn, sau đó họ đã xâm nhập vào Ba-nát và sau khi đến Xen-ta, họ đã gây ra ở đó những cảnh hoang tàn ghê gớm. Do thất bại đó mà đại giáo chủ [1*]lại tuyên bố triệu tập dân binh khắp xứ Vô-ê-vô-đi-na. Song, những thông báo gần đây nhất từ những địa phương ấy (Dem-lin ngày 25 tháng Ba) lại nói về thắng lợi mới của quân Xéc-bi đối với quân Hung-ga-ri, nhờ thế mà họ dường như lấy lại được những vị trí có lợi trước đây.

1* - Rai-a-trích

Ba-i-a ở hạ lưu sông Đa-nuýp vẫn còn bị một đội nghĩa quân chiếm giữ. Đại tá Ho-rơ-vát đã nhận được lệnh đánh bật họ ra khỏi đó, và sau khi tiêu diệt các tàu của nghĩa quân thì phải dọn sạch sông Đa-nuýp. Những chiếc thuyền kẻ cướp đó rõ ràng chính là nguyên nhân khiến đại lý của công ty tàu thủy ở đấy đã bị khước từ đơn xin mở đường giao thông tàu thủy trên sông Đa-nuýp đến Ét-xéc.

Song Ho-rơ-vát đã trở về tay không. Rõ ràng ông ta chỉ đến được Ki-squê-ruê-sơ (cách Ba-i-a 8-10 dặm).

Từ *Tít-xa*, hôm nay chúng tôi có rất ít tin tức. Cánh quân Áo đánh bạo tiến đến Lô-sôn-txơ đã bị bộ binh tấn công[162] và hoàn toàn bị tiêu diệt. Tại một trong những kho lương thực của hoàng đế gần Gô-đôn-lô (cách Pét ba dặm) mưa đá làm hư hỏng một số khá lớn lương thực dự trữ. Về tình hình ở vùng này có thể xét đoán căn cứ theo những lời than vãn sau đây của phóng viên ở Viên của báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen":

"Vấn đề Hung-ga-ri này làm cho tôi rất lo ngại, và dù tôi có là bộ trưởng đi nữa thì nó cũng sẽ làm cho tôi mất ngủ. Các bạn có tin hay không nếu tôi nói với các bạn rằng *Vin-đi-sơ-grét-xơ thực tế đã bị gạt khỏi quyền chỉ huy?* Tình hình đã đi tới chỗ là các *kế hoạch tác chiến ở Ca-pôn-na đã được gửi tới Ôn-mút-xơ* cho hoàng đế[174], để *trình bày một cách thực sự sáng rõ sự bất tài của vị nguyên soái.* Ở Cô-moóc-nơ các sĩ quan đã triệu tập hội đồng quân sự của chính họ, và cần phải có nghị lực của Ven-đen và sự tin cậy đã được thử thách của quân đội đối với ông ta để trừ bỏ sự bất đồng thừa thãi ấy. Dự đoán tối hôm nay Ven-đen sẽ quay trở lại và, do đó, tối mai chúng tôi đã có thể đọc thông báo về các hoạt động quân sự ở Cô-moóc-nơ; mong rằng thông báo ấy sẽ tốt đẹp, song tôi không dám hy vọng vào điều đó".

Bài tin in thạch ở Viên [175] báo tin rằng Đem-bin-xki cùng với quân đoàn *đã vượt sông Đa-nuýp* ở phía hạ lưu Pét và *đang uy hiếp Stun-vai-sen-buốc*. Chúng tôi tạm thời bỏ ngỏ vấn đề này. Về việc các đơn vị quân Ma-gi-a sẽ phải vượt sông Đa-nuýp ở vùng

này, chúng tôi đã nói cách đây mấy hôm[1•]; hoàn toàn có thể họ đang uy hiếp Vai-xen-buốc, nhưng chưa thể xác định chính xác ở đây chỉ có quân du kích hay là những quân đoàn lớn. Dù sao cũng có thể phỏng đoán rằng người chỉ huy họ không phải là Đem-bin-xki, vì theo tin giờ chót, ông ta cùng quân đội của ông đang ở xa hơn về phía bắc, ở Dát-va và dãy núi Ma-tơ-ra.

Ông Ven-đen đã đem từ doanh trại Cô-moóc-nơ[119] tới một thông báo dài về hoạt động đánh pháo đài này, mặc dầu câu cú bay bướm và những chỗ viết không rõ ràng, thông báo này nghe hoàn toàn không đáng yên lòng đối với quân đội nhà vua. Hoàn toàn không có triển vọng chiếm được pháo đài. Chỉ có bản liệt kê khô khan những địa điểm xảy ra sự kiện từ trước đến nay. Chúng tôi xin dẫn ra một đoạn trích thông báo đó.

"Mùa hè năm 1848, Cô-moóc-nơ được trang bị hoàn toàn mới khoảng ba trăm khẩu đại bác, cũng như được cung cấp lương thực thực phẩm dùng đủ ít ra là một năm. Tháng Chín quân Ma-gi-a đã giương cờ xanh - đỏ - trắng trên pháo đài[244] và trao quyền chỉ huy cho nam tước Ê-xê-nác. Vào thời điểm này, quân đồn trú trong pháo đài gồm những đơn vị sau đây: 6 đại đội của A-lếch-xan-đrơ, 2 đại đội bộ binh Phổ[245], 8 tiểu đoàn bộ binh, 700 lính bộ pháo binh và 2 đại đội kỵ binh Áo đã chuyển sang phía kẻ địch. Tất cả mọi cố gắng tấn công pháo đài - và đông đảo quân dưới sự chỉ huy của Vin-đi-sơ-grét-xơ - đều bị thất bại; việc bao vây pháo đài bắt đầu vào tháng Giêng, trong thời gian tiến quân đến Lê-ô-pôn-stát bị coi là không hợp lý nên đã dừng lại, và mãi khoảng 10 tháng Ba quân Áo mới thực sự tấn công. Từ Viên đã gửi tới đó những thứ cần thiết để bao vây, đại bác và những đơn vị kỹ thuật, và tất cả đều vô ích, vì thời tiết xấu và đường sá khó đi đã ngăn cản việc vận chuyển, cũng như việc bố trí các khẩu đại bác. Ngày 24 tháng Ba, 42 khẩu đại bác cỡ mười hai và mười tám pao, moóc-chi-ê và hức kích pháo đã khai hỏa sấm sét từ Dan-đơ-béc bắn vào pháo đài. Quân bị bao vây đã đáp lại bằng hỏa lực mạnh và đặc biệt ngày 31 tháng Ba đã cố gắng ngăn cản việc bố trí các khẩu đội pháo; ngày hôm ấy quân bao vây đã bắc cầu qua sông Da-nuýp cạnh Nê-mét-Éc-sơ. Phó nguyên soái của Áo là Xi-mu-nít-xơ

1• Xem tập này, tr. 397.

cùng ngày hôm ấy bắt đầu bao vây Cô-moóc-nơ chặt hơn; ông ta phái một đơn vị quân đội đi dọc sông Va-gơ. sau khi họ đã bố trí xong. các đồn bốt của quân bị bao vây đã dùng hỏa lực súng trường mạnh gây tổn thất nặng nề cho lữ đoàn của Xô-xai. - Những tổn thất mà hỏa lực của quân Hung-ga-ri tiếp diễn từ 10 giờ sáng đến 4 giờ chiều. đã gây ra cho phân đội quân địch đã vượt qua sông Đa-nuýp. tất nhiên được các cơ quan ngôn luận chính thức xác định là rất không đáng kể. Đồng thời lữ đoàn của Vây-glơ chia làm ba phân đội cùng tiến gần đến công sự đầu cầu trên sông Va-gơ. trong khi một đội quân lưu động do Crêm-vin chỉ huy đã thành lập đội quân dự bị. Phân đội thứ nhất đã tiến tới Vát-phôn-đrê bị quân Hung-ga-ri đốt cháy. phân đội thứ hai tiến tới hàng rào bố phòng xây bằng gạch. phân đội thứ ba tiến theo bờ trái sông Đa-nuýp qua Li-xa đến tháp thuốc súng. nơi hỏa lực có cường độ mạnh nhất. Những tổn thất mà quân Áo gánh chịu trong chiến dịch này rất đáng kể. - Như vậy. phía tây. phía bắc và phía đông Cô-moóc-nơ đã bị tuyến hỏa lực bao vây; từ Dan-đơ-béc. 42 khẩu đại bác bắn phá pháo đài và công sự đầu cầu trên sông Đa-nuýp. Ban đêm 4 khẩu đại bác 24 pao vượt qua công sự đầu cầu. bắn pháo đài bằng đạn cháy. Trong ngày 1 tháng Tư có thêm 12 khẩu đại bác hạng nặng và hai khẩu moóc-chi-ê sáu mươi pao đến. được dỡ xuống đặt đối diện với Nê-mét-Éc-sơ".

Điều tích cực duy nhất trong thông báo này là *các công sự của tuyến Pa-la-tin*[226] dường như đã bị quân đội nhà vua chiếm bao nhiêu lần rồi, cũng như *công sự đầu cầu trên sông Đa-nuýp, vẫn còn nằm trong tay quân Hung-ga-ri* và hoàn toàn không thể có chuyện hành động của các khẩu đội pháo rời[227], chưa nói gì đến các khẩu đội đột phá[246].

Ở *Đê-brét-xen* ngự trị tinh thần vui mừng và phấn khởi. Bem đã gửi về đó 7 khẩu đại bác chiếm được của quân Nga, được trang hoàng bằng hoa và bố trí để ngắm nhìn. Như người ta nói, Hội nghị nhà nước Đê-brét-xen *được triệu tập ngày 15 tháng Tư ở Pét.*

Từ Crô-a-xi bay tới một thông báo chứng tỏ sự nhân nhượng đột ngột lạ lùng của chính phủ hoàng đế đối với người Xla-vơ. Như đã biết, những người Nam Xla-vơ đã phản đối nền chuyên chính quân sự đang tiếp diễn trong miền Biên giới quân sự[247].

Trên cơ sở hiến pháp vua ban[221], trên biên giới tất cả đều phải y nguyên như cũ. Điều đó đã gây ra bất bình đặc biệt của người Crô-a-xi và người Xéc-bi, vì nó đã chia đất nước của họ thành hai nửa đối lập nhau. Giờ đây, khi người ta cần đến người Xla-vơ hơn lúc nào hết thì ở A-gram, ngày 30 tháng Ba đột nhiên có dán thông cáo với nội dung như sau:

"Qua những nguồn tin xác thực, chúng tôi được biết rằng tất cả những quyết định đã được *quốc hội có tầm cỡ lịch sử toàn thế giới của chúng ta* thông qua năm 1848[248].đặc biệt là *điều 26* đề cập đến địa vị tương lai của Biên giới quân sự, *đã được* bệ hạ, hoàng đế và vua trẻ Phran-txơ-I-ô-xíp của chúng ta *phê chuẩn*. Chúng ta có được sự xoay chuyển tình hình thuận lợi ấy, bên cạnh ân huệ của hoàng đế, chúng ta nhờ ai hơn cả - trái tim của mỗi người yêu nước chân chính sẽ mách bảo cho họ. Những người Nam Xla-vơ! Những người anh em thân mến! Xin đừng thất vọng! Như vậy, chúng ta lại sẽ có tổ quốc, do đó, chúng ta lại sẽ yêu nước Áo; khi đó những vết thương hoác miệng của nhân dân chúng ta - những vết thương mà họ đã bị trên bãi chiến trường của nhiều trận đánh trong cuộc đấu tranh vì sự hùng cường và vinh quang của nước Áo sẽ lành lại. Thưa những người anh em, lúc đó sự tham gia hết sức dũng cảm của chúng ta vào việc kiến tạo lại Nam Âu, nơi chúng ta cũng sẽ giữ một vị trí xứng đáng với tư cách là các thành viên của nơi qui tụ tự do của nhiều dân tộc như vậy, sẽ phủ vinh quang lên chúng ta, và sau khi quên đi những đau khổ và tai họa của quá khứ, chúng ta sẽ có thể thành tâm hô lên: "Hoàng đế và vua hợp hiến Phran-txơ - I-ô-xíp muôn năm! Người con cưng của dân tộc, tổng đốc dũng cảm I-ê-la-sích, muôn năm!""

Tuy thông cáo ấy không có chữ ký nào cả, nhưng người ta cho rằng đó là do bộ trưởng Cun-me-rơ viết và người ta đánh giá nó là văn kiện nửa chính thức. Những quyết định năm 1848 được nói tới, đã đòi hỏi: bắt các nhà đương cục dân sự của Biên giới quân sự phải phục tùng các bộ tương ứng, thành thử bộ quốc phòng chỉ còn phải quản lý tổ chức quân sự và hạn chế nghĩa vụ quân sự của dân biên giới để phục vụ bên ngoài bờ cõi đất nước bằng cách quy định một quân số xác định tỷ lệ với số lượng những người thuộc diện nghĩa vụ quân sự ở bộ phận còn lại của nước

quân chủ. Trước đó, việc quản lý dân sự của Biên giới quân sự cũng đã giao cho các nhà đương cục quân sự, và tất cả mọi người dân vùng biên giới tuổi từ 16 đến 60 có thể bị gọi đi làm nghĩa vụ quân sự ngoài phạm vi đất nước. Chính khối đông người dân biên giới được huy động như vậy đã quyết định vào tháng Tám ở I-ta-li-a, còn vào tháng Mười năm ngoái ở Hung-ga-ri, ở Đra-va và ở Ba-nát, kết cục của chiến tranh có lợi cho nước Áo. Nếu thông cáo ở A-gram không đơn thuần là chuyện bịa đặt của hoàng gia Áo thì điều đó có nghĩa là cái trò hề mà nhờ đó trước đây người ta đã từng nặn ra được những người lính bằng đất, nay không thành công được nữa.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 7 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 267, 8 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG. - HUNG-GA-RI

Bản tin Ma-gi-a của báo "Breslauer Zeitung" hôm nay thông báo rằng ngày 20 tháng Ba Bem đã chiếm *Crôn-stát* mà không gặp phải sự chống cự. Tàn quân Áo và Nga dường như đã rút lui về Va-la-ki. Héc-man-stát và Crôn-stát dường như hàng ngày phải trả cho người Nga một nghìn phlô-rinh tiền mặt, bên cạnh đó còn bị trưng dụng và cướp bóc hết sức vô lương tâm. Theo tin đồn, Bem đã công bố lệnh tổng ân xá ở cả hai thành phố. Người Xắc-xông đã lập tức tuyên bố công khai rằng người Áo *đã bắt* họ phải kêu gọi người Nga tòng quân (một sự dối trá hiển nhiên). Quân đội hoàng đế dưới sự chỉ huy của Ven-đen ngày 29 tháng Ba dường như đã cố gắng tiến hành một cuộc tấn công Cô-moóc-nơ (?), nhưng đã thất bại khiến họ đã buộc phải bỏ việc bao vây Cô-moóc-nơ[119]. Chỉ có ở Guê-ni-u còn lại một quân đoàn dự trữ[249]. Tiểu đoàn I-ta-li-a của Vim-pơ-phen[105] dường như đã chạy sang phía quân Hung-ga-ri. Chúng tôi không chịu trách nhiệm về tính xác thực của những thông báo đó, tuy gần đây những thông báo quan trọng nhất của thông tấn Ma-gi-a thường được xác nhận là đúng sự thật.

Ở *Đê-brét-xen* người ta tiếp tục in không ngừng các ngân phiếu, vì người Ma-gi-a đã lén lút nhận được thêm một lô giấy khá lớn để in tiền giấy[176].

"Ngày 15 tháng Ba, vào dịp kỷ niệm cách mạng Hung-ga-ri[236], ở các vùng ngoại vi Dê-brét-xen đã diễn ra một cuộc lễ hội lớn của dân chúng tập hợp rất đông người. Đã thui hai con bò, nhiều lợn và cừu, rượu vang cũng không thiếu. Những người Di-gan đã chơi những làn điệu và bài hành khúc Hung-ga-ri, đã đọc diễn văn và nâng cốc với lời chúc mừng không thể thiếu eljen [1•]. Ở Dê-brét-xen không có đơn vị quân đội nào, và đội vệ binh quốc gia làm nhiệm vụ. Mũ thường và mũ ống cao của vệ binh được trang điểm bằng những dải băng đỏ thắm. Tuy nhiên, trong số những tiểu đoàn ấy ở khắp nước, một nửa tiểu đoàn phải thường xuyên ở trong quân đội tác chiến và cứ ba tháng một lần được thay bằng ba đại đội còn ở nhà. Điều đó cắt nghĩa khả năng chiến đấu của quân đội phía những người nổi loạn, cũng như cắt nghĩa vì sao các tiểu đoàn của họ không thể chống chọi bất cứ một cuộc tấn công giáp lá cà nào của quân đội hoàng gia" ("Constitutionelles Blatt aus Böhmen").

Slích-cơ và I-ê-la-sích (lần thứ mười rồi) đến hội đồng quân sự ở Pét. Tướng I-a-blô-nốp-xki, theo thông báo của Áo, đã tiến theo hướng Lô-sôn-xtơ.

"Những bức thư công vụ gửi từ Lem-béc-gơ đề ngày 31 tháng này lại gieo rắc nỗi sợ hãi. Những nhà buôn lớn thông báo từ đó rằng toàn bộ quân đồn trú của Lem-béc-gơ phải được phái đi Hung-ga-ri, và sau khi nó lên đường, có thể phải để phòng những hoạt động cách mạng hoặc những vụ phá hoại có lợi cho người Ma-gi-a" **(bản tin in thạch)**[175].

Thông cáo ở A-gram hứa hẹn những nhượng bộ hóa ra là một sự báo cáo láo. Cho đến nay chưa có ai phát biểu ủng hộ nó và theo ý kiến chung, đó đơn thuần là điều bịa đặt.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 8 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 267, 8 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• - vinh quang thay

NHỮNG LỜI THAN PHIỀN CỦA NGƯỜI ÁO

Không có chút xíu tin tức mới nào được gửi từ bất cứ nơi nào đến, nhất là hôm nay do ngày lễ đã qua mà các báo từ Brê-xlau - trong đa số trường hợp những báo này được thông tin tốt hơn những báo khác - đã không đến.

Tờ "Wiener Zeitung" chính thức thông báo từ Cô-mooc-nơ[119] sự kiện sau đây đã không nói lên điều gì.

"Để bổ sung cho những tin tức ngày 3 tháng Tư về các hoạt động quân sự và các sự kiện ở Cô-mooc-nơ theo những tư liệu mới nhất, xin thông báo:

Ngày 2 tháng Tư vòng vây bắt đầu co hẹp lại. trong đêm ngày 1 rạng sáng ngày 2 tháng Tư những khẩu đại bác hạng nặng còn lại đã được chuyển cho khẩu đội số 8. và đến tảng sáng khẩu đội bố trí rất đạt ấy đã bắn từ những khẩu đại bác 24 pao những viên đạn nóng đỏ vào pháo đài cũ. Quân địch chỉ đáp lại bằng hỏa lực vừa phải từ các trận địa dọc theo tuyến Pa-la-tin[226]. từ pháo đài cũ và từ công sự đầu cầu".

Việc bệnh sốt rét đã giảm đáng kể quân số ở Tít-xa thì giờ đây, ngay cả báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" cũng đã buộc phải thừa nhận:

"Tỷ lệ ốm đau ở những vùng bị sông Tít-xa làm ngập xem ra rất lớn".

Cũng tờ báo ấy viết, "từ Đra-va, 30 tháng Ba", rằng tình hình ở Ba-nát cũng bắt đầu xoay chuyển hết sức bất lợi đối với nước Áo. Chúng ta hãy nghe những lời than phiền của một phóng viên

quân sự - dã chiến hoàng gia về sự "trùng hợp" đặc biệt không đáng mong muốn này của các tình huống:

"Vùng chiến sự có những khó khăn đặc thù: trong quân đội, trong các đơn vị biên phòng[139] có những người lính được huấn luyện còn kém, và quân đội đó bị suy yếu do chỗ đã buộc phải để lại các đơn vị đồn trú. Cũng cần phải tính đến các đồng bằng Hung-ga-ri và Tơ-ran-xin-va-ni-a. Trái lại, những người nổi loạn đã tăng cường tập trung lực lượng của mình và thọc sâu vào Ba-nát. Do đó tình hình của quân đoàn hoàng gia Xéc-bi của thiếu tướng Tê-ô-đô-rô-vích, mà như tôi đã thông báo lần vừa rồi, đã đi từ vùng Tê-rê-di-ô-pen đến Ki-kin-đa, tỏ ra *hết sức khó khăn*, và thậm chí nếu thông báo về Các-lô-vít-txơ là đúng thì quân đoàn đã bị đập tan.

Quân đoàn bao vây Pê-téc-vác-đai-nơ đã nhận được 3 tiểu đoàn tăng viện và ráo riết xây dựng các công sự bằng đất. Trong trường hợp (!) Cô-moóc-nơ thất thủ (!) thì chắc chắn nhiều quân hơn sẽ được phái đến điểm này, vì *sau Tơ-ran-xin-va-ni-a không một vùng nào cần tăng viện cấp bách như điểm này*, không chỉ để giữ bàn thân pháo đài, mà còn vì kẻ địch có thể tấn công. Tâm trạng ở Vô-ê-vô-đi-na rất ảm đạm, nhưng không phải trong các tầng lớp thấp nhất, mà là trong các giới trung lưu và thượng lưu của xã hội. Bằng cách nào tâm trạng đó đã thể hiện trong thời Ốt-bo Mít-rô-vít-xơ và đã ảnh hưởng đến bầu không khí của nó như thế nào, điều đó có thể xét đoán dù chỉ qua việc trung tá Pu-phơ - người rất kiên quyết với tư cách là chỉ huy trong thời gian xảy ra chuyện thái quá nổi tiếng ở Rai-khen-béc, - không cho là hợp lý nếu - vì *là người Đức* - ông lại tham gia chỉ huy trung đoàn Pê-téc-vác-đai-nơ[250], tuy một bộ phận của trung đoàn đề nghị bổ nhiệm ông làm đại tá".

Để kết thúc, chúng tôi xin các bạn chú ý đến tiếng la thét xé lòng sau đây của một phóng viên ở Viên của chính tờ báo ấy, mà ông ta cuối cùng cũng bắt đầu nhận ra và đã đoán được thực chất là gì.

"Từ Hung-ga-ri tin tức bay đến tới tấp! Những điều mà ở đây người ta đã thì thầm rỉ tai nhau, thì giờ đây có thể đọc thấy trong những dòng đè xẻn trên báo "Wiener Zeitung" số ra buổi chiều: Pu-khơ-nơ dũng cảm đã bị đẩy lui về Va-la-ki - rõ ràng là ông ta thậm chí không tập hợp được trọn vẹn quân đoàn của mình, nếu không thì ông ta đã hoàn toàn có thể cố thủ ở khe núi Rô-téc-tuốc-mơ. *Thế thì những người bạn Nga của chúng ta ở đâu?* Và vì sao quân đội của chúng ta từ Hung-ga-ri không tấn công Tơ-ran-xin-va-ni-a? Nghe nói, những vùng kế cận sông Tít-xa tuyệt đối không đi qua được, vậy *tại sao quân Ma-gi-a vẫn tìm được đường tới sông Tít-xa, cũng như vượt*

qua nó? Ở Xê-ghê-din lương thực rất đắt, ở Cô-moóc-nô, theo tin đồn, tình hình rất xấu - đó là tình trạng mà chúng ta đã lâm vào. *thế nhưng bộ binh*[162] *vẫn còn hết sức nhiều và rõ ràng là chất lượng không tồi.* "Chúa ơi, xin người hãy nhìn điều đó!" Nếu tình hình tiếp tục diễn ra như vậy, thì tốt hơn đừng có đoán mò nữa!"

Thế là

"Cường quốc Áo già nua,

Giàu có về chiến thắng và vinh quang!"[1•]

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng 9 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 268, 9 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• *An-đơ*. "Tổ quốc của người Đức"

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Giờ đây không còn nghi ngờ gì nữa rằng Bem là người làm chủ toàn bộ xứ Tơ-van-xin-va-ni-a. Quân Áo không hề chống cự gì cả, đã cực kỳ vội vã rút lui từ Héc-man-stát đến Crôn-stát, nơi có quân Nga đồn trú. Rồi dường như "vì thiếu đạn dược" họ rời bỏ Crôn-stát mà không đánh đấm gì cả và rút về địa phận Va-la-ki. Như người ta nói, ở đây có gần 25 nghìn quân Áo với ba nghìn ngựa và năm mươi khẩu đại bác, ngoài ra có 8 nghìn quân Nga; còn ở biên giới Bét-xa-ra-bi-a - Môn-đa-vi còn có một quân đoàn Nga với quân số 15 nghìn người đã nhận lệnh vượt sông Prút. Điều này do báo "Wiener Zeitung" đưa tin.

Chúng tôi bỏ ngỏ vấn đề xét xem những thông báo đó của báo "Wiener Zeitung" có phù hợp với sự thật hay không. Có một điều không thể nghi ngờ: *nếu* những thông báo ấy là đúng, thì các lực lượng vũ trang của Bem ắt đã phải tăng lên rất nhiều để ông ta có thể tống cổ 25 nghìn quân Áo với năm mươi khẩu đại bác và 6 - 10 nghìn quân Nga khỏi vùng có nhiều vị trí có lợi như vùng ngoại vi Crôn-stát. Vậy, mặc dù có mặt quân Nga, nhưng chúng ta có thể yên tâm về số phận của Tơ-van-xin-va-ni-a. Vì không ai tin rằng quân đội hoàng gia đã buộc phải chạy "vì thiếu đạn dược", vì đối với họ Crôn-stát là cơ sở cung cấp lớn thứ hai sau Héc-man-stát.

Qua tất cả những thông báo đã nhận được cho đến nay thấy rằng số lượng quân *Nga* ở Va-la-ki đã bị báo "Wiener Zeitung" hạ thấp xuống năm lần.

Bản tin Ma-ga-ri của tờ "Neue Oder-Zeitung" qua lời của nhân chứng, một người Dắc-den ở Héc-man-stát, khẳng định thông báo của tờ "Breslauer Zeitung" về việc Héc-man-stát bị chiếm. Bem không cho phép để xảy ra bất kỳ hành động thái quá nào từ phía quân đội mình và hứa ân xá hoàn toàn cho tất cả mọi người, trừ những người đã kêu gọi quân Nga. Song quân Nga đã kịp chuồn đi rồi.

Theo bản tin gửi từ Cra-cốp của chính báo đó, "những tin tức làm phiền lòng" do viên công sứ hoàng gia ở Ben-grát là ông Mai-ơ-hô-phơ chuyển về Viên, là dường như Chính phủ Thổ Nhĩ Kỳ đã phản đối sự can thiệp của Nga vào Tơ-van-xin-va-ni-a được tiến hành từ lãnh thổ của Thổ Nhĩ Kỳ và đã tuyên bố rằng chỉ có nó mới có quyền như vậy[251].

Vả lại, các bản tin quân sự - dã chiến hoàng gia tự chúng thừa nhận rằng chưa chắc có gì có thể đe dọa các trận địa của Bem, mà trái lại, chính ông ta *uy hiếp Va-la-ki và Bu-ca-rét*. Nếu hoàn cảnh sẽ thuận lợi cho việc xâm nhập vào vùng này, thì ông ta sẽ hướng vào cuộc cách mạng Va-la-ki đã bị đàn áp và lòng háo danh của người Thổ Nhĩ Kỳ đã bị sự xâm nhập của quân Nga đụng chạm. Những thèm khát của quân Nga nhằm vào các tỉnh vùng Đa-nuýp, cũng như sự liên minh của Áo và Nga vốn đã khơi dậy ở người Thổ Nhĩ Kỳ những thiện cảm sinh động đối với sự nghiệp của người Ma-gi-a.

Sau khi những thông báo hôm qua được gửi tới, chưa có những thay đổi nào trong việc bố trí quân đội của cả hai bên vùng sông *Tít-xa*. Song, những lời than phiền của người Áo ngày càng tăng

mạnh, và tình hình của họ rõ ràng là ngày càng xấu đi. Theo tin đồn, ở Pét có gần 13 nghìn thương binh và bệnh binh, và như vậy quân đội tác chiến ở Tít-xa đã giảm xuống còn 45 nghìn người. Vin-đi-sơ-grét-xơ dường như đã chuyển giao quyền chỉ huy cho I-ê-la-sích(?). Nhưng lòng dũng cảm và sức mạnh của quân Ma-gi-a ngày càng tăng. Họ bố trí thành nửa vòng tròn rộng xung quanh Pét từ Vai-xen đến Xéc-lết, còn các đội cơ động của họ thì thậm chí đang tiến tới Cô-moóc-nơ và đến biên giới Mô-ra-vi. Cô-sút đã phát hành thêm một lô ngân phiếu trị giá 15 triệu gun-đen[176] và như vậy, đã đảm bảo trả chi phí cho quân đội mình trước 6 tháng.

Bộ chỉ huy hoàng đế đang dốc tất cả nỗ lực vào việc cải thiện tình hình quân đội ở vùng Tít-xa. Từ Cô-moóc-nơ (nơi do bệnh tật và trong thời gian đánh nhau hình như đã có 5 nghìn quân Áo tử vong) một quân đoàn đã tiến về Pét, làm thiệt hại cho việc bao vây chặt chẽ hơn nữa pháo đài; từ Viên đã phái đi ba tiểu đoàn, từ Ôn-muýt-xơ đã cử đi hai đại đội kỵ giáp binh, một trung đoàn và một tiểu đoàn bộ binh. Ngoài ra, ở Mô-ra-vi và Ga-li-xi đang tiến hành chuẩn bị chiến tranh khẩn trương. Người ta chuẩn bị gọi 10 nghìn quân Nga đến Lem-béc-gơ để Ham-méc-stai-nơ rốt cuộc có thể cùng toàn bộ đội quân đồn trú Áo tiến vào Hung-ga-ri (xem mục "Ba Lan" ở dưới)[252]. Những sĩ quan ưu tú của quân đội Ra-đét-xki - phó nguyên soái nam tước Hét-xơ, các tướng Bê-nê-đếch, Mai-ơ-hô-phơ - đã được gọi sang Hung-ga-ri, thế nhưng, hy vọng thành công của quân Áo yếu đến mức họ có ý định "mãi đến tháng Năm mới bắt đầu hoạt động thực sự ở Hung-ga-ri".

Ở miền Nam, tình hình quân đội hoàng đế đáng buồn không kém, tuy người ta lại nói về thắng lợi của quân Xéc-bi ở Xen-ta

và về những hành động tàn ác thông thường trong những trường hợp như vậy của họ. Song, những mối quan hệ liên kết người Xéc-bi và người Áo đã suy yếu đến mức người Áo có thể lo sợ điều xấu nhất.

"Phó nguyên soái Ru-ca-vi-na cách đây không lâu đã kiên quyết tuyên bố rằng 3 khu trung đoàn biên phòng Ba-nát[139] - còn đối với việc quản lý nội bộ cũng có ba tỉnh - Tê-mê-sơ, Cra-sô và Tô-rôn-tan - có nhiệm vụ phải phục tùng vô điều kiện mệnh lệnh của ông ta, nếu không thì ông ta sẽ buộc phải sử dụng những biện pháp trừng trị nghiêm khắc nhất đối với những người không phục tùng. Lời tuyên bố đó và những hành động uể oải của bộ tổng tham mưu đã gây ra sự bất bình vô cùng mạnh của dân chúng, và sau khi có những cố gắng đưa Ru-ca-vi-na trở lại bảo vệ sự nghiệp dân tộc nhưng không có kết quả, hôm qua đại giáo chủ[1*] đã buộc phải cử giao thông viên I-ô-van Nê-đen-cô-vích đến gặp ngài công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ mang theo lá đơn xin giao cho ông ta sử dụng 20 nghìn súng trường để vũ trang cho những người Xéc-bi có khả năng mang vũ khí, cũng như đề nghị xin chỉ ra cho các tướng Ru-ca-vi-na và Tê-ô-đô-rô-vích thấy cần có thái độ chân thành hơn đối với sự nghiệp dân tộc của người Xéc-bi; *nếu không thì ông ta sẽ bị đặt vào tình thế khó chịu là phải bắt đầu đàm phán với người Ma-gi-a*. Chúng tôi lo sợ nhìn vào tương lai".

Những thông báo mà các báo Áo nhận được từ Dem-lin là như thế.

Quân Ma-gi-a cũng lại thâm nhập vào *Ga-li-xi*. Tờ "Wiener Zeitung" viết:

Một nhóm nghĩa quân Hung-ga-ri với số lượng 800 người đã tấn công làng Brơ-xíp-ca nằm sát biên giới Hung-ga-ri của khu Xam-bo-rơ và đã rút lui, đem theo toàn bộ gia súc. Một người coi giữ nhà thờ định khua chuông báo động đã bị nghĩa quân bắn chết".

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 9 - 10 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 269, 11 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1*- Rai-a-trích

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Ở vùng chiến sự không xảy ra sự kiện nào cả. Bộ chỉ huy hoàng gia đã họp ở Pét một hội đồng quân sự lớn, ở đó đã quyết định trong bốn tuần tới chỉ phòng thủ mà thôi, và trong thời gian đó sẽ kéo viện binh tới (nghe nói 50 nghìn người!). Trong khi đó quân Ma-gi-a xử sự một cách có ý thách thức đến mức Vin-đi-sơ-grét-xơ, mặc dù có quyết định được nhắc tới ở trên, đã phải một lần nữa nhe nanh múa vuốt họ, tuy nhiên đó là những chiếc nanh vuốt đã lung lay. Ngày 4 tháng Tư ông ta tiến về Gô-đôn-lô cách Pét ba dặm và đóng đại bản doanh của mình ở đấy. Báo "Ost - Deutsche Post" coi đó là dấu hiệu chứng tỏ cuộc giao tranh đang tới gần. Nghe nói ở gần Hát-van, cũng như gần Xéc-lết đã nghe tiếng đại bác, song cho đến nay hoàn toàn chưa biết ở đó đã xảy ra chuyện gì[231].

Nhân có thông báo mà quân khởi nghĩa công bố cách đây không lâu rằng tiền giấy của Cô-sút phải được coi là tiền hợp pháp và phải được chấp nhận nếu không sẽ bị trừng trị theo luật lệ thời chiến, chính phủ đã tuyên bố một lần nữa về việc những đồng tiền ấy không có giá trị và đặc biệt nhắc nhở đề phòng việc chấp nhận lưu hành những ngân phiếu mười phlo-rinh do Cô-sút phát hành cách đây không lâu [253], vì chẳng những chúng bị tịch thu mà cả những người

bị phát hiện có những ngân phiếu ấy cũng bị phạt.

Ba-i-a một thời gian ngắn nằm trong tay quân đội hoàng gia, lại bị quân Ma-gi-a chiếm. Nói chung, theo tư liệu hiện có, quân Ma-gi-a đã giành được thắng lợi lớn ở Ba-nát. Dù người Áo có tung những tin đồn quân sự - dã chiến nào đi nữa, như tin đồn rằng Xê-ghê-đin đã bị chiếm và bị chìm trong lửa, thì ngay các báo của chính họ sau đó đã buộc phải tự mình bác bỏ những tin đồn ấy và thừa nhận rằng ở Ba-sca (giữa sông Đa-nuýp và sông Tít-xa) quân Ma-gi-a đã giành được những thắng lợi đáng kể.

Cô-moóc-nơ bị bắn phá dữ dội, nhưng điều đó không đem lại kết quả nào ở một pháo đài như pháo đài ấy, nơi mà *mỗi ngôi nhà đều được bố phòng kiên cố để đề phòng trường hợp bị oanh kích*[119]. Để bày tỏ sự coi thường của mình đối với các khẩu đại bác hoàng gia, đội quân đồn trú trong pháo đài vừa rồi đã cử một người mặc áo thụng và đội mũ ngủ trắng đi tới đi lui dọc tường pháo đài và dùng khăn mùi xoa trắng lau đặc biệt kỹ bụi trên tường. Từ bốn phía đạn đại bác hoàng gia rít lên, song điều đó không ngăn cản người Hung-ga-ri hiền lành ấy tiếp tục công việc ngộ nghĩnh của mình.

Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a không có gì mới. Một trong những bản tin quân sự - dã chiến khẳng định rằng những lực lượng quân Nga trội hơn từng xâm nhập vào đã đánh bật những trận địa dường như bị quân Ma-gi-a chiếm cách đây không lâu. Hiếm khi có ai nói láo vô lương tâm như thế. Một thông báo khác khẳng định ngược lại rằng Bem đã đến vùng sông Tít-xa và đã tuyên bố rằng Tơ-ran-xin-va-ni-a không còn bị nguy hiểm, vì ông ta đã để lại ở đây 20 nghìn người chiếm giữ xứ này và các đèo núi. Thông báo thứ

hai cũng dối láo như thông báo thứ nhất. Bem đang giữ toàn bộ xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a và còn ở đấy, và có thể qua mấy ngày nữa sẽ chiếm toàn bộ vùng lãnh thổ từ sông Đa-nuýp đến sông Prút.

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 11 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 270, 12 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG. - HẠM ĐỘI ĐỨC

Slê-đơ-vích-Hôn-stai-nơ. Quân Đan Mạch đã bỏ lại Ha-đơ-xlê-ben, và thành phố này lại bị quân đội đế chế chiếm[254].

Về trận đánh ở đảo Xun-đê-vít người ta đã bắt đầu biết được một số chi tiết, theo đó cả hai bên đều bị tổn thất tương đối lớn. Quân đội đế chế đã bắt các tù binh. - Các báo Bắc Đức vẫn còn chủ yếu chú ý đến trường hợp may mắn kỳ lạ ở cảng Ếch-ken-phuếc-đơ[255]. Sự kiện lạ lùng và hoàn toàn bất ngờ đó có lẽ - cho đến cuộc cách mạng Đức sau - sẽ được xem là chiến công cực kỳ to lớn của vũ khí đế chế. Hóa ra quân Đan Mạch đã có mệnh lệnh dứt khoát phải tiến hành cố gắng điên rồ tấn công Ếch-ken-phuê-đơ ấy. Rõ ràng là trong trường hợp này, với những tình huống đó, họ đã phải chịu thất bại như vậy. Tuy nhiên, qua toàn bộ vụ này thấy rằng hạm đội Đức là hiện tượng ngộ nghĩnh buồn cười như thế nào. Số là hạm đội Đức, mặc dù tất cả tiền nong, khuyên, vòng và những đồ nữ trang giả gửi tới Phran-phuốc, nhưng vẫn chỉ có tồn tại trên giấy, rốt cuộc nó phải trở thành hiện thực![256]. Nó phải được xây dựng - từ những mảnh vỡ của chiếc tàu tuần dương Đan Mạch "Cri-xti-an VIII" đã đi tong! - Chúng tôi không đùa đâu. Toàn bộ Ếch-ken-phuê-đơ cùng với quân đội bách chiến bách thắng đóng ở đấy đang làm cái việc nhặt nhạnh những mảnh vỡ, những giá súng, những thùng đựng

nước, những trục buồm v.v., bị sóng đánh dạt vào bờ và tập hợp chúng vào kho để xây dựng hạm đội Đức. Báo "Börsen Halle" ở Hăm-buốc thông báo tất cả những điều đó với thái độ nghiêm túc cần có. Còn về phía mình, chúng tôi dự kiến rằng "Ghê-phi-ôn" đã bị chiếm một cách dũng cảm[257], một khi nó xuất hiện trên biển khơi, lại sẽ bị quân Đan Mạch đánh bật một cách xuất sắc.

Cửa sông En-bơ lại do bốn chiếc tàu Đan Mạch đang tiến hành phong tỏa canh giữ: ba chiếc tàu chiến và một chiếc hải phòng hạm. Ở cửa sông Ô-đe có chiến thuyền " Háp-phru-en" đậu. Chính ở nơi đây hạm đội Đức sẽ có khả năng thi thố, nhưng nó tránh làm việc đó. Toàn bộ hạm đội Đức chỉ dùng làm cái cớ cho sự khoác lác quá đáng và là phương tiện để thu những khoản lợi nhuận khổng lồ cho các chủ tàu Hăm-buốc. Mỹ và Anh đã từng bất sự bất lực của đế chế Phran-phuốc[258] phải nhận những chiếc tàu đã thải loại của mình để lấy những khoản tiền lớn. Toàn bộ đoàn tàu đậu trên sông En-bơ mà hình in thạch của chúng đã được trưng bày ở tất cả những cửa hàng buôn bán tranh đều không thể đứng vững trên biển và những chiếc thuyền buôn cũ thành mỏng đã được nâng lên hàng tàu chiến và những chiếc tàu thủy cũ trên sông Vê-de lại càng ít có khả năng chịu sức nặng của các khẩu đại bác, hoặc sự chấn động khi bắn. Còn về những chiếc tàu thủy xuyên Đại Tây Dương đã quá cổ lỗ trên sông Vê-de được trang bị một cách thanh nhã và cách đây không lâu đã mắc cạn một cách nghiêm trọng, thì thậm chí chúng tôi không muốn nói đến.

Toàn bộ câu chuyện hạm đội Đức ấy là một sự đánh cắp văn thuần túy. Có lần nó đã xảy ra rồi. Cách đây nhiều năm nhà nước Bỉ mẫu mực (là nhà nước mẫu mực đối với Đức cả trên mặt nước) đã dùng 1200 nghìn phrăng mua của chủ tàu Li-vớc-pun

chiếc tàu thủy "Nữ hoàng Anh" để mở đường hàng hải giữa Ăng-ve và Niu Oóc. Trên các cột buồm của chiếc tàu thủy này phất phới lá cờ đen - đỏ - vàng[259] thuộc tổ quốc Đức cũng như cùng với nhà nước Bỉ kiểu mẫu. Nhưng đã xảy ra chuyện sau đây: ngay trong chuyến hành trình đầu tiên thấy rằng tàu " Nữ hoàng Anh" không thể đứng vững trên biển và từ đó chiếc tàu Li-vớc-pun đã thải loại ấy đậu ở ụ tàu Ăng-ve cho đến khi rốt cuộc cách đây ít lâu nó đã bị đem bán với giá 130 nghìn phrăng dưới cái nhãn "gỗ cũ".

Hạm đội Đức là như thế đấy. Nếu trong thời gian tới quân Đan Mạch chiếm lấy chiếc tàu Đức, thì họ cũng sẽ bán đấu giá nó ở Cô-pen-ha-ghen như là loại "gỗ cũ".

Nguyên nhân khiến người Đức không bao giờ trở thành cường quốc trên biển là vị trí địa lý của họ. Nhưng lẽ ra họ có thể có những lực lượng hải quân ít ra sẽ bảo vệ bờ biển của họ và sẽ ngự trị trên biển Ban-tích bất chấp người Đan Mạch và người Nga. Nhưng ngay cả điều đó họ cũng sẽ không vươn tới được chừng nào cái đồ cũ kỹ đen - đỏ - vàng và đen - trắng của đế chế còn tiếp tục tồn tại[260]. Sự tồn tại của hạm đội Đức chỉ có được khi trên các cột buồm của nó sẽ phất phới những lá cờ đỏ.

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 12 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 271, 13 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG. - BÌNH LUẬN CỦA VIN-ĐI-SƠ-GRÉT-XƠ VỀ BẢN HIẾN PHÁP VUA BAN

Vì tối nay không có thư, cũng như không có báo từ Brê-xlau và Viên tới, nên chúng tôi có ít tài liệu về các sự kiện quân sự ở Hung-ga-ri. Bộ tư lệnh hoàng đế lại kể về những thắng lợi mà họ cho là họ đã giành được đối với quân Hung-ga-ri. I-ê-la-sích dường như đã đánh chiếm được của người Hung-ga-ri ở Xéc-lết mười bảy khẩu đại bác, I-a-blô-nốp-xki lại tiến đến Lô-sôn-txơ, còn Slích-cơ thì đánh bại quân Hung-ga-ri ở Hát-van trên toàn mặt trận v.v.. Người ta viết như vậy ngày 4 tháng Tư từ Pét trên báo "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc. Những tin bài khác cũng ngày hôm ấy không nhắc gì về điều đó và khẳng định rằng quân đội Áo vẫn còn tiếp tục rút lui, còn quân Ma-gi-a ở Pét thì chưa bao giờ có tâm trạng vui vẻ hơn chính lúc này. Một điều rõ ràng: cuộc tấn công quyết liệt của quân Ma-gi-a đã đập tan một cách kỳ lạ kế hoạch của Vin-đi-sơ-grét-xơ định ban tặng một cách rộng rãi cho người Hung-ga-ri một cuộc đình chiến bốn tuần, cho đến khi ông ta kéo tới 50 nghìn viện binh. Vin-đi-sơ-grét-xơ thấy rằng ông ta buộc phải chấp nhận một cuộc giao tranh có tính chất quyết định ngay bây giờ, có tính chất quyết định đối với quân đội hoàng đế nếu ông ta bị thất bại, nhưng tuyệt nhiên không phải có tính chất quyết định trong trường hợp quân Ma-gi-a

thất bại. Quân Hung-ga-ri luôn luôn có khả năng rút lui về những vùng đầm lầy không thể đi qua được và vùng thảo nguyên dọc đôi bờ sông Tít-xa, mà đằng sau những đầm lầy và thảo nguyên đó, họ sẽ ẩn náu như trong một pháo đài kiên cố. Còn quân đội hoàng đế không có cơ sở tác chiến, mà lại có sau lưng 60 dặm lãnh thổ của kẻ thù, trong trường hợp thất bại sẽ buộc phải hoảng loạn rút lui về Viên, như trong quá khứ sau trận đánh ở Lai-pxích, Na-pô-lê-ông đã rút lui về sông Ranh. Một số ít người sẽ được cứu thoát, vả lại họ sẽ không còn là quân đội nữa.

Mối lợi duy nhất mà quân đội hoàng gia đã đạt được nhờ tập trung lực lượng của mình ở Pét, có lẽ là ở chỗ Guếc-gây sau lần sát nhập Cláp-ca với quân đoàn trước đó làm nhiệm vụ tiền tiêu ở Xlô-va-ki-a, vào với ông ta, ông ta đã bỏ kế hoạch tiến quân dọc theo các dẫy núi đến Cô-moóc-nơ. Ông ta rời về phía nam một chút để sau khi hội quân với các lực lượng chủ lực Ma-gi-a đóng ở Hát-van và ở Đuên-đi-uê-sơ, đánh lùi quân đoàn của Slích-cơ. Thắng lợi của quân Ma-gi-a ở vùng này dĩ nhiên quan trọng hơn nhiều so với cuộc đột kích nhanh chóng, tuy cũng thành công như vậy, chống lại quân đoàn đang bao vây Cô-moóc-nơ.

Ở miền Nam, tại những nơi chưa diễn ra đánh nhau, đặc biệt là ở Ba-sca, quân Ma-gi-a đã giành được ưu thế có tính chất quyết định. Thắng lợi hư ảo của quân Xéc-bi ở Xen-ta đã hòa tan trong toàn bộ cái mớ tin quân sự - dã chiến dối láo. Thêm vào đó bây giờ chúng tôi đã biết được rằng quân Ma-gi-a, nhờ bẻ gẫy cuộc chống cự, đang tiến từ Tê-rê-di-ô-pen và Xê-ghê-đin xuống miền Nam, đuổi theo quân Xéc-bi trước mặt mình, đã chiếm Xôm-boóc và Véc-ba-xơ, chiếm toàn bộ Ba-sca v.v. và uy hiếp vùng bao vây Pê-téc-vác-đai-nơ. Thực ra, Véc-ba-xơ chỉ cách Pê-téc-vác-đai-nơ mấy dặm, chúng tôi sẽ chóng nhận được những

tin tức quan trọng từ đó. Bước chuyển quân nhanh chóng đáng kinh ngạc ấy do quân đoàn Phéc-tơ - Đa-mi-a-ních thực hiện, bằng cách đó vượt trước lữ đoàn đang tiến hành quan sát I-ê-la-sích đang rút lui về phía bắc. Sự chuyển quân đó có ý nghĩa cực kỳ quan trọng, không chỉ vì phá bỏ được việc bao vây Pê-téc-vác-đai-nơ, nhưng chủ yếu do liên quan đến vấn đề quân Xéc-bi. Quan hệ của quân Xéc-bi với các nhà đương cục hoàng gia, như ta biết, đã cực kỳ căng thẳng, và họ đã bao phen dọa bắt đầu đàm phán với quân Ma-gi-a. Sẽ không có gì góp phần kết thúc nhanh chóng cuộc đàm phán ấy như việc triển khai bất ngờ và đáng sửng sốt của quân đội Ma-gi-a ở Vô-ê-vô-đi-na.

Ở *miền Bắc*, tướng Ham-méc-stai-nơ chỉ huy quân đội ở Lem-béc-gơ dường như đã tiến cùng với 15 tiểu đoàn vào Hung-ga-ri. Chúng tôi xin nhắc lại rằng thông báo về hoạt động của ông ta đã có làn đăng khắp tất cả các báo, nói là ông ta đã vượt sông Tít-xa và chưa tiến tới chỗ cách Đê-brét-xen tám dặm, thì ông ta tiến về Ni-rê-đơ-kha-da, và trong toàn bộ chuyện đó không có lời nào đúng sự thật. Vả lại, chúng tôi xin mọi người hãy xem bản tin hôm kia của chúng tôi gửi từ Lem-béc-gơ[252], bản tin đó thậm chí không nhắc đến hành động nhanh chóng như vậy.

Báo "Lloyd" số ra ngày 7 tháng Tư thông báo rằng đã có 20 nghìn quân Nga tiến vào *Tơ-ran-xin-va-ni-a* và tướng Mu-ra-vi-ép với quân đoàn 20 nghìn người từ Bét-xa-ra-bi-a vội vã đến với họ. Để bảo vệ Va-la-ki, quân Thổ Nhĩ Kỳ cũng đã kéo về biên giới. Quân của họ với số lượng gần 6 nghìn người trước đó đóng ở Ga-lát và ở I-bra-in, ngày 21 tháng Ba đã tiến về Bu-ca-rét và trong những ngày tới sẽ có đội quân đồn trú mới của Thổ nhĩ kỳ đến Ga-lát.

Có lẽ, chúng tôi không cần nói thêm rằng, những thông báo

ấy lại vẫn là những tin đồn quân sự - dã chiến trăm phần trăm

Như chúng tôi được biết từ Bu-cô-vi-a, Man-cốp-xki, người mà theo thông báo của những tờ báo bướm quân sự - dã chiến nói là đang có mặt ở giữa Bi-xtrít-txa và Ma-rô-sva-sác-khen, nói chung không ở trên lãnh thổ Tơ-rạn-xin-va-ni-a. Thay vì tiến lên phía trước thì ông ta, trái lại, đã buộc phải phái một bộ phận đáng kể quân đội của mình từ Bu-cô-vi-na tới Ga-la-xi. Hiện nay những đơn vị ấy đang ở Đê-li-a-tin, cách biên giới Bu-cô-vi-na khoảng 15 dặm, nơi người ta đang lo sợ quân Ma-gi-a xâm nhập.

Cuối cùng, chúng tôi xin công bố một tài liệu mà báo "Figyelmezö" ở Pét đăng với nhận xét mở đầu sau đây:

"Lời giải thích này đối với việc công bố hiến pháp Áo [221] đề cập đến tình hình ở Hung-ga-ri. Và tuy tài liệu này chúng tôi nhận được không chính thức, nhưng xét thấy rằng nó được gửi cho các ủy viên hoàng gia để tiếp tục phổ biến trong nước, chúng tôi không muốn chậm công bố nó".

Tài liệu nói:

"Để thực hiện mệnh lệnh của bệ hạ, hoàng đế và vua Phran-txơ- I-ô-xíp I của chúng ta, tôi, với tư cách là người được bệ hạ ủy quyền, nay xin thông báo để mọi người biết những lời bình luận và giải thích sau đây liên quan đến tình hình ở Hung-ga-ri đối với hiến chương mang tính chất hiến pháp ban hành ngày 4 tháng Ba và có hiệu lực đối với toàn bộ đế chế. Bệ hạ, hoàng đế và nhà vua hết sức nhân từ của chúng ta đã hạ cố ban hành và công bố bản hiến chương mang tính chất hiến pháp cho toàn thể nước quân chủ thống nhất và không thể chia cắt. Hiến chương đó củng cố toàn bộ đế chế bằng những mối liên hệ nội tại sâu sắc, tạo nên sự thống nhất chung, đồng thời duy trì tính độc lập và khả năng phát triển của các bộ phận riêng lẻ của nó, và hơn nữa đảm bảo cho mỗi dân tộc có những quyền như nhau. Bệ hạ muốn văn bản đó, kèm theo tuyên ngôn mà bệ hạ đã ban hành hướng vào các dân tộc của Người, cũng được lập tức thông báo cho dân cư vương quốc Hung ga ri biết qua bản dịch ra tiếng mẹ đẻ của họ. Bệ hạ đầy lòng tin tưởng rằng các dân tộc sống trên đất Hung-ga-ri sẽ trân trọng việc mở rộng và đảm bảo các quyền chính trị mà hiến chương mang tính chất hiến pháp này đem lại cho họ, theo đó họ có sứ mệnh, trong khuôn khổ hiến pháp, tham gia công việc chung của đế chế mà trong tương lai sẽ gắn bó các dân tộc

được thống nhất lại bởi sắc chỉ quốc sự[205] dưới quyền lực của một vị chúa tể bằng các quan hệ quyền lợi chung. Bệ hạ mong đợi rằng các dân tộc của Người sẽ coi hiến chương đó là nhân tố đáng tin cậy bảo đảm hiệu lực lâu dài của nó, là nhân tố bảo đảm hạnh phúc yên vui và tương lai hợp hiến của họ và họ sẽ đánh giá được những kết quả tốt đẹp ắt phải nảy sinh trong trường hợp các lợi ích vật chất hợp nhất lại và cùng chung các thiết chế chính trị thực sự tự do. Khi thực hiện sự nghiệp vĩ đại này - cái sự nghiệp vốn là mục đích cuộc đời của Người - hoàng đế mong muốn tính đến một cách thích đáng các điều kiện ở Hung-ga-ri; ý chí tối cao của Người là làm cho sự nghiệp thống nhất vĩ đại - mà tất cả các dân tộc, được lợi ích của sự yên vui hạnh phúc của chính mình cổ súy, hướng tới ấy - được thực hiện trong điều kiện có tính đến một cách đúng đắn các điều kiện hiện hữu và với thái độ thận trọng nhất đối với những thiết chế mà trong tiến trình được thời gian và kinh nghiệm kiểm tra đã chứng minh tính hữu ích chung và sức sống của mình, nhờ đó mà duy trì quyền tự do tín ngưỡng được đảm bảo bằng pháp luật; còn pháp luật nhà nước Hung-ga-ri thì vẫn bất khả xâm phạm trong cái lĩnh vực hoạt động tự do chỉ bị hạn chế bởi một chính quyền hành động theo tinh thần của hiến pháp, cần thiết để duy trì sự thống nhất của đế chế một chính phủ mạnh, trong lĩnh vực hoạt động nhất thiết phải quy định việc tiến hành cuộc cải cách nội bộ trong nước có tính đến những sự nhượng bộ ban cho giai cấp những người làm ruộng trong thời gian trị vì của vị tiền nhiệm của chúng ta[1*] mùa xuân năm 1848[206]. Một khi hòa bình và trật tự sẽ được khôi phục thì cuộc bạo động vũ trang, mà tiếc thay hiện nay còn bao trùm một bộ phận đất nước, sẽ bị đè bẹp. Bệ hạ sẽ quy định cho pháp luật Hung-ga-ri lĩnh vực hoạt động hợp pháp của nó. Sự hợp tác với Bệ hạ và quân đội của Người sẽ quyết định việc những dân tộc yêu chuộng trật tự và hòa bình thiết lập thật nhanh chóng tình hình đáng mong muốn, còn trước đó thì Bệ hạ sẽ coi bổn phận và quyền của mình là sử dụng tất cả mọi phương tiện và biện pháp có thể đem đến hòa bình và trật tự, việc quản lý nội bộ sẽ được chỉnh đốn, vô số vết thương mà đất nước bất hạnh đã chịu sẽ được chữa lành và những hành động cách mạng điên rồ sẽ không thể tái diễn. Hiểu rõ nguyện vọng của những dân tộc đó muốn sống theo các luật lệ của mình và theo số mệnh của mình, Bệ hạ tin chắc rằng tất cả mọi người có thiện ý đều sẽ thể hiện nguyện vọng ủng hộ ý chí của đấng tối cao đang đem lại cho họ và đồng bào của họ khả năng trở thành những người tham gia vào tác động tốt đẹp không khỏi động chạm đến mỗi người nhờ sự hồi sinh của đế chế vĩ đại, và liên kết tất cả mọi lực lượng vì một mục tiêu vĩ đại.

1* - Phéc-đi-năng I

Ban hành tại đại bản doanh của tôi ở Ô-phen ngày 20 tháng Ba 1849. Công tước *Vin-đi-sơ-grét-xơ*, phó nguyên soái".

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 12 tháng Tư 1849

Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 271, 13 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo

Nguyên văn là tiếng Đức

In bằng tiếng Nga lần đầu

*NHỮNG TIN ĐỒN NHẢM VỀ VIỆC ĐẬP TAN QUÂN KHỞI NGHĨA

Trong những tờ báo Viên chúng tôi nhận được sáng nay, chúng tôi thấy những dấu hiệu rốt cuộc lại được đưa ra một cách chính thức nói lên bộ chỉ huy hoàng đế còn sống. Ở Pét và ở Ô-phen đã dán tờ thông cáo sau đây:

"Một lữ đoàn trong quân đoàn của ngài tổng đốc[1] hôm qua có cuộc va chạm với một đội quân địch trên đường từ I-a-xbê-ren tới. Quân đội của chúng ta đã lập tức tấn công kẻ địch, tuy nó có số lượng đông hơn, đã đập tan nó và đã chiếm mười bốn khẩu đại bác. Đó là sự khởi đầu của những hoạt động sẽ kết thúc bằng việc tiêu diệt quân phiến loạn (!!).

Ô-phen, 5 tháng Tư 1849

Bá tước La-di-xláp Vrô-bna

Phó nguyên soái và tư lệnh quân đoàn 2".

Báo "Ost-Deutsche Post" bình luận bản tin đó trong bản tin cũng đề ngày 5 tháng Tư gửi từ Pét, trong đó có nói:

"Ngày hôm qua là một ngày giao tranh. Đã lan truyền đủ thứ tin đồn. Sự xôn động tăng lên lúc 7 giờ tối khi những chiếc cầu phao đã được chuyển trở lại, còn sau đó là những hòm đạn và những giá pháo trống rỗng; một số đơn lính nhỏ cũng đã trở về. Đồng thời, những người sống trong những ngôi nhà trên bờ được báo phòng cửa sông Đa-nuýp gần cầu treo đã được lệnh chuẩn bị di tản. Hôm nay những xe chở thương binh đã tới và đã loan truyền tin đồn rằng viên tổng đốc đã bị thất bại, còn nghĩa

---

1•I-ê-la-sich

quân thì đang tiến đến gần thành phố từ phía Xéc-lết. Những người lính mới tới thuộc quân đoàn của tổng đốc".

Bức tranh đó giống sự thất bại hơn là thắng lợi, mà như đã biết, báo "Ost-Deutsche Post" tuyệt nhiên không có thiện cảm với quận Ma-gi-a.

Vậy, theo cách nói của ông Vrơ-bna, đó chính là "sự khởi đầu của những hoạt động sẽ kết thúc bằng việc tiêu diệt quân phiến loạn". Do đó,chúng ta có tất cả mọi căn cứ để chờ đợi nay mai những tin tức về những trận đánh càng nghiêm trọng hơn. Ngay cả tờ "Kölnische Zeitung" cũng không tin vào những lời đặt điều của ông Vrơ-bna về "việc tiêu diệt quân phiến loạn".

Các ngài trong hội đồng quân sự ở Pét hình như mếch lòng về việc do họ bất tài mà người ta chuẩn bị thu hút những sĩ quan bảo là có năng lực hơn từ I-ta-li-a đến cứu viện. Họ muốn à tout prix[1*] "tiêu diệt quân phiến loạn" ngay trước khi những người chiến thắng ở Nô-va-ra đến[262]. Nous verrons[2*].

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 12 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 271, 13 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* - bằng bất cứ giá nào

2* - Chúng ta sẽ chờ xem.

*THẮNG LỢI CỦA QUÂN MA-GI-A

Khuên, 12 tháng Tư. Hôm nay chúng tôi xuất bản số thứ hai không phải để kể cho bạn đọc của chúng tôi về những cuộc tranh luận hôm qua, về thực chất cực kỳ không hay ho ở Phran-phuốc, mà để thông báo cho họ biết một sự kiện quan trọng hơn nhiều, cụ thể là việc *quân Ma-gi-a đã giành được thắng lợi quan trọng đối với quân đội hoàng đế và việc quân đội hoàng đế bị đánh tan trên toàn mặt trận đã rút lui dưới sự che chở của các bức tường thành Pét* (xem mục "Hung-ga-ri" ở bên dưới)[1*].

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 12 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 271, 13 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* Xem bài sau.

*THẮNG LỢI CỦA QUÂN MA-GI-A

Sau một thời gian dài đình đốn, báo "Kölnische Zeitung" bỗng nhiên lại ngẩng cái đầu nhiều kinh nghiệm của mình lên và bắt đầu nói:

"Sau một quãng gián đoạn lâu dài, quân Áo đã nối lại các hoạt động của mình, và đòn giáng bây giờ sẽ giáng xuống *chắc chắn sẽ có tính chất quyết định*".

Báo "Kölnische Zeitung" nói như vậy, hàm ơn khi 40 nghìn quân Nga [263] và 50 nghìn quân Áo mới đây được phái đi Hung-ga-ri và đặc biệt để giúp đỡ báo "Kölnische Zeitung" thoát ra khỏi tình thế phức tạp mà nó đã lâm vào do những hoạt động quân sự sáng chói của mình ở Hung-ga-ri.

Nhưng báo "Kölnische Zeitung" phỏng đoán, còn Đem-bin-xki thì định đoạt.

Qua mấy giờ sau khi người láng giềng dũng cảm của chúng tôi với thái độ coi thường hiếm có đối với tính chất không có kết quả của ba lần tiến quân thắng lợi tới Đê-brét-xen đã gán sức mạnh mầu nhiệm "có tính chất quyết định" như vậy cho cuộc tấn công của Áo, một thông báo đã tới đây, tới Khuên, cho biết rằng

***"Đem-bin-xki đã đánh tan quân Áo trên toàn mặt trận và đã đẩy lùi chúng tới tường thành Pét"*[264].**

"Quả thật đúng vậy! Đây thực sự như thế! Người ta đã viết cho tôi về điều này!"

Bản thân Vin-đi-sơ-grét-xơ không phủ nhận điều đó. Bản tin thứ 34 đã tới; Vin-đi-sơ-grét-xơ kêu ca về sự hơn hẳn của kẻ địch, đặc biệt là kỵ binh nhẹ của nó - lực lượng có tính chất quyết định trên các đồng bằng Hung-ga-ri, cũng như về "nhiều súng đại bác" hiện có ở quân Ma-gi-a, và tuyên bố rằng *ông ta có ý định chờ viện binh từ Pét* [265]. Bản tin nói:

"*Viên*, 9 tháng Tư. Những thông báo của điện hạ ngài thống soái công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ từ Pét, được đề tối ngày 7, dẫn ra kết quả của cuộc trinh sát lớn đã được nhắc đến trước đây do đích thân thống soái tiến hành ngày 4 và 5 tháng này chống quân địch - quân địch với số lượng gần 50 nghìn người với pháo binh mạnh và *kỵ binh rất đông đảo* dưới sự chỉ huy của Guếc-gây và Cláp-ca đã tiến từ Mi-scôn-xơ đến Mê-đê-kê-ve-sơ và đến Duên-đi-uê-sơ, trong khi đội tiên phong của họ dưới sự chỉ huy của Đem-bin-xki đã tới Hát-van. - Đây là nói đến chính đội tiên phong mà ngày 2 tháng này đã bị ngài phó nguyên soái, bá tước Slích-cơ tấn công và sau khi chịu những tổn thất đáng kể về đại bác và tù binh, đã bị ông ta đẩy lùi về Hoóc-tơ. Một toán nghĩa quân khác đã hoạt động ở bờ phải sông Tít-xa giữa Xôn-nốc và I-a-xa-pa-ti chống tổng tư lệnh pháo binh[103], nam tước I-ê-la-sích.

Quân đoàn thứ ba của phó nguyên soái bá tước Slích-cơ đã chiếm những trận địa ở phía bên kia Dát-va, trong khi quân đoàn thứ nhất được bố trí ở Ta-pi-ô-bi-ske. Do tình hình như vậy mà thống soái đích thân xác nhận xem sự bố trí và sức mạnh của quân địch như thế nào, vì vậy ngày 4 đã đến Gô-đôn-lô, nơi một bộ phận của quân đoàn thứ hai cũng đã được điều tới, trong khi cánh trái của nó ở lại các trận địa tại Ba-la-sa-đi-a-mát và Vát-kéc-tơ.

Cuộc trinh sát được tiến hành đã làm rõ toàn bộ sức mạnh của quân địch, trong lúc chờ đợi tấn công, nó đã triển khai chủ lực của mình, lúc đầu đối diện với quân đoàn thứ ba, sau đó đối diện với quân đoàn thứ nhất. - Có thể phỏng đoán rằng trong cố gắng tấn công trung tâm của chúng ta ở Tô-an-ma-sơ đã có gần *bốn quân đoàn địch* tham gia, giờ đây chúng hội quân ở giữa Duên-đi-uê-sơ và Xôn-nốc. - Cuộc cơ động của quân đoàn thứ ba bọc sườn bên phải đối phương, - một cuộc giao tranh vẻ vang mà như đã thông báo, do tổng tư lệnh pháo binh, nam tước I-ê-la-sích ở Ta-pi-ô-bi-skê đã trụ vững, - *đã chứng minh* cho thống soái thấy *ưu thế của kẻ địch, đặc biệt là trong kỵ binh nhẹ*ở địa hình hoàn toàn trống trải, do đó ông ta đã ra lệnh

- để xích gần với các đội quân hậu bị đang tiến tới từ tất cả mọi phía - cho quân đoàn thứ nhất, quân đoàn thứ ba, cũng như quân đoàn thứ hai - trước đó đóng quân như đội hậu bị giữa Vai-xen và Pét - tập trung ở hướng Pét chừng nào thành phố này chưa bị bọc hậu bởi một vòng cung rộng từ Pa-lô-ta và Kê-rê-xtua đến Sô-rốc-sa.

Địch quân từng truy kích chúng ta sát gót trong thời gian cuộc chuyển quân này, trước hết đã tấn công ổ ạt quân đoàn thứ nhất đứng chân ở I-sa-xéc, vì tưởng lầm rằng mình chạm chán với quân đoàn thứ ba được bố trí ở Gô-đôn-lô, và gần giữa trưa ngày 6 cuộc giao tranh bắt đầu. Trong tiến trình giao chiến, lữ đoàn của Phít-lơ được tăng cường một phân đội của sư đoàn Lốp-cô-vít-xơ, đã buộc quân địch phải rút lui, sau đó kẻ địch tìm cách yểm trợ cuộc rút lui này bằng cuộc tấn công mạnh mẽ của kỵ binh với lực lượng 12 đại đội. Song, cuộc tấn công đó cũng đã bị đánh lùi bằng đòn đánh tạt sườn của hai đại đội kỵ binh nhẹ của Crét-xơ và một đại đội giáp kỵ của Mắc-xơ Au-éc-spéc-gơ[266], hơn nữa kẻ thù đã mất thêm 6 đại bác nữa và đã để lại trên trận địa nhiều binh lính tử trận, vì hỏa lực có hiệu quả của các đại bác của chúng ta đã làm cho hàng ngũ của nó thưa đi nhiều. Tổng tư lệnh pháo binh, nam tước I-ê-la-sích cũng tấn công quyết liệt đối phương và sau đó đã chiếm những vị trí mà ông ta cần phải chiếm.

Diện hạ ngài thống soái *đã quyết định ở lại những trận địa đó chờ viện binh* lúc này đang tiến từ mọi phía đến Hung-ga-ri, còn việc tập trung toàn bộ quân đội của ông ta cho phép ông ta sử dụng lực lượng của mình ở bất cứ hướng nào mà tình hình có thể đòi hỏi".

Tiếc thay, do thiếu chỗ nên chúng tôi buộc phải để lại sang ngày mai những lời bình luận của chúng tôi về bản tin bổ ích này và chúng tôi hy vọng đây là bản tin cuối cùng của bộ chỉ huy hoàng gia.

Hôm nay chúng tôi chỉ có thể nói thêm rằng, theo thông báo của báo "Breslauer Zeitung" thì quân đội Ma-gi-a dưới sự chỉ huy của *Đem-bin-xki* đã phần nào *cắt* quân đoàn của I-ê-la-sích khỏi quân chủ lực và dường như một bộ phận quân đoàn của Slích-cơ cũng chịu số phận như vậy . Tối mai chúng ta sẽ biết những tin tức ấy xác thực đến mức nào. Song, điều chắc chắn là từ khi cuộc hành quân

bắt đầu, quân đội hoàng gia chưa lần nào bị hai thất bại như thất bại từ phía Bem ở Tơ-ran-xin-van-ni-a, và từ phía Đem-bin-xki ở Gô-đôn-lô gây ra. Chúc sức khỏe!

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 13 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 271, kỳ thứ hai, 13 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

THẤT BẠI CỦA QUÂN ÁO

Chúng tôi xin quay trở lại cả hai bản tin quân đội của Vin-đi-sơ-grét-xơ. Bản tin số 33 bắt đầu thế này:

"Diện hạ thống soái công tước Xu Vin-đi-sơ-grét-xơ *đã biết được* những lực lượng khá lớn của quân nổi loạn đang tập trung ở giữa Duên-đi-uê-sơ và Hát-van và do đó đã giao cho phó nguyên soái bá tước Slích-cơ tiến hành trinh sát ở đấy".

"Đã biết được!". Tất nhiên, Vin-đi-sơ-grét-xơ "đã biết được" điều đó qua kinh nghiệm cay đắng của mình trong những trận đánh đã bắt quân đội của ông ta chạy từ Ca-sau đến Vai-xen và từ Phê-lét-ha-đa đến Pi-li-xơ, vượt lên trước quân Ma-gi-a bách chiến bách thắng 20 - 30 dặm.

Song, chúng ta quay trở lại các sự kiện.

Bằng "cuộc trinh sát" ấy, ngày 2 tháng Tư Slích-cơ mở đầu một loạt trận đánh kéo dài năm ngày và ngày 6 kết thúc bằng cuộc tổng rút lui của quân đội hoàng đế đến tận tường thành Pét. Chúng tôi xin tự mình mô tả diễn biến của những trận đánh ấy trên cơ sở tài liệu, tất nhiên cực kỳ hạn chế đã rút ra được chủ yếu từ các bản tin hoàng gia để không gán cho quân Hung-ga-ri những thắng lợi quá lớn.

Theo bản tin thứ 34, sự bố trí quân đội hoàng đế như sau:

Quân đội Áo kéo thành một tuyến dài từ Ba-la-sa-đi-a-mát

đến Xéc-lết qua Vai-xen và A-xốt. Sườn trái do sư đoàn thứ hai dưới sự chỉ huy của Răm-bếch tạo thành, những lữ đoàn của ông này được đưa lên phía trước nhất (lữ đoàn của Gơ-xơ và lữ đoàn của I-a-blô-nốp-xki) không phải đóng ở Lô-sôn-txơ như người ta đã khoác lác trước đây, mà cách địa điểm đó 6 dặm, ở Ba-la-sa-đi-a-mát, Vát-kéc-tơ và Vai-xen. Đứng ở trung tâm là Slích-cơ với quân đoàn thứ ba đã chiếm các trận địa ở phía bên kia Dát-va, ở vùng phụ cận Hát-van và A-xốt. Tạo thành sườn phải là quân đoàn thứ nhất của I-ê-la-sích kéo dài từ Xéc-lết đến I-a-xbê-ren, cả phía nam Dát-va, nhưng rút lui về phía sau một chút.

Như vậy, theo các bản tin thì quân đội hoàng đế đã được bố trí như thế đó.

Bố trí đối diện với chúng là hai binh đoàn chủ lực của quân Ma-gi-a. Quân đoàn phía bắc do Đem-bin-xki, Guốc-gây và Cláp-ca chỉ huy đã tiến từ Đuên-đi-uê-sơ nhằm tiến đánh Slích-cơ. Quân đoàn thứ hai mà những người chỉ huy của nó không được nêu tên, đã chiếm các trận địa đối diện với I-ê-la-sích ở giữa I-a-xa-pa-ti và Xôn-nốc, cách lực lượng chủ lực của ông ta mấy dặm. Dát-va đã chia cắt các quân đoàn địch trên toàn bộ mặt trận.

Ngày 2 tháng Tư Slích-cơ đã xuất binh và vượt sông Dát-va ở Hát-van. Nhưng, như bản tin số 33 thông báo,

"sau khi phát hiện thấy rằng, *sự vượt trội của lực lượng đối phương so với quân đội của ông ta hết sức lớn*, ông ta đã lựa chọn việc chiếm trận địa vững chắc ở Gô-đôn-lô hơn, cho đến khi viện binh tới. Trong thời gian rút lui đó, đại úy Phôn Can-khơ-béc trong bộ binh của Prô-kha-đa-ca[105] đã được lệnh phá hủy chiếc cầu phía bên kia Hát-van.

Đại úy Can-khơ-béc cùng với đại đội rất dũng cảm của mình đã hoàn thành nhiệm vụ đó, biểu lộ sự bình tĩnh đáng noi theo dưới hỏa lực pháo binh và súng trường như bão táp và bằng cách đó đã kìm chân đối phương đến mức đối phương chỉ có thể

quấy rầy không đáng kể quân đoàn trong cuộc rút lui.

Vậy, quân Áo đã thua trận và rút lui về Pét, sau khi đã đi qua một nửa con đường tới đó. Tất cả những gì đạt được quy lại *chỉ là "khi rút lui quân địch chỉ có thể quấy rầy họ chút ít".*

Dát-va ở Hát-van là một con sông nhỏ và hẹp, cách nguồn của nó chưa chắc được bảy dặm. Việc phá hủy cầu này may ra có thể gây trở ngại cho pháo binh đang truy kích đối phương và có thể cả của bộ binh, nhưng tuyệt nhiên sẽ không kìm chân kỵ binh được. Mà chính việc truy kích bằng lực lượng kỵ binh nhẹ là việc khó chịu nhất đối với quân đội đang rút lui trên địa hình có nhiều đồi và chuyển sang đồng bằng.

Thất bại đầu tiên đó của quân Áo suýt trở thành thắng lợi trong bản tin số 34.

"Đây là nói về chính đội tiên phong (do Dem-bin-xki chỉ huy) mà ngày 2 tháng này bị ông phó nguyên soái Slích-cơ tấn công và chịu những tổn thất đáng kể (!) về đại bác và tù binh (!!), và đã bị đẩy lùi về Hoóc-tơ".

Vin-đi-sơ-grét-xơ hy vọng vào trí nhớ kém của độc giả mình, ngày 9 tháng Tư ông ta đòi họ quên đi những điều ông ta đăng ngày 7.

Nếu đoạn ấy trong bản tin của ông ta nói chung có một ý nghĩa nào đó, thì câu nói: "chịu những tổn thất đáng kể về đại bác và tù binh" cần phải hiểu không phải đối với quân Ma-gi-a, mà là đối với *quân đội hoàng đế*.

Do thất bại đó mà Vin-đi-sơ-grét-xơ đã buộc phải tập trung quân đội của mình càng nhiều hơn nữa. Sư đoàn Sô-rít từ sườn trái (quân đoàn 2) đã bị điều gấp từ Vai-xen về Gô-đôn lô. I-ê-la-sích nhận được lệnh tiếp tục tiến quân, đồng thời giữ liên lạc với Slích-cơ. Bản thân Vin-đi-sơ-grét-xơ ngày 3 đã lui về Gô-đôn-lô, ngày 4 lui về A-xốt. (Bản tin số 33 thông báo như

vậy. Còn theo bản tin số 34 thì Vin-đi-sơ-grét-xơ tới Gô-đôn-lô mãi vào ngày 4. Tin tức trong hai bản tin trùng khớp nhau như vậy đấy!)

I-ê-la-sích bố trí lại quân đoàn của mình ở hướng tây-bắc Xéc-lốt, gần Gô-đôn-lô. Trong thời gian chuyển quân đó, ngày 4 ông ta bị tấn công ở Ta-pi-ô-bi-ske. Trong bản tin có nói:

Thiếu tướng Ra-tsích đã nhanh chóng chuyển sang tấn công, đánh giáp lá cà với quân địch phục kích với lực lượng trội hơn và đã đánh bật nó, đồng thời lấy được của nghĩa quân 12 khẩu đại bác, trong số đó 4 khẩu lấy được ở ngay chỗ đó đang mắc vào xe kéo pháo và được đưa tới nơi an toàn, 8 khẩu còn lại đã bị phá chỗ đốt thuốc nổ. Chúng tôi còn bắt được nhiều tù binh, song cả chúng tôi cũng phải trả giá cho việc mất một thiếu tá dũng cảm là nam tước Ri-đơ-den và đại úy kỵ binh Duy-cô-vích trong số các kỵ binh Ban-đi-e-ra[126].

Lúc đầu nói về việc chiếm 17 khẩu đại bác, sau đó lại nói là 14, cuối cùng hóa ra là 12. Nhưng chúng được chiếm lấy ở xe kéo pháo và được đưa tới nơi an toàn. Cuối cùng, giờ đây người ta thừa nhận tuy *đã* chiếm được 12 khẩu đại bác, nhưng trong đó, tiếc thay 8 khẩu phải để lại tại chỗ. Song có tin nói rằng chúng đã bị phá chỗ đốt thuốc nổ. Có nên coi điều này là thực không? Nhưng chính từ việc 8 khẩu đại bác chiếm được đã phải để lại tại chỗ, người ta thấy trận đánh ở Ta-pi-ô-bi-xke thắng lợi đến mức nào. Trong trường hợp chiến thắng, người ta giữ lại trận địa cho mình, do đó cũng giữ lại luôn những khẩu đại bác có mặt ở chiến trường đã tháo khỏi xe kéo pháo.

"Trận đánh oanh liệt" ở Ta-pi-ô-bi-xke về thực chất lại hóa ra là thất bại, đã là thất bại thứ hai mà quân đội hoàng đế gánh chịu trong tiến trình "cuộc thăm dò lớn" của họ.

Nhưng giờ đây chính Vin-đi-sơ-grét-xơ đã cầm đầu quân đội và đã đạt được những thành tích sau đây:

"Ngày 5 tháng này thống tướng đã tiến hành tấn công trận địa của kẻ địch ở

Hát-van. Đồng thời tiểu đoàn thương kỵ binh của Xi-va-lác-tơ và ba đại đội kỵ binh nhẹ của Grét-xơ[267], với lòng dũng cảm hiếm có đã tấn công 4 tiểu đoàn kỵ binh địch và đã giành thắng lợi rực rỡ, chỉ mất vẻn vẹn 2 người bị giết và 10 người bị thương. Sáu mươi kỵ binh và trong số họ có hai sĩ quan đã nằm lại trận địa, ngoài ra quân khởi nghĩa có 40 người bị thương và 32 (trong đó có một sĩ quan) bị bắt làm tù binh".

Việc "đồng thời một số đại đội kỵ binh hoàng đế đã vội vã lập chiến công" là do Vin-đi-sơ-grét-xơ kể cho chúng ta, còn *toàn bộ* "cuộc tấn công" đã kết thúc ra sao, thì chúng tôi không được biết. Vậy, ở đây, rõ ràng là qua trận đánh - mà nhìn chung là thất bại - người ta đã chộp một tình tiết thuận lợi ngắn duy nhất để làm lu mờ kết quả chung đáng buồn.

Mà kết quả của trận đánh đó là sự rút lui của quân đội hoàng đế tới tận tường thành Pét! theo lời thuật lại của Vin-đi-sơ-grét-xơ, những trận đánh đó đã chứng minh cho ông ta thấy "ưu thế của kẻ địch, đặc biệt là trong kỵ binh nhẹ, nơi địa hình hoàn toàn trống trải", và đã buộc ông ta khẩn cấp tập trung ngay sát Pét tất cả ba quân đoàn.

Tuy nhiên, cuộc chuyển quân đó bắt nguồn từ sự cần thiết cùng cực trên một mức độ lớn hơn nhiều so với lý do chiến lược. Vin-đi-sơ-grét-xơ thừa nhận rằng kẻ địch

"*đã truy kích sát gót ông ta* và trước hết tấn công ở ạt quân đoàn thứ nhất đứng chân ở I-sa-xéc vì tưởng lầm rằng mình chạm trán với quân đoàn thứ ba được bố trí ở Gô-đôn-lô".

Như vậy, điều an ủi duy nhất đối với Vin-đi-sơ-grét-xơ trong cuộc rút lui hết sức vất vả của ông ta là quân Hung-ga-ri đã đập tan không phải cái quân đoàn mà họ định đập tan!

Ngày 6, trong thời gian rút lui ấy, sự thể lại đi đến một cuộc giao tranh,

"trong đó lữ đoàn của Phít-lơ được tăng cường một phân đội của sư đoàn Lốp-cô-vít-xơ, đã buộc quân địch phải rút lui, sau đó kẻ địch đã tìm cách yểm trợ cuộc rút lui này

bằng cuộc tấn công mạnh mẽ của kỵ binh với lực lượng của 12 đại đội. Song, cuộc tấn công đó cũng đã bị đánh lùi bằng đòn đánh tạt sườn của hai đại đội kỵ binh nhẹ của Crét-xơ và một đại đội giáp kỵ binh của Mắc-xơ Au-σ-spéc-gơ[266], hơn nữa kẻ thù đã mất thêm 6 đại bác nữa và đã để lại trên trận địa nhiều binh lính tử trận, vì hỏa lực có hiệu quả của các đại bác của chúng ta đã làm cho hàng ngũ của nó thưa đi nhiều".

Trên góc độ chiến lược, ngay cả báo "Kölnische Zeitung" cũng chưa dám đưa ra một điều vô nghĩa lớn hơn. *Một* lữ đoàn, được tăng viện một phân đội của sư đoàn, đã buộc lực lượng trội hơn của quân Ma-gi-a bách chiến bách thắng phải rút lui! Để yểm trợ cho đợt rút lui đó người ta đã tiến hành một cuộc tấn công hùng hậu với *mười hai* đại đội kỵ binh chống lại lực lượng bộ binh rất không đáng kể! Nhưng càng về sau càng nhiều! *Ba* đại đội kỵ binh của quân đội hoàng gia làm cho *12* đại đội kỵ binh Ma-gi-a tháo chạy, và thêm vào đó đã chiếm được sáu khẩu đại bác!!! Như các bạn thấy, nhân vật Vin-đi-sơ-grét-xơ quen với chiến thắng đã lại buộc phải chộp lấy những tình tiết thành công cá biệt trong phần mô tả cuộc giao tranh nhìn chung là cực kỳ bất lợi đối với ông ta và bằng cách đó đưa ra ánh sáng một tác phẩm lịch sử vượt tất cả các tác phẩm của Muyn-hau-den trên thế giới về mặt tính chất bịa đặt của nó.

Tình hình của tổng đốc dũng cảm I-ê-la-sích diễn biến không tốt hơn.

"Ông ta cũng tấn công quyết liệt kẻ địch và sau đó chiếm được trận địa đã được ấn định cho ông ta".

Qua những lời ít ỏi đó đủ thấy rõ ràng I-ê-la-sích phải tiến hành đột phá và trụ vững qua một trận chiến đấu nặng nề để có khả năng rút lui về Pét. Làm việc đó, ông ta đã trả giá thế nào, chúng ta sẽ nhanh chóng được biết.

Sau khi đã chiếm được trận địa ở Pét, Vin-đi-sơ-grét-xơ

"đã quyết định đợi viện binh lúc này đang tiến từ tất cả mọi phía đến Hung-ga-ri. còn việc tập trung toàn bộ quân đội của ông ta cho phép ông ta sử dụng lực lượng của mình ở bất cứ hướng nào mà tình hình có thể đòi hỏi".

Kế hoạch được suy tính kỹ đó của viên thống soái cao quý ấy cũng như sự khoác lác kết thúc buồn cười của ông ta đã bị Guếc-gây và Đem-bin-xki phá vỡ hoàn toàn.

Qua đối chiếu hai bản tin người thấy rõ rằng quân đội hoàng đế đã bị đẩy lùi trên toàn mặt trận và dừng lại ở việc phòng thủ Pét. Chúng ta chắc sắp nghe nói về việc Đem-bin-xki tấn công Pét hoặc về hành động của ông ta ở phía sau quân đội hoàng đế.

Tất cả các thông báo không chính thức đều chứng tỏ rằng thất bại của quân đội hoàng đế nghiêm trọng hơn nhiều so với những điều mà các bản tin thông báo. Bắt đầu từ ngày 2, ở Pét đã nghe thấy tiếng súng đại bác liên tục trên khắp trận tuyến. Ngày 3 và 4 trên đường phố Pét đã bắt đầu cuộc rút lui. Nối tiếp nhau là những hòm thuốc súng, những đại xa, những giá pháo dự trữ, những xe chở thương binh, một số binh lính không có vũ khí nhưng không bị thương. Khắp thành phố thi hành các biện pháp bảo vệ, ở nhiều nơi người ta trưng dụng nhà cửa cho nhu cầu quân sự, các đội chuyên trách tháo dỡ lập tức các cầu phao đang trong tư thế hoàn toàn sẵn sàng.

Ở Pét, ngân phiếu Hung-ga-ri đã lên giá[176], ở Brê-xlau chứng khoán Áo sụt giá. Đó là kết quả của những bức thư cá nhân nhận được từ Prê-xbuốc báo tin *về thắng lợi có tính chất quyết định của quân Ma-gi-a ở Gô-dôn-lô*. Ngay cả nếu tạm thời không chú ý đến thông báo của tờ "Breslauer Zeitung" nói rằng I-ê-la-sích dường như đã bị cắt đứt, còn Slích-cơ đứng trước nguy cơ chịu số phận như vậy, thì những thắng lợi của quân Hung-ga-ri, mà quân đội hoàng đế đã *thừa nhận*, cũng đã đủ. Báo "Kölnische

Zeitung" dọa rằng có ba mươi nghìn người từ I-ta-li-a trong vòng 12 ngày ắt sẽ đặt chân lên địa phận Hung-ga-ri!! Ngày mai chúng tôi sẽ còn quay trở lại vấn đề này. Ngoài ra, báo đó còn dọa rằng sẽ có bốn mươi nghìn quân Nga đang tiến đến Tơ-ran-xin-va-ni-a và cuối cùng, mười tám tiểu đoàn sẽ thọc qua Xíp-xơ dưới sự chỉ huy của Ham-méc-stai-nơ. Quân Nga còn chưa có, còn Ham-méc-stai-nơ thì mới ra *mệnh lệnh* kéo một quân đoàn tới Đu-cla trên biên giới Ga-la-xi - Hung-ga-ri. Trong khi ông ta đối phó với việc này thì quân Hung-ga-ri có thể ở xa rồi!

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 13 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 272, 14 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Hôm nay chưa có tin tức rõ ràng nào tiếp theo từ Pét đến. Tuy nhiên, bản tin in thạch ở Viên[175] thông báo rằng quân đội Áo dường như đã hoàn toàn rời bỏ Pét và vượt qua bờ phải sông Đa-nuýp, còn các tướng lĩnh Hung-ga-ri được đón tiếp bằng một cuộc diễu hành đốt đuốc và sự hân hoan rộng khắp, tới ngày 7 thì họ đã đi vào thành phố. Song tin tức đó chắc chắn đi trước sự kiện. Trận đánh bắt đầu ngày 2 ở các đường tiến vào Pét, ngày 5 và 6 lan đến tường thành và tiếp diễn vào ngày 7, và nếu tin vào một thông báo riêng biệt thì cả ngày 8 nữa[268]. Chẳng khó khăn cũng hiểu được rằng thắng lợi ở Pét hoàn toàn không phải là chuyện nhỏ nhặt như một số người muốn nghĩ. Quân đội hoàng gia có hai ưu thế. Thứ nhất, hậu phương của họ được sông Đa-nuýp, pháo đài Ô-phen và bản thân thành phố bảo vệ, mà những cửa ô của nó được bố phòng hoàn toàn đủ để trong trường hợp rút lui có thể kìm giữ đối phương trong thời gian quân đội hoàng đế - đã bị đánh tơi bời - vượt sông. Thứ hai, họ trội hơn quân Ma-gi-a ở chỗ có vị trí tập trung hơn. Chúng tạo thành nửa vòng tròn mà Pét là trung tâm, còn quân Ma-gi-a, đến lượt mình, lại tạo thành một nửa vòng tròn còn lớn hơn có trung tâm là quân đội hoàng đế. Thêm vào đó, tính chất quân đội Áo vừa vụng về và chậm chạp, vừa ngoan cường và ý thức chấp hành cao làm cho

nó thích hợp với phòng thủ hơn. Do vậy, dù sao vẫn có thể là quân đội hoàng đế còn giao tranh ở Pét hai ngày. Song, việc họ rốt cuộc đã bị đập tan và bị ném qua sông Đa-nuýp là điều không còn nghi ngờ gì nữa và được các thông báo từ khắp nơi gửi tới về sức mạnh bất ngờ và dũng khí chưa từng thấy của quân đội Ma-gi-a, khẳng định. Sự rút lui của các đoàn xe hoàng gia đi qua Pét và việc chúng vượt sông Đa-nuýp đã kéo dài liên tục 48 giờ. Ở cổng thành không ngớt tiếng đại bác của pháo binh.

Qua những thông báo ấy dù sao cũng thấy rằng quân Ma-gi-a muốn buộc quân đội hoàng đế rời bỏ trận địa của mình ở Pét không phải bằng cuộc chuyển quân có tính chất chiến lược, mà bằng cách ép họ phải chấp hành nhận một cuộc giao tranh có tính chất quyết định ở ngay cửa ngõ của thành phố. Theo ý chúng tôi và theo tin tức nhận được cho đến nay, thắng lợi là điều không thể nghi ngờ.

Ở Viên người ta nói rằng *Cô-sút* dường như đang ở trong quân đội Ma-gi-a, Cláp-ca bị thương nặng, còn theo những tin tức khác thì ông ta bị bắt làm tù binh ở I-a-xbê-ren v.v.. Nếu điều nói sau cùng này đúng thì chúng ta đã biết điều này từ lâu qua các bản tin.

Nhân dịp này chúng tôi xin dẫn ra một số tư liệu về bản thân Cláp-ca. Ông ta không phải là người Ba Lan, như có người khẳng định, mà là một người Hung-ga-ri, người Ma-gi-a Xla-vơ sinh ra ở Tê-mê-sva-rơ, nơi bố ông ta nhiều năm làm thị trưởng, đứng đầu tòa thị chính. Thiên hướng phiêu lưu đã dẫn ông ta từ khi còn là chàng thanh niên vào hàng ngũ đẳng cấp quân nhân. Rất giỏi toán và các khoa học quân sự trong trường pháo binh của quân đoàn ở Viên, năm 1841, ông được ghi tên vào đội vệ binh quý tộc Hung-ga-ri[269]. Tính cách và tinh thần của tổ chức này

không góp phần làm cho đội quân đồn trú thời bình ở biên giới đế chế, nơi sáu năm sau ông ta được chuyển đến, có thể làm cho ông ta cảm thấy thích thú, và ông ta sẽ xuất ngũ với hàm thượng úy. Về sau chúng ta thấy ông ta ở Bu-ca-rét phục vụ cho công tước [1*] với tư cách là người tổ chức pháo binh. Ngay cả chuyến du lịch sang Ấn Độ ông cũng cảm thấy là cái gì đó tự nhiên. Nhưng rồi tháng Ba 1848 đến và vào tháng Tư Cláp-ca đã ở Pét, quan hệ chặt chẽ với đảng cấp tiến. Ông ta đã bỏ vào núi, vì ông ta là người yêu nước Ma-gi-a nồng nhiệt và là một tài năng lớn nhất, sau Guếc-gây, trong số các nhà hoạt động dân tộc trong quân đội khởi nghĩa.

Quân Ma-gi-a hình như ào tới đột ngột từ mọi phía. Đông đảo những đơn vị dự bị được Cô-sút huấn luyện và chuyển hóa - ở vùng nằm giữa sông Tít-xa và Ma-rô-sơ thành những người lính có khả năng chiến đấu - bất ngờ xuất hiện trên trận địa. Không chỉ ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, không chỉ ở các đường tiến tới Pét, mà cả ở *Ba-nát quân Hung-ga-ri đều chiến thắng và tiến lên với tốc độ nhanh chưa từng thấy*[270]. Hôm qua chúng tôi đã báo tin rằng họ đã chiếm hầu hết Ba-sca. Về việc quân đoàn Ma-gi-a dưới sự chỉ huy của Péc-txen đã đột phá đến tận Pê-téc-vác-đai-nơ, vượt qua các đội chiến đấu của quân Áo đang tiến hành bao vây, chúng tôi không muốn thông báo, vì cho rằng điều đó thật quá không chắc chắn. Và xem ra điều đó vẫn không còn nghi ngờ gì nữa, tờ "Agramer Zeitung", cơ quan ngôn luận của chính phủ Crô-a-xi, tự nó thông báo điều này. Péc-txen và Bát-ti-a-ni (cựu tư lệnh ở Pê-téc-vác-đai-nơ), sau khi chọc thủng vòng đai phong tỏa, với những đơn vị mới mẻ tiến vào pháo đài. Việc bao vây xem ra đã hoàn toàn bị dỡ bỏ; Nu-ghen-tơ lại tiến về phía tây tới Xôm-boóc,

1*- G. Bi-be-xcu

nơi này cùng các vùng phụ cận bị quân Ma-gi-a chiếm. Từ Pê-téc-vác-đai-nơ và các vùng phụ cận của nó, tất cả những phần tử thân hoàng đế đã rút lui về Xiếc-mi-a và Xla-vô-ni-a.

Do những thắng lợi mới này của quân Ma-gi-a mà *quân Xéc-bi ở Ba-nát đã hoàn toàn bị cô lập*, y như trước đây Pu-khơ-nơ đã bị cô lập ở Tơ-ran-xin-va-ni-a. Rõ ràng là tình trạng bị cô lập ấy chỉ có thể góp phần thúc đẩy cuộc đàm phán còn tiếp diễn giữa người Xéc-bi và người Ma-gi-a[271].

Những thành quả của Bem ở *Tơ-ran-xin-va-ni-a* hình như rốt cuộc được hoàn toàn bảo đảm. Quân Áo chạy về Va-la-ki - mà số lượng của họ chúng tôi mãi bây giờ mới được biết qua các nguồn chính thức - *đã từ bỏ mọi cố gắng trở về Tơ-ran-xin-va-ni-a.* Họ sẽ đến Ba-nát qua Va-la-ki. Chúc lên đường may mắn!

Dưới đây là thông báo chính thức về điều đó, mà chính báo "Wiener Zeitung"đưa ra:

"Những bản tin gần đây nhất từ Tơ-ran-xin-va-ni-a thông báo rằng, ngày 13 tháng Ba quân đội hoàng đế đã đến vùng phụ cận Héc-man-stát và bố trí gần Hê-rôn-xau, có ý định liên kết với quân Nga chiếm các trận địa ở Phan-mát-sơ. Ngày 15 quân đội hoàng đế tiến về Crôn-stát, còn quân Nga thì cố thủ ở vùng cách ly của quân hoàng gia nằm ngang biên giới. Bộ tổng tư lệnh ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, phó nguyên soái Phôn Pu-khơ-nơ và những tướng lĩnh hoàng gia khác, cũng như 1200 người của bộ binh hoàng gia cũng đã rút lui về Va-la-ki, đã tiến về Rưm-ních. Ngày 18 quân đoàn Tơ-ran-xin-va-ni-a của hoàng gia đã tới Crôn-stát với ý định giữ lấy thành phố này mà vào lúc đó bị quân Nga, dưới sự chỉ huy của tướng En-ghen-hác chiếm đóng. Loạn quân, do Bem chỉ huy, cũng đã đến sát Crôn-stát. Nhưng lúc đó tướng Li-đéc-xơ ra lệnh rời bỏ Crôn-stát. Điều đó, cũng như việc bên cạnh tình trạng thiếu đạn dược, quân đội hoàng đế còn chịu thiếu thốn về nhiều thứ khác và kiệt sức, - đã thúc đẩy viên tướng hoàng gia Pôn Ca-li-a-ni chỉ huy các đơn vị quân đội hoàng đế phải rời bỏ Crôn-stát và ngày 20 tháng Ba cùng với quân Nga tiến về Va-la-ki. Quân đoàn này gồm 8140 bộ binh và pháo binh, 900 kỵ binh với 42 khẩu đại bác. Thiếu tá quân đội hoàng đế, nam tước Hây-đơ đứng đầu 1.200 bộ binh và 240 kỵ binh lao đến Tếch-xbuốc và ngày 21 tháng Ba dự kiến đến Cưm-pu-lun-gơ trên địa phận Va-la-ki. Như vậy, trên địa phận Va-la-ki

có 12 nghìn lính hoàng đế. Chủ lực, dưới sự chỉ huy của tướng Ca-li-a-ni được bố trí ở Cưm-pi-na. Plô-e-sơ-ti và Côn-cu-ren-xơ và sẽ phải nghỉ ngơi 10-12 ngày. Các nhà đương cục địa phương tùy theo sức lực đã đáp ứng về mặt cung cấp lương thực thực phẩm. Theo tin đồn, ở Héc-man-stát cựu bộ trưởng quốc phòng Hung-ga-ri[1*] hiện giờ đang chỉ huy, còn Bem thì đứng đầu quân nổi loạn ở Crôn-stát, từ đó, như người ta đã nghĩ, ông ta sẽ tìm cách thực hiện một bước tiến quân thần tốc tới Bu-cô-vi-na. Số người tị nạn rời khỏi Tơ-ran-xin-va-ni-a để tìm chỗ nương náu ở Va-la-ki rất lớn. Viên sĩ quan tùy tùng của tổng tư lệnh, thiếu tá hoàng gia Phôn Rai-khơ-txơ, ngày 27 tháng Ba từ Crai-ô-va đã đến Bu-ca-rét để chuẩn bị cuộc chuyển quân của quân đội hoàng gia từ Cưm-pi-na đến Ba-nát qua Crai-ô-va và Oóoc-sô-va".

Qua đó thấy rằng: 1) Bem phải có những lực lượng rất lớn nếu ông ta có thể đập tan trên 12 nghìn quân Áo và 10-15 nghìn quân Nga; 2) quân Nga cũng tạm thời chưa có ý muốn lại xâm nhập lãnh thổ Tơ-ran-xin-va-ni-a, và cùng với nó là hậu phương của quân đội cách mạng Hung-ga-ri *đã được đảm bảo*.

Vậy như ta thấy, 40 nghìn quân Nga, không muốn đến cứu giúp tờ "Kölnische Zeitung". Nhưng báo này vẫn còn 15 tiểu đoàn của Ham-méc-stai-nơ và 30 nghìn quân do Hay-nau chỉ huy.

Eh bien![2*] Theo những thông báo gần đây nhất, Slích-cơ vẫn còn ở Lem-béc-gơ [272]và đã khuyên nhủ dân thành thị đưa cho ông ta đơn thỉnh nguyện xin gọi quân Nga. Đồng thời ông ta đã ra lệnh *kéo* tới Đu-cla, cách Lem-béc-gơ 25 dặm, một quân đoàn. Cho đến khi quân đoàn này được tập hợp và được trang bị đạn dược, lương thực, phương tiện vận tải v.v., sẽ mất ít nhất là 3-4 tuần, và ai mà biết được lúc đó quân Ma-gi-a sẽ ở nơi nào!

Về 30 nghìn người khét tiếng dưới sự chỉ huy của Hay-nau mà 12 ngày nữa (!) sẽ ở trên đất Hung-ga-ri, thì họ còn ít nguy hiểm hơn. Hay-nau đã buộc phải chấm dứt việc bao vây Vơ-ni-dơ và

1*- I..Mê-xa-rô-sơ

2*- Không sao!

tiến về Lôm-bác-đi. Chúng tôi biết cư dân Brê-si-a ngày 31 tháng Ba và ngày 1 tháng Tư đã khiến cho ông ta phải làm biết bao nhiêu công việc[273]. Chúng tôi biết rằng ông ta không thể rời bỏ trận địa của mình chừng nào Ra-đét-xki chưa thay thế ông ta, mà Ra-đét-xki thì vẫn chưa làm nổi việc đó. Còn khi rốt cuộc ông ta bị thay thế, thì ông ta sẽ phải đi qua khoảng 150-170 dặm Đức cho đến khi tới Pét. Đúng là một phần con đường này do đường sắt phục vụ, nhưng khi phải chuyển theo con đường đó 30 nghìn người với số pháo binh, kỵ binh, xe cộ v.v. tương ứng, thì nó ít đẩy nhanh được việc chuyển quân. "Mười hai ngày" ấy vì thế dễ dàng trở thành sáu tuần, mà từ nay đến đó quân Ma-gi-a sẽ đủ thời gian để cho quân đội của Vin-đi-sơ-grét-xơ một bài học đích đáng. Biết đâu - có thể, quân Ma-gi-a sẽ gặp ngài Hay-nau ở giữa đường!

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 14 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 273, 15 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*VIỆC COI THƯỜNG CÁC QUYỀN CỦA NGHỊ VIỆN.- NHỮNG SỰ GIÚP ĐỠ VỀ GIÁN ĐIỆP DÀNH CHO MAN-TOI-PHEN

Béc-lin, 13 tháng Tư. Đề nghị của viện thứ hai về việc miễn cước bưu điện cho một bao gói nặng dưới 5 pao tất nhiên không hề được chú ý. Người ta đã quyết định, và tuy ở các quốc gia lập hiến có tục lệ theo đó nghị viện độc lập giải quyết những công việc như vậy, nhưng ngài Phôn Đơ Hây-đơ nghĩ điều đó theo cách khác. Cho đến nay, ông ta chưa lần nào chịu khó phát biểu ý kiến của mình về vấn đề đang được thảo luận.

Ngài *Phôn Moi-đơ-bắc*, như đã biết, là người hết sức không thể thay thế được trong số tất cả các cố vấn chính phủ. Không ai bì kịp ông ta về khả năng tìm ra cách sử dụng tốt nhất và quý báu nhất cho đôi tai và hai con mắt của mình và thường xuyên cung cấp cho ông bạn Man-toi-phen của mình những tin tức hết sức có ích và hết sức chính xác về tâm trạng, ý định v.v. của người Béc-lin. Dĩ nhiên, tác giả của những "điều tiết lộ" ấy rất khéo léo trong những công việc mà thông thường người ta gọi vulgo[1*] là hoạt động gián điệp. Để thực hiện những mục đích hết sức cao quý ấy, ông ta sử dụng những tên bịp bợm văn chương đủ loại.

1*- nôm na

Những bạn bè thân tín nhất và những công cụ tinh xảo nhất của ông ta là người viết tiểu phẩm nổi tiếng của báo "Kreuz - Zeitung"- Gốt-se và nhà văn học *Ruê-rơ-dan-xơ*[1•].

Một công hàm đã được gửi từ Mếch-clen-buốc đến, phản đối việc vua Phổ chấp nhận vô điều kiện vương miện hoàng đế[274].

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 14 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 273, kỳ thứ hai, 15 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• Ngài Ruê-rơ-dan-xơ ngay vào năm 1844 ở Pa-ri đã bị nghi ngờ có những mưu đồ như vậy và nay ông ta được đề nghị thanh minh trước những lời buộc tội ấy. *Ban biên tập tờ "Neue Rheinische Zeitung"*.

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Quân đội hoàng đế bị đánh bật càng xa hơn nữa; quân Ma-gi-a đang có mặt ở bãi Ra-cô-sơ[275]. một địa điểm cổ được các vua Hung-ga-ri lựa chọn, cách Pét nửa giờ đi xe, và áp đặt một cuộc giao tranh.

Đó là những tin tức cuối cùng ngày 8 từ Pét gửi tới. Tất cả những thông báo khác đều kém xác thực hơn. Ví dụ, tờ "Breslauer Zeitung" viết, rằng Vin-đi-sơ-grét-xơ sẽ không nghênh chiến và dường như đã rút lui cùng với quân đội của mình về Pét. Những người đứng về phía hoàng đế nghĩ rằng quân Ma-gi-a sẽ không dám tấn công Pét, thứ nhất vì ở đấy người ta đã xây dựng những công sự bố phòng mạnh, thứ hai, để làm cho thủ đô của mình không bị nguy cơ phá hủy. Trong khi đó tình hình ở Pét đang xấu đi. Vin-đi-sơ-grét-xơ trước tiên trở về Pét, rồi về Ô-phen, thậm chí không hé răng nói về triển vọng thắng lợi. Điều đó lẽ tự nhiên đã làm cho các "thần dân trung thành" đau buồn nghiêm trọng và làm cho quân Ma-gi-a rất vui.

Đồng thời lời bố cáo sau đây của ông Vrơ-bna ngày 7 tháng này đã được dán lên:

Các thành phố Ô-phen và Pét đang trong tình trạng giới nghiêm, do đó các cuộc tụ tập trên các đường phố và quảng trường đều bị cấm. Song, vì trong những ngày qua người ta không muốn tuân thủ mệnh lệnh đó, nay tôi buộc phải nhắc lại ở đây rằng dân cư phải ở lại trong nhà, cũng như tránh đi lại vu vơ. Các đội tuần tra được giao

nhiệm vụ *sử dụng rộng rãi vũ khí* chống lại mọi cuộc tụ tập. *Mọi hoạt động có tính chất phiến loạn đều sẽ kéo theo việc lập tức oanh kích thành phố*, người ta đã chuẩn bị tất cả để làm việc đó".

Nhiều thần dân trung thành của bệ hạ thánh đồ không cảm thấy an toàn ở Pét nữa, đã chuyển tới pháo đài Ô-phen, và dân tị nạn Pét thậm chí đã tới được Viên. Những người Ma-gi-a ở Pét hân hoan vui mừng; đáp lại, người Áo đe dọa. Từ cuối cầu phao phía Ô-phen người ta đã chuyển tới Pét hai đại bác cỡ mười hai pao, lấp đạn sẵn, còn từ thành của dinh lũy Ô-phen người ta đã chuyển tới rất nhiều đại bác hạng nặng tăng cường thêm sự uy hiếp của Ven-đen[276].

Tính chất thần tốc của cuộc tấn công của quân Ma-gi-a đã vượt qua mọi dự đoán của quân Áo. Đã năm ngày vô số kỵ binh Ma-gi-a không để quân đội hoàng đế yên cả ngày lẫn đêm, lòng dũng cảm của số kỵ binh này vượt qua tất cả mọi tính toán của quân Áo.

Vả lại quân đội hoàng đế đã dốc hết lực lượng để cố thủ. Các đội quân đồn trú ở Vai-xen và Ve-xprêm đã đi tới Pét. Từ Cô-moóc-nơ, từ Viên v.v., quân tiếp viện đang tới gần với nhịp tiến quân khẩn trương, nhưng chắc chắn họ sẽ không tới kịp cuộc giao tranh có tính chất quyết định.

Ở sở giao dịch chứng khoán Viên, ngày 11 tháng Tư đã lan truyền tin nói rằng quân Hung-ga-ri bị đánh bật ở Pét. Chúng tôi coi tin đồn đó là tin vịt trăm phần trăm của sở giao dịch chứng khoán. Vả lại, một tin đồn khác chẳng đúng sự thật gì hơn là tin đồn nói rằng Guếc-gây cùng với một quân đoàn Ma-gi-a đã giải cứu cho Cô-moóc-nơ, bắt buộc quân đội đang bao vây phải di chuyển về phía đối diện với nó và chấm dứt việc bao vây pháo đài [119]. Rất chắc chắn là ở các tỉnh Nít-ra, Gran và Nô-grát đang

có các đội du kích Ma-gi-a hoặc Xlô-va-ki hoạt động, họ làm cho quân đoàn đang bao vây Cô-moóc-nơ lo lắng, nhưng không thể tin là chủ lực của quân Ma-gi-a dám tiến hành cuộc giao tranh có tính chất quyết định ở Pét lại chuyển Guếc-gây với một binh đoàn lớn đi khỏi nơi đó.

Tình hình ra sao với thắng lợi của I-ê-la-sích được công bố trong bản tin thứ 33 - là người sau đó đã "chiếm trận địa được chỉ định cho ông ta" - như người viết thông cáo kém cỏi và nực cười Ven-đen đã diễn đạt trong bản tin thứ 34, - về điều này báo "Lloyd" nói lộ ra khi thông báo từ Pét rằng, ở đấy người ta cho là tổng đốc đã bị bắt làm tù binh và người ta đã cực kỳ ngạc nhiên khi nhận được các báo cáo thường kỳ của ông ta.

Bắt đầu biết được thêm một số chi tiết về quan đội Ma-gi-a. Cláp-ca *không phải* bị bắt làm tù binh như một số báo khẳng định, mà đang chỉ huy ở khu vực trung tâm của quân Ma-gi-a. Cánh trái của quân đội Hung-ga-ri do Đa-mi-a-ních, một người Xéc-bi ở Ba-nát, lãnh đạo, ông này đã từng chỉ huy quân đoàn tác chiến chống lại Nu-ghen-tơ và Đa-len ở tỉnh Ba-ra-ni-a, rồi ở Ba-sca và ở Xê-ghê-đin. Nếu một số báo quân sự - dã chiến nói rằng tuồng như *giờ đây* ông ta đã bán mình cho quân Ma-gi-a (!!), thì điều đó là sự đối trá vừa vô lý, lại vừa thảm hại. Những bản tin trước đó của Áo chứng minh điều ngược lại.

Ngày 8 ắt phải xảy ra trận đánh có tính chất quyết định. Việc người ta đánh nhau, và đánh nhau rất hăng, thì chúng tôi đã biết; nhưng về kết quả của trận đánh thì chúng tôi chỉ có những tin đồn đã dẫn ra ở trên.

Nếu Vin-đi-sơ-grét-xơ bị đẩy lùi sang bờ phải sông Đa-nuýp thì chắc chắn ông ta sẽ lập tức kéo quân đội của mình sang phía bên kia Ra-áp và sẽ chấm dứt việc bao vây Cô-moóc-nơ. Ông ta

không còn một tuyến phòng thủ nào cho đến tận Lây-ta, còn thậm chí ông ta có thể giữ được nó hay không, điều đó sẽ hoàn toàn phụ thuộc vào trạng thái tinh thần của quân đội đã bị đập tan của ông ta. Dù sao, với thất bại của Vin-đi-sơ-grét-xơ, Hung-ga-ri tạm thời đã sạch bóng quân đội hoàng đế, trong khi việc đánh lui cuộc tấn công của quân Ma-gi-a sẽ không đưa quân Áo đi xa hơn sông Tít-xa. Trên sông Tít-xa lại sẽ bắt đầu trò chơi đuổi bắt vòng quanh như trước, chừng nào số viện quân hoàng đế 50-60 nghìn người chưa tới nơi.

Ở Ba-nát người ta khẳng định rằng quân Ma-gi-a đã chiếm toàn bộ *Ba-sca* và đã giải phóng Pê-téc-vác-đai-nơ khỏi sự vây hãm...Nhà Nu-ghen-tơ, père et fitls[1*], đã hoàn toàn bị nhục nhã trong chuyện này.

Để kết thúc, chúng tôi xin thông báo, trên cơ sở bản tin in thạch ở Viên[175], những chi tiết sau đây về một số tướng lĩnh Hung-ga-ri và về các lực lượng vũ trang Hung-ga-ri:

" Trong số các tướng lĩnh Hung-ga-ri cần phải đặc biệt nêu Guếc-gây. Ông ta còn rất trẻ. nhưng hết sức tài năng và đặc biệt năng nổ. không biết mệt và bản thân dũng cảm ; chắc hẳn không phải vô cớ mà người ta coi ông là linh hồn của tất cả mọi hoạt động quân sự. vì Cô-sút. như ta biết. trong lĩnh vực hoạt động luật sư của mình ông ta ít có khả năng nổi bật trong các khoa học quân sự. Trong số những người nước ngoài đã nổi lên là người Anh. *Ghi-ông*. Sự dũng cảm đến điên rồ của ông ta không thèm biết đến trở ngại. Thí dụ. cách đây không lâu. ông ta đứng đầu cánh quân của mình. sau khi đã mất 400 người. đã đánh chiếm ngọn núi. trên đó có đủ quân đội và pháo binh Áo và có con đường dẫn lên đó có bảy chỗ ngoặt. tuy có khả năng đi vòng quà núi ấy. tuy nhiên mất khá nhiều thời gian[277].

Ghi-ông dũng cảm không sợ bất cứ trở ngại nào. ông cũng rất bình tĩnh và táo bạo. và là một trong những du kích gan dạ nhất của tổ chức duy nhất thuộc loại nay.*Bộ binh Hôn-vết* [162] lúc đầu chỉ được cung cấp ít ỏi trang phục và lương thực thực phẩm. bây giờ đang ở trong trạng thái tốt hơn. Về mùa đông không phải hiếm khi có thể

1*- cha và con

gặp trên đường đi những người lính bộ binh mặc mỏng manh đã bị chết cóng. Giờ đây họ đã học được cách chịu đựng những gian khổ của cuộc hành quân và chiến đấu với dũng khí của đội quân có kỷ luật. Người Hung-ga-ri đã lợi dụng tốt nhất đợt xả hơi mà Vin-đi-sơ-grét-xơ lúc đầu đem lại cho họ và họ đã đạt được những thành tích đặc biệt trong việc tổ chức bộ binh, sử dụng họ trong những cuộc tập kích nhỏ nhằm dần dần làm cho họ quen với chiến tranh.

Trong thời gian đó, việc huấn luyện quân sự của họ đã hoàn tất trong chừng mực có thể. Đến nay lính bộ binh đã có những thành tích đáng kể trong sự phát triển của mình và đã nổi trội trong một số trận đánh. Như đã biết, lực lượng cơ bản của quân đội Hung-ga-ri là kỵ binh ưu tú của nó ngày càng làm cho quân Áo thêm kính nể họ. Ngay cả giáp binh Van-mô-đen[278] nổi tiếng về lòng dũng cảm cũng thường có khả năng biết đến sức mạnh của kỵ binh Hung-ga-ri và nhiều lần phải lùi bước trước sự tấn công như vũ bão của kỵ binh Hung-ga-ri".

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 15 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 273, 15 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Vẫn chưa có tin tức dứt khoát nào từ chiến trường Ra-cô-sơ. Ngày 8 có lẽ ít đánh nhau; dự đoán sẽ có trận đánh tổng lực vào ngày 9. Ở Viên đã lưu hành những tin đồn hết sức mâu thuẫn. Theo một số tin , quân Hung-ga-ri đã tiến quân thắng lợi vào Pét; theo những tin khác thì họ đã bị đánh tan và Slích-cơ đã bao vây và đã bắt làm tù binh 5 nghìn lính bộ binh[162]. Có điều rõ ràng là không có bản tin, điện khẩn cũng như bất cứ thông báo chính thức nào khác, mà tạm thời đó là bằng cứ chứng minh đầy đủ rằng tình hình quân đội hoàng gia không tốt. Tiếp nữa Vin-đi-sơ-grét-xơ hình như đã chuyển tới Ôn-muýt-xơ, thông qua con trai của mình, *đơn xin từ chức*. Quyền chỉ huy tối cao ở Hung-ga-ri đã được đề nghị trao cho Hét-xơ cũng như Ven-đen, nhưng cả hai đều từ chối, vì người ta không muốn trao cho họ toàn quyền tự do hành động.

Quân đen - vàng[101] ở Pét hy vọng rằng quân Hung-ga-ri không bị oanh kích và người ta sẽ không cho thủ đô của chính mình chịu hỏa lực. Như họ nói, ngay cả Đem-bin-xki dường như cũng chống lại việc đó và đã tuyên bố rằng, trong năm 1831 Ba Lan đã sụp đổ chỉ vì ở đấy người ta đã coi thủ đô Vác-sa-va có ý nghĩa chiến lược quá lớn[181].

Ở Ba-sca, quân Hung-ga-ri đang tiến lên phía trước không gì kìm nổi. Người ta khẳng định rằng Péc-txen và Bát-ti-a-ni đã tiến vào Noi-da-xơ. Noi-da-xơ chính là nằm đối diện với Pê-téc-vác-đai-nơ, trên bờ đối diện (tả ngạn) sông Đa-nuýp, và cũng như chính Pê-téc-vác-đai-nơ, đã bị quân Ma-gi-a chiếm. Các công sự ở Xen-tô-ma-sơ từng được quân Xéc-bi bảo vệ ngoan cường năm ngoái, đã bị quân Ma-gi-a chiếm bằng một cuộc tấn công ào ạt, Xôm-boóc và Bét-xe-xơ (Ba-sê) cũng nằm trong tay họ. Họ uy hiếp phía tả ngạn sông Tít-xa; đại giáo chủ Rai-a-trích đã buộc phải bỏ lại Bê-skê-réch và đi tới Dem-lin qua ngả Pan-sê-vô. Kni-tra-nin bỗng nhiên lại xuất hiện trên bãi chiến trường để giúp đỡ quân Áo trong cơn hoạn nạn.

Có thể không phải lo ngại cho Tơ-ra-xin-va-ni-a. Báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" viết từ Tréc-nô-vít-xơ như sau:

"*Tréc-nô-vít-xơ*, ngày 5 tháng Tư. Đã quyết định để 60 nghìn quân Nga chiếm đóng Ga-li-xi và ở lại đấy làm quân đồn trú. Phó nguyên soái nam tước Phôn Ham-méc-stai-nơ đang tiến về Hung-ga-ri với 25 tiểu đoàn và một số lượng đại bác tương ứng. Hôm nay phó nguyên soái Phôn Man-cốp-xki đã dời đi để thay thế phó nguyên soái Pu-khơ-nơ bị ốm. Toàn bộ Tơ-ran-xin-va-ni-a được bao phủ công sự bố phòng. Bem chỉ huy một đạo quân 100 nghìn người gồm 10 nghìn người của quân đoàn lê dương Ba Lan[173] và quân đoàn sinh viên Viên[279], bao gồm cả công nhân. Bu-cô-vi-a lại lo sợ cuộc xâm nhập của quân Hung-ga-ri, mà theo xác nhận gần đây nhất của những người mới tới, có cảm tình đặc biệt với vùng đó. Một điều cũng đúng là việc đưa tiểu đoàn 4 thuộc trung đoàn của nam tước Síp-cô-vích ad interim[1*] đã ngừng lại vì hình như người ta vẫn thiên về việc thực hiện một sự chống cự nào đó".

Bem đặc biệt khẩn trương tuyển mộ tân binh trong số người Va-la-ki và Xắc-xông ở Tơ-ran-xin-va-ni-a[142]. Tất cả những người đó có khả năng cầm vũ khí đều bị ghi tên vào bộ binh, được huấn luyện đội ngũ và được sử dụng chống quân Áo. Như vậy, Bem

1*- tạm thời

phục thù một cách đích đáng đối với hệ thống bổ sung quân theo kiểu Áo[280], cưỡng bức tù binh người Viên đánh nhau với quân Ma-gi-a, còn tù binh người Hung-ga-ri thì đánh lại quân I-ta-li-a. Ở Héc-man-stát có cuộc hội hè lớn nhân dịp lễ kết nghĩa anh em giữa người Va-la-ki và người Ma-gi-a.

Xét theo tin tức từ Hung-ga-ri, tất cả các bộ trưởng đều được gọi tới Ôn-muýt-xơ bằng điện tín.

Báo "Abend-Lloyd" nhận đươc hôm qua, đã đưa một tin (được coi là xác thực), rằng phó nguyên soái Vôn-ghê-mút đã tiếp nhận quyền chỉ huy quân đoàn tập trung ở Cô-moóc-nơ.

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 16 tháng Tư 1849.
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 274, 17 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG.-
CHIẾN TRANH NÔNG DÂN Ở BU-CÔ-VI-NA

Quân Ma-gi-a đã bất ngờ ngừng cuộc chiến đấu ở các cửa ô vào Pét và, sau khi bỏ lại các đồn tiền tiêu của mình, đã tiến về Vai-xen. Vai-xen nằm ở phía bắc Pét trên sông Đa-nuýp, chính là nơi nó ngoặt từ phía tây về phía nam. *Vai-xen, chìa khóa mở con đường dẫn tới Cô-moóc-nơ, đã bị quân Hung-ga-ri chiếm*[281], I-ê-la-sích đứng ở *bờ phải sông Đa-nuýp* tại Xen-ten-đrê!

Những tin tức này đã bắt đầu được phổ biến ở Viên ngày 13 từ giữa trưa và đã gây ra "ấn tượng nặng nề". Ven-đen dường như ngay ngày 14 đã lên đường tới quân đội Hung-ga-ri[282].

Hiện thời chưa có những chi tiết tỉ mỉ hơn về sự xoay chuyển mới này của cuộc đấu tranh và về thắng lợi cực kỳ quan trọng về mặt chiến lược này của quân Hung-ga-ri. Do đó, chúng tôi không thể biết quân đội Hung-ga-ri có thực sự tiến về phía Cô-moóc-nơ để giải thoát nó khỏi cuộc bao vây[119], hay là nó muốn nhử quân đội hoàng đế ra khỏi trận địa có công sự bố phòng của họ ở Pét để đánh nhau với họ trên trận địa trống trải mà không làm cho chính thành phố Pét gặp nguy cơ bị pháo kích.

Những thông báo khác hết sức đầy mâu thuẫn. Hoàn toàn không biết gì về tình hình quân đội Ma-gi-a trong những trận

đánh gần đây nhất ở Pét, cũng như các chi tiết của chính trận đánh. Vin-đi-sơ-grét-xơ không cho ai ra khỏi phạm vi Pét. Chúng tôi chỉ biết rằng ngày 8 "chủ nhật lễ Phục sinh" đã không xảy ra gì cả ngoài một cuộc đụng độ giữa các đồn tiền tiêu. Ngày 9 cũng không nghe thấy một tiếng súng đại bác nào. Có lẽ đó là ngày mà chủ lực của quân Ma-gi-a tiến về Vai-xen. Hai lữ đoàn quân Áo đã dời đi theo hướng ấy.

Quân Ma-gi-a do Phét-tơ chỉ huy dường như tìm cách bắc cầu qua sông Đa-nuýp ở phía nam Pét, tại Rát-xkê-vê, nhưng họ đã bị ngăn cản trong việc này.

Nói chung đang có những tin đồn cực kỳ không tưởng tượng được và hết sức đầy mâu thuẫn. Nỗi sợ hãi của quân đen - vàng[101] đã làm nảy sinh lời khẳng định rằng Bem tuồng như thể đã từ Tơ-ran-xin-va-ni-a đến với 20 nghìn người và đang hoạt động theo hướng Ca-lốt-sa trên sông Đa-nuýp (trên biên giới Ba-sca) nhằm vượt sang bờ phải sông Đa-nuýp và đánh vào sau lưng quân Áo. Trong khi đó, ở vùng này Pét-txen đã giành của quân Xéc-bi hết trận địa quan trọng này đến trận địa quan trọng khác. Pê-téc-vác-đai-nơ trước đây bị bao vây nay là căn cứ điểm tựa chủ yếu cho các hoạt động của ông ta[270]. Một tin đồn khác do quân Áo tung ra trong cơn hoảng hốt khẳng định rằng Guếc-gây đã ở Brúc - trên sông Lây-ta cách Viên mấy giờ đi đường!

Tuy nhiên, cuối cùng nội các đã hứa với Vô-ê-vô-đi-na của Xéc-bi rằng Vô-ê-vô-đi-na đã được đưa vào số vùng đất tự trị của vương triều[283]. Điều đáng ngờ là điều đó có làm cho tâm trạng của người Xéc-bi ngày càng mong muốn liên minh với người Ma-gi-a, trở nên thuận lợi hơn đối với nội các hay không. Người Xéc-bi không còn tin chính phủ thường hay tìm cách phản bội họ nữa. Phóng viên báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" thông báo từ Đra-va:

"Có thể sắp tới tôi sẽ viết cho các ông *trong lúc tháo chạy!*".

Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a không có lấy một lời. Cũng rất ít tin từ Ga-li-xi về việc quân Nga dường như đã tiến vào đó. Nhưng ở Bu-cô-vi-na lại nổi lên dân tộc Gu-xun đã bị lãng quên từ lâu, đứng đầu là vua nông dân Cô-bư-li-xa của họ[284]. Ở đây, tại chính ngóc ngách xa xôi nhất này của nước quân chủ liên hiệp, giữa nông dân và giai cấp quý tộc bắt đầu bùng lên cuộc đấu tranh mà việc thi hành các đạo luật do nhà vua áp đặt về việc chuộc lại[188] ắt phải gây ra khắp nơi ở Áo. Cô-bư-li-xa công khai đi theo *người Ma-gi-a*. Chúng ta hãy nghe báo "Bucovina" xuất bản ở Tréc-nô-vít-xơ viết ngày 4 tháng Tư về việc này:

"*Cô-bư-li-xa* khét tiếng, với viên tay sai nguy hiểm của mình là Bi-rơ-la Mi-rô-ni-úc, lại xuất hiện trên núi trong đám người Gu-xun (Ru-xin), gieo rắc trong các công xã những ảo tưởng nguy hiểm; ông ta kích họ chiếm những khu rừng và những bãi chăn thả của chủ và cứng đầu cứng cổ không phục tùng, vì trong thời gian tới ông ta sẽ đến *cùng với quân đội Hung-ga-ri* để giúp đỡ họ. Tinh thần căm phẫn do điều đó gây ra đã có, đặc biệt là ở các vùng phụ cận Bê-rê-gô-mét, một chiếu hướng hết sức nguy hiểm là cơ quan quản lý khu đã cho rằng cần phải cử đến vùng đó một đại đội đầy đủ quân số và thi hành những biện pháp kiên quyết khác. Theo những chỉ thị tương ứng của cơ quan quản lý khu, đại đội đã được bố trí ở Bê-rê-gô-mét và các vùng phụ cận của nó. Ủy viên khu Véch-xơ lãnh đạo hoạt động của cơ quan hành chính có nhiệm vụ trước hết phải ngăn chặn việc chiếm rừng và bãi chăn thả của chủ, tiến hành điều tra và trừng trị nghiêm khắc những kẻ có lỗi, cảnh cáo các công xã và giám sát họ, xử lý hết sức nghiêm khắc và thẳng tay đối với những kẻ vi phạm trật tự và những kẻ xúi giục, giám sát dân cư nông thôn và quản chế họ, cũng như bắt giữ Cô-bư-li-xa và tay sai của ông ta là Bi-rơ-la Mi-rô-ni-úc. Những biện pháp kiên quyết ấy cuối cùng phải dẫn đến chỗ hoàn toàn bình định các công xã miền núi Ru-xin".

Chúc cho cuộc chiến tranh nông dân ở Áo gặp mọi điều may mắn!

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 17 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 275, 18 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

EN-KÊ-MAN

Khuên, 18 tháng Tư. Hôm qua ở Béc-lin viện thứ hai của quốc hội đã tiến hành biểu quyết về vấn đề xét xem đạo luật đàn áp quyền lập hội[285], do ngài Man-toi-phen đệ trình, có bị bác bỏ hoàn toàn hay không. Đề nghị về việc bác bỏ đạo luật đã bị thất bại, nó được 137 phiếu thuận, 141 phiếu chống. Như vậy, phái tả còn bị thiểu số, thiếu mất 4 phiếu. Trong 4 phiếu thuộc phái trung tả ấy có phiếu của ông mục sư *Uên-kê-man*, người ở *Vô-rin-ghen*, đại biểu của các *khu nông thôn thuộc Khuên* và *Muyn-hai-mơ*. Chúng tôi hỏi những người bầu ông ta và cử tri rằng, lẽ nào họ đã bầu một ông mục sư mà lúc đó đóng vai người có tư tưởng tự do cực đoan để ông ta giúp thủ tiêu một số ít quyền công dân còn lại của họ?

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 18 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 276, 19 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Sau khi quân Hung-ga-ri đẩy lùi Vin-đi-sơ-grét-xơ đến tận sông Đa-nuýp, kế hoạch tác chiến của họ giờ đây đã gần rõ đối với chúng tôi. Trong khi Đem-bin-xki "đã tạo ra tha hồ bận rộn" (báo "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc) cho tập đoàn trung tâm Áo do Slích-cơ chỉ huy, thì Guếc-gây với lực lượng đã tăng lên đáng kể đã di chuyển đến Vai-xen đối diện với sườn trái của quân đội hoàng gia, đứng đầu là chính Vin-đi-sơ-grét-xơ, đã đánh bật ông ta và chiếm Vai-xen[286]. Tình hình của I-ê-la-sích đến sườn phải quân Áo đã kết thúc thế nào, trên hầu hết các bản tin đều ngự trị một sự im lặng hoàn toàn. Như chúng tôi đã thông báo hôm qua, một trong các báo cáo đưa tin ông ta còn ở bờ phải sông Đa-nuýp, tại Xen-ten-đrê, giữa Ô-phen và Vai-xen. Hôm nay điều đó được khẳng định trực tiếp từ Pét. Ông ta chỉ có thể đến đó để yểm hộ cho sườn trái đã bị uy hiếp, bỏ mặc trận địa trước đây của mình ở sườn phải. Ngoài việc tập trung những lực lượng lớn của Hung-ga-ri ở Vai-xen ra, việc quân Crô-a-xi của vị tổng đốc "cao quý" hoàn toàn không muốn chui vào lửa nữa và ngày càng kính nể kỵ binh Hung-ga-ri cũng có thể cắt nghĩa cuộc chuyển quân đó, nếu không thì hoàn toàn không thể hiểu được. Nhưng ở Pét và các vùng phụ cận của nó họ đã cướp bóc và có những hành động bạo lực nghiêm trọng đến mức nhân vật Đông Ki-sốt người Crô-a-xi[1•] đã phải xử bắn một số lượng nào đó những

1• - I-ê-la-sích

kẻ tham lam nhất trong số họ theo bản án của tòa án quân sự-dã chiến. Không ngớt những tin đồn về việc đảo ngũ của người Crô-xi-a. Rõ ràng là cái quân đoàn được ái mộ nhất trong số tất cả những đoàn quân tập hợp ở Pét, chính vì thế mà chỉ có thể sử dụng làm quân dự bị. Khẳng định điều đó còn có một trong những bản tin từ Viên của báo "Deutsche Allgemeine Zeitung", theo đó 5-6 nghìn quân Crô-a-xi tuồng như đã được phái tới Pét làm quân dự bị.

Trái lại, quân Ma-gi-a tuyệt nhiên không làm cho sườn trái của mình đối diện với sườn phải của quân Áo rơi vào cảnh bất động. Không nghi ngờ gì nữa, ít ra tại một điểm bên dưới Pét họ đã vượt qua sông Đa-nuýp mà không gặp một sự chống cự đáng kể nào, vì tất cả các đơn vị quân đội hoàng đế của vùng này đều được kéo về Pét. Phét-tơ đang chỉ huy ở đây (trước đây là thiếu tá ở trung đoàn bộ binh hoàng đế số 37) đang tác chiến ở hướng Pen-tê-lê và Phuôn-đơ-vác và như tin đồn đồng loạt khẳng định, đã tiến gần tới Stun-vai-sen-buốc. Ở Ba-sca, có lẽ những lực lượng chủ lực của Bát-ti-a-ni và Péc-txen cũng đang tiến tới sông Đa-nuýp và sông Đra-va để cắt đứt liên lạc trực tiếp của Nu-ghen-tơ và quân Xéc-bi với đạo quân chủ yếu của Áo, hoặc bắt buộc Nu-ghen-tơ vội vã rút lui, hoặc về Ét-xéc hoặc về A-gram.

Như vậy, nguy cơ đang đe dọa Vin-đi-sơ-grét-xơ từ tất cả mọi phía, và ông ta đã bị vu hồi từ sườn trái, cũng như từ sườn phải. Tối nay chúng tôi có thể chờ đợi một tin dứt khoát rằng Guốc-gây đang ở Gran, còn Phét-tơ thì đang ở Stun-vai-sen-buốc. Tình hình quân đội hoàng đế sẽ thế nào khi cả hai con đường rút lui của họ đều sẽ bị cắt đứt. Điều này chỉ có Thượng đế mới biết.

Trong việc đánh giá quân Ma-gi-a đánh nhau như thế nào lúc này, sau khi họ đã có thời gian để huấn luyện, tất cả những người đứng về phía hoàng đế đều nhất trí. Trên báo "Ost-Deutsche Post" có nói:

"Tính chất cuồng tín của đối thủ chúng ta và cái gọi là số tiến[176] mà họ đang có, đã đưa quần chúng đến với họ ở nơi chúng ta chỉ có thể bố trí các hàng quân. Như một dòng thác núi cuồn cuộn, họ đang chọc thủng bức tường kiên cố đứng trên đường đi của họ".

Còn tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc thì viết:

"Kỵ binh đánh nhau với lòng dũng cảm làm cho quân đội hoàng đế hoàn toàn không thể tiến lên được nếu không có viện binh đáng kể. Những người Ma-gi-a ấy không phải là quân Pi-ê-mông (!!), ngay cả toàn bộ quân đội của Ra-dét-xki cũng sẽ không dễ dàng ở đây."

Nhưng ở Pét, quân đen - vàng[101] đã hoàn toàn mất tinh thần. Họ chạy từng đám ra khỏi Pét, một phần về Ô-phen, một phần theo hướng tới Gran, có khi đến tận Ra-áp cũng nên.

Bê-nê-đếch đã đến Viên. Trong quân đoàn Ham-méc-stai-nơ, ông ta sẽ lãnh đạo đội tiên phong mà, nếu tin lời khoác lác quân sự - dã chiến của Áo, thì đã ở Ca-sau rồi!! Quân đoàn Hay-nau sẽ *không* đi Hung-ga-ri. Chính lúc đó chúng tôi đã nói rằng không có ông ta thì tình hình ở I-ta-li-a sẽ khó khăn[1*].

Ông Ven-đen, một kẻ giết người - đốt nhà để lại tiếng xấu, con người đã định chiếm Cô-moóc-nơ bằng một trận xung phong như là chiếm một làng I-ta-li-a, giờ đây phải giúp quân đội hoàng đế ra khỏi hoạn nạn. Ông ta đã ra chiến trường.

Ở Ba-nát và Ba-sca tình hình quân đội hoàng đế cũng ngày một xấu đi. Tờ "Südslavische Zeitung" khóc than về việc Xen-tô-ma-sơ được người Xéc-bi đặt tên là Xrơ-bộ-bran (Phòng thủ Xéc-bi) để

1* Xem tập này, tr. 456-457.

tưởng nhớ các chiến công năm trước[111] mà vũ đài của chúng là chính nó. Ba-sca hoàn toàn bị quân hoàng đế bỏ lại. Nu-ghen-tơ đứng bên kia sông Đa-nuýp trong tư thế phòng thủ và sẽ vui mừng nếu sẽ giữ được Xiếc-mi-a. Tâm trạng của quân Xéc-bi trở nên ngày càng "dữ"; giờ đây thay cho lòng căm ghét trước đây đối với người Ma-gi-a là *lòng căm thù người Đức*. Về sự xoay chuyển xấu của chiến tranh người ta trực tiếp giải thích rằng đó là vì các sĩ quan Áo cố ý và đã bỏ mặc một cách có kế hoạch quân Xéc-bi. Người ta lại dự đoán Kni-tra-nin cùng với các đơn vị Xéc-bi bổ trợ sẽ tới, còn theo những tin tức khác thì những đơn vị này sẽ do Vu-tri-trơ nổi tiếng chỉ huy. Trong khi đó, Chính phủ Áo rốt cuộc đã triệu hồi tướng Ru-ca-vi-na và cho ông ta về hưu, qua đó mở đầu một loạt nhượng bộ đối với quân Xéc-bi.

Không có lấy một lời từ Tơ-ran-xin-va-ni-a. Hôm qua tờ "Kölnische Zeitung" lại thông báo việc quân Nga và Pu-khơ-nơ tiến vào. Tin tức này lấy từ tờ "Bukurester Zeitung", từ đó tin tức này đã chuyển sang báo "Wiener", rồi sang tờ "Kölnische". Nhưng nó chỉ nêu những vị trí mà sau khi Bem chiếm Héc-man-stát do Pu-khơ-nơ và quân Nga giữ trước khi chạy qua khe núi Rô-téc-tuốc-mơ. Báo "Kölnische" có thể biết điều đó không kém hơn chúng tôi, nhưng sự sốt ruột vui vẻ muốn thấy quân đội hoàng đế cuối cùng sẽ lại tấn công dù ở một điểm nào đó, đã dẫn nó vào bẫy, và nó đã đăng lại chính xác tin tức cổ xưa ấy đã được *cố ý* đăng trên tờ "Wiener Zeitung" để làm cho bạn đọc nhầm lẫn. Người ta sáng tạo lịch sử như thế đó.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 18 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 276, 19 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NGƯỜI XLÔ-VA-KI-A. - CÁI GỌI LÀ BẢN TIN CỦA ĐEM- BIN-XKI

Khi tàu hỏa Béc-lin không đến, chúng tôi không nhận được tin tức giờ chót nào từ chiến trường. Báo "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc giờ đây công bố tất cả mọi thông báo từ Viên và Hung-ga-ri muộn hơn một ngày, tất nhiên cũng không có gì mới. Chuyện kể của một phóng viên "đáng tin cậy" ở Viên của báo đó về các sự kiện quân sự gần đây nhất là chuyện hoàn toàn nhảm nhí và hết sức mâu thuẫn với địa lý. Thí dụ, theo lời ông ta, nghĩa quân tuồng như muốn bắc cầu ở Xen-ten-đrê, trong khi ở giữa Xen-ten-đrê và quân Ma-gi-a có hai nhánh sông Đa-nuýp và hòn đảo dài bốn dặm và rộng 1/2 dặm v.v..

Báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" hôm qua đăng bài viết dài "Từ Xlô-va-ki-a", mà cuối cùng quy lại là kêu ca cay đắng về việc Chính phủ Áo không làm gì để nhen nhóm trong người Xlô-va-ki-a những khát vọng ly khai của chủ nghĩa đại Xla-vơ đối với Hung-ga-ri. Ở mỗi dòng đều xuyên suốt sự nuối tiếc rằng người Xlô-va-ki-a nói chung không nhạy cảm với lòng căm ghét đại Xla-vơ đối với người Hung-ga-ri; rằng nông dân Xlô-va-ki-a trước hết rơi vào tay đảng nào đảm bảo cho họ hoàn toàn thoát khỏi các đảm phụ phong kiến, rằng giới quý tộc Ma-gi-a lẽ tự nhiên là có tinh thần thân Ma-gi-a, còn thị dân Đức ở các thành

thị có thái độ không kém thiện ý đối với người Ma-gi-a. Dưới đây bóc trần một chuyện ồn ào nổi tiếng mà triều đình Ôn-muýt-xơ dấy lên xung quanh "những nhân vật được ủy quyền Xlô-va-ki-a được tin cẩn"[222]:

"Về việc bầu "những nhân vật Xlô-va-ki-a được tin cẩn" dân thường tất nhiên hoặc biết ít, hoặc không biết gì; nhưng người Xlô-va-ki-a có học thức nhún vai khó hiểu về sai sót tệ hại đến mức không còn có thể để xảy ra điều gì tệ hại hơn. Chỉ riêng tên nhà thơ Cô-la-rơ là được mọi người kính trọng và hâm mộ; những người còn lại là những luật sư mà không một người nào ở Xlô-va-ki-a biết đến, thậm chí nếu không thể phủ nhận những phẩm chất cá nhân xứng đáng khác của họ, thì họ cũng không một lần cầm bút vì lợi ích của người Xlô-va-ki-a, họ không tiến một bước nào, không nói một lời nào khiến họ có quyền nhận danh hiệu vinh dự "các nhân vật được tin cẩn" của dân tộc. Trừ Cô-la-rơ ra, ở Xlô-va-ki-a họ là "những nhân vật không được tin cẩn". Thật là một ý tưởng bất hạnh: làm cho người luật sư Hung-ga-ri trở thành người đại biện của người Xlô-va-ki-a! Có thể chính vì vậy mà tờ "Slovenski Pozornik" ("Người quan sát Xlô-va-ki-a") trong số ra đầu tiên, khi nói về những nhân vật được tin cẩn, không lần nào chịu khó đưa tên của họ, lại vẫn trừ Cô-la-rơ ra, người mà báo ấy tỏ lòng kính trọng thích đáng".

Từ tối qua ở đây, tại Khuên, đã lưu hành cái gọi là "Bản tin quân sự thứ 27 của tướng Đem-bin-xki gửi cho Cô-sút" đề: Gô-đôn-lô, 7 tháng Tư. Nó được in ở Phran-phuốc, từ đó đã nhiều lần chúng tôi nhận được những tin tức sai lệch về nước Áo. Tuy nhiên, nếu đó không phải là bản tin thật, thì nó được làm giả rất đạt trên cơ sở những tài liệu hiện có. Ngày tháng và trận địa của các đơn vị quân đội hoàn toàn trùng khớp với tư liệu của các bản tin Áo, và chỉ có về những trận đánh xảy ra trước ngày 2 tháng Tư thì bản tin chứa đựng những tư liệu mới. Về cơ bản nội dung của nó như thế này:

Đem-bin-xki, mà ở đây đóng vai chỉ huy quân đội trung tâm và tướng en chef[1*] (cánh phải do Phét-tơ chỉ huy, còn cánh trái thì do

1* - tổng tư lệnh

Guếc-gây chỉ huy) từ đầu đã đánh tơi bời quân đoàn địch ở Éc-lau, sau đó để đánh bật đội hậu vệ lùi về Đuên-đi-uê-sơ. Trong thời gian cuộc giao tranh thứ hai này, quân Hung-ga-ri tuồng như đã bắt 1200 tù binh và 16 khẩu đại bác, tất nhiên là thổi phồng lên khá nhiều.

Ngày 5, quân Áo ở Hát-van đã bị đánh bật về Gô-đôn-lô, nơi mà ngày 6 đã xảy ra trận đánh cơ bản. Ở đây quân Hung-ga-ri đã giành được thắng lợi trọn vẹn; họ đã chiếm 26 khẩu đại bác, 7 lá cờ, 38 xe đạn dược và 3200 tù binh và đã đẩy lùi quân Áo đến tường thành Pét. Quân đội hoàng đế hình như trong trận này đã mất 6 nghìn quân bị giết và bị thương, còn quân Hung-ga-ri thì mất 2 nghìn.

Chúng ta thấy rằng bản tin không có gì mới trừ những số liệu, vả lại các số liệu ấy, thậm chí với điều kiện bản tin là thật, thì chắc chắn không bị thổi phồng lên đến thế. Trong thời điểm đầu tiên sau thắng lợi, tổn thất của quân địch luôn luôn bị phóng đại.

Vì vậy bản tin có phải là thật hay chỉ là tài liệu giả, về thực chất điều đó không có ý nghĩa, vì *kết quả* là nó chỉ thông báo điều đã biết.

Nhưng điều gây ra nhiều nghi ngờ về tính chân thật của nó là ngày tháng. Đề ngày 7 ở Gô-đôn-lô, bản tin không thể ngày 10 đã in xong và trở về từ Đê-brét-xen. Nếu nó được in trong quân đội và được phổ biến ở Pét hoặc Ô-phen, thì chúng ta lẽ ra đã biết điều này bằng cách khác. Đã thế tờ bướm chỉ nêu nguồn tin của mình bằng mấy chữ: "Dịch từ tiếng Hung-ga-ri". Trong đó không nói bản gốc in ở đâu, cũng không nói xuất xứ của nó là gì. Ngay cả nếu xét về nội dung, tờ bướm ấy giống một bản thật, thì hình thức của nó dù sao cũng làm cho người ta rất ngờ vực. Nhưng như chúng tôi đã nói, bản tin là thật hay là làm giả, điều đó không quan trọng, vì trong đó không có gì mới cả.

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 19 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ:"Neue Rheinische Zeitung" số 277, 20 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Theo những bức thư và báo vừa nhận được tối nay (thứ năm) từ miền Đông nước Đức, quân Hung-ga-ri đang làm chủ bờ trái sông Đa-nuýp cho đến tận sông Gran chảy từ miền Bắc và đổ vào sông Đa-nuýp cách Cô-moóc-nơ năm dặm về phía hạ lưu. Ngày 12 Pét vẫn còn bị quân đoàn Hung-ga-ri bao vây, có thể dễ dàng thấy quân đoàn này từ mái nhà bằng mắt thường và hình như nó đã chiếm nhà ga Pét. Bản thân thành phố chưa trở thành đối tượng tấn công nên chưa bị oanh kích và còn vì từ đó, dưới sự yểm trợ của đại bác Ô-phen, việc vượt qua sông Đa-nuýp sẽ chưa thể tiến hành được.

Về trận đánh ở Vai-xen có những tin đồn mâu thuẫn nhau, song nhất trí ở chỗ là sườn trái quân Áo đã bị thất bại hoàn toàn ở đấy. Gơ-xơ, như một nguồn tin khẳng định, đã không bị giết, mà bị thương nặng đang nằm trong tay quân Hung-ga-ri. Quân đội Áo tập hợp ở Vai-xen sau thất bại đã rút lui phần thì sang bên kia sông Đa-nuýp, phần thì gồm hai lữ đoàn đã rời sang phía bên kia sông Gran. Ở đây tuồng như đã từ lâu (!) có năm lữ đoàn tiếp viện từ Áo tới với quân số mà báo "Der Wanderer" ước tính là 25 nghìn người! Năm lữ đoàn ấy chắc sẽ quy lại thành mấy trung đoàn thời đó tách ra khỏi thành phần quân đoàn đang bao vây Cô-moóc-nơ, vì nếu ở khu vực sông Gran, nơi cách Vai-xen

bốn dặm, đã có năm lữ đoàn, chắc là chúng đã không ở lại tại chỗ vào lúc đại bác Hung-ga-ri gầm lên ở Vai-xen!

Báo "Wanderer" nói chung là một tờ báo nhỏ quân sự - dã chiến trăm phần trăm để trấn an mọi người. Nó có nhiệm vụ thông báo rằng Vai-xen đã bị quân Ma-gi-a chiếm mà không có đánh nhau và ở đấy chỉ có một quân đoàn tình nguyện mà thôi; trong khi tất cả các báo còn lại nói về những trận đánh dữ dội, và người ta đã biết một cách xác thực rằng ở đấy có Gơ-xơ, I-a blô-nốp-xki và Sô-rít, không kể những đơn vị quân đội mà Vin-đi-sơ-grét-xơ đem theo, khi ông ta đích thân tới đó[286]. Tiếp nữa, báo "Wanderer" cho rằng không có gì đe dọa Pét (!!), nếu không thì quân đội hoàng gia đã chở những người bị thương của mình ra và đã bắc chiếc cầu phao thứ hai rồi. Các viên tướng hoàng gia chưa bao giờ đặc biệt chăm lo đến thương binh, cái mà họ quan tâm là tài sản, đạn dược và trước hết là tiền - thì từ lâu đã được chuyển đi Ô-phen. Họ thậm chí *đã ăn cắp số dự trữ vàng và bạc của ngân hàng quốc gia Hung-ga-ri* trị giá 1700 nghìn gun-đen C.M., dùng để đảm bảo số tiền giấy phát hành với mệnh giá 1 và 2 phlo-rinh, và đã chuyển nó cho quỹ tài chính chủ yếu [287] ở Ô-phen. Còn về chiếc cầu thứ hai thì rõ ràng những chiếc xe phao là cần thiết cho quân Áo trên một tuyến trận địa kéo dài từ Pét đến Vai-xen và Gran hơn nhiều so với ở Pét, mà bây giờ là sườn trái chứ không phải là trung tâm.

Tờ báo "Wanderer" ấy giờ đây phải đường đột đưa quân số của quân đội hoàng gia lên đến 100 nghìn người, cụ thể là: 50 nghìn ở Pét, cộng với 25 nghìn không tồn tại đã nhắc đến ở trên tại Gran, viện binh 10 nghìn quân từ Ga-li-xi dưới sự chỉ huy của Phô-glơ và thêm vào đó là quân của Nu-ghen-tơ. Con số 100 nghìn người ắt hẳn phải có tác động trấn an. Chúng tôi sẵn lòng

tin rằng Vin-đi-sơ-grét-xơ trước những trận đánh gần đây nhất đã có 50 nghìn người và giờ đây còn có 40 nghìn người. Nhưng 25 nghìn người ở Gran quy lại nhiều nhất thành 10 nghìn người bố trí rải rác trên hai bờ sông Đa-nuýp từ Ra-áp và Gran đến Noi-hô-den; đó là số còn lại của quân đoàn từng bao vây Cô-moóc-nơ được quân mới đến tăng cường. Phô-glơ còn ở Ga-li-xi, Nu-ghen-tơ thì đang bị siết mạnh ở Xiếc-mi-a. Vào đầu chiến tranh dĩ nhiên quân số của quân đội hoàng gia đã vượt con số 200 nghìn người, quân Hung-ga-ri đã đánh tơi bời và đã đuổi quân đội hoàng gia về tất cả mọi phía. Pu-khơ-nơ đang ở Va-la-ki, Kni-tra-nin đã trở về Xéc-bi, các đội quân tình nguyện Ba-nát đã đi về nhà, đông đảo quân Crô-a-xi chạy tán loạn, và toàn bộ quân đội còn lại nhiều lắm là 120 nghìn lính có khả năng chiến đấu phân tán trên lãnh thổ Hung-ga-ri rộng lớn và trong số họ 50-55 nghìn người có thể đối phó với quân chủ lực Hung-ga-ri.

Không chấm dứt những tin đồn nói rằng một quân đoàn Hung-ga-ri ở phía nam Pét, trong các vùng phụ cận Ba-sca, đã vượt qua sông Đa-nuýp và đang tiến về Stun-vai-sen-buốc, nhưng không biết gì cụ thể về nơi đóng của quân đoàn này.

Cô-moóc-nơ thực tế đã hết bị phong tỏa[119]. Sự tiến quân của quân Ma-gi-a đã làm cho vùng bao vây yếu đi đáng kể. Sau khi một bộ phận đáng kể quân đội của Vin-đi-sơ-grét-xơ đã bị kéo trước về Pét thì số quân bao vây cuối cùng còn lại rõ ràng đã buộc phải rút về Gran để giữ mặt trận chống lại quân Ma-gi-a từ phía ấy. Trước đây người ta nói rằng quân đồn trú đã tiến hành tập kích các lực lượng yếu của quân bao vây, đã làm cho số quân này tản ra và đã chiếm toàn bộ pháo binh của quân bao vây. Vả lại, như giờ đây báo "Ost-Deustche Post" viết, Cô-moóc-nơ có *dự trữ* lương thực đủ cho *hai năm*, còn quân đồn trú thì đoàn

kết và đầy quyết tâm tự vệ đến người cuối cùng.

Ở một phần đất nhỏ miền Thượng Hung-ga-ri mà quân đội hoàng gia còn chiếm giữ, sự ngự trị của chúng cũng đã chấm dứt. Theo báo "Österreichischer Correspondent", cánh quân Hung-ga-ri tuồng như gồm 800 bộ binh, 200 kỵ binh với 5 đại bác dưới sự chỉ huy của viên sĩ quan người Ba Lan Béc-ni-xki ngày 4 tháng này đã tiến vào Loi-tơ-sau, ngày 5 tiến vào Noi-đoóc-phơ, ngày 6 tiến vào Rô-dê-nau. Tiểu đoàn Ven-đen đóng ở bên cạnh[105] đã được gọi về Ê-pê-ri-e-sơ là địa điểm do vậy đã bị uy hiếp, nhưng mặc dù thế, binh đoàn Ma-gi-a đã chiếm Ê-pê-ri-e-sơ và đã đẩy lùi quân đội hoàng gia, cùng với đội dân binh Xlô-va-ki nổi tiếng[95], về dãy núi Các-pát, đến biên giới Ga-li-xi.

Như người ta nói, *Bem* hoặc ở Đê-brét-xen, hoặc đã ở Ca-lót-sa, tên của ông ta giờ đây tác động ở *Ba-nát* dường như là con ngoáo ộp. Ngày 2 tháng này người ta viết từ Óoc-sô-va cổ, rằng Bem sửa soạn phái 10 nghìn người đến đánh Ba-nát. Tuy nhiên, Ru-ca-vi-na chưa bị về vườn, mà chỉ bị gạt khỏi quyền lãnh đạo cơ quan hành chính dân sự đã chuyển cho đại giáo chủ[1*]. Ru-ca-vi-na giữ quyền chỉ huy biên giới quân sự Ba-nát[178], còn thiếu tướng May-ơ-hô-phơ nằm dưới sự chỉ huy của ông ta thì sẽ chỉ huy các đơn vị quân đội trên biên giới Xiếc-mi-a[177].

Tuy nhiên, quân Ma-gi-a không bằng lòng với Ba-sca. Họ đã vượt qua sông Tít-xa và đã chiếm huyện Ki-kin-đa và huyện Noi-tít-sai-nơ.

Trong sự thiếu thốn cùng cực ấy, quân đội hoàng gia không còn cách nào khác ngoài việc dùng đến các biện pháp cực đoan. Cuối cùng đã nhận được tin chính thức về việc bãi chức Vin-đi-sơ-grét-xơ và bổ nhiệm Ven-đen làm tổng tư lệnh ở Hung-ga-ri. Đồng thời với

1* - Rai-a-trích

Ven-đen (mà *Bêm* thay ông ta ở Viên) Vôn-ghê-mút rời đi Hung-ga-ri, ở đấy ông này sẽ chỉ huy quân đoàn gồm sáu lữ đoàn. Bê-nê-đếch đã đi Ga-li-xi để cầm đầu mười tiểu đoàn của quân đoàn Phô-glơ, rõ ràng là quân đoàn này sẽ đến Ê-pê-ri-e-sơ. Nghe nói Vrơ-bna đã bị đẩy về hưu.

Cuộc cách mạng trong quân đội chưa dừng lại ở đó.

Người ta đã thấy rõ rằng *không có quân Nga thì không thể đối phó được với quân Ma-gi-a.* Vì thế *đã có lời trực tiếp đề nghị nước Nga chi viện. **Ở Hung-ga-ri người ta đang đợi 30 nghìn quân Nga đến qua ngả Cra-cốp.***

Ở Ba-nát, cũng với *sự giúp đỡ của Nga,* phương châm "Svoboda a slavjanstvo" ("tự do và chủ nghĩa Xla-vơ") đã từng bị lâm nguy vẫn còn được duy trì. Người ta đã bàn tán về việc quân Nga tiến đến gần và để đẩy nhanh công việc, đoàn đại biểu của hội nghị họp ngày 5 ở Dem-lin đã được cử đi Bu-ca-rét để gặp Đuy-ga-men.

Cần phải hy vọng rằng quân Nga nói chung sẽ đến quá muộn và sẽ phát hiện ra rằng, kết cục của cuộc chiến tranh đã được định đoạt trước, đến mức là nhiều lắm họ sắp trở thành những người chứng kiến việc quân Ma-gi-a và quân Viên dũng cảm, có thể, chẳng bao lâu nữa lại sẽ xuất hiện trên vũ đài chuẩn bị một sự kết thúc nhục nhã cho

"Cường quốc Áo cũ.

Giàu chiến thắng và vinh quang"[1•].

Những số gần đây nhất của các tờ báo Viên và Brê-xlau, hôm nay chúng tôi lại chưa nhận được.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 19 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung"
số 277, kỳ thứ hai, 20 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• *An-đơ.* "Tổ quốc của người Đức"

BƯU PHẨM KHÔNG ĐẾN

Như chúng tôi đã biết, những số báo Viên và Brê-xlau thường kỳ tối qua nói chung không được chuyến tàu hỏa gần đây nhất từ Béc-lin chuyển tới. Như vậy, nếu báo "Kölnische Zeitung" quả quyết rằng tuồng như nó vẫn nhận được những số báo Viên ấy thì đó chẳng qua là "những chuyện bịa đặt kiểu Ma-gi-a", không hơn!

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 20 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ:"Neue Rheinische Zeitung"
số 278, 21 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NHÀ NƯỚC ĂN CƯỚP MỚI CRÔ-A-XI-XLA-VÔ-NI-A-ĐAN-MA-XI[288]

A-grami. Trong khi ở chính Hung-ga-ri, quân đội Ma-gi-a bách chiến bách thắng làm rung chuyển nền móng của nước quân chủ liên hiệp hoàng đế - quốc vương thì phong trào ly khai dân tộc ở các miền đất Nam Xla-vơ tạo cho Chính phủ Áo ngày thêm nhiều khó khăn. Bây giờ người Crô-a-xi tràn đầy ý tưởng xây dựng vương quốc Crô-a-xi-Xla-vô-ni-a - Đan-ma-xi, ba miền thống nhất làm một sẽ là hạt nhân của các khát vọng đại Xla-vơ ở miền Nam. Ủy ban Crô-a-xi - Xla-vô-ni-a của quốc hội lập tức - nói theo ngôn ngữ Crô-a-xi-Đức ở Áo - "đã kiên quyết bắt tay" vào sự thống nhất ba miền làm một ấy của những người Pan-đua, những người Xê-rê-gian và Hây-đúc, vương quốc ấy của những chiếc áo khoác đỏ[289], và dự luật tương ứng mà nó soạn thảo ra đã in, đang nằm ở trước mắt chúng tôi. Văn kiện ấy đáng được chú ý. Trong văn kiện đó hoàn toàn không có dấu vết sự căm thù đối với người Ma-gi-a và không có một lời nào về các biện pháp đề phòng chống những sự lạm dụng *của người Ma-gi-a,* nhưng nó mang dấu ấn rõ rệt của *sự căm thù đối với người Đức,* kêu gọi bảo vệ để khỏi có những sự lạm dụng của người Đức và kêu gọi liên minh đại Xla-vơ *chống người Đức.* Đây là phần thưởng cho những kẻ hay than vãn lập hiến - yêu nước[38] của đế chế La

Mã thần thánh của chúng ta về việc họ say mê người Crô-a-xi. Về việc ở Vô-ê-vô-đi-na thuộc Xéc-bi đang ngự trị cũng sự căm thù và thái độ không tin cậy như thế đối với người Đức, trước đây chúng tôi đã thông báo rồi[1*].

Khối thống nhất ba miền làm một của những kẻ cường đạo mặc áo khoác đỏ bắt đầu sự tồn tại của mình bằng việc tiến hành các cuộc xâm chiếm. Chưa nói gì đến việc họ tách toàn bộ Crô-a-xi và Xla-vô-ni-a khỏi Hung-ga-ri, họ đòi lấy đảo Mua, nghĩa là một góc nằm giữa sông Đra-va và Mua của tỉnh Da-la, cũng như quần đảo Qua-xơ của khu I-xtơ-ri-a - Tơ-ri-e-xtơ, nghĩa là bên cạnh một mảnh của Hung-ga-ri còn có cả một mảnh *của Đức*.

Sau đó khối thống nhất ba miền làm một ấy đòi hỏi: 1) quyền dàn xếp các quan hệ nội bộ của Crô-a-xi - Xla-vô-ni-a với Đan-ma-xi trong những quốc hội địa phương tương ứng; 2) quyền dàn xếp quan hệ của mình với Vô-ê-vô-đi-na thuộc Xéc-bi trên cơ sở thỏa thuận chung; 3) quyền

"tham gia trên cơ sở những thỏa thuận với nhau vào *khối liên minh chính trị chặt chẽ hơn* với những tỉnh Xla-vơ láng giềng khác của đế quốc Áo".

nghĩa là xây dựng bên trong nước quân chủ liên hiệp hoàng đế - quốc vương một *Đồng minh đặc biệt*[59] đại Xla-vơ chống người Đức và người Ma-gi-a. Và quyền có những âm mưu ly khai theo quan điểm Pan-đua - Xê-rê-gian ấy là nhân quyền đầu tiên nhất:

"trong quyền *tự nhiên* (!) về thống nhất đó không thể bị khước từ hoặc ngăn trở, *dưới bất kỳ có nào*, đối với vương quốc ba miền thống nhất làm một, cũng như đối với những miền đất Xla-vơ thuộc Áo muốn thống nhất với vương quốc này vì nguyên nhân (ngôn ngữ Crô-a-xi - Đức!) cùng một dân tộc, hoặc dân tộc có quan hệ máu mủ".

Điều đó có nghĩa là nhân quyền "tự nhiên" đầu tiên nhất của chúng ta là quyền phục hưng Đại hội Xla-vơ - Pra-ha với tư cách

---

1* Xem tập này, tr. 475.

là một *cơ quan lập pháp*[290]. Một yêu sách ngây thơ làm sao đối với nội các Svác-xen-béc - Xta-đi-on!

Sau những thành quả và liên minh đại Xla-vơ chủ nghĩa ấy là lời tuyên bố long trọng:

"Vương quốc ba miền thống nhất làm một chưa bao giờ là đất *của Đức* cả (Dieu merci!)[1*] và không muốn là như vậy, thậm chí không là một phần hoặc một *đồng thành viên của đế chế Đức*, mà vì thế cả trong tương lai, vương quốc ba miền thống nhất làm một không thể - nếu không có sự đồng ý rõ rệt của nó - bị lôi kéo *vào bất kỳ liên minh* nào mà hiện nay, hoặc sau này Áo muốn ký kết với *Đức*".

Những lời tuyên bố long trọng như thế đối với *người Đức* đã được coi là cực kỳ cần thiết, tuy theo tư liệu của chúng tôi, chưa có ai vào bất cứ lúc nào lại coi Crô-a-xi cùng với các miền của những kẻ cường đạo khác là "đất Đức" cả, tuy tạm thời nước Đức chưa bộc lộ mảy may ý muốn sáp nhập các ngài Ô-to-san[291] và người Xê-rê-gian vào đế quốc Đức.

Và trong toàn bộ văn kiện không có lấy một lời nào về người *Ma-gi-a*, không có lấy một điều nào bảo vệ nhà nước ăn cướp ba miền thống nhất làm một, được mong đợi đã lâu khỏi ách áp bức Ma-gi-a từng gây ra nhiều lời ca thán như thế.

Song, vấn đề rõ ràng chung quy lại như thế này: mục đích của nội các là: một nước Áo tập quyền thống nhất trong đó, tất nhiên, người Đức là dân tộc văn minh nhất, rốt cuộc sẽ có được ưu thế tinh thần, gây cho sự thống nhất ba miền làm một theo chủ nghĩa đại Xla-vơ ấy nỗi sợ hãi lớn gấp nghìn lần so với người Ma-gi-a bị coi là những người chiến bại. Tiếp nữa, rõ ràng là nỗi căm thù của những quốc gia ăn cướp nhỏ bé ấy đối với người Đức lớn hơn nhiều so với người Ma-gi-a. Và mặc dù vậy, những dân tộc ăn cướp nhỏ bé ấy là những bạn đồng minh của tờ báo yêu nước Đức "Kölnische Zeitung"!

1* - Ơn trời!

Tiếp theo những nguyên tắc chung là cả một loạt lời rào trước đón sau nhằm đảm bảo an toàn cho các quốc gia ăn cướp Nam Xla-vơ khỏi sự tập quyền của Áo, nghĩa là khỏi bị người Đức áp bức.

Thí dụ, trong những lời rào đón ấy có nói rằng tất cả mọi vấn đề không được đạo luật đó quy định một cách đặc biệt là thuộc thẩm quyền của chính phủ trung ương, thì đều do chính phủ địa phương giải quyết. Quyền uy của chính phủ trung ương chỉ được thừa nhận: 1) trong các công việc đối ngoại, trừ quan hệ nói trên với Đức chỉ có thể được thay đổi bằng quyết định của đa số quốc hội với 2/3 số phiếu; 2) trong việc quản lý tài chính, vì điều đó là tuyệt đối cần thiết; 3) trong các vấn đề quân sự, nhưng chỉ trong chừng mực điều đó liên quan đến quân đội chính quy; 4) trong các vấn đề thương mại; 5) trong lĩnh vực đường bộ và đường thủy.

Ngoài chế độ đại diện trong quốc hội, nhà nước ăn cướp thống nhất ba miền ấy còn đòi hỏi

"tôn trọng những người con của vương quốc thống nhất ba miền trong điều kiện kiêm nhiệm những chức vụ trung ương tương ứng có tính đến tỷ lệ dân số và những phẩm chất cần thiết"

(cũng lại ngôn ngữ Crô-a-xi-a - Đức kỳ lạ!), các quan hệ với chính phủ trung ương bằng ngôn ngữ chính thức của nhà nước thống nhất ba miền, đưa vào chính phủ trung ương bộ trưởng đặc biệt đại biểu cho những nhà nước ăn cướp ấy, cũng như những cục vụ chuyên trách về các vấn đề của những nhà nước ăn cướp đó trong mối nội các tương ứng.

Về những mặt còn lại, các quốc gia ăn cướp phải được quản lý bằng "Hội đồng nhà nước của vương quốc thống nhất ba miền", còn các lực lượng vũ trang - quân đội, giống như các đội lính

ban-đê-ri-an[292], dân binh và đội vệ binh quốc gia - thì phải phục tùng tổng đốc. Song, tổng đốc có thể tuân theo mệnh lệnh của chính phủ trung ương chỉ trong việc chỉ huy quân đội, còn đối với việc lãnh đạo lực lượng vũ trang khác thì tổng đốc chịu trách nhiệm trước "dân tộc".

Trong công việc nội bộ thì đề ra những yêu cầu phải có những thay đổi sau đây: 1) nhà nước ăn cướp thống nhất ba miền đề xuất hạn ngạch quân đội tỷ lệ với dân số, cũng như mọi tỉnh khác của Áo và 2) trên lãnh thổ Biên giới quân sự'[39] trong các công việc dân sự có chế độ quản lý hành chính và ngành tư pháp dân sự thông thường; thẩm quyền quản lý quân sự và tư pháp quân sự chỉ thi hành đối với những người biên giới thực sự cầm vũ khí mà thôi. Nhưng như thế Biên giới quân sự hoàng đế - quốc vương tự nó không tồn tại nữa. Chúng tôi sẽ còn trở lại vấn đề này.

Dự án nhà nước Ô-tô-san - Pan-đua - Crô-a-xi thống nhất ba miền mới mà người ta muốn xây dựng ở biên giới Tây-Nam nước Đức, nếu cuộc cách mạng và người Ma-gi-a cho phép là như vậy đó.

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 20 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ: "Neue Rheinische Zeitung" số 278, 21 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Báo "Wiener Zeitung" tối hôm kia chưa tới, còn tiếp sau đó tất thảy những báo buổi chiều khác ở Viên cũng đều đưa tin:

"Kế hoạch của nghĩa quân Hung-ga-ri chấm dứt việc bao vây Cô-moóc-nơ[119] đã hoàn toàn thất bại. Họ cũng đã mất ưu thế mà việc tạm thời chiếm Vai-xen đã đem lại cho họ, vì sư đoàn của phó nguyên soái Sô-rít lại đánh bật nghĩa quân khỏi trận địa đó. Viện binh lớn từ tất cả mọi phía đến với quân đội hoàng đế - quốc vương đã cho phép dự kiến việc mở lại một cách thành công cuộc tấn công của quân đội hoàng đế - quốc vương trong tương lai gần đây".

Song tin tức quân sự - dã chiến hoàng đế - quốc vương ấy - giờ đây đã có thể khẳng định hầu như chắc chắn - là một sự *đối trá hoàn toàn*.Nếu thực sự có gì đó đại loại như vậy thì nhiều lắm là qua một ngày đêm đã ra bản tin rồi, nhưng điều này đã không xảy ra. Hơn nữa, tất cả những tin tức còn lại đều mâu thuẫn với lời khẳng định không đề ngày, tháng và không chứa đựng những chi tiết nào cả.

Chúng tôi không muốn lặp lại nhiều tin đồn loan truyền ở Viên và Brê-xlau nói rằng Cô-moóc-nơ đã thoát khỏi bị bao vây, Guếc-gây đang hành quân tới Viên, quân đội hoàng đế đã bị Đem-bin-xki và Phét-tơ đi vòng qua từ hai sườn và nó đã bị cắt đường rút lui về Viên, rằng dân binh đã vùng lên ở tất cả các tỉnh hai bên sông Đa-nuýp v.v.. Chừng nào liên lạc bưu điện giữa Pét và Viên chưa bị cắt đứt thì không nên coi trọng những tin đồn ấy.

Trước ngày 18 ở Viên không thể nói đến tình trạng bưu kiện từ Pét ngừng chuyển tới. Tin tức từ Pét đã đến trước trưa ngày 14. Trong những tin ấy không một lời nào nhắc rằng Vai-xen lại bị chiếm.

Chúng tôi xin nhắc rằng, cách đây mấy ngày báo "Ost-Deutsche Post" đã nói rằng Vai-xen lại bị đánh chiếm lại. Hoàn toàn có khả năng là đã phải đánh chiếm hai lần Vai-xen và quân đội hoàng đế lại tạm thời chiếm nó, chừng nào quân đội này chưa bị đuổi hoàn toàn khỏi nơi đó. Việc một tờ báo chính thức có nhiệm vụ truyền bá những tin tức làm yên lòng, trong giờ phút nặng nề nhất thông báo về việc tạm thời chiếm lại Vai-xen, kèm theo lời rào trước đón sau quỷ quyệt - việc đó hoàn toàn phù hợp với cung cách ra các bản tin tồn tại đến nay.

Ở Pét ngày 14 người ta hoàn toàn không biết gì về cái gọi là việc Vai-xen bị chiếm. Trái lại, báo "Lloyd" ngày hôm đó viết:

"Tạm thời quân Hung-ga-ri xử sự ở Vai-xen khá ngạo mạn và cho thư từ và báo gửi đi qua không gặp trở ngại nào, chỉ bóc ra và xem qua chúng, cũng như đóng dấu chính thức của Ủy ban quốc phòng[293]. Hôm qua người ta đã nhận được một công văn khẩn gửi đến trong một phong bì như thế báo tin xác của thiếu tướng Gơ-xơ đã được chôn cất với tất cả mọi nghi thức danh dự trong doanh trại Hung-ga-ri. Nghe nói đã có mười hai tiểu đoàn được cử đến dự lễ".

Tất cả những tin tức còn lại từ Pét cùng ngày hôm ấy chỉ khẳng định rằng quân Áo ở đấy hết sức sợ hãi. Báo "Spiegel" viết:

"Tôi viết cho các bạn vì chỉ muốn đảm bảo an toàn cho gia đình tôi. Đồn rằng tối qua họ hằn đã giết tất cả những người Đức(!). Những tin đồn ấy và tương tự như thế được truyền bá với tốc độ vũ bão. Chủ nghĩa cuồng tín Ma-gi-a có cơ bùng lên trong bất cứ giây phút nào".

Việc tới thăm doanh trại đã bị cấm, các gác chuông đã bị chiếm; những người Ma-gi-a sống ở Pét dường như có ý định ngay khi có cuộc tấn công từ bên ngoài thì khua chuông báo động. Ở ngay

sát Pét từ ngày 11 chẳng xảy ra điều gì đặc biệt cả. Trưa ngày 14 đã xảy ra bắn nhau mấy lần. Khi gần đấy xuất hiện những tiền đồn Hung-ga-ri. Hình như cũng đã nghe tiếng đại bác.

Rõ ràng là tình hình tài chính phía hoàng đế - quốc vương cũng rất tồi. Vin-đi-sơ-grét-xơ ngày 10 tuyên bố rằng *các nhà chức trách của hoàng đế* giờ đây phát hành *tiền giấy Hung-ga-ri* với mệnh giá, 5, 10, 100 và 1 nghìn phlo-rinh *với tỷ giá cưỡng bức*, đảm bảo chúng bằng thu nhập quốc dân của Hung-ga-ri[294]. Bằng những giấy bạc ấy quân đội hoàng đế - quốc vương sẽ thanh toán những hàng cung cấp mà nó nhận được và bằng cách đó ngay trước khi rút đi nó sẽ vơ vét của Hung-ga-ri mấy triệu đồng. Thế giới chưa hề biết đến một hệ thống cướp bóc bẩn thỉu như hệ thống mà những người bạn đứng đắn ấy của báo "Kölnische Zeitung" đã thực thi, một hệ thống hấp thụ tất cả mọi nấc thang văn minh, từ cướp bóc những người dân du mục Crô-a-xi - Tác-ta đến những thủ đoạn hiện đại nhất với tiền giấy và kỳ phiếu.

Và trong khi bản thân giấy bạc Áo chịu những biến động trên thị trường chứng khoán, thì những ngân phiếu ấy phải được chấp nhận trong việc lưu thông tư nhân theo giá trị danh nghĩa của chúng!

Tất cả những tin tức ấy đúng ra khẳng định một sự thực là trong tương lai không xa quân Áo sẽ rút khỏi Pét hơn là lời tuyên bố về việc Vai-xen bị chiếm.

Hơn nữa việc chiếm Vai-xen hầu như không thể thực hiện được vì những lý do chiến lược. Theo tất cả các thông báo, quân đội hoàng đế đầu đầu cung đều bị đánh lùi sang phía bên kia sông Đa-nuýp và Gran, và Pét vẫn là điểm duy nhất họ giữ được ở bờ trái. Pét không thể bị để hở. Vì thế việc tấn công chỉ có thể xảy ra từ bờ phải. Quân đội hoàng đế đã phải hứng bão lửa của

pháo binh Hung-ga-ri trội hơn pháo binh của chính họ, để vượt sông Đa-nuýp, và sau đó phải đánh bật khỏi Vai-xen một đạo quân mạnh hơn. Tất cả những điều đó nói chung không thể làm được, còn nếu có thể làm được đi nữa thì không phải không trải qua một trận giao tranh lớn. Song, về tình hình như vậy thì không ai biết gì cả, ngay cả báo "Wiener Zeitung". Tuồng như thể sư đoàn của Sô-rít đã làm tất cả. *Độc một* sư đoàn!

Vin-đi-sơ-grét-xơ bình yên ở Ôn-muýt-xơ. Ven-đen vẫn chưa đến quân đội, nhưng phía trước ông ta lại loan đi một mệnh lệnh kênh kiệu đối với lính của ông ta, những vị "anh hùng làm nửa thế giới kinh ngạc (!!) này"(!), cái mệnh lệnh hoàn toàn có thể do báo "Kölnische Zeitung" viết trong thời điểm tốt nhất đối với những trò lắt léo của nó xung quanh Tít-xa. Ông ta tuyên bố đối thủ của mình là "những kẻ tàn ác đê hèn" từng biến Hung-ga-ri thành "công cụ của những người Ba Lan bán mình", dọa chúng sẽ bị diệt vong, rồi nói thêm: "Nhưng đối với những người anh em đã bị lầm lạc, bàn tay dàn hòa một lần nữa chìa ra với họ!". *Vậy*, ông Ven-đen *muốn tiến hành đàm phán*. Người Ma-gi-a sẽ biết ơn.

Về quân tiếp viện mà người Áo đã nhận được thì tin tức rất ít. Nghe nói ở Noi-hô-den trên sông Va-gơ có tám tiểu đoàn đóng (?); nhìn chung và toàn bộ, 5 lữ đoàn ở Gran đã tan biến.

Hình như từ Viên có 6 tiểu đoàn đang tiến quân, và tuyến đường Phlây-sa-cơ chen chúc xe cộ chở viện binh.

Ở Viên, trên bờ sông Mác-phen-đơ hình như người ta đang xây dựng trại dự bị cho 25 nghìn người, ở gần Pê-tau (Stê-ri-a) - một trại khác cho 15 nghìn người, gần Ta-boóc và Bút-vây-xơ ở Bô-hêm - một trại khác nữa cho 20 - 30 nghìn người. Và tất cả đến ngày 10 tháng Năm phải xong! Ngần ấy quân số lấy ở đâu

ra!! Quân đoàn của Hay-nau sẽ *không* tới, vì không có quân đoàn này thì Ra-đét-xki không làm ăn gì được, nhưng ông ta đã phái đi toàn bộ kỵ binh nhẹ của mình. Cuối cùng, ở Ê-pê-ri-e-sơ người ta đang chờ Phô-glơ tới.

Tin tức từ Ba-nát và Tơ-ran-xin-va-ni-a - trong đó không có gì khẩn cấp - chúng tôi để dành cho số báo thứ hai.

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 21 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ: "Neue Rheinische Zeitung" số 279, 22 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Bưu phẩm từ Viên không tới. Vì thế về tiến trình chiến sự ở vùng Thượng Đa-nuýp chúng tôi chỉ biết một cách gián tiếp một số chi tiết từ những nguồn khác nhau. Phóng viên "am hiểu nhất" - ký tên bằng dấu Δ - ở Viên của báo "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc cũng khẳng định ràng Vai-xen lại bị quân đội hoàng đế chiếm và ở đấy chỉ có một tiểu đoàn Ma-gi-a, vì những lực lượng chính do Guếc-gây chỉ huy *tuồng như thể đã rời đi Cô-moóc-nơ*! Qua đó vấn đề tất nhiên được giải thích rõ, và việc chiếm Vai-xen như vậy không chỉ có thể có, mà thậm chí còn là sai lầm của quân Áo mà hậu phương của họ giờ đây đã bị uy hiếp. Ven-đen cũng đã đi nhưng không phải tới Pét, mà là tới Noi-hộ-den trên sông Va-gơ, có lẽ thực sự là nơi đóng quân của đội hậu vệ kỵ binh Áo - Mô-ra-vi. Từ đó ông ta sẽ tiến đánh quân Ma-gi-a, mà ở gần *Gran* họ đã tiến công dữ dội quân đội hoàng đế. Kết quả trận đánh như thế nào chưa biết.

Việc Hung-ga-ri là một 'cái hang sư tử - mà dấu chân của nhiều chiến binh đã tới đó, nhưng từ đó ra đi chỉ có một số ít - cũng được bản tin sau đây của báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" chứng minh:

"Nếu tình hình kéo dài đến mùa hè, thì bạn đồng minh của những người ở phía Cô-sút sẽ là bệnh sốt rét, mà đối với quân đội Áo không quen với khí hậu đó có thể

là một mối nguy còn lớn hơn nhiều so với đối phương của họ - quân Nga, mà việc tiến vào của họ sẽ diễn ra ở sau lưng kẻ thù của họ. Lòng dũng cảm được thử thách của quân đội chúng ta đã bất lực không chống được bệnh sốt rét, và chính những vùng mà ở đó bệnh sốt rét hoành hành nhiều nhất, sẽ trở thành vũ đài của cuộc chiến tranh, một khi nghĩa quân sẽ bị đánh bật về phía đông Pét".

Ở *Ba-nát* đang ngự trị tình trạng hoang mang cực lớn. Trong lúc Pét-txen từ Pê-téc-vác-đai-nơ gây nên nỗi sợ hãi ở xung quanh và uy hiếp Xla-vô-ni-a, trong khi việc tàu bè đi lại trên sông Đa-nuýp giữa Pét và Mô-kha-sơ luôn luôn bị gián đoạn thì Bem, theo tin đồn gần nhất, cùng với những lực lượng lớn tiến về Tê-mê-sva-sơ. Ông ta tuồng như thể đã đòi nộp Tê-mê-sva-sơ và A-rát trong vòng tám ngày. Vô-ê-vô-đi-na thuộc Xéc-bi đang hấp hối; Kni-tra-nin sẵn sàng trở về với 8-10 nghìn người, nhưng trước hết đòi hỏi Tê-ô-đô-rô-vích, An-bớt Nu-ghen-tơ, Bô-xni-chơ v.v. phải từ chức. Nu-ghen-tơ senior[1*] đã bị truất khỏi chức vụ, và Ca-xti-li-ôn từng oanh kích Cra-cốp, được bổ nhiệm thay ông ta[295]. Các đoàn đại biểu hết đoàn này đến đoàn khác được phái đi Bu-ca-rét để van nài quân Nga chi viện. Pu-khơ-nơ cũng tiến về Ba-nát.

Tơ-ran-xin-va-ni-a vẫn còn hoàn toàn nằm trong tay Bem. Quân Nga hoàn toàn bị đánh bật khỏi trận địa cuối cùng của họ vào khe núi Rô-téc-tuốc-mơ. Đảng Ma-gi-a đang cổ động tích cực cho Bem trong những người Ru-ma-ni ở Tơ-ran-xin-va-ni-a và ủng hộ những cuộc tuyển quân mà ông ta đang tiến hành trong nước. Việc tổ chức quân đội tiến triển nhanh phi thường. Bem thậm chí đã chiếm ở Héc-man-stát 21 khẩu đại bác với 6 nghìn viên đạn các-tút[296] và 5 nghìn khẩu súng trường với một triệu viên đạn.

1* - bố

Ông ta đã đưa được từ Bu-ca-rét về phần lớn những lính Tơ-ran-xin-va-ni-a chạy trốn, bằng cách hứa tổng ân xá và đồng thời dọa tịch thu tài sản của những người không trở về.

Từ *Ga-li-xi* chúng tôi được biết (ngày 12 tháng Tư) rằng, quân Hung-ga-ri đang tiến ngày càng xa về dãy núi Các-pát, trong khi về cái gọi là cuộc tấn công của Phô-glơ vào Hung-ga-ri thì không nghe nói gì cả. Quân đồn trú ở Cra-cốp hầu như toàn bộ lên đường đi Hung-ga-ri. Người ta dự tính *quân Nga sẽ thay nó*.

Quân đội hoàng đế không còn cảm thấy an toàn ở Xlô-va-ki-a nữa, việc chuyển các két bạc[297] từ Sem-nít-xơ tới Tơ-rốp-pau nói lên điều đó.

Để kết thúc, chúng tôi xin dẫn ra thông báo (của phía Ma-gi-a) từ báo "Neue Oder - Zeitung" về sức mạnh của quân đội Ma-gi-a:

"Mỗi ngày quân đội Hung-ga-ri ngày càng trở nên đông hơn, có tổ chức hơn và có kỷ luật hơn. Theo số liệu xác thực, nó bao gồm, kể cả quân đội Ba-nát và Tơ-ran-xin-va-ni-a, cũng như quân đồn trú ở Pê-téc-vác-đai-nơ và Cô-moóc-nơ, 32 tiểu đoàn bộ binh chính quy và quân Xê-cle-rơ[117], 23 trung đoàn kỵ binh (phiêu kỵ binh, thương kỵ binh, giáp kỵ binh), 105 tiểu đoàn bộ binh[162], 15 nghìn người thuộc kỵ binh quốc gia[298], tổng cộng 197 nghìn người bộ binh, 30 nghìn người kỵ binh chính quy, không kể kỵ binh quốc gia, vệ binh quốc gia và dân binh".

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 21 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ: "Neue Rheinische Zeitung" số 279, 22 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Trên cơ sở nhiều tin đồn trái ngược nhau và một phần rõ ràng là do bộ chỉ huy hoàng đế bịa ra, chúng tôi chỉ có hai sự kiện được xác định một cách chắc chắn: thứ nhất, quân Ma-gi-a đã vượt qua sông Gran và trên bờ trái sông Đa-nuýp, gần Pác-can, đối diện với cửa sông Gran, đã đập tan quân đoàn hợp nhất đóng tại đấy dưới sự chỉ huy của Xi-mút-nít-xơ, và thứ hai, họ rời khỏi Pét lần thứ hai và không ai có thể nói họ đi tới đâu.

Do vậy, về tình hình hiện nay và ý định của họ có thể nói rất ít. Điều chắc chắn nhất là quân Ma-gi-a sẽ bố trí dọc bờ trái sông Đa-nuýp từ Vai-xen đến Cô-moóc-nơ, để sau khi giải tỏa Cô-moóc-nơ khỏi sự bao vây[119], dưới sự yểm trợ của đại bác của pháo đài này, vượt qua sông Đa-nuýp và cắt đứt đường rút lui của đạo quân hoàng đế chủ yếu.

Quân đoàn bị đánh tan ở Pác-can gồm số quân còn lại của lữ đoàn Gơ-xơ, sư đoàn của Xi-mu-ních và những đơn vị đã được thu hút do cần thiết từ số quân bao vây Cô-moóc-nơ.

Xét theo lời phát biểu của các sĩ quan Ao ở Pét, lời khẳng định rằng Vai-xen lại bị quân đội hoàng đế chiếm, là đáng ngờ hơn lúc nào hết.

Bộ chỉ huy hoàng đế tung tin đồn rằng I-ê-la-sích đã đánh tan quân Ma-gi-a ở gần Pét và đã ép họ đến Gô-đôn-lô. Tin đồn ấy mất mọi ý nghĩa trước mọi thông báo đã xuất hiện, đồng thời với nó và đáng tin cậy hơn đáng kể, cho biết rằng, quân Ma-gi-a đã rời khỏi Pét vào ban đêm, trong khi nông dân vùng phụ cận cho đến tận lúc trời sáng đã đốt những đống lửa ở ngoài trời để đánh lừa quân Áo.

Một bộ phận quân đội Ma-gi-a đã được phái đến tuồng như thể từ Pác-can qua I-pôi-sác lên phía bắc, để cùng với những đội quân tình nguyện được tuyển mộ khắp miền Thượng Hung-ga-ri nhằm ngăn cản sự xâm nhập của quân đoàn Phô-glơ. Như thông báo từ Pét và Prê-xbuốc, Phô-glơ tuồng như phải có mặt ở Dbô-rốp (cách Ê-pê-ri-e-rơ 6 dặm). Còn các thông báo trực tiếp từ Cra-cốp, cũng như những tin tức xuất hiện trên những báo Bô-hêm và Mô-ra-vi am hiểu nhất ở những địa điểm đó thì cho đến nay hoàn toàn không nói gì về điều này. Còn tin tức về việc Phô-glơ tiến vào nói chung đã được lặp đi lặp lại thường xuyên đến mức rốt cuộc người ta không còn tin điều đó nữa. Ở Pét và ở Ô-phen cũng như trong quân đội, bộ chỉ huy hoàng đế tung tin đồn rằng do không muốn ngăn cản những cuộc đàm phán giờ đây ắt phải bắt đầu (xin các bạn nhớ lại lời tuyên bố của Ven-đen[1*]), Cô-sút đã trút bỏ quyền hạn chủ tịch Ủy ban quốc phòng[293] và đã bỏ chạy.

Cách đây hai ngày đã có tin đồn rằng một lính săn của quân đội hoàng đế trong đội kỵ binh cảnh giới đã bắn ông ta trong doanh trại Hung-ga-ri. Vì xem ra không ai tin lời đồn đó, nên đã đẻ ra điều bịa đặt mới ấy.

1* Xem tập này, tr. 493.

Quân Ma-gi-a sẽ tránh lãng phí thời gian quý báu vào việc đàm phán, vì việc đó tạo khả năng cho quân Áo đã bị đập tan và bị suy yếu có thêm bình tĩnh kéo viện binh đến và dựa vào 50-60 nghìn quân Nga, lại đánh bật đối phương của mình sang bên kia sông Tít-xa.

Như Bêm đã tuyên bố ở Viên, Cô-moóc-nơ vẫn bị bao vây như trước và pháo binh hoàng đế - quốc vương thậm chí đã phá hủy chiếc cầu bắc từ pháo đài đến công sự đầu cầu trên bờ phải sông Đa-nuýp. Ở đây cái gì là sự thật thì chúng tôi không dám xét đoán.

Tơ-ran-xin-va-ni-a vẫn còn trong tay quân Ma-gi-a. Dưới sự chỉ huy của Bem, nó đã trở thành pháo đài to lớn, không thể chiếm được từ phía biên giới Môn-đa-vi - Va-la-ki - Bu-cô-vi-na. Từ đây quân Ma-gi-a tiến hành tập kích Bu-cô-vi-na. Thí dụ, ngày 9 tháng Tư sáu đại đội Xê-cle-rơ[117] với hai khẩu đại bác đã xâm nhập đến tận Pô-i-a-na - Xtam-pây, đập tan quân Áo và sau khi chiếm 14 con bò và một số ngựa lại rời sang bên kia biên giới. Rõ ràng là những cuộc tập kích như vậy đang tiếp thêm sức mạnh mới vào phong trào của nông dân địa phương. Cô-bư-li-xa đã hứa ngày 12 sẽ cùng quân đội Hung-ga-ri xâm nhập vào và làm cho nông dân trở thành người làm chủ toàn bộ đất nước[284].

Những thắng lợi của Péc-txen ở Ba-sca đang được nhân lên. Ông ta đã xâm nhập địa phận của khu tiểu đoàn Trai-ca[109], đã chiếm Gô-xpô-đin-txê và chốt lại ở Tru-rúc trên sông Tít-xa, địa điểm lớn nhất của khu này. Khu vực của người Sai-ca chiếm góc cuối giữa sông Đa-nuýp và sông Tít-xa, phía đông Pê-téc-vác-đai-nơ.

Pu-khơ-nơ, cũng như quân Nga, tuồng như thể đã tới Oóc-va trên biên giới Ba-nát; người ta đang đợi 10 nghìn quân Nga đến. Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích cũng lại nổi lên trên bề mặt và tuyển mộ

trong dân Trai-ca[109] những đội quân du kích chống quân Hung-ga-ri.

Nhưng ngày 13 tháng Tư người ta viết từ Dem-lin:

"Việc hôm qua chiếc tàu thủy chở khách đến là một bức tranh buồn. Tất cả những nhân vật hợp thành bộ chỉ huy tối cao ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, trong đó có các tướng Phéc-xman và Áp-pen, đã bước lên bờ sông. Áo quần rách rưới, những bộ mặt nhợt nhạt đã nói lên nỗi bất hạnh đã ập đến với họ. Sau một giờ nghỉ, họ tiếp tục cuộc hành trình tới Viên qua ngả A-gram. Họ chở theo một két quân sự khá lớn và tài liệu lưu trữ".

Ở Vô-ê-vô-đi-na, Rai-a-trích sẽ lãnh đạo cơ quan quản lý dân sự, còn May-ơ-hô-phơ thì sẽ lãnh đạo cơ quan quản lý quân sự. Người Xéc-bi muốn triệu tập vào ngày 20 tháng Năm một đại hội quốc dân[299] và bầu tỉnh trưởng mới. Kni-tra-nin có cơ may lớn nhất. Dự thảo hiến pháp của Vô-ê-vô-đi-a đang nằm trước mắt chúng tôi; ở Ôn-muýt-xơ nó sẽ được đón tiếp bằng những bộ mặt chua chát. Chúng tôi sẽ còn trở lại vấn đề này.

Chúng tôi nhận được từ Lem-béc-gơ một bức thư đề ngày 16 tháng Tư, trong đó không có lấy một lời nào về việc Phô-glơ tiến vào Thượng Hung-ga-ri.

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 23 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ: "Neue Rheinische Zeitung" số 280, 24 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Ngày 16 quân Hung-ga-ri đã tiến hành một cuộc trinh sát trên toàn tuyến có bố trí quân đội Áo ở Pét. Cuộc tấn công mãi 4 giờ chiều mới bắt đầu; đại bác bắn đến 6 giờ. Không có cuộc bắn nhau bằng súng trường, tổn thất cả hai bên không đáng kể. Cuộc tấn công bắt đầu bằng cuộc công kích của kỵ binh Hung-ga-ri vào quân đội hoàng đế, khi đám quân này đang chuẩn bị thức ăn, gây nên một sự hoang mang lớn, còn khi quân Áo có được khả năng dùng pháo binh chống lại họ, thì họ cũng nhanh chóng biến mất. Chưa rõ bằng cuộc tấn công ấy quân Hung-ga-ri đã theo đuổi mục đích nào. Người ta phỏng đoán rằng, trong khi ở Pét diễn ra các trận đánh, quân Hung-ga-ri đã vượt sông Đa-nuýp, và bản tin Ma-gi-a của báo "Breslauer Zeitung" khẳng định dứt khoát rằng việc vượt sông ấy đã thành công. Song, có thể quân Hung-ga-ri chỉ có ý định dùng sự xuất hiện mới, bất ngờ của mình ở Pét để ngăn cản quân đội hoàng đế đưa những đơn vị lớn hơn đến Gran và đến con đường dẫn tới Cô-moóc-nơ. Thế nhưng Ven-đen ngày 17 đã rời Prê-xbuốc đi tiếp. có lẽ ngày 18 đã phái 10 nghìn người từ Ô-phen đến Gran.

Việc củng cố Ô-phen bằng những bao tải nhồi lông cừu đang tiếp diễn.

Từ vùng chiến sự ở Vai-xen và Gran không có những tin tức mới rõ ràng. Vẫn chưa biết chính xác Vai-xen đang ở trong tay ai, nhưng có thể nó còn do quân Ma-gi-a giữ.

Về trận đánh ở Gran thì các bản tin quân sự - dã chiến giờ đây lại tung tin đồn rằng quân Hung-ga-ri ở đấy đã bị đánh tan và đã mất 2 nghìn người bị bắt làm tù binh. Trong việc này tất nhiên không có một lời nào đúng sự thật. May ra quân Áo đã giữ được Gran.

Chuyện cái gọi là sự bỏ chạy của Cô-sút[1*] tất nhiên cũng là chuyện bịa đặt trăm phần trăm. Trong khi các sĩ quan Áo nói về đàm phán thì quân Hung-ga-ri tấn công, và Cô-sút tuyên bố tiến hành một cuộc tuyển quân mới 50 nghìn người (bản tin Ma-gi-a thậm chí nói 200 nghìn người). Khắp nơi đang huy động dân binh, và hàng nghìn dân binh trang bị bằng các cời rơm và liềm phải đi theo quân đội chính quy. Giờ đây quân đội chính quy tuồng như đã đông đến 35 trung đoàn kỵ binh.

Từ Ba-nát tin tức cho biết rằng ngày 13 Péc-txen tuồng như đã bị Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích ép ở khu vực tiểu đoàn người Trai-ca[109] ở Ti-ken và Vi-lô-va; Tê-ô-đô-rô-vích tuồng như cũng phái tới đó hai tiểu đoàn. - Báo "Bucovina" mô tả bức tranh lâm ly về tình hình của tỉnh mang cùng tên. Sự thiếu thốn và nghèo khổ ở đấy đã đạt tới mức độ khiến ở một số làng người ta hàng tuần phải ăn rơm băm nhỏ hoặc quả sồi nghiền trộn với bột ngô.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 24 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ: "Neue Rheinische Zeitung"
số 261, 25 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* Xem tập này, tr. 499-500.

CUỘC ĐẤU TRANH Ở HUNG-GA-RI

Khuên, 25 tháng Tư. Hôm nay chúng tôi không có tin tức mới nhất nào từ vùng chiến sự. Thông báo chúng tôi cho đăng ngày hôm qua về việc một binh đoàn lớn *rời khỏi Pét đến Gran* đã hoàn toàn được xác nhận, và đó là điều chủ yếu nhất. Rõ ràng đó là *bước đầu tiến tới giao nộp Pét*.

Lực lượng của quân đoàn đã lên đường là như thế nào, bao nhiêu quân còn lại ở Pét - chúng tôi không biết. Một số báo nói về 10 nghìn người đã rời đi; xét theo điều này, ở Pét có thể ở lại nhiều lắm là 5-7 nghìn người. Báo "Wanderer" là tờ báo quân sự - dã chiến pur sang[1*], có các mối liên hệ trong quân đội, nói về "*cuộc ra đi của toàn bộ quân đội*"ban đêm theo hướng Gran, sau khi Ven-đen ở Pét mấy giờ rồi trở về Gran. Báo "Wanderer" kể:

"Vào lúc 4 giờ khuya bắt đầu cuộc rút đi theo hướng Vai-xen và các vùng phụ cận của nó. Toàn bộ đội quân đóng ở phía trên, dọc bờ sông Đa-nuýp phía Ô-phen, đến tận Cô-moóc-nơ, vượt sông và hôm nay tấn công nghĩa quân ở khắp tất cả các điểm, trong khi Slích-cơ và tổng đốc[2*] tác chiến ở phía bên kia Vai-xen, vu hồi chúng từ phía sau và từ hai sườn. Ngay hôm qua trong đại bản doanh người ta nói rằng trong vòng ba ngày người ta chờ đợi những kết quả có tính chất quyết định.

1*- thuần túy, trăm phần trăm

2*- I-ê-la-sích

Sự giải thích lý do chiến lược của việc rút lui của quân Áo, mà báo "Wanderer" đưa ra, thật quá buồn cười. Theo lời của nó thì hóa ra đạo quân hoàng đế chủ yếu ở giữa Cô-moóc-nơ (thế đấy, nghĩa là đã đi xa đến như thế!) và Gran vượt sông Đa-nuýp và tấn công chính diện quân Ma-gi-a, trong khi I-ê-la-sích và Slích-cơ (nghĩa là hai trong số ba quân đoàn!) sau khi vượt sông ở Vai-xen, cắt đứt đường rút lui của nghĩa quân.

Nếu tình hình quân đội hoàng đế đã cho phép nghĩ đến những cuộc chuyển quân có tính chất quyết định như thế, thì vì sao lúc đó họ không ở lại Pét, trên bờ trái sông Đa-nuýp, nơi họ hoàn toàn khống chế bên sông, mà đã đi ngược dòng đến Vai-xen và Ba-la-sa-đi-a-mát? Như vậy họ lẽ ra có thể nhờ "Slích-cơ và I-ê-la-sích" hoàn toàn cắt đứt quân Hung-ga-ri với căn cứ tác chiến của họ và, sau khi thắng trong trận đánh, hoàn toàn tiêu diệt họ, còn trong trường hợp bị thua thì bảo toàn con đường tự do rút lui về Pét?

Sự tô điểm của báo "Wanderer" càng là một câu nói trống rỗng vì viện binh không đáng kể mà quân đội hoàng đế nhận được trong những ngày vừa qua, mãi trong tương lai rất xa mới cho phép họ nghĩ đến việc mở lại cuộc tấn công.

Rõ như ban ngày: đây là nói *việc quân đội hoàng đế bỏ lại Pét* và sự bố trí mới của họ từ Cô-moóc-nơ đến Gran và Xen-ten-đrê theo bờ phải sông Đa-nuýp và sông Gran để kiềm chế cuộc đột kích của quân Ma-gi-a theo hướng Cô-moóc-nơ. Việc rút lui ấy, vả lại được thực hiện cực kỳ "*vội vã*", là lời bình luận tốt nhất cho thắng lợi hữu danh vô thực của quân đội hoàng đế ở Pác-can trên sông Gran.

Có lẽ từ những cuộc chuyển quân ấy người ta thấy rằng bằng phương thức tiến hành chiến tranh dã man của mình, Ven-đen

muốn dốc sức gây ra càng sớm càng tốt một cuộc giao tranh có tính chất quyết định. Sự vội vã cùng cực của ông ta chắc chắn sẽ kết thúc không tốt đối với ông ta.

Phóng viên ở Viên "am hiểu nhất" - ký tên bằng dấu Δ - của báo "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc, một quan chức đen-vàng[101] và người có uy tín trong con mắt của báo "Kölnische Zeitung", mà nói cách khác là kẻ nói láo không biết ngượng và kẻ dốt đặc về địa lý, lại nói láo một cách lố măng hiếm có, tuồng như thể *hai* quân đoàn Ma-gi-a tức tốc tiến về Ca-sau để gặp phó nguyên soái Phô-glơ. Một trong hai quân đoàn ấy tuồng như gồm 30 nghìn người, quân đoàn kia tuồng như do Guếc-gây chỉ huy (!), nhưng phó nguyên soái Vôn-ghê-mút truy kích chúng sát gót, và nếu ông ta đến Mi-scôn-xơ sớm hơn chúng (quân Áo giờ đây đang rời đến Mi-scôn-xơ !!!), thì quân Ma-gi-a sẽ phải rút lui qua bên kia sông Tít-xa !! Nhà chiến lược lỗi lạc đó là phóng viên "am hiểu nhất" của báo "Allgemeine Zeitung" am hiểu nhất ở Au-xbuốc.

Qua lời dối láo ấy ta thấy rõ rằng bộ chỉ huy hoàng đế phải dùng đến những biện pháp nào để duy trì, chí ít bằng cách nào đó dũng khí của quân đội mình.

Cũng bằng phương thức hệt như vậy, họ đã tìm cách chiếm Cô-moóc-nơ mà họ đã không thể chiếm được bằng sức mạnh vũ khí. Nhờ gián điệp họ đã tung ra trong đơn vị đồn trú tin đồn rằng Đê-brét-xen đã bị quân đội hoàng đế chiếm từ lâu. Mác đã muốn đầu hàng nhưng Ê-xtéc-ha-di đã chống lại việc đó. Nhưng ở đây một gián điệp Ma-gi-a đã may mắn lẻn vào thành phố và mang đến tin tức về những thắng lợi gần đây nhất của quân Ma-gi-a.

Ở Ba-nát, quân Ma-gi-a đã bắt đầu bao vây Tê-mê-sva-rơ.

Từ Ga-li-xi vẫn chưa nghe thấy gì về cuộc xâm nhập của Phô-glơ và của 12 tiểu đoàn tưởng tượng của ông ta vào Hung-ga-ri mà người ta đã làm rùm beng như vậy. Những sự bố trí quân tương ứng, rõ ràng là - không tin vào việc bình định Ga-li-xi - đã thay đổi thường xuyên đến mức những đơn vị được nói tới, bây giờ thậm chí chưa được kéo tới biên giới.

Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a không có gì mới cả. Chúng tôi chỉ xin đưa ra một đoạn trích thông báo của tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc từ biên giới Va-la-ki về Bem. Những lời thú nhận ấy ở cửa miệng báo "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc khẳng định hết sức hùng hồn những điều mà chúng tôi đã nói rất thường xuyên về Bem.

"Trong thời điểm hiện nay *toàn bộ Tơ-ran-xin-va-ni-a* phục tùng sự chuyên chính không thể cưỡng lại của Bem, một lãnh tụ vừa *dũng cảm*, vừa gặp may mà toàn bộ *thiên tài* và *nghị lực hiếm có của ông ta đã tiêu diệt và đuổi khỏi đất nước những quân đội ưu tú của hai hoàng đế*[1*]. Con người lỗi lạc ấy, với những lực lượng tương đối không đáng kể và phần lớn chưa được huấn luyện, đã bù đắp được những hy sinh to lớn mà cuộc đấu tranh ác liệt có một không hai ấy đòi hỏi, và triệt tiêu được không chỉ những chiến công chói lọi của quân đội Áo, mà thậm chí cả sự xâm nhập của Nga, một sự xâm nhập gây ra nỗi sợ hãi khắp nơi. Những thắng lợi của Bem gây ra *sự ngạc nhiên càng lớn*, vì ông ta đã chiếm được đất nước mà phần lớn dân cư, đặc biệt là người Xắc-xông và người Ru-ma-ni không trừ một ai, vẫn trung thành với hoàng đế của mình, và mỗi người đều dễ dàng chấp nhận những hy sinh nặng nề như vậy. Vì kết cục đáng buồn như thế của cuộc đấu tranh lâu dài và tan phá ấy, tất cả những hy sinh đã mang lại cho đến nay và thậm chí những lời cầu cứu nước ngoài đều vu vơ. Còn cố gắng lấy lại đất nước sẽ đòi hỏi những hy sinh mới, còn nặng nề hơn, vì những cuộc tuyển tân binh mà Bem không biết mệt đã tiến hành không chậm trễ và khoản bồi thường chiến tranh đã cho phép ông ta *tăng gấp mười lực lượng của mình*. Dân cư chỉ riêng một thành phố Héc-man-stát có nhiệm vụ trong vòng ba ngày phải trả tiền bồi thường chiến tranh với mức 4 triệu phlo-rinh C.M[133]. Nhưng điều đặc biệt đáng buồn là thất bại đáng tiếc ấy, lẽ ra có thể tránh được nhờ thận trọng và nhờ

1* - Phran-txơ - I-ô-xíp I và Ni-cô-lai I

những biện pháp kiên quyết. thì lại dẫn đến chỗ làm nguội lạnh một cách phi thường những thiện cảm chân thành của dân cư đối với chính phủ đã để mặc họ ra sao thì ra, còn hiến pháp vua ban[221] thì đè bẹp dũng khí của họ và làm cho nghị lực bị tê liệt. Điều đó hoàn toàn dễ hiểu nếu tính đến sự khác nhau to lớn giữa những quyền mà những đơn thỉnh cầu nổi tiếng của người Ru-ma-ni và người Xắc-xông yêu cầu và được hiến pháp ngày 4 tháng Ba ban cho họ, và sự cố chấp của nội các Viên đã kìm hãm việc thực hiện chúng như đã hứa ở Ôn-muýt-xơ với đoàn đại biểu Ru-ma-ni[300]. Lẽ phải mách bảo nhân dân rằng việc ai có lỗi trong sự không thừa nhận hoặc cắt xén quyền của họ: sự ngạo mạn của Hung-ga-ri hay là nội các có sức mạnh vạn năng, - về cơ bản thì điều đó không có ý nghĩa".

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 25 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ: "Neue Rheinische Zeitung"
số 282, 26 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Những thông báo hôm nay của chúng tôi, chúng tôi xin bắt đầu bằng "tin tức" sau đây lấy từ báo "Neue Oder-Zeitung".

"Chúng tôi đã nhận được bằng con đường riêng một tin tức quan trọng: ngày 20 và 21 giữa Gran và Cô-moóc-nô đã xảy ra một trận đánh lớn. Ven-den đứng đầu quân đoàn dự bị đã chiếm các điểm cao nằm gần Gran. Một bộ phận đáng kể quân đội hoàng đế - quốc vương, trong đó có các lữ đoàn của I-a-blô-nốp-xki và Xi-mu-nit-xơ, đã triển khai trên đồng bằng giữa Gran và Cô-moóc-nô. Quân Ma-gi-a đã tấn công tất cả mọi trận địa của quân đội hoàng đế mãnh liệt đến mức ngay đầu trận đánh đã làm cho quân đội hoàng đế hoang mang. Mặc dù quân lính chống cự hết sức dũng cảm, nhưng Ven-den đã buộc phải rút lui. *Ngoài những tổn thất lớn về người bị giết và bị thương ra, quân đội hoàng đế - quốc vương bị mất 20 khẩu đại bác và 2 nghìn người bị nghĩa quân bắt làm tù binh.*

Theo một thông báo khác mà nói chung đã khẳng định tin tức dẫn ra trên đây về thắng lợi của quân Hung-ga-ri. ***kết quả trực tiếp của điều đó là việc dỡ bỏ cuộc bao vây Cô-moóc-nơ***"[30].

Thông báo đáng buồn ấy, các giới cao cấp ắt đã biết, điều đó thấy rõ qua việc quan tham chính Phôn Phê-xten-buốc đã tháp tùng tổng tư lệnh pháo binh[103] Ven-den đến Hung-ga-ri, đêm 21 rạng ngày 22 đã đến Viên với tư cách giao thông viên, hơn nữa đến tận khi chuyển bưu kiện lên đường tối 22, ông ta không nói một lời nào về nguyên nhân ông ta đến, cũng như về nội dung của những công văn khẩn mà ông ta đã mang tới.

Chúng tôi vẫn phải đợi sự xác nhận thông báo đó, dù nó trông

có vẻ xác thực thế nào đi nữa. Những bức thư gần đây nhất từ Brê-xlau đề tối 23; đến thời điểm đó tin tức về thắng lợi của quân Ma-gi-a ở Cô-moóc-nơ chưa chắc có thể đến được Brê-xlau. Còn một nguồn khác của Brê-xlau thì báo tin rằng những đoàn tàu hỏa đến thành phố vào buổi sáng ngày 23 đã mang tới tin tức *về việc quân Ma-gi-a chiếm Gran.*

Chúng tôi đã đúng khi gọi Ven-đen là ông hàng thịt. Ông ta cần phải đánh dấu việc mình đến quân đội bằng một trận đánh lớn tức thì để tiếng thơm về ông ta rền vang khắp tất cả các nước. Xét theo tất cả các thông báo của Viên, trận đánh đó đã thực sự xảy ra ngày 20 và 21.

Giờ đây tất cả mọi báo đều nhất trí thừa nhận rằng, việc các lực lượng chủ lực của quân đội hoàng đế rời khỏi Pét *thực sự* là *bước mở đầu cuộc rút lui* khỏi thành phố này. Thậm chí hình như người ta đã tin rằng không thể giữ được Ô-phen và người ta cũng chuẩn bị giao nộp nó nữa. Tất cả các bao tải lông cừu đã trưng dụng để xây dựng công sự đều được trả lại cho chủ của chúng, việc đặt những bao tải cát trên các chiến hào đã bị đình chỉ. Theo bản tin Ma-gi-a của báo "Breslauer Zeitung", quân Ma-gi-a đã chiếm Pét Mới (ngoại ô thứ nhất). Vả lại họ ở đấy không nhiều lắm. Như đã biết, những binh đoàn chủ lực đã rời khỏi từ lâu, phần lớn dân binh đi bộ đã bị giải tán, và chỉ có dân binh đi ngựa trang bị gậy lớn có mũi nhọn nhỏ bằng đồng, một số ít lính Hôn-vết[162] và vài khẩu đại bác còn đứng phía trước Pét.

Như phóng viên "am hiểu nhất" ký tên bằng dấu Δ của báo "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc thông báo - vả lại ông này không biết viết đúng tên Ma-gi-a lẫn tên Xéc-bi - thì quân Ma-gi-a giờ đây được bố trí không phải dọc theo sông Đa-nuýp, mà là dọc sông Gran về phía dưới từ Lê-va đến chỗ sông Gran đổ vào sông

Đa-nuýp. Lực lượng cơ bản của họ hình như đóng ở I-pôi-sác (lùi về phía sau mấy dặm). Đối diện với sườn phải của họ hình như là Vôn-ghê-mút với 5 nghìn người.

Theo tin tức gần đây nhất, sườn phải này đã tiến hành một bước ngoặt và sau khi vượt qua sông Gran đã tiến đến Nôi-tơ-ra, nơi mà nó dồn Vôn-ghê-mút tới. Điều này được chính báo "Loyd" thừa nhận. Về việc bố trí quân đội hoàng đế thì không có tin tức rõ ràng nào cả. Các báo Viên và các bản tin in thạch[175] tiếp tục khẳng định rằng "Slích-cơ và I-ê-la-sích đang tác chiến ở phía bên kia Vai-xen, sau lưng quân khởi nghĩa", như thể để đi ra "phía sau" Vai-xen, không cần "*đi vào*" nó trước! Trong khi đó bất chấp mọi lời dối trá quân sự-dã chiến của báo chí đen-vàng[101], Vai-xen đã và vẫn còn ở trong tay quân Ma-gi-a.

Gã hàng thịt Ven-đen xông vào tấn công một cách khát máu, đang đón nhận cái chết của bản thân mình. Nếu ông ta giữ vị trí phòng thủ ở phía sau sông Đa-nuýp và sông Gran, tập hợp quân chủ lực của mình với quân đoàn bao vây Cô-moóc-nơ, thì có thể ông ta trụ được cho tới khi viện binh đến. Nhưng ông ta muốn một mình chiếm lấy cho mình niềm vinh quang của người bóp chết cuộc cách mạng Ma-gi-a và giờ đây vì thế ông ta sẽ chết, chắc hẳn cùng với toàn bộ đạo quân của ông ta.

Cuối cùng chúng tôi đã có được một cái gì đó rõ ràng hơn về các công sự Ga-li-xi. Một bộ phận của chúng tập trung ở I-a-blun-ca. Bê-nê-đếch phải cầm đầu chúng và nhanh chóng xâm nhập các thành phố miền núi[124]. Một bộ phận khác - 8 tiểu đoàn, 1200 kỵ binh và 15 đại bác - khoảng ngày 16 phải ra khỏi Lem-béc-gơ, còn 6 tiểu đoàn, 800 kỵ sĩ, 9 đại bác sẽ để dự trữ. Những đơn vị quân đội ấy, mà số quân của chúng rõ ràng đã được thổi phồng lên, phải chia làm ba cánh quân vượt qua dãy núi Các-pát và tác

chiến không phải theo hướng sông Tít-xa, mà trực tiếp chống những lực lượng chủ lực của Hung-ga-ri. Còn thời gian chúng đến đây thì tạm thời còn bị che phủ bởi bóng đen mờ mịt của sự không hay biết.

Vì thế thông báo từ Brê-xlau cho rằng, Phô-glơ bị bao vây trong núi ở Mun-can-trơ và toàn bộ quân đoàn của ông ta đã bị tiêu diệt, là dối láo. Mun-ca-trơ nằm khá xa về phía đông của hướng tác chiến của Phô-glơ. Vẫn có thể là một cánh quân Áo từ Ga-li-xi đã xâm nhập vào đó và đã bị đập tan ở đấy.

Bộ chỉ huy hoàng đế ôm ấp những ý định cũng hết sức nhân đạo đối với Cô-moóc-nơ. Viên chỉ huy quân đoàn công binh và đặt mìn, thiếu tướng Phôn Xít-ta, người xây dựng nên Cô-moóc-nơ, có ý định thực hiện cố gắng cuối cùng để làm cho pháo đài này - theo ý ông ta - không thể chiếm bằng cuộc tấn công ào ạt[119], - mà bằng đầu hàng. Như người ta thông báo, ông ta định cho ngập các pháo đài ngầm để đuổi quân đồn trú ra khỏi chỗ ẩn nấp mà đạn - pháo không thể phá được ấy và đặt nó trước một sự lựa chọn: hoặc giao nộp Cô-moóc-nơ, hoặc tìm cách bảo vệ trước trận mưa đạn pháo có tính chất hủy diệt dưới những đống đổ nát của thành phố.

Những sự kiện gần đây nhất chắc sẽ ngăn cản việc thực hiện kế hoạch từ thiện đó.

Như giờ đây người ta đã chính thức thông báo, ở miền Nam, Nu-ghen-tơ bị triệu hồi một cách lịch sự, nhưng kiên quyết. Con trai của ông ta, người đã giao nộp Xôm-boóc cho dân binh Ma-gi-a mà không đánh đấm gì[155], sẽ phải ra trước tòa án binh. Trò hề! Thắng lợi của Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích không ngăn cản quân Ma-gi-a giữ Ba-sca; quân Xéc-bi tiếp tục chạy trốn qua sông Đa-nuýp và sông Tít-xa. Giờ đây Mai-ơ-hô-phơ được bổ nhiệm thay Nu-ghen-tơ,

nhưng ông ta hầu như không còn quân, vì họ hầu hết được kéo đến Ô-phen.

Việc Bem ở Ba-nát đã được xác nhận. Sau khi trang bị tốt cho dân binh Xe-cle-rơ[117] vũ khí lấy từ các kho quân nhu của Héc-man-stát và Crôn-stát và giao cho nó bảo vệ đất nước, ông ta đứng đầu 30-40 nghìn quân ưu tú của mình, được tăng cường những tân binh Va-la-ki và Xắc-xông, ông ta đang tiến về phía trước. Tê-mê-sva-rơ hình như đã bị ông ta chiếm.

Giấy bạc Hung-ga-ri mới mà Vin-đi-sơ-grét-xơ nghĩ ra đã được phát hành[1*]. Nhưng không một người nào chấp nhận chúng. Tất thảy các văn phòng và các tiệm đổi tiền đều đóng cửa. Về vấn đề này bản tin Ma-gi-a thông báo:

"Mặc dầu có sự đe dọa truy tố theo luật thời chiến, nhưng tất cả các ngân hàng và nhà buôn đều không chịu nhận tiền ấy. Gần miền tác chiến của quân đội Hung-ga-ri, các nhà đương cục quân sự hoàng đế cho là không nên sử dụng bạo lực và đã hoãn việc tiếp tục phát hành giấy bạc đến một thời điểm tốt hơn. Song ở đây đã lưu hành sắc lệnh của chính phủ Hung-ga-ri, tuyên bố những giấy bạc ấy là "những hối phiếu giả được làm ra một cách bỉ ổi" và cảnh báo để người ta không chấp nhận chúng. Một thông cáo khác của Cô-sút tuyên bố thải hồi tất cả những ủy viên do Vin-đi-sơ-grét-xơ cử ra dám khôi phục, dù chỉ một phần những đảm phụ mà quốc hội đã bãi bỏ năm 1848[261]. Nông dân từ Du-na-vét-sơ, người Đức, đã rút ra kết luận từ lời tuyên bố đó và đã giết chết một ủy viên như vậy".

Một sự hậu thuẫn mới đối với quân Ma-gi-a, có ý nghĩa hết sức quan trọng chính là vào lúc này, ngay trước thắng lợi chắc chắn của họ, sẽ là cuộc khởi nghĩa của nông dân Ba Lan đang trong quá trình chín muồi ở Ga-li-xi. Phong trào này bị tờ báo quân sự - dã chiến ở Cra-cốp "Czas" ("Thời đại") cố hết sức lờ tịt đi, được bản tin in thạch ở Viên viết như sau:

"Ở các vùng phụ cận *Cra-cốp* đã bùng lên những làn sóng đấu tranh nguy hiểm do

1* Xem tập này, tr. 495.

việc tuyển mộ tân binh có tính chất cưỡng bức gây ra. ***Ba nghìn nông dân đã trốn trong một khu rừng lớn ở Csa-núp và đã trở thành trại lính cầm tạm ở đấy.*** Người ta định khuyên họ một cách tử tế, nhưng họ trả lời: "Chúng tôi thà chết ở đây hơn là ở Hung-ga-ri. người Hung-ga-ri đã làm gì cho chúng tôi?". Nhiều người trẻ tuổi cũng không muốn đánh nhau chống người Hung-ga-ri. đã chạy đến đấy từ Cra-cốp. và có nỗi lo sợ rằng tấm gương đó sẽ lây lan và tình hình sẽ đi tới *tổng khởi nghĩa*. Được biết ở Cra-cốp hầu như không có quân đội".

Trong thời điểm này người ta nói nhiều hơn đáng kể so với trước về sự viện trợ của Nga. Nhưng tin đồn về điều này đầy mâu thuẫn, nhưng là sự thực, rằng từ Ca-li-sơ đến Bu-ca-rét đã có 200 nghìn quân Nga, sẵn sàng hễ Nga hoàng chính thống giáo ra lệnh là xâm nhập vào Ga-li-xi và Hung-ga-ri, 40 nghìn người đang ở gần Cra-cốp, 50 nghìn người ở gần Brô-đư (Rát-di-vi-nốp), số còn lại một phần ở sâu hơn trong hậu phương, một phần ở phía nam - ở Pô-đô-li-a, Bét-xa-ra-bi-a và ở các công quốc vùng Đa-nuýp.

Chúng tôi suýt quên thông báo rằng *đã nhận được lời khẳng định về thất bại đầu tiên của quân Áo ở vùng sông Gran.* Người chỉ huy ở đấy là Vôn-ghê-mút, và ông ta chẳng những không bắt được 2 nghìn tù binh Hung-ga-ri, mà bản thân ông ta đã mất ngần ấy. Chính vì thế mà ông ta chiếm giữ trận địa ở gần Lê-va và sau đó ở Nôi-tơ-ra mà không thể giải thích trận địa ấy theo cách khác được.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 26 tháng Tư 1849
Đã đăng trong phụ lục tờ: "Neue Rheinische Zeitung" số 283. 27 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*THẮNG LỢI CỦA QUÂN HUNG-GA-RI[302]

Khuên, 26 tháng Tư. Qua những tin tức lộn xộn từ chiến trường Hung-ga-ri đến tay chúng tôi hôm nay qua ngả Viên và Brê-xlau nổi lên một cách rõ ràng, dứt khoát và không thể chối cãi ba sự kiện:

1) Quân đội hoàng đế đã rút sạch khỏi Pét và Ô-phen[303];

2) Quân Hung-ga-ri đã giành được thắng lợi giữa Gran và Va-gơ;

3) Cô-moóc-nơ đã thoát khỏi bao vây.

Bản thân trận đánh đã xảy ra giữa Lê-va và Nôi-tơ-ra, và người bị thất bại hoàn toàn ở đây chính là Vôn-ghê-mút. Ông ta đã buộc phải rút lui năm dặm. Sau đó Guếc-gây cùng với toàn bộ đơn vị quân đội của mình tiến tới Cô-moóc-nơ và, theo tin mới nhất, đang đóng ở Noi-hô-den và Xen-pê-téc ở vùng sông Va-gơ, cách Cô-moóc-nơ một giờ đi xe.

Thông báo quân sự - dã chiến về việc khôi phục lại cuộc bao vây Cô-moóc-nơ là hoàn toàn không đáng tin.

Những vị trí tiền tiêu của tiền quân Ma-gi-a hình như đã ở *Tiếc-nau cách Prê-xbuốc năm dặm*. Theo những thông báo khác, hình như người ta thấy chúng cách Prê-xbuốc *hai dặm* và thậm chí trên vùng sông Mác-khơ, cách Viên mấy giờ đường!

Việc hoàn toàn rút ra khỏi Ô-phen và Pét đã xảy ra ngày 21

và 22. Đại bản doanh hoàng đế rốt cuộc đã ở *Gran*.Rõ ràng là nó sẽ được chuyển từ đó đến Ra-áp.

Ở miền Nam, quân Ma-gi-a ngày càng mở rộng phạm vi tác chiến của mình. Như báo "Wiener Zeitung" thừa nhận, thậm chí đã xảy ra *sự uy hiếp Dem-lin* nằm trên biên giới Thổ Nhĩ Kỳ.

Từ Tơ-ran-xin-va-ni-a, quân Hung-ga-ri dường như đã tấn công Va-la-ki và đã đập tan quân Nga.

Tóm lại, quân đội cách mạng Ma-gi-a đang tấn công thắng lợi theo tất cả mọi hướng. Vấp phải lòng dũng cảm và nhiệt tình của một dân tộc nhỏ bé có chưa đầy năm triệu người, toàn bộ thực lực của 36 triệu người hợp nhất lại của Áo bị vỡ tan tành, quân đội bách chiến bách thắng, theo lời Ven-đen, từng khiến cho "một nửa châu Âu phải sửng sốt" đang bị sụp đổ. Quân đội hoàng đế giờ đây lại phải qua kinh nghiệm cay đắng của mình ở Hung-ga-ri, thấy rõ sự đúng đắn của những bài học cách đây 50 năm mà họ đã nhận được ở Giê-man và Phluê-ri-uýt[304]: tiến hành chiến tranh với cách mạng không phải dễ!

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 26 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 283, 27 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Chúng tôi xin bổ sung vắn tắt những tin tức chúng tôi đã đăng sáng nay trong số đặc biệt.

Ven-đen sau khi tới Gran, nơi ông đặt đại bản doanh, đã đề nghị - theo lời tờ "Wiener Zeitung" - cách bố trí quân như sau: Von-ghê-mut với "nam lữ đoàn" của ông ta - thực tế chỉ có 16 nghìn người - đã ở vùng Nôi-tơ-ra không cho quân Ma-gi-a tiến qua Lê-va vào Cô-moóc-nơ. Xa hơn về phía nam, giữa sông Đa-nuýp và sông Gran, lữ đoàn của Vây-glơ phải yểm trợ cho quân đoàn bao vây Cô-moóc-nơ, còn lực lượng chủ yếu của quân đội hoàng đế tập trung xung quanh Gran và Xan-ten-đrê thì phải tìm cách chiếm Vai-xen và như vậy đi vào vùng sau lưng quân Ma-gi-a. Ưu thế về quân sự của quân Hung-ga-ri, đặc biệt là về kỵ binh nhẹ và pháo binh, được tờ báo chính thức thừa nhận.

Trong khi đó có sự xác nhận, rằng 2 nghìn quân Hung-ga-ri đã vượt sông Đa-nuýp ở Đu-na-phuên-đva-rơ nhen nhóm khởi nghĩa ở những địa điểm ấy. Từ Phôn-đơ-vác đến điểm cuối phía đông của hồ Plát-ten, một vùng trải dài khoảng 10 dặm về cơ bản đã thành đầm lầy. Nếu quân Ma-gi-a sẽ chiếm vùng đất thuận tiện cho phòng thủ ấy thì sườn phải của họ sẽ được toàn bộ hồ Plát-ten (dài 10 - 12 dặm) che chở, và đằng sau chiến hào tự nhiên ấy họ có thể hoàn toàn yên tâm tổ chức khởi nghĩa. Lữ

đoàn hoàng đế của Bu-rít-xơ và cánh quân cơ động của Ho-rơ-vát được phái đến Stun-vai-sen-buốc đón đánh quân Ma-gi-a, sẽ không thể gây cho họ thiệt hại đặc biệt.

Sau thất bại của Vôn-ghê-mút ở Gran (vả lại hình như Ven-đen với những lực lượng cơ bản đã tiếp tục hoàn toàn bình thản đóng ở Gran làm "quân dự bị") và dỡ bỏ việc bao vây Cô-moóc-nơ mà giờ đây là cứ điểm vô giá đối với quân Hung-ga-ri, Ven-đen đã buộc phải bỏ lại trận địa của mình ở Gran và ông ta - nằm dưới họng đại bác của bàn đạp Cô-moóc-nơ - chắc chắn sẽ phải mở đường lui cho mình về Ra-áp chỉ trong một cuộc chiến đẫm máu. Ra-áp, điểm cắt ngang của hai con đường dẫn tới Pét và con sông Ra-áp, là trận địa duy nhất ở phía nam Đa-nuýp mà có thể quân đội hoàng đế còn có thể giữ được. Nhưng cả ở đây nữa, sự gần gũi của Cô-moóc-nơ và vùng đất bị rất nhiều nhánh của sông Đa-nuýp cắt thành nhiều hòn đảo ngăn trở sự liên lạc đều đặn giữa các lực lượng cơ bản và quân đoàn của Vôn-ghê-mút. Như vậy, không còn một trận địa nào đáng tin cậy ngoài tuyến Mác-khơ và Lây-ta, có nghĩa là *rút lui về lãnh thổ Áo*.

Trong thời gian diễn ra cuộc rút lui khỏi Pét và Ô-phen đã có một không khí hỗn loạn cực lớn. Những "người có thiện ý" đã khóc than; việc quân đội cách mạng chiếm *cả hai thành phố* sẽ gây ra một *ấn tượng tinh thần to lớn*.

Sự tàn bạo của Vin-đi-sơ-grét-xơ - Xta-đi-on khắp nơi đã đẩy nông dân và người Do Thái vào vòng tay của quân Ma-gi-a. Nông dân Xlô-va-ki-a nhờ Cô-sút đã thoát khỏi các đảm phụ phong kiến, còn Vin-đi-sơ-grét-xơ lại muốn quàng lên họ chế độ lao dịch cũ, và khắp nơi đều ủng hộ quân Ma-gi-a và hân hoan đón chào quân Ma-gi-a, cung cấp tin tức, đốt lửa làm tín hiệu v.v..

Ủy ban dân tộc Xéc-bi[120] ở Dem-lin đã cầu cứu *công sứ của*

ba cường quốc vỉ đại ở Ben-grát. Công sứ Anh trả lời không, với lý do ủy ban không phải là một thiết chế hợp pháp, công khai. Mai-ơ-hô-phơ vội vã đi Ben-grát. Nước Áo "đáng kính" đã rơi xuống thấp như vậy!

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 27 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 284, 28 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*THẮNG LỢI CỦA QUÂN HUNG-GA-RI. - LÀN SÓNG SÔI SỤC Ở VIÊN

Khuên, 27 tháng Tư. Hôm nay là *ngày sinh của Cô-sút*, người lãnh đạo cách mạng Hung-ga-ri tròn 43 tuổi[305].

Những điều sáng nay chúng tôi đã thông báo về thắng lợi của quân Hung-ga-ri: Vôn-ghê-mút đã bị đánh tan, Pét và Ô-phen đã bị chiếm, Cô-moóc-nơ đã thoát khỏi bao vây - đã được *bản tin chính thức* (thứ 35) của hoàng đế - quốc vương *xác nhận*. Giờ đây đã xác định rằng quân Hung-ga-ri không chỉ vượt qua sông Gran và Nôi-tơ-ra, mà thậm chí đã vượt sông *Va-gơ* và đã *đẩy lùi* Vôn-ghê-mút đến *Tiếc-nau*, cách Prê-xbuốc năm dặm. Nói chung *chỉ có bốn tỉnh* của Hung-ga-ri *còn* nằm trong tay quân đội hoàng đế và tất cả mọi người đều thừa nhận rằng *trên đất Hung-ga-ri họ không còn một trận địa vững chắc nào nữa*.

Ở Viên đang ngự trị một *không khí sôi sục mạnh*. Các đường phố đầy người như trong những ngày cách mạng năm trước. Thông thường những quân nhân hết sức xấc xược lại trầm tĩnh một cách đáng ngạc nhiên. Viên đang chờ đợi việc quân Hung-ga-ri vượt sông Lây-ta để thực hiện *cuộc cách mạng thứ năm* của mình[306], cuộc cách mạng sẽ

không chỉ là của Áo, mà đồng thời còn là của châu Âu nữa. Eljen Kossuth! Eljenek a Magyarak[1•]!

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 27 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 284, 28 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• - Cô-sút muôn năm! Nhân dân Ma-gi-a muôn năm!

THẮNG LỢI CỦA QUÂN MA-GI-A

Khuên, 28 tháng Tư. Bản tin quân đội hoàng đế - quốc vương mà nội dung cơ bản của nó chúng tôi đã thông báo sáng nay, không cần phải bình luận. Bản tin ấy nói:

"Về các sự kiện trên chiến trường Hung-ga-ri. Sau khi quân đội Áo rút về Pét trong những ngày đầu tháng này để chiếm một trận địa tập trung hơn ở đấy để phòng thủ cả hai thành phố, thì quân địch hầu như hàng ngày cố tấn công trận địa ấy, và tuy những cuộc tấn công đó không có kết quả, chúng vẫn cho nó thấy rằng xung quanh Pét và Ô-phen đã tập trung các lực lượng cơ bản của chúng ta. Ít lâu sau đó, đối phương đã tấn công Vai-xen, nơi đóng hai lữ đoàn dưới sự chỉ huy của tướng Gơ-xơ đã hy sinh bằng cái chết của những người anh dũng, đã đẩy lùi những lữ đoàn ấy lên phía thượng nguồn sông Đa-nuýp đến Len-đơ, Kê-men và cho rằng chúng ta thật vất vả ở Pét, đã bắt đầu tấn công trực tiếp Lê-va bằng hai cánh quân mạnh, một cánh theo bờ trái sông Gran, cánh kia thông qua I-pôi-sác. Ngày 18 quân địch tập trung ở đây gần 30 nghìn lính ưu tú, chia làm ba cánh quân vượt sông Gran ở ba điểm: ở Can-na, Bác-sơ và Xanh-Bê-nê-đê-cơ.

Phó nguyên soái Phôn Vôn-ghê-mút chỉ huy năm lữ đoàn với quân số gần 15 nghìn người từ Mô-ra-vi và Áo đến và được bố trí làm quân dự bị ở phía bên kia sông Gran, sau khi được biết sự việc này, đêm 18 rạng ngày 19 ông đã rời Kê-men để đón đánh quân địch ở vùng giữa Ma-la-sơ và Bét-xe-xơ.

Trong khi đó đối phương bố trí tất cả mọi lực lượng của nó - trội gấp đôi lực lượng của chúng ta - trong trạng thái chiến đấu giữa Vê-rê-bê-li và Na-đơ-san-lô. Mặc dù cuộc tấn công của lữ đoàn công tước I-a-blô-nôp-xki tiến về phía Na-đơ-san hoàn toàn thành công, song cánh quân tới được điểm đó đã khước từ đi vào địa điểm ấy, vì nó bị đám cháy bao trùm. Kẻ địch lợi dụng tình huống đó để đi vòng sườn phải

của chúng ta giữa Gran và Na-đơ-san-lơ và đồng thời mưu toan từ Vê-rê-bê-li tiến hành một cuộc chuyển quân y như vậy chống lại sườn trái của chúng ta. Trận đánh hết sức dữ dội tiếp diễn từ sáng sớm đến chiều tối. Phó nguyên soái Phôn Vôn-ghê-mút, với sự khôn ngoan đã được thử thách vốn có của ông, đã đưa những đơn vị rất mệt mỏi của mình vừa đánh vừa chuyển sang một vị trí khác, trong khi quân địch tiếp tục vận động vu hồi, đã tiến tới Nôi-tơ-ra.

Phó nguyên soái Vôn-ghê-mút trước đó đã nhận được lệnh trong trường hợp xấu nhất thì rút lui sang bên kia sông Nôi-tơ-ra và thậm chí sang bên kia sông Va-gơ, để bằng cách đó yểm trợ cho thung lũng sông Va-gơ, cũng như cho Prê-xbuốc và thiết lập ở bên kia sông Va-gơ, qua đèo Suýt-tơ, sự liên lạc với quân đoàn đang bao vây Cô-moóc-nơ, nơi mà lúc đó đang tiếp diễn cuộc oanh kích dữ dội.

Tư lệnh pháo binh[103], nam tước Ven-den, ngày 17 đã đến Gran, tin chắc rằng những lực lượng cơ bản của quân địch có thể chuyển quân vu hồi qua núi để giải vây cho Cô-moóc-nơ, ngay lập tức giao cho tổng đốc[1*] đem tất cả lực lượng của mình xuất kích từ Pét và tấn công quân địch, song không nên hướng tới những sự thành công quá nhanh. Ngày 19, tổng đốc bắt đầu cuộc tấn công về *mọi phía* (!!!), nhưng đối phương đã rút lui nhanh đến mức ngay cả đạn đại bác của chúng ta cũng không thể bắn tới (!).

Ngày 20, một cánh quân khác của địch cho đến nay còn trong tư thế en réserve[2*] ở Pa-xtô trên vùng sông I-pôi, trong thành phần sườn trái của đối phương, đã tụt xuống theo bờ phải sông Gran theo hướng Kê-men và Gran, và lập tức tấn công sư đoàn Sô-rit đang đóng ở đấy như là quân dự bị; xét thấy rằng đến thời điểm đó phó nguyên soái Vôn-ghê-mút đã đi qua Noi-hô-den, sư đoàn này vừa đánh vừa rút lui về Gran và phá hủy chiếc cầu phao ở đó để tăng cường đến mức tối đa việc phòng thủ điểm này. Ngày 20 viên tư lệnh đến Ô-phen.

Trong tình hình chiến sự đã hình thành như thế, viên tư lệnh cho rằng việc tiếp tục giữ Pét và Ô-phen sẽ hóa ra cực kỳ bất lợi cho những hoạt động quân sự tiếp theo, nhất là sông Đa-nuýp từ Cô-moóc-nơ đến Vai-xen đang nằm trong tay quân địch và trong hai thành phố ấy không một thành phố nào là bàn đạp tác chiến thích hợp cả. Vì thế tổng tư lệnh pháo binh đã quyết định tập trung quân ở một trận đánh đáng tin cậy và tin rằng khi viện binh dành cho ông sử dụng đang trên đường tới nơi thì ông sẽ nhanh chóng có thể lại chuyển sang tấn công một cách thắng lợi.

1* - I-ê-la-sích

2* - dự bị

Theo tin tức từ Pét ngày 21 tháng này, hôm ấy quân địch đã tấn công ở Xin-cô-ta và sau một trận đánh không dữ dội lắm ở khắp nơi, quân địch đã bị các đơn vị của chúng ta đưa lên chống lại nó đánh bật.

Theo các thông báo của tổng tư lệnh pháo binh bá tước Nu-ghen-tơ ngày 17 tháng này, bây giờ mới nhận được từ Dem-lin, thì tình hình ở Hạ Đa-nuýp ngày càng thuận lợi. Khu của người Trai-ca[109] lại sạch bóng đối phương, các trận địa xung quanh Pê-téc-vác-đai-nơ được tăng cường công sự một cách đáng kể, được nâng cao một cách thành công dưới sự lãnh đạo kiên quyết của đại tá Ma-mu-la, và nhờ số lính bổ sung tới từ mọi phía mà quân đoàn được thành lập ở đây chẳng bao lâu sẽ có thể lại bắt đầu tấn công và tiến về Xê-ghê-đin".

Bản tin này khẳng định tất cả những điều chúng tôi đã thông báo từ vùng chiến sự, và đồng thời nó được soạn thảo rành mạch hơn những thông cáo trước đây của bộ chỉ huy hoàng đế che đậy tình hình thực tế.

Ở Cô-moóc-nơ, nơi mà quân Hung-ga-ri đưa những lực lượng quân sự mới và gia súc giết thịt tươi đến, quân đội hoàng đế đã vứt bỏ nhiều khẩu đại bác đã rơi vào tay quân Hung-ga-ri, tuy một phần ghép vào xe kéo pháo. Bây giờ tất cả các báo đều than khóc về những điều chúng tôi đã chỉ ra trên báo cách đây một ngày đêm, cụ thể là việc quân Áo ở Hung-ga-ri không còn một vị trí nào nữa và buộc phải rút lui về tuyến phía bên kia sông Lây-ta và bên kia Mác-khơ.

Cố gắng của bộ chỉ huy hoàng đế phát hành giấy bạc mới của Hung-ga-ri, alias[1•] "hối phiếu giả" rõ ràng đã thất bại [294]. Báo "Ost - Deutsche Post" kể một chuyện sau đây:

"Vừa rồi một viên sĩ quan tham mưu cao cấp đến tiệm đổi tiền, ông ta muốn đổi 2 nghìn phlô-rinh giấy bạc mới để lấy giấy bạc Áo và bày tỏ sẵn sàng trả hoa hồng[307]. Người đổi tiền khước từ ông ta, viện cớ rằng cửa hiệu này chỉ có một số không đáng

---

1• - tức, hoặc

kẻ tiến giấy Áo, nhưng đồng ý đổi mấy tờ giấy bạc loại một trăm phlô-rinh, thậm chí không lấy hoa hồng. Đáp lại, viên sĩ quan nói : "Ông là người đổi tiền và *phải* có giấy bạc, còn nếu ông không đổi thì tôi sẽ ra lệnh đóng cửa tiệm của ông". Sau một cuộc cãi cọ ngắn, tiền đã được đổi. Hôm sau vợ của người đổi tiền nhận được cũng của viên sĩ quan tham mưu ấy một tập tiền Hung-ga-ri mới, mỗi tờ 5 phlô-rinh. Người phụ nữ bảo rằng bà ta không thể đổi được. Lát sau xuất hiện chính viên sĩ quan cùng với viên sĩ quan tùy tùng đi kèm. Người đổi tiền vừa trở về tuyên bố rằng ông ta sẵn sàng đổi tiền đúc bằng bạc và đồng đu-cát[308], nhưng không phải giấy bạc, chứng minh không phải không có lô-gích rằng *nếu tiền giấy đáng tin cậy thì ngài tướng quân không cần đổi chúng*, và ông ta có thể sử dụng chúng không kém hơn người đổi tiền; *còn nếu chúng không đáng tin cậy thì ông không muốn đổi chúng*, vì ông ta sẽ không thể sử dụng chúng được. Ông ta có những khoản thanh toán ở Viên, nhưng ông ta chưa biết ở đấy tiền giấy mới có được nhận để thanh toán hay không. Nếu giờ đây ông ta đổi những tiền giấy ấy cho ngài tướng quân thì ngay trong thời điểm tới sẽ có hàng trăm người đến yêu cầu như vậy, mà ông ta không thể thỏa mãn được. Viên tướng trả lời rằng ông ta coi việc cãi cọ với người đổi tiền là hạ thấp phẩm giá của mình (!!!), và ra lệnh mời ông thị trưởng đến, nhưng thay vì ông ta, người cố vấn của tòa thị chính xuất hiện và theo lệnh của viên tướng ông ta đã đóng cửa tiệm".

Những tin tức từ Hung-ga-ri đã gây nên ở *Viên* một ấn tượng mạnh chưa từng thấy:

"Đường phố đầy người *như trong những ngày chiến đấu trên chiến lũy năm ngoái*. Người mới đến có thể coi khối người nhung nhúc như kiến ấy là thuộc một ngày xuân quang đãng, nhưng bất cứ ai biết đôi chút bộ mặt của thủ đô đều thấy rõ ràng những đòn bẩy hùng hậu của tính tò mò, của niềm hy vọng, của sự căng thẳng như lên cơn sốt đã phải được khởi động đề - mặc dù lưỡi lê lấp lánh khắp nơi, mặc dù những người bảo vệ trật tự cảnh giác - cổ vũ người dân Viên thực hiện đủ loại hình thức kháng cự thụ động, biểu hiện ở việc tập trung đông người ở các góc phố, việc bàn tán mạnh dạn lớn tiếng về các đề tài chính trị và ở một nghìn những sắc thái khác. *Những người trước đây là sinh viên*[309] với những ánh mắt mạnh dạn, thách thức, mỗi nhóm bốn - năm người đi đều bước qua những người lính cảnh giới; những người trước đây là *đội viên đội vệ binh quốc gia* xoa tay như muốn hỏi: "Nào, sắp bắt đầu chưa?" trong khi những người chủ trương "bình yên bằng mọi giá" đã mất tinh thần và sợ hãi, đi rón rén dọa các nhà, như thể Cô-sút đang đứng ở cổng thành Viên. Những "người thiện ý" thì lương tâm không trong sạch, điều này hôm qua đã thể hiện rõ ràng và

rành rọt. Trong các quán ăn và quán cà phê, người ta đã hô Cô-sút Eljen[1*]. "Tôi đợi thời buổi của tôi, và nó sẽ đến". - Pác-xi-van nói với hoàng hậu. - Xem ra hôm nay sự kích động đã lắng xuống một ít, nói chung tiếng giậm chân thình thịch và tiếng ồn ào yếu hơn hôm qua".

Mặt khác, từ *Viên* người ta viết:

"Bước ngoặt của các sự kiện ở Hung-ga-ri đã gây ra ở đa số dân cư (xin đọc: giai cấp tư sản) tại đây một sự chán nản không thể tả được. Vô vàn người chạy nạn từ Pét hàng giờ tới đây, làm tăng thêm sự bất an, và mãi bây giờ thì trận mưa những lời nguyền rủa phổ biến mới ập lên đầu Vin-đi-sơ-grét-xơ (!). Người ta đã thét to về sự phản bội (!). Trong khi đó ở thành phố vẫn yên tĩnh. Hôm qua và hôm nay viên binh lại được phái từ đây tới vùng chiến sự. Thay vào đó, ở đây người ta đang chờ đợi những đơn vị mới, trong số đó từ ngày hôm qua đã có hai tiểu đoàn đến. - Hôm nay toa tàu chở thư từ Pét không tới nữa, và có thể xung quanh thành phố này lại khép kín vòng vây của Cô-sút".

Phóng viên thứ ba còn tiến thêm nửa bước:

"Cuộc khủng hoảng nội các là không tránh khỏi. Sác-xen-béc phải noi gương Vin-đi-sơ-grét-xơ, còn dư luận thì phải nhận sự hy sinh này, nếu không... thì có lẽ tôi sẽ không có gì nói với các quý vị".

Hoàn toàn rõ ràng là bây giờ đang nói đến những cuộc khủng hoảng hoàn toàn khác hơn là về cuộc khủng hoảng của nội các!

Đã nhận được từ miền Nam những thông báo quan trọng:

Cánh quân Ma-gi-a, đứng đầu là *Phét-tơ*, đã tiến theo hướng Stun-vai-sen-buốc và hồ Plát-ten.

Ở phía nam *Péc-txen* cũng đã vượt sông Đa-nuýp và *lại chiếm vùng Vu-cô-va-rơ* trên đường dẫn tới Phuyn-phơ-kiếc-khen.

Quân Ma-gi-a đã tấn công và *pháo kích Các-lô-vít-xơ* và Xiếc-mi-a.

Việc *Bem* xâm nhập Va-la-ki và đánh lui quân Nga về Rum-ních - Pha-tít-xa, cách biên giới ba dặm rưỡi, chúng tôi được thông báo từ nhiều phía.

1* - muôn năm!

Tóm lại, quân Ma-gi-a đang tiến quân thắng lợi trên toàn mặt trận, và nếu không xảy ra phép màu thì "nước quân chủ thống nhất" Áo, trung tâm của thế lực phản cách mạng châu Âu, sẽ bị tiêu diệt trong vòng 14 ngày.

Nhưng trên những đống đổ nát của "nước quân chủ thống nhất" lại sẽ nổi lên cuộc cách mạng châu Âu.

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 28 tháng Tư 1849

Đa đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 285. 29 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Quân đội hoàng đế *dang sụp đổ*. Người Crô-a-xi đã công khai nổi dậy và bất tổng đốc I-ê-la-sích cùng với họ đi từ Pét bằng tàu thủy xuôi sông Đa-nuýp đi về phía nam, chắc là để bảo vệ quê hương mình. I-ê-la-sích đã phải nhượng bộ, và như vậy toàn bộ quân đoàn 1 đang tiến về miền Nam[310].

Ven-đen đã hành động đúng khi đưa đại bản doanh của mình trở về Ra-áp. Tuy ông ta khẳng định rằng ở Ô-phen còn có một số quân đồn trú nào đó (nghe nói 6 nghìn ngươi do Slích-cơ chỉ huy), nhưng điều đó hết sức đáng ngờ.

Một tin đồn khác - song bị một nguồn tin khác bác bỏ - khẳng định rằng Vôn-ghê-mút vừa mới bị đánh bại, giờ đây đã đánh bại Guếc-gây!!!

Bưu kiện ngày 22 từ Pét tới Viên muộn mất một ngày đêm.

Từ Prê-xbuốc, ngày 24 người ta viết tới Brê-xlau:

"Pháo binh bao vây từ Cô-moóc-nơ vừa tới theo sông Da-nuýp, và quân đội Áo được chuyển đi Prê-xbuốc".

Để kết luận, phóng viên bày tỏ sự lo ngại rằng mọi liên lạc bằng bưu điện chắc chắn bị gián đoạn. Ở Prê-xbuốc cũng không có chuyến bưu kiện cuối cùng.

Thông cáo đã nhắc đến của Ven-đen nói:

"Nay xin thông báo để mọi người yên tâm rằng theo tin tức gần đây nhất nhận được từ đại bản doanh của phó nguyên soái nam tước Ven-đen, ở Ô-phen đã để lại một số quân tương ứng, còn đạo quân chính luôn luôn theo dõi sự di chuyển đi lại của đối phương theo bờ phải sông Đa-nuýp, đang tiếp tục tập trung lực lượng của mình. Đồng thời cũng có thông báo rằng Cô-moóc-nơ vẫn không ngừng bị bắn phá như trước và quân của chúng ta đang canh giữ nó. Sư đoàn của Sô-rít cũng đang tiếp tục chiếm giữ Gran và yểm trợ cho việc vượt sông Đa-nuýp. Tư lệnh quân đội vùng, tướng và phó tổng đốc nam tước Phôn Bêm, phó nguyên soái".

Việc quân Áo rút lui về Viên giờ đây đã mang tên gọi là sự tập trung.

Tờ "Presse" quân sự-dã chiến thông báo về những hoạt động gần đây nhất như sau:

"Điều cực kỳ quan trọng đối với quân Hung-ga-ri là bằng việc chuyển quân nhanh chóng, ở đằng sau những ngọn núi yểm trợ cho họ, chiếm lĩnh bờ trái sông Đa-nuýp phía bên trên Vai-xen. Bằng cách đó sẽ đạt được hai mục đích: tiếp tục mở rộng và tăng cường cuộc bạo động và bằng cách đó dỡ bỏ việc bao vây Cô-moóc-nơ, chìa khóa để đến sông Đa-nuýp. Việc thực hiện kế hoạch đó đã được ngụy trang khỏi ánh mắt của viên tướng soái Áo bằng những cuộc tấn công đánh lạc hướng của một số lữ đoàn nhằm vào quân đội của chúng ta, và vì ông ta mắc mồi câu này nên kế hoạch đã thành công trong một bộ phận đáng kể. Nghĩa quân đã tiến nhanh qua Ai-pen và Gran, và đã có thể bằng cách đó đi vòng bên sườn quân của tướng Vôn-ghê-mút đang đóng ở Kê-men với 15 nghìn người. Cuộc vu hồi đó đã được những lực lượng nghĩa quân trội hơn thực hiện, và ngay cả sự chống cự anh dũng và hy sinh quên mình của Vôn-ghê-mút cũng không thể ngăn cản nó. Quân Ma-gi-a đã kéo dài tuyến vu hồi cho đến tận Nôi-tơ-ra, và trong khi cánh phải của họ giữa San-lô và sông Gran tiến về phía sườn quân đội hoàng đế - quốc vương thì cánh trái của họ đã tạo ra sự uy hiếp đối với phía sau lưng quân đội này. Có lẽ, tướng Vôn-ghê-mút không rút lui được - như ông ta dự định - qua sông Va-gơ, bằng cách đó yểm trợ cho Prê-xbuốc và chiếm giữ đảo Suýt-tơ nhờ sự giúp đỡ của quân đoàn đang bao vây Cô-moóc-nơ, vì viên tướng đã trở về Noi-hô-đen".

Trung đoàn của Mát-xu-he-li[105] (I-ta-li-a) dường như đã chuyển sang phía quân Hung-ga-ri.

Ở Pét, ủy viên hoàng gia Ha-va-sơ, trong lời tuyên bố của mình đã nhắc nhở dân cư chú ý đề phòng các hành động thù địch đối với quân đội hoàng đế - quốc vương đang rút đi, vì điều đó có thể làm cho thành phố có nguy cơ bị phá hủy, và kêu gọi họ đừng gây trở ngại cho việc rút quân đội. - Các bệnh viện quân sự được giao cho các nhà chức trách thành phố bảo vệ. Các súng đại bác đã biến khỏi thành lũy Ô-phen. Tình hình bộ chỉ huy hoàng đế thật tồi tệ, nếu nó đã dùng đến những thông báo như vậy.

Giấy bạc Hung-ga-ri trị giá al pari,[1•] còn giấy bạc Áo đã sụt giá đáng kể[294].

Báo "Pester Zeitung" đã mời biên tập viên Ma-gi-a. Báo "Figyelmezö" đã đình bản.

Việc rút lui của quân đội hoàng đế ra khỏi Pét đã diễn ra tuồng như trong thời gian ngừng chiến 48 giờ, mà quân Ma-gi-a đóng ở gần Pét đã đồng ý.

Báo "Neue Oder - Zeitung" viết:

"Quân đội Ma-gi-a dường như có 200 nghìn người. kể cả dân binh[155]. Cô-sút xây dựng dân binh cả trên địa phận mới chiếm. như vậy. các lực lượng vũ trang của ông ta sắp lên tới 300 nghìn người và nhiều hơn nữa. Thực tế từ ngày 4 tháng Ba. nghị lực của quân đội Crô-a-xi ngày càng giảm. và I-ê-la-sích phải huy động toàn bộ quyền uy của mình để nắm chặt họ".

Tướng kỵ binh Ham-méc-stai-nơ cho đến nay chưa rời bỏ Lem-béc-gơ, và một tiểu đoàn bộ binh Đoi-smây-xtéc[311] mãi ngày 14 tháng này mới đến Xtơ-rư để thay tiểu đoàn đang đóng ở đấy định chuyển đi Hung-ga-ri. Như vậy. tin tức nói rằng phó nguyên soái Phô-giơ cùng với quân đoàn 20 nghìn người đã đóng trên đất Hung-ga-ri, hóa ra là không đúng. Tất cả mọi lực lượng vũ

1• - vẫn ở mức cũ

trang đang tiến vào Hung-ga-ri sẽ gồm 53 đại đội bộ binh, 6 đại đội kỵ binh và 4 khẩu đội pháo binh và sẽ lập thành ba cánh quân do thiếu tướng Bác-cô, thiếu tướng Bê-nê-đếch và đại tá Lút-vícn cầm đầu. Sự lãnh đạo tác chiến do phó nguyên soái Phô-glơ thực hiện.

Phó nguyên soái Xi-mu-nít-xơ do thận trọng đã chuyển đại bác về Viên, nhưng ngày hôm qua chúng lại được chở bằng tàu thủy đi Hung-ga-ri.

Từ ngày 25, những đơn vị quân đội mới lại đến Viên, còn những đơn vị khác thì ra đi. Giới thương mại và hoạt động trên thị trường chứng khoán hơi hoàn hồn sau khi hết sức sợ hãi. Ở các vùng ngoại ô, đặc biệt là ở I-ô-dép-stát và Vi-đen, tình trạng kích động mạnh mẽ biểu hiện khắp nơi, đặc biệt, ở I-ô-dép-stát, tối qua tại đa số quán rượu người ta đã nhậu nhẹt quá mức và thậm chí đòi biểu diễn và hát các làn điệu Hung-ga-ri.

Hai ngày trước việc đó, trong gian phòng dành cho các đội chiến binh qua lại ở I-ô-dép-stát, các nhân viên mật vụ đã được cử đến đã xử lý một đơn vị thuộc trung đoàn bộ binh Hung-ga-ri của A-lếch-xan-đrơ[245] đang biên chế lại. Song tiểu đoàn đã được khẩn cấp phái đi, và một số người trong số những "người náo loạn" ấy đã bị bắt. Hôm nay cuộc tuyển mộ đầu tiên đã được tiến hành bằng cách bốc thăm, và hiện thời mọi chuyện diễn ra yên tĩnh, tuy ở các vùng ngoại ô việc tuyên truyền khiêu khích đã diễn ra ráo riết trong số những người thuộc diện tuyển mộ tân binh. Chính phủ đã thi hành những biện pháp cảnh sát nghiêm khắc để ngăn cản hoạt động của "những kẻ gây rối" và đuổi những người lạ. Ở Viên người ta đã đọc các thông cáo của Cô-sút gửi nhân dân anh em, trong đó kêu gọi nhân dân này giúp đưa Phéc-đi-năng trở lại ngôi hoàng đế hợp pháp. Cũng đã lan truyền

tin đồn rằng hội đồng bộ trưởng hôm qua đã quyết định bác bỏ sự can thiệp của người Nga vào vấn đề Áo - Hung-ga-ri.

Tuy có hơi muộn, nhưng chúng tôi vẫn xin dẫn ra thêm một bức thư nữa gửi từ Prê-xbuốc cho báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen", vì nó chứa đựng một số điều lý thú:

"Ngay tuần trước đã ngừng hoạt động giao thông bằng xe ngựa với các tỉnh thượng du; ít lâu sau bưu phẩm chỉ bắt đầu được chuyển đến Nôi-tơ-ra, còn sáng hôm qua thì người ta biết rằng quân Hung-ga-ri hình như đã lên đường đi Noi-hô-den (cách Cô-moóc-nơ 3-4 giờ đi xe). Một người từ Tiếc-nau đến đã cho tôi xem vào buổi chiều lời kêu gọi của viên chỉ huy quân sự ở đấy, bằng cách đó bác bỏ tin đồn rằng quân Hung-ga-ri đã tiến vào Nôi-tơ-ra, qua một ít dòng có thể dễ dàng kết luận điều ngược lại. Chiều qua, thắc mắc đó đã được củng cố do chỗ một tiểu đội của quân đồn trú sở tại cùng với súng đại bác đã được chuyển bằng đường sắt đến Tiếc-nau. Buổi tối, qua một người từ Noi-hô-den quen biết đến cùng ngày hôm ấy, tôi được biết rằng điểm đó đã bị các lực lượng khởi nghĩa với số lượng 40 - 45 nghìn người với một số lớn đại bác chiếm được, còn quân đội hoàng đế - quốc vương gồm gần 12 - 15 nghìn người, do sự trội hơn đáng kể của đối phương nên đã rút về Sây-e (cách Prê-xbuốc hai giờ đi xe, ngược lên phía trên). Trong khi chưa muốn tin đến cùng tin tức không bình thường ấy, tôi nhận được lời xác nhận sự thực đáng buồn đó từ viên thượng sĩ quân đội hoàng đế. Cả hai nguồn tin giống nhau ở chỗ quân đội đã hết đạn dược và do vậy họ đã buộc phải rút lui. Lời nhận xét mà từ khi cuộc nội chiến bất hạnh ở Hung-ga-ri nổ ra, tiếc thay đã phải nghe nhiều lần. - Những người buôn bán của chúng ta ở đây cũng ngạc nhiên không ít khi sáng nay họ sửa soạn đi tàu hỏa đến thị trường ở Tiếc-nau, thì họ biết rằng giao thông đã bị cắt đứt. Để trả lời những câu hỏi do tình hình đó gây ra, người ta đã giải thích cho họ rằng đêm qua hầu hết quân đồn trú của chúng ta cùng với đại bác đã vội vã tiến vào Tiếc-nau, và nhằm mục đích đó tất cả các toa tàu đều bị trưng dụng. - Như người ta thông báo, ở Noi-hô-den đã xảy ra một cuộc xung đột khá dữ dội của quân đội chúng ta với quân đội kẻ thù mà trong quá trình đó trung đoàn bộ binh của Nát-xau[105] hình như đã chịu tổn thất nghiêm trọng. Cũng nghe nói rằng các toa tàu Tiếc-nau hôm qua rời đi thì hôm nay sẽ chở tới đây một số lớn quân của hoang đế - quốc vương.

Tại một địa điểm giáp ranh thành phố, nay mai người ta sẽ xây dựng doanh trại cho khoảng 18 - 20 tiểu đoàn. Như được biết, người chủ quán rượu sống ở đồn Slốt-xbéc-gơ được bố phòng tốt, ngay tuần trước đã nhận được của viên chỉ huy quân

sự sở tại mệnh lệnh dự trữ tất cả mọi thứ lương thực thực phẩm cần thiết, ít ra là cho 3-4 tuần, còn quân đồn trú sở tại thì từng phút đợi lệnh chuyển cùng toàn bộ đồ đạc đến đồn ấy. - Việc phát hành tiền giấy mới với thị giá cưỡng bức, như đã công bố, cũng không góp phần tạo ra tâm trạng tốt. Về vấn đề này đã nảy ra những câu hỏi: 1. Việc phát hành những tờ giấy bạc ấy sẽ đạt tới quy mô nào? 2. Các nhà công nghiệp Séc, Xi-lê-di và Áo có nhận những giấy bạc ấy theo giá trị đầy đủ của chúng hay không?

Tái bút. Vừa mới được biết rằng các đồn tiền tiêu Hung-ga-ri đã đóng ở Xê-rét rồi".

Cũng tờ báo ấy đăng thông báo sau đây từ Viên gửi về nói đến tình hình ở Tơ-ran-xin-va-ni-a.

"Trong những ngày này đã có một số lớn người tị nạn từ Tơ-ran-xin-va-ni-a đến đây. Nhiều người trong số họ đến thẳng từ Héc-man-stát (thẳng - giờ đây có nghĩa là qua Va-la-ki và Ét-xéc), kể về tình hình phát triển các sự kiện hầu như đúng từng chữ. Những cảnh giết chóc phần lớn được bịa đặt ra, những kẻ cướp bóc bị bắn, và kỷ luật quân sự nghiêm khắc đã nhanh chóng được khôi phục. Tất cả mọi đồ đạc của những sĩ quan còn lành lặn Bem đều ra lệnh bán đấu giá trên thị trường. Chỉ có đồ đạc và giấy tờ của tướng Pu-khơ-nơ thì Bem đã gửi theo cho ông ta cùng với một số bộ binh kèm theo một bức thư lịch sự[162]. Song những bộ binh này đã bị quân Nga bắt, và không ai trong số những người tỵ nạn có thể nói điều gì đã xảy ra tiếp với họ, cũng như với giấy tờ. Và lại, tất cả những người tỵ nạn đều mô tả tình hình trong nước rất ảm đạm, sự đối xử của quân Nga đối với những người tỵ nạn thật khủng khiếp, nhưng tất cả đều đồng thanh khẳng định rằng họ cảm động về sự ân cần và sự cẩn trọng của người Thổ Nhĩ Kỳ".

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 28 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 285, 29 tháng Tư 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Không có tin tức gì về những thắng lợi mới. Trái lại, chúng tôi nhận được tin tức rằng quân Áo đang rút lui hết sức mất trật tự theo tất cả mọi hướng.

Tên hàng thịt Ven-đen khát máu đã đặt mình vào một tình thế khá tốt. Ông ta hầu như bị cắt đứt với Viên và ông ta chỉ còn một con đường rút lui - qua Vê-xprêm, dọc theo hồ Plát-ten, qua những ngọn núi hiểm trở đến Stê-ri-a.

Vôn-ghê-mút hoàn toàn bị cắt khỏi các lực lượng cơ bản của quân đội, đang giữ một vị trí không thích hợp cho việc phòng thủ từ Sây-e trên sông Va-gơ đến Buê-sơ trên sông Đa-nuýp trên đảo Suýt-tơ. Đã mở ra con đường tới Prê-xbuốc cho sườn phải đối diện với ông ta ở đây dưới sự chỉ huy của Cláp-ca.

Trên thực tế (tối ngày 23) Pét đã bị quân Hung-ga-ri chiếm. Quân đội hoàng đế đã được cho thời gian để rút lui, vì với điều kiện này họ buộc phải không được pháo kích thành phố. Không cần phải chú ý nhiều đến việc quân đội hoàng đế làm ra vẻ đang chuẩn bị bảo vệ Ô-phen. Cần có Ô-phen chỉ để dọa pháo kích Pét.

Ven-đen lại có mặt ở Ô-phen. Rõ ràng là ông ta không biết mình phải đi đâu.

Quân Crô-a-xi của I-ê-la-sích sẽ phải quay trở về, nhưng ở phía dưới Pét, pháo binh của quân Hung-ga-ri đang đặt sông Đa-nuýp dưới làn đạn. Song, họ vẫn cố gắng xâm nhập vào Crô-a-xi.

I-a-blô-nốp-xki cùng với lữ đoàn của ông ta đã đi qua *Ra-áp*. Ông ta đang tiến về Ê-đen-buốc.

Ở Viên đang ngự trị bầu không khí kích động mạnh. Công nhân hoan hỉ. Đã ba ngày bưu kiện không được gửi đi Hung-ga-ri.

Nghe nói đã có lệnh cho 50 nghìn quân Nga tiến vào Tơ-ran-xin-va-ni-a từ phía bắc và từ phía nam.

Nội các ở Ôn-muýt-xơ giờ đây *dứt khoát đề nghị quân Nga tiến quân cả vào Hung-ga-ri*.

Báo "National - Zeitung" ở Béc-lin đăng những điều kiện sau đây mà hình như người Hung-ga-ri đồng ý ký kết hòa ước.

1) Thừa nhận Vương quốc Hung-ga-ri trong đường biên giới trước đây của nó[312], nghĩa là bao gồm cả Crô-a-xi, Xla-vô-ni-a và Biên giới quân sự[139].

2) Liên minh với Tơ-ran-xin-va-ni-a với những điều kiện mà Quốc hội Tơ-ran-xin-va-ni-a và Quốc hội Hung-ga-ri đã thông qua và chuẩn y năm ngoái[313].

3) Tổng ân xá trên toàn bộ lãnh thổ Áo; lập tức thả tất cả những người bị bắt trong tháng Mười[314] và bồi thường cho các gia đình của những người bị giết.

4) Đưa trở lại Hung-ga-ri những trung đoàn Hung-ga-ri còn phục vụ ở I-ta-li-a và những miền đất khác của đế quốc.

5) Thừa nhận hiến pháp Hung-ga-ri năm 1848[315].

6) Hung-ga-ri vẫn chịu sự quản lý của chính quyền hành pháp

lâm thời do Quốc hội bầu ra chừng nào ngai vàng chưa được thay thế trên cơ sở hợp pháp và chừng nào người được bầu làm vua chưa đăng quang ở Bu-đa-pét và chưa tuyên thệ với hiến pháp.

7) Ga-la-xi dưới tên gọi Vương quốc Ba Lan Ga-la-xi sẽ tham gia những quan hệ với liên minh các quốc gia [Staatsverband] Áo, trong đó Hung-ga-ri đang có và sẽ có với nó; nghĩa là Ga-li-xi chỉ gắn với Áo bằng sự liên minh cá nhân, sẽ có quân đội của chính mình và tài chính của chính mình.

8) Vấn đề sự dự phần của Hung-ga-ri vào khoản nợ của nhà nước Áo sẽ do Quốc hội Hung-ga-ri giải quyết bằng đa số phiếu thường.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 30 tháng Tư 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 286, 1 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Khuên, 1 tháng Năm, buổi tối. Những tin tức mới tới từ Béc-lin và Viên xác nhận rằng việc rút lui của quân đội hoàng đế đang tiếp diễn. Ở Prê-xbuốc, nơi mà ngay ngày 27 người ta chưa biết gì về cuộc tấn công của quân Hung-ga-ri, không ngớt hoang mang, lộn xộn, cảnh chạy khỏi thành phố.

Đã có cuộc giao tranh ở Cô-moóc-nơ. Quân đội hoàng đế gồm hai sư đoàn dưới sự chỉ huy của Slích-cơ đã đánh bật quân Hung-ga-ri khỏi Dan-đơ-béc-gơ gần Át-sơ và đã tuyên bố đó là một thắng lợi. Song chỉ cần nhìn lên bản đồ là có thể thấy rằng A-sa nằm trên bờ *phải* của sông Đa-nuýp, *cách Cô-moóc-nơ một dặm*, qua đó thấy (thậm chí theo thông báo chính thức này) rằng ***quân Hung-ga-ri ở Cô-moóc-nơ đã vượt sông Đa-nuýp và đang khống chế con đường từ Gran đến Prê-xbuốc***, còn Slích-cơ thì vẫn kể về quân đội hoàng đế - quốc vương đang bao vây (!) Cô-moóc-nơ!!

Đại bản doanh của Ven-đen đã chuyển từ Pét đến Ca-pôn-na, rồi từ Ca-pôn-na đến Ra-áp, giờ đây đã rời đi càng xa hơn nữa - đến *Ê-đen-buốc*, ngay ở biên giới Stê-ri-a, ở phía bên ngoài Viên.

I-ê-la-sích đã thực sự nhận được lệnh tiến vào Crô-a-xi, đem theo càng nhiều người càng tốt.

Vôn-ghê-mút lúc đó đã bị thất bại ở phía bắc sông Đa-nuýp.

Ông ta bị đánh bật khỏi Suýt-tơ (một hòn đảo lớn trên sông Đa-nuýp), quân Chi-cô-sơ[316] (kỵ binh của dân binh) tuần tiễu ngang nhiên từ Cô-moóc-nơ đến Xéc-đa-hây, nửa đường tới Prê-xbuốc. Vôn-ghê-mút đã buộc phải tiến về Prê-xbuốc và Mác-khơ.

Quân đen-vàng[101] đã từng tốp chuồn khỏi Prê-xbuốc và Viên, một phần ngược sông Đa-nuýp, một phần tới Pra-ha.

Người ta nói về sự can thiệp của Nga như là sắp xảy ra. Một tờ báo thậm chí đã khẳng định rằng quân Nga đã ở Lun-đen-buốc, trên biên giới Áo - Mô-ra-vi - Hung-ga-ri, rõ ràng đây là điều bịa đặt trăm phần trăm. Cũng như ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, họ phải làm quân dự bị và làm quân đồn trú ở các thành thị, điều này sẽ cho phép giải phóng tất các đơn vị quân Áo và tập trung họ trở lại để đánh quân Hung-ga-ri; *15 nghìn quân Nga phải trở thành quân đồn trú ở Viên.*

Viên sĩ quan tham mưu Phổ cũng đã đến Ôn-muýt-xơ "để đạt được sự thông cảm lẫn nhau với Chính phủ Áo". Trong tương lai sắp tới việc "quân đội vinh quang của Trẫm"[317] tiến vào Bô-hêm sẽ cho thấy sự "thông cảm lẫn nhau" ấy là gì!

Tối mai chúng tôi chắc sẽ nhận được tin tức về những thắng lợi có tính chất quyết định tiếp theo của quân Ma-gi-a.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 2 tháng Năm 1849
Đã đăng trong phụ trương đặc biệt của tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 287, 2 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Khuên, 2 tháng Năm, buổi tối. Quân Hung-ga-ri đã lợi dụng sự rút lui vội vã và sự hoang mang của quân Áo, một mặt để tiến quân thần tốc đến Viên, và mặt khác, để chiếm toàn bộ miền Thượng Hung-ga-ri cho đến tận I-a-blun-ca và biên giới Mô-ra-vi. *Các thành thị miền núi Xlô-va-ki-a* [124] đã ở trong tay họ, từ đó họ tiến quân đến I-a-blun-ca. Xem ra, quân Hung-ga-ri đã chiếm cái đèo ấy, vì ở Noi-tít-sai-nơ (trên sông Ti-sơ) đã nghe thấy tiếng đại bác, do đó trận đánh đã diễn ra ở *phía bên này* dãy núi Các-pát.

Bằng chiến dịch thần tốc này, Xlô-va-ki-a đã hoàn toàn sạch bóng quân đội hoàng đế, còn để tiến hành tuyển tân binh vào quân đội Hung-ga-ri người ta đã chiếm một diện tích 300-350 dặm vuông với hai triệu dân. Người Xlô-va-ki-a trước kia hững hờ hoặc thậm chí thù địch với người Ma-gi-a, đã kiên quyết chuyển sang phía họ sau khi người Ma-gi-a giải phóng nông dân Xlô-va-ki-a khỏi các đảm phụ phong kiến và đã có một số nhượng bộ về mặt ngôn ngữ và tình cảm dân tộc.

Người ta dự tính là quân Ma-gi-a sẽ vượt dãy tiểu Các-pát (những ngọn núi giữa Mô-ra-vi và Hung-ga-ri) và tiến nhanh về Ôn-muýt-xơ. Đồng thời, bằng cách tung một quân đoàn qua I-a-blun-ca họ có thể phá hủy con đường sắt đến Viên và bằng

cách đó làm chậm lại đáng kể sự tiến quân của người Nga đến thành phố này[318]. Hầu hết các đơn vị quân đội chính quy đều được rút ra khỏi Mô-ra-vi; đâu đâu đội vệ binh quốc gia cũng đảm nhiệm công việc.

Mặt khác, quân Ma-gi-a tác chiến trực tiếp theo hướng Viên và, theo thông báo của phóng viên chúng tôi ở Brê-xlau, họ ***đã chiếm Ra-áp***. Đại bản doanh Áo đã được chuyển tới ***Ê-đen-buốc***, cục quân nhu được chuyển từ Prê-xbuốc tới *Hai-nơ-buốc* (cách Viên 6 dặm). Người ta dự tính rằng ở đây quân Áo lại sẽ nghênh chiến. Ở đây, phía bên kia sông Lây-ta, giữa sông Đa-nuýp và hồ Noi-di-đléc, tất nhiên có một vị trí duy nhất còn dùng được ở phía trước Viên.

Để tiến hành trận đánh mới, quân Áo đang cố tập trung theo trình tự sau đây: cánh phải tập trung xung quanh Ê-đen-buốc, từ cuối phía nam hồ Noi-di-đléc đến Huyn-xơ và dãy núi Stê-ri-a mà nó dựa vào từ bên phải; trung tâm được bố trí ở cuối phía bắc hồ Noi-di-đléc đến sông Đa-nuýp ở Hai-nơ-buốc, cắt đường đi Viên; cánh trái quân đoàn của Vôn-ghê-mút được bố trí ở phía bên kia sông Đa-nuýp ở Prê-xbuốc, nơi không thể cố thủ được và dù sao cũng sẽ phải dời sang phía bên kia Mác-khơ. Qua đó chiến tranh sẽ chuyển sang lãnh thổ Áo, nhưng cả ở đây Cô-sút cũng sẽ truy kích nó. ***Cô-sút tuyên bố rằng ông ta có ý định vượt trước quân Nga và ngày 10 tháng Năm sẽ có mặt ở Viên.*** Cô-sút cũng đã chứng minh rằng ông ta biết giữ lời của mình. Ông ta hứa sẽ có mặt ở Pét ngày 24 tháng Tư và đã tiến vào thành phố đúng ngày ấy.

Điều gì đã xảy ra với I-ê-la-sích - điều này hoàn toàn bị phủ một lớp mây mù của tình trạng không hay biết. Một số người cho rằng ông ta đã ở Mô-kha-sơ, ở biên giới Xlô-va-ni-a (điều này

không thể có được vì khoảng cách từ Pét đến Mô-kha-sơ quá xa). Những tin đồn khác của quân đen-vàng[101] khẳng định tuồng như ông ta đã lấy lại các vị trí của mình trên chiến trường Ra-cô-sơ[275] ở Pét!! Điều nói sau cùng này, tất nhiên còn dối trá nhiều hơn điều thứ nhất.

Từ miền Nam chưa có lời trực tiếp xác nhận việc quân Ma-gi-a chiếm Dem-lin. Những tin tức khác từ miền này đầy mâu thuẫn, cũng như những thông báo về sự xâm nhập của quân Nga. Chỉ có một điều xác thực là quân Nga đã từng đóng ở biên giới Cra-cốp, thì nay đã cụm lại và sẵn sàng tiến vào Áo.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 2 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 288, 3 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Khuên, tối 3 tháng Năm. Cuộc tháo chạy của quân đội hoàng đế ra khỏi Hung-ga-ri càng mất trật tự, quân Ma-gi-a truy kích họ càng khốc liệt, thì tin tức về các sự kiện ở vùng chiến sự càng trở nên lộn xộn và đầy mâu thuẫn. Chúng chỉ giống nhau ở một điểm: quân đội hoàng đế chịu thất bại hết ngày này sang ngày khác.

Vẫn có thể coi những sự kiện sau đây hầu như là xác thực:

Thứ nhất: cuộc giao tranh ở *A-sa* mà bộ chỉ huy hoàng đế mô tả là thắng lợi, hóa ra là *thất bại*. Điều đó thấy rõ qua việc Slích-cơ - ở đây ông ta bảo là đã giành được thắng lợi, - đã vội vã rút lui về Ra-áp. Bản tin in thạch[175] cũng thông báo rằng trận đánh ở A-sa không thành công đối với quân đội hoàng đế và trung đoàn của Da-ni-ni[105] đã chạy sang phía quân Hung-ga-ri, trừ một số ít sĩ quan.

Thứ hai: ở vùng An-ten-buốc thuộc Hung-ga-ri (nửa đường giữa Ra-áp và Prê-xbuốc) ngày 28 tháng Tư *quân Áo một lần nữa bị dập tan*. Các thông báo từ những nguồn khác nhau đều nhất trí nói về điều này. Một số lớn thương binh được di tản sang bên kia sông Lây-ta, và tất cả các vùng phụ cận đều đầy thương binh. Ngay cả ngày 29 và 30 người ta đã phải chở gần 2 nghìn thương binh về Viên.

Đại bản doanh của Ven-đen, theo một số tin tức thì ở Prê-xbuốc, theo những tin tức khác thì ở Brúc trên sông Lây-ta (trên lãnh thổ Áo). Ở Ra-áp, nơi Slích-cơ tuồng như có mặt ngày 27, quân Hung-ga-ri truy kích ông ta, như người ta thông báo, đã bắt ông ta phải chấp nhận một cuộc giao tranh đẫm máu.

Như vậy, những lực lượng cơ bản của quân đội Áo đã bị đánh bật khỏi Hung-ga-ri. Điều đó chắc chắn là về cơ bản chúng đã ở trên đất Áo, chỉ giữ ở Hung-ga-ri có Prê-xbuốc và Ê-đen-buốc. Ngoài ra, như chúng tôi đã đoán trước, quân Hung-ga-ri ở Cô-moóc-nơ đã vượt sông Đa-nuýp và đang triển khai một cuộc tấn công tập trung vào Viên theo cả hai bờ sông này. Việc quân Hung-ga-ri đã quét sạch kẻ thù ra khỏi Xlô-va-ki-a, giờ đây ngay cả báo "Wiener Zeitung" cũng xác nhận.

Thứ ba: điều hầu như xác thực là I-ê-la-sích cũng *đã bị thất bại hoàn toàn*. Như báo "Wiener Zeitung" thông báo, bản thân ông ta đã đến Ét-xéc, nghĩa là, nếu cho rằng ông ta mới rời Pét ngày 23 hoặc 24, mà ngày 26 đã có mặt ở Ét-xéc, ông ta đã đi nhanh hơn đáng kể so với quân đoàn của mình. Nghe nói hình như quân đoàn này đã *bị tiêu diệt hoàn toàn*, còn phần lớn những người còn sống thì chạy sang phía quân Ma-gi-a. Có thông báo rằng trận đánh đã xảy ra ở Ki-sbe-rơ, song điều này không thể có được vì điểm này nằm xế phía nam, cách Cô-moóc-nơ mấy dặm, và hoàn toàn nằm ở bên ngoài hành trình của I-ê-la-sích. Thông báo này cũng chứa đựng những sự kiện khó tin khác, song tin tức về thất bại của I-ê-la-sích thì tất cả các báo và bản tin đều đưa.

Cô-sút đã ban hành tuyên ngôn tuyên bố nền độc lập của Hung-ga-ri và những miền đất trong thành phần của nó đối với Áo và việc những

miền đất ấy rút ra khỏi quyền cai trị của vương triều Háp-xbuốc - Lo-ren-nơ, vì nó đã gây ra cho Hung-ga-ri một cuộc chiến tranh nguy hại đến thế[319].

Không nhận được thông báo từ *miền Nam* về những thắng lợi tiếp theo của quân Ma-gi-a. Nghe nói, Péc-txen cùng với những lực lượng cơ bản của ông ta đã tiến về Pét. Ru-ca-vi-na đã đòi quân Xéc-bi chi viện để củng cố Tê-mê-sva-rơ, nhưng quân Xéc-bi đã từ chối. Trái lại họ đòi lập tức triệu tập quốc hội Xéc-bi để bầu tỉnh trưởng và thành lập Vô-ê-vô-đi-na.

Có tin báo rằng quân Hung-ga-ri tuồng như đã nhận được từ Anh, qua Thổ Nhĩ Kỳ, 80 nghìn súng trường. Nhà máy ở Grô-xvác-đây-nơ hàng ngày cung cấp cho họ 300 khẩu.

Trong lúc đó ở Viên ngự trị niềm vui và sự phấn khích trong nhân dân và sự hoang mang trong chính phủ. Trong *Sở giao dịch* ngày 30 đã thấy có *tình trạng chán nản không thể tả được*. Những tiểu thương đến từ các vùng ngoại ô báo tin về sự *tăng cường làn sóng sôi sục*. Vào buổi chiều trên các đường phố có thể gặp những chiến binh nổi tiếng chiến đấu trên chiến lũy.

Nội các hoàn toàn lúng túng. Không chỉ Xta-đi-on đã từ chức, đã đến lượt *Suác-xen-béc*, mà theo tin đồn, sẽ được Cô-lô-rê-đô-Van-dơ thay thế.

Quân Nga đang tiến gần. Tướng Nga Phôn Béc-gơ đã lên đường qua Cra-cốp - tới Viên. Ngày 1 và 2 tháng Năm *ở Cra-cốp dự tính* có từ 12 đến 15 nghìn quân Nga thuộc tất cả mọi binh chủng, kể cả 4 đại đội kỵ binh và hai khẩu đội pháo binh. *Ở đâu đó không xa sẽ xuất hiện bản thân* Nga hoàng theo đạo chính thống [1*] để quan sát các hoạt động quân sự.

1* - Ni-cô-lai I

Theo thông báo từ Tréc-nô-vít-xơ ngày 28 tháng Tư, *quân Nga đã tiến vào Bu-cô-vi-na.*

(Tối nay các báo từ Pra-ha và Viên không đến.)

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 2 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 289, 4 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*THÔNG BÁO TỪ NAM ĐỨC

Khuên, 3 tháng Năm. Hôm nay chúng tôi đã nhận được từ những miền khác nhau của Nam Đức một số thư thông báo một cách nhất trí và vui mừng rằng dân chúng khắp nơi đang nóng lòng chờ đợi thời cơ để cuối cùng đứng lên chống lại thế lực phản cách mạng xấc láo của các ngài "được ơn chúa" và những kẻ đồng lõa đáng khen của họ với cuộc cách mạng chân chính - nghĩa là không phải cuộc cách mạng tháng Ba - và trả thù về những hành động bạo lực và bỉ ổi mà người ta đã tiến hành rất lâu, từ ngày này sang ngày khác chống các quyền của nhân dân. Khắp nơi dân chúng được tổ chức lại thành đại đội, bầu ra những người lãnh đạo của mình, kiếm vũ khí và đạn dược, vân vân. Nhưng điều đáng mừng hơn cả là ở đấy, trong phần lớn quân nhân đang ngự trị một thứ tinh thần, từ nay sẽ không cho phép xua binh lính như xua những con chó khát máu và thú hoang, chống lại những người anh em của họ và bắt họ phải thanh toán một cách dã man với máu thịt của chính họ.

Sự phẫn nộ chính đáng của nhân dân đã đạt tới độ nóng bỏng, không cho phép nghi ngờ việc sắp có sự bùng nổ. Nhưng chúng ta sẽ hy vọng rằng lần này bão táp sẽ gầm lên trên toàn nước Đức với sức mạnh khiến toàn bộ băng nhóm quân sự - dã chiến trời ban của

các hiệp sĩ ăn cướp và những kẻ phản bội nhân dân rốt cuộc sẽ vĩnh viễn bị quét tận gốc rễ khỏi đất Đức.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 3 tháng Năm 1849
Đã đăng trên báo "Neue Rheinishe Zeitung" số 289, 4 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TIN TỨC TỪ HUNG-GA-RI

Khuên, 4 tháng Năm. Chúng tôi đã nhận được từ Viên thông báo đề ngày 1 tháng Năm dưới đây.

"Trong những ngày cuối cùng của tháng trước, đặc biệt là hôm qua, 30 tháng Tư, trên các đường phố thủ đô có bầu không khí sôi nổi khác thường rõ rệt. Tất cả mọi người đều phấn khích vì những tin tức lan truyền về việc quân đội rút lui ở biên giới Hung-ga-ri. Những tổn thất và thất bại lớn của phía Áo được xác nhận qua các xe vận tải chở những người tàn phế và thương binh đến liên tục, trong vòng mấy ngày người ta chở họ trên hàng trăm chiếc xe tới các bệnh viện dã chiến của Viên, vốn đã chật ních đến mức phải sử dụng tất cả mọi hành lang và lối đi giữa các giường bệnh để bố trí thương binh. Những quân nhân đã trở về bằng cách như vậy đang ở trong một trạng thái thảm hại: bất giác nhớ lại cuộc rút lui của Na-pô-lê-ông ra khỏi nước Nga - nhợt nhạt, kiệt sức, rách rưới, với những vết thương được băng bó qua quýt bằng giẻ, họ nằm trên những chiếc xe ngựa cứng bằng gỗ. Không thể nhìn thấy cảnh đau khổ này mà không rơi nước mắt thương cảm. Đa số thương binh đã bị tàn phế không thể chữa được và nguy hiểm chết người trong thời gian tấn công của kỵ binh Hung-ga-ri: họ bị chặt mũi, cằm - nói tóm lại, không thể tả xiết những con người khốn khổ ấy bị thương khủng khiếp như thế nào. Tiếp nữa, ngày hôm qua đã có 10 xe chở mũ của tất cả mọi binh chủng và yên ngựa của kỵ binh tới đây; rồi gần 500 con ngựa đã bị mất người cưỡi của mình trong trận đánh.

Dù sao nữa, tình hình Áo và Hung-ga-ri rất tồi tệ. Cách đây tám ngày, quân đội hoàng đế - quốc vương còn ở Pét, thế mà bây giờ đại bản doanh đã mấy ngày đóng tại Ê-đen-buốc. Quân đội Áo không rút lui nữa, mà chạy một cách thực sự. Tàu hỏa Ê-đen-buốc chở linh thuộc tất cả mọi binh chủng và tài sản quân sự vừa mới đến. Tôi đã gặp viên thượng sĩ quen biết thuộc một trung đoàn Thượng Áo trước đây đóng ở Viên. Xét theo lời kể của anh ta, thắng lợi của quân Hung-ga-ri là điều không thể

nghi ngờ gì nữa, vì họ lợi dụng sự hoang mang bao trùm quân đội Áo, không để cho chúng hồi tỉnh, nhất định không ngừng tiếp tục tấn công chúng và đánh bật chúng bằng những lực lượng sung sức mới. Quân đội Hung-ga-ri đông gấp sáu quân đội Áo và trung thành một cách cuồng tín với sự nghiệp của mình, trong khi quân Áo do những cuộc hành quân vô mục đích mệt nhọc, những tổn thất làm nhụt chí và do chỉ huy tồi, trong thời điểm có tính chất quyết định bị các sĩ quan của mình bỏ mặc, lẽ tự nhiên họ chiến đấu cho sự nghiệp của vương triều không phải với lòng dũng cảm cần có. Sự không thông thạo của các tướng lĩnh và sĩ quan quân đội hoàng đế - quốc vương - mà trong thời gian trước tháng Ba người ta đã chi tiêu nhiều vô tận như thế cho việc đào tạo họ - là chưa từng thấy; họ đưa quân đội thẳng tới lò sát sinh. Năm viên tướng đã bị điều tra. *Trung đoàn của Hra-bốp-xki* (Thượng Áo) từ I-ta-li-a đến cách đây không lâu, *hầu như hoàn toàn chạy sang phía đối phương*, cũng như *trung đoàn* Hạ Áo *của Hét-xơ;* nói chung *không thể sử dụng quân đội Đức một cách rộng rãi để đấu tranh cho các mục đích vương triều như quân đội Xla-vơ.* Tổng cộng có *năm trung đoàn* đã chạy sang phía đối phương, chưa kể đông đảo quân Crô-a-xi. *Trong quân đội đang ngự trị tình trạng mất tinh thần chưa từng thấy, không thể tưởng tượng được.* Chỉ đạo cuộc chiến tranh ở Hung-ga-ri là viên tư lệnh Ba Lan Dem-bin-xki[140]. Lực lượng người Ba Lan có 10 quân đoàn lê dương với tổng số 36 nghìn người, đứng đầu là khoảng 25 tướng[173]. Chỉ riêng mình họ đủ sức lập những chiến công vô song và quân đội hoàng đế - quốc vương sợ họ hơn cả".

Ngày chủ nhật, 29 tháng Tư, ở Vi-den-buốc đã xảy ra một trận đánh lớn, trong đó quân Áo đã mất 6 nghìn người chết và bị thương, từ đó thấy rằng họ đã chịu một thất bại chí tử. Chính từ đó các đoàn xe chở thương binh đến.

Quân đoàn của tổng đốc[1*] hình như đã hoàn toàn tan rã.

Ở Tây Bắc, 15 nghìn nghĩa quân Hung-ga-ri với 30 đại bác đã xâm nhập tỉnh Tu-rốt-xơ và hiện đang chiếm thành phố chính của nó là Xanh - Mác-tin và Mô-xô-sơ. Nghe nói họ định vượt sông Va-gơ, chiếm thung lũng sông Ki-xu-xa và chặn đường lui từ Xi-lê-di và Ga-li-xi.

1* - I-ê-la-sich

Ở Xanh - Mác-tin, nhiều người trong đội dân binh Xlô-va-ki-a đến tham gia quân tình nguyện[95], rất có thể họ sợ nghĩa quân trả thù. Ở Xlô-va-ki-a hình như có ảnh hưởng mạnh của người Ma-gi-a.

Ngày 29 là ngày thứ tư bưu phẩm Pét không đến Prê-xbuốc. Trên vùng đất trống nằm giữa ranh giới thành phố người ta đang đào hào và xây pháo đài có hào bao quanh.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 4 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 291, 6 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*TÌNH HÌNH Ở HUNG-GA-RI

Bên cạnh những tin tức chứa đựng trong bản tin Viên của chúng tôi (xem ở mục "*Khuên*"), không có bất kỳ tin tức rõ ràng nào về các sự kiện trên chiến trường. Vì thế hôm nay chúng tôi chỉ dừng lại ở một số thông báo từ biên giới Hung-ga-ri - Mô-ra-vi, mà qua đó người ta thấy lộ rõ nỗi sợ hãi trước quân Ma-gi-a.

Tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" viết:

"Từ biên giới Ga-li-xi - Xi-lê-di, ngày 28 tháng Tư. Kết quả trận đánh ở Nôi-tơ-ra là quân Ma-gi-a tiến vào Xíp-xơ và các nhánh Tây Bắc của dãy núi Các-pát. Noi-mác-cơ. Bu-đa-tin và Gi-lây đang trong tay họ. Đã mấy ngày họ uy hiếp các đèo Sát-xa và I-a-blun-ca. nơi mà các quân đoàn thám sát của hoàng đế đã rời tới[249]. Để ngăn ngừa cuộc tấn công của quân Ma-gi-a vào Xi-lê-di. một sư đoàn bộ binh đã rời tới Sát-xa. một sư đoàn khác. từ tháng Giêng năm nay đồn trú ở Be-lít-txơ rời tới đèo I-a-blun-ca. Cuối cùng. một tiểu đoàn được gọi từ Tơ-rốp-pau về và được bố trí ở vùng Phri-đê-cơ. Từ ngày hôm kia quân Xlô-va-ki-a chạy qua Dây-pu-sơ và An-đri-cau; phái viên hoàng đế từ Gi-lai-nơ đã bốn - năm ngày ở tại Tê-sin.

Hôm kia (ngày 26) ở Dây-pu-sơ người ta đã nghe tiếng đại bác cấp tập kéo dài đến 6 giờ tối ở vùng Gi-lây hoặc Tê-plít-xơ. Trong khi đó về cuộc đến thăm của quân Ma-gi-a ở Ga-li-xi. thì chỉ có những người coi các sự kiện gần đây nhất ở Cra-cốp[320] và cuộc tiến quân cùng thời gian đó của Guéc-gây là kết quả của sự câu kết mới nghĩ tới mà thôi".

Trong một bản tin khác cũng của báo ấy gửi từ Xi-lê-di, có nói:

"Từ thị trấn Ca-vi-na của Phổ nằm cách Tơ-rốp-pau hai giờ đi đường. ngày 24 từ tháp pháo đài hình như đã thấy trên dãy núi Các-pát nhiều đống lửa tín hiệu mà người

ta cho là triệu tập dân binh ở Ga-li-xi.

Một đội nghĩa binh gồm phần lớn là những người chăn ngựa đàn, những người chăn cừu và chăn lợn tuyển mộ trên các thảo nguyên Hung-ga-ri và gồm gần 15 nghìn người với một số đại bác tuốn như đã tới được Xanh-Mác-tin, và buổi tối cùng ngày thậm chí đến Gi-lây (cách đèo I-a-blun-ca khoảng $2^1/_2$ chặng đường bưu điện). Các ủy viên hoàng gia, bá tước Pôn-grát-txơ và bá tước Rê-vai, đã bỏ chạy, cứu sinh mạng của mình khỏi bị quân Ma-gi-a giết. Thiếu tá Ven-cơ đã vượt sang bờ này của sông Va-gơ và gọi tất cả các đội quân đồn trú của quân đội hoàng đế đóng ở các địa phương Xlô-va-ki-a đến các điểm dân cư ở biên giới để duy trì liên lạc với Mô-ra-vi và Xi-lê-di.

Biên giới đã bị chiếm, còn các thành phố và làng mạc đã gọi nhập ngũ tất cả mọi người dân nam giới có khả năng cầm vũ khí, mà trong trường hợp quân Ma-gi-a xâm nhập phải tác chiến với tư cách là dân binh dưới sự chỉ huy của quan tư pháp đại công tước Pê-tơ. - Những người ủng hộ Cô-sút không tiếc công sức để gây dao động trong hàng ngũ quân Xlô-va-ki-a. Thí dụ, người ta phổ biến bài hát, trong đó gọi mỗi người Xlô-va-ki-a theo vua "người ngoại bang Đức" là kẻ phản bội tổ quốc. Khốn nỗi, có thể lừa bịp được một số người, và họ rơi vào những mạng lưới đã giăng sẵn. Đó là những quả đắng của một chính sách tệ hại của viên tư lệnh[1•] đã cho phép *giới quý tộc Ma-gi-a* nhằm hiểm ru ngủ ông ta, dù là bằng các biện pháp phản dân tộc của dân tộc áp bức, một dân tộc sẵn sàng hy sinh tất cả để trấn áp người Ma-gi-a" (!?!).

Từ Ô-phen người ta báo tin rằng đội quân đồn trú mà quân đội hoàng đế để lại ở đây, gồm 4 tiểu đoàn bộ binh, 2-3 đại đội kỵ binh và 83 đại bác cùng với đội ngũ phục vụ tốt. Pháo đài có dự trữ lương thực 6 tuần lễ.

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 5 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 291, 6 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• - Vin-đi-sơ-grét-xơ

* TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Quân Hung-ga-ri tiếp tục tấn công. Người ta đã nói về việc họ thâm nhập vào Stê-ri-a (gần Phuyếc-xten-phen-đơ trên sông Ra-áp), Mô-ra-vi (ở Phrít-lan-tơ trên đèo I-a-blun-ca) và Ga-li-xi (ở Rai-sa, trên biên giới Mô-ra-vi). Ngày 29 Ra-áp còn ở trong tay quân Áo, sau đó hình như nó đã bị bỏ lại. Prê-xbuốc được quân đội hoàng đế phòng thủ, theo một số tin tức, đã bị họ bỏ.

Ở miền Nam, tình hình quân đội hoàng đế ắt hẳn xấu. *Phuyn-phơ-kiếc-khen*, giữa sông Đa-nuýp và sông Đra-va, hình như đã bị họ *bỏ lại*.Ở đây có tin đồn rằng quân đoàn của I-ê-la-sích đã hoàn toàn tan tác, còn *hai trung đoàn quân Crô-a-xi* đã bị bắt làm tù binh và được ghi tên vào bộ binh Hung-ga-ri[162]. Có tin Xi-mu-nít-xơ bị bao vây và bị bắt làm tù binh.

Quân của Bem thực sự đang ở Ba-nát tại Lu-gô-sơ và Ca-ran-xê-be-sơ, uy hiếp các pháo đài A-rát và Tê-mê-sva-rơ.

Tin đồn về việc tăng quân đội Ma-gi-a bắt đầu có tính chất không tưởng tượng được. Tuồng như có 250 nghìn người Ma-gi-a đang cầm súng. Hiện thời Guếc-gây với 45 nghìn lính đang chiến đấu chống Vôn-ghê-mút, 18 tiểu đoàn tấn công I-ê-la-sích, và còn có một quân đoàn của Đem-bin-xki, quân đoàn lớn nhất mà sau trận đánh ở Ca-pôn-na[174] không tham gia các trận đánh. Giờ

đây chỉ huy ở Ra-áp là Ghi-ông và Cláp-ca. Quốc hội Hung-ga-ri *được triệu tập ở Pét* ngày 10 tháng Năm. Tám nghìn quân Nga hình như đã đến Cra-cốp.

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 5 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 291, 6 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* THÔNG CÁO CỦA CÔ-SÚT

Chúng tôi xin dẫn ra đây - theo báo "Neue Oder - Zeitung" - đoạn trích sau đây từ thông cáo của Cô-sút đề: Gô-đôn-lô, 7 tháng Tư:

Quân đội anh dũng của chúng tôi đã đuổi kẻ thù, mà các ủy viên của nó ở Nô-grát và Sô-mô-đơ từng phản bội tổ quốc mình *lại bắt đầu áp đặt cho nhân dân gánh nặng đảm phụ đã bị pháp luật xóa bỏ và chúng tôi sẽ không bao giờ cho phép trút lên đầu các bạn nữa. Quân đội đó đã đuổi kẻ thù mà tháng trước đã ban hành sắc lệnh của hoàng đế, theo đó ở những nơi mà đảm phụ theo địa hạ*[136] đã bị thủ tiêu thì *thần dân phải lấy từ túi của chính mình trả một nửa giá trị tô lao dịch và thuế thập phân đã bị hủy bỏ, tuy pháp luật Hung-ga-ri đã miễn cho các bạn khỏi trả khoản ấy*, việc nghiêm chỉnh tuân thủ pháp luật đó để bảo vệ nền tự do của các bạn là quyết định hết sức không gì lay chuyển được của chúng tôi.

Quân đội anh dũng của chúng tôi đang tống cổ khỏi biên giới của các bạn kẻ thù mà hoàng đế của nó[1*] đã dám nói: "Hung-ga-ri không còn tồn tại và sẽ không bao giờ tồn tại nữa"[321] - và ông ta đã dám chia rẽ chúng tôi với những người anh em của chúng tôi ở Tô-ran-xin-va-ni-a, tước đoạt Crô-a-xi của Hung-ga-ri, chia nhỏ tổ quốc của chúng ta và từ đất đai vô cùng phì nhiêu của chúng ta tạo nên một đế chế lỵ khai của người Rai-xen dành cho những người Rai-xen ăn cướp[192], mà ông ta không sợ câu kết với chúng để triệt tận gốc dân tộc Hung-ga-ri.

Quân đội anh dũng của chúng tôi tống cổ khỏi biên giới của các bạn kẻ thù mà khi rút lui nó đã vơ vét như một tên ăn cướp trên đường cái, không bằng lòng với việc ăn cắp và vơ vét những gì nó có thể ăn và uống, đã phá hủy tất cả những gì nó không ngấu nghiến nổi để đầy các bạn vào nạn đói. Hơn nữa, với sự điên cuồng không

---

1* - Phran-txơ - I-ô-xíp

có tính người, xuất phát từ những động cơ ăn cướp, do lòng độc ác chi phối, nó đã giật những chiếc gối khỏi đầu con của các bạn và xé tan gối bông theo gió. Nó thậm chí không tha cho các nhà thờ của các bạn, bóc đá cẩm thạch khỏi bàn thờ, đốt mái các nhà nguyện, một số kẻ trong số *các sĩ quan* của nó ở những nơi chúng dừng chân đã đút túi *các thìa bạc*. Kẻ thù mà hoàng đế Áo đã phái đến đất nước của chúng ta để tiêu diệt nó, tiêu diệt dân tộc chúng ta và biến nhân dân thành những người nô lệ và những hành khất, là như vậy đó!

Cách đây mấy tháng tôi đã đoán trước với các bạn rằng sự tàn bạo của hoàng đế Áo sẽ nuôi dưỡng nên tự do, tự chủ và độc lập của Hung-ga-ri.

Và ơn trời, chính là như thế! Vinh quang thay cho tên tuổi thần thánh của chúa, nhưng lòng biết ơn vĩnh viễn dân tộc sẽ này nở trong quân đội Hung-ga-ri anh dũng, vui vẻ hy sinh tính mạng của mình và máu của mình vì tổ quốc, đã dũng cảm và anh dũng đập tan các lực lượng liên hiệp của kẻ thù và đón nhận niềm vinh quang bằng những chiến thắng liên tục, bằng cái giá phải trả là dòng máu anh hùng làm cho người, hỡi nhân dân Hung-ga-ri, trở nên tự do và hạnh phúc! Kẻ thù khoác lác về những thắng lợi hư ảo của nó để lừa bịp nhân dân Hung-ga-ri và làm cho nhân dân Hung-ga-ri rơi vào thất vọng.

Đó là dấu hiệu của sự hèn nhát, vì chỉ có kẻ hèn nhát mới có thể nói dối. Nó đã lừa dối anh bằng những thông tin dối láo rằng nó đã đánh bật quân đội của chúng ta ra khỏi Tơ-ran-xin-va-ni-a, rằng I-ê-la-sích đã tấn công ồ ạt chiếm Xê-ghê-đin, trong khi đó nó thậm chí đã không thấy địa điểm này.

Và thậm chí ngoài ra, bây giờ khi Vin-đi-sơ-grét-xơ, Slích-cơ, I-ê-la-sích bị đánh tan bốn lần trong năm ngày và bị đánh bật khỏi những trận địa vững chắc nhất của họ, giờ đây cùng với toàn bộ quân đội của họ đang bỏ chạy khỏi Pô-rô-xlô, Pét và Vai-xen, bây giờ khi tôi viết thông cáo này ở Gô-đôn-lô trong chính căn phòng mà trước đây một ngày đêm Vin-đi-sơ-grét-xơ còn dám mơ ước nô dịch Hung-ga-ri, trong khi toàn bộ quân đội đã bị đánh tan của ông ta tiếp tục bỏ chạy, còn chúng tôi thì đã lọt khỏi móng vuốt của chế độ tàn bạo toàn bộ xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a, hai phần ba Hung-ga-ri - ngay cả bây giờ ông ta cũng không hổ thẹn tung lời dối láo trên các báo bất lương ở Pét rằng ông ta đã giành được thắng lợi ở I-a-xbê-ren. Hỡi những người anh em của tôi! hỡi những bạn bè của tôi! để trả lời những mối nghi ngờ ấy tôi có thể làm cho các bạn yên lòng rằng tôi và những người lãnh đạo tuyệt vời của các anh hùng của chúng ta cùng với quân đội của chúng ta đang ở Gô-đôn-lô, nơi mà bộ binh dũng cảm của chúng ta đã mở đường đi tới bằng lưỡi lê. Ở chính Gô-đôn-lô, nơi mà từ đó các chiến sĩ pháo binh chúng ta được phái tới trong lửa đạn đã bắn vào kẻ thù

ngạo mạn; ở Gô-đôn-lô, nơi mà từ đó kỵ binh của chúng ta đã truy kích quân bỏ chạy đến sông Đa-nuýp ở chính ngay Pét. - Và ở đấy, ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, không còn một tên lính hoàng đế thù địch nào nữa. Hoàng đế đó đã phái bọn Nga man rợ đến chúng ta, nhưng Bem và quân đội Hung-ga-ri của chúng ta ở Tơ-ran-xin-va-ni-a đã đánh bật kẻ thù đến tên cuối cùng với những tên người Nga che chở cho chúng ra khỏi xứ Tơ-ran-xin-va-ni-a thần thánh.

Còn ở bên dưới, ở Ba-sca, Péc-txen đã chiếm Xen-tô-ma-sơ, mà việc tấn công mãnh liệt nó có hồi đã tốn biết bao máu vô ích[111]. Và ông đã giải phong Pê-téc-vác-đai-nơ bị mắc trong mạng lưới phản bội của Áo, và đã làm cho An-phuên-đơ đầy diễm phúc sạch bóng kẻ cướp Rai-xen. Còn ở đây, tại miền thượng du của đất nước, nơi mà chủ lực quân của kẻ thù đã muốn chinh phục Hung-ga-ri thì tổng tư lệnh Guốc-gây và các tướng Đa-mi-a-nich, Au-lich, Clắp-ca, Gia-spa-rơ dưới quyền ông ta đã đập tan Slich-cơ ở Hát-van, đập tan I-ê-la-sich ở Ta-pi-ô-bi-ske, đập tan Vin-đi-sơ-grét-xơ và Slich-cơ lại hội quân với I-ê-la-sich ở I-sa-xéc và, sau khi dùng lực lượng của quân đội bách chiến bách thắng của chúng ta chiếm Gô-đôn-lô, đã ở trên cánh đồng Ra-cô-sơ[275]. Thêm mấy ngày nữa là Hung-ga-ri sẽ được tự do, và sẽ không có kẻ thù xấc xược nào xúc phạm mảnh đất của tổ quốc chúng ta.

Hỡi những người anh em, tôi xin thông báo với anh em tin vui này! Tổ quốc Hung-ga-ri tự do muôn năm!".

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 7 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 292, 8 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TỪ CHIẾN TRƯỜNG

Quân đội Áo rút đi ngày càng xa. Ngày 28 tháng Tư Ra-áp đã được quét sạch; ngày 29 các đồn tiền tiêu Hung-ga-ri đã đóng ở Hếch-stơ-rát-xơ cách Vi-den-buốc 2 dặm. Trên bờ kia của sông Đa-nuýp, quân đoàn Áo đóng ở Đi-ô-xếch, cũng đã rút lui về Lan-suýt-xơ (cách Prê-xbuốc 4 giờ đi xe). Ngày 30 từ Prê-xbuốc đã có thể tiến đến không quá Các-lơ-xbuốc (cách Prê-xbuốc 1½ dặm, trên bờ nam sông Đa-nuýp).

Bộ chỉ huy tối cao Áo đang đóng ở Lắc-xen-buốc, cách Viên một giờ rưỡi đi xe.

Xlô-va-ki-a bây giờ hoàn toàn nằm trong tay quân Hung-ga-ri được dân cư sở tại đón tiếp với những vòng tay mở rộng. Quân Hung-ga-ri tìm thấy ở đây vô khối vũ khí, vì Vin-đi-sơ-grét-xơ đã tước vũ khí của nông dân và tập trung súng trường ở các tỉnh lỵ. Dân binh Xlô-va-ki-a[95] không còn dấu vết nào; Blau-đe-cơ đã biến mất, người đứng đầu du kích là I-a-ni-séc đã chạy sang phía quân Ma-gi-a. Từ Xlô-va-ki-a quân Hung-ga-ri uy hiếp Mô-ra-vi, Xi-lê-di thuộc Áo và Ga-li-xi. Người ta nói về quân đoàn xâm nhập với 40 - 60 nghìn người, nhờ nó mà cuộc chiến tranh ắt phải mở rộng đến tận Ba Lan thuộc Nga và thuộc Phổ. Dù sao, có thể dự tính có một cuộc tập kích Prê-rau, điểm nút của tuyến đường sắt Ba Lan - Xi-lê-di - Áo.

Về việc quân Nga đột nhiên tiến đến gần, chúng tôi đề nghị xem bản tin của chúng tôi gửi từ Brê-xlau[322]. Và tuy người ta vẫn còn bịa những chuyện cổ tích về binh đoàn lớn của Nga đang tiến vào Tơ-ran-xin-va-ni-a, song những tư liệu tạm thời ấy chưa đáng tin.

Ở miền Nam, như giờ đây đã xác định được, Bem với những lực lượng đáng kể đã xâm nhập Ba-nát, đã chiếm những đường đèo giữa Ma-rô-sơ và sông Đa-nuýp, đã chiếm Lu-gô-sơ và hình như thậm chí đã chiếm được Tê-mê-sva-rơ. Do đó, nếu tính đến sự xâm nhập đồng thời của một bộ phận quân đoàn của Péc-txen sang bên kia sông Tít-xa, vào khu Ki-kin-đa, thì Vô-ê-vô-đi-na của Xéc-bi sẽ biến mất như khói.

I-ê-la-sích - thất bại của ông ta lại được xác nhận - được bổ nhiệm làm tư lệnh quân đội miền Nam (Crô-a-xi - Xla-vô-ni-a-Ba-nát) đang được thành lập với những quyền hành vô hạn.

"Quân đội miền Nam" này trên giấy gồm 30 nghìn người, còn trong thực tế thì nhiều lắm là 8 nghìn bên cạnh mấy nghìn tên trong các băng nhóm ăn cướp của Xéc-bi.

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 7 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinishe Zeitung" số 292, 8 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*CÁCH MẠNG ĐẾN GẦN

Khuên, 8 tháng Năm, buổi tối. Cuộc cách mạng ngày càng đến gần. Trong khi ở Đre-xđen nhân dân cực kỳ anh dũng chiến đấu chống quân đánh thuê Xắc-xông và Phổ [323], và để đáp lại sự xâm nhập của Phổ họ nhận được tăng viện vũ trang từ tất cả mọi phía; trong khi ở Pphan-xơ nhân dân đoàn kết xung quanh Ủy ban quốc phòng sở tại, dân binh được tổ chức và được vũ trang, các quan lại phục tùng nhân dân, quân đội đi theo nhân dân [324], - thì toàn bộ nước Đức sôi lên và sôi sục. Phran-cô-ni-a chỉ đợi thời cơ để cũng tách khỏi Ba-vi-e; nhân dân ở đấy kích động đến mức cao nhất, và đặc biệt là nông dân nóng lòng chờ đợi khoảnh khắc cuộc đấu tranh bùng lên. Ngày mai, chúng tôi sẽ có thể thông báo điều này tỷ mỉ hơn. Ở Ba-đen và ở Vuyếc-tem-béc, thậm chí quân đội đã ủng hộ hiến pháp đế chế. Thuy-rinh-ghen, Cuốc-hét-xen, Đác-mơ-stát gửi tới những thông báo hoàn toàn tương tự như thế.

Cuối cùng, ở Phổ phong trào trở nên ngày càng mãnh liệt và ngày càng có tính chất cách mạng. Ở Brê-xlau, sự kích động đã lên tới độ cao nhất; những vụ chộn rộn nhỏ, việc tập trung quân ở các doanh trại, các đội tuần tra, các nhóm người trên các đường phố - tất cả những dấu hiệu ấy báo trước những sự kiện quan trọng hơn đều đã xuất hiện ở đấy. Toàn bộ Xi-lê-di ở trạng thái kích động y như vậy, căng thẳng chờ đợi tin tức từ Hung-ga-ri

và Viên. Béc-lin yên tĩnh, bị nền chuyên chính của lưỡi kiếm chèn ép. Ở vùng sông Ranh và ở Ve-xtơ-pha-li, các kế hoạch của chế độ độc tài Hô-hen-txô-léc đang vỡ tan tành khi vấp phải sự chống đối của dân binh[325] không muốn để sử dụng mình cho những cuộc chính biến mới. Toàn bộ khu Béc-gơ, khu Ha-ghen, Muyn-hai-mơ trên sông Rua; Krê-phen-đơ, nói tóm lại, chính là những vùng đen - trắng [260], đã đột ngột chuyển sang *khởi nghĩa công khai*.

Trong khi đó nhóm Bran-đen-buốc - Man-toi-phen làm tất cả những gì làm được để đẩy nhân dân vào cuộc cách mạng. Báo "Staats - Anzeiger" nhận được hôm nay có đăng bản thông tri gửi tất cả các tổng đốc, đòi hỏi họ kiên quyết chống tất cả mọi khát vọng "cách mạng" nhằm thực hiện hiến pháp đế chế, và ngoài ra - có đăng thư từ trao đổi giữa ủy viên đế chế Bát-xơ-man [326] và ngài Bran-đen-buốc, trong đó Bran-đen-buốc tuyên bố: 1) Phổ không bao giờ thừa nhận hiến pháp đế chế và 2) Chính quyền trung ương [30] phải vĩnh viễn chấm dứt sự can thiệp vào công việc nội bộ của Phổ, cụ thể là: giải tán nghị viện, ban bố tình trạng thiết quân luật, vân vân.

Chúng tôi kiến nghị nhân dân tỉnh Ranh xem những mẫu cuối cùng của sự ngạo mạn của vương triều Hô-hen-txô-léc. Hình như vương triều này muốn - bằng cách khước từ mang tính chất xúc phạm nhất, thậm chí đối với những nhượng bộ nhỏ nhất - dùng sức mạnh đẩy nhân dân vào cuộc cách mạng.

Nhưng, thưa ngài Phôn Hô-hen-txô-léc, nếu sự thể lại sẽ đi tới cách mạng thì *ai mà biết được lần này nhân dân có dừng lại yêu sách:* ***"Hãy ngả mũ đi !"*** *hay không* [327].

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 8 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 293, 9 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TÌNH HÌNH Ở EN-BƠ-PHEN-ĐƠ [328]

"*En-bơ-phen-đơ*. 8 tháng Năm. Sau khi cảnh sát xé nhiều biểu ngữ kêu gọi nhân dân ủng hộ sự chống đối của quân hậu bị.cũng như ủng hộ thông cáo của quân hậu bị [325] chống vua và nội các. nhân dân đã nhảy xổ vào cảnh sát và *buộc* cảnh sát. dưới sự giám sát của nhân dân. *dán lại các biểu ngữ lên tường các cơ quan và lên cửa.* Đến chiều tối. khi khối người đã tăng lên. thì lan truyền tin đồn quân đội đang đến gần. Do đó *quân hậu bị đã cầm lấy vũ khí* và đã bắt thị trưởng đi cùng với họ tới nhà ga để thúc giục quân đội quay trở lại. Song. bên cạnh sòng bạc. Phôn Các-náp đã lẩn trốn. và khi đó dân chúng phá tan ngôi nhà. Trong khi các đơn vị quân hậu bị đi tới nhà ga để ngăn cản quân đội tiến vào thì các lực lượng vũ trang xuất hiện và đã gây ra sự hoang mang trong đám đông. tấn công họ đến mức đã phải chở đi nhiều người bị thương.

Trong lúc đó dân chúng đã tập hợp trở lại và tiến về tòa thị chính. ở nơi đó trong thời gian ấy đã bố trí các bốt dân binh [41] sẵn sàng phòng thủ nó. Trong tòa thị chính có một số lớn đạn dược. và dân chúng đòi phân phát. nhưng đã bị từ chối. còn cố gắng của họ để xông vào bên trong thì đã bị thất bại. Trong lúc đó một trận ném đá đã đập vỡ nhiều kính cửa sổ. Hôm nay lúc 8 giờ sáng quân hậu bị *hoàn toàn được vũ trang* đứng chốt ở Bét-hơ trên sông En-ghen-béc-gơ. *đợi quân đội tới.*

Nhiều người vô sản vũ trang. cũng như các đội hậu bị từ những thành phố khác đã gia nhập đội quân hậu bị. Dân binh cũng hoạt động khá tích cực. nhưng nó sẽ *không chống đội quân hậu bị*. mà sẽ chỉ kiềm chế đám đông mà thôi. Nếu quân đội tới và họ chống lại quân hậu bị thì lúc đó. trời ơi! Họ phải có nhiều nếu không thì không có gì giúp họ được". (D.Z. [1•])

1• - "Düsseldorfer Zeitung"

(Sáng sớm hôm nay pháo binh từ Khuên đã tiến vào En- bơ- phen- đơ để dùng đạn đại bác chứa bi tàn sát công nhân Béc- gơ dũng cảm, những người không muốn bị người ta bất chấp mọi luật lệ sử dụng họ làm công cụ cho đám cận thần phản bội. Chúng ta hy vọng rằng pháo binh *sẽ làm tròn bổn phận của mình.)*

Do Ph. Ăng-ghen viết khoảng ngày 9 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 294. 10 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* TỪ CHIẾN TRƯỜNG [329]

Tin tức về những thắng lợi mới trên biên giới Hung-ga-ri! ***Thất bại của quân Áo ở Hốc-stơ-rát-xơ*** [1*] mà chúng tôi đã thông báo cách đây mấy ngày, hoàn toàn được xác nhận. Hầu hết đảo Suýt-tơ nằm trong tay quân Ma-gi-a.

Thất bại thứ hai của quân đội hoàng đế đã gánh chịu ở *Xê-rét* trên sông Va-gơ, cách Prê-xbuốc khoảng năm dặm. Guếc-gây đã vượt sông Va-gơ ở đây và đẩy lùi quân đội hoàng đế tới Prê-xbuốc.

Trong tất cả hai trận đánh, kỵ binh Áo đã bị thiệt hại đặc biệt nặng. Kỵ binh Ga-li-xi và Đức đang đến Viên bằng cách đi bộ và đi xe, không có ngựa và không có kiếm, thường vác yên trên vai và làm cho quân đen - vàng [101] khiếp sợ vì bộ mặt bất hạnh, bẩn thỉu và ủ ê của mình. Tàn quân thảm hại của quân đoàn đã bị đánh tan của Hu-rơ-ban cũng đang tiến qua Prê-xbuốc.

Ở Prê-xbuốc đang ngự trị sự hoang mang phổ biến trong quân đội hoàng đế và những người ủng hộ họ; ngày 4 hoặc 5 tháng Năm ở đây người ta đã dự tính có một trận đánh có tính chất quyết định và người ta không hy vọng giữ được thành phố. Một số lớn quân đen-vàng đã bỏ chạy từ đấy. Tiếc-nau, hơi chếch về phía Tây - Bắc Xê-rét, cũng bị quân đội hoàng đế bỏ lại, còn tuyến đường sắt xuất phát từ đó đi Prê-xbuốc đã bị phá hỏng.

1* Xem tập này, tr. 558-559.

Hoàn toàn rõ ràng là quân Ma-gi-a muốn làm cho *Mô-ra-vi và Hạ Áo* thành bãi chiến trường, nghĩa là muốn *chiếm Viên*. Việc toàn bộ Hạ Áo nóng lòng chờ đợi họ, thậm chí được các bản tin in thạch ở Viên thừa nhận [175].

Hoạt động của người cổ động nông dân Cô-bư-li-xa ở *Bu-cô-vi-na* gây nên sự lo lắng ngày càng lớn của chính phủ [284].

Ở Ba-sca, Péc-txen đã buộc người Xéc-bi nộp khoản bồi thường chiến tranh khá lớn và cung cấp tân binh cho ông ta. Nhưng đồng thời ông ta đảm bảo cho họ duy trì ngôn ngữ và các quyền dân tộc và xóa bỏ Biên giới quân sự [330].

Các thông báo của Áo giờ đây khẳng định rằng những cuộc bàn luận về việc lật đổ dường như đã xảy ra đối với vương triều Háp-xbuốc[319] là tin vịt do Chính phủ Áo tung ra nhằm xúi giục những tỉnh còn lại chống quân Ma-gi-a. Theo những nguồn tin khác, Quốc hội tuồng như lại hủy bỏ các quyết định của mình do ảnh hưởng xấu của chúng đối với nhân dân. Se non é vero é ben trovato[1*].

Theo thông báo của "Người truyền tin" và "Báo Xéc-bi", Péc-txen ở miền Nam đã vượt qua sông Tít-xa, đã chiếm huyện Ki-kin-đa, ở khắp nơi đã đẩy lùi quân Xéc-bi và uy hiếp Véc-sét-xơ, tất cả mọi người dân của nơi này đều chạy về Pan-se-vô. Một đội quân hình như đã tiến đến Tê-mê-sva-rơ (như vậy, tin đồn rằng Bem đã chiếm thành phố này không được xác nhận). Bem hình như đang đóng ở Oóc-sô-va, sẵn sàng nghênh chiến với quân Áo và quân Nga tấn công từ Va-la-ki. Quân Xéc-bi đã mất mọi sự tin cậy đối với sự chỉ huy của tướng Tê-ô-đô-rô-vích. Các báo Nam Xla-vơ nhất trí thừa

---

1* -Nếu điều đó không phải là sự thật thì nó được nghĩ ra một cách hay ho.

nhận rằng không thể giữ được Ba-nát và trong mấy tuần nữa nó sẽ lại bị quân Ma-gi-a chiếm hoàn toàn.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 9 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 294, 10 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

*KHỞI NGHĨA Ở EN-BƠ-PHEN-ĐƠ VÀ ĐUÝT-XEN-ĐOÓC-PHƠ[331]

Khuên, 11 tháng Năm. Có tin từ En-bơ-phen-đơ cho hay rằng binh lính bố trí trên quảng trường chợ, sau hai lần tấn công dân chúng, đã bị đánh lui, có một số người chết và bị thương. Con ngựa do đại tá của trung đoàn 16 cưỡi đã bị bắn chết; bản thân ông ta bị vết thương nguy hiểm. Đại úy U-ten-hô-phen bị giết chết tuồng như vì những phát đạn bắn vào mặt và sau lưng (!); nghe nói, chính lính của ông ta bắn ông ta. Cuộc tấn công của binh lính đã làm cho tất cả mọi người giận dữ hết sức khủng khiếp. Phần lớn đội dân binh dân sự [41] đã chuyển sang phía nhân dân.

Như người ta thông báo, vị trí của hội đồng thị chính bị giải tán do Ủy ban an ninh [33] giữ, 4 ủy viên của hội đồng thị chính cũ cũng đã theo ủy ban này. Nhà của viên thị trưởng Phôn Các-náp đã bị phá hủy hoàn toàn; đồ gỗ hồng sắc từ khách sạn của Phôn Đơ Hây-đơ đã bị đưa ra để xây dựng một trong những chiến lũy đất tiền nhất. Tất thảy có khoảng 40 chiến lũy.

Trong thời điểm gửi đi những tin tức này - song không thể đảm bảo tính xác thực của mỗi điểm của tin này - thành phố không còn bóng quân đội, còn từ các điểm dân cư lân cận đã có đông đảo viện binh tiến vào thành phố để ủng hộ nhân dân.

Tối ngày 9 tháng Năm, khi ở Đuýt-xen-đoóc-phơ nhận được tin nói rằng ở En-bơ-phen-đơ đã bắt đầu nổ ra cuộc đấu tranh, tại nhà ga Đuýt-xen-đoóc-phơ, dân chúng với tinh thần anh hùng thật sự đã chặn đường quân đội được phái đi từ Khuên tới En-bơ-phen-đơ để tăng cường, và chẳng bao lâu sau trên tất cả các đường phố đã bùng lên những trận đánh dữ dội trên chiến lũy. Suốt đêm vang tiếng báo động và đạn súng trường của nhân dân đáp lại đạn đại bác nhồi bi của quân đội chính quy. Đến sáng, binh lính vẫn chiến thắng, và như người ta thông báo, suốt ngày trên các ngã tư đường phố đã treo biểu ngữ tuyên bố giới nghiêm và thi hành luật thời chiến.

Theo các thông báo, ở phía nhân dân có gần 20 người bị giết,trong đó có chủ văn phòng thương mại nổi tiếng Hác-tơ-man và một họa sĩ Ba Lan đã lao tới những binh sĩ đang đến gần kêu gọi họ đừng bắn vào những anh em của mình và bị đạn của họ bắn thủng nhiều chỗ, ngã xuống đất chết ngay tại chỗ.

Nghe nói từ đó các binh sĩ đánh dấu thắng lợi của mình bằng nhiều máu hơn, bắn những người đàn ông, đàn bà và trẻ em không được bảo vệ.

Do PhĂng-ghen viết khoảng ngày 10 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 295, 11 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

* SVAN-BẾCH TRUNG THỰC

Svan-bếch trung thực, đồng chủ bút tờ "Kölnische Zeitung", đã công bố lời tuyên bố về những cuộc phiêu lưu của mình ở En-bơ-phen-đơ, trong đó ngoài những điều khác ra còn khẳng định rằng "chủ bút tờ "Neue Rheinische Zeitung"" [1*] đã chống lại ông ta, coi ông ta là kẻ cáo giác. Chủ bút nói trên của tờ "Neue Rheinische Zeitung" chỉ có thể thông báo về vấn đề này điều sau đây: trong khi ông ta thực hiện ở En-bơ-phen-đơ nhiệm vụ chính thức được giao [328] thì một ủy viên Ủy ban an ninh [33] đã đề nghị ông ta tìm hiểu nhân thân của hai ngài bảo là từ Khuên tới và bị nhốt trong phòng tạm giam của tòa thị chính có người canh giữ. Trong hai người đó, một người không phải ai khác mà là Svan-bếch trung thực. Trong khi có mặt ngài này, ông ta đã hứa chăm lo để ngay sáng hôm sau người ta trục xuất ngài này ra khỏi thành phố, việc này đã được thực hiện. Tiếp theo ông ta đã kể cho chính vị ủy viên Ủy ban an ninh, mà ông ta có quan hệ bạn bè, một tình tiết trong lịch sử liên hệ của ngài Svan-bếch với ngài thanh tra cảnh sát Bren-đa-mua, một tình tiết đã được ngài C Cra-mơ đưa ra công khai trên báo "Wächter am Rhein" Toàn bộ "sự tố giác" chỉ có thế.

1* - Ph. Ăng-ghen

Tuy nhiên, về lời khẳng định của Svan-bếch trung thực cho rằng "ở En-bơ-phen-đơ chẳng có lý do gì để làm gián điệp", thì không ai có thể cung cấp tư liệu tham khảo chính xác hơn là viên sĩ quan Phổ vẫn còn bị quản thúc ở En-bơ-phen-đơ như là một tên gián điệp Phổ dùng tên giả đã sục sạo khắp thành phố và lập tức bị bắt.

Do Ph. Ăng-ghen viết ngày 16 tháng Năm 1849
Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 300, 17 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

PHẦN DI CẢO CỦA

C.MÁC

VÀ

PH.ĂNG-GHEN

C.MÁC

* TIN NGẮN VỀ VIỆC CẢNH SÁT BRUY-XEN BẮT, ĐÁNH ĐẬP VÀ TRỤC XUẤT VIN-HEM VÔN-PHƠ 27 tháng Hai - 1 tháng Ba 1848[332]

"Pơ-ti Các-mơ"[333]. 5 người nước ngoài và 24 người Bỉ.

Mất phải của Vôn-phơ bị dập nát, thị lực chưa chắc hồi phục được.

Chủ nhật, 27 tháng Hai. Giữa 10 và 11 giờ tối.

Việc đánh đập có chủ ý ở tòa thị chính, những cái đấm từ mọi phía. Việc đánh đập có chủ ý lúc đầu ở trong gian phòng cục cảnh sát quản lý đám gardes civiques [1*] say rượu; viên cảnh sát thụi Vôn-phơ bằng nắm đấm vào mắt phải, thành thử thị lực của ông... Người ta đã lột kính của ông, nhổ vào mặt ông, đánh ông bằng chân và nắm tay, chửi rủa v.v.. Một trong những gardes civiques đã tỏ ra dũng cảm, đồng tình với những cuộc biểu tình đó. Người ta bắt đầu hành hạ ông.

1* - những vệ binh dân sự

Trong khi đó thì Ô-đi, chef de la sûreté publique[1*], một kẻ từ thiện hèn mạt, một tên vô lại giả nhân giả nghĩa tới.

Vôn-phơ đã nói nửa giờ với ông ta khi có mặt tên vô lại đã bắt và hành hung ông một cách khủng khiếp.

Nỗi tức giận của Ô-đi nhân việc Vôn-phơ đến gặp ông ta. Ông ta hằn học công kích Hội công nhân Đức [334]. "Tôi đánh cuộc, - ông ta tuyên bố, - trong số những người bị bắt tối nay, khoảng 2/3 là người Đức". Vôn-phơ cười gằn trả lời: "Đúng, chính người Đức là người mà người ta đã dự định bắt từ trước".

Từ "Péc-ma-na-xơ" ông bị đưa sang "A-mi-gô" [335]. Vôn-phơ bị bắt vào buổi tối sớm hơn người khác.

Toàn bộ câu chuyện tối hôm đó là một sự khiêu khích do cảnh sát tổ chức. Nội các cần bắt cho bằng được một người nào đó,đặc biệt là trong số người Đức.

Ở A-mi-gô :"Chẳng mấy chốc có cả những người bị bắt khác tới. Tiếp theo Vôn-phơ là một người Bỉ. Cảnh sát đã đánh ông ta và đã làm cho ông ta quẹ quặt đến mức ông ta đã mất ít nhất một đấu máu. Về người thứ ba xin xem tr. 2.

Thứ hai v.v. họ đã chuyển tới "Pơ-ti Các-mơ".

Vào thứ tư, sáu người nước ngoài bị bắt nhận được giấy tờ về việc trục xuất. Giấy tờ trao cho Vôn-phơ đề ngày 27 tháng Hai, chủ nhật, ngay *trước khi* ông bị bắt. Trong nhà tù ông bị đối xử một cách ghê tởm.

Do C. Mác viết vào đầu tháng Ba 1848
Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong Marx - Engels Gesamtausgabe. Abt. I. Bd. 6. 1932

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* - cục trưởng cục cảnh sát an ninh

C.MÁC

* TIN NGẮN VỀ VIỆC CẤM CUỘC RƯỚC ĐUỐC TÔN VINH GỐT-SAN-CƠ [336]

Đoàn đại biểu của Liên đoàn công nhân [25], vào thứ sáu (23 tháng Chạp) lúc mười giờ, tới gặp giám đốc cảnh sát Gai-gơ để nhận giấy phép tiến hành cuộc rước đuốc tôn vinh Gốt-san-cơ. Gai-gơ tuyên bố rằng ông ta không cho phép làm việc đó, vì "việc đó sẽ không được phép làm". Lúc đó, một đoàn đại biểu khác tới gặp viên tư lệnh Ăng-ghen.

Ông ta ra lệnh tìm hiểu tên của những người muốn nói chuyện với ông ta. Bếch-hau-đen và một đại biểu nữa đi vào, họ tuyên bố rằng họ đến đây từ cục cảnh sát, nơi mà người ta đã khước từ không cho phép họ tiến hành cuộc rước đuốc. Giờ đây họ muốn xin phép ông ta.

Ăng-ghen đã được chuẩn bị để làm việc đó; các đại biểu chưa nói đến việc rước đuốc được dự định cụ thể để kỷ niệm ai và nhằm mục đích gì thì ông ta liền ngắt lời các đại biểu:

"Các nhà chức trách đã bắt những người ấy v.v., *tuy* họ được các viên hội thẩm tuyên bố trắng án, nhưng vì các nhà chức trách vừa mới bắt họ, bây giờ các nhà chức trách không thể cho phép tiến hành cuộc rước đuốc".

Ông ta cũng không muốn cho phép biểu diễn các bài hát có đệm nhạc "với bất cứ điều kiện nào".

Do C.Mác viết vào tháng Chạp 1848
Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong sách : W.Kühn. "Der junge Hermann Becher". Bd. 1, Dortmund, 1934

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

C.MÁC

TRÍCH PHÁC THẢO BÀI "GIAI CẤP TƯ SẢN VÀ PHẢN CÁCH MẠNG"[337]

5)... tóm lại, là một *cá nhân bình thường*. Như vậy, ngay cả những nét tiêu cực ấy đã làm cho ông ta trở thành một người tiêu biểu của cái giai cấp mà ông ta đại diện và đã làm cho ông ta có sức hấp dẫn độc đáo như vậy trong con mắt của người quan sát một cách vô tư lịch sử tự nhiên của giai cấp tư sản Phổ.

Chúng ta hãy chuyển từ cương lĩnh đến việc thực hiện cương lĩnh và sẽ không quên rằng nội các Han-dơ-man đánh dấu một thời đại khi người phi-li-xtanh Đức lên cầm quyền cố gắng đóng vai người tư sản Anh hoặc Pháp.

Han-dơ-man tiêu biểu cho nội các của mình...

Do C.Mác viết vào cuối tháng Chạp 1848
Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong Marx - Engels Gesamtausgabe. Abt. I. Bd. 7. 1935

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

C.MÁC

SƠ THẢO BÀI NÓI TẠI PHIÊN TÒA XỬ TỜ "NEUE RHEINISCHE ZEITUNG"[338]

II. *Các quan điểm pháp lý:*

Về điều 222.

"Nếu một hoặc một số nhà chức trách của cơ quan hành chính hoặc cơ quan tư pháp *khi họ thi hành hoặc nhân việc họ thi hành công vụ của mình* bị một sự xúc phạm nào đó bằng lời nói nhằm mục đích đụng chạm đến danh dự của họ hoặc sự tế nhị của họ, thì người xúc phạm họ như vậy bị trừng phạt bằng cách giam giữ trong tù với thời hạn từ một tháng đến hai năm. - Nếu việc xúc phạm xảy ra tại phiên tòa của tòa án dân sự hoặc tòa án quân sự thì giam giữ trong tù với thời hạn từ hai năm đến năm năm".

***Danh dự* là gì? *Sự tế nhị* là gì?**

Sự khác nhau giữa "xúc phạm" và "vu khống" chứa đựng ở *điều 375*, điều này nói như sau :

"Những lời lăng mạ hoặc những cách nói có tính chất xúc phạm chứa đựng *sự buộc tội không phải về một hành động xác định*, mà là một *thói xấu xác định*, nếu chúng được phát biểu ở những nơi công cộng hoặc trong các cuộc họp hoặc được đặt trong các tác phẩm in hoặc không in đã được truyền bá và phân phát thì bị trừng trị bằng cách phạt từ mười sáu đến năm trăm phrăng". Điều 376 : "Tất cả những lời lăng mạ hoặc những cách nói có tính chất xúc phạm khác không có tính chất kép vừa nặng nề vừa công khai ấy sẽ kéo theo việc trừng phạt hành chính đơn thuần".

Vậy, *sự vu khống* chỉ xảy ra trong trường hợp nếu tôi quy tội cho ai đó là có một hành động xác định, một hành động được biểu thị rõ rệt như thể chính người đó đã thực hiện. Thí dụ, nếu tôi gọi ai đó là tên ăn trộm thì điều đó chỉ thuộc điều 375. Việc dùng tên "kẻ trộm" không phải là một "hành động xác định", nói chung không phải là việc quy tội "hành động", đó chỉ là "expression outrageante" [1*], chỉ là lời buộc tội "có một thói xấu xác định". Trái lại, lời tuyên bố rằng "hôm qua mày ăn cắp mấy chiếc thìa bạc ở này nơi kia" là sự vu khống, sẽ kéo theo - thay vì phạt tiền theo điều 375 - một hình phạt nặng hơn nhiều bằng cách tước quyền tự do và tước các quyền công dân. Căn cứ : trong trường hợp nói sau cùng, nội dung thực tế của việc buộc tội rõ ràng hơn, danh dự bị tổn thất nhiều hơn v.v.. Giống như điều 375 quy định những xúc phạm các cá nhân, điều 222 quy định những xúc phạm quan lại trong những trường hợp nếu hành vi sai trái chống quan lại được thực hiện khi người này thực hiện công vụ của mình. Việc xúc phạm quan chức đang thực hiện công vụ của mình. theo tinh thần thứ bậc của Code [2*], bị trừng trị nặng hơn so với việc xúc phạm người bình thường. Theo nội dung và ý tứ của nó, điều 222 hoàn toàn đồng nhất với điều 375. Điều 222 chỉ tăng mức nặng do điều 375 quy định của hành vi sai trái, cũng như của hình phạt, vì đây là nói về quan chức trong lúc thi hành chức trách của mình.

Điều 222 không phải thay điều 367 quy định tội vu khống người quan chức đang thi hành chức trách của mình, mà là thay điều 375. Vì nếu không thì các tội chống cá nhân sẽ bị trừng trị nặng hơn các tội chống những quan chức đang thi hành trách nhiệm của mình, điều này mâu thuẫn với tinh thần của Code.

1* - "cách nói có tính chất xúc phạm"

2* - Code pénal - bộ luật hình sự

Vậy : 1) Điều 222 đồng nhất với điều 375.

2) Điều 222 khác điều 367, giống như điều 367 khác điều 375.

Đối với Xvai-phen, chúng tôi chỉ có thể buộc tội đối với lời phát biểu như thế này : "Nghe nói, như thế ngài viện trưởng viện công tố Xvai-phen còn tuyên bố rằng trong vòng một tuần lễ sẽ kết thúc"[339], vân vân. Như vậy, ở đây không thể vận dụng điều 222 (375), mà để vận dụng nó phải nói :

"Nghe nói, Xvai-phen đã có những lời tuyên bố bỉ ổi và bất lương" [1*], ở đây có một thứ "fait précis", một lời tuyên bố xác định và được chỉ ra một cách chính xác.

Nhưng điều 222 cũng không thể vận dụng còn vì những nguyên nhân khác:

a) Xvai-phen tuyệt nhiên không ở vào lúc thi hành chức trách của mình.

Ở điều 222, các từ "trong lúc thi hành hoặc nhân việc họ thi hành chức trách của mình" và "sự xúc phạm bằng lời nói" biểu hiện cùng một ý và chứng tỏ với một mức độ nhất quyết như nhau, rằng ở điều này nhà lập pháp chỉ quy định những sự xúc phạm xảy ra một cách *trực tiếp* gắn với việc thi hành chức trách, như vậy, phải được gây ra *bằng lời nói*, cũng như chứng tỏ rằng điều 222 không vận dụng vào những sự xúc phạm gây ra bằng văn bản *một thời gian dài* sau khi *thi hành chức trách*.

Nếu có sự xúc phạm "par paroles" bằng ngôn từ, thì qua đó đã cho thấy rằng nó được gây ra trong thời gian thi hành chức trách. Nếu chúng tôi còn chỉ ra rằng ở điều 222. người lập pháp chỉ quy định những sự xúc phạm được gây ra trong khi quan chức *đích thân có mặt*, thì điều đó chứng minh rằng điều 222 không

---

1* Tiếp theo trong bản viết tay không đọc được.

tác động đến những sự xúc phạm được gây ra, dưới hình thức đã được xem xét, sau một thời gian dài và khi không có mặt quan chức (sự xúc phạm *bằng văn bản* tự nó giả định không có mặt người bị xúc phạm, trong khi sự có mặt của người bị xúc phạm giả định sự xúc phạm *bằng lời nói*).

Trong phần giải thích điều 222 (do ngài ủy viên Hội đồng nhà nước Béc-li-ê trình bày tại phiên họp ngày 6 tháng Hai 1810) chúng ta đọc thấy :

"Vậy, vấn đề ở đây chỉ là những sự xúc phạm phá hoại *sự bình yên xã hội*, nghĩa là những sự xúc phạm các quan chức hoặc những người có chức vụ trong khi họ thi hành hoặc nhân việc họ thi hành chức trách của mình; với những điều kiện như vậy, thiệt hại gây ra không phải cho cá nhân, mà là cho trật tự xã hội... Trong trường hợp này sẽ tính đến thứ bậc chính trị; người nào cho phép mình *xúc phạm hoặc dùng bạo lực* đối với người có chức vụ thì chắc chắn người đó có lỗi, nhưng bằng cách đó anh ta gây ra một vụ lỗi thôi nhỏ hơn là nếu anh ta xúc phạm quan tòa".

Từ đó toát lên những điều sau đây :

Nhà lập pháp xem xét chính là sự xúc phạm mà ông ta chỉ định sự trừng phạt cho hành động đó ở điều 222, là hành vi cấp thấp của sự không phục tùng quan chức đang thi hành chức trách của mình, coi đó là sự chống đối và kháng cự quan chức đang thực hiện hành động công vụ, chỉ đóng khung ở sự kêu ca, chưa chuyển thành hành vi bạo lực. Nhưng làm thế nào mà "sự xúc phạm" như vậy có thể phá hoại "sự bình yên xã hội"? Sự bình yên xã hội chỉ bị phá hoại khi bằng cách nào đó gây ra bạo loạn nhằm mục đích lật đổ pháp luật, hoặc khi không phục tùng pháp luật, hoặc bằng những hành động bạo lực, hoặc chỉ bằng những cách nói có tính chất xúc phạm đối với những quan chức đang thi hành chức trách của mình. Nếu hôm nay tôi sẽ xúc phạm viên công tố trưởng trên một tờ báo nào đó, thì bằng cách đó tôi sẽ không phá hoại *"sự bình yên xã hội"*, và trong phần giải thích đã dẫn ra đối với điều 222 có nói một cách rõ ràng :

"Vậy, vấn đề chỉ là những sự xúc phạm nào có tác dụng phá hoại sự bình yên xã hội".

Cũng đoạn ấy nói :

"Người nào đó cho phép mình *xúc phạm hoặc có hành động bạo lực* đối với người có chức vụ".

Trong phần giải thích, những sự "xúc phạm" và "bạo lực" được coi là những hành vi có lỗi đồng nhất về ý nghĩa, chỉ khác nhau về mức độ nặng nhẹ. Nhưng giống như *hành động bạo lực* đối với quan chức đang thi hành chức trách của mình chỉ có thể được thực hiện khi quan chức đó đích thân có mặt, *sự xúc phạm* cũng vậy, mức độ thấp hơn của chính hành vi sai trái đó, tất yếu giả định sự đích thân có mặt của quan chức đó. Trong những trường hợp khác, sự xúc phạm không tạo ra trở ngại cho việc thực hiện các hành động công vụ, do đó cũng không gây ra việc phá hoại sự bình yên xã hội.

Nhưng nếu sự đích thân có mặt ấy của quan chức (bị xúc phạm) là cần thiết, thì những sự xúc phạm loại như vậy chỉ có thể gây ra bằng lời nói, par paroles, và không thể mở rộng ra sự xúc phạm dưới dạng văn bản hoặc vẫn có thể, nhưng chỉ trong trường hợp khi trong thời gian thực hiện hành động công vụ có thể gây ra những sự xúc phạm bằng văn bản (thí dụ, đối với viên dự thẩm chẳng hạn). Vì thế cả trong Code cũng không quy định sự xúc phạm nhà vua; nếu Code hiểu xúc phạm quan chức chỉ như là quan chức bị xúc phạm khi ông ta thi hành chức trách của mình và, hơn nữa, trong khi ông ta đích thân có mặt, thì trong trường hợp này không thể có sự xúc phạm nhà vua, vì vua không đích thân thi hành chức trách, mà chỉ giao việc thi hành chúng cho những người khác và, do đó, không bao giờ có thể bị xúc phạm theo ý nghĩa như ở điều 222, trong khi đích thân có mặt và khi trực tiếp thi hành chức trách.

Đoạn bổ sung "nhân việc thi hành ấy" có lẽ làm cho vấn đề xoay chuyển theo cách khác, và điều kiện cần thiết là đích thân có mặt không còn nữa. Nhưng cách lý giải như vậy bị điều 228 bác bỏ tốt hơn cả, trong điều này có nói như sau :

"Bất cứ ai. ngay cả trường hợp không sử dụng vũ khí và không có những hậu quả như gây thương tích. đều có lỗi trong việc đánh quan chức khi ông ta thi hành chức trách hoặc nhân việc ông ta thi hành chức trách của mình thi bị trừng phạt bằng tù giam với thời hạn từ hai năm đến năm năm. - Nếu hành động bạo lực ấy xảy ra trong phiên tòa dân sự hoặc quân sự. thì người có lỗi bị trừng phạt bằng cách bêu ở cột si nhục".

Vậy, những từ bổ sung "à l'occasion" coi việc đích thân có mặt là một điều kiện cần thiết, vì tôi không thể đánh bất cứ ai trong khi người đó vắng mặt. Những từ "à l'occasion" cũng có nghĩa không phải là "về mặt", mà là "nhân việc". Tôi không thể gây ra những đòn đánh "tương đối", những đòn đánh "đối với cái gì đó".

Nhà lập pháp đã bổ sung "à l'occasion" chỉ với mục đích để không đóng khung hiệu lực của điều 222 và điều 228 chỉ ở *độ dài thời gian* của việc quan chức thi hành chức trách của mình, làm sao để cái đã xảy ra *ngay trước* hoặc *ngay sau* khi thi hành những chức trách ấy cũng bị coi là sự xúc phạm, nhưng nó bao giờ cũng phải *trực tiếp* gắn với việc thi hành chúng và được gây ra khi quan chức đích thân có mặt.

Giống như tôi chỉ có thể hành hung quan chức khi ông ta có mặt, sự xúc phạm mà điều 222 quy định cũng vậy, - vì đối với tôi, điều này chứa đựng chính những từ bổ sung "nhân việc thi hành đó", cũng được điều 228 lý giải về đánh và gây thương tích, quy định, - chỉ có thể được gây ra khi quan chức đích thân có mặt, có nghĩa là gây ra bằng lời nói.

Sự vu khống đối với hiến binh không xảy ra :

a) Chứng minh chân lý.

b) Vì họ *không được nêu tên*. Từ "hiến binh" biểu thị không phải một cá nhân riêng lẻ, mà đó là một khái niệm có tính chất tập hợp.

Sự vu khống đối với Xvai-phen không xảy ra :

a) Xvai-phen bị quy lỗi không phải là "những sự việc", mà nếu chúng là những sự việc có thực v.v., mà đơn thuần là "những từ". Sự phân biệt đó xác đáng. "Lời tuyên bố" chẳng những không kéo theo sự trừng phạt trên cơ sở pháp luật, mà cả "sự căm ghét và sự khinh bỉ của các công dân" [340]

...[1•] các hiến binh:

Điều 367 kết thúc bằng những lời :

"Quyết định này không thể vận dụng đối với những sự việc mà pháp luật cho phép đưa công khai, cũng như đối với những trường hợp khởi tố, do những chức trách hoặc bổn phận của người đó, "đã buộc phải dùng đến việc vạch trần hoặc chặn đứng".

Cần phải nêu thêm:

Điều 372 :

"Nếu những sự việc bị quy tội bị trừng trị theo pháp luật và người khởi tố sẽ báo cáo về chúng, thì trong thời gian điều tra những việc đó, việc truy tố được ngừng lại và việc đưa ra quyết định của tòa án về vụ án vu khống ngừng lại".

Điều 309.

Do C.Mác viết ngày 7 tháng Hai 1849
Công bố lần đầu

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức

1• Trong bản thảo không đọc được.

PH.ĂNG-GHEN

* VỀ NỀN CHUYÊN CHÍNH QUÂN SỰ Ở ÁO [341]

Khuên, 17 tháng Ba. Năm 1848 là năm vỡ mộng về những âm hưởng cách mạng, về những ảo tưởng và những lời sáo rỗng khác. Năm 1848 nhân dân của một nửa châu Âu nổi dậy đã bằng lòng với những lời nói suông, với mã ngoài sặc sỡ, với những lời kêu gọi và những cuộc diễu hành; cuộc cách mạng năm 1848 đã kết thúc, hơn nữa kết thúc một cách hoàn toàn triệt để, bằng việc khắp mọi nơi chuyển sang nền chuyên chính quân sự phản cách mạng.

Song kết quả của cuộc cách mạng năm 1848 chí ít là, chẳng những ở khắp nơi nơ đã hoàn toàn làm mất uy tín lối nói suông trước đây, dưới con mắt của các dân tộc, mà còn chuyển vào châu Âu cũ ngọn lửa của đám cháy mà tất cả những tên Ca-ve-nhắc và những tên Vin-đi-sơ-grét-xơ của thế giới không thể đối phó được.

Năm 1849 là năm thất vọng về sức mạnh toàn năng của nền chuyên chính quân sự.

Nền chuyên chính quân sự sụp đổ trước hết vì hai nguyên nhân: thứ nhất, vì nó bất lực không thể xóa bỏ được bất cứ khó

khăn nào, thứ hai, vì những chi phí để nuôi dưỡng bản thân nó. Nó đổ vỡ một khi nó cố gắng tổ chức một cái gì đó, hoặc một khi nó phải đi tìm những nguồn tài chính cố định.

Ví dụ đầu tiên về sự phá sản như vậy của nền chuyên chính quân sự là Đế quốc Áo "gia trưởng". Nước Áo trước đây có thể duy trì sự tồn tại của mình chỉ nhờ sự thống trị thô bạo nhất, lên tới cực điểm, của lưỡi kiếm, - hiện nay nước Áo ấy sẽ chết đi vì sự thống trị của lưỡi kiếm.

Khi cuộc cách mạng ở Viên bị đè bẹp nhờ sự giúp đỡ của người Xla-vơ, khi Pét bị quân đội Xla-vơ Áo chiếm [342], khi các anh hùng của các tòa án quân sự-dã chiến hy vọng thanh toán dễ như chơi các tàn dư của cuộc cách mạng Ma-gi-a và trong vòng hai tuần khôi phục nhà nước ăn cướp liên hiệp cũ trên toàn bộ chiều dài của nó - từ Tít-si-nô và sông Pô đến Đni-e-prơ và dãy núi Các-pát, - ở đám cận thần Ôn-muýt-xơ[107] đã lập tức chín muồi kế hoạch hành động. Họ định, một khi trong toàn bộ Hung-ga-ri sẽ thiết lập nền chuyên chính của lưỡi kiếm, sẽ giải tán quốc hội ở Crêm-di-e-rơ mà cho đến nay là cần thiết vì người Xla-vơ, quẳng người Xla-vơ như là một công vụ không dùng được nữa, ban pro forma hiến pháp mà người ta không định thi hành và khôi phục chế độ Méc-téc-ních cũ bằng một biện pháp cũ: nô dịch một dân tộc này bằng một dân tộc khác.

Thất bại của các băng nhóm ăn cướp của hoàng đế trên vùng sông Tít-xa đã làm chậm lại việc thực hiện dự án được ban tặng đó. Người Xla-vơ còn cần thiết trên trận địa.

Song tin đồn về việc sắp ban hành hiến pháp đang lan truyền. Quốc hội đâm ra lo lắng. Câu lạc bộ Xla-vơ [343] trở nên ngày càng nguy hiểm đối với các bộ trưởng. Người ta thỏa thuận ngày 15 tháng Ba thông qua toàn bộ dự thảo hiến pháp và như vậy ngăn

ngừa việc áp đặt. Lúc đó đám cận thần không còn cách nào khác ngoài việc dám đi một bước liều [1*]: đi trước quốc hội, *trước khi hết nhiệm kỳ*, bất chấp người Xla-vơ, giải tán quốc hội và áp đặt cái gọi là hiến pháp [212].

Hiến chương quân sự - dã chiến ấy giống như quả pháo đã nổ giữa sự hỗn loạn kiểu Áo của các dân tộc. Cho đến nay, mánh khóe của người Áo hòng đạt được thắng lợi bằng sự phản bội hèn nhát, còn sau thắng lợi thì xử sự dã man hơn những tên ăn cướp quá quắt nhất, - chỉ gây ra sự bực tức ở người Đức và người Ma-gi-a. Giờ đây, cả những người Xla-vơ cũng chia sẻ tình cảm ấy. Họ bị cám dỗ bởi những lời hứa xây dựng "nước Áo Xla-vơ", họ bị sử dụng để giành thắng lợi ở I-ta-li-a và Hung-ga-ri, còn để cảm ơn thì người Áo lại vứt họ về phía sau, vào ách áp bức của chế độ Mét-téc-ních dùng roi gậy cũ. Thay vì "nước Áo Xla-vơ", người ta mang đến cho họ cái gọi là "sự bình đẳng của các dân tộc", điều đó ở đây có nghĩa là *tình trạng vô quyền ngang nhau* của tất cả các dân tộc trước đám cận thần có sức mạnh toàn năng của giới quý tộc thượng đẳng không thuộc bất cứ dân tộc nào. Thay vì các "quyền tự do" được tâng bốc như vậy, người ta đưa ra lưỡi lê chống lại họ, quốc hội - mà đa số là người Xla-vơ - đang bị người ta dùng báng súng để giải tán, còn đối với chiếc nôi thần thánh của chủ nghĩa đại Xla-vơ, Pra-ha, thì người ta dọa thi hành tình trạng thiết quân luật [2*].

Đó là những cái mà người Xla-vơ Áo và đặc biệt là người Séc đã nhận được về việc họ, thay vì đi theo cuộc cách mạng Đức và cách mạng Ma-gi-a, họ đã giao kết liên minh với đám cận thần để thực

---

1* Trong bản viết tay tiếp theo đó là mấy chữ đã bị gạch bỏ :"làm chính biến".

2* Trong bản viết tay tiếp theo là đoạn bị gạch bỏ: "các chiến sĩ tiên phong của những người Xla-vơ Áo, người Séc, là ...".

hiện các kế hoạch dân tộc của mình theo tinh thần khối Đồng minh đặc biệt [59]. Người Đức và người Ma-gi-a khá thường xuyên nhắc nhở họ về cái điều bằng cách như vậy họ sẽ đạt được, nhưng họ không muốn nghe. Cái tỉnh cấu kết với thế lực phản cách mạng chống lại nền tự do của cả nước, lấy cớ là giành quyền tự do *đặc biệt* của mình, - cái tỉnh đó không đáng được gì tốt hơn ngoài việc rốt cuộc cũng bị thế lực phản cách mạng lừa bịp và vứt bỏ.

Về ảnh hưởng của cuộc chính biến phản cách mạng mới đối với người Xla-vơ hiện còn được biết đến rất ít. Từ miền Nam, cũng như từ Ga-li-xi, chưa nhận được thông báo nào cả, người dân Mô-ra-vi hoàn toàn bị mất tinh thần, mất sức mạnh và không thể có thái độ nào khác đối với những điều xảy ra hơn là thái độ lãnh đạm ngu muội. Trái lại, người Séc, những người cầm đầu những người Xla-vơ Áo, bị lừa bịp một cách hết sức hèn mạt, đã bày tỏ ý kiến của mình. Sự giận dữ của họ không có giới hạn. Họ bị vỡ mộng mạnh đến mức dư luận xã hội Pra-ha đã hoàn toàn được cách mạng hóa. Hiện nay tất cả mọi người đều chửi rủa những kẻ cổ vũ cho sự liên minh của người Xla-vơ với đám cận thần, chửi rủa kẻ cách đây không lâu là thần tượng của những kẻ mê Séc, *những tên Pa-lát-xki, những tên Sto-rô-bác, những tên Brau-néc*. Các đại biểu *Đức - Séc* được đón tại nhà ga ở Pra-ha bằng những lời hô hân hoan. Ngay cả Bô-rốt, nhà dân tộc chủ nghĩa Đức Bô-rốt mà nhà của ông ta ở Pra-ha đã bị phá hủy cách đây không lâu, với *không khí khải hoàn thực sự đã đi vào dinh lũy của chủ nghĩa Đại Xla-vơ*. Sinh viên Séc khênh ông ta từ nhà ga, không ngớt hô "vinh quang" thay *phái tả Đức* trong quốc hội, còn dân chúng Pra-ha đã tập hợp lại và hát : "Tổ quốc của người Đức là thế đấy!"[1*].

1* *An-đơ*. "Tổ quốc của người Đức"

Giờ đây người Séc cũng muốn bầu Quốc hội Phran-phuốc, - giờ đây, khi đã muộn. Nhưng Chính phủ Áo có lẽ sẽ đáp lại việc đó bằng sắc lệnh về việc triệu hồi tất cả mọi đại biểu Áo khỏi nhà thờ lớn thánh Pôn [344].

Qua những cuộc biểu tình tuần hành ấy của người Séc có thể xét đoán xem những người Xla-vơ Áo còn lại sẽ tiếp thu hiến chương quân sự - dã chiến như thế nào. Mặc dù có những nhượng bộ hình thức, người Crô-a-xi và đặc biệt là người Xéc-bi sẽ hiểu bản chất món quà tặng của hoàng đế, còn nông dân Ga-li-xi thì tuyệt nhiên sẽ không hoan hỉ khi biết được rằng họ sẽ phải trả tiền chuộc về việc thoát khỏi các đảm phụ phong kiến.

Cuộc chính biến đó sẽ chấm dứt thái độ hoan hỉ, đối với Áo và đối với hoàng đế, của những người nhiệt tình với dân tộc Xla-vơ và với nền tự do, cũng như của nông dân. Sau hai tuần nữa, nước Áo có thể hy vọng vào người Xla-vơ cũng ít như hy vọng vào người Đức và người I-ta-li-a; từ nay về sau nước Áo sẽ không có chỗ dựa nào khác ngoài 600 nghìn lính của mình ở Nga.

Chính cuộc chính biến có nhiệm vụ hoàn toàn khôi phục sự thống nhất và sự toàn vẹn của nhà nước ăn cướp thống nhất ấy, chính nó sẽ là nhân tố thúc đẩy lật đổ chế độ quân chủ Áo và, có thể, thúc đẩy các cuộc chiến tranh và cách mạng châu Âu.

Ở Hung-ga-ri, quân đội lần thứ hai bị hất về phía sau, khỏi sông Tít-xa, còn sức mạnh đáng gờm của cách mạng Ma-gi-a thì tăng lên từng ngày; người Xéc-bi đã bắt đầu đàm phán với người Ma-gi-a, có thể - như thấy được ngay cả qua các thông báo của Áo - đã chạy sang phía họ; ở Crô-a-xi sự bất bình ngày càng tăng; Viên là ngọn núi lửa, khó khăn lắm mới kìm giữ được nhờ 30 nghìn lưỡi lê, I-ta-li-a đang ở ngưỡng cửa chiến tranh (có thể, giờ đây nó đã nổ ra rồi), trong đó các băng nhóm đã mất tinh

thần của Ra-đét-xki sẽ gặp một đối thủ hoàn toàn khác với năm ngoái; những khó khăn về tài chính tăng lên từng ngày, mức thiếu hụt hàng tháng hơn năm triệu gun-đen; cộng vào tất cả những cái đó giờ đây còn thêm việc cắt đứt quan hệ với những người Xla-vơ mà, mặc dù cực kỳ cần đến họ, người ta đã ném vào mặt họ lời thách thức như thể người ta muốn bắt I-ê-la-sích đưa quân Crô-a-xi và quân biên phòng của mình vừa đánh trống, vừa đi vào doanh trại Ma-gi-a.

Đối với nước Áo cũ, điều đó đã quá đủ. Chỉ có sự can thiệp của Nga là sẽ có thể cứu được nó, còn sự can thiệp của Nga, nếu nó tiến xa hơn một bước so với từ trước đến nay, thì nhất định có nghĩa là *chiến tranh châu Âu*.

Đấy là cái mà nền chuyên chính quân sự đã dẫn nước Áo tới: tới bờ diệt vong, tới sự tan rã triệt để nhất, đến ngưỡng cửa phá sản.

Thanh gươm có thể khủng bố, nhưng những sức mạnh của nó không trái ra xa hơn thế. Chính sách khủng bố bằng thanh gươm là chính sách khủng bố vô lý nhất, ngu ngốc nhất. Song bắn vào cách mạng bằng đạn đại bác chứa bi chưa có nghĩa là đạt được cái gì đó; tuyên bố thi hành tình trạng thiết quân luật thì dễ; *nhưng tìm ra lối thoát khỏi tình trạng đó* mới là điểm chủ yếu, song muốn thế thì làm kẻ lố mãng còn chưa đủ.

Chính để tìm ra lối thoát khỏi trạng thái đặc biệt, tạm thời của việc thiết quân luật, để "*chấm dứt cuộc cách mạng*", các hiệp sĩ cao quý của thanh gươm đã ban hiến pháp. Và hiến pháp đó sẽ dẫn tới chỗ cuộc cách mạng Áo mới *sẽ thực sự bắt đầu*.

"Xin thượng đế hãy bảo vệ hoàng đế Phran-txơ!"[1•].

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 17 tháng Ba 1849
Công bố lần đầu

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức

1• *Ha-sca*. Quốc ca Áo

PH.ĂNG-GHEN

*VỀ VIỆC HUY ĐỘNG QUÂN LAN-VE Ở PHỔ [345]

Khuên, 3 tháng Tư. Ở Pô-dơ-nan người ta đã gọi nhập ngũ toàn bộ số lượng quân lan-ve của đại công quốc, nó đã tiến vào Slê-dơ-vích - Hôn -stai-nơ.

Ở vùng Clê-vơ, quân lan-ve cũng đã được gọi và đưa tới Slê-dơ-vích-Hôn-stai-nơ.

Giờ đây, như chúng tôi được biết, *toàn bộ quân đoàn thứ tám* (vùng Ranh) *phải được huy động và **toàn bộ số lượng quân lan-ve tỉnh Ranh phải được tuyển mộ.*** Nghe nói, quân đoàn thứ tám phải được phái tới biên giới Pháp. Nó phải làm gì ở đấy, điều đó hoàn toàn khó hiểu.

Nhưng điều hoàn toàn dễ hiểu là việc gọi quân lan-ve ở vùng Ranh nói chung được tiến hành nhằm mục đích gì. Ở tất cả những tỉnh mà sự gắn bó của họ với Vương triều Hô-hen-txô-léc và với nền quân chủ quốc vương Phổ chúa ban là đáng ngờ, *người ta muốn vô hiệu hóa những người trẻ tuổi có khả năng cầm vũ khí*, đặt họ vào hàng ngũ dưới sự chỉ huy của các sĩ quan Phổ và, trong khuôn khổ quân đoàn, trộn lẫn họ với quân tiêu binh. Sau đó người ta định phái những chiến sĩ quân lan-ve đáng ngờ ấy - được kìm giữ trong sự phục tùng nhờ các tòa án quân sự - dã

chiến và những biện pháp trừng phạt kiểu quốc vương Phổ khác - cùng với những đơn vị quân đội đáng tin cậy khác tới những tỉnh khác để ở đấy sử dụng họ trong trường hợp cần thiết nhằm đè bẹp tinh thần không khuất phục đã lan rộng trong thời gian gần đây.

Theo pháp luật, chỉ có thể sử dụng quân lan-ve chống lại *kẻ thù bên ngoài*. Đặc biệt, để chính phủ có thể tìm thấy trong chính pháp luật ấy một cái cớ để coi thường nó, người ta đã bày ra cuộc chiến tranh với Đan Mạch. Một khi quân lan-ve đã được điều tới Slê-đơ-vích - Hôn-stai-nơ, thì người ta sẽ tìm được cách điều nó đi xa hơn nữa, tới Đông Phổ hoặc Xi-lê-di. Ở đấy những trai tráng vùng Ranh của chúng ta sẽ thực hiện những nghĩa vụ vẻ vang y như số dân binh Xi-lê-di ở Pô-đơ-nan vào tháng Tư và tháng Năm năm ngoái [346].

Việc xua những dân tộc này chống lại những dân tộc khác như vậy tiêu biểu cho chính sách của Chính phủ Áo hoàng đế - quốc vương là chính phủ mà...[1•].

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 3 tháng Tư 1849
Công bố lần đầu bằng tiếng Nga trong tạp chí "Những vấn đề lịch sử Đảng cộng sản Liên xô" số 12, 1970

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức

1• Đến đây bản viết tay bị đứt quãng.

PH.ĂNG-GHEN

BÁC BỎ[347]

Những người ký tên dưới đây, trong thời gian cuộc hành quân Ba-đen - Pphan-xơ đã ở trong đội tình nguyện của Vi-lích, đã được biết rằng đội này bị những lời chỉ trích sau đây :

1) đội quân của Vi-lích đã bỏ mặc đội quân của Bếch-cơ ở Svác-xvan-đơ [348];

2) đội quân của Vi-lích không thừa nhận Bếch-cơ là chỉ huy cấp trên;

3) đội quân của Vi-lích đã bước sang lãnh thổ Thụy Sĩ khi đội quân của Bếch-cơ còn cách đó tám dặm.

Về lời chỉ trích thứ nhất thì vấn đề là như sau : Vi-lích,lúc đang ở Phuốc-văng-ghen, đứng trước nhiệm vụ giữ thung lũng Xi-môn-xvan-đơ, cũng như những đường đèo dẫn tới Huyên-lên-than. Ông ta đã đưa phần lớn đội quân của mình sang bên kia núi đến Xi-môn-xvan-đơ và Xanh-Méc-ghen. Bếch-cơ ở Tơ-ri-béc và Xanh-Ghê-oóc-ghen, bên phải Vi-lích. Bỗng nhiên, chúng tôi rất ngạc nhiên, Bếch-cơ cùng toàn đội của mình đến Phuốc-văng-ghen. Bếch-cơ giải thích cho Vi-lích sự chuyển quân lạ lùng ấy, rằng quân đội đóng ở Tơ-ri-béc, bất chấp các sĩ quan của mình, đã bỏ

lại trận địa và chính ông ta tiến theo sau họ từ Xanh-Ghê-oóc-ghen để bắt họ chiếm lại Tơ-ri-béc.

Và quả thật, đến tối Bếch-cơ cùng với đội quân của mình lại rời bỏ Phuốc-văng-ghen. Lúc đó Vi-lích đã lên đường đi tới đại bản doanh ở Đô-nao-ê-sinh-ghen để đích thân thấy rõ tình hình như thế nào. Đối phương tấn công Phin-linh-ghen qua địa phận Vuyếc-tem-béc, đã đến tận đường cái. Ở Đô-nao-ê-sinh-ghen, lúc đầu đã định rời đi Huy-phinh-ghen cách một giờ đường và chiếm trận địa ở đấy; song về sau đã quyết định rút lui về biên giới Thụy Sĩ và phòng thủ thung lũng Vu-ta-khơ. Ngay sau khi ra quyết định ấy, Vi-lích gửi tới Phuốc-văng-ghen hai công văn khẩn. Từ đó *trước tiên* đã gửi thông báo cho Bếch-cơ và chỉ sau đó mới gửi thông báo cho các đại đội của Vi-lích đã được đưa lên phía trước, tuy những đại đội này tiến theo những con đường mòn khó đi trên núi, chỉ có thể mãi sau này mới nhận được thông báo đó. Như vậy, chừng nào đội của Vi-lích tập trung ở Phuốc-văng-ghen thì Bếch-cơ cũng có thể đến đấy. Bản thân Vi-lích đã xuất phát đi Noi-stát gặp đội của mình và đợi ở đấy mà không bắt đầu rút lui cho đến khi hai đại đội trong đội quân của Bếch-cơ đến. Từ Bôn-đoóc-phơ ông ta lại gửi cho Bếch-cơ một công văn khẩn thông báo rằng đối phương đã khẩn trương tiến về Len-xơ-kiếc và vì thế cần phải chọn ưu tiên con đường đi qua Bôn-đoóc-phơ[1•]. Thật ra Bếch-cơ cũng đã đi con đường này và không bị tấn công, đã cùng toàn bộ đội quân của mình đến Thinh-ghen, trong khi Vi-lích lúc đầu ở Stuy-linh-ghen, đưa ra đối phó với đối phương đội hậu vệ gồm một đại đội với bốn đại bác, còn sau này ở Ốp-te-rinh-ghen và Vu-tuê-sin-ghen, chiếm sườn phải. Như đã thấy, ở đây không thể có chuyện ai đó "bị bỏ mặc".

1• Trong bản viết tay viết nhầm là: Len-xkiếc-sơ.

Lời chỉ trích thứ hai có liên quan đến việc viên đại úy của một đại đội của Vi-lích ở Phuốc-văng-ghen đã khước từ bỏ lại trận địa dành cho ông ta và khước từ đi theo cùng với Bếch-cơ. Và đại úy này đã hành động đúng. Đội quân của Vi-lích được phiên chế theo nguyên tắc tự nguyện và hành động tự nguyện dưới sự chỉ huy của ông ta. Đội quân ấy chỉ gồm những người tự biết họ chiến đấu vì cái gì. Lẽ dĩ nhiên, một đội quân như vậy không đáng giá gì nếu nó bị chia nhỏ và phân tán. Ngoài ra, Vi-lích đã nhận được lệnh cùng đội quân của mình giữ chính trận địa đó, và trong trường hợp đại đội đã nhắc đến bị rút đi thì tất cả mọi sự bố trí quân của ông ta sẽ bị rối loạn.

Lời chỉ trích thứ ba hoàn toàn không có bất cứ căn cứ nào. Được biết rằng tại hội đồng quân sự họp gần đây nhất ở Giê-stét-ten, Bếch-cơ chủ trương đi sang lãnh thổ Thụy Sĩ, còn Vi-lích thì chủ trương tiếp tục cuộc đấu tranh[349]. Được biết rằng Bếch-cơ đã tiến từ Thinh-ghen cùng với đại bộ phận quân đội tới Ban-téc-svai, trong khi Vi-lích có 350 người và bốn đại bác đã yểm trợ cho cuộc rút lui ấy ở Éc-xinh-ghen, còn sau đó thì Bếch-cơ đã đi từ Ban-téc-svai đến Giê-stét-ten, trong khi Vi-lích chiếm ở Ban-téc-svai trận địa mà quân đội đã bỏ lại. Được biết rằng Vi-lích cùng với đội quân của mình đã ở lại trận địa đó thêm 24 giờ - hơn nữa pháo binh của ông ta đã rời đi - trong khi Di-ghen đã bước sang lãnh thổ Thụy Sĩ ở Ráp-xơ, còn Bếch-cơ thì mấy giờ sau đã ở Rai-nau; rằng chúng tôi chỉ bỏ lại doanh trại ấy sau khi đã trụ vững mấy giờ đối diện với các đồn tiền tiêu của đối phương mà không bị tấn công; rằng chúng tôi đã bố trí ngủ đêm ngay trên lãnh thổ Đức và mãi sáng hôm sau[1*] mới là những người cuối cùng tiến vào lãnh thổ Thụy Sĩ.

1* - ngày 12 tháng Bảy 1849

Chúng tôi tuyệt nhiên không muốn dính vào những vụ cãi vã khó chịu đã nảy sinh giữa các viên chỉ huy quân đội Ba-đen. Chúng tôi chỉ đòi hỏi đừng tung những thông báo sai lệch về quân đội của chúng tôi và về các sĩ quan của chúng tôi.

Bang Va-át-tơ, ngày 26 tháng Bảy 1849

Do Ph.Ăng-ghen viết ngày 26 tháng Bảy 1849
Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong tạp chí "Beiträge zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung" số 2, 1967

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

PHỤ LỤC

SẮC CHỈ CỦA VUA BỈ LÊ-Ô-PÔN VỀ VIỆC TRỤC XUẤT MÁC KHỎI BỈ

Lê-ô-pôn, vua Bỉ

A tous présente et à venir, Salut [1•]

Thể theo các đạo luật ngày 22 tháng Chín 1835, ngày 25 tháng Chạp 1841 và ngày 23 tháng Hai 1846

Theo đề nghị của bộ trưởng tư pháp nước ta, nay trẫm ra quyết định sau đây:

Điều khoản duy nhất

Ra lệnh cho người có tên là Mác, Các, tiến sĩ triết học, khoảng 28 tuổi, sinh ở Tơ-ria (Phổ) phải rời vương quốc Bỉ trong vòng hai mươi bốn giờ, đồng thời cấm trở lại đó sau này, nếu trái lệnh sẽ bị trừng trị theo điều sáu của đạo luật ngày 22 tháng Chín 1835 đã nhắc đến ở trên.

Bộ trưởng tư pháp của nước ta chịu trách nhiệm thi hành chỉ dụ này.

Ban hành ở Bruy-xen, ngày 2 tháng Ba 1848.

[Ký tên]: ***Lê-ô-pôn***

1• - Chào tất cả những ai đọc bây giờ và sẽ đọc sau này.

Theo lệnh của vua
Bộ trưởng tư pháp
ký tên: *Đờ Ô-xi*

Công bố lần đầu

Xác nhận bản sao là đúng:
chánh thư ký
ký tên: *Đờ Cra-xi-ê*

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Pháp

GIẤY THÔNG HÀNH
CẤP CHO MÁC KHI ÔNG BỊ TRỤC XUẤT KHỎI BỈ

Bộ tư pháp

Cục quản lý nhà tù và an ninh công cộng

Ban 2

Phòng 2

Số 73946

Đặc điểm

Tuổi - 28[2•]

Cao 1m-cm

Tóc - *đen*

Trán - *bình thường*

Lông mày - *đen*

Mắt - *nâu*

Mũi - *trung bình*

Miệng - *cũng vậy*

Râu cằm - *đen*

Râu quai nón - *đen*

Ria - *đen*

Cằm - *tròn*

Mặt - *cũng vậy*

Giấy thông hành

(luật ngày 30 tháng Năm-13 tháng Sáu 1790, nghị định ngày 11 tháng Năm 1851)[1•].

Cục trưởng cục an ninh công cộng đề nghị các nhà chức trách dân sự và quân sự đảm bảo cho ông *Mác Các*, nghề nghiệp *tiến sĩ triết học*, sinh ở *Tơ-ria (Phổ)* sống ở _____ ,
được tự do đi từ *Bruy-xen* tới *Ki-e-vranh* để đi *sang Pháp* và giúp đỡ, hỗ trợ ông trong trường hợp cần thiết.

Giấy thông hành này *có hiệu lực để ra khỏi Vương quốc ngày hôm nay.*

1• Bên dưới giấy thông hành là quốc huy Bỉ. Những chữ in nghiêng nhấn mạnh những từ viết tay trong giấy khi cấp nó cho Mác.

2• Không chính xác: Mác sinh năm 1818.

Màu da mặt - *ngăm đen*

Vóc người - *cứng cáp*

Những nét đặc biệt -

Cấp ở *Bruy-xen*

Ngày 4 tháng Ba 1848.

Chữ ký người cầm giấy

Tiến sĩ C.Mác [1•]

Thay mặt cục trưởng cục an ninh công cộng

Trưởng phòng hộ chiếu

Bếch-ke

Công bố lần đầu dưới dạng bản chụp trong cuốn sách: X. D. Lê-vi-ô-va. "Mác trong cuộc cách mạng Đức những năm 1848 - 1849". Mát-xcơ-va, 1970

In theo bản viết tay

Nguyên văn là tiếng Pháp

In bằng tiếng Nga lần đầu

1• Chữ ký do Mác tự tay ký.

THÔNG BÁO
CỦA CÂU LẠC BỘ CÔNG NHÂN ĐỨC Ở PA-RI[350]

Ủy ban Câu lạc bộ công nhân Đức sẽ thông báo qua báo "La Réforme" về những biện pháp mà nó cho là cần thiết để có thể công khai tiến hành các phiên họp của mình.

H. Bưu-ơ, thợ đóng giày;

Héc-man, thợ đồ gỗ hồng sắc;

I.Mô-lơ, thợ đồng hồ;

Va-lưu, công nhân nhà in;

Các Mác;

Các Sáp-pơ.

Đã đăng trên báo "La Réforme", 10 tháng Ba 1848

In: theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Pháp
In bằng tiếng Nga lần đầu

CÁC GIẤY BIÊN NHẬN CỦA ỦY BAN TRUNG ƯƠNG LIÊN ĐOÀN NHỮNG NGƯỜI CỘNG SẢN VỀ VIỆC NHẬN VÀ CẤP TIỀN[351]

I

Ngày 2 tháng Tư 1848

Liên đoàn những người cộng sản

Vô sản tất cả các nước,

liên hiệp lại!

Ủy ban trung ương xác nhận đã nhận từ thành viên của mình là Các Mác số tiền hai mươi lăm phrăng (f.c.)[1*].

Pa-ri, ngày 2 tháng Tư 1848

Thay mặt Ủy ban trung ương

C.Mác

Ăng-ghen

Hen-rích Bau-ơ

I-ô-xíp Mô-lơ

1* - fidei commissum (theo ủy nhiệm)

II

Liên đoàn những người cộng sản

Vô sản tất cả các nước, liên hiệp lại!

Ủy ban trung ương đã vay của thành viên của mình là Mác bảy mươi bốn phrăng hai mươi xăng-tim, nay xác nhận.

Pa-ri. ngày 2 tháng Tư 1848

Thay mặt ủy ban trung ương

Ăng-ghen

Bau-ơ

I. Môn

III

Liên đoàn những người cộng sản

Vô sản tất cả các nước, liên hiệp lại!

Thành viên Liên đoàn Phri-đrích Cruy-gơ xác nhận đã vay của Ủy ban trung ương số tiền hai mươi lăm phrăng, cam kết sẽ trả lại cho Ủy ban trung ương khi có thể.

Pa-ri, ngày 2 tháng Tư 1848 ***Phri-đrích Cruy-gơ***

Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong tập "Der Bund der Kommunisten. Dokumente und Materialien", Bd. 1, Berlin, 1970

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

ĐƠN CỦA CÁC MÁC XIN CẤP QUỐC TỊCH Ở KHUÊN[352]

Tôi trân trọng xin quý Cục cảnh sát giúp tôi đề nghị lên các nhà chức trách cấp trên cấp cho tôi quốc tịch ở thành phố Khuên. Tôi sinh ngày 5 tháng Năm 1818 ở Tơ-ria, học ở trường trung học thành phố này, sau đó ở trường Đại học tổng hợp Bon và Béc-lin, năm 1842 và 1843 sống ở Khuên, làm chủ bút của tờ báo trước đây có tên là "Rheinische Zeitung". Nhân tờ báo này bị đình bản tôi đã ra nước ngoài và từ bỏ quốc tịch Phổ. Sau những sự kiện đã xảy ra, tôi trở về nước và giờ đây tôi có ý định sống cùng với gia đình tôi tại đây, ở Khuên.

Khuên. 13 tháng Tư 1848

Kính đơn

Tiến sĩ Các Mác

Địa chỉ: A-pô-xten-stơ-rát-xê, số 7

Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong tạp chí "Zeitschrift für Geschichtswissenschaft" số 3. 1968

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

BÁO CÁO
VỀ NHỮNG LỜI KHAI MIỆNG CỦA CÁC MÁC KHAI VỚI VIÊN THANH TRA CẢNH SÁT KHUÊN

Người thỉnh cầu đang bị tình nghi về chính trị, tiến sĩ *Các Mác*, sinh ngày 5 tháng Năm 1818 ở Tơ-ria, trong những năm 1842 - 1843 đa sống ở đây, tại Khuên, từng là chủ bút tờ "Rheinische Zeitung", sau đó đã đi ra nước ngoài; khi ở đó ông chạy vạy xin di cư khỏi thành phố Tơ-ria quê hương ông[353] và như vậy ông đã mất quốc tịch Phổ.

Căn cứ vào lời khai của ông, ông đang làm công việc xuất bản một tác phẩm kinh tế - chính trị học và có ý định sống một phần nhờ thu nhập do các tác phẩm văn chương đem lại, một phần bằng tiền riêng của vợ mình[1*] đang cùng ba người con[2*] hiện còn ở Tơ-ria.

Lệ phí về đơn này đã trả đủ và đính kèm theo đây.

Khuên, 19 tháng Tư 1848

Huy-nơ-mun
Thanh tra cảnh sát

1*- Gien-ni Mác

2*- các con gái là Gien-ni, Lau-ra và con trai Ét-ga

Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong tạp chí "Zeitschrift für Geschichtswissenschaft" số 3, 1968

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TƯỜNG THUẬT
VỀ NHỮNG LỜI PHÁT BIỂU CỦA MÁC VÀ ĂNG-GHEN TẠI ĐẠI HỘI CỦA HỘI DÂN CHỦ Ở KHUÊN NGÀY 4 THÁNG TÁM 1848[354]

... Sau đó tổng biên tập tờ "Neue Rheinische Zeitung", ngài tiến sĩ *Mác*, trình bày những nguyên tắc cơ bản đã được ông Vai-tlinh trình bày tại hội nghị Hội dân chủ cách đây hai tuần,[1*] và trong một bài diễn văn súc tích chín chắn, trên cơ sở phân tích sự phát triển lịch sử của các cuộc cách mạng trong những thế kỷ gần đây, đã tìm cách chứng minh rằng ít có thể tách riêng lợi ích chính trị và xã hội, như Vai-tlinh đã làm, cũng giống như ít có thể đem chúng trực tiếp đối lập nhau đến mức, hơn thế nữa, lợi ích chính trị và lợi ích xã hội phải xoắn quyện với nhau. Lời khẳng định rằng sự phát triển về mặt xã hội kìm hãm sự phát triển về mặt chính trị, cũng không đúng; tiếc thay, chúng ta, những người Đức, xét về sự phát triển về mặt xã hội của mình, bây giờ chúng ta mới ở trình độ như của người Pháp năm 1789; chỉ có thể giải quyết các mâu thuẫn hiện nay nhờ biểu thị một cách rạch ròi bản thân các mâu thuẫn và do nêu bật lợi ích của từng giai cấp; chỉ bằng một con đường ấy, nghĩa là bằng con

---

1* - 21 tháng Bảy 1848

đường sử dụng vũ khí tinh thần, mới thực hiện được sự bình đẳng bằng con đường hòa bình; việc coi thường địa vị của các đẳng cấp riêng biệt đối với nhau, việc khước từ những nhân nhượng lẫn nhau, cũng như những quan niệm lệch lạc về quan hệ qua lại giữa những giai cấp khác nhau trong dân cư đã dẫn tới một kết cục đẫm máu ở Pa-ri. Đối với nền chuyên chính mà Vai-tlinh đề nghị với tư cách là hình thức hợp hiến đáng mong muốn nhất, thì, do những nguyên nhân tương tự, Mác coi là không thực tế và hoàn toàn không có căn cứ, vì việc giành chính quyền không thể do một giai cấp duy nhất thực hiện, còn ý muốn thiết lập chế độ chuyên chính của một cá nhân thì đáng được gọi là điều vô lý; trái lại, chính quyền, giống như chính phủ lâm thời ở Pa-ri, phải gồm những phần tử khác nhau mà sau đó, bằng con đường trao đổi tư tưởng phải đi đến thỏa thuận về phương thức quản lý hợp lý nhất.

Ông *Ăng-ghen* thông báo về việc chính phủ khước từ, theo đơn của tiến sĩ Mác, cấp quốc tịch[1*]. Vì ông Mác là người gốc Phổ ở vùng Ranh, còn sau cách mạng tháng Ba tất cả mọi người lưu vong chính trị lại được thừa nhận quyền công dân, nên cách lý giải về quyền công dân là không công bằng và bội tín; qua đó Mác bị coi là người nước ngoài mà người ta có thể trục xuất vào bất cứ lúc nào.

Công bố lần đầu trên báo "Der Wächter am Rhein" 2. Duizend, số 1, 23 tháng Tám 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* Xem tập này, tr. 606.

TUYÊN BỐ CỦA MÁC GỬI NGÀI CỤC TRƯỞNG CẢNH SÁT GAI-GƠ[355]

Gửi ngài quyền cục trưởng cảnh sát *Gai-gơ*

Tôi xin báo với quý ngài rằng, ngay sau khi nhận được công văn của ngài, tôi đã gửi đơn kháng nghị lên Bộ nội vụ và tôi tự coi mình là công dân Đức như trước.

Khuên. 5 tháng Tám 1848

Tổng biên tập tờ "Neue Rheinische Zeitung"

Tiến sĩ Các Mác

Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong tạp chí "Zeitschrift für Geschichtswissenschaft" số 3, 1968

In theo bản viết tay
Nguyên là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

BẢN GHI LỜI PHÁT BIỂU CỦA ĂNG-GHEN TẠI PHIÊN HỌP CÔNG KHAI TẠI ĐẠI HỘI NHỮNG NGƯỜI DÂN CHỦ TỈNH RANH LẦN THỨ NHẤT Ở KHUÊN[356] NGÀY 13 THÁNG TÁM 1848

Trích bài tường thuật trên báo

Ăng-ghen **từ Khuên : Nét tiêu biểu của tỉnh Ranh là lòng căm ghét giới quan chức và chủ nghĩa Phổ; những tâm trạng đó, như chúng tôi hy vọng, sẽ tiếp tục thể hiện.**

Đã đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 101, 13 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

NHỮNG BÀI TƯỜNG THUẬT TRÊN BÁO VỀ BÀI PHÁT BIỂU CỦA MÁC TẠI LIÊN ĐOÀN DÂN CHỦ VIÊN NGÀY 28 THÁNG TÁM 1848[357]

Trích báo "Der Radikale"

Vien, 30 tháng Tám . Phiên họp của Liên đoàn dân chủ ngày 28 tháng này là một trong những sự kiện lý thú và quan trọng nhất của lịch sử chúng ta hiện nay. Trong số những khách có mặt, chúng tôi xin nhắc đến nhà văn chính trị nổi tiếng *I-u-li-út Phruê-ben* và chủ bút báo "Neue Rheinische Zeitung", ngài *Các Mác*. Cả hai nhân vật này đã có được vị trí nổi bật nhờ số phận độc đáo của họ. Và với tư cách những người viết văn họ đang giữ một vị trí nhất định, có ý nghĩa không nhỏ đối với nước Đức...

Ngài *Mác* tuyên bố rằng ai sẽ là bộ trưởng, điều đó không quan trọng, vì trong thời điểm hiện nay ở đây, cũng như ở Pa-ri, thực chất vấn đề là cuộc đấu tranh giữa giai cấp tư sản và giai cấp vô sản. Bài nói của ông rất sắc sảo, mạnh mẽ và bổ ích.

Trích báo "Wiener Zeitung"

...Không phải ngẫu nhiên mà *vị tiến sĩ người nước ngoài* không thể không nói những lời sau đây trong Liên đoàn ở đây, nơi mà người ta đang thảo luận chính là vấn đề cách chức các bộ trưởng:

"Cho đến nay người ta chỉ nói đến hai quyền lực cao nhất mà người ta định đề nghị về việc cách chức bộ trưởng- quốc hội và hoàng đế, song người ta đã quên quyền lực cao nhất - nhân dân. *Chúng ta phải hướng về nhân dân và ảnh hưởng đến nhân dân bằng tất cả mọi cách. Chúng ta phải gây ra một trận bão táp chống nội các và hành động theo hướng đó bằng tất cả mọi biện pháp, dù thậm chí bằng các phương pháp kiểu Mê-phi-xtô-ten. Chúng ta phải làm việc theo hướng này thông qua báo chí, biếu ngữ, mạn đàm*".

Đã đăng trên báo " Der Radikale" số 64, ngày 31 tháng Tám 1848 và trong phụ trương báo "Wiener Zeitung" số 252, 17 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

TƯỜNG THUẬT VỀ BÁO CÁO CỦA MÁC VỀ LAO ĐỘNG LÀM THUÊ VÀ TƯ BẢN TẠI PHIÊN HỌP CỦA LIÊN ĐOÀN CÔNG NHÂN VIÊN LẦN THỨ NHẤT NGÀY 2 THÁNG CHÍN 1848[357]

... Ngài tiến sĩ Mác đọc một bản báo cáo dài về lao động làm thuê và tư bản. Trong phần mở đầu, ngài nói rằng tất cả mọi cuộc cách mạng đều là những cuộc cách mạng xã hội. Tư bản không phải gồm tiền, mà là gồm nguyên liệu, công cụ lao động và tư liệu sinh hoạt; lao động làm thuê đem tư bản đối lập với sản phẩm đã sản xuất ra. Những lời khẳng định rằng tuồng như lợi ích của các nhà tư bản và của công nhân là một - là sai lầm. Cùng với phân công lao động, sự cạnh tranh giữa công nhân với nhau tăng lên, tiền công hạ xuống; nhưng nó tụt xuống càng nhiều hơn do sử dụng máy móc. Chi phí sản xuất quyết định tiền công. Nền văn minh không cải thiện tình cảnh của công nhân, trái lại, nó tác động theo hướng ngược lại. Thuế và giá cả những sản phẩm cần thiết cho đời sống tăng lên.

Báo cáo viên còn nói về những biện pháp cứu chữa đang được áp dụng và tính chất không thích dụng của chúng, chẳng hạn như thuyết nhân mãn của Man-tút. Các trại lao động ở nước Anh. Giáo dục công nghiệp. Bãi bỏ thuế quan bảo hộ và thuế khóa.

Cuối cùng, ông nói rằng điều kiện phải được cải thiện, vì không phải tất cả mọi công nhân đều được sử dụng như công nhân, mà một phần được duy trì...

Đã đăng trên báo "Die Constitution" số 136, 5 tháng Chín 1848

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

THƯ CỦA BỘ TRƯỞNG BỘ NỘI VỤ QUYN-VE-TƠ GỬI MÁC

Gửi quý ngài *tiến sĩ Mác* ở Khuên

Việc cơ quan quản lý hoàng gia khu ở Khuên khước từ cấp quốc tịch Phổ cho ngài, như tôi đã thông báo cho ngài để trả lời đơn của ngài đề ngày 23 tháng trước, không thể được tôi coi là bất hợp pháp, vì ngài không có *quốc tịch*; vì do nhận được giấy xác nhận về quyền xuất ngoại mà ngài yêu cầu vào năm 1845 nhằm di cư sang Bắc Mỹ [358], đã được ngài sử dụng khi đi qua biên giới, theo §20 đạo luật ngày 23 tháng Chạp 1842 ("Tập sắc lệnh", 1843, tr.17), quốc tịch của ngài ở Phổ đã mất hiệu lực. Cả đạo luật cũ, cả nghị định Quốc hội liên bang ngày 30 tháng Ba năm nay, cũng như những nguyên tắc pháp lý chung đều không cho phép chuyển quyền đó của người di cư thành quốc tịch.

Béc lin.

12 tháng Chín 1848

Bộ trưởng nội vụ

Ph. Quyn-ve-tơ

Công bố lần đầu trên báo "Frankfurter Zeitung und Handelsblau" số 176, 27 tháng Sáu 1913

In theo bản viết tay

Nguyên văn là tiếng Đức

THÔNG BÁO CỦA NHỮNG NGƯỜI CHỊU TRÁCH NHIỆM XUẤT BẢN TỜ "NEUE RHEINISCHE ZEITUNG"

Gửi những người đặt mua kính mến của chúng tôi!

Theo lời cam đoan của ban chỉ huy pháo đài nơi với chúng tôi để trả lời chất vấn của chúng tôi, tình trạng giới nghiêm ở Khuên sẽ được bãi bỏ từ ngày 4 tháng Mười và như vậy,

tờ "Neue Rheinische Zeitung" lại ra mắt ngày 5 tháng Mười[359].

Vì vậy, nay chúng tôi xin mạn phép dựa vào thông báo của chúng tôi ngày 28 tháng Chín, kêu gọi bạn bè của báo chúng tôi làm thủ tục đặt mua cho quý 4 và đề nghị họ nhân việc này đưa yêu cầu đặt mua càng sớm càng tốt đến các chi nhánh bưu điện gần nhất.

Nhờ thiết bị mới, chúng tôi có khả năng sau này ngăn ngừa không để xảy ra tình trạng phát báo không đều đặn.

Giá đặt mua một quý ở Khuên là một ta-le 15 din-béc-grô-sơ, còn ở tất cả những thành phố khác của Phổ là 1 ta-le 24 din-béc-grô-sơ 6 pphen-ních. Đối với những quảng cáo với khối lượng một dòng cỡ chữ nhỏ đăng trên trang bốn cột hoặc một chỗ tương ứng thì thu 1 din-béc-grô-sơ 6 pphen-ních.

Khuên. 30 tháng Chín 1848

Những người chịu trách nhiệm xuất bản

Đã in dưới dạng tờ rời

In theo bản in trên tờ rời
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

LỜI GHI TRONG SỔ ĐĂNG KÝ VỀ VIỆC CHO PHÉP ĂNG-GHEN CƯ TRÚ Ở BANG BÉC-NƠ VÀ VIỆC ÔNG ĐI ĐỨC

Họ tên người nước ngoài	- *Ăng-ghen, Phri-đrích*
Nơi sinh hoặc quê quán	- *Bác-men (Phổ)*
Nghề nghiệp	- *Viết văn*
Vợ và con	-
Tính chất giấy xuất trình	- *Giấy thông hành do các nhà chức trách Pháp cấp ngày 30 tháng Ba 1848 với thời hạn một năm* [360]
Nơi cho phép cư trú:	
Xã	- *Béc-nơ*
Khu hành chính	- *Béc-nơ*
Giấy phép cư trú:	
Ngày tháng	- *23 tháng Chạp 1848*
Thời hạn cư trú	- *31 tháng Chạp 1849*
Lệ phí	- *40 gun-den*
Ghi chú	- *Căn cứ : quyết định của Hội đồng bang ngày 9 tháng Chạp 1848.*

Giấy phép này cấp với điều kiện ứng xử bình tĩnh và hoàn hảo về mọi mặt. Đã đi Đức. Giấy tờ cấp ngày 18 tháng Giêng 1849 [1•].

Công bố lần đầu bằng tiếng Nga trong tạp chí "Những vấn đề lịch sử" số 11, 1970

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức

1• Hai câu cuối cùng viết bằng nét chữ khác.

TRÍCH BÀI TƯỜNG THUẬT VỀ ĐẠI HỘI LIÊN ĐOÀN CÔNG NHÂN KHUÊN[25] NGÀY 4 THÁNG HAI 1849

... Xin thông báo rằng ngài Mác và ngài Ăng-ghen cũng đã hứa hai tuần một lần, lần lượt, cùng với chủ tịch Liên đoàn [1•], đọc báo cáo về các vấn đề xa hội, hơn nữa lại miễn phí đối với các thành viên của Liên đoàn...

Đã đăng trên báo "Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit" số 3, 15 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• - Rue-do

TRÍCH BIÊN BẢN PHIÊN HỌP CỦA ỦY BAN LIÊN ĐOÀN CÔNG NHÂN KHUÊN[25] NGÀY 15 THÁNG HAI 1849

.. Theo đề nghị của Ăng-ghen, Liên đoàn quyết định cử ra một tiểu ban, tiểu ban này sẽ đặt liên hệ với một trong những hội dân chủ để thi hành những biện pháp cần thiết nhằm tiến hành ở đây một bữa tiệc kỷ niệm ngày Cách mạng tháng Hai ở Pháp[361].

Đã đăng trên báo "Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit" số 6, 24 tháng Hai 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

THƯ CỦA TƯ LỆNH THÀNH PHỐ KHUÊN ĐẠI TÁ ĂNG-GHEN GỬI TỔNG ĐỐC TỈNH RANH

Kính gửi quý ngài tổng đốc tỉnh Ranh, ngài *Ai-sơ-man*

Chủ bút tờ "Rheinische Zeitung", ngài Mác (!), sau khi đã được tòa hội thẩm xét trắng án, ngày càng trở nên táo bạo và tôi cảm thấy cuối cùng đã đến lúc phải trục xuất ông ta vì không có lý do gì để cam chịu việc một người nước ngoài - mà người ta khó khăn lắm mới chịu được - đang đầu độc tất cả bằng thuốc độc của mình, vì dám vô lại trong nước vốn đã làm việc đó một cách đầy đủ rồi.

Sáng nay tôi lại yêu cầu cục trưởng cảnh sát *Gai-gơ* trục xuất ông ta, sau khi tôi đã làm việc này dưới hình thức sau đây :

"Cách đây khoảng 3/4 năm (!), bộ tư lệnh quân quản xuất phát từ những lý do căn bản và đầy đủ, đã buộc phải từ chối không cấp quyền công dân *Khuên* và quốc tịch Phổ cho chủ bút tờ "Neue Rheinische Zeitung" *Mác*[1•]. Từ đó ông ta xử sự theo cách khiến người ta thấy hết sức nguy hiểm, nếu từ nay cứ chịu đựng con người ấy, con người dám cả gan dùng tờ báo nhỏ ngày càng có nhiều người đọc của ông ta để ra sức bôi nhọ hiến pháp nước ta,

---

1• Xem tập này, tr. 606-608 và 617.

bôi nhọ nhà vua chúng ta [1*] và những nhà chức trách cao cấp của nước ta. Qua đó, ông ta tìm cách gieo rắc sự bất bình và gián tiếp kêu gọi phẫn nộ. Vì thế bộ tư lệnh đề nghị cục cảnh sát, vì lợi ích an ninh của tỉnh Khuên, hãy trục xuất *ông Mác*, mà cho đến nay ở đây người ta đã phải chịu đựng, khỏi nơi đây".

Tôi xin hân hạnh thông báo điều này với quý ngài, vì nhân vật được nhắc tới sẽ có thể viết đơn lên ngài với tư cách là cấp cuối cùng. Việc trục xuất nhân vật này sẽ củng cố tình hình của cảnh sát và sẽ lại gây sự kính trọng nhiều hơn đối với cảnh sát. Vì vậy, tôi xin quý ngài hậu thuẫn, và nếu ngài thấy cần thiết, cũng xin ngài tham khảo ý kiến về vấn đề này với ban tham mưu quân đoàn.

Kính thư

Người đày tớ hết sức ngoan ngoãn của quý ngài

***Ăng-ghen*, đại tá**

Khuên, 17 tháng Hai 1849

Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong tạp chí "Zeitschrift für Geschichtswissenschaft" số 5, 1969

In theo bản đăng trong tạp chí

Nguyên văn là tiếng Đức

1* - Phri-đrích - Vin-hem IV

CHẤT VẤN CỦA CƠ QUAN QUẢN LÝ HOÀNG GIA Ở KHUÊN GỬI BỘ TRƯỞNG BỘ NỘI VỤ MAN-TOI-PHEN VỀ VIỆC TRỤC XUẤT MÁC KHỎI KHUÊN

Thế mà Mác vẫn còn ở đây, không có giấy phép cư trú hoặc thẻ cư trú, còn tờ báo do ông ta làm chủ biên thì vẫn tiếp tục theo tinh thần xu hướng phá hoại của mình, chế giễu và nhạo báng tất cả những gì mà con người thường tôn trọng và cho là thần thánh, xúi giục lật đổ những luật lệ đang tồn tại và thiết lập nền cộng hòa xã hội. Báo đó trở nên càng có hại, vì cung cách và tính xấc láo vốn có của các bài viết của nó ngày càng mở rộng phạm vi bạn đọc của nó.

Vụ khởi tố tư pháp đối với ông ta trước đây đã kết thúc bằng việc cho ông ta trắng án, cũng giống như vụ khởi tố đã bắt đầu chống lại ông ta sau này về việc buộc tội trực tiếp kêu gọi nổi loạn [362].

Giờ đây bộ tư lệnh pháo đài đã yêu cầu cục cảnh sát trục xuất Mác khỏi nơi đây như là trục xuất một kẻ nguy hiểm. Gửi kèm theo đây bản chất vấn này cùng với bản báo cáo của cục trưởng cảnh sát [1•], chúng tôi chỉ có thể tán thành quan điểm của ông

---

1• - Gai-gơ

này rằng việc trục xuất con người đã nhắc đến ở trên ra khỏi thành phố này mà không đồng thời tống cổ ông ta khỏi quốc gia Phổ, rốt cuộc sẽ hóa ra là vô ích. Chúng tôi cũng không mảy may. nghi ngờ việc cần phải lập tức thi hành các biện pháp trục xuất Mác ra khỏi quốc gia chúng ta, nếu ông ta tạo ra một cái cớ bề ngoài đặc biệt để làm việc đó. Song, vào thời điểm này có nên trục xuất ông ta hay không chỉ vì xu hướng và phương hướng nguy hiểm của tờ báo mà ông ta chủ biện đã một thời gian dài theo tinh thần ấy, thì tôi quan niệm đó là điều cần tranh luận hơn. Có thể, việc thi hành biện pháp đó sẽ gây ra cuộc biểu tình của Đảng dân chủ ủng hộ Mác. Vì thế chúng tôi cho rằng - nhất là vì bộ nội vụ hoàng gia trước đây trong chỉ dụ ngày 12 tháng Tám [1*] năm ngoái đã cho là cần tìm hiểu các biện pháp của chúng tôi chống Mac [363], - trước hết cần bắt tay thực hiện biện pháp này, tranh thủ sự đồng ý của quý ngài về việc trục xuất Mác ra khỏi quốc gia chúng ta.

Viết ngày 10 tháng Ba 1849
Công bố lần đầu trên báo "Frankfurter Zeitung und Handelsblatt" số 176, 27 tháng Bảy 1913

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1* Trong nguyên bản có lẽ viết sai, đúng ra phải là 12 tháng Chín.

GIẤY MỜI
CỦA LIÊN ĐOÀN DÂN CHỦ Ở DÔ-LIN-GHEN GỬI MÁC, PHRAI-LI-GRÁT, ĂNG-GHEN, SÁP-PƠ VÀ VÔN-PHƠ

Dô-lin-ghen. 11 tháng Ba 1849

Gửi ngài Các Mác,

tổng biên tập

tờ "Neue Rheinische Zeitung"

Khuên

Thưa ngài!

Theo quyết định của đại hội Liên đoàn dân chủ ở đây, ngày 18 tháng này ở đây sẽ có bữa tiệc dân chủ trọng thể kỷ niệm cuộc cách mạng tháng Ba năm ngoái [364].

Nhớ đến lòng mến yêu của ngài đối với sự nghiệp này, chúng tôi xin phép mời ngài, cũng như các ngài Phrai- li- grát, Ăng- ghen, Sáp- pơ và Vôn- phơ- xin ngài báo cho các vị ấy biết việc này - tham dự buổi lễ ấy và chúng tôi hy vọng ngài sẽ nhận lời mời của chúng tôi.

Gửi lời chào dân chủ đầy tình anh em.

Ủy ban tổ chức buổi lễ

H. Sép-phe-rơ

Tái bút. Chúng tôi khẩn thiết đề nghị công bố thông báo kèm theo đây trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" vào thứ tư và ghi chi phí về việc đó cho những người ký tên sau đây.

Thay mặt Uỷ ban

H. Sép-phe-rơ

Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong văn tập "Der Bund der Kommunisten. Dokumente und Materialien". Bd. 1. Berlin. 1970

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

THƯ
CỦA BỘ TRƯỞNG BỘ NỘI VỤ MAN-TOI-PHEN GỬI TỔNG ĐỐC TỈNH RANH AI-SƠ-MAN KÈM THEO BẢN SAO CHỈ THỊ GỬI CỤC QUẢN LÝ HOÀNG GIA Ở KHUÊN VỀ VIỆC TRỤC XUẤT MÁC

Kính gửi qúy ngài tổng đốc hoàng gia, ngài Ai-sơ-man ở Cô-blen-txơ

Để phúc đáp công văn đầy nhã ý của của quý ngài ngày 29 tháng trước đề cập đến việc trục xuất *tiến sĩ Các Mác*, hôm nay tôi đã gửi cho cục quản lý hoàng gia ở Khuên bản chỉ thị này, xin gửi kèm theo đây bản sao để quý ngài biết.

Đồng thời tôi xin quý ngài suy xét, nếu quý ngài đồng ý, đưa ra cho cục quản lý nói trên những chỉ thị tương ứng về những điểm mà quý ngài cho là đặc biệt cần nêu ra trong trường hợp trục xuất *ông Mác* đã được nhắc tới.

Béc-lin. 7 tháng Tư 1849
Bộ trưởng nội vụ

Phôn Man-toi-phen

Bản sao

Gửi cục quản lý hoàng gia ở Khuên

Để phúc đáp bản báo cáo ngày 10 tháng trước [1•], mà các phụ lục được gửi trả lại theo đây, tôi thông báo với cục quản lý hoàng gia ràng về phía tôi, tôi không có điều gì phản bác về việc trục xuất *tiến sĩ Các Mác* như đã dự định, ông này không còn là công dân nước chúng ta nữa. Đồng thời cục quản lý hoàng gia không cần có những quyền hạn đặc biệt để làm việc đó; trái lại, nó phải tự mình xét đoán xem có đủ nguyên cớ để thi hành biện pháp như vậy hay không. Dù sao điều cần thiết là nguyên cớ trực tiếp để trục xuất *ông Mác* được nhắc đến phải là một hành vi sai trái nổi bật nào đó của ông ta. Chắc chắn không có vấn đề đối với việc tìm ra một nguyên cớ như vậy, vì theo tôi biết, nhân vật đó cách đây hoàn toàn không lâu đã gây ra sự nghi ngờ nghiêm trọng đối với mình vì bị tình nghi có hành vi phản bội và nguy hiểm cho đất nước [365].

Căn cứ vào đó, tôi dành cho cục quản lý hoàng gia suy xét việc ra những quyết định tiếp theo, tôi sẽ chờ đợi nhận được kịp thời những tin tức chi tiết về kết qủa công việc.

Béc-lin, 7 tháng Tư 1849

Bộ trưởng nội vụ

Ký tên : ***Phôn Man-tơi-phen***

Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong tạp chí: "Zeitschrift fur Geschich tswissenschaft" số 5, 1969

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

1• Xem tập này, tr. 626-627.

THƯ
CỦA CỤC QUẢN LÝ HOÀNG GIA Ở KHUÊN GỬI TỔNG ĐỐC TỈNH RANH AI-SƠ-MAN KÈM THEO BẢN SAO CHỈ THỊ ĐỐI VỚI CỤC TRƯỞNG CẢNH SÁT GAI-GƠ VỀ VIỆC TRỤC XUẤT MÁC

Khuên, 19 tháng Tư 1849

Số 2474

Kính gửi quý ngài tổng đốc tỉnh Ranh, ngài *Ai-sơ-man*, ở *Cô-blen-txơ*

Tôi xin hân hạnh gửi đến quý ngài - để thực hiện chỉ thị ngày 13 tháng này - bản sao chỉ thị đối với cục trưởng cảnh sát ở đây về việc trục xuất nhà viết văn *Các Mác*.

Cục quản lý hoàng gia
Phòng nội vụ
Biếc-cơ ***Ven-xen***

Bản sao

A-547 Gửi giám đốc cảnh sát,
ngài *Gai-gơ*, ở đây
A-524

Bản báo cáo của ngài ngày 1 tháng trước - mà tôi gửi trả lại cho ngài ở đây - đã tạo cớ cho chúng tôi hỏi ngài bộ trưởng nội vụ về việc trục xuất *tiến sĩ C.Mác*, đồng thời lưu ý ngài ấy rằng, tuy chúng tôi không nghi ngờ sự cần thiết phải lập tức thi hành những bước tiến tới trục xuất ông ta ra ngoài phạm vi quốc gia chúng ta, nếu ông ta tạo ra nguyên cớ bề ngoài đặc biệt để làm việc đó, song điều có tính chất tranh cãi hơn là việc trục xuất ông ta chỉ vì xu hướng và khuynh hướng nguy hiểm của tờ báo do ông ta chủ biên đã một thời gian dài theo tinh thần đó. Chúng tôi gửi kèm theo đây bản sao thư trả lời mà chúng tôi nhận được của ngài bộ trưởng đề ngày 7 tháng này để ngài biết và ủy nhiệm ngài ra lệnh trục xuất *ông Mác* được nhắc tới đó ra khỏi nước chúng ta, và tiến hành việc đó ngay khi *ông Mác* được nhắc tới đó lại tạo ra nguyên cớ trực tiếp để làm việc đó bằng một hành vi sai trái nổi bật nào đó. Đồng thời chúng tôi nêu rõ rằng chúng tôi không biết gì về những sự kiện mà theo thông báo của ngài bộ trưởng, đã khiến cho *ông Mác* được nhắc tới đó đã gây ra cho bản thân mình, cách đây hoàn toàn không lâu, một sự nghi ngờ nghiêm trọng về việc phản quốc và có những hành vi nguy hiểm đối với đất nước [365], và đề nghị ngài lập tức báo cho chúng tôi nếu ngài biết gì đó về điều này để chúng tôi có thể quyết định xem trên cơ sở những hành vi sai trái ấy có nên thi hành các biện pháp trục xuất hay không.

Khuên. 19 tháng Tư 1849

Cục quản lý hoàng gia

Phòng nội vụ

Ký tên : ***Biếc-cơ***

Người sao : *Péc-cơ*

Công bố lần đầu bằng tiếng của nguyên bản trong tạp chí: "Zeitschrift für Geschichtswissenschaft số 5. 1969

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

VỀ VIỆC TRỤC XUẤT ĂNG-GHEN KHỎI EN-BƠ-PHEN-ĐƠ [328]

En-bơ-phen-đơ, 15 tháng Năm. Tình hình như trước, an ninh và trật tự hôm qua không bị vi phạm, bộ mặt thành phố không thay đổi. Trên các ngả đường hôm nay dán đầy thông cáo công bố rằng ủy ban an ninh[33] đã chỉ định ông Phôn Miếc-bác nào đó làm tổng tư lệnh các lực lượng vũ trang [1*]. Trong một bản thông cáo khác của Ủy ban an ninh có nói rằng ông Ăng-ghen, một trong những chủ biên tờ "Neue Rheinische Zeitung" đã bị trục xuất. Còn một thông cáo nữa chứa đựng lệnh của Ủy ban an ninh chỉ thị chỉ treo ở khắp nơi những lá cờ đen - đỏ - vàng[360], và kêu gọi các xã lân cận giúp đỡ En-bơ-phen-đơ. Từ Ét-xen, chúng tôi được biết rằng lính lan-ve, sau khi nghỉ phép trở về đó [325], đã lên đường đi Vê-den. Một bức thư riêng cho chúng tôi biết chuyện này cũng nói rằng *Ét-xen được tuyên bố ở trong tình trạng giới nghiêm*. Theo lời tuyên bố của viên đại tá ban hành lệnh giới nghiêm ở Ét-xen, nguyên cớ để làm việc đó là giả thiết của ông

---

1* Đồng thời chúng tôi có thể xác minh rằng do những nguyên nhân mà về sau sẽ làm rõ, ông Phôn *Miếc-bắc* đã không dám nhận quyền chỉ huy tối cao, cũng như vì những nguyên nhân ấy ông *An-nê-ke* đã rời En-bơ-phen-đơ một cách tự nguyện chứ không phải bị trục xuất khỏi đó như đã thông báo. Tiến sĩ *Giốt-san-cơ* tuồng như đã bị trục xuất cùng với An-nê-ke, nói chung không có mặt ở En-bơ-phen-đơ, mà hoàn toàn bình yên cư trú ở Bát-Êm-xơ. *Chú thích của ban biên tập tờ "Neue Kölnische Zeitung".*

ta cho rằng bằng cách khác ông ta sẽ không thể tập hợp quân lan-ve lại được.

Đã đăng trên tờ "Neue Kölnische Zeitung" số 113, 17 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

BÌNH LUẬN CỦA BÁO CHÍ DÂN CHỦ VÀ CÔNG NHÂN VỀ VIỆC TRỤC XUẤT MÁC VÀ ĐÌNH BẢN TỜ "NEUE RHEINISCHE ZEITUNG"

"Trier'sche Zeitung"

Khuên, 18 tháng Năm... Có tin đồn rằng tất cả những người dân chủ không bị bắt giữ ở Khuên, sẽ bị cảnh sát trục xuất; ở đây chủ yếu có ý nói đến các nhân vật thuộc ban biên tập tờ "Neue Rheinische Zeitung". Sự thực là hôm qua Các Mác đã nhận được lệnh như vậy. Ph.Ăng-ghen chiều qua đã đến Pphan-xơ thuộc tỉnh Ranh [367].

Đã đăng trong phụ trương tờ "Trier'sche Zeitung" số 120, 20 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức

"NEUE KÖLNISCHE ZEITUNG"

Khuên, 19 tháng Năm

Và phát súng từ bóng tối đã quật ngã tôi.
Người ta vui mừng giết chết người nổi loạn.
Và kia, tôi nằm xuống khi ở tuổi sung sức.
Và bị giết do bị phục kích.

Ph. Phrai-li-grát

"Vĩnh biệt tờ "Neue Rheinische Zeitung""

Tờ "Neue Rheinische Zeitung" đã đình bản.

Vì vậy chúng tôi xuất hiện trong khung tang.

Những tin tức lý thú nhất từ miền Nam và miền Đông mở dần trước tin tức đau buồn bất ngờ cho hay rằng tờ "Neue Rheinische Zeitung" hôm nay ra lần chót.

Và nó đã ra mắt như thế nào!!

Đỏ, đỏ, đỏ bao giờ cũng là khẩu hiệu chiến đấu của nó, song hôm nay nó đã trở thành y phục của nó. Tờ báo in bằng màu đỏ đã làm chấn động bạn đọc của nó không ít - những lời kêu gọi mà những dòng chữ bốc lửa ấy lại hướng về chúng ta, để lại trong chúng ta cảm giác nuối tiếc sâu sắc rằng từ nay nó đã chết!

Không một cơ quan báo chí nào có thể bù đắp cho chúng ta tổn thất ấy. - Chúng ta sẽ hoài công tìm kiếm trong những tờ báo sắc sảo nhất của tất cả các nước những bài báo do tháng Sáu đẫm máu của năm 1848 sinh ra, không ở đâu chúng ta lại có thể thấy được những bằng cứ hùng hồn như vậy chứng minh "nền tài chính tốt đẹp của Phổ", lại "Một tỷ của Xi-lê-di" nữa, lại một "Lao động làm thuê và tư bản"[368]. Cần phải thừa nhận rằng với cái chết vẻ vang của tờ "Neue Rheinische Zeitung", giới dân chủ miền Ranh đã bị thất bại. Chúng ta đau buồn, - nhưng thơ của Phrai-li-grát đã đạt tới điểm cao nhất trong bài "Vĩnh biệt" hôm nay của ông, không để chúng ta mất sự an ủi:

Vậy xin vĩnh biệt! Có điều không vĩnh viễn!
Hỡi anh em, chúng không giết được tinh thần chúng ta!
Và cái giờ ấy sẽ điểm, lúc ấy tôi hồi sinh,
Tôi lại sống, trở về với các bạn!

Đã đăng trên tờ "Neue Kölnische Zeitung"
số 115, 20 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

"NEUE DEUTSCHE ZEITUNG"

Khuên, 19 tháng Năm. Ở đây vừa mới bắt đầu bán số cuối cùng in màu đỏ của tờ "Neue Rheinische Zeitung". Thế là cuối cùng nó đã ngã xuống dưới những đòn của chủ nghĩa Phổ trời ban. Vì chính phủ không thể truy tố nó trước tòa án, còn nguyên cớ để thi hành tình trạng giới nghiêm thì không tìm được, mặc dù đã có những hành động khiêu khích, nên rốt cuộc nó đã dùng đến việc trục xuất tổng biên tập của báo ấy [1•] và đã chuẩn bị cho những biên tập viên còn lại những lệnh trục xuất và bắt giam trong trường hợp nếu ngay cả biện pháp đó không đem lại thành công mong muốn. - Nhân dân Đức hàng ngày học cách ngày càng trân trọng niềm hạnh phúc mà các đại biểu của nó ở Phran-phuốc dự định đem lại cho họ bằng cách xác lập đế chế Phổ cha truyền con nối.

Đã đăng trên tờ "Neue Deutsche Zeitung" số 119, 22 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

"DEUTSCHE LONDONER ZEITUNG"

19 tháng Năm. Việc xuất bản tờ "Neue Rheinische Zeitung" đã tạm ngừng; toàn bộ số hôm nay, số cuối cùng của nó in bằng *mực đỏ*. Tổng biên tập đã nhận được lệnh sau đây :

1• - Mác

"Trong những số cuối cùng của mình, tờ "Neue Rheinische Zeitung" phát biểu ngày càng kiên quyết, kích thích sự khinh bỉ đối với chính phủ hiện thời, kêu gọi tiến hành một cuộc chính biến bằng bạo lực và thiết lập nền cộng hòa xã hội. Vì vậy tổng biên tập của nó, tiến sĩ *Các Mác*, phải bị tước quyền hưởng sự mến khách đã bị ông ta vi phạm có tính chất xúc phạm như vậy, và vì ông ta không nhận được giấy phép tiếp tục cư trú trên lãnh thổ của quốc gia Phổ, ông ta đã bị ra lệnh rời quốc gia đó trong vòng 24 giờ. Trong trường hợp nếu ông ta không tự nguyện phục tùng yêu cầu đề ra cho ông ta thì ông ta sẽ bị cưỡng chế đưa ra ngoài biên giới.

Khuên, 11 tháng Năm 1849

Cơ quan quản lý hoàng gia khu. *Muê-lơ*.

Gửi giám đốc cảnh sát hoàng gia, ngài *Gai-gơ*, ở đây.

Hôm nay, trên các đường phố treo những biểu ngữ kêu gọi triệu tập hội nghị để thảo luận vấn đề thành lập ngay lập tức một cơ quan ngôn luận mới của phong trào dân chủ.

Đây, những người Đức sống dưới chế độ có hiến pháp, những thành tựu mới của các bạn là như vậy! Một người Đức, một người Phổ, bị trục xuất khỏi nước Đức vì "ông ta vi phạm quyền được hưởng sự mến khách", tờ báo bị thủ tiêu vì nó nói lên sự thật, vì các tờ báo nhỏ quân sự - dã chiến Phổ phản động không đủ sức tranh đua với sự sắc sảo và phong cách có tác dụng đánh bại của Mác cao quý. Vâng, ngài Phôn Hô-hen-txô-léc, sự thật mà tờ "Neue Rheinische Zeitung" nói lên với người là cay đắng, rất cay đắng (một trong những bài của bài báo này - "Những công tích của triều đại Hô-hen-txô-léc", chúng tôi sẽ công bố vào số sau), và khi các phiên tòa chống báo chí, cũng như tất cả sự hoạch họe có thể có khác, không đem lại gì, vì những sự tra tấn của tòa án giáo hội Phổ đã phá sản 8-10 lần trước lẽ phải của tòa án hội thẩm tỉnh Ranh, nên lúc đó người ta chộp lấy biện pháp cực đoan: tiêu diệt tờ báo. Những cột trụ đã phá sản của thế lực phản động Phổ đã uổng công lao vào tấn công tờ "Neue Rheinische Zeitung"; người ta đã không thể hoạch họe nó trên cơ sở pháp

luật. Những tờ báo bướm quân sự - dã chiến của tên nát rượu Phri-đrích-Vin-hem không bác bỏ được cách lý giải mà Mác đã đưa ra về các đạo dụ Pốt-xđam của kẻ giả nhân giả nghĩa này[369]. Còn điều xấu nhất là tờ "Neue Rheinische Zeitung" đã nhanh chóng được phổ biến rộng rãi, nó đã được sự hưởng ứng rộng khắp. - Ngự trên ngai vàng, Hô-hen-txô-léc được "quân đội anh dũng của trẫm" [317] bao quanh và có sự phục vụ của đội quân viết thuê, lại run rẩy trước một tờ báo dân chủ duy nhất. Ông ta không thể ngủ yên, vì báo đó nói lên sự thật không che đậy, cần tiêu diệt nó. - Nền quân chủ đã đi xa đến mức nó đành phải dùng đến sức mạnh thô bạo để tiêu diệt một tờ báo, mà bằng sức mạnh của sự thật không thể chối cãi tờ báo đó đã đe dọa đem lại cho sự tồn tại ốm yếu, thảm hại của chế độ quân chủ một kết cục còn thảm hại hơn! - Tự do báo chí được đảm bảo của Phổ là như thế đó, cách lý giải hiến pháp Phổ - hiến pháp đế chế Đức - là như thế đó !

Đã đăng trên tờ "Deutsche Londoner Zeitung"
số 117, 25 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

"THE DEMOCRATIC REVIEW" [370]

... Các vua chúa Đức - hoàn toàn vấy máu các "thần dân" của mình - đang dốc hết sức để mở đường đi tới thiết lập nền cộng hòa đỏ. Ba lần tên vua bội ước của nước Phổ [1*] có ý định xứng đáng với tước hiệu "kẻ hèn hạ nhất". Ngày 27 tháng Tư viện đại

1* - Phri-đrích-Vin-hem IV

biểu Phổ đã bị giải tán, và ngay tối hôm đó nhân dân tập hợp thành những đám đông trên các đường phố đã bị nổ súng bắn, thế là bắt đầu một cuộc tàn sát không thương xót. Từ lúc đó luật duy nhất trên toàn bộ nước Phổ là tình trạng giới nghiêm, những cuộc bắt bớ diễn ra thường xuyên, các nhà tù chật ních người. Trong những ngày đầu tháng Năm ở tỉnh Ranh đã bùng nên cuộc khởi nghĩa. Ở một số thành phố đã nổi dậy những người yêu nước đã bị đập tan, ở những thành phố khác họ bị giai cấp tư sản phản bội, ở những thành phố khác nữa cho đến nay họ còn đứng vững.

Việc xuất bản ấn phẩm định kỳ tuyệt vời "Neue Rheinische Zeitung" đã bị đình chỉ bằng bạo lực, còn tổng biên tập của nó, tiến sĩ Mác, thì bị trục xuất khỏi Khuên. Số báo cuối cùng ra ngày 19 tháng Năm và được in bằng *mực đỏ;* bằng mỗi dòng của mình, báo ấy đã tuyên bố một cuộc "chiến tranh không thương xót" đối với đức hoàng thượng Phổ cùng tất cả những kẻ áp bức và những kẻ phản bội nhân dân Đức...

Đã đăng trong tạp chí "The Democratic Review" trong tháng Sáu 1849

In theo bản đăng trong tạp chí
Nguyên văn là tiếng Anh
In bằng tiếng Nga lần đầu

PHIÊN TÒA XỬ VỤ VU KHỐNG CÁC ĐẠI BIỂU QUỐC HỘI ĐỨC

Xét xử tại phiên tòa của Tòa án

hoàng gia khu của cảnh sát cải tạo ở Khuên

ngày 29 tháng Năm 1849

Những người có tên sau đây :

Ghê-oóc Véc-thơ, người viết văn

Tiến sĩ Các Mác, nguyên chủ bút tờ "Neue Rheinische Zeitung"

Giô-han Vin-hem Đi-txơ, chủ nhà in

Héc-man Cọóc-phơ, nguyên chịu trách nhiệm xuất bản tờ "Neue Rheinische Zeitung"

Ác-nôn Bếch-tôn-đơ, thợ sắp chữ của nhà in Lăng-gơ

Tiến sĩ Hec-man Bếch-cơ, kiểm sát viên [1•]

Tiến sĩ Éc-nơ-xtơ Đron-ke, người viết văn

hôm nay bị gọi ra tòa vì bị buộc tội vu khống các đại biểu Quốc hội Đức. Trong số các bị cáo chỉ có mặt Đi-txơ, Coóc-phơ, Bếch-tôn-đơ và Bếch-cơ; vì vậy vụ việc của những người vắng mặt đã được xét xử in contumaciam [2•].

1• - luật gia, người dự tuyển vào các chức vụ tư pháp

2• - vắng mặt

Đại biểu viện công tố, *công tố viên nhà nước Buê-linh* trình bày thực chất của cáo trạng. Ông ta nói : *H. Véc-thơ* bị buộc tội là trong cuốn tiểu thuyết "Cuộc đời và những chiến công của chàng hiệp sĩ nổi tiếng Snáp-gan-xki" của ông đăng ở mục tiểu phẩm của báo "Neue Rheinische Zeitung", ông này đã gán cho công tước Li-xnốp-ki những hành vi mà nếu chúng thực sự được thực hiện thì sẽ làm cho vị công tước ấy đáng bị khinh bỉ hoặc bị trừng trị, và bằng cách đó đã vu khống công tước nọ. *Tiến sĩ Các Mác* cũng bị buộc tội vu khống công tước Li-snốp-xki. Trong số 95 của tờ "Neue Rheinische Zeitung" ra ngày 6 tháng Chín 1848, trong bài ghi "*Brê-xlau*, 29 tháng Tám", công tước Li-snốp-xki bị chỉ trích là tuồng như đã yêu cầu cử tri thuộc khu mình, đừng bầu dân thành thị làm đại biểu, vì họ sẽ chỉ đấu tranh đòi giảm thuế ở thành thị và tăng thuế đánh vào dân cư nông thôn. Viên công tố nhà nước đọc một số đoạn trong bài báo ấy và cố chứng minh rằng bài báo chứa đựng những lời xúc phạm công tước Li-snốp-xki. Tiến sĩ Mác, với tư cách là tổng biên tập, phải chịu trách nhiệm về nội dung của bài báo đó mà ông không muốn nêu tên tác giả. *Coóc-phơ* bị buộc tội : 1) Trong bài đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" ngày 14 tháng Chín 1848, số 102, tr. 4, cột 4 và ghi "*Phran-phuốc*, 12 tháng Chín", ông đã gán cho đại biểu Quốc hội Đức Stết-man một hành vi mà nếu thực tế được thực hiện thì sẽ làm cho ông này trở nên đáng khinh bỉ, và qua đó đã vu khống ông ta; và 2) trong tuyên bố đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" ngày 23 tháng Chín 1848, số 110, tr.4, cột 2, ông đã vu khống những đại biểu Quốc hội Đức đã bỏ phiếu chuẩn y hiệp định đình chiến với Đan Mạch [28], tuyên bố rằng họ tuồng như thể phản bội nhân dân. Tuyên đọc cả hai bài viết bị khép tội. Trong bài thứ nhất đại biểu *Stết-man* đặc biệt bị chỉ trích là với hy vọng trở thành bộ trưởng, ông này đã cho phép đưa những tư liệu không

chính xác vào bản báo cáo về một trong những phiên họp của Ủy ban. Lời buộc tội Mác và Coóc-phơ cũng áp dụng cho *Giô-han Vin-hem Đi-txơ*, với tư cách chủ nhà in tờ "Neue Rheinische Zeitung". Viên công tố nhà nước cố luận chứng trách nhiệm của Đi-xtơ về những bài viết được nêu trong lời buộc tội, bằng việc dựa vào điều 25 và 26 của bản hiến pháp vua ban và điều 60 Bộ luật hình sự tỉnh Ranh. Lời buộc tội *Bếch-cơ, Bếch-tôn-đơ và Đron-ke* cũng liên quan đến việc vu khống những đại biểu đã bỏ phiếu tán thành đình chiến với Đan Mạch. Ngày 20 tháng Chín 1848 ở Hội trường Ây-đơ có cuộc hội nghị công khai thảo luận hiệp định đình chiến ký kết ở Man-mi-ô, *Đron-ke* phát biểu ở đấy đã tuyên bố rằng những đại biểu bỏ phiếu chuẩn y hiệp định đình chiến đó đã phản bội lợi ích của nhân dân. Hội nghị đã tán thành lời tuyên bố đơ và đa quyết định in nơ ra để dán ở các ngã tư đường phố. *Tiến sĩ Bếch-cơ* đã chuyển quyết định đó cho *Bếch-tôn-đơ* để in và ông này đã làm việc ấy.

Các bị cáo bị chủ tịch tòa án thẩm vấn tỉ mỉ hơn, đã tuyên bố như sau :

Đi-txơ thừa nhận rằng ông đã in những bài nêu trong lời buộc tội. Ông không biết các tác giả. Đồng thời ông khẳng định rằng ông không chịu trách nhiệm về nội dung của những bài ấy, vì chủ bút và người chịu trách nhiệm xuất bản tờ báo đã được mọi người biết và đã ở Phổ. Việc tiến sĩ Mác vừa rồi bị trục xuất, đó không phải là lỗi của Đi-txơ, dù sao, Mác đã sống ở Khuên trong suốt thời gian diễn ra cuộc điều tra.

Coóc-phơ thừa nhận rằng ông là người chịu trách nhiệm xuất bản tờ "Neue Rheinische Zeitung". Những bài nêu trong lời buộc tội đã được chấp nhận với sự đồng ý của ông. Luật sư *Rát-thơ* bào chữa cho ông đã cố gắng giải thích rằng trong những bài ấy

không có sự vu khống. Ông nêu tên tác giả các bài viết và khẳng định rằng những tư liệu đó trút bỏ mọi trách nhiệm khỏi thân chủ của ông.

Tiến sĩ Bếch-cơ thừa nhận rằng ông đã chuyển tờ truyền đơn cho Bếch-tôn-đơ để in từ hội trường Ây-đơ do giao thông viên tờ "Neue Rheinische Zeitung" gửi đến cho ông. Đồng thời ông không biết nội dung tờ truyền đơn được nhắc tới, vì ông không dự cuộc họp ở hội trường Ây-đơ ngày 20 tháng Chín. Ông với tư cách là thư ký Hội dân chủ [371] phải gánh vác tất cả mọi nỗi lo toan về các tài liệu công bố, vì thế ông được gửi bản thảo ấy. Vả lại, lời tuyên bố đã được công bố trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" trước khi ông trao bản thảo cho Bếch-tôn-đơ. Rốt cuộc bị cáo này bày tỏ sẵn sàng chịu trách nhiệm về nội dung của lời tuyên bố đó. Trong lời phát biểu của mình, ông lưu ý rằng lời buộc tội đã được đưa ra theo yêu cầu của bộ tư pháp đế chế.

Ông nói, lời buộc tội không có ý nói đến những nhân vật xác định, mà nói đến một đảng xác định. Do diễn giả có ý định giải thích ý đó nên chủ tịch tòa án, sau hai lần công tố viên nhà nước yêu cầu, đã đề nghị ông đi vào thực chất của sự việc.

Bếch-tôn-đơ thừa nhận rằng ông đã đọc bản thảo nhận được từ tiến sĩ Bếch-cơ và đã đưa nó đi in. Người bào chữa cho ông - luật sư được ủy quyền *Phoi-phơ* xuất phát từ chỗ vì tác giả lời tuyên bố đã được mọi người biết, nên chủ nhà in không thể bị trừng phạt. Nếu lời buộc tội dựa vào điều 60 của Bộ luật hình sự, thì như thế cần chứng minh rằng các bị cáo đã có ý định vu khống các đại biểu quốc hội, còn viện công tố thì thậm chí không tìm cách đưa ra một sự chứng minh như vậy. Tuy nhiên, lời tuyên bố đó hoàn toàn không chứa đựng sự vu khống nào xét trên góc độ pháp luật, không chứa đựng một sự kiện xác định nào đem lại

căn cứ để truy tố các đại biểu, hoặc để căm ghét hoặc khinh bỉ họ; ở đấy chỉ phê phán quyết định về đình chiến.

Sau đó viên công tố nhà nước *Bue-linh*, trong bài nói dài dòng, cố luận chứng lời buộc tội và bác bỏ những lý lẽ mà các bị cáo đưa ra để tự bào chữa. Cuối lời phát biểu, viên công tố yêu cầu kết án các bị cáo Véc-thơ, Mác, Đron-ke và Coóc-phơ, mỗi người ba tháng tù giam và phạt tiền một nghìn phrăng, kết án những bị cáo còn lại mỗi người một tháng tù và mỗi người phải trả một phần bảy các chi phí vụ án.

Tiếp sau đó tòa lui vào trong và sau gần hai giờ hội ý đã công bố bản án, theo đó *Coóc-phơ* bị kết án *tù giam thời hạn một tháng* về việc vu khống đại biểu quốc hội Stết-man, việc gọi *Véc-thơ* ra tòa được thừa nhận là *không có hiệu lực* vì các điểm buộc tội không chính xác, còn những bị cáo khác thì được tuyên bố *trắng án*.

Đã đăng trong phụ trương báo "Kölnische Zeitung" số 129, 31 tháng Năm 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

LỜI BAN BIÊN TẬP TỜ "NEUE KÖLNISCHE ZEITUNG"

Tổng biên tập tờ "Neue Rheinische Zeitung" trước đây, ngài Các Mác, trước khi rời bỏ đây đã quyết định rằng những thông báo vẫn không ngừng gửi tới tờ "Neue Rheinische Zeitung" sẽ được chuyển cho tờ "Neue Kölnische Zeitung" để sử dụng. Chúng tôi xin mạn phép đề nghị các phóng viên kính mến lưu ý đề nghị của chúng tôi về việc gửi bài của mình trực tiếp đến địa chỉ của chúng tôi để tiết kiệm thời gian.

Ban biên tập tờ "Neue Kölnische Zeitung"

Đã đăng trên tờ "Neue Kölnische Zeitung"
số 124, 1 tháng Sáu 1849

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức
In bằng tiếng Nga lần đầu

THÔNG BÁO CỦA VIÊN THANH TRA CẢNH SÁT VỀ LỆNH CỦA CHÍNH PHỦ TRỤC XUẤT MÁC RA KHỎI PA-RI [372]

Khu vực ngoại ô Xanh-Giéc-manh
Thành phố Pa-ri
Khu vực ngoại ô Xanh-Giéc-manh
Văn phòng quận trưởng cảnh sát

Năm một nghìn tám trăm bốn mươi chín, ngày mười chín tháng Bảy

THÔNG BÁO CHO ÔNG MÁC VỀ VIỆC CHUYỂN ĐẾN CƯ TRÚ Ở TỈNH MOÓC-BI-AN

Chúng tôi, thanh tra cảnh sát khu vực ngoại ô Xanh-Giéc-manh, ký tên sau đây :

Thông báo để ông *Mác* (Các) 29 tuổi, sinh ở Tơ-ria (Phổ), làm nghề viết văn, đang sống ở rue de Lille, số 55, biết quyết định của ông bộ trưởng nội vụ [1*], theo đó phải đi đến tỉnh Moóc-bi-an cư trú và chúng tôi buộc ông phải phục tùng những biện pháp thi hành đối với ông.

Đua-lan

Công bố lần đầu

In theo bản viết tay
Nguyên văn là tiếng Pháp

1* - Duy-phô-rơ

THÔNG BÁO CỦA VIÊN THANH TRA CẢNH SÁT BÁC ĐƠN CỦA MÁC XIN HỦY BỎ LỆNH CỦA CHÍNH PHỦ VỀ VIỆC TRỤC XUẤT ÔNG

Thành phố Pa-ri

Khu vực ngoại ô Xanh-Giéc-manh

Thanh tra cảnh sát

Gửi ông Mác, kiều dân Phổ, rue de Lille.

Khu vực — Pari.

ngoại ô Xanh-Giéc-manh — 16 tháng Tám 1849

Thưa ngài!

Để thực hiện mệnh lệnh của ông quận trưởng cảnh sát [1*], tôi trân trọng báo cho ngài biết rằng ông bộ trưởng nội vụ [2*] không cho là cần thỏa mãn đơn của ngài đề nghị xét lại quyết định mà ông ấy đã đưa ra. Vì vậy tôi buộc ông phải *lập tức* rời Pa-ri và đến cư trú ở tỉnh Moóc-bi-an.

Hân hạnh chào ngài

Thanh tra cảnh sát khu vực ngoại ô

Xanh-Giéc-manh

Đua-lan

Công bố lần đầu — *In theo bản viết tay*

Nguyên văn là tiếng Pháp

1* - Các-li-ê

2* - Duy-phô-rơ

CHÚ THÍCH

CHÚ THÍCH

1 Bài này nói về một trong những tình tiết của cuộc chiến tranh giữa Đức và Đan Mạch để giành Slê-đơ-vích và Hôn-stai-nơ.

Theo quyết định của Đại hội Viên năm 1815, công quốc Slê-đơ-vích và công quốc Hôn-stai-nơ đã được sáp nhập vào nước quân chủ Đan Mạch, tuy phần lớn cư dân Hôn-stai-nơ và miền Nam Slê-đơ-vích là người Đức. Dưới ảnh hưởng của cuộc cách mạng tháng Ba 1848, phong trào dân tộc của cư dân Đức ở các công quốc đã tăng mạnh và bắt đầu có tính chất dân chủ cấp tiến, trở thành một bộ phận hợp thành của cuộc đấu tranh giải phóng nước Đức. Hoạt động vũ trang của cư dân sở tại chống ách thống trị của Đan Mạch được các đội quân tình nguyện từ mọi miền đất nước ủng hộ. Phổ, Han-nô-vơ và những quốc gia khác của Liên bang Đức cũng đưa quân đội vào các công quốc. Song chính phủ Phổ sợ làn sóng đấu tranh của nhân dân và sợ cuộc cách mạng đi vào chiều sâu, đã giữ lập trường chao đảo trong vấn đề Slê-đơ-vích Hôn-stai-nơ. Đa số theo chủ nghĩa tự do trong Quốc hội Phran-phuốc cũng lén lút tìm cách câu kết với giới cầm quyền Đan Mạch làm thiệt hại cho sự thống nhất dân tộc. Tình thế trở nên phức tạp do chỗ nước Anh, Thụy Điển và nước Nga Nga hoàng đã hành động có lợi cho Đan Mạch và đã đòi rút quân đội đồng minh ra khỏi các công quốc.

Nói về sự can thiệp có thể có từ phía chế độ Nga hoàng, Ăng-ghen ám chỉ công hàm của thủ tướng Nê-xen-rô-đe gửi nội các Béc-lin đề ngày 4 tháng Năm 1848, trong đó, kèm theo yêu sách ấy là lời đe doạ cắt đứt quan hệ giữa Nga và Phổ. Tất cả những tình huống đó đã ảnh hưởng không tốt đến diễn biến của các hành động quân sự của quân đội đồng minh Đức và các đội quân tình nguyện chống Đan Mạch.

Thông báo về thất bại của quân đội đồng minh dẫn ra trong bài được đăng ngày 30 tháng Năm 1848 trên báo "Börsen Halle" số 11179, sau đó được đa số báo Đức đăng lại. Về những sự kiện này, xem thêm bài của Ăng-ghen "Hài kịch chiến tranh" (Toàn tập, t.5, 1993, tr. 45-47).- 11

2 Nói mỉa mai về sự bất hoạt động của Quốc hội Phran-phuốc. Ăng-ghen sử dụng cách diễn đạt trong nghị quyết của Quốc hội này ngày 26 tháng Năm 1848. Xem bài của Ăng-ghen "Quốc hội Phran-phuốc" (Toàn tập. t.5. 1993. tr. 23-24).- 12.

3 Một dặm Đức gần bằng 4 ki-lô-mét. - 12.

4 Ở đây. Ăng-ghen ám chỉ cuộc đấu tranh giữa Áo và Phổ để giành bá quyền đối với những quốc gia Đức khác. - 13.

5 Bài này là bài phát biểu thứ nhất của tờ "Neue Rheinische Zeitung" về việc Cam-pơ-hau-den từ chức. Xem thêm bài "Nội các Cam-pơ-hau-den bị đổ" (Toàn tập, t.5, 1993, tr.122-123). - 14.

6 Dây muốn nói đến Quốc hội Phổ được triệu tập ở Béc-lin ngày 22 tháng Năm 1848 để soạn thảo hiến pháp "theo thoả thuận với vương quyền". Đạo luật bầu cử ngày 8 tháng Tư 1848 quy định thể thức bầu cử Quốc hội trên cơ sở quyền phổ thông đầu phiếu. song bị hạn chế bởi chế độ bầu cử gián tiếp (hai cấp). Đa số nghị sĩ là đại biểu của giai cấp tư sản và giới quan lại Phổ. - 14.

7 Xem bài "Vụ bắt Van-đơ-ne Dê-ban-đơ" (Toàn tập. t.5, 1993, tr.107 - 109). - 16.

8 Nghị sĩ Quốc hội Phổ đại biểu khu Béc-nơ-ca-xten A. Rai-sen-spe-gơ. cũng như nhiều nghị sĩ khác đại biểu tỉnh Ranh. đã khước từ ủng hộ đề nghị Quốc hội thừa nhận công lao của những người tham gia cuộc cách mạng 18 tháng Ba. Do đó. cử tri khu này đã gửi cho Rai-sen-spe-gơ một bức thư phản đối kịch liệt lập trường của ông ta. - 16.

9 Tiến trình đàm phán về đình chiến giữa Liên bang Đức và Đan Mạch tháng Bảy 1848 được Ăng-ghen trình bày tỉ mỉ trong các bài "Báo "Faedrelandet" nói về cuộc đình chiến với Đan Mạch" và "Cuộc đình chiến với Đan Mạch" (Toàn tập. t.5. 1993. tr. 307 - 310. 311 - 315). Theo lời Ăng-ghen. đối với nước Đức. hiệp ước đình chiến là "một trong những hiệp ước hết sức nhục nhã trong lịch sử (xem tập này. tr. 20). Về điều kiện đình chiến. xem chú thích 28. - 17. 19. 26.

10 Bài này được đăng ở mục "Cộng hoà Pháp". Ý nói đến dự thảo luật về báo chí đưa ra Quốc hội lập hiến Pháp cuối tháng Bảy 1848. Dự thảo được Quốc hội thông qua ngày 11 tháng Tám 1848 quy định trừng trị nghiêm khắc việc xúc phạm các cơ quan quyền lực trên báo chí. việc đả kích chế độ sở hữu. tôn giáo và những nền tảng của gia đình. Dự thảo được báo chí Đức bình luận rộng rãi.- 21.

11 Mác muốn nói đến bài "Cuộc điều tra của toà án chống tờ "Neue Rheinische Zeitung"" (xem Toàn tập. t.5. 1993. tr. 248 - 252). - 21.

12 Dây muốn nói đến trận đánh ở Cu-xtốt-xơ gần Vê-rô-na giữa quân đội Áo do Ra-đét xki chỉ huy và quân đội Pi-ê-mông do vua Sác-lơ-An-be chỉ huy. Ngày 25 tháng Bảy 1848. quân đội Áo đã làm cho quân Pi-ê-mông thất bại nặng nề.- 22.

13 Trong trận đánh ở *Cuốc-ta-tô-nơ* (gần Man-tu-i) ngày 29 tháng Năm 1848 quân đội Áo đã lấn ép quân đoàn Tô-xca-nơ liên minh với quân đội Pi-ê-mông. Song sự kháng cự của quân đoàn ấy đã cho phép quân Pi-ê-mông tập hợp lực lượng và hôm sau đánh bật quân Áo về vị trí cũ. - 23.

14 Để bảo vệ thành quả của cuộc cách mạng tháng Ba, ban biên tập tờ " Neue Rheinische Zeitung" đã thường xuyên vạch trần các hành động phản cách mạng của nội các Au-ơ-xvan-đơ-Han-đơ-man (" nội các hành động"), nội các này đánh dấu việc nó lên nắm chính quyền (ngày 25 tháng Sáu 1848) bằng việc tăng cường sức ép đối với giới dân chủ, truy bức các nhà hoạt động dân chủ, mở những phiên toà xử các cơ quan báo chí v.v. (đặc biệt, xin xem các bài " Những vụ bắt bớ " - Toàn tập, t.5, 1993, tr.205, 206-209). Bài này là một bằng cứ nữa xác nhận hoạt động của báo đó. - 24.

15 *Xử án kiểu toà án giáo hội* - hình thức xử án hình sự thời kỳ chế độ quân chủ chuyên chế mà nét tiêu biểu là các thẩm phán có quyền lực vô hạn, họ vừa là người hội thẩm vừa là người buộc tội; xét xử bí mật, sử dụng việc tra tấn. - 24.

16 Đây muốn nói đến lễ hội kỷ niệm 600 năm của Đại giáo đường Khuên tiến hành vào tháng Tám 1848. - 24.

17 *Lettres de cachet* - những lệnh bắt giữ mà các vua Pháp đã ký trong thời kỳ chế độ quân chủ chuyên chế. Căn cứ vào những lệnh đó, bất cứ ai cũng có thể bị bỏ tù hoàn toàn không có xét xử và điều tra. - 25.

18 Đây muốn nói đến bài " Lịch sử đình chiến - Phong toả " đăng ở mục " Dan Mạch " trong cùng số báo " Neue Rheinische Zeitung " đăng bài ngắn này, có đề " Cô-pen-ha-ghen, 5 tháng Tám". Bài này đã trình bày lịch sử cuộc đàm phán đình chiến giữa Liên bang Đức và Đan Mạch trên cơ sở các tài liệu của báo Đan Mạch "Faedrelandet". - 26.

19 Trận đánh ở *Gôi-tô* (30 tháng Năm 1848) là sự tiếp tục trận đánh ở Cuốc-ta-tô-nơ (xem chú thích 13). Kết quả trận đánh này là quân Pi-ê-mông đẩy lùi được quân đội Áo về vị trí cũ.

Trong trận đánh ở *Môn-xam-ba-nô* (ngày 24 tháng Bảy 1848) trước trận đánh ở Cu-xtốt-xơ (xem chú thích 12) quân đội Áo dưới sự chỉ huy của Ra-đét-xki đã đánh bật quân Pi-ê-mông sang bên kia sông Min-sô, đã chiếm lĩnh các bến vượt sông khiến quân Áo được tự do chuyển quân ở cả hai bờ sông.

Trong cả hai trường hợp, bộ chỉ huy Pi-ê-mông đều tỏ ra không có khả năng hành động kiên quyết và không biết phát huy những thành quả đã đạt được ở một số khu vực. - 27.

20 Ngày 11 tháng Sáu 1848. quân đội Áo đã chiếm pháo đài Vi-sen-txa bố phòng kiên cố. nơi đóng đội quân đồn trú mạnh, sẵn sàng phòng thủ. Vi-sen-txa đã bị tướng Đu-ran-đô - chỉ huy quân đoàn giữ pháo đài ấy - giao nộp một cách phản bội.

Chủ lực của quân đội Pi-ê-mông đứng đầu là Sác-lơ-An-be đã không làm gì để đánh bật quân của Ra-đét-xki khỏi Vi-sen-txa.- 28.

21 Trước cuộc cách mạng Pi-ê-mông năm 1821. Sác-lơ-An-be khi theo đuổi những mục đích vương triều của mình - đã ve vãn giới tự do chủ nghĩa và khuyến khích những kẻ âm mưu lật đổ hành động. Song, sau khi cách mạng nổ ra, ông ta đã tiết lộ những ý đồ của họ cho bộ trưởng quốc phòng. Trở thành nhiếp chính sau khi vua Vích-to-Ê-ma-nu-en bị phế truất, ngày 21 tháng Ba, ông ta chạy trốn khỏi Tu-ri-nô, trung tâm khởi nghĩa, về Nô-va-ra và ráo riết tham gia đàn áp cuộc khởi nghĩa.-28.

22 Về mưu toan của các nhà đương cục Khuên trục xuất Sáp-pơ xin xem bài "Quyền công dân Đức và cảnh sát Phổ" (Toàn tập, t.5, 1993, tr.462 - 463), cũng như tập này, tr. 33-34.- 29.

23 Đây muốn nói đến chỉ dụ của Phri-đrích Vin-hem IV ngày 18 tháng Ba 1848 về việc xúc tiến triệu tập Quốc hội liên hiệp.- 29.

24 Đoạn 1, điều 1 "Những quyền cơ bản của nhân dân Đức" do Quốc hội Phran-phuốc soạn thảo, được thông qua tại phiên họp ngày 20 tháng Bảy 1848 như sau: "Mọi người Đức đều có quyền theo quốc tịch toàn Đức với hệ quả là công dân từng quốc gia được hưởng ở một quốc gia khác tất cả mọi quyền công dân tự nhiên..". Trong bài đã trích dẫn đoạn 2 điều này, chứ không phải đoạn 1. - 30.

25 Đây muốn nói đến *Liên đoàn công nhân* Khuên do A.Gốt-san-cơ thành lập ngày 13 tháng Tư 1848. Liên đoàn có một loạt chi nhánh, đến đầu tháng Năm gồm gần 5 nghìn người, chủ yếu là công nhân và thợ thủ công. Đa số những nhà hoạt động lãnh đạo Liên đoàn là những thành viên của Liên đoàn những người cộng sản. Lúc đầu, Liên đoàn công nhân thi hành sách lược biệt phái, nhưng sau đó, dưới ảnh hưởng của Mác, Ăng-ghen và những người ủng hộ hai ông, Liên đoàn trở thành một trong những trung tâm cổ động cách mạng và tuyên truyền chủ nghĩa cộng sản khoa học. Tháng Mười 1848, Mác được bầu làm chủ tịch Liên đoàn, tháng Hai 1849, Sáp-pơ được bầu làm chủ tịch.

Sự tấn công của thế lực phản cách mạng và sự tăng cường đàn áp của cảnh sát đã ngăn cản hoạt động tiếp theo của Liên đoàn. Sau khi tờ "Neue Rheinische Zeitung" đình bản và đa số người lãnh đạo Liên đoàn rời khỏi Khuên, Liên đoàn trở thành hội giáo dục công nhân thông thường. - 33, 575, 622, 623.

26 Chú thích này của ban biên tập đặt trong ngoặc đơn được đặt ở cuối bài "Kế hoạch tài chính của phái tả" công bố trên tờ "Neue Rheinische Zeitung". Trong bài đã trình bày tỉ mỉ đề nghị của nhóm nghị sĩ cánh tả trong Quốc hội Phổ về vấn đề chấn chỉnh nền tài chính quốc gia. Thực chất của đề nghị quy lại là phát hành tiền giấy đặc biệt gọi là "phiếu lợi tức Phổ", những phiếu này sẽ mang lại $3^1/3\%$ lãi suất hàng năm và được thanh toán trong vòng hai mươi năm. Các tác giả của kế hoạch đã chứng minh ưu điểm của nó so với việc phát hành quốc trái cưỡng bức, cũng như so với việc vay của các chủ ngân hàng những khoản tiền lớn.

Trong chú thích này lần đầu tiên nêu ra sách lược mà tờ "Neue Rheinische Zeitung" đã ủng hộ trong thời kỳ thế lực phản cách mạng ở Phổ tấn công - sách lược tác động đến chính phủ bằng cách từ chối ủng hộ chính phủ về mặt vật chất ("từ chối nộp thuế").

Về sau, sách lược ấy được Mác và Ăng-ghen trình bày trong một loạt tài liệu và bài viết công bố trên tờ "Neue Rheinische Zeitung": xem "Lời kêu gọi của khu ủy vùng Ranh của những người dân chủ", "Nội các trên ghế bị can", "Tuyên bố", "Đả đảo thuế khoá!!!", "Mệnh lệnh của Ai-sơ-man", "Lời kêu gọi", "Về tuyên bố của nội các Bran-đen-buốc - Man-toi-phen về việc từ chối đóng thuế", "Quốc hội Phran-phuốc" (xem Toàn tập, t.6, 1993, tr. 33,34-35,36,45,46-47,48,49,57-58,62-63).- 36.

27 Phri-đrích-Vin-hem IV đến thăm Khuên ngày 13-15 tháng Tám 1848 nhân dịp lễ hội kỷ niệm sáu trăm năm ngày xây dựng Đại giáo đường của Thánh Pi-e.- 37.

28 Đây muốn nói đến cuộc đình chiến giữa Đan Mạch và Phổ (với tư cách đại biểu của Liên bang Đức) trong tiến trình cuộc chiến tranh để nắm giữ các công quốc Slê-đơ-vích và Hôn-stai-nơ (xem chú thích 1) ký kết ở Man-mi-ô ngày 26 tháng Tám 1848 với thời hạn 7 tháng dưới sức ép của Anh, Nga và Thụy Điển. Đặc biệt, điều kiện đình chiến đã quy định việc rút quân đội Phổ và Đan Mạch khỏi cả hai công quốc và bố trí trên lãnh thổ mỗi công quốc những đơn vị gồm người bản địa, nghĩa là chia tách quân đội Slê-đơ-vích và Hôn-stai-nơ. Chính phủ lâm thời của các công quốc liên hiệp được thành lập ngày 24 tháng Ba 1848 đã bị giải tán và thay bằng một chính phủ mới do các bên thoả thuận thành lập. Tất cả những đạo luật và nghị định ban hành sau ngày 17 tháng Ba đều bị huỷ bỏ, về thực chất, điều này triệt tiêu những cải cách dân chủ cách mạng đã được tiến hành ở các công quốc. Ký kết đình chiến, giới cầm quyền Phổ đã hy sinh lợi ích toàn Đức cho các lý do phản cách mạng vương triều, cũng như cho ý muốn tránh những vụ rắc rối với Nga và Anh. Thế nhưng, ngày 16 tháng Chín, đa số trong Quốc hội Phran-phuốc đã chuẩn y hiệp ước đình chiến.

Xin xem thêm các bài của Ăng-ghen "Cuộc đàm phán về ngừng bắn", "Cuộc đàm phán về ngừng bắn với Đan Mạch bị gián đoạn", "Báo "Faedrelandet" nói về đình chiến" (tập này, tr. 17-18, 19-20, 42-44); "Cuộc đình chiến với Đan Mạch", "Cuộc đình chiến Đan Mạch-Phổ", "Việc phê chuẩn cuộc đình chiến" (Toàn tập, t.5, 1993, tr.486-490, 494-500, 514-516).- 39, 42, 644.

29 Nói đến tính chất hai mặt của chính sách Phổ, Ăng-ghen có ý nói những sự thật lịch sử sau đây :

Năm 1848, trong thời gian bầu người lên ngôi vua Ba Lan, tuyển đế hầu Bran-đen-buốc Phri-đrích Vin-hem ủng hộ việc tiến cử I-an Ca-di-mia; năm 1656 lợi dụng những khó khăn của vua Ba Lan, ông ta ký kết liên minh quân sự với vua Thụy Điển Sác-lơ X Gu-xtáp và ủng hộ tham vọng của ông ta đòi vương miện Ba Lan. Lèo lái giữa Thụy Điển và Ba Lan, lúc thì chuyển sang phía đối thủ này, khi thì chuyển sang phía đối thủ kia trong cuộc chiến tranh Ba Lan - Thụy Điển những năm 1655-1660, Phri-đrích Vin-hem bằng cách đó đã sáp nhập hẳn được miền Đông Phổ vào Bran-đen-buốc vào năm 1657.

Ngày 5 tháng Tư 1795 ở Ba-lơ, Phổ đã ký hoà ước riêng rẽ với Pháp, đánh dấu sự bắt đầu tan rã của khối liên minh chống Pháp thứ nhất.

Tháng Mười một 1805, Nga và Phổ đã ký kết ở Pốt-xđam một hiệp định về việc cùng nhau hành động chống nước Pháp của Na-pô-lê-ông. Chính phủ Phổ hứa tham gia khối liên minh chống Pháp thứ ba (Anh, Áo, Nga và Na-plơ), song, sau khi quân Áo - Nga thất bại ở Au-xtéc-lít nó đã từ bỏ những cam kết của mình.

Mùa xuân năm 1848, trong thời gian diễn ra phong trào giải phóng dân tộc ở Pô-dơ-nan, các nhà đương cục Phổ - hứa hẹn một cách giả dối sẽ tiến hành cuộc "cải tổ dân tộc" ở Pô-dơ-nan và thi hành chế độ tự quản - đã kéo quân vào vùng này và đàn áp cuộc khởi nghĩa.- 40.

30 Ngày 28 tháng Sáu 1848, Quốc hội Phran-phuốc ra quyết định thành lập *chính quyền trung ương* lâm thời gồm nhiếp chính đế chế (đại công tước Áo I-ô-han được bầu vào cương vị này) và nội các đế chế. Chính quyền trung ương (chính phủ đế chế) không có ngân sách và quân đội của chính mình, không có bất kỳ sức mạnh thực tế nào.- 41, 66, 94, 122, 561.

31 Dây muốn nói đến việc vào mùa hè và mùa thu năm 1848, Quốc hội Phran-phuốc thảo luận vấn đề quy chế của Lim-bụốc, một tỉnh của vương quốc Hà Lan lúc đó thuộc Liên bang Đức. Về vấn đề này, nhiều khi các đại biểu của cái gọi là chính quyền trung ương (nội các đế chế) đã đưa ra những lời giải thích cho Quốc hội.- 41.

32 *Dan-nê-viếc-kê* - thành luỹ phong thủ hùng hậu xây dựng vào thế kỷ X ở biên giới phía nam vương quốc Dan Mạch để bảo vệ không cho quân Đức xâm nhập.- 42.

33 *Ủy ban an ninh* được thành lập tại hội nghị nhân dân ở Khuên ngày 13 tháng Chín 1848 theo sáng kiến của ban biên tập báo "Neue Rheinische Zeitung", của Liên đoàn công nhân Khuên (xem chú thích 25) và Hội dân chủ. Ủy ban gồm 30 người. Những biên tập viên của báo - Mác, Ăng-ghen, V. Vôn-phơ, Dron-ke và Buyếc-ghéc-xơ, những người lãnh đạo Liên đoàn công nhân - Sáp-pơ, Môn... đã được bầu vào Ủy ban. Trong hoàn cảnh khủng hoảng nội các ở Phổ, có nguy cơ đảo chính phản cách mạng và những cuộc đấu tranh quy mô lớn do việc ký kết đình chiến với Dan Mạch ở Man-muê (xem chú thích 28) gây ra. Ủy ban an ninh trở thành trung tâm lãnh đạo phong trào của quần chúng nhân dân chống những hành động xâm phạm thành quả của cách mạng từ phía các nhà đương cục Phổ, những kẻ đã phát động cuộc truy bức công khai giới dân chủ và vô sản.- 45, 567, 569, 635.

34 Xem các bài "Hội nghị nhân dân và Ủy ban an ninh" và "Cuộc hội nghị nhân dân ở Voóc-rin-ghen" (Toàn tập, t.5, 1993, tr.626 - 629, 630 - 631).- 45, 635.

35 Hội nghị nhân dân được tổ chức gần Voóc-rin-ghen (ngoại ô Khuên), ngoài cư dân thành phố này còn có các đoàn đại biểu của những thành phố và làng xã lân cận, tổng cộng gần 8 nghìn người dự. Hội nghị do các tổ chức dân chủ của Khuên triệu tập ngày 17 tháng Chín 1848. Hội nghị đã đóng vai trò quan trọng trong việc động viên quần chúng nhân dân đấu tranh chống thế lực phản cách mạng. Hội nghị đã tán thành việc thành lập Ủy ban an ninh ở Khuên (xem chú thích 33), thông qua lời kêu gọi ủng hộ sự phản đối của giới dân chủ chống hiệp định đình chiến Phổ - Dan Mạch, chủ trương xây dựng "nền cộng hoà dân chủ - xã hội đỏ" ở Đức. Về hội nghị này xin xem tỉ mỉ trong bài "Hội nghị nhân dân ở Voóc-rin-ghen" (Toàn tập, t.5, 1993, tr.630 - 631).-46.

36 Về các sự kiện ở Khuên ngày 25 - 26 tháng Chín 1848, xin xem thêm các bài "Tình trạng giới nghiêm ở Khuên", "Cuộc cách mạng ở Khuên" (Toàn tập, t.5, 1993, tr.523, 527 - 530).- 48.

37 Đây muốn nói đến việc thành lập - ngày 21 tháng Chín 1848 - nội các mới của Phổ đứng đầu là tướng Phôn Pphu-en-lơ thay cho nội các Au-ơ-xvan-đơ - Han-đơ-man đã từ chức ngày 11 tháng Chín. Chính phủ Pphu-en-lơ tồn tại đến cuối tháng Mười 1848.

Xem thêm bài "Nội các của thế lực phản cách mạng" (Toàn tập, t. 5, 1993, tr.522).- 48.

38 *Những kẻ hay than vãn* (Heuler) là tên mà những người dân chủ - cộng hoà ở Đức năm 1848 - 1849 dùng để gọi những người theo chủ nghĩa lập hiến tư sản, những người này lại gọi đối thủ của mình là *những kẻ gây loạn* (Wühler).- 48, 100, 485.

39 *Héc-man-đát thần thánh* - liên minh các thành phố Tây Ban Nha do chính quyền hoàng gia thành lập cuối thế kỷ XV; chính quyền này tìm cách sử dụng giai cấp tư sản trong cuộc đấu tranh chống các chúa phong kiến lớn vì lợi ích của chế độ quân chủ chuyên chế. Từ giữa thế kỷ XVI, các lực lượng vũ trang của héc-man-đát thần thánh đã thực hiện các chức năng cảnh sát. Về nghĩa bóng, héc-man-đát thần thánh là danh từ dùng để gọi cảnh sát.- 48.

40 Đây muốn nói đến Lễ hội kỷ niệm lần thứ 18 cuộc cách mạng Bỉ năm 1830 tiến hành vào tháng Chín 1848.- 51.

41 *Đội dân binh* được thành lập ở Khuên, Béc-lin và một loạt thành phố Đức khác sau cuộc cách mạng tháng Ba, gồm những người thuộc các tầng lớp tư sản trong dân cư. Nó không có tổ chức rành rọt, và những người gia nhập nó thường không được huấn luyện quân sự. Song, Ăng-ghen, Đron-ke và Vê-éc-tơ, các biên tập viên của tờ "Neue Rheinische Zeitung" đã gia nhập đội dân binh ở Khuên với ý muốn gây ảnh hưởng cách mạng hóa đến các phần tử dân chủ của tổ chức này.- 52, 59, 562, 567.

42 Đây muốn nói đến bài "Hiến pháp Bỉ" có lẽ do G.Vê-éc-tơ viết và công bố trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 1, ngày 1 tháng Sáu 1848.- 53.

43 Đây muốn nói đến cái gọi là phiên tòa Ri-xcốp - Tu diễn ra từ ngày 9 đến ngày 30 tháng Tám 1848 ở Ăng-ve. Nó do chính phủ Bỉ dựng lên để trị những người dân chủ. Nguyên cớ để tổ chức phiên toà là vụ xung đột của quân đoàn lê dương cộng hoà Bỉ trên đường từ Pháp về nước với một đội binh sĩ cách biên giới Pháp không xa tại làng Ri-xcốp-Tu ngày 29 tháng Ba 1848. Xin xem tỉ mỉ trong bài của Ph.Ăng-ghen "Các án tử hình ở Ăng-ve" (Toàn tập, t. 5, 1993, ,tr.478 - 481).- 54.

44 Bài này trực tiếp gắn gũi với các bài viết của C.Mác "Toà thị chính" và "Một văn kiện tư sản" (Toàn tập, t.6, 1993, tr.54 - 55, 204 - 209).- 55.

45 Đây muốn nói đến sự tham gia của các đơn vị Crô-a-xi và các đơn vị Nam-Xla-vơ khác do I-ê-la-sích chỉ huy trong thành phần quân đội Áo phản cách mạng vào việc đàn áp cuộc khởi nghĩa nhân dân ở Viên (tháng Mười - tháng Mười một). Về những sự kiện này xin xem thêm các bài viết của C.Mác "Những tin tức cuối cùng từ Viên, Béc-lin và Pa-ri" và "Thắng lợi của bọn phản cách mạng ở Viên" (Toàn tập, t.5, 1993, tr.570 - 572, 573 - 576).

Ven-đơ - tên gọi cổ của người Xla-vơ ở Pô-láp.- 55.

46 Đây muốn nói đến việc đàn áp cuộc khởi nghĩa của vô sản Pa-ri tháng Sáu 1848.- 56.

47 Bài này là bài phát biểu đầu tiên của tờ "Neue Rheinische Zeitung" luận chứng có lý có lẽ lời kêu gọi từ chối đóng thuế để đáp lại hành động phản cách mạng của nội các Bran-đen-buốc ở Phổ. Xin xem thêm loạt bài viết của C.Mác "Phản cách mạng ở Bec-lin". "Nội các trên ghế bị can". "Đả đảo thuế khóa!!!" và "Lời kêu gọi" (Toàn tập. t.6. 1993. tr.22 - 30. 34 - 35. 45 - 49) và tập này. tr. 36 và 64-65.- 59.

48 Toà thị chính đặt ở khu trung tâm Béc-lin mà vào giữa thế kỷ XIX còn giữ tên gọi cổ là Khuên (Kölln) hoặc An-tơ-khuên (Alt Kölln).- 59.

49 Văn bản những "tuyên bố" này đã được in lại trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 142. ngày 14 tháng Mười một 1848 trong bài "Các tuyên bố của nhà vua".- 60.

50 *Toà án tối cao hoàng gia* - cơ quan tư pháp cao nhất của vương quốc Phổ. là cấp cuối cùng để xem xét đơn kháng cáo và đơn kiện về việc xét xử của các toà án khu và tỉnh. - 60.

51 Hiến pháp Cộng hoà Thụy Sĩ được thông qua ngày 12 tháng Chín 1848. Nó ghi nhận kết quả thắng lợi của các lực lượng tiến bộ đối với Đồng minh đặc biệt (xem chú thích 59). đã biến Thụy Sĩ từ chỗ là liên minh của một số bang thành nhà nước liên bang thống nhất. Đã thành lập Quốc hội liên bang toàn Thụy Sĩ gồm hai viện - Hội đồng quốc dân và Hội đồng các bang. Cơ quan quyền lực hành pháp cao nhất là Hội đồng liên bang mà chủ tịch của nó thực hiện các chức năng tổng thống của nước Cộng hoà. Đã đề ra việc thành lập cơ quan hải quan và bưu chính thống nhất. thi hành hệ thống tiền tệ thống nhất. Đồng thời một số bang vẫn còn giữ những quyền tự trị rộng rãi.

Theo hiến pháp. tất cả mọi công dân Thụy Sĩ từ 20 tuổi trở lên và được hưởng quyền bầu cử ở bang mình đều phải tham gia bầu cử các cơ quan đại diện toàn liên bang. Ở một loạt bang. trong đó có bang Phrây-buốc (Phri-buốc). chính phủ đặt điều kiện không thể thiếu để tham gia bầu cử là thừa nhận hiến pháp mới. Ở Phrây-buốc. biện pháp này nhằm chống âm mưu của giới giáo quyền đưa đại biểu của mình vào Hội đồng quốc dân. Song Hội đồng quốc dân đứng trên quan điểm hình thức. đã coi việc tiến hành bầu cử như vậy là vi phạm quyền bầu cử phổ thông và đã phúc thẩm cuộc bầu cử ở bang Phrây-buốc. Về điều này xin xem tỉ mỉ trong bài viết của Ăng-ghen "Bầu cử toà án liên bang" (Toàn tập. t.6. 1993. tr.50 - 53). Về sau Quốc hội liên bang đã xem xét lại và đã hủy bỏ việc phục thẩm cuộc bầu cử ở Phrây-buốc (xem tập này. tr. 68-70)- 62. 68. 80. 291.

52 *Bang thủ phủ* (Vorort) là tên gọi một trong các bang của Thụy Sĩ mà tại thủ phủ của nó đã diễn ra các phiên họp của Nghị viện liên bang. về sau là Quốc hội liên bang. cho đến khi tuyên bố Béc-nơ là thủ đô.

Trước khi thông qua hiến pháp năm 1848, ban lãnh đạo Bang thủ phủ, trên một mức độ nhất định, đã thực hiện các chức năng chính phủ của đất nước, còn đại biểu của nó là chủ tịch của Nghị viện liên bang. Từ năm 1815, số Bang thủ phủ được giới hạn trong ba bang Xuy-rích, Béc-nơ và Lu-xéc. Đến lúc viết bài này thì Bang thủ phủ là Béc-nơ.- 62, 66, 68, 81, 103.

53 Đây muốn nói đến những biện pháp mà Bang thủ phủ Béc-nơ đã thi hành chống bang Tét-xin giáp giới với I-ta-li-a, nơi mà những người lưu vong I-ta-li-a ủng hộ phong trào khởi nghĩa chống người Áo tìm được chỗ ẩn náu. Dưới sức ép của Ra-đét-xki, tư lệnh quân đội Áo ở miền Bắc I-ta-li-a, Béc-nơ đã cử đến Tét-xin hai đại biểu của mình là Ê-se và Mun-xin-gơ và một lữ đoàn lính. Các phái viên đòi đuổi khỏi Tét-xin tất cả những người lưu vong I-ta-li-a vào sâu trong nước. Chính phủ của bang này đã từ chối thực hiện yêu cầu đó, chỉ đồng ý trục xuất những người trực tiếp tham gia phong trào khởi nghĩa. Cuộc xung đột đã được trình bày trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" trong vòng mấy tháng.Ăng-ghen đã mô tả tỉ mỉ việc thảo luận cuộc xung đột đó tại Quốc hội liên bang Thụy Sĩ mới trong bài "Hội đồng quốc dân" (xem Toàn tập, t.6, 1993, tr.117-137).- 62, 74, 89, 98.

54 Đây muốn nói đến việc tán thành những việc làm của Quốc hội đã từ chối ủng hộ vật chất cho chính phủ. Ngày 15 tháng Mười một 1848, để đáp lại sự tấn công công khai của thế lực phản động, Quốc hội ở Béc-lin đã nhất trí thông qua lời kêu gọi nhân dân Phổ từ chối đóng thuế trực thu chừng nào chính phủ Bran-đen-buốc phản cách mạng còn nắm chính quyền (xem thêm "Lời kêu gọi" của khu ủy vùng Ranh của những người dân chủ do Mác và những người khác ký tên.- Toàn tập, t.6, 1993, tr.33, và bài của Mác "Nghị quyết của Quốc hội Béc-lin" - tập này, tr.59-61).-64.

55 Xem "Neue Rheinische Zeitung" số 148, 152 và 153 ngày 21,25 và 26 tháng Mười một 1848.- 64.

56 Cơ sở của tin đồn này là cuộc xung đột giữa chính quyền trung ương Đức, tức là chính phủ đế chế (xem chú thích 30) và các nhà đương cục Thụy Sĩ. Vào đầu tháng Mười, chính quyền trung ương đã gửi tới Béc-nơ bức công hàm yêu cầu chặn đứng hành động của những người lưu vong Đức thuộc phái cộng hoà và yêu cầu trục xuất họ khỏi những bang giáp giới với nước Đức. Trong bức công hàm này cũng như trong bức công hàm tiếp sau đó ngày 23 tháng Mười có những lời đe dọa chính phủ Thụy Sĩ, chính phủ đã bác bỏ mọi yêu cầu của chính quyền trung ương Đức. Cuộc xung đột kèm theo những vụ rắc rối ở biên giới đã tiếp diễn cả sau này nữa. Thực chất của cuộc xung đột đó đã được Ăng-ghen vạch ra trong bài "Chính quyền trung ương Đức và nước Thụy Sĩ" (xem Toàn tập, t.6, 1993, tr. 66 - 7[illegible] - 66, 68.

57 *Những Đại hội đồng* ở Thụy Sĩ - những cơ quan lập pháp của các bang thành thị được thành lập theo hiến pháp năm 1803.

Về cuộc bầu cử ở Phrây-buốc, xin xem chú thích 51.- 67. 121. 291.

58 Mấy ngày trước khi công bố bài này, tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 148 ngày 21 tháng Mười một đã đăng và ghi tên bằng ký hiệu "••" thông báo sau đây gửi từ Béc-nơ ngày 16 tháng Mười một: "Tôi vội thông báo để các vị biết kết quả các cuộc bầu cử cơ quan hành pháp, tức Hội đồng liên bang được tiến hành ngày hôm nay tại phiên họp liên tịch của Hội đồng quốc dân và Hội đồng các bang. Hội đồng liên bang được bầu với thành phần:

chủ tịch: thị trưởng Phua - rơ, đại biểu của Xuy - rích;

phó chủ tịch: cố vấn quốc gia Druy - ê, đại biểu của Va-át-tơ;

các uỷ viên: đại tá Ốc-xen-banh, đại biểu của Béc-nơ;

đại tá Phran-xi-ni, đại biểu của Tét-xin;

ông Mun-xin-gơ, đại biểu của Dô-lô-tuốc-nơ;

ông Nép-phơ, đại biểu của Xanh-Ha-len.

ông Stai-gơ, đại biểu của Lu-xéc.

Đảng ôn hoà có đa số trong cả hai hội đồng, cũng đã đưa được những ứng cử viên của mình chống lại các ứng cử viên của đảng cấp tiến: Ai-ten, Stem-phli, Lu-vi-ni v.v.."

Thông báo này, có thể là xuất phát từ Ăng-ghen, đã có một số điểm không chính xác, do chỗ Hội đồng liên bang lúc đó chưa được thành lập xong. Stai-gơ đã được bầu làm chủ tịch Hội đồng quốc dân chứ không phải Ốc-xen-banh, còn ủy viên thứ bảy của Hội đồng liên bang được bầu là Phrây-ê-rô-đơ, đại biểu của A-a-rau. Các chi tiết xin xem trong bài của Ăng-ghen "Chân dung các ủy viên của Hội đồng liên bang" (Toàn tập, t.6, 1993, tr.89 - 95).- 68.

59 *Đồng minh đặc biệt* - đồng minh riêng rẽ của bảy bang Thiên chúa giáo lạc hậu về kinh tế của Thụy Sĩ, ký kết năm 1843 nhằm chống lại những cải cách tư sản tiến bộ ở Thụy Sĩ và bảo vệ các đặc quyền của giáo hội và của giáo phái dòng Tên. Quyết định của Nghị viện Thụy Sĩ tháng Bảy 1847 về việc giải tán Đồng minh đặc biệt là cái cớ để Đồng minh đặc biệt khai mào, vào đầu tháng Mười một, những hoạt động quân sự chống những bang còn lại. Ngày 23 tháng Mười một 1847, quân đội của Đồng minh đặc biệt đã bị quân đội của chính phủ liên bang dập tan.- 70. 85. 120. 126. 290. 486. 588.

60 Theo hiến pháp của Liên bang Thụy Sĩ năm 1848, công dân Thụy Sĩ được quyền bầu cử sau khi cư trú cố định ba tháng.- 71.

61 Xem bài của Ph.Ăng-ghen "Hội đồng quốc dân" (Toàn tập, t.6, 1993, tr.117 - 137).- 72.

62 Về cuộc xung đột của chính phủ đế chế với Thụy Sĩ, xin xem thêm bài của Ph.Ăng-ghen. "Chính quyền trung ương Đức và nước Thụy Sĩ" (Toàn tập, t.6, 1993, tr.66 - 78).- 76.

63 Đây muốn nói đến việc Phran-txơ Ra-vô rời khỏi cương vị ủy viên đế chế ở Thụy Sĩ.- 76.

64 *Đế chế Ba-ra-ta-ri-a* - Ăng-ghen gọi mỉa mai nhà nước Phổ thống nhất tương lai bằng cái tên như vậy, ám chỉ hòn đảo Ba-ra-ta-ri-a hư cấu (từ chữ Tây Ban Nha barato - rẻ tiền) trong tiểu thuyết "Đông-Ki-sốt" của Xéc-van-tét, mà Xăng-sô Pan-xa, người mang vũ khí cho Đông-ki-sốt, được chỉ định đùa là viên toàn quyền của nó.- 77.

65 Đây muốn nói đến việc công bố tập văn kiện và tư liệu có liên quan đến hoạt động của những người lưu vong Đức tại các bang biên giới của Thụy Sĩ trên tờ "Frankfurter Oberpostamts Zeitung" số 301, phụ trương đặc biệt, ngày 9 tháng Mười một 1848.-82.

66 Ăng-ghen nhận xét tỉ mỉ Ê-se trong bài "Hội đồng quốc dân" (Toàn tập, t.6, 1993, tr.123 - 125).- 83.

67 Ngày 24 tháng Mười 1848, ở Phrây-buốc (Phri-buốc) đã xảy ra cuộc bạo động nhằm lật đổ chính phủ dân chủ của bang này. Cuộc bạo động do giới tu hành Thiên chúa giáo, đứng đầu là giáo chủ Ma-ri-ê, tổ chức, đã lập tức bị đè bẹp, còn Ma-ri-ê thì bị bắt. Ngày 30 tháng Mười, ở Phrây-buốc đã diễn ra cuộc hội nghị đại biểu các chính phủ của những bang có chân trong giáo khu (Phrây-buốc, Béc-nơ, Vô, Nơ-sa-ten và Giơ-ne-vơ). Hội nghị đã thông qua nghị quyết trả lại tự do cho giáo chủ, nhưng cấm ông cư trú và hoạt động trên địa phận của các bang ấy.- 84.

68 Giáo hoàng Pi IX, sợ phong trào cách mạng ở La Mã tiếp tục phát triển, đêm 24 rạng ngày 25 tháng Mười một 1848 đã chạy trốn khỏi thành phố và ít lâu sau đã đến ở trong pháo đài Ga-e-tơ ở Na-plơ. Trong địa phận của giáo hoàng đã diễn ra cuộc đấu tranh giữa các phần tử dân chủ - cách mạng đòi tuyên bố thành lập nước cộng hoà và phái tự do tìm cách đưa giáo hoàng trở lại La Mã và nhận được của ông ta sự phê chuẩn một số nhượng bộ hợp hiến. Trong tiến trình cuộc đấu tranh, phái tự do đã bị thất bại, và ngày 9 tháng Hai 1849 ở La Mã đã tuyên bố thành lập nước cộng hoà.-85.

69 Nguyên nhân của cuộc đấu kiếm giữa các ủy viên Hội đồng quốc dân Thụy Sĩ, đại tá Béc-gơ và Lu-vi-ni là lời phát biểu của Béc-gơ tại phiên họp của Hội đồng, trong đó ông ta có những lời công kích có tính chất xúc phạm Lu-vi-ni, người bênh vực những người lưu vong I-ta-li-a ở Tét-xin (xem chú thích 53). Ăng-ghen mô tả tỉ mỉ vụ lôi thôi này trong bài "Hội đồng quốc dân" (Toàn tập,t.6, 1993, tr. 125 - 129).- 92, 93.

70 Đây muốn nói đến hiệp ước liên bang (do nghị viện Liên bang Thụy Sĩ soạn thảo năm 1814 và được đại hội Viên tán thành năm 1815) thừa nhận nền trung lập vĩnh viễn của

Thụy Sĩ. Bản hiệp ước đã xác định chế độ nhà nước của Liên bang Thụy Sĩ là liên bang của 23 bang. Với việc ban hành hiến pháp năm 1848 (xem chú thích 51), hiệu lực của hiệp ước này đã chấm dứt.- 98.

71 "*Intelligenzblätter*" là tên gọi của những tờ báo về cơ bản đăng những bản thông báo đủ loại, trước hết là những thông báo chính thức: văn bản các đạo luật và mệnh lệnh, thông báo về những cuộc bán đấu giá của toà án v.v.,cũng như những bản thông báo của tư nhân. Những tờ báo có tính chất tham khảo này thường mang tính chất địa phương.- 100.

72 Đây muốn nói đến việc các đội quân người lưu vong Đức thuộc phái cộng hoà - do G.Xtơ-ru-vơ chỉ huy - ngày 21 tháng Chín 1848 xâm nhập Ba-đen từ phía lãnh thổ Thụy Sĩ sau khi nhận được tin Quốc hội Phran-phuốc phê chuẩn hiệp định đình chiến ở Man-mi-ô (xem chú thích 28) và tin về cuộc khởi nghĩa nhân dân ở Phran-phuốc để đáp lại điều đó. Được những người cộng hoà Ba-đen ủng hộ, Xtơ-ru-vơ tuyên bố tại thành phố biên giới Lê-rắc thành lập nước cộng hoà Đức. Song ít lâu sau, các đội quân khởi nghĩa đã bị quân đội đánh tan, còn Xtơ-ru-vơ, Blin-đơ và những người khác lãnh đạo cuộc khởi nghĩa thì bị bỏ tù.- 103, 110.

73 Đây muốn nói đến lời phúc đáp kiên quyết của chính phủ liên bang Thụy Sĩ trả lời bức công hàm thứ hai của chính phủ đế chế (xem chú thích 30) nhận được ở Béc-nơ ngày 23 tháng Mười 1848 đòi điều tra hết sức nghiêm túc những tình huống khiến những người cộng hoà Đức có thể sử dụng lãnh thổ Thụy Sĩ khi đội quân của Xtơ-ru-vơ xâm nhập Ba-đen (xem chú thích 72).- 104.

74 *Hội đồng chính phủ* - chính phủ của bang.- 106.

75 *Các bang cũ* - những bang miền núi của Thụy Sĩ- U-ri, Un-van-đen và Svít-sơ mà trong các thế kỷ XIII-XIV từng là hạt nhân của liên bang Thụy Sĩ. Trong thời gian cuộc nội chiến năm 1847 (xem chú thích 59) nằm trong thành phần Đồng minh đặc biệt, những bang này đã đấu tranh chống các lực lượng tiến bộ.- 106.

76 *Những đặc ước* là tên gọi những hiệp ước của các bang Thụy Sĩ với các nước Châu Âu về việc cung cấp lính đánh thuê với một khoản trả nhất định. Trong thực tế, việc ký kết những hiệp ước như vậy bắt đầu vào thế kỷ XV và tiếp tục đến giữa thế kỷ XIX. Ở nhiều nước Tây Âu, những [illegible] thuê Thụy Sĩ được tuyển [illegible] như vậy đã được sử dụng làm công cụ cho các lực lượng quân chủ phản cách mạng.

Ở đây muốn nói đến những hiệp ước cung cấp lính đánh thuê do Béc-nơ và một số bang khác ký kết vào năm 1848 với chính phủ phản cách mạng của vua Na-plơ Phéc-đi-năng II. Việc sử dụng quân đội Thụy Sĩ chống phong trào cách mạng ở I-ta-li-a

đã gây ra nội bất bình gay gắt trong nước, rốt cuộc dẫn đến việc bãi bỏ những đặc ước.- 106, 116, 128, 129, 292.

77 Trong khi dàn áp cuộc khởi nghĩa nhân dân ở Na-plơ ngày 15 tháng Năm 1848, binh lính và các phần tử mất gốc giai cấp đã cướp bóc nhà của cư dân thành thị và những người nước ngoài sống ở thành phố ấy, trong đó có những công dân Thụy Sĩ.- 107.

78 *"Công xã công dân"* (Bürgergemeinde) đã này sinh vào cuối thời trung cổ. Nó đã đem lại cho các thành viên của mình những đặc quyền kinh tế và chính trị nhất định (trong đó có việc miễn đóng góp một loạt đảm phụ và khoản trả, quyền hưởng dụng tài sản công xã, quyền ưu tiên khi giữ những chức vụ béo bở của nhà nước). Người ta trở thành thành viên của "công xã công dân" hoặc là từ lúc sinh ra, hoặc là theo nguyên tắc cư trú trên một lãnh thổ nhất định trong một thời hạn nhất định với điều kiện có bất động sản, hoặc bằng cách trả tiền nhập công xã.

Dần dần, việc gia nhập "công xã công dân" ngày càng khó khăn, điều này đã dẫn tới chỗ phân chia dân cư Thụy Sĩ thành công dân (Bürger) và cư dân (Einwohner). Cư dân không có quyền kể trên. Trong nội bộ "công xã công dân" nổi lên một hàng hội còn khép kín hơn gồm những đại biểu của những gia đình lâu đời nhất, thực tế hàng hội này đã thiết lập độc quyền đối với việc giữ hầu hết các chức vụ quan trọng nhất của nhà nước. Việc xoá bỏ các đặc quyền của "Công xã công dân" đã bắt đầu trong thời kỳ nền cộng hoà Hen-vê-ti trong những năm 1798-1799, khi tất cả mọi cư dân Thụy Sĩ đã được ngang bằng về quyền lợi, còn quyền lực chính trị thì đã được chuyển cho "công xã cư dân" (Einwohnergemeinde) được công bố là người đại biểu cho chủ quyền nhân danh toàn dân tộc. Hiến pháp liên bang năm 1848 (xem chú thích 51) đã hoàn tất quá trình này, nó càng mở rộng quyền của "công xã cư dân" "Công xã công dân" chỉ duy trì trong tay mình quyền quản lý tài sản của chính mình và các chức năng từ thiện.- 107, 112.

79 Những lời này lấy từ lời kêu gọi của Dri-gan-xki gửi dân cư Duýt-xen-đoóc-phơ mà tờ "Neue Rheinische Zeitung" đã công bố tiếp theo bài của C.Mác "Dri-gan-xki - nhà lập pháp, người công dân và người cộng sản" (xem Toàn tập t.6, 1993, tr.80 - 86). Trong tài liệu này có nói :

"Là người cộng sản hết sức trung thành với Chúa và với nhà vua, nay tôi xin tuyên bố rằng, để giúp đỡ những người anh em nghèo của tôi ở công xã Duýt-xen-đoóc-phơ, tôi, chừng nào còn sống ở đây, sẽ hằng năm thông qua kho bạc ở đây trả một khoản tiền một nghìn ta-le bằng cách nộp hàng tháng cho quỹ giúp đỡ người nghèo ở thành phố sở tại... Hỡi đồng bào! Đồng bào hãy theo gương này và hãy là người cộng sản

với nghĩa cao thượng của từ này - thế là ở đây cũng như ở khắp mọi nơi, chẳng bao lâu nữa sẽ thiết lập sự bình yên, hoà bình và tin cậy.

Duýt-xen-đoóc-phơ, ngày 23 tháng Mười một. Công dân Phôn Dri-gan-xki".

Nhân những bài viết của Mác, Dri-gan-xki đã kiện tờ "Neue Rheinische Zeitung", buộc tội nó là vu khống. Ngày 22 tháng Chạp 1848, báo này đã công bố một bài về điều này dưới nhan đề "Vụ án của Dri-gan-xki chống tờ "Neue Rheinische Zeitung"" (Xem Toàn tập, t.6, 1993, tr.779).- 109.

80 Đây muốn nói đến cuốn sách: W.Löwenfels, F.Neff und G. Thielmann. Der zweite republikanische Aufstand in Baden Basel, 1848.- 110.

81 *Liên minh quân sự "Hãy tự giúp mình"* do nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào dân chủ và phong trào công nhân I-ô-han Phi-líp Bếch-cơ thành lập vào mùa thu năm 1848. Ủy ban trung ương của liên minh này đóng ở Bi-lơ (bang Béc-nơ), tham gia liên minh có những hội đã ra đời ở nhiều thành phố của Thụy Sĩ, chủ yếu gồm những người thợ thủ công. Liên minh quân sự đi theo khuynh hướng dân chủ, đặt cho mình nhiệm vụ thống nhất tất cả mọi đội ngũ tự nguyện của người Đức ở Thụy Sĩ nhằm đấu tranh cho nền cộng hoà ở Đức. Tổ chức của liên minh này hình thành dưới ảnh hưởng của những hội bí mật ở Pháp và I-ta-li-a, mang tính chất âm mưu - bí mật. Dưới sức ép của các giới phản cách mạng Đức, trong đó có chính phủ đế chế, các nhà đương cục Thụy Sĩ đã truy tố Bếch-cơ và những người khác đã tổ chức liên minh quân sự này. Kết quả là Bếch-cơ bị kết án trục xuất khỏi bang Béc-nơ với thời hạn một năm.- 110,122.

82 *Hai cuộc hành quân ở Lu-xéc* - do Đại hội đồng (xem chú thích 57) phản động bang Lu-xéc tổ chức sau khi thông qua vào tháng Mười 1844-bất chấp sự chống đối của các phần tử thuộc phái tự do - một quyết định trao cho đoàn tu sĩ dòng Tên những quyền vô hạn trong lĩnh vực tôn giáo và giáo dục quốc dân. Để đáp lại, giới tự do chủ nghĩa của bang này đã mưu toan dùng phương pháp vũ trang lật đổ chính phủ, tổ chức vào ngày 8 tháng Chạp cuộc hành quân của các đội quân tình nguyện tới Lu-xéc. Những đội quân này đã lập tức bị quân đội chính phủ đập tan. Cuộc hành quân thứ hai với những mục đích tương tự như vậy đã được tổ chức từ lãnh thổ các bang lân cận vào ngày 31 tháng Ba 1845 và cũng bị thất bại hoàn toàn.

Nói đến *hai cuộc hành quân Ba - đen*, Ăng-ghen có ý nói đến cuộc khởi nghĩa của phái cộng hoà ở Ba-đen vào tháng Tư 1848 bắt đầu bằng việc các đội quân cộng hoà xâm nhập từ phía biên giới Thụy Sĩ và chẳng bao lâu đã bị đè bẹp do chuẩn bị kém và tổ chức kém quân khởi nghĩa, cũng như cuộc khởi nghĩa vào tháng Chín 1848 (xem chú thích 72).

Nhắc đến *cuộc hành quân đến Van In-ten-vi*, Ăng-ghen có ý nói đến những sự kiện sau đây: vào tháng Mười 1848 ở Bắc Lôm-bắc-đi (Ven-tơ-lin và một số địa phương khác) đã nổ ra cuộc khởi nghĩa chống quân đội Áo chiếm đóng dưới sự chỉ huy của Ra-đét-xki. Gi. Mát-di-ni sang sống lưu vong ở Thụy Sĩ khi quân Áo chiếm Mi-la-nô vào tháng Chín năm đó, đã ra lời kêu gọi nghĩa quân và đã tìm cách tổ chức một cuộc viễn chinh cứu viện gồm những kiều dân I-ta-li-a định cư ở bang Tét-xin của Thụy Sĩ ở sát biên giới.

Sau khi vượt qua biên giới ở vùng Van In-ten-vi, những người tham gia đội viễn chinh đã liên kết với nghĩa quân, nhưng chẳng bao lâu sau cuộc khởi nghĩa đã bị đè bẹp và những kiều dân còn sống sót đã quay trở về Thụy Sĩ. Tình hình đó đã tạo cho Ra-đét-xki cái cớ để yêu cầu chính phủ Thụy Sĩ trục xuất tất cả mọi kiều dân I-ta-li-a lưu vong, việc này đã bị các nhà đương cục bang Tét-xin chống lại (xem chú thích 53).-111.

83 "*Đạo luật Béc-nơ về lính tình nguyện*" - lệnh cấm những người lưu vong Đức thành lập bất cứ tổ chức quân sự nào, - do hội đồng chính phủ Béc-nơ ban hành ngày 30 tháng Ba 1848.- 111.

84 Quân đội biên phòng Crô-a-xi (xem chú thích 139) đã tích cực tham gia cuộc đấu tranh của chế độ quân chủ Áo chống cuộc cách mạng ở Áo, Hung-ga-ri và I-ta-li-a.- 115.

85 *Xvan-xi-gơ* - đồng tiền đúc bằng bạc trị giá 20 crây-xe. Ở đây Ăng-ghen ám chỉ việc trong thời gian cuộc cách mạng năm 1848 - 1849, chính phủ Áo tăng phát hành tiền giấy làm cho thị giá của chúng giảm xuống rõ rệt.- 116, 277, 287.

86 Cổ lẽ đây muốn nói đến những công dân Thụy Sĩ ở vương quốc Na-plơ đã bị tổn thất về vật chất trong thời gian diễn ra cuộc đàn áp cuộc khởi nghĩa nhân dân ở Na-plơ ngày 15 tháng Năm 1848 (xem chú thích 77), cũng như việc oanh kích đã man bốn ngày và cướp bóc Mét-xi-na vào đầu tháng Chín 1848 của quân đội nhà vua do Phéc-đi-năng II phái tới bình định phong trào cách mạng ở Xi-xin.- 116.

87 Ngày 19 tháng Mười một 1842, nhà thơ - nhà dân chủ Ghê-oóc Héc-vếch, đã được vua Phổ Phri-đrích-Vin-hem IV tiếp. Không hài lòng với kết quả cuộc tiếp kiến, ông đã viết cho nhà vua một bức thư, buộc tội nhà vua là vi phạm lời hứa thi hành tự do báo chí. Văn bản bức thư được công bố ngày 24 tháng Chạp 1842 trên tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung", sau đó cả trên những báo Đức và báo nước ngoài khác. Để vô hiệu hoá tác động của bức thư đó đến công luận, Phri-đrích Vin-hem IV đã ra lệnh đăng ở các cơ quan ngôn luận nửa chính thức những bài làm mất uy tín Héc-vếch.

Sau khi công bố bài này, ban biên tập tờ "Neue Rheinische Zeitung" nhận được lời tuyên bố của Lô-bau-ơ trong đó ông này bác bỏ lời phỏng đoán rằng ông có liên

quan với sự xuất hiện tiểu phẩm chống Héc-véch, viện có rằng trước khi chuyển đến Béc-lin, ông đã phục vụ trong bộ tổng tham mưu Vuyếc-tem-béc và không dính dáng gì đến việc trục xuất Héc-véch. Lời tuyên bố này được công bố trong phụ trương tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 199 ngày 19 tháng Giêng 1849.- 121.

88 Có lẽ đây muốn nói đến đội viễn chinh của những kiều dân I-ta-li-a lưu vong từ Thụy Sĩ đến Bắc Lôm-bắc-đi trong thời gian ở đó xảy ra cuộc khởi nghĩa vào tháng Mười 1848 (xem chú thích 82).- 122.

89 Đây muốn nói đến cuộc cách mạng tư sản diễn ra ngày 29 tháng Hai 1848 ở công quốc Nơ-sa-ten (Noi-en-buốc) nằm ở biên giới Thụy Sĩ và Pháp và sau Đại hội Viên đã gia nhập Liên bang Thụy Sĩ, đồng thời vẫn duy trì sự phụ thuộc có tính chất chư hầu vào vua Phổ. Mãi sau khi cuộc cách mạng tuyên bố thành lập nước cộng hoà, sự phụ thuộc đó mới được xoá bỏ.- 126.

90 *Bédouins* - tên mỉa mai ở địa phương để gọi những những ứng cử viên thuộc phái bảo hoàng trong cuộc bầu cử Hội đồng quốc dân Thụy Sĩ.- 126.

91 Phéc-đi-năng II của Na-plơ được mệnh danh là "Vua trái phá" sau vụ oanh kích dã man thành phố Mét-xi-na (Xi-xin) của quân đội tiểu phạt từ ngày 3 đến ngày 6 tháng Chín 1848 theo lệnh của ông ta.- 128.

92 Bài này là phần tiếp theo của những bài phát biểu của ban biên tập tờ "Neue Rheinische Zeitung" chống những vụ hành hung của binh lính trong quân đội để chế ở Khuên vào tháng Giêng 1849. Thí dụ, trong bài ngày 23 tháng Giêng 1849 "Quân đội của tôi ở Khuên" (xem tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 203, ngày 24 tháng Giêng 1849) đã thông báo về "những hành động anh hùng" của binh lính trung đoàn 34 đã giải trí bằng việc phá huỷ nhà cửa của dân lành. Cũng trong bài ấy có lời chất vấn viên tư lệnh thứ hai của Khuên, đại tá Ăng-ghen: có đúng là đáp lại đề nghị của nhà chủ đòi bồi thường thiệt hại đã gây ra cho họ, ông ta trả lời: "... tại một trong những ngôi nhà ấy, một người lính đã bị đánh cắp mười một la-te, và cân nhắc tình huống đó, anh ta cho rằng việc phá huỷ một số ngôi nhà mang lại *sự thoả mãn hoàn toàn chưa đầy đủ* cho binh lính...".- 131.

93 Với bài viết này, Ăng-ghen bắt đầu soi sáng một cách có hệ thống tiến trình cuộc chiến tranh cách mạng Hung-ga-ri chống chế độ quân chủ Áo, bằng cách sử dụng những bản tin quân sự của bộ chỉ huy Áo - các bản tin quân đội được công bố trên báo chính thức "Wiener Zeitung" - làm một trong những nguồn tư liệu cơ bản.

Trích dẫn những tư liệu đó, cũng như những báo Đức và Áo, Ăng-ghen bày tỏ thái độ của mình đối với nội dung của chúng không chỉ dưới hình thức một lời bình luận

trực tiếp. mà còn qua việc làm nổi bật một số chỗ bằng cách in nghiêng hoặc in đậm nét. bằng dấu hỏi hoặc dấu than v.v..- 132.

94 Trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 211 ngày 2 tháng Hai 1849 ở mục "Viên. ngày 28 tháng Giêng" đã đăng toàn văn bản tin quân đội số 18 có chữ ký của viên tư lệnh quân sự thành phố Viên là Ven-đen.- 134.

95 Đây muốn nói đến quân đoàn lê dương Xlô-va-ki-a do L. Stu-rơ và I. Hu-rơ-ban thành lập với sự cho phép của các nhà đương cục Áo để chống cách mạng Hung-ga-ri. Vào tháng Chín 1848. quân đoàn này có 450 người. đã tiến vào lãnh thổ Xlô-va-ki-a nhằm gây ra cuộc khởi nghĩa chống người Hung-ga-ri. Không được đông đảo quần chúng Xlô-va-ki-a ủng hộ. vào cuối tháng. quân đoàn này đã bị quân đội Hung-ga-ri đánh tan. Vào cuối tháng Mười một 1848. Hu-rơ-ban. với một đội quân tình nguyện ít người lại tham gia các hoạt động quân sự chống quân Hung-ga-ri cùng với đội quân Áo. Song. đại bộ phận người Xlô-va-ki-a đứng về phía cách mạng Hung-ga-ri. Tháng Chạp 1848. sau khi quân đoàn của viên tướng Áo Slích-cơ xâm nhập Đông Xlô-va-ki-a. quân đội cách mạng của Hung-ga-ri đã được bổ sung đáng kể bằng quân tình nguyện Xlô-va-ki-a.Những người thợ mỏ Xlô-va-ki-a đã tỏ ra đặc biệt xuất sắc trong cuộc chiến đấu chống quân đội đế chế.- 135. 249. 284. 330. 482. 550. 558.

96 Đây muốn nói đến cuộc nội chiến ở Tây Ban Nha trong những năm 1833 - 1840 do tập đoàn phản động giáo quyền - chuyên chế ủng hộ Đôn Các-lốt. người rắp ranh lên ngôi vua. gây ra. Các đội quân của Các-lốt đứng đầu là Ca-brê-ra-i - Gri-nhi-ô đã tác chiến bằng các phương pháp du kích. Sau khi phong trào Các-lốt thất bại năm 1840. Ca-brê-ra định cố gắng một lần nữa đẩy mạnh phong trào. năm 1848 đã dấy lên một cuộc bạo động ở Ca-ta-lô-ni. nhưng đã bị thất bại.- 138.

97 Từ năm 1832 đến năm 1914. quần đỏ là một bộ phận quân phục của bộ binh và của một số đơn vị khác của quân đội Pháp.- 139.

98 *Người Xéc-bi Thổ Nhĩ Kỳ* được hiểu ngầm là đội quân tình nguyện từ công quốc tự trị Xéc-bi - lúc đó ở dưới quyền tối cao của Thổ Nhĩ Kỳ - từng tham các hoạt động quân sự chống quân đội Hung-ga-ri từ cuối tháng Bảy 1848.

Ngày 15 tháng Bảy 1848. quân đội Xéc-bi dưới sự chỉ huy của Đ. Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích đã đánh bại quân Hung-ga-ri ở Péc-lê-đơ và đã đẩy họ đến Be-skê-réch.

Nói đến "*dân tộc Ba-nát Xéc-bi*" có lẽ Ăng-ghen muốn nói đến quyết định của kỳ họp tháng Năm của hội đồng nhân dân 1848 ở Các-lô-vít-xơ tỏ ý muốn lãnh thổ của Xrem với biên giới quân sự (xem chú thích 139). Ba-ra-ni. Bát-sca. Ba-nát v.v. với thành phần dân tộc rất đa dạng được đưa vào Vô-ê-vô-đi-na Xéc-bi là xứ mà sau này sẽ gia nhập vương quốc Hung-ga-ri.-140. 312.

99 Mùa hè năm 1848, trong phong trào dân tộc Séc-bi đã chín muồi cuộc xung đột giữa cánh tự do tư sản đứng đầu là Đ. Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích và các lực lượng phong kiến phản động do đại giáo chủ Rai-a-trích lãnh đạo. Vào cuối năm 1848, sau khi X. Su-pli-cát được bầu làm tỉnh trưởng chết, Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích cố tìm cách giành lấy chính quyền và tuyên bố đòi giữ cương vị tỉnh trưởng bị khuyết, đã dẫn đến một cuộc xung đột mới với Rai-a-trích.

Do không được ủng hộ ở trong nước, cũng như từ phía chính phủ của công quốc Séc-bi nên Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích đã bị thất bại; về sau ông này chạy sang phe phản động. Xem thêm chú thích 120.- 140, 167, 249.

100 Vào cuối năm 1848, quân đoàn dưới sự chỉ huy của M. Péc-txen đã rời tới Tít-xa. Tháng Hai năm 1849, những lực lượng chủ yếu của Hung-ga-ri ở Thượng Tít-xa do viên tướng Ba Lan G. Đem-bin-xki lãnh đạo.- 141.

101 *Đen* và *vàng* - hai màu của quốc kỳ đế chế Áo.- 141, 151, 250, 384, 387, 465, 469, 474, 506, 511, 538, 541, 564.

102 Ám chỉ mỉa mai tờ "Kölnische Zeitung" mà chủ bút là Giô-dép Duy-mông.- 143.

103 *Phó thống soái* - hàm thứ hai theo cấp bậc trong quân đội Áo, đứng sau thống tướng. Tương ứng với hàng tướng cấp cao nhất. Trong một số quân đội, một thời gian hàm vị này đã giữ nghĩa ban đầu là tư lệnh pháo binh.- 143, 324, 360, 373, 410, 441, 509, 523.

104 Tên gọi *quân đội hoàng đế - quốc vương* liên quan với việc hoàng đế Áo cũng mang tước hiệu quốc vương Hung-ga-ri, Bô-hêm, Xla-vô-ni-a, Ga-li-xi, Lô-đô-mê-ri-a, I-li-ri-a.-144.

105 Trong quân đội Áo từ năm 1868 về trước, tên gọi trung đoàn và những đơn vị quân đội độc lập khác được hình thành từ tên của người đỡ đầu hoặc nguyên văn là "người chủ" (Inhaber) của đơn vị đó. Tục lệ này bắt nguồn từ thời các quân đội đánh thuê, khi các đại tá phải nuôi trung đoàn bằng tiền của mình, nhờ thế mà được quyền chỉ định các sĩ quan vào trung đoàn và phong tên của mình cho trung đoàn. Cùng với quá trình việc nuôi dưỡng quân đội ngày càng chuyển vào tay nhà nước, sự đỡ đầu trong quân đội đã trở thành một chức năng danh dự thuần tuý trên danh nghĩa, và trên thực tế không còn đem lại quyền nào nữa. Bên cạnh người đỡ đầu của trung đoàn hoặc tiểu đoàn xuất hiện viên chỉ huy. Trong trường hợp người đỡ đầu của đơn vị quân đội này hay đơn vị quân đội khác là một nhân vật đang trị vì, thường xuất thân từ nước ngoài, thì có thể bổ nhiệm người đỡ đầu thứ hai mà tên của người đó cũng hiện diện trong tên gọi của đơn vị ấy.

Trong trường hợp này ý nói đến trung đoàn bộ binh Ga-li-xi số 58 mà người đỡ đầu của nó là đại công tước Xtê-phan.- 145, 164, 209, 245, 259, 268, 271, 282, 328, 330, 336, 416, 445, 482, 532, 542.

106 *Khinh kỵ binh* (chevaux-légers)_tên gọi các trung đoàn kỵ binh nhẹ trang bị kiếm, súng ngắn và súng các-bin.- 145, 186.

107 Nhân cuộc khởi nghĩa nổ ra vào tháng Mười 1848 ở Viên, hoàng đế Phéc-đi-năng và triều đình của ông ta ngày 7 tháng Mười đã chạy về Ôn-muýt-xơ. Thành phố mà một số lớn đại biểu của giai cấp quý tộc Đức và Xla-vơ, quan lại Áo và giới tu hành Thiên chúa giáo tập trung đến, đã trở thành sào huyệt của thế lực phản cách mạng, "Cô-blen-txơ của Áo", theo cách gọi của Ăng-ghen (xem Toàn tập, t.5, 1993, tr.570 - 571).- 147, 312, 359, 388, 586.

108 Khác với Đ. Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích, chủ trương cải tổ đế quốc Áo trên cơ sở thay đổi chút ít chế độ xã hội và chính trị của nó (tổ chức tự trị của các vùng dân tộc, xoá bỏ các trật tự phong kiến), tổng đốc Crô-a-xi I. I-ê-la-sích luôn luôn duy trì sự trung thành vô điều kiện với chế độ quân chủ Háp-xbuốc. Cuộc xung đột giữa ông ta với triều đình hoàng đế (tháng Sáu - tháng Tám 1848) mang tính chất tạm thời và không có tính nguyên tắc và đã được cả hai bên lợi dụng vào mục đích sách lược.- 148.

109 *Lính Trai-ca* - lính bộ binh biên phòng Áo - Hung đã mãn hạn phục vụ trên các con tàu Trai-ca - những chiếc tàu nhỏ (dùng chèo và buồm). Họ phục vụ ở miền Biên giới quân sự mà từ năm 1764 họ là một đơn vị hành chính đặc biệt - tiểu đoàn Trai-ca, mà địa phận của họ ở Xla-vô-ni-a chủ yếu do người Xéc-bi cư trú (xem thêm chú thích 139).

Nhiệm vụ cơ bản của lính Trai-ca là bắc cầu và vận chuyển quân đội dọc sông Đa-nuýp, Tít-xa, Xa-va.- 148, 378, 500, 501, 503, 524.

110 Cuộc chiến tranh giữa người Xéc-bi và người Hung-ga-ri nổ ra vào tháng Năm 1848 chủ yếu do chính phủ Hung-ga-ri không chịu thừa nhận các quyền dân tộc của nhân dân Xéc-bi đòi tự trị có giới hạn.- 148.

111 *Thành luỹ La Mã* (Linies Romanus) - hệ thống các công sự xây dọc biên giới Đế chế La Mã, chủ yếu dưới thời hoàng đế A-đri-an (117 - 138). Một bộ phận của nó đi qua địa phận miền tây Hung-ga-ri và các vùng biên khu Nam Xla-vơ của đế quốc Áo. Ở nhiều nơi, tàn tích của thành lũy La Mã còn được giữ lại đến ngày nay, từ hạ lưu sông Tít-xa đến bờ trái sông Đa-nuýp.

Mùa hè năm 1848, trong những trận chiến đấu dữ dội ở Xen-tô-ma-sơ và thành lũy La Mã, quân đội Xéc-bi dưới sự chỉ huy của Đ. Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích đã gây một số trận thất bại cho các đơn vị quân đội Hung-ga-ri.- 148, 164, 475, 557.

112 Tháng Mười một 1848, Đ. Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích đã được cử đến Ôn-muýt-xơ, rồi đến Viên để đàm phán. Kết quả của những hoạt động đó là việc hợp thức hoá sự cấu kết của thế lực phản động Xéc-bi và Áo. Ngày 15 tháng Chạp Phran-txơ I-ô-xíp ra sắc lệnh ban tặng một cách mị dân quyền tự trị cho Vô-ê-vô-đi-na.

Song, hiến pháp vua ban ngày 4 tháng Ba 1849 (xem chú thích 212) không nhắc đến lời nào về đa số những quyền tự trị đã hứa trong sắc lệnh tháng Chạp.- 148.

113 Từ ngày 11 tháng Chín 1848, I. I-ê-la-sích tham gia hết sức ráo riết vào việc đàn áp cuộc cách mạng ở những miền khác nhau của đế quốc Áo.- 148.

114 Chiếm đa số trong hạ viện của Quốc hội Hung-ga-ri là đại biểu của giới quý tộc trung lưu tự do chủ nghĩa; trong thượng viện có những trùm sỏ - tầng lớp tu hành cấp cao và những địa chủ cực lớn.- 149.

115 "*Moniteur*" ("Người truyền tin") - tên gọi của những cơ quan ngôn luận chính thức của chính phủ ở một loạt nước châu Âu (Pháp, Bỉ v.v..).- 149, 240.

116 *Trong trận đánh ở Grô-hốp* (Grô-hu-vơ) ngày 25 tháng Hai 1831 trong thời gian cuộc khởi nghĩa giải phóng dân tộc Ba Lan năm 1830 - 1831, nghĩa quân Ba Lan đã ngăn chặn được cuộc tấn công của quân đội Nga hoàng dưới sự chỉ huy của I. I. Đi-bích.-149.

117 Xê-cle-rơ (hoặc Xê-cây) - nhóm tộc người Hung-ga-ri mà tổ tiên của họ vào thế kỷ XIII đã được các vua Hung-ga-ri cho cư trú ở các vùng núi Tơ-ran-xin-va-ni-a để bảo vệ biên giới. Về cơ bản họ là những nông dân tự do. Địa phận họ cư trú thường được gọi là "đất của người Xê-cle-rơ" (Seklerland). Đại đa số người Xê-cle-rơ đã hoạt động đứng về phía cách mạng Hung-ga-ri.- 151, 179, 186, 195, 213, 223, 228, 233, 247, 256, 263, 283, 306, 322, 399, 497, 500, 513.

118 *Các biểu ngữ của Ma-đa-ra-xơ-* có lẽ ở đây muốn nói đến những lời kêu gọi của các đại biểu cánh cực tả trong Quốc hội Hung-ga-ri - anh em L. và I. Ma-đa-ra-xơ chủ trương đấu tranh kiên quyết không chỉ với người Áo, mà cả với các phần tử thoả hiệp trong chính Quốc hội. Trong những lời kêu gọi của họ - xuất hiện sau việc trao nộp Bu-đa và Pét cho quân Áo ngày 5 tháng Giêng 1849 - chứa đựng những lời kêu gọi đẩy mạnh phong trào khởi nghĩa trong nước và ủng hộ quân đội cách mạng Hung-ga-ri. Trong thời kỳ đầu chính phủ Hung-ga-ri đóng ở Đê-brét-xen, Cô-sút, trên một loạt vấn đề, đã hành động cùng với nhóm anh em Ma-đa-ra-xơ.- 151.

119 Pháo đài *Cô-moóc-nơ* (Cô-ma-rôm) ở tây bắc Hung-ga-ri vẫn nằm trong tay quân Hung-ga-ri đóng ở phía sau quân đội Áo trong thời gian nó tấn công vào cuối năm 1848 - đầu năm 1849. Về sau, pháo đài - đã qua được cuộc bao vây của quân đội Áo

- đã đóng vai trò quan trọng trong các hoạt động quân sự của các lực lượng vũ trang Hung-ga-ri.- 151, 270, 319, 322, 333, 360, 375, 381, 385, 397, 403, 412, 416, 418, 426, 461, 468, 481, 490, 498, 512.

120 Ngày 1 (13) tháng Năm 1848 ở Các-lô-vít-xơ, thủ đô của chính quốc Xéc-bi, đã triệu tập Hội đồng nhân dân (Quốc hội), đến ngày 15 (27) tháng Năm đã bầu Tổng hội đồng - chính phủ của Vô-ê-vô-đi-na thuộc Xéc-bi. Chủ tịch hội đồng này, tức thủ tướng, là Đ. Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích.-153, 174, 249, 311, 379, 518.

121 Ở đây Ăng-ghen trích dẫn thông cáo của đại giáo chủ Rai-a-trích do tờ "Südslavische Zeitung" dẫn ra, mà thông báo của báo này đã được đăng trên tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" số 32, ngày 7 tháng Hai 1849.- 153.

122 Những thông báo của các báo "Người truyền tin" và "Na-pre-đắc", có lẽ Ăng-ghen dẫn ra theo báo "Constitutionelles Blatl aus Böhmen" số 31, phụ trương, ngày tháng Hai 1849.- 154.

123 Đây muốn nói đến bài xã luận "Kein Centrum!" được công bố dưới dấu ••• trên tờ "Kölnische Zeitung" số 40 ngày 16 tháng Hai 1849.- 157.

124 Về mặt công nghiệp, Hung-ga-ri đã chia ra thành bốn vùng khai khoáng. Trong trường hợp này nói đến vùng Hạ Hung-ga-ri hoặc Sem-nít-xơ, gồm "những thành phố miền núi" (Bergstädte) Sem-nít-xơ, Crem-nít-xơ, An-tơ-đôn và Noi-đôn, chủ yếu là người Xlô-va-ki-a cư trú.- 159, 221, 225, 284, 337, 381, 394, 511, 539.

125 *Tiền duyên của thành* - đất đắp phía trước hào bao quanh công sự.- 163.

126 *Đội kỵ binh Ban-đi-e-ra* - trung đoàn thành lập vào tháng Bảy 1848 ở Crô-a-xi, thuộc quân đoàn I-ê-la-sích.- 164, 447.

127 Xem bài của C.Mác "Phân công trong tờ "Kölnische Zeitung"" (Toàn tập, t.6, 1993, tr.354 - 360).- 165.

128 *Ma-gi-a-rô-manh* (Ma-đi-a-rôn) - tập đoàn quý tộc gồm những địa chủ lớn ở Crô-a-xi, Xla-vô-ni-a, Vô-ê-vô-đi-na thuộc Xéc-bi và những vùng dân tộc khác của đất nước, chủ trương Hung-ga-ri hóa dân cư của những địa phận này. Những mục tiêu vị kỷ hẹp hòi của đảng này không có gì chung với cách mạng Hung-ga-ri, trên một mức độ nào đó là một trong những nguyên nhân gây ra những sai lầm dân tộc chủ nghĩa của chính phủ Hung-ga-ri và đã làm trầm trọng thêm những mặt yếu trong chính sách dân tộc của chính phủ này.-166.

129 Xem bài của Ph.Ăng-ghen "Tờ Kölnische Zeitung" nói về cuộc đấu tranh của người Ma-gi-a" (Toàn tập, t.6, 1993, tr.415 - 421).- 169, 170.

130 Bài ca về thị trường Sếch-khơ - bài dân ca trào phúng chế giễu vua Phổ Phri-đrích-Vin-hem IV nhân vụ ông bị mưu sát hụt ngày 26 tháng Bảy 1844. do thị trường thành phố Stoóc-cốp là H.Sếch-khơ tiến hành.- 171.

131 Mặc dù chính phủ đế quốc Áo thi hành chính sách phân biệt đối xử với người Do Thái. nhưng giai cấp đại tư sản thương mại và tài chính Do Thái là một lực lượng kinh tế quan trọng mà ngay cả triều đình hoàng đế cũng phải tính đến.

Việc các chủ ngân hàng Do Thái thường cho chính phủ vay những khoản lớn hoặc làm môi giới trong việc vay nợ những nước khác có một ý nghĩa đặc biệt..-172.

132 Các đại biểu của tất cả mọi tầng lớp trong giai cấp tư sản và thợ thủ công Do Thái mong muốn xoá bỏ càng nhanh càng tốt các tàn tích phong kiến - nông nô ngăn cản sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Hung-ga-ri.

Điều đó. cũng như chính sách rộng rãi mà các nhà chức trách cách mạng thi hành (tuy không phải bao giờ cũng nhất quán) đã đảm bảo cho cách mạng Hung-ga-ri được đại bộ phận dân cư Do Thái ủng hộ. Nhiều người Do Thái đã gia nhập hàng ngũ đội vệ binh quốc gia Hung-ga-ri. Ủy ban quốc phòng do Cô-sút lãnh đạo đã sử dụng rộng rãi những tiểu thương Do Thái buôn bán rong để thu thập tin tức về đối phương. để liên lạc với những người đứng về phía mình trên lãnh thổ do quân đội hoàng đế chiếm đóng và để phổ biến những lời kêu gọi và truyền đơn của mình.- 173.

133 *Đồng tiền quy ước*. Năm 1753 ở Áo bắt đầu lưu hành đồng tiền 20 gun-đen. tức đồng tiền quy ước. quy định lấy bạc làm cơ sở cho lưu thông tiền tệ trong nước. Theo hệ thống này. từ một mác bạc nguyên chất ở Khuên (khoảng 234 gram bạc) đúc được 20 đồng gun-đen. Từ thời điểm ấy. tiền bạc hoặc vàng mang tên gọi đồng tiền quy ước. vì trên cơ sở thoả ước tương ứng. cùng một hệ thống tiền tệ được áp dụng cả ở Ba-vi-e. Mặc dù đến đầu thế kỷ XIX. đồng tiền đúc thực tế bị tiền giấy gạt khỏi lưu thông - tiền giấy này được gộp lại dưới tên gọi "tiền Viên" - và việc đúc tiền kim loại hầu như đã bị đình chỉ. nhưng sổ sách vẫn tính toán cả theo hệ thống tiền quy ước. Theo đà tăng số lượng tiền giấy. đặc biệt là trong thời kỳ cuộc cách mạng năm 1848 - 1849. thị giá của đồng tiền quy ước đối với tiền giấy không ngừng tăng lên. điều này lại thúc đẩy dân cư cất giấu tiền vàng và tiền bạc.- 173. 244. 318. 322. 378. 507.

134 Tên gọi mỉa mai này trước kia đã được tờ "Neue Rheinische Zeitung" vận dụng đối với viên chỉ huy sư đoàn đóng ở Duýt-xen-đoóc-phơ. viên tướng Phổ phản động Đri-gan-xki (xem tập này. tr. 109 và chú thích 79).- 173.

135 Năm 1749. một chỉ dụ đặc biệt bắt tất cả mọi người Do Thái sống ở vương quốc Hung-ga-ri phải đóng cái gọi là thuế *khoan dung* (Toleranz-Taxe. hoặc Toleranz-Steuer).

Trong những năm 40 thế kỷ XIX, cuộc đấu tranh đòi bãi bỏ loại thuế làm nhục này - vào thời ấy tổng số thuế này tăng lên đáng kể - đã tăng mạnh. Vào tháng Sáu 1846 thuế khoan dung đã được bãi bỏ với điều kiện phải trả trong năm năm tất cả các khoản khê đọng đã tích góp về thuế này lên tới 1200 nghìn phlo-rin.

Mặc dù phải trả tiền chuộc nặng, nhưng các đại biểu của cộng đồng Do Thái đã coi việc bãi bỏ thuế khoan dung là một bước nhất định tiến tới giải phóng dân cư Do Thái của đất nước. Họ coi việc trả những khoản tiền chuộc là một đảm bảo nào đó cho quyền của cộng đồng Do Thái và cho việc thừa nhận lòng trung thành của nó đối với các nhà chức trách.- 174, 277, 287.

136 *Đảm phụ theo địa bạ* - nghĩa vụ đóng góp của lệ nông ghi trong sổ sách của các lãnh địa phong kiến. Từ thế kỷ XIII, sổ đảm phụ bao gồm cả thuế và những khoản thu nhập khác có tính chất pháp luật công cộng.- 174, 555.

137 Sau khi quân đội hoàng đế chiếm Bu-đa và Pét ngày 5 tháng Giêng 1849, phần lớn những nhà quý tộc Hung-ga-ri vẫn ở lại thủ đô đã bị chiếm đóng và ở những tỉnh mà bộ máy hành chính do các nhà chức trách Áo thành lập đứng đầu.- 174.

138 Trong hoàn cảnh quan hệ với Hung-ga-ri trở nên hết sức căng thẳng, quốc hội Crô-a-xi khai mạc ngày 5 tháng Sáu 1848, trong đó giữ địa vị thống trị là tập đoàn quý tộc tư sản và tập đoàn phong kiến địa chủ, đã tạm thời chuyển giao quyền lực chuyên chính cho tổng đốc I-ê-la-sích.- 175.

139 *Quân biên phòng* - quân đội mà cái gọi là Biên giới quân sự cung cấp.

Tên gọi này có ý nói hệ thống các khu quân sự đã hình thành ở vùng biên khu phía nam của đế quốc Áo vào thế kỷ XVI - XIX. Mục đích của hệ thống này quy lại là bảo vệ biên giới khỏi sự xâm nhập của Thổ Nhĩ Kỳ. Dân biên giới (cư dân sống ở các vùng biên giới, nghĩa là người Xéc-bi, người Crô-a-xi người Ru-ma-ni, người Xê-cle-rơ, người Xắc-xông) nhận được của quốc khố một khoảnh đất, đổi lại, họ phải làm nghĩa vụ quân sự, đóng thuế, thực hiện các nghĩa vụ xã hội. Về mặt hành chính, Biên giới quân sự chia ra thành những biên giới quân sự nhỏ hơn, tức là những khu quân đoàn, khu trung đoàn và khu đại đội. Cũng có một số khu tiểu đoàn đặc biệt (thí dụ khu Trai-ca và khu Ba-nát I-li-ri-a). Tên gọi của những trung đoàn và tiểu đoàn biên phòng được cấu tạo từ tên gọi hoặc của địa phương nơi đơn vị đó được bổ sung, hoặc của thành phố trung tâm của khu biên phòng tương ứng, hoặc từ tên gọi của dân tộc tạo thành cơ sở của đơn vị quân đội đó. Pê-téc-vác-đai-nơ là trung tâm của khu trung đoàn.

Tiểu đoàn Lai-ninh-ghen - tiểu đoàn mà bá tước Lai-ninh-ghen là chỉ huy.- 176, 211, 264, 312, 314, 419, 424, 489, 535.

140 Ngày 21 tháng Giêng 1849. Cô-sút bổ nhiệm viên tướng Ba Lan H.Dem-bin-xki làm tổng tư lệnh quân đội Hung-ga-ri. Việc bổ nhiệm đó theo đuổi mục đích tăng cường sự kiểm soát của Ủy ban quốc phòng đối với quân đội, điều mà chính sách của ban lãnh đạo quân đội đứng đầu là A. Guếc-gây đã từng cản trở. Phe đối lập gồm các sĩ quan chịu ảnh hưởng của Guếc-gây đã thực tế làm tê liệt hoạt động của Dem-bin-xki. Sau thất bại ở Ca-pôn-na ngày 26-27 tháng Hai 1849 (xem chú thích 174), sau khi buộc tội viên tổng tư lệnh mắc những sai lầm khiến quân Hung-ga-ri không giành được thắng lợi, Guếc-gây và những người đứng về phía ông ta đã thay được Dem-bin-xki bằng tướng Phét-tơ.- 183, 320, 385, 549.

141 *Người Cu-man*- tàn dư của bộ tộc thuộc nhóm người Tuyếc - người Pô-lô-vơ, tức người Cu-man. Bắt đầu thâm nhập lãnh thổ Hung-ga-ri vào thế kỷ IX cùng với người Ma-gi-a, song để thoát khỏi ách Mông Cổ, đại bộ phận đã đến vùng này vào thế kỷ XIII sau trận đánh trên sông Can-cơ.

Người I-a-di-gơ (người A-đức, người I-a-xơ) - tàn dư của liên minh các bộ lạc Xác-mát. Xuất hiện trên địa phận Hung-ga-ri vào khoảng thế kỷ XI.

Sau khi nhận được đất đai từ các vua Hung-ga-ri, người Cu-man và người I-a-di-gơ đã thành lập hai huyện tự do (nghĩa là không thuộc những đơn vị hành chính lớn hơn) ở vùng giữa các sông Tít-xa, Đa-nuýp và Gran. Do những công lao đặc biệt đối với vương triều Hung-ga-ri, phần lớn dân cư những huyện này đã được nâng lên hàng quý tộc, còn Pa-la-tin - quan khâm sai của Hung-ga-ri - thì được coi trực tiếp là quan tòa tối cao của họ và là bá tước.

Đứng đầu mỗi tỉnh - đơn vị hành chính cơ bản của Hung-ga-ri - là tổng đốc (thống đốc) do nhà vua bổ nhiệm trong số các địa chủ lớn.- 184, 226.

142 Những người di dân Đức (người Xắc-xông, người Phla-măng, người Tơ-tông) từ Dắc-den, Phlan-đri, các vùng đất gần sông Ranh sống ở đây vào thế kỷ XII do các vua Hung-ga-ri đưa tới ở tạo thành một nhóm dân cư đáng kể của Tơ-ran-xin-va-ni-a (hơn 200 nghìn người). Phần lớn người Xắc-xông thuộc tầng lớp thị dân khá giả và đã ráo riết chống cách mạng Hung-ga-ri.- 185, 195, 234, 241, 264, 276, 466.

143 *Hòa ước Prê-xbuốc* ký ngày 26 tháng Chạp 1805 đã kết thúc cuộc chiến tranh của chế độ quân chủ Áo - một thành viên của liên minh thứ ba chống Pháp - với nước Pháp của Na-pô-lê-ông.- 185.

144 Đây muốn nói đến mệnh lệnh mà bá tước Mô-ri-txơ An-ma-si - lãnh đạo "viện tài chính lâm thời Hung-ga-ri" được thành lập dưới sự bảo trợ của Vin-đi-sơ grét-xơ ở Pét sau khi thành phố này bị quân đội cách mạng Hung-ga-ri bỏ lại - gửi tới Crô-a-xi. Tờ

"Deutsche Allgemeine Zeitung" số 45 ngày 14 tháng Hai 1849 đã đăng lại nhận xét sau đây của báo "Slavenski Jug" xuất bản ở A-gram đối với văn bản mệnh lệnh đó: "Chúng tôi xin công bố văn bản mới này của chính sách của Áo mà không bình luận. Dân tộc Crô-a-xi đã lĩnh hội được rằng sự trung thành đối với hoàng đế và quốc vương chúng ta, với vương triều Háp-xbuốc Lô-ta-rinh được trả bằng tiền và máu như thế nào, giờ đây còn phải học cách hiểu những mệnh lệnh như vậy bằng tiếng Hung-ga-ri".- 187.

145 *Hội đồng thống đốc* - chính phủ Crô-a-xi vào thời kỳ cuộc cách mạng năm 1848-1849.- 187, 230, 289.

146 *Vương quốc ba xứ*- tên gọi tắt thời trung cổ của Vương quốc Crô-a-xi, Xla-vô-ni-a và Đan-ma-xi - được dùng cả trong thế kỷ XIX.- 187.

147 Vào đầu tháng Hai 1849 tư lệnh quân đội Áo ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, tướng Pu-khơ-nơ, trong khi rút lui dưới sức tấn công của các đơn vị cách mạng Hung-ga-ri của tướng Gi.Bem, đã cầu cứu tướng Li-đéc-xơ- chỉ huy quân đoàn Nga bố trí ở các công quốc vùng Đa-nuýp. Đáp lại đề nghị này, hai đội quân đã tiến vào Tơ-ran-xin-va-ni-a: một đội gồm 4 tiểu đoàn bộ binh và 500 lính Cô-dắc và đội kia gồm ba tiểu đoàn bộ binh và 200 lính Cô-dắc. Những đội quân này đã chiếm hai thành phố Héc-man-stát và Crôn-stát.-189, 213, 228.

148 *Về người Xéc-bi Thổ Nhĩ Kỳ* xin xem chú thích 98.

Quân đội Nga không tham gia các hoạt động quân sự ở vùng A-rát.-190.

149 Theo "pháp luật lịch sử" phong kiến, người Ma-gi-a, người Xê-cle-rơ và người Xắc-xông sống trên đất Tơ-ran-xin-va-ni-a (xem chú thích 117 và 142) đã được coi là các "dân tộc", điều đó đã đem lại cho họ những quyền chính trị nhất định mà người Va-la-ki (người Ru-ma-ni) chiếm hơn một nửa số dân của công quốc đã bị tước đoạt.

Chính sách sai lầm của chính phủ Hung-ga-ri trong vấn đề dân tộc đã cho phép cánh phong kiến-giáo quyền của phong trào dân tộc Ru-ma-ni lôi cuốn một bộ phận đáng kể người Ru-ma-ni sống trên đất Tơ-ran-xin-va-ni-a vào cuộc đấu tranh chống cách mạng Hung-ga-ri. Các giới phản động Ru-ma-ni và Xắc-xông, bất chấp ý chí của các thành viên tả của Quốc hội Ru-ma-ni, dường như nhân danh nhân dân Ru-ma-ni và dân tộc người Xắc-xông cử một đoàn đại biểu đến gặp viên tư lệnh chỉ huy quân đội Nga hoàng ở Bu-ca-rét và đề nghị đưa quân đội Nga vào Tơ-ran-xin-va-ni-a.

Vào đầu năm 1849, những thắng lợi của Gi. Bem ở vùng này và chính sách mềm dẻo của ông trong vấn đề dân tộc đã tạo điều kiện thuận lợi để đạt được sự thỏa thuận giữa cánh tả của phong trào dân tộc Ru-ma-ni và chính phủ cách mạng Hung-ga-ri. Song "Dự án hòa giải" ("Projet de pacification") theo đó chính phủ Hung-ga-ri trịnh

trọng thừa nhận các quyền dân tộc của nhân dân Ru-ma-ni. mãi đến ngày 14 tháng Sáu 1849 mới được ký kết và không còn có thể ảnh hưởng to lớn đến vận mệnh của cách mạng nữa.- 195.

150 Việc viện binh Nga tới đã cho phép tướng Pu-khơ-nơ chuyển sang tấn công. nhưng ông ta đã không quét sạch được quân đội cách mạng khỏi toàn bộ Tơ-ran-xin-va-ni-a. Tránh được thất bại bằng cuộc chuyển quân mạnh dạn. Gi.Bem đã đi về phía núi. từ đó ông khôi phục các lực lượng của mình. vào cuối tháng Hai-đầu tháng Ba 1849 chuyển sang phản công và đã đuổi quân đội Áo cùng với các đơn vị bổ trợ của Nga ra khỏi Tơ-ran-xin-va-ni-a.- 202.

151 Đây có lẽ muốn nói đến giai đoạn cuối của cuộc đấu tranh trong phong trào dân tộc Xéc-bi (xem chú thích 99). Ngày 9 - 10 tháng Hai 1849. Tổng hội đồng ở Tê-mê-sva-rơ đã chuyển toàn bộ chính quyền cho Rai-a-trích. phong cho ông này tước hiệu "thống đốc Vô-ê-vô-đi-na". điều này có nghĩa là phe đối lập tự do chủ nghĩa trong phong trào dân tộc Xéc-bi đã thất bại.-203.

152 Một bộ phận của Vô-ê-vô-đi-na thuộc Xéc-bi và Ba-nát nằm trong thành phần Biên giới quân sự. Xem thêm chú thích 139.-204.

153 *A-ri-a-nơ-* những tín đồ của một trong những giáo phái của đạo Cơ Đốc.- 204.

154 *Sốc-xơ-* tên lóng để gọi những người Xéc-bi theo đạo Thiên chúa.- 205.

155 Sau khi quân đội của tổng đốc Crô-a-xi I-ê-la-sích xâm nhập Hung-ga-ri vào tháng Chín 1848. khắp đất nước dưới sự lãnh đạo của Ủy ban quốc phòng đã bắt đầu thành lập rộng rãi các đội dân binh. Đại bộ phận quân số của dân binh do nông dân nghèo nhất của Hung-ga-ri cung cấp. họ không được nhận vào đội vệ binh quốc gia được thành lập sau cuộc cách mạng tháng Ba. việc gia nhập đội này bị tiêu chuẩn về tài sản hạn chế.- 207. 512. 530.

156 Đây muốn nói đến các tiểu đoàn của trung đoàn bộ binh Hạ Áo số 4 mà thủ trưởng của nó là đại công tước Mắc-xi-mi-li-an I-ô-dép Đơ-Ê-xtơ. và của trung đoàn bộ binh Hung-ga-ri thứ 60 mà người đỡ đầu của nó là hoàng tử Gu-xtáp Phôn Va-đơ.

Xem thêm chú thích 105.- 211.

157 Do thời hạn có hiệu lực bảy tháng của hiệp định đình chiến với Đan Mạch ký kết ở Man-mi-ô (xem chú thích 28) sắp hết. giới cầm quyền Phổ đã khước từ gia hạn cho hiệp định đó. hòng dùng cách tham gia vào cuộc chiến tranh được lòng người này ở Đức để nâng cao uy tín của chế độ quân chủ Phổ và thực hiện các kế hoạch xâm chiếm của mình. Các hoạt động quân sự được nối lại vào tháng Ba 1849 và diễn ra với thành

công lúc của bên này lúc của bên kia. Song dưới sức ép của các đại cường quốc, ngày 2 tháng Bảy 1850, ở Béc-lin, Phổ đã ký hòa ước với Đan Mạch, tạm thời khước từ yêu sách đòi công quốc Slê-dơ-vích và Hôn-stai-nơ và tráo trở để cho dân cư những công quốc này tiếp tục cuộc chiến tranh bằng lực lượng của chính mình. Quân đội Slê-dơ-vích-Hôn-Stai-nơ đã bị thất bại và đã buộc phải ngừng chống cự. Kết quả là cả hai công quốc đều ở lại trong thành phần của Vương quốc Đan Mạch.- 215.

158 Người đứng đầu chính phủ Pi-ê-mông, phần tử tự do chủ nghĩa ôn hòa Giô-béc-ti, sau khi tuyên bố thành lập nước Cộng hòa La Mã ngày 9 tháng Hai 1849 và sau khi bắt đầu chiến dịch nhằm thành lập nước cộng hòa ở Tô-xca-nơ, đã gắng sức phục hồi quyền lực của Giáo hoàng Pi IX và của đại công tước Lê-ô-pôn II với sự giúp đỡ về quân sự của Pi-ê-mông. Chính sách đó, cũng như việc từ chối tiến hành những cải cách tiến bộ ở chính ngay Pi-ê-mông đã làm cho Giô-béc-ti trở nên cực kỳ không được hâm mộ và đã dẫn tới sự từ chức của ông ta vào ngày 21 tháng Hai 1849. Dưới sức ép của quần chúng và lo sợ cho vận mệnh của vương triều Xa-voa, giới cầm quyền Pi-ê-mông ngày 12 tháng Ba 1849 đã buộc phải tuyên chiến trở lại với nước Áo. Song quân đội Pi-ê-mông, do các viên tướng theo chủ nghĩa quân chủ chỉ huy - những kẻ sợ làm cho cuộc chiến tranh, vốn đã không được chuẩn bị tốt, sẽ mang tính chất nhân dân thực sự, - chẳng bao lâu đã bị quân Áo đánh tan tành, và ngày 26 tháng Ba, vua mới của Xác-đi-ni là Vích-to-Em-ma-nu-in đã buộc phải ký với Áo hiệp định đình chiến với điều kiện càng nặng nề hơn so với hồi tháng Tám 1848.- 215.

159 Dây muốn nói đến sự thất bại của mưu toan của viên tướng phản cách mạng Lô-giơ dựa vào sự ủng hộ của giới cầm quyền Pi-ê-mông và của người Áo tìm cách can thiệp vào sự phát triển của các sự kiện cách mạng ở Tô-xca-nơ, ngăn cản việc lật đổ đại công tước Lê-ô-pôn II và việc tuyên bố thành lập Cộng hòa Tô-xca-nơ. Ngày 30 tháng Giêng, đại công tước chạy trốn về Xi-ê-na, sau này chạy về Ga-ê-tơ, nơi có Giáo hoàng Pi IX .- 216.

160 Thông báo của báo Pháp mà Ăng-ghen nhắc lại đã tỏ ra không hoàn toàn chính xác. Song cơ sở của tin đồn về việc tuyên bố thành lập nước cộng hòa Xi-xin là những sự kiện đánh dấu sự bắt đầu giai đoạn kết thúc của cuộc đấu tranh giữa phong trào cách mạng ở Xi-xin và chính phủ của vua Na-plơ Phéc-đi-năng. Ngày 28 tháng Hai 1849, Phéc-đi-năng gửi cho người Xi-xin một tối hậu thư. Trong tối hậu thư, ông hứa phê chuẩn việc khôi phục một số điều khoản trong hiến pháp năm 1812, ông yêu cầu được chi phối Xi-xin, dọa nếu không thì sẽ tiến hành chiến tranh. Việc khước từ chấp nhận tối hậu thư đã dẫn tới những hoạt động quân sự dữ dội, trong quá trình đó, quân Xi-xin đã chống cự quân đội Na-plơ cho đến đầu tháng Năm 1849.- 216.

161 Ở đây và ở bên dưới. Ăng-ghen trích dẫn bản tin số 23 của bộ chỉ huy Áo công bố trên tờ "Wiener Zeitung" số 42 ngày 18 tháng Hai 1849.- 219.

162 *Bộ binh Hung-ga-ri* (tiếng Hung-ga-ri là "honvéd" - "người bảo vệ tổ quốc") - trong thời gian chiến tranh giải phóng dân tộc năm 1848-1849 ở Hung-ga-ri là tên gọi lính bộ binh, sau đó là tên gọi cả toàn bộ quân đội quốc gia Hung-ga-ri do chính phủ thành lập vào mùa hè năm 1848.- 228, 235, 282, 288, 310, 337, 351, 363, 370, 398, 411, 420, 463, 465, 497, 510, 533, 553.

163 *Quốc khố Hung-ga-ri* (Ungarische Königliche Hofkammer)- cơ quan tài chính cao nhất của Hung-ga-ri, trực thuộc nhà vua và quốc khố ở Viên.- 230.

164 Ở đây có lẽ Ăng-ghen trích dẫn thông báo lấy từ tờ "Grazer Zeitung" số 59, ngày 28 tháng Hai 1849.- 233.

165 Ở đây có lẽ Ăng-ghen trích dẫn báo "Die Presse" số 50 ngày 28 tháng Hai 1849.- 234.

166 Lát-xan bị bắt ở Duýt-xen-đoóc-phơ ngày 22 tháng Mười một 1848 vì bị buộc tội kêu gọi vũ trang chống quyền lực nhà nước trong thời gian chiến dịch không nộp thuế. Phiên tòa xử ông đã bị các nhà chức trách tòa án tỉnh Ranh ra sức kéo dài. Theo đề nghị của Lát-xan, tờ "Neue Rheinische Zeitung" đã lên tiếng bảo vệ ông, cùng một loạt nhà dân chủ khác ở Duýt-xen-đoóc-phơ bị truy tố. Trên các trang của báo này đã công bố một loạt bài về những hành vi lạm dụng và những hành động phi pháp của các nhà chức trách tòa án và cấp phụ trách nhà tù đối với Lát-xan, đặc biệt là bài của Mác "Lát-xan" (xem Toàn tập, t.6, 1993, tr.361-368). Mác và Ăng-ghen cũng đã tham gia những hoạt động ngoại giao của các tổ chức dân chủ Khuên trước các nhà chức trách tòa án đòi đẩy nhanh việc điều tra, đặc biệt là tham gia đoàn đại biểu ngày 3 tháng Ba 1849 tới gặp viên viện trưởng viện công tố tỉnh Ni-cô-lô-vi-út và một lần nữa phản kháng sự kéo dài việc xử vụ Lát-xan. Mãi ngày 3-4 tháng Năm tòa án mới xử; các thẩm phán đã tha bổng Lát-xan.- 236.

167 Tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 186 ngày 4 tháng Giêng 1849 đã đưa tin về việc một nhóm công dân Duýt-xen-đoóc-phơ gồm 16 người, trong đó có các thành viên Liên đoàn công nhân Khuên và Hội dân chủ, đến gặp viên viện trưởng viện công tố Ni-cô-lô-vi-út. Đoàn đại biểu đã trao cho viện trưởng công tố lá đơn do 2800 công dân Duýt-xen-đoóc-phơ ký, và văn bản của nó được báo này dẫn ra ở cuối thông báo.- 236.

168 Chủ tịch Hội công nhân Khuên (xem chú thích 25) Gốt-san-cơ, cũng như các nhà hoạt động của hội này là An-nê-ke và Ét-xơ đã bị các nhà chức trách bắt vào tháng Bảy 1848 và ở trong tù gần nửa năm trước khi xét xử. Mãi vào những ngày 21-23 tháng Chạp 1848 phiên tòa xử họ mới diễn ra và kết thúc bằng việc tuyên bố họ trắng án.

sau đó họ được thả ra. Về phiên tòa, xin xem bài viết của Mác "Vụ xử Gốt-san-cơ và các đồng chí của ông ta" (Toàn tập, t.6, 1993, tr.177-188).- 236.

169 Xem bài của Mác "Lát-xan" (Toàn tập, t.6, 1993, tr.361-368).-236.

170 Mác có ý nói đến những phiên tòa xử tờ "Neue Rheinische Zeitung" và xử khu ủy vùng Ranh của những người dân chủ diễn ra ở Khuên vào tháng Hai 1848. Về những vụ xử này xin xem bài "Vụ án xử tờ "Neue Rheinische Zeitung"" và "Vụ án chống khu ủy vùng Ranh của những người dân chủ" (Toàn tập, t.6, 1993, tr.301-325 và 326-349).-239.

171 *Tài sản công quỹ* cùng với các lãnh địa hoàng gia là thuộc tài sản quốc gia, do triều đình hoàng đế quản lý, bao gồm những lãnh địa chuyển vào sở hữu của hoàng gia nhân việc một nhánh phong kiến nào đó chấm dứt, hay do tịch thu v.v... Khái niệm "tài sản công quỹ" cũng áp dụng vào những quyền nhất định về thu thuế và những đặc quyền khác. Các tài sản công quỹ Hung-ga-ri do một cơ quan hành chính đặc biệt trực thuộc kho bạc hoàng gia ở Ô-phen (xem chú thích 163) quản lý.-243.

172 Hung-ga-ri bị tách khỏi phần đế quốc Áo còn lại bằng một hàng rào thuế quan đặc biệt (Dreißiger-Zoll), nhờ nó mà chính quyền hoàng đế đã kìm hãm một cách giả tạo sự phát triển kinh tế ở những vùng đất thuộc vương quốc Hung-ga-ri.-243.

173 Người Áo, người Đức, người Ba Lan, người I-ta-li-a, người Pháp v.v... đã chiến đấu anh dũng trong quân đội cách mạng Hung-ga-ri. Đặc biệt dũng cảm là *quân đoàn Lê dương Ba Lan* từng tham gia các trận chiến đấu chống quân đội hoàng đế từ tháng Chạp 1848. Quân đoàn Lê dương gồm bốn tiểu đoàn bộ binh, một trung đoàn thương kỵ binh, một khẩu đội pháo và một trung đội công binh, có gần 3 nghìn người.- 245, 466, 549.

174 Ngày 26-27 tháng Hai 1849 ở *Ca-pôn-na* đã diễn ra trận giao tranh hai ngày giữa quân đội Áo và quân đội Hung-ga-ri. Tuy không bên nào giành được thắng lợi có tính chất quyết định, nhưng tổng tư lệnh quân đội Hung-ga-ri, tướng Dem-bin-xki, đã ra lệnh rút lui sang bên kia sông Tít-xa.

Tin tức về thắng lợi dường như của quân đội hoàng đế ở Ca-pôn-na đã đẩy nhanh sự xuất hiện, vào ngày 4 tháng Ba 1849, bản tuyên ngôn Ôn-muýt-xơ, trong đó, hoàng đế Phran-txơ-I-ô-xíp I hủy bỏ quyền độc lập của Hung-ga-ri. Xem thêm chú thích 140.- 246, 262, 267, 280, 308, 340, 358, 373, 396, 411, 553.

175 *Bản tin in thạch* (Litographische Korrespondenz)- ấn phẩm nửa chính thức do các nhà chức trách Áo thành lập nhằm tác động vào công luận theo hướng cần thiết.- 246, 262, 283, 317, 328, 343, 359, 372, 380, 386, 411, 417, 452, 463, 511, 542, 565.

176 Việc chính phủ cách mạng Hung-ga-ri phát hành tiền giấy được chính phủ đó sử dụng làm vũ khí hữu hiệu trong cuộc đấu tranh chống chế độ quân chủ Háp-xbuốc. Ngày 24 tháng Năm 1848. Ngân hàng thương mại Pét. theo ủy nhiệm của chính phủ Hung-ga-ri. đã phát hành loạt giấy bạc đầu tiên mệnh giá 1 và 2 gun-đen (hoặc phlo-rin) được đảm bảo bằng số dự trữ kim loại quý mà lúc đó do chính quyền cách mạng Hung-ga-ri quản lý. Đợt phát hành giấy bạc tiếp theo với mệnh giá 5-10 và 100 gun-đen được đảm bảo bằng toàn bộ tài sản quốc dân của đất nước. Trạng thái lung lay của nền tài chính Áo và sự giảm sút tiếp diễn của thị giá đồng gun-đen giấy của Áo đã ngăn cản bộ chỉ huy hoàng đế-ngay cả sau khi chiếm được Pét-tuyên bố tất cả tiền giấy Hung-ga-ri ở ngoài vòng pháp luật. Điều đó sẽ có nghĩa là làm tê liệt đời sống kinh tế của đất nước. Vì thế việc thu hồi tiền giấy Hung-ga-ri khỏi lưu thông đã được thực hiện từng bước. Một thời gian dài. việc cấm đoán không đụng chạm đến giấy bạc 1 và 2 phlo-rin. Sở dĩ như vậy là vì dự trữ kim loại qúy đảm bảo cho chúng đã rơi vào tay người Áo do sự phản bội. và ngoài ra. việc phát hành chúng đã được viên toàn quyền hoàng đế Hung-ga-ri- tổng đốc - phê chuẩn. Lợi dụng tình hình đó. Cô-sút tiếp tục phát hành ở Đê-brét-xen những giấy bạc với giá trị như thế; sau đó. tính đến nhu cầu to lớn trong nước về tiền lẻ. ông ta bắt đầu cho phát hành giấy bạc 15 và 30 crây-xơ. Xem thêm chú thích 187.- 247. 273. 277. 416. 423. 450. 474.

177 *Xiếc-mi-a* là một trong những khu quân đoàn của Biên giới quân sự. còn trung đoàn *Pê-tếc-vác-đai-nơ* là một bộ phận của Xiếc-mi-a. Xem thêm chú thích 139.- 250. 482.

178 Biên cương *Ba-nát-* khu quân đoàn trong thành phần Biên giới quân sự. gồm các khu trung đoàn Ba-nát thuộc Đức và khu trung đoàn Ba-nát thuộc Va-la-ki và khu tiểu đoàn Ba-nát-I-li-ri-a.

Trong những năm 1848-1849. lãnh thổ Biên giới quân sự đã trở thành diễn đàn của những sự kiện cách mạng như vũ bão. Dân biên giới đã xua đuổi và bắt các sĩ quan. chiếm các quỹ tiền của công xã và của nhà thờ. xua gia súc vào những khu rừng cấm. ngừng đóng thuế. Họ đã chống lại việc tuyển mộ tân binh. từ chối phục vụ ngoài phạm vi Vương quốc ba xứ (xem chú thích 146). Toàn bộ hệ thống quản lý của Biên giới quân sự đã bị phá vỡ. Bằng những cuộc đàn áp khốc liệt. các nhà đương cục tìm cách đè bẹp phong trào cách mạng của dân biên giới. Xem thêm chú thích 139.- 250. 482.

179 Ám chỉ việc một bộ phận đáng kể đại biểu Quốc hội Hung-ga-ri (chủ yếu là các thành viên Thượng viện - trùm sỏ) vẫn ở lại lãnh thổ bị quân thù chiếm đóng mặc dù Quốc hội Hung-ga-ri đã chuyển tới Đê-brét-xen vào tháng Giêng 1848. sau khi quân đội Áo chiếm Pét. Tại phiên họp thứ nhất. trong số 450 nghị sĩ có 145 nghị sĩ vắng mặt.- 253.

180 Dây có lẽ có ý nói đến các quyết định về việc kiểm duyệt được đề xuất tại hội nghị đại biểu các quốc gia của Hiệp bang Đức ở Các-xbát vào tháng Tám 1819 và đã được Quốc hội hiệp bang chuẩn y ngày 20 tháng Chín. Các quyết định đề ra những biện pháp nghiêm khắc chống báo chí tự do chủ nghĩa, đặc biệt đã quy định việc kiểm duyệt trước đối với những quyển sách với khối lượng dưới 20 tờ in và đối với tạp chí. Đã bị hủy bỏ sau cuộc cách mạng tháng Ba 1848.- 258.

181 Dây có ý muốn nói đến giai đoạn cuối của việc quân đội Nga hoàng đàn áp cuộc khởi nghĩa Ba Lan năm 1830 - 1831.

Di vòng Vác-sa-va từ phía tây và ngày 6 tháng Chín 1831 chiếm ngoại ô phía tây của nó, bộ chỉ huy Nga hoàng đã bắt Vác-sa-va đầu hàng vào đêm mồng 7 rạng ngày 8 tháng Chín 1831.- 258, 348.

182 Mùa thu năm 1848, trong phong trào giải phóng dân tộc Ba Lan ở Ga-la-xi đã định hình khuynh hướng dân chủ tư sản, chủ trương chuẩn bị cuộc khởi nghĩa toàn quốc trong sự liên minh với nước Hung-ga-ri cách mạng. Các đại biểu của trào lưu này coi động lực cơ bản của cuộc khởi nghĩa là đội vệ binh quốc gia. Những tính toán ấy không trở thành sự thực, vì chỉ có một bộ phận không đáng kể đội viên đội vệ binh quốc gia (chủ yếu là những người lưu vong từ Nga và Pháp, sinh viên - thành viên của Quân đoàn thành phố Lvốp và một số nào đó là thợ phụ, thợ thủ công và công nhân) nghĩ đến việc đấu tranh nghiêm túc để giành độc lập. Ý tưởng hành động chung của những người cách mạng Ga-li-xi và Hung-ga-ri cũng được những người Ba Lan phục vụ trong quân đội Hung-ga-ri ủng hộ.

Ngày 5 tháng Giêng 1849, Gi.Bem cùng với một đội quân Hung-ga-ri xâm nhập Nam Bu-cô-vi-na. Điều đó đã sinh ra tin đồn về việc những lực lượng lớn quân Hung-ga-ri và quân đoàn lê dương Ba Lan sắp xâm nhập từ dãy núi Các-pát và đã góp phần tăng cường sự sục sôi cách mạng trong những người Ba Lan.

Kế hoạch xâm nhập Ga-li-xi của quân đội Hung-ga-ri đã thực sự được Dem-bin-xki trình Cô-sút và đã được Cô-sút tán thành, song người ta không kịp thực hiện nó nữa.- 261.

183 *Đội dân binh* (Bürgerwehr) được thành lập ở những thành phố có người Xắc-xông sinh sống của Tơ-ran-xin-va-ni-a vào mùa xuân năm 1848. Đội dân binh tiếp nhận vào hàng ngũ của mình những người có bất động sản, những thợ thủ công đã đăng ký vào các phường hội, các quan lại, giới tu hành và những người làm các nghề tự do. Lời thề mà các chiến sĩ của đội dân binh tuyên thệ quy định sự trung thành với chế độ quân chủ Háp-xbuốc.- 263, 306.

184 *Xê-rê-gian* - những đơn vị đặc biệt trực thuộc các trung đoàn biên phòng (mỗi trung đoàn 200 người). Chúng thực hiện các chức năng bảo vệ an ninh ở các vùng biên giới. Trong thời gian chiến tranh, chúng làm nhiệm vụ đi tiên phong, canh gác và tuần tra. Tuyển quân ở các vùng Xéc-bi và Crô-a-xi của Biên giới quân sự.- 264, 296.

185 *Các tiểu đoàn Xiếc-mi-a* - những đơn vị thuộc 3 trung đoàn tạo thành Khu quân đoàn Xiếc-mi-a của Biên giới quân sự (xem chú thích 139).- 265.

186 Tháng Mười 1848, sau thất bại nặng nề mà quân đội Xéc-bi vấp phải cách Péc-le-đơ không xa, đội quân của Kni-tra-nin đã chiếm Tô-ma-sép-xơ, qua đó yểm trợ cho Pan-se-vô - những điểm chiến lược quan trọng, nơi đóng trại của các lực lượng vũ trang Xéc-bi.- 273.

187 Ngày 23 tháng Hai 1849, Vin-đi-sơ-grét-xơ tuyên bố những giấy bạc 15 và 30 crây-xơ của chính phủ Đê-brét-xen là không có giá trị, điều đó đã lập tức gây hoang mang trong giới kinh doanh Hung-ga-ri. Vin-đi-sơ-grét-xơ hoảng hốt trước tình hình đó đã ra thông cáo đặc biệt tuyên bố duy trì "giấy bạc Cô-sút" trong lưu thông tư nhân. Song, sau sức ép mạnh mẽ của ngân hàng nhà nước và bộ tài chính Áo đối với ông ta (cựu bộ trưởng tài chính Quy-béch đặc biệt đã tới Pét để làm việc này), Vin-đi-sơ-grét-xơ tuyên bố đưa giấy bạc Hung-ga-ri loại 5 và 100 phlo-rin ra ngoài vòng pháp luật, dành ngoại lệ cho giấy bạc loại 1 và 2 phlo-rin có thể đổi lấy tiền giấy của Áo với giá trị tương ứng cho đến ngày 24 tháng Ba (xem chú thích 176).

Những cố gắng của bộ chỉ huy hoàng đế hòng thủ tiêu giấy bạc của chính phủ Hung-ga-ri vào thời điểm đó không thể thành công được. Thị giá thấp của đơn vị tiền tệ Áo lẫn những thắng lợi của quân đội cách mạng Hung-ga-ri đã cản trở việc đó. Những "giấy bạc Cô-sút" đã bị tuyên bố ngoài vòng pháp luật còn lưu thông đến cuối năm 1849.- 273, 277, 287, 307, 337, 342, 373, 398.

188 Ngày 7 tháng Chín 1848, hoàng đế Áo đã phê chuẩn đạo luật hủy bỏ các đảm phụ phong kiến của nông dân trên cơ sở chuộc lại. Số tiền chuộc được quy định với mức gấp hai mươi lần đảm phụ hàng năm của nông dân. Hai phần ba tiền chuộc rơi vào nông dân, một phần ba rơi vào nhà nước. Cuộc cải cách ấy không giải quyết hoàn toàn vấn đề ruộng đất, nhưng nó vẫn mở đường để các quan hệ tư bản chủ nghĩa thâm nhập vào nền nông nghiệp nước Áo.- 277.

189 *Ran- đu- cát-* tiền đúc có đầy đủ trọng lượng bằng vàng có giá trị 4 phlo-rin 30 crây-xơ.

Xô-vê-ren-đo- tiền đúc bằng vàng có giá trị 13 phlo-rin 20 crây-xơ.- 277.

190 Đây muốn nói đến chính phủ lâm thời do đại giáo chủ Rai-a-trích thành lập. Thành phần chính phủ này được công bố ngày 26 tháng Hai 1849. Xem thêm chú thích 151.- 278, 344.

191 *Đại diện toàn quyền* - đại diện lâm thời của Áo ở Công-xtăng-ti-nô-plơ trong thời kỳ giữa Thổ Nhĩ Kỳ và đế quốc Áo chỉ tồn tại hiệp định đình chiến. Sau đó tên gọi này được chuyển sang dùng để chỉ đại sứ thường trực của Áo ở Công-xtăng-ti-nô-plơ.- 279.

192 *Rai-xen* (Raizen. Razen. Rascier) - tên gọi người Xéc-bi theo đạo chính thống. Thường được sử dụng để chỉ người Xéc-bi nói chung. Có lẽ bắt nguồn từ tên gọi của thành phố cổ Ra-xơ (Rassa) - trung tâm của miền Ra-sca (Raschka). một trong những nơi cư trú đầu tiên của các bộ lạc người Xéc-bi.- 282. 312. 333. 378. 555.

193 *Hội đoàn Xla-vơ-* tổ chức dân tộc Séc được thành lập ở Pra-ha ngày 30 tháng Tư 1848 theo sáng kiến của L.Stu-rơ. Chủ trương đảm bảo sự tồn tại và sự độc lập dân tộc của người Xla-vơ trong khuôn khổ chế độ quân chủ Háp-xbuốc. Xuất bản một tờ báo và có các chi nhánh ở tỉnh lẻ. Bị các nhà chức trách Áo giải tán năm 1849.- 284.

194 Dây muốn nói đến việc bộ chỉ huy quân đội hoàng đế tuyên bố tiền giấy loại 5 và 100 phlo-rin của chính phủ cách mạng Hung-ga-ri là không có giá trị, làm cho thị giá của chúng sụt xuống phần nào (xem thêm chú thích 176 và 187).- 287, 318.

195 *Áo choàng đỏ* - dấu hiệu phân biệt quân phục của người Pan-đua (xem chú thích 289).- 289.

196 Bài này bổ sung cho loạt bài của Ph.Ăng-ghen về Thụy Sĩ mà ông viết trong thời kỳ cư trú bắt buộc ở nước này (do các nhà chức trách Khuên ra lệnh bắt ông) từ tháng Mười một 1848 đến tháng Giêng 1849. Việc soi sáng có hệ thống mảng đề tài Thụy Sĩ được Ăng-ghen chấm dứt vào giữa tháng Giêng 1849 sau khi ông trở về Đức. Song tình hình ở Thụy Sĩ tiếp tục thu hút sự chú ý của ông, như thấy rõ qua bài này, có lẽ biên soạn theo tài liệu của báo chí Thụy Sĩ và Đức. Khi nói ở đầu bài về "Nhà nước kiểu mẫu" Bỉ, Ăng-ghen ngụ ý bài của C.Mác "Nước Bỉ kiểu mẫu" (xem Toàn tập, t.5, 1993, tr.396).- 290.

197 Cụm từ *qúi tộc thành thị Béc-nơ* có ý nói tầng lớp cao nhất trong thị dân, từ thời trung cổ nắm những vị trí then chốt trong việc quản lý bang.- 291.

198 *Bát-xen* (Batzen) - tiền đúc có giá trị 30 - 32 pphen-nich đúc ở Béc-nơ từ thế kỷ XV.- 293.

199 Ám chỉ việc Hội đồng liên bang mời Ru-đôn-phơ Lô-bau-éc đến Béc-nơ với tư cách là giáo sư về khoa học quân sự. ông này trước kia là nhà chính luận cấp tiến, cộng tác viên của các cơ quan báo chí chính phủ Phổ. Về điều này xem bài viết của Ph.Ăng-ghen (Ngài Muy-lơ. - Những lời đả kích của Ra-đét-xki chống lại Tét-xin. - Hội đồng liên bang. - Lô-bau-ơ (xem tập này tr. 118-121).- 294.

200 Nghị quyết của Quốc hội Phran-phuốc ngày 8 tháng Giêng 1849 cấm hoạt động của các sòng bạc trên toàn nước Đức từ ngày 1 tháng Giêng 1850.- 294.

201 Tháng Ba 1849, cái gọi là "Đảng hòa bình" (những người chủ trương thỏa hiệp với chế độ quân chủ Háp-xbuốc) đã tổ chức hãm hại một trong những thủ lĩnh nổi tiếng nhất của cánh tả trong Quốc hội Hung-ga-ri là La-xlô Ma-đa-ra-xơ, người đã từng giữ cương vị cảnh sát trưởng. Ông bị buộc tội là tham ô tài sản của bá tước E.Di-tri, đã bị tử hình vì tội phản bội. Tuy cánh hữu không chứng minh được lời buộc tội đó, nhưng họ đã đạt được việc bãi miễn L.Ma-đa-ra-xơ khỏi cương vị của ông.- 299.

202 Thông báo này không được xác nhận, tuy trong những tháng cuối cùng của cuộc cách mạng, các thủ lĩnh cách mạng Hung-ga-ri đã thực sự tìm cách đạt được thỏa thuận với Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích.- 299. 312.

203 *Các trung tâm khu* (Stuhlortschaften) - vùng lãnh thổ ở Tơ-ran-xin-va-ni-a mà người Xắc-xông ở (xem chú thích 142) đã chia ra thành 9 khu (Stühlen) và 2 huyện.- 306. 321.

204 Quân đoàn lê dương Xlô-va-ki-a qua đèo I-a-blun-ca tháng Chạp 1848 (xem chú thích 95) đã bị quân đội Hung-ga-ri đập tan.- 315.

205 *Sắc chỉ quốc sự* - đạo luật về việc nối ngôi vua do Các VI Háp-xbuốc ban hành ngày 19 tháng Tư 1713. Đạo luật quy định tính chất không thể phân chia ruộng đất thế tập của dòng họ Háp-xbuốc và khả năng kế thừa ngôi vua theo nữ hệ trong trường hợp không có người kế thừa nam giới. Quốc hội Hung--ga-ri những năm 1722 - 1723 chấp nhận nó là do có sự xác nhận tính độc lập nhất định về mặt nhà nước và hành chính của Vương quốc Hung-ga-ri. Năm 1741 Ma-ri-a-Tê-rê-di-a đã xác nhận tất cả mọi đặc quyền của giai cấp quý tộc Hung-ga-ri để đổi lấy việc họ ủng hộ yêu sách của bà đòi lên ngôi trong tiến trình cuộc chiến tranh để giành quyền thừa kế ngôi vua Áo. Song những người kế nhiệm bà đã nhiều lần vi phạm những đặc quyền ấy. Trong thời gian đấu tranh giành cải cách vào những năm 40 của thế kỷ XIX, vin vào những điều kiện của bản sắc chỉ quốc sự phe đối lập, trong đó có Cô-sút, đã yêu cầu thành lập một chính phủ chịu trách nhiệm trước nghị viện, đất nước phải được độc lập về kinh tế và chính trị. Phe đối lập đã trình cương lĩnh ấy trước Quốc hội năm 1847.

Quốc hội khóa cuối cùng được bầu vào tháng Sáu 1848.- 315, 376, 435.

206 Trong dân tộc Hung-ga-ri có những người còn sót lại của các bộ lạc Xác-mát, đặc biệt là bộ lạc I-a-đích (xem chú thích 141).- 315.

207 Đây muốn nói đến các thành phố Bu-đa (Ô-phen) và Pét lúc đó thực tế là hai thủ đô sinh đôi của Hung-ga-ri. Sau cuộc phản công thắng lợi của quân đội cách mạng Hung-ga-ri và sau khi cả hai thủ đô được giải phóng khỏi quân Áo chiếm đóng, ngày 24 tháng Sáu 1849 các nhà chức trách Hung-ga-ri đã tuyên bố hợp nhất Bu-đa và Pét thành một thành phố. Song các sự kiện tiếp theo đã ngăn cản tiến hành quyết định đó trong thực tiễn.

Việc chính thức hợp nhất Pét và Bu-đa và thành lập thành phố Bu-đa-pét thống nhất đã diễn ra ngày 1 tháng Giêng 1873.- 318.

208 *Hội chợ I-ô-gie-pho ở Pét* - một trong bốn hội chợ hàng năm ở Pét. Diễn ra vào tháng Ba.- 318, 333.

209 Ngày 9 tháng Tám 1848, sau thất bại ở Cu-xtốt-xơ và sau khi Mi-la-nô thất thủ, vua Xác-đi-ni (Pi-ê-mông) Sác-lơ-An-be đã ký với người Áo một hiệp định đình chiến nhục nhã, trao Lôm-bắc-đi, Pác-ma và Vơ-ni-đơ cho người Áo. Tháng Ba 1849, dưới sức ép của quần chúng nhân dân, Sác-lơ- An-be đã buộc phải hủy bỏ hiệp định đình chiến và phục hồi các hoạt động quân sự.- 322.

210 Đây muốn nói đến đội quân tình nguyện Xéc-bi từ công quốc Xéc-bi, dưới sự chỉ huy của Kni-tra-nin, đội quân này đã tham gia các hoạt động quân sự chống quân Hung-ga-ri trên lãnh thổ Vô-ê-vô-đi-na thuộc Xéc-bi.- 323, 378.

211 Để làm suy yếu phong trào dân tộc Xéc-bi, mùa xuân 1849 chính quyền hoàng đế đã đòi đưa đội quân tình nguyện dưới sự chỉ huy của Kni-tra-nin trở về công quốc Xéc-bi. Đồng thời quân đội thường trực đã được đưa vào lãnh thổ Vô-ê-vô-đi-na thuộc Xéc-bi, họ bắt đầu giải tán các cơ quan quyền lực sở tại, tước vũ khí của dân cư và khôi phục tổ chức Biên giới quân sự trước đây (xem thêm chú thích 139).- 324, 344.

212 Đây muốn nói đến việc vua Phran-txơ-I-ô-xíp I ngày 7 tháng Ba 1849 giải tán Quốc hội Áo, trong thời gian cuộc khởi nghĩa nhân dân ở Viên tháng Mười 1848, quốc hội này đã chuyển trụ sở của mình tới thành phố Crêm-di-e-rơ thuộc Mô-ra-vi.

Hiến pháp vua ban được ban hành bằng sắc lệnh của hoàng đế ngày 4 tháng Ba 1849. Hiến pháp đã trao cho hoàng đế và các bộ trưởng của ông ta toàn bộ quyền hành pháp và thi hành nguyên tắc tập quyền quan liêu trong việc cai trị đế chế. Hiến pháp này là một bước tiến tới khôi phục chế độ quân chủ chuyên chế.- 324, 587.

213 *Miserere*- tên gọi tắt của bài thánh ca Thiên chúa giáo "Miserere mei domine" ("Xin Chúa đừng làm hại").- 324.

214 *Thông cáo của công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ* ngày 26 tháng Chạp 1848 dọa treo cổ tất cả những người bị bắt có vũ khí trong tay và triệt hạ tất cả các điểm dân cư, nơi xuất phát của những cuộc tấn công vào quân đội của hoàng đế, vào xe cộ, v.v. của quân đội.- 330.

215 Một trong hai thành phố lớn nhất của Dắc-den-lan-Crôn-stát (bên cạnh Héc-man-stát) là một đơn vị hành chính độc lập - một huyện (xem thêm chú thích 203).- 333.

216 Đây muốn nói đến Tổng hội đồng lúc bấy giờ được Rai-a-trích chuyển tới Be-skê-réch (xem thêm chú thích 120).- 344.

217 Đây muốn nói đến Quốc hội Xéc-bi.- 344.

218 Đây muốn nói đến cuộc chiến tranh giải phóng của nhân dân An-giê-ri dưới sự lãnh đạo của Áp-đơ-En-Ca-đi-rơ chống bọn thực dân Pháp xâm chiếm An-giê-ri năm 1830. Cuộc chiến tranh tiếp diễn từ năm 1832 đến năm 1847 với những quãng gián đoạn ngắn.- 350.

219 Trong thời gian cuộc khởi nghĩa giải phóng dân tộc ở Ba Lan trong những năm 1830 - 1831, Ra-mô-ri-nô người I-ta-li-a lưu vong, được bổ nhiệm làm tư lệnh một trong những quân đoàn khởi nghĩa. Sau khi quân đội Nga hoàng tấn công Vác-sa-va vào đầu tháng Chín 1831, Ra-mô-ri-nô đưa quân đoàn của mình sang địa phận Áo, nơi quân đoàn này đã bị cầm giữ.

Năm 1833, những người cách mạng lưu vong I-ta-li-a, hội viên của hội "I-ta-li-a trẻ" do Gi.Mát-di-ni lãnh đạo, chuẩn bị xâm nhập Xa-voa nhằm phát động cuộc khởi nghĩa của phái cộng hòa ở Pi-ê-mông, đã đề nghị Ra-mô-ri-nô lãnh đạo đội quân viễn chinh về mặt quân sự. Song Ra-mô-ri-nô đã phung phí một phần tiền bạc mà Mát-di-ni chuyển cho ông ta để chiêu mộ quân tình nguyện và thực tế đã góp phần làm vỡ kế hoạch của những người khởi nghĩa. Thay vì xâm nhập có phối hợp từ lãnh thổ Thụy Sĩ và Pháp, chỉ có một nhóm người yêu nước xâm nhập Xa-voa từ phía Grơ-nốp vào tháng Hai 1834, nhóm này bị các tay súng các-bin Pi-ê-mông đánh tan.

Ở giai đoạn thứ hai của cuộc chiến tranh Áo - I-ta-li-a, Ra-mô-ri-nô chỉ huy một trong những sư đoàn Pi-ê-mông gồm cư dân Lôm-bắc-đi. Ngày 20 tháng Ba 1849, ông ta ra lệnh cho quân của mình rút khỏi những trận địa đang chiếm ở hạ lưu sông Tít-si-nô và bằng cách đó tạo cho quân Áo khả năng không chỉ đi vào địa phận Pi-ê-mông, mà còn cắt một bộ phận quân đội Pi-ê-mông khỏi những lực lượng chính. Sau chiến tranh, Ra-mô-ri-nô bị xử bắn theo bản án của Hội đồng quân sự Pi-ê-mông.-352.

220 Xem bài của Ph.Ăng-ghen "Chiến tranh ở I-ta-li-a và ở Hung-ga-ri" (xem Toàn tập, t.6 1993, tr.515 - 519).- 353.

221 Hiến pháp ngày 4 tháng Ba 1849 (xem chú thích 212) duy trì quyền lực của dòng họ Háp-xbuốc đối với tất cả đất đai của đế quốc Áo và bỏ qua vấn đề tự trị chính trị của các vùng đất Xla-vơ, đã gây ra sự bất bình mạnh mẽ của hầu hết các khuynh hướng của phong trào dân tộc của người Xla-vơ. Trong một loạt trường hợp, tình hình đã đi tới chỗ phe tư sản địa chủ phân liệt, một số đại biểu của nó đã chủ trương thỏa hiệp với chính phủ Hung-ga-ri với những điều kiện nhất định.- 360, 414, 434, 508.

222 Dây muốn nói đến phái đoàn Xlô-va-ki-a, cơ bản gồm các thủ lĩnh của cánh hữu trong phong trào dân tộc Xlô-va-ki-a, trong đó có Hu-rơ-ban, ngày 20 tháng Ba 1849 đến gặp hoàng đế Phran-xtơ - I-ô-xíp. Sở dĩ có cuộc đến thăm Ôn-muýt-xơ là vì sau khi công bố hiến pháp vua ban ngày 4 tháng Ba 1849, Xlô-va-ki-a vẫn tiếp tục mất quyền bình đẳng về ngôn ngữ và những quyền dân tộc khác. Đoàn đại biểu Xlô-va-ki-a lại đưa ra yêu cầu đòi tách Xlô-va-ki-a khỏi Hung-ga-ri và trao cho nó quyền độc lập về hành chính trong khuôn khổ đế quốc Áo. Để sử dụng người Xlô-va-ki-a trong cuộc đấu tranh chống cách mạng Hung-ga-ri, triều đình Áo đã cố ý trì hoãn trả lời; song về sau tất cả các yêu sách dân tộc của họ đều bị bác bỏ.- 361, 477.

223 Bộ tổng tư lệnh (Generalkommando) quân đội của hoàng đế ở Tơ-ran-xin-va-ni-a và dinh bá tước người Xắc-xông, nghĩa là viên tổng trấn Dắc-den-lan do hoàng đế bổ nhiệm (xem thêm chú thích 142) đóng ở Héc-man-stát.- 370.

224 Dây muốn nói đến lời tuyên bố của Vin-đi-sơ-grét-xơ ngày 21 tháng Ba 1849 (xem thêm chú thích 176 và 187).- 372.

225 Dây muốn nói đến cuộc hành quân của quân đội bổ trợ Áo dưới sự chỉ huy của tướng Nu-ghen-tơ từ Tơ-ri-e-xtơ đến chi viện cho quân đội của thống tướng Ra-đét-xki đang ở trong tình trạng trầm trọng do cuộc khởi nghĩa nhân dân ở Lôm-bắc-đi và Vơ-ni-đơ chống sự thống trị của Áo vào tháng Ba 1848. Quân đội Nu-ghen-tơ xuất quân từ Tơ-ri-e-xtơ vào nửa sau tháng Tư 1848. Tiến quân trên địa phận Vơ-ni-đơ, đặc biệt là qua vùng núi thuộc địa phận này là Phri-u-li và chỉ gặp sự chống cự của những đội quân tình nguyện yếu kém, quân đội của ông ta đã phá hủy một cách tàn nhẫn tất cả những gì gặp trên đường. Ngày 21 tháng Tư, Nu-ghen-tơ oanh kích dã man thành phố chính của Phri-u-li là U-đi-na. Vào cuối tháng Năm, quân đội của ông ta đã hội quân với quân đội của Ra-đét-xki ở Vê-rô-na.- 373.

226 *Tuyến Pa-la-tin* (Pa-la-tin - tước vị phó vương Hung-ga-ri) - tuyến công sự bên ngoài từ phía tây bắc Cô-moóc-nơ, giữa sông Va-gơ và sông Đa-nuýp. Tuyến Pa-la-tin yểm trợ cho những kho lớn đặt ở vùng này, nằm ở bên ngoài các bức tường thành của thành phố. Việc xây dựng tuyến này bắt đầu vào năm 1809 theo lệnh của phó vương Hung-ga-ri - đại công tước I-ô-xíp. Việc xây dựng kéo dài đến năm 1848.- 373, 413, 418.

227 *Các khẩu đội pháo rời* dùng để đè bẹp pháo binh địch.- 374, 413.

228 *Bộ tham mưu của tướng phụ trách đại bản doanh* - cơ quan phụ trách việc vạch kế hoạch tác chiến, đường hành quân của các đơn vị quân đội, tổ chức các trại đừng chân, trinh sát v.v..- 375.

229 *Tòa án ruộng đất* (Grundgerichte), có lẽ ngụ ý nói các tòa án sơ cấp: tòa án của chủ (Herrnstuhl) và tòa án chủ tịch (Stuhlrichter - Gericht).- 378.

230 Có lẽ đây muốn nói đến địa phận khu trung đoàn Va-la-ki - Ba-nát thuộc khu quân đoàn Ba-nát của Biên giới quân sự (xem chú thích 139).- 379.

231 Ngày 2 tháng Tư 1849, cuộc tấn công thắng lợi của quân Hung-ga-ri đặt chế độ quân chủ Áo trên bờ thảm họa, đã bắt đầu bằng thắng lợi của quân đội cách mạng Hung-ga-ri ở Hát-van.- 385, 425.

232 Việc quân đội Nga hoàng vào lãnh thổ Ga-li-xi và Bu-cô-vi-na chỉ xảy ra vào đầu tháng Năm 1849, còn Tơ-ran-xin-va-ni-a thì mãi tháng Sáu 1849 họ mới đến đó.- 386.

233 *Hội đồng toàn quyền* - cơ quan quyền lực hành pháp cao nhất ở Hung-ga-ri do phó vương (na-đo-rơ hoặc pa-la-tin) đứng đầu. Vì các khu vực dân cư Xéc-bi sinh sống thuộc Vương quốc Hung-ga-ri nên chúng trực thuộc Hội đồng toàn quyền hoàng gia Hung-ga-ri ở Bu-đa (Ô-phen).- 388, 404.

234 Đây muốn nói đến dự thảo hiến pháp được quốc hội lập hiến của đế quốc Áo thông qua ở Crêm-di-e-rơ. Chính phủ Áo chống lại dự thảo này bằng cách đưa ra hiến pháp vua ban (xem chú thích 221) và đã giải tán quốc hội đó vào đầu tháng Ba 1849. Dự thảo Crêm-di-e-rơ quy định tính độc lập nào đó về mặt hành chính của một số miền của đế quốc và quy định việc áp dụng các thiết chế đại diện - hội đồng dân biểu địa phương - ở những miền đó.- 391.

235 Sau khi bị bãi miễn khỏi cương vị tổng tư lệnh (xem chú thích 140), Dem-bin-xki làm việc trong cục tác chiến ở Đê-brét-xen.- 394.

236 *Ngày 15 tháng Ba 1848* - cuộc khởi nghĩa nhân dân ở Pét đã mở đầu cho cuộc cách mạng Hung-ga-ri nhằm xóa bỏ chế độ phong kiến - nông nô và giành quyền độc lập.- 401, 417.

337 Trong văn bản có sự không chính xác: ngày 19 tháng Ba 1849 Bem chiếm Crôn-stát hầu như không phải chiến đấu.- 402.

238 Ngày 15 tháng Ba 1848, theo gương Viên, ở Pét đã thành lập cơ quan quyền lực cách mạng - "Ủy ban an ninh công cộng" gồm đại biểu của những nhóm và câu lạc bộ dân chủ khác nhau. Ít lâu sau, theo lời kêu gọi của những người tham gia phong trào ngày 15 tháng Ba, những ủy ban y như vậy đã bắt đầu được thành lập cả ở những thành phố khác của Hung-ga-ri.-404.

239 Ngày 23 tháng Ba 1848, theo ủy nhiệm của viên toàn quyền Hung-ga-ri, bá tước L.Bát-ti-a-ni đã lập hội đồng bộ trưởng đầu tiên của Hung-ga-ri, quyết định về việc thành lập nó đã được Quốc hội của nước này thông qua.- 404.

240 Đây có ý nói đến Quốc hội Hung-ga-ri vào thời điểm đó họp ở Prê-xbuốc.- 404.

241 Ám chỉ việc Quốc hội lúc đó họp ở Prê-xbuốc thông qua một loạt dự luật: về việc bãi bỏ chế độ lao dịch và thuế thập phân của giáo hội, về chế độ đại diện của nhân dân, về việc đảm bảo nền độc lập dân tộc, về báo chí v.v.. Các dự thảo của những đạo luật này được đưa ra dưới ảnh hưởng của phong trào cách mạng đã triển khai ở trong nước.-405.

242 Ý nói những tỉnh của Đức, Séc, Ga-li-xi và I-ta-li-a thuộc các lãnh địa thế tập của vương triều Háp-xbuốc.- 405.

243 *Ây-me* - đơn vị đo chất lỏng cổ ở Đức. Ở Áo bằng 56,5 lít, ở Hung-ga-ri bằng 54,3 lít.-407.

244 *Đỏ - xanh - trắng* - những màu quốc kỳ của Hung-ga-ri.- 412.

245 *Sáu đại đội của A-lếch-xan-đrơ* thuộc trung đoàn bộ binh Hung-ga-ri thứ hai mà hoàng đế Nga A-lếch-xan-đrơ I được coi là người đỡ đầu của nó.

Bộ binh Phổ, ngụ ý trung đoàn bộ binh thứ 34 mà người đỡ đầu của nó là thái tử Phổ.- 412, 531.

246 *Khẩu đội đột phá* nằm trong thành phần pháo công thành. Dùng để bắn từ cự ly gần tối đa nhằm phá hủy công sự của kẻ thù ngay trước khi tấn công.- 413.

247 Mặc dù vào tháng Ba 1848 Quốc hội Crô-a-xi đòi xóa bỏ Biên giới quân sự (xem chú thích 139) và đòi sáp nhập nó vào Crô-a-xi, nơi mà tổ chức quân sự, cũng như những điều hạn chế trói buộc tự do cá nhân của công dân ở Biên giới quân sự vẫn được duy trì như trước.- 414.

248 Ý nói Quốc hội Crô-a-xi được triệu tập vào tháng Ba 1848, trong đó đã thông qua các yêu cầu của chính phủ dân tộc chịu trách nhiệm trước quốc hội đòi thủ tiêu Biên giới quân sự, sử dụng ngôn ngữ Crô-a-xi vào việc quản lý, xét xử và tế lễ, đòi giải phóng nông dân khỏi các nghĩa vụ phong kiến, thành lập quân đội Crô-a-xi dưới sự chỉ huy của viên tư lệnh được bầu.- 414.

249 *Quân đoàn quan sát*- quân đoàn được tách ra để theo dõi kẻ thù ở các sườn của hướng tác chiến chính.- 416, 551.

250 *Trung đoàn Pê-téc-vác-đai-nơ* - xem chú thích 139.- 419.

251 Các công quốc vùng Đa-nuýp (Môn-đa-vi và Va-la-ki), từ đó đội quân từ quân đoàn của Li-đéc-xơ xâm nhập vào Tơ-ran-xin-va-ni-a, về danh nghĩa thuộc chủ quyền của Thổ Nhĩ Kỳ. Song các hiệp định và hiệp ước với Thổ Nhĩ Kỳ đã tạo cho Chính phủ Nga hoàng khả năng can thiệp vào công việc của những công quốc này và đưa quân tới đó trong trường hợp nảy sinh những làn sóng đấu tranh trong nước. Chính phủ Nga hoàng đã giúp nước Thổ Nhĩ Kỳ quân chủ đàn áp cuộc cách mạng dân chủ tư sản ở

Va-la-ki năm 1848. Thế nhưng Chính phủ Thổ Nhĩ Kỳ lo ngại sự có mặt của Nga ở những công quốc ấy, coi sự có mặt ấy là mối đe dọa đối với lợi ích của mình ở khu vực này.- 422.

252 Ở mục này đã thông báo về các đề nghị của những giới nhất định của Lem-béc-gơ (Lvốp) mời quân đội Nga đến trong trường hợp quân đồn trú Áo của thành phố rời đi Hung-ga-ri.- 423. 433.

253 Chính phủ Hung-ga-ri bắt đầu phát hành giấy bạc mười phlo-rin vào tháng Ba 1849 (xem thêm chú thích 176, 187, 224).- 425.

254 Cuộc chiến tranh với Đan Mạch để giành các công quốc Slê-đơ-vích và Hôn-stai-nơ (xem chú thích 1, 28 và 157) đã được tiến hành nhân danh tất cả các quốc gia trong Hiệp bang Đức, quân số quân đội và hải quân của Slê-đơ-vích - Hôn-stai-nơ do vậy được coi là hạt nhân của các quân đội và hải quân đế chế toàn Đức, mà việc thành lập chúng đã được hiến pháp đế chế do Quốc hội Phran-phuốc đề ra quy định.- 428.

255 Ngày 5 tháng Tư 1849 khẩu đội pháo ơ biển của Đức bắn đoàn tàu chiến Đan Mạch xuất hiện ở bến cảng Éc-ken-phuê-đơ (Slê-đơ-vích), hai chiếc tàu Đan Mạch bị hư hỏng đã bị chiếm. Sự kiện đó ảnh hưởng không quan trọng lắm đến tiến trình cuộc chiến tranh với Đan Mạch, được báo chí chính thức của Phổ mô tả là một thắng lợi lớn.-428.

256 Sau khi cuộc chiến tranh với Đan Mạch để giành Slê-đơ-vích - Hôn stai-nơ nổ ra, ở các quốc gia trong Hiệp bang Đức đã bắt đầu chiến dịch xây dựng hạm đội hải quân đế chế mà việc thiếu nó đã là một chỗ yếu của lực lượng vũ trang Đức. Quốc hội Phran-phuốc đã lập ra một ủy ban hải quân đặc biệt và đã cấp 6 triệu ta-le để đóng tàu chiến. Ở khắp nơi đã ra đời những hội và những ủy ban tư nhân tiến hành quyên góp để xây dựng hạm đội.- 428.

257"*Ghê-phi-on*" - chiến hạm Đan Mạch bị các khẩu đội pháo bờ biển bắn hỏng và bị quân đội Đức chiếm trong trận đánh ở Ếch-ken-phuếc-đơ.- 429.

258 Đây muốn nói đến Quốc hội Phran-phuốc và chính quyền trung ương lâm thời (xem chú thích 30).- 429.

259 *Đen - đỏ - vàng* - sự kết hợp màu sắc này là biểu tượng sự thống nhất của Đức. Trên quốc kỳ Bỉ (đặt ra trong thời gian cuộc cách mạng năm 1830 - 1831, sau khi Bỉ tách khỏi Hà Lan) cũng sử dụng những màu như thế, nhưng bố trí và kết hợp theo cách khác (các dải đen, vàng và đỏ thẳng đứng).- 430.

260 Ám chỉ mia mai xu hướng của đa số thuộc phái tự do trong Quốc hội Phran-phuốc muốn đặt vua Phổ đứng đầu nước Đức thống nhất (đen - trắng là những màu quốc kỳ của chế độ quân chủ Phổ) với tư cách là "hoàng đế của người Đức".- 430, 561.

261 Tháng Tư 1848, hoàng đế Phéc-đi-năng I đã buộc phải chuẩn y đạo luật được Quốc hội Hung-ga-ri thông qua ngày 18 tháng Ba về việc bãi bỏ chế độ nông nô, lao dịch và thuế thập phân, tòa án địa chủ. Theo đạo luật này, những nông nô có phần ruộng được chia phải nộp tiền cho nhà nước về việc bãi bỏ chế độ lao dịch. Những nông nô không có ruộng đất (chiếm hơn 1/3 tổng số nông dân) chỉ có thể chuộc để khỏi làm lao dịch theo thỏa thuận từng người một với địa chủ và phải trả cho họ một khoản tiền nhất định. Vì đa số nông dân không trả nổi giá cả mà địa chủ đòi nên họ thực tế vẫn ở trong tình trạng lệ thuộc nông nô. Tính chất dở dang của cuộc cải cách ruộng đất là một trong những nguyên nhân nội tại làm cho cuộc cách mạng Hung-ga-ri năm 1848 - 1849 thất bại.- 435, 513.

262 Trận đánh ở Nô-va-ra giữa quân đội Pi-ê-mông và quân đội Áo xảy ra ngày 22 - 23 tháng Ba 1849 đã kết thúc bằng cuộc thất bại và cuộc rút lui của quân Pi-ê-mông.- 428.

263 Có lẽ đây muốn nói đến việc hai quân đoàn Nga cuối tháng Ba - tháng Tư 1849 tập trung ở các tỉnh miền Tây Vương quốc Ba Lan, từ nơi đó sau này họ kéo vào lãnh thổ Ga-li-xi và Bu-cô-vi-na (xem chú thích 232).- 440.

264 Từ ngày 1 tháng Tư 1849, tướng Guếc-gây chỉ huy quân đội Hung-ga-ri.- 440.

265 Ăng-ghen phân tích phê phán bản tin này trong bài "Thất bại của quân Áo" (xem tập này, tr.444-451). Bên cạnh việc cố ý bóp méo diễn biến của các hoạt động quân sự, bản tin còn nêu không đúng tên gọi của một số đơn vị quân đội Hung-ga-ri, tên của những người chỉ huy của chúng v.v..- 441.

266 *Kỵ binh nhẹ của Crét-xơ* - trung đoàn kỵ binh nhẹ I-ta-li-a của thái tử A-léch-xan-đrơ, người kế vị ngôi vua Nga; người đỡ đầu thứ hai của trung đoàn là phó nguyên soái Crét-xơ Phôn Crét-xen-stai-nơ.

Giáp binh của Mắc-xơ Au-ơ-spéc-gơ - trung đoàn giáp binh Nội Áo thứ năm của hoàng đế Ni-cô-lai I; người đỡ đầu thứ hai của trung đoàn này là phó nguyên soái Au-ơ-spéc-gơ.- 442, 449.

267 Đây muốn nói đến trung đoàn thương kỵ binh thứ nhất mà người đỡ đầu nó là viên tướng kỵ binh, bá tước C.Xi-va-lác-tơ.

Kỵ binh nhẹ của Crét-xơ - xem chú thích 266.- 448.

268 Đây muốn nói đến những trận đánh giữa quân đội Hung-ga-ri và quân đội Áo ngày 2 tháng Tư ở Hát-van, ngày 4 ở Ta-pi-ô-bi-ske, ngày 6 ở I-sa-xéc và Gô-đôn-lô.- 452.

269 *Đội vệ binh quý tộc Hung-ga-ri* - đội vệ binh ngự lâm Hung-ga-ri thành lập năm 1763, chủ yếu gồm quý tộc và giải tán năm 1849.- 453.

270 Tháng Tư 1849 quân đội của Gi.Bem và M.Péc-txen đã giáng một loạt thất bại nghiêm trọng cho quân đội Áo và quân đội Xéc-bi ở Ba-nát và Ba-sca và đã quét sạch họ khỏi cả hai vùng này. Việc quân đội Nga hoàng vào tháng Sáu 1849 tiến vào lãnh thổ Tơ-ran-xin-va-ni-a đã cản trở việc củng cố thắng lợi này, buộc Bem phải vội vã trở về đấy.- 454, 469.

271 Xu hướng thỏa hiệp với chính phủ Hung-ga-ri trong cánh tả của phong trào dân tộc Xéc-bi đã thể hiện vào tháng Mười 1848, song việc thực hiện chúng đã bị các lực lượng phản động của Vô-ê-vô-đi-na thuộc Xéc-bi, đứng đầu là đại giáo chủ Rai-a-trích ngăn cản. Thế nhưng các mưu toan cố đạt được sự dàn hòa giữa người Xéc-bi và người Hung-ga-ri vẫn không chấm dứt. Tháng Hai 1849, quan hệ giữa người Xéc-bi và các nhà chức trách Áo xấu đi đã tạo điều kiện thuận lợi hơn cho cuộc đàm phán Xéc-bi - Hung-ga-ri. Sự bất bình của dân cư Vô-ê-vô-đi-na đối với hiến pháp vua ban (xem chú thích 221) cũng đóng vai trò của nó. Những cố gắng thương lượng đã được tiến hành với sự giúp đỡ của các nghị sĩ cả trong quá trình đàm phán ở Ben-grát. Song việc Chính phủ Hung-ga-ri không muốn thừa nhận quyền tự trị của các vùng đất Xéc-bi đã ngăn cản cuộc đàm phán thành công. Việc nối lại đàm phán với người Xéc-bi (đặc biệt là với Đ.Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích) vào tháng Năm - tháng Sáu 1849, mặc dầu người Hung-ga-ri sẵn sàng thỏa hiệp hơn, nhưng không thể ảnh hưởng đáng kể đến sự phát triển của các sự kiện nữa.- 455.

272 Có lẽ trong văn bản viết nhầm. Đây không phải nói về Slích-cơ, mà là Ham-méc-stai-nơ.-456.

273 Ngày 20 tháng Ba 1849 ở Brê-si-a đã xảy ra một cuộc khởi nghĩa nhân dân hùng hậu chống người Áo. Quân đội Áo được phái đến chống Brê-si-a do tướng Nu-ghen-tơ chỉ huy, ông này về sau được tư lệnh pháo binh Hay-nau thay thế. Mặc dù bị pháo kích dữ dội, thành phố vẫn tiếp tục kháng cự ngay cả sau khi vua Pi-ê-mông ký hiệp định đình chiến với Áo. Chỉ sau cuộc tấn công dữ dội ngày 31 tháng Ba - 1 tháng Tư, Brê-si-a mới bị chiếm.- 457.

274 Đây muốn nói đến phản ứng của giới cầm quyền của một trong những quốc gia nhỏ ở Đức, đại công quốc Mếch-clen-buốc, đối với việc Quốc hội Phran-phuốc đề nghị vua Phổ Phri-đrích - Vin-hem IV lên ngôi "hoàng đế của những người Đức".- 459.

275 *Cánh đồng Ra-cô-sơ*, hoặc *Ra-cô-sơ* (tiếng Đức là Rakosfeld) - một địa phương nằm ở bờ trái sông Đa-nuýp, nơi mà trước thế kỷ XVI đã triệu tập các hội nghị đẳng cấp Hung-ga-ri và diễn ra lễ đăng quang của các vua Hung-ga-ri. Hiện nay nó nằm trong chỉ giới của thành phố Bu-đa-pét.- 460, 541, 557.

276 Có lẽ ở đây viết nhầm. Đây muốn nói đến thông cáo của phó nguyên soái Vrơ-bna đã dẫn ra ở trên. Ven-đen lúc ấy là tư lệnh của Viên.- 461.

277 Ngày 5 tháng Hai 1849 sư đoàn Ghi-ôn của quân đoàn Thượng Da-nuýp bố trí ở các vùng phía bắc Xlô-va-ki-a đã đánh bật quân đội Áo đóng giữ đèo Bra-ni-xcô và đánh chiếm Ê-pê-ri-e-sơ. Điều đó đã tạo nên nguy cơ bị bao vây đối với quân đội Áo của tướng Slích-cơ mà quân đoàn của đại tá Hung-ga-ri Cláp-ca đã truy kích sát gót. Sự đột phá của sư đoàn Ghi-ôn đã cho phép quân đoàn Thượng Da-nuýp của Guếc-gây và quân đoàn của Cláp-ca hội quân với nhau, rồi sau đó sáp nhập với đạo quân chủ lực - đạo quân Tít-xa (hoặc đạo quân Thượng Tít-xa dưới sự chỉ huy của H.Đem-bin-xki).-463.

278 *Giáp kỵ binh Van-mô-đen*- trung đoàn giáp kỵ binh Mô-ra-vi thứ 6 mà người đỡ đầu là tướng kỵ binh bá tước L.Van-mô-đen - Him-bóoc-nơ.- 464.

279 Đây muốn nói đến các chiến sĩ của đội vệ binh cơ động Viên và quân đoàn sinh viên còn nguyên vẹn sau khi đội quân phản cách mạng chiếm Viên (ngày 1 tháng Mười một 1848) và đã tham gia cuộc chiến tranh cách mạng ở Hung-ga-ri trong quân đội của Bem.

Đội vệ binh cơ động Viên do Bem thành lập trong những ngày khởi nghĩa tháng Mười ở Viên. Chủ yếu gồm thợ thủ công và công nhân; đã tỏ ra là một đơn vị có kỷ luật nhất, có khả năng chiến đấu và dũng cảm nhất của các lực lượng vũ trang của những người khởi nghĩa.

Quân đoàn sinh viên - tổ chức quân sự hóa của sinh viên được thành lập vào tháng Ba 1848 ở Viên, cũng có cả giảng viên của trường đại học và những người khác thuộc giới trí thức. Đa số trong quân đoàn này gồm những người theo trào lưu dân chủ cấp tiến. Quân đoàn này đã đóng vai trò đáng kể trong phong trào cách mạng của Áo năm 1848. Sau khi cuộc khởi nghĩa tháng Mười ở Viên bị đè bẹp thì quân đoàn này bị giải tán.- 466.

280 *Chế độ bổ sung quân đội của Áo* (Assentirung - system) quy định việc bổ sung các đơn vị quân đội bằng quân tình nguyện. Lợi dụng điều này, bộ chỉ huy Áo cưỡng bức đưa vào quân đội những người tham gia cuộc khởi nghĩa Viên bị bắt làm tù binh và những người Hung-ga-ri là tù binh. Họ thường được điều đến phục vụ ở những vùng khác của đế quốc.- 467.

281 Sau khi quân đội Áo bị đánh tan ở I-sa-xéc ngày 6 tháng Tư 1849, bộ chỉ huy quân đội Hung-ga-ri thông qua kế hoạch tác chiến mới. Theo kế hoạch này quân đoàn Hung-ga-ri số 7 và số 2 đã tiến hành cuộc chuyển quân nghi binh theo hướng Pét, trong khi quân của quân đoàn 1 và 3 đánh vào Vai-xen, rồi sau đó cùng với các đơn vị của quân đoàn 7 giải tỏa Cô-móoc-nơ. Ngày 10 tháng Tư 1849, bằng những cuộc chiến đấu trên đường phố đẫm máu quân đoàn 3 của Đa-mi-a-ních đã chiếm được Vai-xen.- 468.

282 Ngày 22 tháng Tư 1849, tư lệnh pháo binh Ven-đen được bổ nhiệm làm tổng tư lệnh quân đội Áo ở Hung-ga-ri.- 468.

283 Đây muốn nói đến §72 chương IX của hiến pháp vua ban (xem chú thích 221), trong đó quy định sau này sẽ đưa Vô-ê-vô-đi-na vào số đất đai của nhà vua.- 469.

284 *Gu-xun* - dân miền núi U-cra-i-na sống ở dãy núi Các-pát; trước năm 1918 bị phụ thuộc đế chế của dòng họ Háp-xbuốc; về mặt hành chính, vào nửa đầu thế kỷ XIX là một bộ phận của Hung-ga-ri thuộc Áo. Do ảnh hưởng của cuộc cách mạng tháng Ba 1848, ở Đế chế Áo, cuộc đấu tranh chống phong kiến của nông dân có quy mô rộng lớn đã quyện với phong trào giải phóng dân tộc ở các vùng biên giới khu dân tộc. Làn sóng đấu tranh trong nông dân U-cra-i-na ở Bu-cô-vi-na đã bắt đầu vào mùa xuân năm 1848 và đặc biệt tăng mạnh nhân ở Ga-li-xi láng giềng ban hành đạo luật ngày 17 tháng Tư 1848 tuyên bố bãi bỏ các đảm phụ phong kiến. Đạo luật đó không được áp dụng cho Bu-cô-vi-na, mặc dù về mặt hành chính Bu-cô-vi-na thuộc Ga-li-xi. Trong số những người lãnh đạo phong trào nông dân, đặc biệt nổi bật người nông dân miền núi U-cra-i-na là Lu-ki-an Cô-bư-li-xa. Trong Quốc hội lập hiến Áo mà ông được bầu vào năm 1848, Cô-bư-li-xa liên kết với cánh cấp tiến dân chủ, đã tổ chức việc đưa thư thỉnh nguyện và đơn kiện của nông dân và đòi trả lại cho nông dân những ruộng đất đã bị bọn địa chủ chiếm.

Mùa xuân năm 1849, phong trào nông dân ở Bu-cô-vi-na bùng lên mạnh mẽ. Những đội quân nông dân đã được thành lập, những trường hợp chặt cây rừng của địa chủ và chiếm đất đai của chúng đã xảy ra thường xuyên. Những người lãnh đạo nông dân là L.Cô-bư-li-xa (có thể ông này trực tiếp liên hệ với các phái viên Hung-ga-ri) và B.Mi-rô-ni-úc đã kêu gọi dự trữ lương thực và thức ăn gia súc cho quân đội Hung-ga-ri và liên kết với họ trong trường hợp họ xâm nhập vào Bu-cô-vi-na. Làn sóng đấu tranh của nông dân ở Bu-cô-vi-na đã bị quân đội của hoàng đế dẹp tan.- 470, 500, 565.

285 Bài này phản ánh sự tham gia của ban biên tập báo "Neue Rheinische Zeitung" trong việc tổ chức cuộc đấu tranh chống các dự luật của Man-toi-phen, các dự luật này thực tế đã thủ tiêu tự do báo chí, thủ tiêu quyền hội họp và quyền lập hội. Trong quá trình cuộc đấu tranh đó, ở những địa phương khác nhau của đất nước, những người dân chủ đã tổ chức những cuộc hội nghị nhân dân thông qua những lời kêu gọi các nghị sĩ của viện thứ hai bác bỏ các dự luật của Man-toi-phen. Xem thêm bài "Kỳ họp của viện thứ hai ở Béc-lin ngày 13 tháng Tư" và bài "Những cuộc tranh luận về đạo luật về biểu ngữ" (C.Mác và Ph.Ăng ghen, Toàn tập, t.6, 1993, tr.581- 586, 590 - 603).- 471.

286 Trong những tài liệu mà Ăng-ghen đã sử dụng. có lẽ không đưa tin rằng Vin-đi-sơ-grét-xơ không tham gia những trận đánh chiếm Vai-xen. Quân đội phòng thủ thành phố này do thiếu tướng Gơ-xơ chỉ huy.- 472. 480.

287 *Tổng quỹ tài chính* (General - Cameral Kasse) - có lẽ ý nói kho bạc nhà nước ở Bu-đa (xem thêm chú thích 176).

Đồng tiền quy ước - xem chú thích 133.- 480.

288 Ý tưởng thống nhất Đan-ma-xi với Crô-a-xi và Xla-vô-ni-a và sự liên minh chặt chẽ của Vương quốc ba miền với Vô-ê-vô-đi-na và những vùng đất Xlô-va-ki-a đã được đưa ra tại Quốc hội Crô-a-xi vào tháng Sáu 1848. Nó phản ánh xu hướng của giới tư sản dân tộc của những miền đất ấy muốn tự trị trong khuôn khổ chế độ quân chủ Áo và muốn ban hành hiến pháp ôn hòa.

Mong muốn duy trì ảnh hưởng của mình trong những người Nam Xla-vơ. trong hiến pháp do hoàng đế ban hành ngày 4 tháng Ba 1849 (xem chú thích 221). hoàng đế đã tuyên bố tách Crô-a-xi và Xla-vô-ni-a cùng với khu duyên hải và Ri-ê-ca khỏi Hung-ga-ri và cho phép bắt đầu đàm phán về việc sáp nhập Đan-ma-xi vào những miền này. Những nhượng bộ sách lược ấy không thoả mãn các giới dân tộc của Crô-a-xi và Xla-vô-ni-a. họ coi hiến pháp vua ban là mối đe dọa đối với nền tự chủ về mặt đối nội của những vùng đất Crô-a-xi. Sau khi cuộc cách mạng ở Hung-ga-ri và ở I-ta-li-a bị đàn áp. chính phủ hoàng đế bắt đầu cuộc tấn công công khai chống những thành quả ít ỏi của cuộc cách mạng tháng Ba 1848 còn được duy trì ở các vùng đất Nam Xla-vơ.- 485.

289 *Tên gọi người Pan-đua* bắt nguồn từ địa phương Pan-đua ở miền Hạ Hung-ga-ri. Lúc đầu đó là các đội quân đánh thuê phục vụ cho bọn đại trùm sở Hung-ga-ri. Vào thế kỷ XVIII. họ trở thành những đội bộ binh nhẹ không chính quy. Chúng được tuyển mộ từ những người đánh thuê trước đây. những dân biên giới. những phần tử mất gốc giai cấp của những dân tộc khác nhau (Crô-a-xi. Xéc-bi. Hung-ga-ri). Trong thời gian hoạt động quân sự. họ đã có những hành động bạo lực và cướp bóc. Trong thời kỳ cuộc chiến tranh Bảy năm. họ chuyển vào các đơn vị quân đội chính quy. sau đó được cải tổ thành các đơn vị quân đội của Biên giới quân sự.

Xê-rê-gian - xem chú thích 184.

Tên gọi *Hây-đúc* (từ tiếng Hung-ga-ri haydu - dân chăn nuôi) có một số nghĩa Trong trường hợp này có lẽ là bộ binh nhẹ không chính quy của Hung-ga-ri ra đời vào năm 1526. có trước tổ chức quân đội biên giới. Hây-đúc đảm bảo trật tự trong nước và phục vụ ở các pháo đài biên giới. Năm 1605. do công lao quân sự mà người Hây-đúc được quyền thành lập một huyện tự do. được nâng lên hàng quý tộc và được miễn thuế.

Hây-đúc cũng là tên gọi những người du kích Nam Xla-vơ đấu tranh chống người Thổ Nhĩ Kỳ trong các thế kỷ XV - XIX. Đối với họ, tên gọi này đồng nghĩa với khái niệm kẻ cướp.

Áo khoác đỏ - xem chú thích 195.- 485.

290 Đây muốn nói đến đại hội đại biểu của những vùng đất Xla-vơ trong đế quốc Áo họp ngày 2 tháng Sáu 1848 ở Pra-ha. Phái hữu, tự do ôn hòa mà những người lãnh đạo đại hội (Pa-lát-xki, Sa-pha-rích) là thành viên, đã tìm cách giải quyết vấn đề dân tộc bằng cách thiết lập chế độ tự trị của các vùng đất Xla-vơ trong khuôn khổ chế độ quân chủ Háp-xbuốc. Phái tả cấp tiến (Xa-bi-na, Phrích-sơ, Li-ben-tơ v.v.) đã hướng vào những hành động cách mạng phối hợp với phong trào dân chủ ở Đức và Hung-ga-ri. Phái cấp tiến đã tham gia tích cực vào cuộc khởi nghĩa nhân dân ngày 12 - 17 tháng Sáu 1848 nhằm chống sự lộng hành của các nhà chức trách Áo và đã bị đàn áp khốc liệt. Ngày 16 tháng Sáu các đại biểu của cánh tự do ôn hòa đã tuyên bố hoãn vô thời hạn các phiên họp của đại hội.- 487.

291 *Ô-tô-san* - lính của trung đoàn biên phòng Ô-tô-san. Trung tâm của khu trung đoàn này nằm ở thành phố Ô-tô-san, tại miền Tây Crô-a-xi.- 487.

292 *Ban-đê-ri-an* - dân ky binh ở Crô-a-xi do những đại địa chủ lập ra gồm số thần dân của mình trong trường hợp triệu tập dân binh. Đội dân ky binh này ra đời từ thế kỷ XVII - XVIII, từ thời đấu tranh chống người Thổ Nhĩ Kỳ. Tên gọi này bắt nguồn từ chữ la - tinh banderium - lá cờ - và có từ thời trung cổ, khi các đội quân của các chúa phong kiến lớn chiến đấu trong thành phần quân đội nhà vua dưới ngọn cờ của chính mình.- 489.

293 *Ủy ban quốc phòng* được thành lập vào tháng Chín 1848 ở Pét trong hoàn cảnh cuộc can thiệp của đội quân tổng đốc Crô-a-xi là I-ê-la-sích chống nước Hung ga-ri cách mạng đã bắt đầu. Cô-sút, người đứng đầu ủy ban này được trao những quyền hạn rộng rãi phù hợp với hoàn cảnh thời chiến. Vào tháng Giêng 1849, khi quân đội Áo chiếm Pét, Ủy ban quốc phòng và Quốc hội đã dời tới Đê-brét-xen.- 491, 499.

294 Ngày 10 tháng Tư 1849, bộ chỉ huy Áo tuyên bố phát hành ngân phiếu có giá trị khác nhau với thị giá cưỡng bức được đảm bảo bằng thu nhập quốc dân của Hung-ga-ri. Biện pháp này, thứ nhất, nhằm mục đích trang trải những khoản chi tiêu bất thường cho việc tiến hành chiến tranh do nhân dân Hung-ga-ri gánh chịu, thứ hai, có nhiệm vụ tạo sự đối trọng với ngân phiếu do chính phủ của Cô-sút phát hành mà phần lớn cũng được đảm bảo bằng toàn bộ tài sản của dân tộc (xem chú thích 176 và 187). Những người dân Hung-ga-ri đánh giá một cách xác đáng ngân phiếu của Áo là sự cướp bóc công khai và không chấp nhận chúng ngay cả khi có nguy cơ bị trấn áp.- 492, 524, 530.

295 Trong thời gian cuộc khởi nghĩa giải phóng dân tộc vào tháng Tư 1848 ở Cra-cốp do Ca-xti-li-ô-ni làm tư lệnh quân sự, quân đội Áo đã oanh kích thành phố này bằng đại bác.- 496.

296 *Đạn các-tút* - túi giấy hoặc túi vải chứa thuốc súng đặt vào nòng đại bác, sau đó nạp đạn đại bác, trái phá hoặc đạn ghém.- 496.

297 Đây có ý nói đến các qũy nhà nước (öffentlichen Kassen) làm công việc đổi ngân phiếu lấy tiền mặt (chủ yếu là tiền bằng bạc). Tuy trong thời gian cách mạng, quá trình này thực tế đã bị ngừng lại, nhưng trong một loạt trường hợp, các qũy nhà nước còn cất giữ một dự trữ nhất định về kim loại quý.- 497.

298 *Kỵ binh quốc gia* - kỵ binh của đội vệ binh quốc gia.- 497.

299 Đây có ý nói đến nghị viện nhân dân (xem chú thích 120).- 501.

300 Ngày 25 tháng Hai 1849 tại Ôn-muýt-xơ, hoàng đế Phran-txơ-I-ô-xíp đã tiếp những người lãnh đạo cánh bảo thủ của phong trào dân tộc Ru-ma-ni, đứng đầu là giáo chủ Sa-gu-na, người đã chạy khỏi Tơ-ran-xin-va-ni-a sau thắng lợi của Gi.Bem. Để lấy lòng những người dân Ru-ma-ni, hoàng đế đã hứa vờ với họ là sẽ trao cho họ quyền tự trị dân tộc.- 508.

301 Ngày 19 tháng Tư 1849, trong trận đánh ở Na-đi-sa-lô quân đội Hung-ga-ri đã đánh tan quân đội của hoàng đế dưới sự chỉ huy của Vôn-ghê-mút. Ngày hôm sau, kỵ binh Hung-ga-ri đã đánh bại tiểu đoàn của Sô-rít-sơ. Kết quả là Vôn-ghê-mút đã buộc phải bắt đầu rút lui về Cô-moóc-nơ. Ngày 22 tháng Tư 1849, quân đoàn của Cláp-ca tiến vào Cô-moóc-nơ, ngày 26 tháng Tư việc bao vây thành phố này bị hủy bỏ. - 509.

302 Bài này viết nhân Khuên nhận được tin tức về việc quân đội Hung-ga-ri chiếm Pét và Bu-đa, được đăng trong phụ trương đặc biệt của số 283 tờ "Neue Rheinische Zeitung" ngày 27 tháng Tư; song phụ trương này phát hành sáng 28 tháng Tư 1849 và chỉ được phân phát cho những người đặt mua sống trong thành phố. Đối với những người đặt mua ở ngoài phạm vi thành phố, bài này được in lại trong số 284 tờ "Neue Rheinische Zeitung" ngày 28 tháng Tư 1849.- 515.

303 Quân đội Hung-ga-ri chiếm Pét ngày 24 tháng Tư 1849 không phải chiến đấu. Đến ngày 4 tháng Năm đã hoàn thành việc bao vây Ô-phen (Bu-đa) (xem thêm chú thích 301).- 515.

304 Đây có ý nói đến hai trận đánh lớn của thời kỳ chiến tranh của nước Pháp cách mạng chống khối liên minh các quốc gia phản cách mạng châu Âu - Áo, Phổ, Anh v.v..

Trong trận đánh ở *Giê-man* (Bỉ) ngày 6 tháng Mười một 1792, quân đội Pháp thắng quân đội Áo.

Trong trận đánh ở *Phơ-lơ-ruýt* (Bỉ) ngày 26 tháng Sáu 1794. quân đội Pháp đánh tan quân đội Áo do công tước Cô-buốc chỉ huy.- 516.

305 Ban biên tập báo "Neue Rheinische Zeitung" có lẽ vào thời điểm này không có tư liệu tiểu sử chính xác về Cô-sút. Thực ra Cô-sút sinh ngày 19 tháng Chín 1802.- 520.

306 Bày tỏ hy vọng về cuộc đấu tranh cách mạng mới ở Viên trong trường hợp quân đội Hung-ga-ri tiếp tục tiến lên và gọi cuộc đấu tranh có thể có này là "cuộc cách mạng thứ năm", có lẽ Ăng-ghen có ý nói đến bốn sự kiện cách mạng ở thủ phủ đế chế Áo xảy ra năm 1848. cụ thể là: cuộc khởi nghĩa nhân dân ngày 13 tháng Ba mở đầu cuộc cách mạng ở Áo; cuộc đấu tranh của công nhân. thợ thủ công. sinh viên vũ trang ngày 15 và 26 tháng Năm mà kết quả là chính phủ đã buộc phải có những nhượng bộ mới đối với phong trào dân chủ; làn sóng đấu tranh của công nhân ngày 23 tháng Tám dẫn đến cuộc xung đột của công nhân với các hàng ngũ tư sản của đội vệ binh quốc gia; cuộc khởi nghĩa nhân dân ngày 6 - 31 tháng Mười. một trong những đỉnh điểm của cuộc cách mạng ở Áo và Đức.- 520.

307 *A-gi-ô* - phần cao hơn của thị giá chứng khoán ở sở giao dịch (trên thị trường) hoặc của giấy bạc so với mệnh giá của chúng.- 524.

308 *Đu-cát* - tiền đúc bằng vàng (xem thêm chú thích 189).- 525.

309 Đây có ý nói đến những cựu chiến binh của quân đoàn sinh viên (xem thêm chú thích 297).- 525.

310 Việc điều các đơn vị Crô-a-xi từ Pét đến miền Nam không phải vì cuộc nổi dậy trong những đơn vị ấy. mà vì những lý do thuần túy quân sự. Thắng lợi của Bem và của Péc-txen ở Ba-nát và ở Bát-scơ đã đặt quân Xéc-bi trước nguy cơ bị thất bại. Điều đó đã buộc Ven-đen phải đưa quân đoàn số một của I-ê-la-sích tới đó.- 528.

311 *Doi-smây-xtéc* - lính của trung đoàn bộ binh Hạ Áo số 4 (Hoch-und Deutschmeister - Regiment).

Tên gọi này có liên quan tới hội các hiệp sĩ Đức (Orden der Deutscher Ritter). Năm 1526. các hội viên hội này đã kết hợp hai cương vị cao nhất: Hốc-mây-xtơ (Hochmeister) và Doi-smây-xtét (Deutschmeister) trong một Hoch - und Deutschmeister. Người đầu tiên có tước vị này là đại công tước Áo Mắc-xi-mi-li-an. Từ năm 1805 tước vị này trở thành tước vị cha truyền con nối trong vương triều Áo đang trị vì và trao cho một trong các đại công tước đồng thời với việc đỡ đầu trung đoàn Hạ Áo số 4.-530.

312 Theo hiến pháp vua ban ngày 4 tháng Ba 1849 (xem chú thích 212). Crô-a-xi. Vô-ê-vô-đi-na thuộc Xéc-bi và Tơ-ran-xin-va-ni-a được tách khỏi Hung-ga-ri.-535.

313 Đây muốn nói đến quyết định của Quốc hội Hung-ga-ri và Quốc hội Tơ-ran-xin-va-ni-a sau cuộc cách mạng tháng Ba 1848 về việc thiết lập sự liên minh giữa hai nước và áp

dụng hệ thống hành chính thống nhất. Ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, quyết định về liên minh được hội nghị ở Clu-giơ - bầu theo nguyên tắc đẳng cấp đảm bảo cho bọn địa chủ Hung-ga-ri chiếm ưu thế - thông qua ngày 30 tháng Năm. Quyết định này làm cho liên minh mang tính chất phiến diện, đặc quyền của thiểu số Hung-ga-ri trong lĩnh vực quản lý địa phương và trong công việc học đường được duy trì, tiếng Hung-ga-ri được tuyên bố là ngôn ngữ chính thức duy nhất. Những tư tưởng của những người dân chủ Ru-ma-ni và Hung-ga-ri lý giải sự liên minh này là việc thành lập nhà nước Tơ-ran-xin-va-ni-a Hung-ga-ri trên cơ sở sự bình đẳng của tất cả các dân tộc, về thực chất đã bị bác bỏ. Các đại biểu của cánh hữu trong phong trào dân tộc Ru-ma-ni ở Tơ-ran-xin-va-ni-a hướng vào việc liên minh với dòng họ Háp-xbuốc đã lợi dụng điều đó và đã giúp họ sử dụng người Ru-ma-ni ở Tơ-ran-xin-va-ni-a trong cuộc đấu tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng.- 535.

314 Đây có ý nói đến những người bị bắt trong vụ đàn áp cuộc khởi nghĩa tháng Mười 1848 ở Viên.- 535.

315 *Hiến pháp Hung-ga-ri năm 1848* - một loạt đạo luật do Quốc hội Hung-ga-ri thông qua vào nửa cuối tháng Ba 1848. Những đạo luật này tuyên bố Hung-ga-ri độc lập, không phụ thuộc vào đế quốc Áo về mặt tài chính và quân sự; quyền lập pháp tập trung trong tay Quốc hội được bầu lên, còn cơ quan hành pháp - nội các được tuyên bố là chịu trách nhiệm trước quốc hội. Song Hung-ga-ri tiếp tục duy trì mối liên hệ với đế chế, vì hoàng đế Áo vẫn là vua của nó. Mặc dù những đạo luật đó về nhiều mặt duy trì địa vị có đặc quyền của giai cấp quý tộc, nhưng chúng là một bước tiến quan trọng trên con đường cải biến chế độ chính trị của Hung-ga-ri theo lối tư sản.-535.

316 Chi-cô-sơ (chikos) - những người chăn ngựa đàn trên thảo nguyên của các đồng bằng An-phuên-đơ (đồng bằng Hung-ga-ri). Nổi tiếng là những kỵ sĩ hiên ngang và có sức chịu đựng. Trong quân đội Hung-ga-ri, Chi-cô-sơ làm quân tiên phong và tiến hành trinh sát. Vũ khí của họ là chiếc roi dài có cán ngắn với một quả chuỳ bằng chì buộc vào cuối roi (Bleiknopfpeitsche).- 536.

317 Ám chỉ thư chúc tết "Gửi quân đội của Trẫm" ("An mein Heer") của vua Phri-đrích Vin-hem IV do ông ta ký ở Pốt- xđam ngày 1 Giêng 1849.- 538, 641.

318 Mối nguy cơ đe dọa Viên do sự tấn công của quân đội Hung-ga-ri đã buộc chính phủ Áo đề nghị nguyên soái Pa-xkê-vích đưa quân yểm trợ thành phố. Ngày 15 tháng Năm 1849, đội quân tổng hợp gồm 13 nghìn bộ binh được thành lập nhằm mục đích đó đã tập trung ở Gra-đi-sơ. Những tin đồn về công việc chuẩn bị đó có lẽ đã lọt vào báo chí.- 540.

319 Ngày 14 tháng Tư 1849, phiên họp Quốc hội ở Đê-brét-xen theo sáng kiến của Cô-sút đã thông qua "Tuyên ngôn độc lập của Hung-ga-ri". Triều đại Háp-xbuốc đã bị lật đổ, và Cô-sút được bầu làm người cai trị đất nước. Với quyết định này, ở Hung-ga-ri trên thực tế chế độ cộng hòa đã được thiết lập, tuy vì lý do chính trị đối ngoại nên tên gọi "Cộng hòa Hung-ga-ri" không được dùng trong các văn kiện chính thức. Biên bản phiên họp Quốc hội Hung-ga-ri ngày 14 tháng Tư 1849 với văn bản "Tuyên ngôn độc lập" được thông qua tại phiên họp đó đã được công bố trong số 291 tờ "Neue Rheinische Zeitung" ngày 6 tháng Năm 1849.- 544, 565.

320 Tác giả của bài báo mà Ăng-ghen trích dẫn xem ra có ý nói đến sự sục sôi cách mạng trong dân cư ở nông thôn và thành thị của Ga-li-xi thuộc Áo nhân có những tin đồn loan truyền vào mùa xuân 1849 về việc quân đội Hung-ga-ri sẽ xâm nhập từ phía dãy núi Các-pát và những quân đoàn lê dương Ba Lan chiến đấu trong quân đội đó. Tháng Tư 1849 một nhóm lớn tân binh nông thôn tìm cách đi vào Hung-ga-ri đã chạy từ Hơ-sa-núp (gần Cra-cốp). Một bộ phận trong bọn họ đã bị các nhà chức trách Áo bắt; bốn người bị xử bắn ở Cra-cốp.- 551.

321 Có lẽ đây muốn nói đến hiến pháp vua ban ngày 4 tháng Ba 1849 đã quy định tất cả những biện pháp được kể ra ở bên dưới (xem chú thích 221 và 312).- 555.

322 Đây muốn nói đến bài tin trong cùng số báo "Neue Rheinische Zeitung" dưới nhan đề "Breslau, 4.Mai".- 559.

323 Ngày 3 - 9 tháng Năm, thành phố Dre-xden chìm trong cuộc khởi nghĩa vũ trang do việc vua Dắc-den không chịu thừa nhận hiến pháp đế chế. Những người khởi nghĩa, trong đó công nhân đóng vai trò tích cực nhất, đã chiếm một bộ phận đáng kể trong thành phố này và đã thành lập chính phủ lâm thời. Cuộc khởi nghĩa đã bị quân đội Dắc-den và quân đội Phổ được phái đến chi viện đàn áp.- 560.

324 *Ủy ban phòng thủ Pphan-xơ* được thành lập vào đầu tháng Năm 1849 tại các hội nghị nhân dân ở Cai-dơ-xlau-téc-nơ. Dựa vào sự ủng hộ của quần chúng, Ủy ban đã đòi chính phủ Ba-vi-e công nhận hiến pháp đế chế. Song các phần tử ôn hòa trong Ủy ban đã tìm cách hạn chế phong trào chỉ tiến hành kháng cự hợp pháp. Chỉ có nguy cơ can thiệp của Phổ là thúc đẩy những người dân chủ tiểu tư sản Pphan-xơ hành động kiên quyết hơn. Ngày 17 tháng Năm đã thành lập chính phủ lâm thời Pphan-xơ và đã tuyên bố tách khỏi Ba-vi-e.- 560.

325 *Lan-đơ-ve* - ở Phổ, một bộ phận lực lượng vũ trang bao gồm những người phải làm nghĩa vụ quân sự cao tuổi đã mãn hạn phục vụ trong quân đội thường trực và quân dự bị. Theo pháp luật Phổ, chỉ có thể gọi lan-đơ-ve nhập ngũ trong trường hợp có chiến tranh.- 561, 562, 635.

326 Bát-xơ-man trong thời điểm này giữ chức ủy viên chính quyền lâm thời trung ương ở Phran-phuốc (xem chú thích 30).- 561.

327 Trong thời gian các sự kiện cách mạng vào tháng Ba 1848 ở Béc-lin ngày 19 tháng Ba theo yêu cầu của quần chúng vũ trang, vua Phri-đrích-Vin-hem IV, đã buộc phải ra ban công của cung điện nhà vua và phải bỏ mũ trước thi thể những người tham gia cuộc khởi nghĩa đã ngã xuống trên các chiến lũy.- 561.

328 Thông báo Ăng-ghen dẫn ra ở đây là lấy từ tờ báo tự do "Düsseldorfer Zeitung"; kèm theo ông đưa lời kêu gọi gửi các đơn vị quân đội ở Khuên ủng hộ phong trào nhân dân; trong thông báo ấy có mô tả giai đoạn đầu của cuộc khởi nghĩa ở En-bơ-phen-đơ.

Cuộc khởi nghĩa En-bơ-phen-đơ mà những người tham gia chính là công nhân và các tầng lớp tiểu tư sản đã nổ ra ngày 8 tháng Năm 1849 và là tín hiệu cho cuộc đấu tranh vũ trang ở một loạt thành phố tỉnh Ranh (Duýt-xen-đoóc-phơ, I-déc-lon, Dô-lin-ghen v.v.) để bảo vệ hiến pháp đế chế. Nguyên cớ trực tiếp dẫn đến cuộc khởi nghĩa là âm mưu của Chính phủ Phổ dùng quân đội đàn áp phong trào cách mạng ở vùng Ranh, tiêu diệt các tổ chức và báo chí dân chủ, tước vũ khí của những đơn vị lan-ve bị chính phủ đó huy động nhưng không chịu phục tùng mệnh lệnh của nó và tán thành yêu sách đòi thi hành hiến pháp đế chế. Ph.Ăng-ghen đến En-bơ-phen-đơ ngày 11 tháng Năm cùng với một đội công nhân Dô-lin-ghen, đã tích cực tham gia khởi nghĩa. Ủy ban an ninh (xem chú thích 33) đã giao cho ông lãnh đạo việc xây dựng các công sự phòng thủ và theo dõi tất cả các chiến lũy và pháo binh trong thành phố. Song những hành động kiên quyết của Ăng-ghen đã làm cho giới tư sản bất bình và dưới sức ép của họ, Ăng-ghen đã bị đưa ra khỏi thành phố sáng ngày 15 tháng Năm (xem tập này, tr.635). Lập trường đầu hàng của Ủy ban an ninh đã góp phần làm cho cuộc khởi nghĩa thất bại.

Về các sự kiện ở En-bơ-phen-đơ xin xem thêm bài của Ăng-ghen "Cuộc khởi nghĩa ở En-bơ-phen-đơ và Đuýt-xen-đoóc-phơ" (xem tập này, tr.567-568) và bài "En-bơ-phen-đơ" (xem Toàn tập, t.6, 1993, tr. 675-678).- 562, 569, 635.

329 Loạt bài của Ăng-ghen về cuộc chiến tranh giải phóng dân tộc của nhân dân Hung-ga-ri được hoàn thành bằng bài "Hung-ga-ri" trong số cuối cùng của tờ "Neue Rheinische Zeitung" (xem Toàn tập, t.6, 1993, tr. 684-697).-564.

330 Sau khi chiếm Bát-sca, tướng Péc-xen đã thi hành chính sách mềm dẻo đối với dân Xéc-bi. Thí dụ, ông ta duy trì việc quản lý ở khu tiểu đoàn Trai-ca (xem chú thích 109) bằng tiếng Xéc-bi. Vào cuối năm 1849, cả Cô-sút cũng có ý nghĩ cho rằng cần có một số nhượng bộ đối với các dân tộc Xla-vơ, đặc biệt ông cho rằng có thể đặt lính biên phòng ngang hàng về quyền lợi với dân cư còn lại của đất nước.

Biên giới quân sự - xem chú thích 139.- 565.

331 Bài của Ăng-ghen về cuộc khởi nghĩa ở En-bơ-phen-đơ và ở Đuýt-xen-đoóc-phơ (xem chú thích 328), có lẽ ông viết muộn nhất là ngày 10 tháng Năm, trước khi chính ông lên đường đi En-bơ-phen-đơ đã nổi dậy khởi nghĩa, ông qua Đô-lin-ghen, nơi đó cũng đã triển khai cuộc đấu tranh vũ trang để bảo vệ hiến pháp đế chế. Song không loại trừ khả năng là bài báo đó ông gửi tới Khuên từ Đô-lin-ghen. Công bố bài này trong phụ trương đặc biệt của tờ "Neue Rheinische Zeitung" ngày 11 tháng Năm, ban biên tập chắc hẳn đã tự mình ghi ngày tháng đó.- 567.

332 Những bài tiểu luận này có lẽ C.Mác viết nhân khi viết bài "Sự truy nã những người nước ngoài ở Bruy-xen" (xem Toàn tập, t.4, 1995, tr.714-716).- 573.

333 *Pơ-ti Các-mơ* (Petits Carmes) - nhà tù ở Bruy-xen.- 573.

334 *Hội công nhân Đức* do Mác và Ăng-ghen thành lập ở Bruy-xen vào cuối tháng Tám 1847 nhằm mục đích giáo dục chính trị cho công nhân Đức sống ở Bỉ và tuyên truyền cho họ các tư tưởng của chủ nghĩa cộng sản khoa học. Dưới sự lãnh đạo của Mác và Ăng-ghen và những bạn chiến đấu của hai ông, hội này đã trở thành trung tâm hợp pháp tập hợp các lực lượng vô sản cách mạng ở Bỉ. Những phần tử ưu tú của hội đã gia nhập chi hội Bruy-xen của Liên đoàn những người cộng sản. Hoạt động của hội đã bị chấm dứt ít lâu sau cách mạng tháng Hai 1848 ở Pháp nhân việc cảnh sát Bỉ bắt và trục xuất các hội viên của hội này.- 574.

335 *Cục cảnh sát thường trực* (Permanence)- cục cảnh sát làm việc suốt ngày đêm ở tòa thị chính Bruy-xen.

A-mi-gô (Amigo) - nhà tạm giam ở Bruy-xen bên cạnh tòa thị chính.- 574.

336 Bài tiểu luận này được viết nhân vụ va chạm của Liên đoàn công nhân Khuên với cảnh sát và với các nhà chức trách quân sự Khuên khi Liên đoàn định tổ chức một cuộc biểu tình quần chúng nhân dịp Gốt-san-cơ, An-nê-ke và những nhà hoạt động dân chủ khác được thả khỏi nhà tù sau khi bị giam sáu tháng. Vì các nhà chức trách cấm nên cuộc biểu tình không diễn ra.- 575.

337 Đoạn công bố ở đây chúng ta có được dưới dạng một tờ rời, có lẽ Mác viết khi biên soạn bài thứ tư trong loạt bài "Giai cấp tư sản và phản cách mạng" (xem Toàn tập, t.6, 1993, tr. 139 - 171), nhận định cái gọi là "nội các hành động" thực tế do Han-đơ-man đứng đầu cầm quyền ở Phổ từ ngày 26 tháng Sáu đến ngày 21 tháng Chín 1848.- 577.

338 Phần còn giữ lại được của bản phác thảo sơ bộ bài diễn văn phát biểu tại phiên toà xử tờ "Neue Rheinische Zeitung" ngày 7 tháng Hai 1849 là thuộc phần diễn văn của Mác, trong đó trên cơ sở phân tích về mặt pháp lý những điều khoản tương ứng của

Bộ luật hình sự Pháp, Mác bác lời buộc tội các biên tập viên báo này là xúc phạm viên trưởng công tố Xvai-phen và vu khống hiến binh. Văn bản diễn văn của Mác (xem Toàn tập, 1993, t.6, tr. 301 - 317). Chúng ta có được bản thảo viết tay dưới dạng bản nháp, một số chỗ không đọc được.- 578.

339 Đây muốn nói đến đoạn sau đây trong bài "Những vụ bất bớ" mà người ta quy tội cho các biên tập viên tờ "Neue Rheinische Zeitung": "Người ta nói rằng hình như ông trưởng công tố Xvai-phen còn tuyên bố rằng từ ngày 19 tháng Ba, trong vòng một tuần lễ ông ta sẽ thủ tiêu các câu lạc bộ, tự do báo chí và những sản phẩm lạc loài độc ác khác của năm 1848 ở Khuên trên sông Ranh" (xem Toàn tập, t.5, 1993, tr. 208).- 580.

340 Có lẽ đây muốn nói đến lời tuyên bố của Xvai-phen được dẫn ra trong bài bị quy tội "Những vụ bất bớ" (xem Toàn tập, t.5, 1993, tr. 208).- 584.

341 Bài này có lẽ Ăng-ghen viết cho tờ "Neue Rheinische Zeitung", nhưng không được đăng trên báo này. Bài được giữ lại dưới dạng bản viết tay với nhiều chỗ sửa chữa và gạch xóa nhỏ của tác giả. Những dị bản quan trọng nhất trong số những phương án bị gạch xóa được in lại trong chú thích cuối trang.- 585.

342 Ý nói đến sự tham gia của các đơn vị quân đội Crô-a-xi và những đơn vị quân đội Nam Xla-vơ khác dưới sự chỉ huy của I-ê-la-sích vào việc đàn áp - do quân đội phản cách mạng Áo tiến hành cuộc khởi nghĩa nhân dân ở Viên vào tháng Mười - tháng Mười một 1848 và vào việc chiếm Pét ngày 5 tháng Giêng 1849.- 586.

343 Với mấy chữ *câu lạc bộ Xla-vơ*, có lẽ, Ăng-ghen ngụ ý nói đến phái Xla-vơ trong Quốc hội Áo và nói chung là các đại biểu của phong trào dân tộc của một loạt dân tộc Xla-vơ đấu tranh đòi thống nhất các vùng đất Xla-vơ và trao cho họ quyền tự trị trong khuôn khổ đế chế Áo.- 586.

344 *Đại giáo đường thánh Pôn* - địa điểm họp Quốc hội Phran-phuốc. Giới cầm quyền Áo có thái độ thù địch với dự thảo Hiến pháp toàn nước Đức do Quốc hội đưa ra và đã tìm cách khôi phục Hiệp bang Đức cũ năm 1815, trong đó Áo đóng vai trò ưu thế. Bức công hàm của người đứng đầu Chính phủ Áo là Svác-xen-béc công bố ngày 9 tháng Ba 1849 sau khi giải tán Nghị viện Áo đã được soạn thảo theo tinh thần này. Ngày 15 tháng Tư, Chính phủ Áo chính thức bác bỏ bản hiến pháp đế chế do Quốc hội thông qua và triệu hồi các nghị sĩ Áo rời khỏi Phran-phuốc.- 589.

345 Bài này chúng ta có được dưới dạng bản viết tay, có lẽ Ăng-ghen định dùng cho tờ "Neue Rheinische Zeitung", nhưng chưa viết xong và không xuất hiện trên báo này. Nguyên cớ để viết bài này là những biện pháp của Chính phủ Phổ nhằm huy động lan-ve (xem chú thích 325) nhân cuộc chiến tranh với Đan Mạch ở Slê-đơ-vích -

Hôn-stai-nơ tiếp diễn lại và những có khác. Mục đích hiển nhiên của những biện pháp này là chuẩn bị cho giới cầm quyền Phổ tiến hành đàn áp bằng vũ trang những trung tâm của phong trào dân chủ cách mạng ở Phổ, cũng như ở phần nước Đức còn lại.-591.

346 Đây muốn nói đến sự tham gia của các đơn vị lan-ve ở Xi-lê-di vào việc đàn áp đẫm máu cuộc khởi nghĩa giải phóng dân tộc ở Pô-dơ-nan vào tháng Tư - tháng Năm 1848.- 592.

347 Tài liệu này được Ăng-ghen soạn thảo nhân danh nhóm những người tham gia các hoạt động quân sự của quân đội Ba-đen - Pphan-xơ chiến đấu trong đội quân tình nguyện của Vi-lích, người mà trong giai đoạn cuối của chiến dịch quân sự đã rời lãnh thổ Đức sau cùng vào ngày 12 tháng Bảy, để yểm trợ cho những đơn vị khởi nghĩa khác rút lui. Trong thời gian lưu lại ở Thụy Sĩ, các chiến sĩ và sĩ quan của đội quân này đã bị những người lưu vong tiểu tư sản - những người lãnh đạo cuộc khởi nghĩa ở Pphan-xơ và ở Ba-đen - công kích. Chính tình huống đó đã buộc Ăng-ghen viết bài "Bác bỏ" này.

Trong tác phẩm của mình "Phong trào đòi hiến pháp để chế ở Đức" (xem Toàn tập, t.7, 1993, tr.151 - 276), Ăng-ghen đã sử dụng những sự kiện được dẫn ra trong bài "Bác bỏ". Trong bản viết tay có nhiều chỗ gạch xóa. Xét theo những dòng đầu, văn kiện này phải do một loạt những người tham gia cuộc hành quân ký tên. Không thể xác định được số phận tiếp theo của bài "Bác bỏ".- 593.

348 Đây muốn nói đến một trong những binh đoàn của đội quân khởi nghĩa - dân binh Ba-đen dưới sự chỉ huy của I.Ph.Bếch-cơ.- 593.

349 Hội nghị quân sự của các viên chỉ huy đội quân Ba-đen - Pphan-xơ - phải rút lui trước sức tấn công của lực lượng đối phương trội hơn - đã họp ở Giê-stét-ten ngày 10 tháng Bảy 1849, ngay trước khi nó bước sang lãnh thổ Thụy Sĩ. Đa số những người tham gia hội nghị, trong đó có tổng tư lệnh Ph.Di-ghen, chủ trương chấm dứt cuộc đấu tranh.-595.

350 *Câu lạc bộ công nhân Đức ở Pa-ri* được thành lập ngày 8 - 9 tháng Ba 1848 theo sáng kiến của những người lãnh đạo Liên đoàn những người cộng sản nhằm đoàn kết những công nhân lưu vong Đức và giải thích cho họ sách lược của giai cấp vô sản trong cuộc cách mạng dân chủ tư sản đang tới gần ở Đức. Mác đã đóng vai trò lãnh đạo trong câu lạc bộ này.- 603.

351 Tất cả ba phiếu biên nhận đều do Ăng-ghen viết.- 604.

352 Đơn này gửi cục cảnh sát Khuên do Mác viết vào ngày thứ hai sau khi ông đến. Cũng còn giữ được bản nháp. Lá đơn, cũng như bản nháp đều do nét chữ của một người không rõ tên viết; chữ ký, cũng như địa điểm và ngày viết đều do Mác tự tay ghi. Ở một loạt chỗ, văn bản có khác một cách đáng kể với bản nháp, trong đó có nêu ý định

của Mác xuất bản tờ "Neue Rheinische Zeitung" mà không có trong bản viết sạch. Có lẽ Mác định không để cho các nhà chức trách cảnh sát biết điều này.

Ngày 18 tháng Tư, Mác được mời đến gặp ủy viên cảnh sát Huy-nơ-mun, người đã lập báo cáo về những lời khai của Mác. Đơn này đã bị các nhà chức trách Phổ bác bỏ. Về điều này xem chi tiết trong bài viết "Mác và quốc tịch Phổ" (Toàn tập, t.5, 1993, tr. 482 - 486).- 606.

353 Trong hồ sơ về khôi phục quốc tịch Phổ của Mác được bảo quản trong kho lưu trữ của cảnh sát, không có văn kiện này; có thể nó đã được trả lại cho Mác.- 607.

354 Ngày 4 tháng Tám 1848 tại đại hội của Hội dân chủ, Mác phân tích phê phán bài phát biểu của Vai-tlinh ngày 21 tháng Bảy 1848. Trong bài phát biểu này Vai-tlinh tự xưng là "người dân chủ, người xã hội chủ nghĩa và người cộng sản", ông ta đã tuyên bố nhiệm vụ bức thiết của cách mạng là thành lập chính phủ lâm thời độc tài gồm một nhóm người hẹp - "những người sáng suốt nhất", ý nói bản thân mình là người cầm quyền có đầy đủ quyền lực. Do coi nhẹ tính chất dân chủ tư sản của cuộc cách mạng, Vai-tlinh kêu gọi phải thực hiện ngay bằng con đường cách mạng những kế hoạch không tưởng của mình về cải tạo xã hội, đồng thời khẳng định rằng việc đi vào vấn đề chính trị làm xao nhãng mục đích chủ yếu đó. Về nội dung bài phát biểu của Mác, chúng ta chỉ có thể xét đoán qua bài tường thuật này trên báo, trong đó có một số điểm được trình bày một cách rối rắm và không chính xác.

Mác chủ yếu chú ý đến vấn đề các đặc điểm của cuộc Cách mạng Đức và các nhiệm vụ bức thiết của nó: thủ tiêu các tàn tích của chế độ phong kiến lạc hậu. Luận chiến với Vai-tlinh, Mác nhấn mạnh mối liên hệ chặt chẽ giữa đấu tranh chính trị và đấu tranh xã hội, nhấn mạnh tính chất khăng khít và quy định lẫn nhau của các yêu sách chính trị và yêu sách xã hội. Sự khác nhau căn bản giữa các quan điểm của Mác và các quan điểm của Vai-tlinh cũng thể hiện cả trong vấn đề hình thức của chính quyền sẽ thiết lập khi cách mạng thắng lợi. Kiên quyết chỉ trích tư tưởng về quyền lực độc tài cá nhân, Mác chứng minh sự cần thiết phải thiết lập nền chuyên chính dân chủ cách mạng dựa trên sự liên minh của những giai cấp tiến hành cách mạng: giai cấp vô sản, giai cấp nông dân và giai cấp tiểu tư sản.- 609.

355 Văn kiện này do một người không rõ tên viết, chỉ có chữ ký là của Mác. Đơn kháng nghị của Mác được in trong bài "Mác và quốc tịch Phổ" (xem Toàn tập, t.5, 1993, tr. 482 - 485).- 611.

356 *Đại hội vùng Ranh lần thứ nhất của những người dân chủ ở Khuên* họp ngày 13 - 14 tháng Tám 1848. Dự đại hội đó có đại biểu của nhiều hội dân chủ và hội công nhân của tỉnh Ve-xtơ-pha-li. Mác và Ăng-ghen đã dự đại hội này.- 612.

357 Mác đi Viên là do ông muốn củng cố các mối liên hệ với các tổ chức dân chủ của công nhân và quyên góp tiền để xuất bản tờ "Neue Rheinische Zeitung" do nhiều cổ đông không chịu tài trợ cho tờ báo sau khi nó phát biểu bảo vệ những người khởi nghĩa Pa-ri.

Mác đến Viên ngày 27 tháng Tám. Hôm sau ông phát biểu tại hội nghị của Liên đoàn dân chủ chống lại ý kiến của đại biểu Ủy ban trung ương của những người dân chủ ở Béc-lin I-u-li-út Phruê-ben, người tán thành đề nghị xin hoàng đế cho bộ trưởng lao động Svác-xéc, - kẻ chủ mưu gây ra cuộc xung đột đẫm máu của đội vệ binh quốc gia tư sản với công nhân Viên ngày 23 tháng Tám 1848 - từ chức. Về nguyên tắc, Mác chống các hành động theo tinh thần thỏa hiệp với các vua chúa. Ngày 30 tháng Tám, Mác báo cáo tại Liên đoàn công nhân Viên thứ nhất về cuộc khởi nghĩa tháng Sáu ở Pa-ri, biểu dương việc công nhân lưu vong Đức tham gia cuộc khởi nghĩa đó, còn ngày 2 tháng Chín thì đọc báo cáo tại Liên đoàn về lao động làm thuê và tư bản. Trong cuộc nói chuyện với Bô-rốt, thủ lĩnh của phái Đức - Bô-hêm trong Quốc hội Áo, Mác đã nhận được lời xác nhận rằng sự đối kháng dân tộc giữa người Séc và người Đức không lan vào các quan hệ qua lại giữa công nhân của cả hai dân tộc mà lợi ích giai cấp chung gắn bó họ với nhau.- 613, 615.

358 Trong các bức thư gửi thị trưởng Tơ-ria Guê-xơ ngày 17 tháng Mười và ngày 10 tháng Mười một 1845(xem Toàn tập, t.27, 1996, tr. 858, 859). Mác đã nêu lý do đề nghị rút khỏi quốc tịch hoàng gia Phổ là vì ông có ý định sang Mỹ sống (chúng tôi không có những tư liệu khác chứng tỏ rằng Mác thực sự có ý định như vậy). Căn cứ vào đó, cả trong bức thư của tỉnh trưởng Tơ-ria Phôn Au-ơ-xvan gửi tổng đốc tỉnh Ranh và bộ trưởng nội vụ đề ngày 6 tháng Mười một 1845 về vấn đề Mác rút khỏi quốc tịch cũng có nhắc đến lý do này. Mác chính thức rút khỏi quốc tịch Phổ ngày 1 tháng Chạp 1845.

Đơn của Mác xin cấp cho ông quyền công dân, xem Toàn tập, t.5, 1993, tr. 482 - 485.- 617.

359 Do những khó khăn về tiền nong và những khó khăn khác, báo "Neue Rheinische Zeitung" đã được xuất bản trở lại không phải ngày 5, mà là ngày 12 tháng Mười 1848- 618.

360 Giấy thông hành mà Ăng-ghen xuất trình để xin phép cư trú ở bang Béc-nơ do các nhà chức trách của Cộng hòa Pháp cấp cho ông ngày 30 tháng Ba 1848. Lúc đó Mác và Ăng-ghen chuẩn bị đi Đức, định trực tiếp tham gia cuộc cách mạng Đức. Ngày 6 tháng Tư hai ông rời Pa-ri về nước.- 620.

361 Bữa tiệc diễn ra ngày 24 tháng Hai 1849. Bài tường thuật về buổi tiệc này được đăng trên báo "Neue Rheinische Zeitung" ngày 28 tháng Hai (Toàn tập, t.6, 1993, tr. 788 - 789).- 623.

362 Dây muốn nói đến những bản quyết định trắng án tại các phiên tòa xử tờ "Neue Rheinische Zeitung" (bị cáo là Mác. Ăng-ghen. Coóc-phơ) và khu ủy vùng Ranh của những người dân chủ (bị cáo là Mác. Sáp-pơ và luật sư Snai-đơ II) ngày 7 và 8 tháng Hai 1849.- 626.

363 Chỉ dụ được nhắc đến ở đây có lẽ có ý nói mệnh lệnh của bộ trưởng nội vụ Quyn-ve-tơ về việc duy trì hiệu lực của quyết định của cục quản lý khu hoàng gia Khuên về việc từ chối cấp quốc tịch Phổ cho Mác (xem chú thích 352 và bức thư của bộ trưởng nội vụ Quyn-ve-tơ gửi Mác ngày 12 tháng Chín 1848 - xem tập này. tr. 617).- 627.

364 Tháng Hai và tháng Ba 1849 một loạt bữa tiệc dân chủ đã được tổ chức ở tỉnh Ranh nhân kỷ niệm ngày khởi đầu cách mạng ở Pháp và ở Đức. Thông báo về bữa tiệc ở Dô-lin-ghen được đăng trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" số 245. ngày 14 tháng Ba 1849. Mác và Ăng-ghen không dự bữa tiệc này.- 628.

365 Dây muốn nói đến mưu toan của bộ trưởng nội vụ Phôn Man-toi-phen có truy tố Mác. Ăng-ghen và các bạn chiến đấu của hai ông về vụ phát hiện điều lệ Liên đoàn. vũ khí và lựu đạn tại nhà của thành viên Liên đoàn những người cộng sản. người thợ giày Hét-xen ở Béc-lin. Ngày 30 tháng Ba 1849. Man-toi-phen cử tới Khuên một nhân viên cảnh sát mật để lừng sục. tịch thu giấy tờ và nhờ những tài liệu buộc tội nhận được bằng cách đó đã tiến hành bắt những nhà hoạt động của Liên đoàn những người cộng sản ở Khuên. Song hành động của cảnh sát đã bị thất bại vì không đủ tang chứng.- 631. 633.

366 *Đen - đỏ - vàng*- những màu tượng trưng cho sự thống nhất của nước Đức.- 635.

367 Tin tức về việc khủng bố các biên tập viên của tờ "Neue Rheinische Zeitung". như thấy rõ qua phần bài tin được công bố gửi từ Khuên ngày 18 tháng Năm trên tờ "Trier'sche Zeitung" đã loan truyền trong giới báo chí ngay trước khi số báo cuối cùng ngày 19 tháng Năm ra mắt. Phóng viên ở Khuên của tờ "Deutsche Zeitung" quân chủ lập hiến xuất bản ở Phran-phuốc trên sông Mai-nơ. trong thông báo cũng đăng ngày 18 tháng Năm. viết về vấn đề này: "Tổng biên tập tờ "Neue Rheinische Zeitung', ông Các Mác đã nhận được của tỉnh trưởng chúng tôi mệnh lệnh phải rời Khuên trong vòng 24 giờ. nếu không sẽ thi hành các biện pháp cưỡng chế đối với ông. Trong bức thư của tỉnh trưởng. điều này được lý giải là: bằng ngôn ngữ mãnh liệt của những số báo cuối cùng của mình. bằng những lời công kích và chế giễu chính phủ hoàng gia và các nhà chức trách. cũng như bằng những yêu sách công khai đòi lập nước cộng hòa xã hội. ông Mác đã lạm dụng một cách xúc phạm sự mến khách đã dành cho ông ta. Có lẽ vì sẽ ra lệnh bắt những cộng tác viên khác nên họ định chạy trốn. sáng mai tờ

"Neue Rheinische Zeitung" sẽ ra số cuối cùng. hơn nữa in màu đỏ. Trong số này cũng sẽ đăng bài thơ từ biệt xuất sắc của Phrai-li-grát. Các biên tập viên cùng với công nhân hình như có ý định đi ngay tới Pphan-xơ" ("Deutsche Zeitung" số 138, 20 tháng Năm 1849).- 637.

368 Ý nói những bài của C.Mác công bố trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" "Nền tài chính Phổ dưới thời Bô-đen-svin-gơ và đồng bọn" và "Lại bàn về nền tài chính của nước Phổ cũ" (Toàn tập, t.6, 1993, tr. 394 - 407 và 423 - 426), loạt bài của V.Vôn-phơ "Một tỷ của Xi-lê-di", tác phẩm của C.Mác "Lao động làm thuê và tư bản" (Toàn tập, t.6, 1993, tr. 537 - 576).- 638.

369 Ý nói loạt bài phát biểu của Mác trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" và bài bào chữa của ông tại phiên tòa xử khu ủy vùng Ranh của những người dân chủ ngày 8 tháng Hai 1849 (Toàn tập, t.6, 1993, tr. 301 - 349), trong đó đã chứng minh rằng, bằng cách tiến hành cuộc chính biến và ngày 5 tháng Chạp 1848 giải tán Quốc hội Phổ, chính phủ của Phri-đrích - Vin-hem IV đã chà đạp thô bạo những chỉ dụ đã được vua phê chuẩn sau cách mạng tháng Ba và thi hành chế độ lập hiến trong nước.- 641.

370 Đoạn được công bố là một đoạn trong phần "Châu Âu lục địa" lấy từ bài "Tổng quan chính trị và lịch sử" đăng trong vài số tạp chí của phái Hiến chương "Democratic Review". Tác giả của bài "Tổng quan" có lẽ là Gi. Gi. Hác-ni chủ bút của tạp chí.-641.

371 Hội dân chủ ở Khuên được thành lập vào tháng Tư 1848, bên cạnh những chủ xí nghiệp nhỏ còn có công nhân và thợ thủ công gia nhập. Mác, Ăng-ghen, cũng như những ủy viên khác của ban biên tập tờ "Neue Rheinische Zeitung" tham gia lãnh đạo Hội đã tìm cách hướng hoạt động của Hội theo con đường đấu tranh kiên quyết chống chính sách phản cách mạng của giới cầm quyền Phổ và vạch trần chính sách thỏa hiệp của giai cấp tư sản tự do. Tháng Tư 1849, Mác và những người ủng hộ ông thực tế bắt tay xây dựng đảng vô sản độc lập rộng lớn đã cho rằng nên tách bạch với những người dân chủ tiểu tư sản và đã ra khỏi Hội dân chủ.- 646.

372 Trong hoàn cảnh có cuộc khủng bố những người dân chủ và những người xã hội chủ nghĩa, bắt đầu từ sau các sự kiện ngày 13 tháng Sáu ở Pa-ri, ngày 19 tháng Bảy 1849, các nhà chức trách Pháp đã thông báo cho Mác biết là đã ban hành lệnh trục xuất ông khỏi Pa-ri tới Moóc-bi-an - một địa phương đầm lầy, không trong lành của Brơ-ta-nhơ. Do sự phản kháng của Mác mà việc trục xuất ông bị đình lại. Song, ngày 23 tháng Tám ông lại nhận được lệnh của cảnh sát buộc phải rời Pa-ri trong vòng 24 giờ. Vào cuối tháng Tám, Mác lên đường đi Luân Đôn, nơi ông sống tới cuối đời.- 649.

CÁC BẢN CHỈ DẪN

BẢN CHỈ DẪN TÊN NGƯỜI

A

A-đam (Adam) - công nhân Pháp. năm 1848 sống lưu vong ở Bỉ. tháng Chín 1848 bị trục xuất khỏi Bruy - xen.- 51.

A-li-Pa-sa. Mếch-mét Ê-min (1815 - 1871 - nhà hoạt động nhà nước của Đế chế Ốt-tô-man; từ năm 1846 đến năm 1852 là bộ trưởng ngoại giao. từ năm 1852 đến năm 1871 (có gián đoạn) là tể tướng.- 279.

A-xprê (Aspre). Côn-xtan-xtin. nam tước *Đơ* (1789 - 1850) - tướng Áo. tham gia đàn áp cuộc cách mạng năm 1831 và cách mạng 1848 - 1849 ở I-ta-li-a.- 360.

Ai-sơ-hốp (Eichhorn). I-ô-han An-brếch-tơ Phri-đrích (1779 - 1856) - nhà hoạt động nhà nước Phổ. bộ trưởng lễ nghi. giáo dục và y tế (1840 - 1848).- 120, 125.

Ai-sơ-man (Eichmann) - tỉnh trưởng tỉnh Ranh của Phổ (1845 - 1850); bộ trưởng nội vụ Phổ (tháng Chín - tháng Mười 1848); năm 1849 là đại biểu viện thứ nhất.- 60, 624, 625, 630, 632.

Ai-ten (Eytel) - năm 1848 là nhà hoạt động chính trị Áo.- 69.

Am-môn (Ammon) - quan chức Phổ. trong những năm 1848 - 1849 là công tố viên ở Duýt-xen-đoóc-phơ.- 238.

An-đơ (Arndt). Éc-nơ-xtơ Mô-rít-txơ (1769 - 1860) - nhà văn. nhà sử học và nhà ngôn ngữ học Đức; người ủng hộ chế độ quân chủ lập hiến; trong những năm 1848 - 1849 là đại biểu Quốc hội Phran - phuốc. thuộc phái giữa thiên hữu.- 420, 483, 588.

An-ma-si (Almási). Mô-rít-txơ. bá tước (1808 - 1841) - nhà hoạt động chính trị Hung-ga-ri. đảng viên đảng bảo thủ có khuynh hướng thân Áo; chủ tịch hội đồng tổng đốc Hoàng gia (1849 - 1853).- 187.

An-ma-si (Almási). Pan (1818 - 1882) - nhà hoạt động Hung-ga-ri. đại biểu Quốc hội (1848 - 1849). chủ tịch Quốc hội sau khi di tản về Đê-brét-xen; sau khi cách mạng thất bại sang Pa-ri sống lưu vong.- 342.

An-nê-ke (Anneke). Phri-đrích (1818 - 1872) - sĩ quan pháo binh Phổ. năm 1846 bị đưa ra khỏi quân đội vì quan điểm chính trị; thành viên của chi bộ Khuên của Liên đoàn

những người cộng sản, năm 1848 là một trong những người thành lập Liên đoàn công nhân Khuên, chủ bút tờ "Neue Kölnische Zeitung", uỷ viên khu uỷ vùng Ranh của những người dân chủ; năm 1849 là trung tá của quân đội cách mạng Ba - đen - Pphan - xơ, về sau tham gia nội chiến ở Mỹ đứng về phía các bang miền Bắc.- 25, 635.

Áp-pen (Appel), Cri-xti-an, nam tước (1785 - 1854) - tướng Áo, tham gia đàn áp cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở I-ta-li-a và ở Hung-ga-ri.- 501.

Au-gu-xta Ma-ri-a-Lu-i-da-Ca-ta-ri-na (1811 - 1890) - vợ của hoàng tử Phổ Vin-hem.- 14.

Au-lích (Aulich), Lai-ô-sơ (1792 - 1849) - tướng của quân đội cách mạng Hung-ga-ri (từ tháng Ba 1849), sau khi cách mạng bị đàn áp, ông bị các nhà chức trách Áo hành quyết trong số 13 tướng Hung-ga-ri.- 249, 315, 557.

Au-ơ-xvan (Auerswald), Ru-đôn-phơ *Phôn*(1795 - 1866) - nhà hoạt động nhà nước Phổ, đại biểu của tầng lớp quý tộc tự do gần gũi với giai cấp tư sản, thủ tướng và bộ trưởng ngoại giao (tháng Sáu - tháng Chín 1848).- 14, 41.

Ăng-ghen (Engels) - đại tá Phổ, từ năm 1851 là tướng, chỉ huy trưởng ở Khuên trong những năm 40 - 50 thế kỷ XIX.- 131, 575, 624, 625.

Ăng-ghen (Engels), Phri-đrích (1820 - 1895) (tư liệu tiểu sử).- 51, 52, 66, 70-72, 79, 92, 93, 95, 105, 180, 237, 569, 604, 609, 610, 612, 620-623, 628, 635, 637.

Ây-den-phen-xơ (Einsenfels) - chủ nhà in ở Ô-phen.- 174.

B

Ba-ve (Bavay), Sác-lơ, Vích-to, *Đơ* (1801 - 1875) - quan chức tư pháp Bỉ; từ năm 1844 là viện trưởng công tố ở Bruy - xen.- 52.

Bác-cô (Barcô), I-ô-dép, nam tước (1798 - 1861) - thiếu tướng Áo, sau là phó nguyên soái, tháng Bảy năm 1849 tham gia bao vây Cô-moóc-nơ.- 531.

Bát-ti-a-ni (Batthyány), Ca-đơ-me, bá tước (1807 - 1854) - nhà hoạt động nhà nước Hung-ga-ri, đại biểu các giới tự do của tầng lớp quý tộc Hung-ga-ri; bộ trưởng ngoại giao trong chính phủ cách mạng (tháng Năm - tháng Tám 1848); từ tháng Hai 1849 là uỷ viên chính phủ và tổng tư lệnh ở một loạt tỉnh miền Nam Hung-ga-ri; vào tháng Ba năm 1849, với tư cách này ông đã tham gia các hoạt động quân sự chống người Xéc-bi; sau khi cách mạng thất bại, sống lưu vong.- 311, 454, 466, 473.

Bát-ti-a-ni (Batthyány), Lai-ô-sơ (Lu-i), bá tước (1809 - 1849) - nhà hoạt động nhà nước và nhà hoạt động chính trị Hung-ga-ri, đại biểu của giới tự do trong tầng lớp quý tộc Hung-ga-ri; người đứng đầu chính phủ Hung-ga-ri (tháng Ba - tháng Chín 1848); thi hành chính sách thoả hiệp với chế độ quân chủ Áo; sau khi quân đội Hung-ga-ri rút

khỏi Pét, ông ở lại trong thành phố và bị các nhà chức trách Áo bắt; bị xử bắn sau khi cách mạng bị đàn áp.- 208, 316, 404, 405.

Bát-xơ-man (Bassermann), Phri-đrích Da-ni-en (1811 - 1855) - nhà hoạt động chính trị Đức; trong thời gian cách mạng 1848 - 1849 là đại biểu chính phủ Ba-đen bên cạnh Quốc hội hiệp bang; đại biểu Quốc hội Phran-phuốc, thuộc phái giữa thiên hữu .-561.

Bau-ơ (Bauer), Hen-rích-nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Đức, một trong những người lãnh đạo Liên đoàn những người chính nghĩa, uỷ viên Uỷ ban trung ương của Liên đoàn những người cộng sản, thợ giày; năm 1851 sống lưu vong ở Ô-xtơ-rây-li-a.- 603, 604.

Béc-ghéc Phôn Đơ Plai-xơ (Berger von der Pleißе), Ghê-oóc, nam tước - trung tá quân đội Áo, sĩ quan tham mưu của trung đoàn bộ binh số 34, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 401.

Béc-ghéc Phôn Đơ Plai-xơ (Berger von der Pleißе), I-ô-han, nam tước (1768 - 1864) - phó nguyên soái, sau đó là tư lệnh pháo binh quân đội Áo, từ năm 1844 đến năm 1849 là tư lệnh chỉ huy pháo đài A-rát.- 402.

Béc-gơ (Berg) - sĩ quan Thuỵ Sĩ, năm 1848 là đại biểu Hội đồng quốc dân.- 92, 93, 97.

Béc-gơ, Phê-đô-rô-vích (1790 - 1874) - tướng Nga, về sau là thống soái; năm 1849 thực hiện nhiệm vụ ngoại giao dưới triều đình Phổ và triều đình Áo nhân việc quân đội Nga hoàng tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng.- 544.

Béc-li-ê (Berlier), Tê-ô-phin, bá tước (1761 - 1844) - nhà luật học và nhà hoạt động chính trị người Pháp; đại biểu Hội nghị Quốc ước; sau cuộc chính biến ngày 18 tháng Sương mù 1799 là thành viên Hội đồng quốc gia.- 581.

Béc-ni-xki (Bernicki) - sĩ quan Ba Lan, tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri.- 482.

Bem (Bem), Giô-dép (1794 - 1850) - tướng Ba Lan, nhà hoạt động của phong trào giải phóng dân tộc, tham gia cuộc khởi nghĩa 1830 - 1831 ở Ba Lan; năm 1848 tham gia cuộc khởi nghĩa tháng Mười ở Viên; trong những năm 1848 - 1849 tư lệnh quân đội cách mạng Hung-ga-ri ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, sau đó phục vụ trong quân đội Thổ Nhĩ Kỳ.- 133, 141, 143, 149, 150-153, 155, 161, 162, 179, 180, 184, 186, 194-198, 206, 223, 232, 240, 241, 246, 247, 252, 256, 263, 265, 276, 282, 283, 306, 319, 322, 334, 336, 339, 343, 355-359, 370, 372, 376, 382-391, 394, 398-403, 408, 409, 413, 416, 421, 422, 426, 443, 455, 456, 466, 469, 475, 482, 496, 500, 507, 513, 526, 533, 553, 557, 559, 565.

Ben-đơ (Benz), Ru-đôn-phơ (1810 - 1872) - nhà hoạt động quân sự và nhà hoạt động chính trị Thuỵ Sĩ, đại tá bộ tổng tham mưu, uỷ viên chính phủ bang Xuy-rích (1848 - 1869), đại biểu Hội đồng quốc dân.- 74.

Bê-nê-đếch (Benedek). Lút-vích *Phôn* (1804 - 1881) - tướng Áo; tham gia đàn áp cuộc khởi nghĩa của nông dân Ga-li-xi năm 1846 và đàn áp phong trào giải phóng dân tộc ở I-ta-li-a và Hung-ga-ri trong những năm 1848 - 1849.- 423, 474, 483, 511, 531.

Bếch-cơ (Becker). Héc-man Hen-rích (1820 - 1885) - nhà luật học và nhà chính luận Đức, một trong những người lãnh đạo Hội liên hiệp thợ và chủ ở Khuên, uỷ viên khu uỷ vùng Ranh của những người dân chủ, chủ bút tờ "Westdeutsche Zeitung" (tháng Năm 1849 - tháng Bảy 1850), thành viên của Liên đoàn những người cộng sản từ năm 1850, một trong những bị cáo trong vụ án những người cộng sản ở Khuên (1852), về sau theo phái tự do - dân tộc.- 49, 643-645.

Bếch-cơ (Becker). I-ô-han Phi-líp (1809 - 1886) - nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Đức và quốc tế, thợ làm bàn chải; tham gia phong trào dân chủ trong những năm 30 - 40 ở Đức và Thụy Sĩ; với tư cách là sĩ quan trong quân đội Thụy Sĩ đã tham gia cuộc chiến tranh chống Đồng minh đặc biệt; tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849, trong thời kì cuộc khởi nghĩa Ba-đen-Pphan-xơ đã chỉ huy đội dân binh Ba-đen; trong những năm 60 là một trong những nhà hoạt động nổi tiếng của Quốc tế I; là bạn và bạn chiến đấu của Mác và Ăng-ghen.- 110, 111, 122, 593-596.

Bếch-hau-đen (Beckhausen) - thợ in thạch người Đức, thành viên của Liên đoàn công nhân Khuên.- 575.

Bếch-tôn-đơ (Bechtold), Ác-nôn - thợ sắp chữ của nhà in ở Khuên, nơi in tờ "Neue Rheinische Zeitung".- 643-646.

Bêm (Böhm), Phi-líp, nam tước - phó nguyên soái của quân đội Áo; tháng Tư 1849 thay Ven-đen ở cương vị tư lệnh thành phố Viên.- 483, 500, 529.

Bi-be-xcu (Bibescu), Ghê-oóc, công tước (1804 - 1873) - vua xứ Va-la-ki (1842 - 1848), trong thời kỳ cách mạng năm 1848 sống lưu vong.- 454.

Bi-rô (Biro) - năm 1849 là bồi thẩm ở Gran.- 151.

Bin-xki (Bilski)- sĩ quan Ba Lan, tham gia cuộc cách mạng 1848-1849 ở Hung-ga-ri.- 399.

Blau-đe-cơ (Bloudek), Bét-gích (chết năm 1875) - tham gia phong trào dân tộc Xlô-va-ki-a những năm 1848 - 1849.- 558.

Bli-um (Blum), Rô-bớc (1807 - 1848) - người dân chủ tiểu tư sản Đức, nhà báo; lãnh đạo cánh tả trong Quốc hội Phran-phuốc; tháng Mười 1848 tham gia bảo vệ Viên, bị quân đội phản cách mạng bắn sau khi chúng chiếm thành phố.- 223.

Bli-um (Blum), Giô-han-nét - năm 1848 là thành viên của Liên đoàn công nhân Khuên.-38.

Blô-sơ (Bloesch), Ét-uốc Ê-gien (1807 - 1866) - nhà luật học và nhà hoạt động chính trị người Thụy Sĩ, đảng viên đảng bảo thủ, từ năm 1838 là uỷ viên Đại hội đồng bang Béc-nơ; chủ tịch toà án quân sự của quân đội Đồng minh đặc biệt (1847); năm 1848 là đại biểu Hội đồng quốc dân.- 67, 71.

Boóc-nê-man (Bornemann). Phri-đrích Vin-hem Lút-vích (1798 - 1864)- nhà luật học Đức, phần tử tự do chủ nghĩa, bộ trưởng tư pháp Phổ (tháng Ba - tháng Sáu 1848), đại biểu Quốc hội Phổ, thuộc cánh hữu.- 14, 60.

Bô-đi-xin (Bodissin), bá tước (chết năm 1849) - thượng uý quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng những năm 1848 - 1849.- 245.

Bô-gđa-nô-vích (Bogdanovíc), Côn-xtan-tin (1811 - 1854) - nhà hoạt động nhà nước, nhà văn và nhà chính luận Xéc-bi; người thành lập tạp chí "Người truyền tin" xuất bản ở Pét năm 1848; thư ký của đại giáo chủ Rai-a-trích.- 344.

Bô-lin-gơ (Bollinger) - năm 1848 là chủ nhà máy chế tạo máy ở Viên, người gốc Thụy Sĩ.- 102.

Bô-rốt (Borrosch), A-lô-i-đơ (1797 - 1869) - nhà hoạt động chính trị Áo, phần tử tự do tư sản; buôn bán sách ở Pra-ha; tham gia cuộc cách mạng năm 1848 ở Áo, uỷ viên Chính phủ lâm thời ở Viên (tháng Năm - tháng Sáu 1848), thủ lĩnh phái Đức-Bô-hêm trong Quốc hội Áo.- 340, 588.

Bô-xni-chơ (Bosnich) - sĩ quan quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 496.

Bran-đen-buốc (Brandenburg), Phri-đrích Vin-hem, bá tước (1792 - 1850) - tướng và nhà hoạt động nhà nước Phổ, đứng đầu nội các phản cách mạng (tháng Mười một 1848 - tháng Mười một 1850).- 59, 60, 561.

Brau-nếc (Brauner), Phran-ti-séc Au-gu-xtơ (1810 - 1880) - nhà luật học và nhà hoạt động chính trị Séc, đại biểu cánh ôn hoà của giai cấp tư sản Séc; trong những năm 1848 - 1849 là đại biểu Quốc hội Áo.- 588.

Bren-đa-mua (Brendamour) - thanh tra cảnh sát ở Khuên năm 1849.- 569.

Bri-át (Briatte), Giooc-giơ Phra-na-đa (1805 - 1877) - luật sư và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ; năm 1849 và năm 1853 là chủ tịch Hội đồng các bang; năm 1848 là đại biểu Hội đồng liên bang ở Tét-xin.- 81, 98.

Bru-gi-xơ (Brugisser), Pê-tơ (1806 - 1870) - nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, năm 1848 là uỷ viên Hội đồng quốc dân.- 68.

Bruy-ghê-man (Brüggemann), Các Hen-rích (1810 - 1887) - nhà chính luận tư sản Đức, phần tử tự do chủ nghĩa; trong những năm 1845 - 1855 là tổng biên tập tờ "Kölnische Zeitung".- 157.

Bu-rít-xơ (Burits), Giô-han, nam tước (1792 - 1858) - phó nguyên soái quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 518.

Bu-xe-cơ (Buβec) - sĩ quan Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 321.

Buê-cơ (Böker) - năm 1848 là uỷ viên hội đồng công xã Khuên.- 55.

Buê-linh (Bölling) - quan chức tư pháp Phổ, năm 1849 là uỷ viên công tố, người buộc tội tại các phiên toà xử tờ "Neue Rheinische Zeitung" ngày 29 và 30 tháng Năm 1849 ở Khuên.- 644, 647.

Buyếc-ghéc-xơ (Bürgers), Hen-rích (1820 - 1878) - nhà chính luận cấp tiến Đức, cộng tác viên của tờ "Rheinische Zeitung" (1842 - 1843); năm 1848 là thành viên chi hội Khuên của Liên đoàn những người cộng sản; tại phiên toà xử những người cộng sản ở Khuên (1852) bị kết án sáu năm tù; về sau là người thuộc phái tiến bộ.- 49, 237.

C

Ca-brê-ra-i-gri-nhi-ô (Cabrera y Griño), Ra-môn, bá tước *Mô-rê-li-a* (1806 - 1877) - tướng Tây Ban Nha, một trong những người lãnh đạo phái Các-lốt trong thời gian các cuộc nội chiến 1833 - 1840 và 1872 - 1876.- 138.

Ca-din-xky (Kasinsky) - sĩ quan quân đội cách mạng Hung-ga-ri trong những năm 1848 - 1849.- 182.

Ca-li-a-ni (Kalliani), I-ô-dép, nam tước (1786 - 1859) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849, mùa xuân năm 1849 thay Pu-khơ-nơ trên cương vị tư lệnh quân đội Áo ở Tơ-ran-xin-va-ni-a.- 321, 409, 410, 456.

Ca-ra-ghê-oóc-ghi (Ghê-oóc-ghi Đen Pê-tơ-rô-vích) (1768 - 1817) - người lãnh đạo cuộc khởi nghĩa Xéc-bi lần thứ nhất chống ách Thổ Nhĩ Kỳ (1804 - 1813), là quân vương trị vì nước Xéc-bi độc lập (1811 - 1813); người sáng lập triều đại quân vương Ca-ra-ghê-oóc-ghin.- 273.

Ca-rê-rơ (Karrer), Các-lơ (1815 - 1886) - nhà hoạt động nhà nước và hoạt động chính trị người Thụy Sĩ, luật sư, đại biểu Hội đồng quốc dân (1848 - 1886).- 92.

Ca-san-xki (Kačanski), Xéc-ghi (1813 - 1859) - giáo chủ ở Các-lô-vít-txơ; trong những năm 1848 - 1849 là ủy viên hội đồng nhân dân ở Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Ca-ve-nhắc (Cavaignac), Lu-i Ơ-gien (1802 - 1857) - tướng Pháp và nhà hoạt động chính trị, người theo phái cộng hoà tư sản; tham gia cuộc xâm chiếm An-giê-ri, sau cách mạng tháng Hai 1848 là toàn quyền ở An-giê-ri; tháng Năm - tháng Sáu 1848 là bộ trưởng chiến tranh, đàn áp tàn khốc cuộc khởi nghĩa tháng Sáu của công nhân Pa-ri; tháng Sáu - tháng Chạp 1848 đứng đầu chính phủ của nền Cộng hoà thứ hai.- 52.

Ca-xten-la (Castella) - trong những năm 40 của thế kỷ XIX là nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ.- 69.

Ca-xti-li-ôn (Castiglioni), Hen-rich, bá tước (1790 - 1853) - tướng Áo; từ năm 1846 là tư lệnh quân sự ở Cra-cốp; tham gia đàn áp phong trào giải phóng dân tộc Ba Lan năm 1848.- 496.

Các-gơ (Karger). Lê-ô-pôn. *Phôn* (1792 - 1867) - thiếu tướng Áo; với tư cách chỉ huy lữ đoàn trong quân đoàn của I-ê-la-sích đã tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 -1849.- 287, 299, 308, 317.

Các-li-ê (Carlier). Pi-e (1799 - 1858) - quận trưởng cảnh sát Pa-ri (1849 - 1851), theo phái Bô-na-pác-tơ.- 650.

Các-náp (Carnap). Giô-han A-đôn-phơ - quan chức Phổ, thị trưởng En-bơ-phen-đơ trong những năm 1837 - 1851.- 562, 567.

Các-tê-rơ (Carteret), Ăng-toan-Đê-di-rơ (1813 - 1889) - nhà hoạt động chính trị người Thụy Sĩ, trong những năm 1848 - 1849 là đại biểu Hội đồng các bang, uỷ viên Đại hội đồng ở Giơ-ne-vơ.- 89.

Cam-ma-ra-nô (Cammarano). Xan-va-to (1801 - 1852) - nhà soạn kịch I-ta-li-a , tác giả của một loạt ca kịch.- 96.

Cam-pơ-hau-den (Camphausen). Lu-đôn-phơ (1803 - 1890) - chủ ngân hàng Đức, một trong những thủ lĩnh của giai cấp tư sản tự do vùng Ranh; tháng Ba - tháng Sáu 1848 là thủ tướng Phổ.- 14, 16.

Can-khơ-béc (Kalchberg). Vin-hem, nam tước (1807 - 1883) - đại uý quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.-445.

Can-ta-đo-rơ (Cantador). Lô-ren-xơ - thương nhân Đức; tham gia cuộc cách mạng 1848 - 1849; năm 1848 chỉ huy đội dân binh ở Duýt-xen-đoóc-phơ; bị bắt vào tháng Chạp 1848 vì kêu gọi chống chính quyền nhà vua bằng vũ trang, được trả lại tự do vào tháng Ba 1849; di cư sang Mỹ.- 236.

Cai-dơ (Kaiser) - tướng Phổ, trong những năm 1848 - 1849 là tư lệnh tỉnh Khuên.- 52.

Cát-xen-mai-éc (Katzenmayer). Nê-pô-núc - thương nhân Đức, tham gia cuộc khởi nghĩa Ba-đen vào tháng Tư 1848, sau khi cuộc khởi nghĩa thất bại, sống lưu vong ở Thụy Sĩ.- 95.

Cláp-ca (Klapka). Đuyếc-giơ (Ghê-oóc) (1820 - 1892) - tướng Hung-ga-ri, trong thời kỳ cuộc cách mạng năm 1848 - 1849, tháng Sáu - tháng Chín 1849 chỉ huy pháo đài Cô-moóc-nơ; sau khi cách mạng thất bại, ra nước ngoài sống lưu vong.- 222, 315, 432, 441, 445, 453, 462, 534, 554, 557.

Cláp-ca (Klapka). I-ô-dép (1786 - 1863) - trong những năm 1819 - 1833 là thị trưởng Tê-mê-sva-rơ; bố của Cláp-ca Duyếc-giơ.- 454.

Clép-phơ (Clerfayt). Các-lơ (1733 - 1798) - thống soái Áo, trong những năm 1794 - 1795 là tổng tư lệnh quân đội Áo trong các cuộc chiến tranh của Khối liên minh thứ nhất chống nước Cộng hoà Pháp.- 393.

Coóc-phơ (Korff). Héc-man - sĩ quan Phổ, nhà dân chủ, năm 1847 bị thải hồi khỏi quân đội vì các quan điểm chính trị, trong những năm 1848 - 1849 chịu trách nhiệm xuất bản tờ "Neue Rheinische Zeitung"; sau đó sang Mỹ sống lưu vong.- 643-647.

Cô-buốc-gơ (Coburg), Phri-đrích, hoàng tử *Đắc-den Đa-an-phen* (1737 - 1815) - thống soái Áo, tham gia cuộc Chiến tranh bảy năm và các cuộc chiến tranh của Khối liên minh thứ nhất chống Cộng hoà Pháp.- 393.

Cô-bu-li-xa, Lu-ki-an (1812 - 1851) - nông dân Gút-xun, lãnh đạo phong trào phản đế ở Bu-cô-vi-na trong những năm 40 của thế kỷ XIX, đại biểu quốc hội Áo, sau khi quốc hội này bị giải tán, tiếp tục cuộc đấu tranh ở Bu-cô-vi-na; bị bắt năm 1850, chết trong ngục.- 470, 500, 565.

Cô-la-rơ (Kollár), I-an (1793 - 1852) - nhà thơ Xlô-va-ki-a, nhà bác học Xla-vơ học, đại biểu của thời Phục hưng Xlô-va-ki-a và Séc, một trong những thủ lĩnh của phong trào dân tộc; chủ trương thống nhất các dân tộc Xla-vơ trong khuôn khổ đế chế Áo.- 477.

Cô-lô-rê-đô-Van-đơ (Colloredo - Waldsee), Phran-txơ, bá tước (1799 - 1859) - nhà hoạt động nhà nước và nhà ngoại giao Áo, công sứ ở Luân Đôn (1848 - 1856); tháng Mười 1848 ứng cử viên chức bộ trưởng ngoại giao.- 544.

Cô-lơ (Koller) - quan tòa ở Gran năm 1849.- 151.

Cô-pét (Kopet) - đại tá, sau đó là tướng của quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 401 .

Cô-sút (Kossuth), La-i-ốt (1802 - 1894) - lãnh tụ của phong trào giải phóng dân tộc Hung-ga-ri, đại biểu cho lợi ích của tầng lớp quý tộc thái ấp hạng trung; từ tháng Chín 1848 đứng đầu uỷ ban quốc phòng mà vào tháng Mười đã tiếp quản các chức năng của chính phủ; sau khi cách mạng bị đàn áp, ra nước ngoài sống lưu vong.- 132, 138, 141, 145, 146, 151, 153, 168, 169, 173, 179, 187, 189, 198, 206, 222, 227, 242, 247, 270, 273, 277, 287, 298, 299, 312, 315, 316, 330, 373-378, 390, 391, 423, 425, 453, 463, 477, 495, 499, 503, 513, 518, 520, 525, 526, 531, 540, 544, 552, 555, 557.

Cô-súi (Kossuth), Tê-rê-đa (sinh năm 1810) - vợ của La-i-ốt Cô-súi.- 227.

Cô-xtai-sơ (Kostíc), A-lếch-xan-đrơ - tham gia phong trào dân tộc Xéc-bi những năm 1848 - 1849.- 388.

Cốp-pơ (Kopp) - trong những năm 40 của thế kỷ XIX là nhà hoạt động chính trị Thuỵ Sĩ.- 69.

Cra-mơ (Cramer), Các - nhà dân chủ tiểu tư sản Đức, trong những năm 1848 - 1849 xuất bản và biên tập tờ báo dân chủ "Wächter am Rhein" ở Khuên.- 569.

Cre-xtích (Krestic), Ni-cô-la (1824-1887) - nhà hoạt động chính trị Xéc-bi; tổng biên tập báo "Slavenski jug" (1848 - 1849), thư ký của tổng đốc I-ê-la-sích (1848 - 1849); năm 1849 là uỷ viên cơ quan hành chính địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Crêm-vin (Cremeville) - sĩ quan quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 413.

Crốc (Krogh). Ghéc-hát Cri-xtô-phơ (1785 - 1860) - tướng Dan Mạch, tổng tư lệnh quân đội Dan Mạch (tháng Bảy 1848 - tháng Tư 1849, 1850) trong thời gian cuộc chiến tranh Slê-đơ-vích-Hôn-stai-nơ.- 39.

Cruy-gơ (Crüger). Phri-đrích - thành viên Liên đoàn những người cộng sản, chủ tịch câu lạc bộ dân chủ và chủ bút một tờ báo dân chủ ở Đan-tzích (1849).-605.

Csa-nốp-xki (Chrzanowski). Vôi-tzếch (1788 - 1861) - tướng Ba Lan; tham gia các cuộc chiến tranh của Na-pô-lê-ông và cuộc khởi nghĩa Ba Lan năm 1830 - 1831; tháng Ba 1849 thực tế chỉ huy quân đội Pi-ê-mông đánh quân Áo.- 353.

Cun-me-rơ (Kulmer). Phran-txơ, nam tước (1806 - 1853) - nhà hoạt động nhà nước Áo, từ tháng Chạp 1848 là bộ trưởng không bộ.- 148, 414.

Cun-xơ (Kunz) (chết năm 1848) - kế toán viên của nhà máy chế tạo máy ở Viên.- 102.

D

Đai-a-xơ (Zayas). Hoan An-tô-ni-ô - đại sứ Tây Ban Nha ở Thuỵ Sĩ năm 1848 - 1849.-104.

Đai-lơ (Seiler). Phrít-xơ (1808 - 1883) - nhà hoạt động nhà nước Thuỵ Sĩ, ủy viên đại hội đồng bang Béc-nơ (1831 - 1835 và 1838 - 1845); chỉ huy một tiểu đoàn trong quân đội của Đồng minh đặc biệt; đại biểu Hội đồng quốc dân (1848 - 1883).- 112.

Đi-be-rơ (Sieber). I-ô-han Ca-xpác (1821-1878) - nhà hoạt động chính trị Thuỵ Sĩ, chủ bút báo "Wächter", sau đó là báo "Berner Zeitung"; thành viên Đại hội đồng bang Xuy-rích (1857), thành viên Hội đồng liên bang.- 129.

Đi-đốp (Sydow), Ru-đôn-phơ, *Phôn* - nhà ngoại giao Phổ, trong những năm 1845 - 1848 là công sứ ở Thuỵ Sĩ.- 68, 70.

Đi-ghen (Sigel), Phran-txơ (1824 - 1902) - sĩ quan người Ba-đen, nhà dân chủ tiểu tư sản, tham gia phong trào cách mạng ở Ba-đen trong những năm 1848 - 1849, tổng tư lệnh, sau đó là phó tổng tư lệnh quân đội cách mạng Ba-đen trong thời kỳ khởi nghĩa Ba-đen-Pphan-xơ năm 1849; sau khi khởi nghĩa thất bại sang Thụy Sĩ, sau đó sang Anh, năm 1852 sang Mỹ sống lưu vong.- 95, 595.

Đi-tri (Zichy). Phê-rên-txơ, bá tước (1811 - 1897) - nhà luật học và nhà hoạt động nhà nước, đại địa chủ ở Hung-ga-ri; ngay trước cách mạng năm 1848 - 1849 và trong thời kỳ đầu cuộc cách mạng ấy giữ một loạt cương vị quan trọng trong việc quản lý Vương quốc Hung-ga-ri; kiêm chức phó vương Hung-ga-ri với tư cách chủ tịch hội đồng khâm sứ; năm 1849 là ủy viên tối cao của Chính phủ Áo trong quân đội của Pa-xkê-vích.-404.

Đ

Đa-len (Dahlen). Phran-xơ. nam tước (sinh năm 1779) - phó nguyên soái Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.-462.

Đa-mi-a-ních (Damjanich). I-a-nô-sơ (1804 - 1849) - tướng Hung-ga-ri. tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri; sau khi cách mạng thất bại bị các nhà chức trách Áo hành quyết trong số 13 tướng Hung-ga-ri.- 136. 192. 204. 264. 336. 372. 395. 433. 462. 557.

Đây-mơ (Deym). Mô-rít-xơ. bá tước (1805 - 1872) - thiếu tướng quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 160. 268. 317.

Đem-bin-xki (Dembinski). Hen-rích (1791 - 1864) - tướng Ba Lan. nhà hoạt động của phong trào giải phóng dân tộc Ba Lan. tham gia cuộc khởi nghĩa năm 1830 - 1831; một trong những người lãnh đạo quân đội cách mạng Hung-ga-ri trong thời kỳ cách mạng 1848 - 1849; tháng Giêng-tháng Hai 1849 là tổng tư lệnh quân đội này; sau khi cách mạng thất bại sống lưu vong ở Thổ Nhĩ Kì, sau đó ở Pháp.- 149. 153. 166. 183. 198. 206. 209. 219. 222. 225. 248. 255. 280. 297. 299. 320. 333. 340. 358. 375. 383. 385. 393-397. 411. 440-443. 445. 450. 465. 472. 477. 490. 549. 553.

Đê-ác (Deák). Phê-ren-xơ (1803 - 1876) - nhà hoạt động chính trị Hung-ga-ri , đại biểu giới quý tộc trang chủ hạng trung; luật gia; trong những năm 1833 - 1844 là một trong những thủ lĩnh của phe đối lập trong Quốc hội; bộ trưởng tư pháp trong chính phủ của Bát-ti-a-ni (tháng Ba-tháng Chin 1848), đầu năm 1849 rời khỏi hoạt động chính trị một thời gian dài.- 405.

Đi-bích. I-van I-va-nô-vích. bá tước (1785 - 1831). thống soái Nga. tổng tư lệnh quân đội Nga hoàng. đàn áp cuộc khởi nghĩa Ba Lan năm 1830 - 1831.- 149.

Đi-tơ-rích (Dietrich). An-tôn. nam tước (1786 - 1870) - tướng Áo. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 163. 223.

Đi-xtơ (Dietz). Giô-han Vin-hem- chủ nhà in ở Khuên. từ 30 tháng Tám 1848 đã in tờ "Neue Rheinische Zeitung".- 643-646.

Đô-lê-san (Dolleschall). Lô-ren-xơ (sinh năm 1790) - quan chức cảnh sát ở Khuên (1819 - 1847); người kiểm duyệt tờ "Rheinische Zeitung".- 33.

Đô-ni-xét-ti (Donizetti). Gia-ê-ta-nô (1797 - 1848)- nhà soạn nhạc I-ta-li-a.- 96.

Đra-ghi-sơ (Dragić) - sĩ quan quân đội Xéc-bi trong thời gian cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng vào những năm 1848 - 1849.- 377.

Đri-gan-xki (Drigalski) - tướng Phổ, năm 1848 chỉ huy sư đoàn ở Duýt-xen-đoóc-phơ.- 109.

Đron-ke (Dronke). Ec-nơ-xtơ (1822 - 1891) - nhà chính luận Đức. lúc đầu là người theo

phái "chủ nghĩa xã hội chân chính", sau đó là thành viên của Liên đoàn những người cộng sản và là một trong những biên tập viên của tờ "Neue Rheinische Zeitung", sau cách mạng 1848 - 1849 sống lưu vong ở Anh.- 51, 52, 643, 645, 647.

Druy-ê (Druey), Hăng-ri (1799 - 1855) - nhà hoạt động nhà nước Thuỵ Sĩ, theo phái cấp tiến; tham gia xây dựng hiến pháp năm 1848; uỷ viên Hội đồng liên bang; năm 1850 là tổng thống Liên bang Thuỵ Sĩ.- 79, 81, 92, 104, 294.

Đu-man-xki (Dumanski) - sĩ quan Ba Lan, tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri .- 399.

Đu-ran-đô (Durando), Giô-van-ni (1804 - 1869) - tướng và nhà hoạt động chính trị người I-ta-li-a; năm 1848 - 1849 chỉ huy quân đội của địa phận giáo hoàng, tham gia các hoạt động quân sự chống người Áo.- 352, 365, 366.

Đu-san- xem *Xtê-phan Đu-san*.

Đua-lan (Dourlan) - năm 1849 là uỷ viên khu cảnh sát ở Pa-ri.- 649, 650.

Đuy-cô-vích (Gyurkovics) - đại uý kỵ binh Ban-đê-ri-an, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 447.

Đuy-ga-men . A-lếch-xan-đrơ Ô-xi-pô-vích (1801 - 1880) - tướng và nhà ngoại giao người Nga; tham gia đàn áp cuộc khởi nghĩa Ba Lan năm 1830 - 1831, năm 1842 và 1849 thực hiện sứ mệnh ngoại giao đặc biệt ở Môn-đa-vi và Va-la-ki.- 483.

Đuy-mông (Dumont), Giô-dép (1811 - 1861) - nhà báo tư sản Đức, theo phái tự do ôn hoà; từ năm 1831 là người xuất bản tờ "Kölnische Zeitung".- 57, 58.

Đuy-phô-rơ (Dufaure), Giuy-lơ Ác-măng Xta-ni-xla (1798 - 1881) - luật sư Pháp, nhà hoạt động chính trị tư sản, người thuộc phái Oóc-lê-ăng; năm 1848 là đại biểu Quốc hội lập hiến, bộ trưởng nội vụ (tháng Mười-tháng Chạp 1848, tháng Sáu-tháng Mười 1849).- 649, 650.

Đuy-phua-rơ (Dufour), Ghi-ôm Hăng-ri (1787 - 1875) - tướng và nhà hoạt động chính trị người Thuỵ Sĩ, năm 1847 lãnh đạo quân đội Liên bang đánh tan quân của Đồng minh đặc biệt, năm 1849 là tổng tư lệnh quân đội Thuỵ Sĩ, đại biểu Hội đồng quốc dân (1848 - 1849).- 71, 74.

Đuy-rốc (Duroc), Giê-rô Cri-xtốp Mi-sen, công tước xứ *Phri-u-li* (1772 - 1813) - tướng và nhà ngoại giao người Pháp, đại nguyên soái (bộ trưởng) triều đình Na-pô-lê-ông I; thượng nghị sĩ (từ năm 1812); tham gia các cuộc chiến tranh của Na-pô-lê-ông.- 185, 323.

Đuy-sa-ten (Duchâtel) - tướng của quân đội cách mạng Hung-ga-ri trong thời kỳ cách mạng 1848 - 1849; gốc Pháp.- 299, 336, 375, 383.

Đuy-sa-ten (Duchâtel), Sác-lơ (1803 - 1847) - nhà hoạt động nhà nước phản động Pháp, bộ trưởng nội vụ (1839, 1840 - tháng Hai 1848).- 16.

E

Éc-bắc (Erbach) - sĩ quan Áo, sĩ quan tuỳ tùng của công tước Vin-đi-sơ-grét-xơ, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 243, 276.

En-ghen-hác, An-tôn Ép-xta Phê-vích, nam tước (1795 - 1872) - tướng Nga, tham gia đàn áp cuộc khởi nghĩa Ba Lan năm 1830 - 1831 và đấu tranh chống cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri .- 213, 233, 455.

Ê-ghéc (Jäger) - sĩ quan quân đội Áo, tham gia đàn áp cuộc cách mạng 1848 - 1849 ở I-ta-li-a và tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 374.

Ê-se (Escher). An-phrét (1819 - 1882) - nhà hoạt động chính trị tư sản, nhà luật học Thuỵ Sĩ; chủ tịch Đại hội bang Xuy-rích (1847); từ năm 1849 nhiều lần là chủ tịch Hội đồng quốc dân.- 68, 72, 74, 83, 98, 121.

Ê-xê-nác (Jessenak), I-a-nô-sơ, nam tước (1800 - 1849) - tham gia cuộc cách mạng 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri , sau khi cuộc cách mạng thất bại bị người Áo xử bắn.- 412.

Ê-xtéc-ha-đi Phôn Ga-lan-ta (Esterházy von Galántha), Mi-clô-sơ, bá tước - cha của Pan *E-xtéc-ha-đi Phôn Ga-lan-ta*.- 407.

Ê-xtéc-ha-đi Phôn Ga-lan-ta (Esterházy Von Galántha), Pan, bá tước (1805 - 1877) - đại tá quân đội cách mạng Hung-ga-ri trong thời kỳ cách mạng năm 1848 - 1849, một trong những người ký giấy đầu hàng của pháo đài Cô-moóc-nơ (ngày 27 tháng Chín 1849); sau khi cách mạng thất bại, ra nước ngoài sống lưu vong.- 407, 506.

Ê-xtéc-ha-đi (Esterházy), Pan An-tan, công tước (1786 - 1866) - một trong những trùm sỏ lớn nhất của Hung-ga-ri; nhà ngoại giao, bộ trưởng ngoại giao trong chính phủ Bát-ti-a-ni; sau khi quân đội cách mạng Hung-ga-ri thất bại ở Svê-khát (30 tháng Mười 1848) chạy sang phía hoàng đế.- 265, 277.

G

Ga-ghéc-nơ (Gagern), Hen-rích, nam tước (1799 - 1880) - nhà hoạt động chính trị tư sản Đức, người theo phái tự do ôn hoà; đại biểu và là chủ tịch Quốc hội Phran-phuốc, thuộc phái giữa thiên hữu; thủ tướng đế chế (tháng Chạp 1848 - tháng Ba 1849).-35.

Ga-lơ (Gaal), Mi-clô-sơ (1799 - 1854) - đại tá, sau đó là tướng của quân đội cách mạng Hung-ga-ri trong thời gian cuộc cách mạng năm 1848 - 1849; từ tháng Chạp 1848 lãnh đạo cuộc bao vây pháo đài A[illegible]át; do rút lui không chiến đấu trước quân đội Áo nên

bị cách chức và kết án tử hình; sau khi cách mạng thất bại bị các nhà chức trách Áo kết án 20 năm tù.- 336, 402.

Ga-spa-rơ (Gaspar). An-đra-xơ (khoảng 1803 - 1884) - đại tá, sau đó là tướng của quân đội cách mạng Hung-ga-ri trong thời gian cuộc cách mạng năm 1848 - 1849.- 557.

Gai-gơ (Geiger). Vin-hem Ác-nôn-đơ - quan chức cảnh sát Phổ, năm 1848 là dự thẩm viên toà án, sau đó là giám đốc cảnh sát ở Khuên.- 29, 30, 33, 34, 575, 611, 624, 626, 632, 633, 640.

Gây-ơ (Geier). *Phôn* - năm 1848 là thị trưởng Vê-xê-lin-gơ.- 38.

Ghê-đê-ôn (Gedeon). I-ô-dép. *Phôn* (1789 - 1859) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 408.

Ghi-dô (Guizot). Phrăng-xoa Pi-e Ghi-ôm (1787 - 1874) - nhà sử học và nhà hoạt động chính trị tư sản Pháp, từ năm 1840 đến cách mạng tháng Hai 1848 thực sự chỉ đạo chính sách đối nội và đối ngoại, đại biểu cho lợi ích của giai cấp đại tư sản tài chính.-16.

Ghi-ông (Guiyon). Ri-sác Dê-bốp (1803 - 1856) - tướng của quân đội cách mạng Hung-ga-ri trong những năm 1848 - 1849; người Anh; sau khi cách mạng thất bại, sống lưu vong ở Thổ Nhĩ Kỳ.- 299, 463, 554.

Giê-nơ, công tước - xem *Phéc-đi-năng-đô-An-béc-tô-A-mê-đê-ô*.

Giô-béc-ti (Gioberti). Vin-sen-xô (1801 - 1852) - nhà hoạt động chính trị I-ta-li-a, nhà triết học, đại biểu của cánh tự do - bảo hoàng trong phong trào dân tộc; thủ tướng Vương quốc Xác-đi-ni (Pi-ê-mông) (tháng Chạp 1848 - tháng Hai 1849).- 215. .

Giu-cô-vích (Gjurkovic'). Ép-ghê-ni - năm 1849 là uỷ viên cơ quan hành chính địa phương Vô-ê-vô-đi-na, chuyên viên ban phụ trách các vấn đề giáo dục.- 278.

Glê-đơ (Gläser). I-ô-dép. *Phôn* (1777 - 1849) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 -1849).- 162, 163, 176, 198, 247, 264, 282, 301, 311, 401.

Gôn-đơ-mác (Goldmark). I-ô-dép (sinh năm 1818) - phần tử cấp tiến tư sản Áo; thầy thuốc; tham gia các sự kiện cách mạng trong những năm 1848 - 1849 ở Viên; tháng Năm 1848 là ủy viên Ủy ban an ninh xã hội Viên, năm 1848 là đại biểu Quốc hội Áo.- 277.

Gốt-san-cơ (Gottschalk). An-đrê-át (1815 - 1849) - thầy thuốc Đức, thành viên của chi bộ Khuên của Liên đoàn những người cộng sản; tháng Tư - tháng Sáu 1848 là chủ tịch Hội liên hiệp công nhân Khuên; đứng trên lập trường bè phái tiểu tư sản đấu tranh chống chiến lược và sách lược của Mác và Ăng-ghen trong cách mạng Đức.- 24, 25, 236, 237, 575, 635.

Gốt-se (Gödsche). Héc-man - năm 1849 là cộng tác viên của tờ "Neue Preußishe Zeitung".- 459.

Gơ-tơ (Goethe). I-ô-han Vôn-phơ-găng (1749 - 1832) - đại văn hào và nhà tư tưởng lớn người Đức.- 130.

Gơ-xơ (Götz), Cri-xchi-an (1783 - 1849) - tướng Áo, tham gia đàn áp cách mạng ở I-ta-li-a và tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 136, 159, 160, 177-179, 192, 193, 218, 219, 225, 244, 245, 248, 263, 301, 321, 332, 343, 348, 358, 380, 395, 407, 445, 479, 480, 491, 498, 522.

Gra-xan-cô-vít-si (Grassalkovics) - dòng họ hầu tước Hung-ga-ri, bị tuyệt diệt vào năm 1841.- 235.

Gram-môn (Grammont), Phran-xơ, nam tước (1799 - 1849) - đại tá, sau đó là thiếu tướng quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 145, 297.

Grép-phơ (Gräff) - quan toà Phổ, năm 1848 là đại biểu Quốc hội Phổ, thuộc cánh tả.- 64.

Guếc-gây (Görgey), Ác-tua (1818 - 1916) - nhà hoạt động quân sự của cách mạng Hung-ga-ri những năm 1848 - 1849, tổng tư lệnh quân đội cách mạng Hung-ga-ri (từ tháng Tư 1849); biểu hiện lợi ích của các tầng lớp bảo thủ trong giới quý tộc hạng trung, chống việc phát triển sâu cuộc cách mạng và chủ trương thoả hiệp với dòng họ Háp-xbuốc.- 135, 140, 144, 159, 160, 177, 186, 192, 193, 209, 210, 216, 222, 226-229, 235, 244, 247, 248, 257, 261, 281, 284, 298, 305, 320, 333, 337, 340, 358, 361, 375, 380-385, 393-397, 406, 432, 441, 445, 450, 454, 462, 463, 469, 472, 473, 478, 490, 495, 506, 515, 528, 551, 553, 557, 564.

H

Ha-sca (Haschka), Lo-ren-txơ Lê-ô-pôn (1749 - 1827) - nhà thơ Áo, tác giả lời bài quốc ca Áo.- 590.

Ha-va-sơ (Havas), Giô-dép - năm 1849 là phái viên của nhà vua ở Pét.- 529.

Ham (Ham), I-ô-han (I-a-nô-sơ) (1781 - 1857) - người tu hành Hung-ga-ri, giáo chủ xứ Xát-mác (từ năm 1827).- 304.

Ham-méc-stai-nơ (Hammerstein), nam tước (1785 - 1861) - tướng Áo, tham gia đàn áp phong trào giải phóng dân tộc ở Ga-li-xi và Bu-cô-vi-na trong những năm 1848 - 1849.- 346, 347, 359, 382, 423, 433, 451, 456, 466, 474, 530.

Han-đơ-man (Hansemann), Da-vít (1790 - 1864) - nhà tư bản lớn, một trong những thủ lĩnh của giai cấp tư sản tự do vùng Ranh; tháng Ba - tháng Chín 1848 là bộ trưởng tài chính Phổ.- 14, 16, 26, 36, 577.

Háp-xbuốc - vương triều của các hoàng đế của cái gọi là đế quốc La Mã thần thánh từ năm 1273 đến năm 1806 (có gián đoạn), của các hoàng đế Áo (từ năm 1804) và các hoàng đế của chế độ quân chủ Áo - Hung-ga-ri (1867 - 1918).- 565.

Hát-tơ-mơ (Hattemer), Hen-rích (1809- 1849) - nhà ngôn ngữ học Thụy Sĩ; tham gia cuộc khởi nghĩa Ba-đen năm 1848.- 122.

Hát-xơ-phen (Hatzfeldt). Pau-lơ. bá tước (1831 - 1901) - năm 1848 là sinh viên ở Duýt-xen-đoóc-phơ; về sau là nhà hoạt động nhà nước, nhà ngoại giao Phổ.- 237.

Hau-lích (Haulik). Di-o-đơ (1788 - 1869) - giáo chủ xứ A-gram (1837 - 1853).- 230, 231.

Hay-nau (Haynau). I-u-li-út I-a-cốp. nam tước (1786 - 1853) - tướng Áo. tham gia đàn áp phong trào cách mạng ở I-ta-li-a và ở Hung-ga-ri trong những năm 1848 - 1849.- 456, 474, 494.

Hây-đơ (Haydt). nam tước - thiếu tá quân đội Áo. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng năm 1848 - 1849.- 306.

Hây-đơ (Heydt). Au-gu-xtơ. nam tước *Phôn Đơ* (1801 - 1874) - chủ ngân hàng Phổ. nhà hoạt động nhà nước tư sản; bộ trưởng thương mại. công nghiệp và công chính (tháng Chạp 1848 - 1862). bộ trưởng tài chính (1862. tháng Sáu 1866 - tháng Chạp 1869).- 458. 567.

Héc-đơ-ma-nốp-xki (Herzmanovsky) - thiếu tá quân đội Áo. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 145.

Héc-man (Hermann) - thành viên Liên đoàn những người cộng sản ở Pa-ri năm 1848.- 603.

Héc-vếch (Herwegh). Ghê-oóc (1817 - 1875) - nhà thơ Đức. nhà dân chủ tiểu tư sản.- 121.

Hét-xơ (Heß). Hen-rich *Phôn* (1788 - 1870) - phó nguyên soái Áo. sau là nguyên soái tham gia đàn áp cuộc cách mạng ở I-ta-li-a năm 1848 - 1849.- 423. 465. 549.

Hê-be (Hébert). Mi-sen Pi-e A-léch-xi (1799 - 1887) - nhà luật học. nhà hoạt động nhà nước bảo thủ Pháp. thuộc phái Oóc-lê-ăng. uỷ viên viện dân biểu (1834 - 1848). từ năm 1841 là chánh trưởng lý toà án hoàng gia. bộ trưởng tư pháp (1847-tháng Hai 1848). năm 1849 là đại biểu Quốc hội lập pháp.- 52.

Hếch-cơ (Hecker) - quan toà Phổ. năm 1848 là công tố viên ở Khuên.- 21. 45. 46.

Ho-rơ-vát (Horvath). Mi-khai (1809 - 1878) - giáo chủ Hung-ga-ri. tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri; bộ trưởng văn hoá và giáo dục trong chính phủ cách mạng (từ tháng Năm 1849); tác giả một loạt tác phẩm về lịch sử cách mạng Hung-ga-ri.- 304.

Ho-rơ-vát-Pê-tri-sê-vích (Petrichevich Horvath). I-ô-han. nam tước (1801 - 1865) - đại tá. sau đó là phó nguyên soái Áo; tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 361, 403. 411. 518.

Hô-hen-txô-léc-xem *Phri-đrích-Vin-hem IV.*

Hô-hen-txô-léc, triều đại - triều đại của các tuyển đế hầu Bran-đen-buốc (1415 - 1701). của các vua Phổ (1701 - 1918) và của các hoàng đế Đức (1871 - 1918).- 591.

Hô-ra-xơ (Kinh-tút Hô-ra-ti-út Phla-cút) (65 - 8 trước công nguyên)- nhà thơ La Mã kiệt xuất.- 132.

Hôn-stai-nơ (Holstein) - thiếu tá quân đội Áo. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 268. 296.

Hra-bốp-xki (Hrabovski). I-ô-han. nam tước (1779 - 1852) - phó nguyên soái Áo. từ năm 1847 chỉ huy quân đội biên giới Xla-vô-ni-a-Xi-rơ-ma; năm 1848 cầm đầu quân đội Hung-ga-ri chiến đấu chống người Nam Xla-vơ; sau khi quân đội Áo chiếm Pét, đầu thú bộ chỉ huy Áo; năm 1850 bị kết án tử hình, được thay bằng 10 năm tù.- 208, 549.

Hu-ni-a-đi (Hunyadi), I-a-nô-sơ (khoảng 1407 - 1456) - nhà hoạt động quân sự và hoạt động nhà nước của Vương quốc Hung-ga-ri; lãnh đạo quân đội Hung-ga-ri chiến đấu chống quân xâm lược Thổ Nhĩ Kỳ.- 316.

Hu-ni-a-đi-xem *Ma-ti-át - Hu-ni-a-đi.*

Hu-rơ-ban (Hurban). I-ô-dép Mi-lô-xláp (1817 - 1888) - mục sư dòng phúc âm và nhà văn Xlô-va-ki-a; một trong những thủ lĩnh của phong trào dân tộc Xlô-va-ki-a; trong những năm 1848 - 1849 câu kết với chế độ quân chủ Áo chống cách mạng Hung-ga-ri.- 284. 315. 330. 361. 564.

Hun-gơ-buy-lơ (Hungerbühler), I-ô-han-Ma-ti-át (1805 - 1884) - nhà hoạt động chính trị Thuỵ Sĩ, đại biểu Quốc hội (1848 - 1875).- 83.

Huy-nơ-mun (Hünermund). Ê-đu-ác - năm 1848 là quan chức cảnh sát ở Khuên.- 607.

I

I-a-blô-nốp-xki (Jablonowsky). Xta-ni-xláp, công tước - địa chủ Ba Lan; tháng Tư 1848 tham gia bộ chỉ huy đội vệ binh quốc gia Ba Lan, trong thời gian cuộc khởi nghĩa Cra-cốp ngày 25 - 26 tháng Tư 1848 ký giấy đầu hàng của Cra-cốp trước quân đội Áo. -306.

I-a-blô-nốp-xki (Jablonowsky), Phê-lích-xơ, công tước (1808 - 1857) - binh tướng của quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849, chỉ huy lữ đoàn.- 160, 177, 244, 245, 248, 301, 321, 332, 343, 348, 359, 380, 395, 407, 417, 431, 445, 480, 509, 522, 535.

I-a-ni-séc (Janiczek) - một trong những người lãnh đạo phong trào dân tộc Xlô-va-ki những năm 1848 - 1849, năm 1848 cầm đầu đội quân Xlô-va-ki-a tham gia - trong thành phần quân đội Áo- cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng; mùa xuân năm 1849 chạy sang phía quân Hung-ga-ri .- 558.

I-ê-la-sích (Jellačić). An-béc - đại tá biên phòng, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 296.

I-ê-la-sích (Jellačić). I-ô-xíp, bá tước (1801 - 1859) - nhà hoạt động nhà nước Crô-a-xi; tướng của quân đội Áo (từ năm 1848); tổng đốc và tổng tư lệnh ở Crô-a-xi và Biên giới quân sự (từ năm 1848); tham gia đàn áp cuộc khởi nghĩa tháng Mười ở Viên (1848)

và cuộc cách mạng ở Hung-ga-ri những năm 1848 - 1849.- 100. 147. 148. 167. 170. 174. 178. 184. 192. 210. 231. 243. 282. 289. 298. 303. 309. 311. 314. 318. 324. 332. 335. 337. 341. 342. 346. 348. 358. 371. 390. 395-399. 403. 407. 414. 417. 423. 431. 433. 437. 441. 442. 445, 449. 462. 468. 472. 498. 505. 511. 523. 528. 530. 535. 537. 540. 543. 549. 553. 556. 559. 590.

I-mô-béc-stéc (Imobersteg hoặc im Obersteg). I-a-cốp (1813 - 1875) - nhà hoạt động chính trị, luật sư người Thuỵ Sĩ; uỷ viên Đại hội đồng bang Béc-nơ (1844 - 1846, 1850 - 1858), đại biểu Hội đồng quốc dân (1848 - 1858).- 69.

I-ô-han (1872 - 1859) - đại công tước Áo, từ tháng Sáu 1848 đến tháng Chạp 1849 là nhiếp chính đế chế Đức.- 19.

I-ô-si-ca (Jorika), Xa-muy-en, nam tước (1805 - 1860) - đại địa chủ ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, người Hung-ga-ri; từ tháng Giêng 1848 là người đứng đầu văn phòng triều đình Tơ-ran-xin-va-ni-a ở Viên; trong thời gian cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 tích cực ủng hộ chế độ quân chủ Háp-xbuốc.- 277.

I-ô-va-nô-vích (Jovanovíc) - thiếu tá người Xéc-bi, tham gia phong trào dân tộc của người Xéc-bi ở Vô-ê-vô-đi-na và cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 203.

I-ô-va-nô-vích (Jovanovic'). Cô-xta - năm 1849 là uỷ viên cơ quan hành chính địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

I-ô-vích (Jovich). Xtê-phan, nam tước (1777 - 1850) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 401.

K

Kê-nơ (Keller) - thiếu tá quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 -1849.- 271.

Kê-đô (Chiodo), A-gô-xti-nô, nam tước (1792 - 1861) - nhà hoạt động chính trị I-ta-li-a, tướng, thượng nghị sĩ; bộ trưởng quốc phòng, sau khi chính phủ Giô-béc-ti ở Tu-rin bị lật đổ vào năm 1849 đứng đầu chính phủ Pi-ê-mông (tháng Hai - tháng Ba 1849).- 215.

Ki-de-vét-téc (Kiesewetter), I-u-li-út, *Phôn* (1804 - 1862) - thiếu tá, từ năm 1848 là đại tá, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 160, 249.

Ki-sơ (Kiss), Éc-nô (Éc-nơ-xtơ) (chết năm 1849) - tướng của quân đội cách mạng Hung-ga-ri (1848 - 1849); bị các nhà chức trách Áo hành quyết trong số 13 tướng Hung-ga-ri.- 243.

Kni-tra-nin (Knicanin). Xtê-phan Pê-tơ-rô-vich (1809 - 1855) - nhà hoạt động chính trị và nhà hoạt động nhà nước Xéc-bi; trong những năm 1848 - 1849 chỉ huy đội quân tình nguyện tử công quốc Xéc-bi, tham gia cuộc đấu tranh của người Xéc-bi ở Vô-ê-vô-đi-na chống quân đội Hung-ga-ri.- 228, 272, 282, 312, 326, 378, 466, 475, 481, 496, 501.

Kvét-tinh (Quetting) - năm 1848 là trung sĩ cảnh sát ở Khuên.- 30.

L

La-da-rơ (Lasar). Di-éc-đơ, bá tước (1807 - 1861) - đại uý của quân đội Áo; đại tá bộ binh trong quân đội cách mạng Hung-ga-ri; tháng Giêng 1848 đầu thú bộ chỉ huy Áo; bị kết án tử hình, được thay bằng 10 năm tù giam; năm 1850 được thả.- 208.

La-ghéc-hây-mơ (Lagerheim). E-li-át (1791 - 1864) - nhà ngoại giao Thuỵ Điển, năm 1848 là công sứ đặc mệnh ở Đan Mạch.- 17, 19.

La Mác-mô-ra (LaMarmora). An-phôn-xô Phê-re-rô (1804 - 1878) - tướng và nhà hoạt động nhà nước I-ta-li-a, trong chiến dịch 1849 chỉ huy sư đoàn; bộ trưởng quốc phòng Pi-ê-mông (27 tháng Mười - 15 tháng Chạp 1848, trong những ngày 2 - 9 tháng Hai 1849, tháng Mười một 1849 - 1855, 1856 - 1859); về sau là thủ tướng.- 352, 353.

La-rô-sơ (La Rôche). Bê-nê-đích (1802 - 1876) - chủ ngân hàng Thuỵ Sĩ, trong những năm 1848 - 1849 là tổng giám đốc bưu điện.- 99.

La-ti-nô-vích (Latinovic'). Các - năm 1849 là chủ tịch toà án tối cao ở Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Lai-ninh-ghen-Ve-xtơ-buốc (Leinigen Westerburg). Cri-xchi-an Phran-txơ Xê-ra-phin, bá tước (1812 - 1856) - thiếu tướng Áo, về sau là phó nguyên soái, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 176, 242, 264.

Lát-xan (Lassalle). Phéc-đi-năng (1825 - 1864) - nhà chính luận tiểu tư sản, luật sư Đức; trong những năm 1848 - 1849 tham gia phong trào dân chủ tỉnh Ranh, đầu những năm 60 tham gia phong trào công nhân, một trong những người thành lập Tổng liên đoàn công nhân Đức (1863); là người mở đầu cho khuynh hướng cơ hội chủ nghĩa trong phong trào công nhân Đức.- 236, 238.

Lét-xinh (Lessing). Gốt-khôn-đơ Ê-phra-im (1729 - 1781) - đại văn hào Đức, nhà phê bình và nhà triết học, một trong những nhà khai sáng có tiếng tăm của thế kỷ XVIII.- 44, 172.

Le-đe-re-rơ (Lederer). Các I-ô-dép, nam tước (1800 - 1868) - thiếu tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng, chỉ huy lữ đoàn thuộc quân đoàn 2 của phó nguyên soái, bá tước Vrơ-bna.- 271.

Lê-đe-re-rơ. Mô-rít-xơ. nam tước (sinh năm 1809) - đại tá. về sau là phó nguyên soái của quân đội Áo. chỉ huy lữ đoàn trong thời gian cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 327.

Lê-ghê-đích (Le gedic'). I-gơ-na-txơ (1791 - 1866) - phó nguyên soái của quân đội Áo. tham gia chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng những năm 1848 - 1849.- 272. 306.

Lê-ô-pôn-đơ I (1790 - 1865) - vua Bỉ (1831 - 1865).- 599.

Lê-ô-pôn-đơ II (1797 - 1870) - đại công tước Tô-xca-nơ.- 216.

Lô-bau-éc (Lohbauer). Ru-đôn-phơ - nhà chính luận Đức; trong những năm 30 do bị truy nã vì quan điểm cấp tiến nên đã sang Pháp. sau đó sang Thuỵ Sĩ sống lưu vong; trong những năm 40 trở về Đức. bắt đầu cộng tác với báo chí phản động.- 120. 121. 294.

Lô-giơ (Laugier). Xê-da *Đơ Ben-cua*. bá tước (1789 - 1871) - tướng và nhà văn quân sự người Tô-xca-nơ. gốc Pháp; tham gia các cuộc chiến tranh của Na-pô-lê-ông; bộ trưởng chiến tranh (từ tháng Sáu 1849); năm 1851 về hưu.- 216.

Lốp-cô-vít-xơ (Lobkowitz). Phran-txơ Ghê-oóc. hầu tước (1800 - 1858) - sĩ quan và nhà ngoại giao Áo; năm 1848 - 1849 với hàm đại tá tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung ga ri cách mạng. 296. 442. 448.

Li-đéc-xơ. A-lếch-xan-đrơ Ni-cô-la-ê-vích. bá tước (1790 - 1874) - tướng của quân đội Nga. năm 1848 chỉ huy quân đoàn chiếm các công quốc vùng Da-nuýp theo thoả thuận với chính phủ Thổ Nhĩ kỳ; năm 1849 tham gia các hoạt động quân sự chống quân đội Hung-ga-ri ở Tơ-ran-xin-va-ni-a.- 195. 234. 333. 455.

Li-nơ (Ligne). Ê-gien La-mô-ran. hầu tước *Đờ* (1804 - 1880) - nhà ngoại giao và nhà hoạt động chính trị tự do chủ nghĩa Bỉ. đại sứ ở Luân Đôn (1838). ở Pa-ri (1843 - 1848). ở Rô-ma (1848 - 1849). ở Pê-téc-bua (1856).- 54.

Li-snốp-xki (Lichnowski). Phê-lích. hầu tước (1814 - 1848) - sĩ quan Phổ. phần tử phản động. đại biểu quốc hội Phran-phuốc. thuộc cánh hữu; bị nhân dân giết trong cuộc khởi nghĩa ở Phran-phuốc vào tháng Chín 1848.- 644. 645.

Lu-i-XIV (1638 - 1715) - vua Pháp (1643 - 1715).- 25.

Lu-i-XV (1710 - 1774) - vua Pháp (1715 - 1774).- 25.

Lu-vi-ni (Luvini). Gia-cô-mô (1795 - 1862) - luật sư và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ. phần tử cấp tiến; năm 1847 tham gia cuộc chiến tranh chống Đồng minh đặc biệt; từ năm 1848 là đại biểu của bang Tét-xin trong Hội đồng quốc dân.- 92. 93. 97.

Lu-xơ (Lusser) Phlo-ri-an (1820 - 1889) - nhà luật học và nhà hoạt động nhà nước Thụy Sĩ. viện trưởng viện công tố. đại biểu của bang U-ri trong Hội đồng quốc dân (1848 - 1860).- 83.

Luê-ven-phen-xơ (Löwenfels. W.) - nhà dân chủ Đức. tham gia cuộc khởi nghĩa Ba-đen 1848. sống lưu vong ở Thụy Sĩ; một trong các tác giả của cuốn sách "Der zweite republikanische Aufstand in Baden". xuất bản khuyết danh năm 1848.- 110.

Lút-vích Phôn-Rê-sen-bắc (Ludwig von Reschenbach). Gốt-phrít. nam tước (1792 - 1880) - thiếu tướng của quân đội Áo. về sau là phó nguyên soái; chỉ huy lữ đoàn kỵ binh trong thời gian chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng những năm 1848 - 1849.- 531.

M

Ma-đa-ra-xơ (Madarász). La-xlô (1811 - 1909) - nhà hoạt động chính trị. luật sư Hung-ga-ri; tham gia tích cực cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri. một trong những thủ lĩnh của cánh cấp tiến trong Quốc hội. uỷ viên Ủy ban quốc phòng. cảnh sát trưởng (tháng Chín 1848 - tháng Tư 1849); sau khi cách mạng thất bại sang Mỹ sống lưu vong.- 151. 299. 316. 395.

Ma-mu-la (Mamula). La-đa-ru-xơ. nam tước (1795 - 1878) - đại tá Áo. sau là phó nguyên soái; tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 524.

Mu-na-ra (Manara). Lút-tsi-a-nô (1825 - 1849) - nhà hoạt động có tiếng tăm của cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở I-ta-li-a; chỉ huy tiểu đoàn bộ binh Lôm-bắc-đi trong thời gian cuộc khởi nghĩa nhân dân ở Mi-la-nô (tháng Ba 1848); người tổ chức cuộc đấu tranh chống quân đội Áo ở Bắc Lôm-bắc-đi; năm 1849 tham gia phòng thủ Cộng hoà Rô-ma. hy sinh trong cuộc chiến đấu chống bọn can thiệp Pháp.- 364.

Ma-ri-ly (Marilley). Ê-chiên (1804 - 1889) - nhà tu hành Thụy Sĩ; giáo chủ xứ Phrây-buốc (1846 - 1879). người cổ vũ cuộc bạo động phản dân chủ ngày 24 tháng Mười 1848 ở Phrây-buốc.- 84.

Ma-ti-a-sơ Hu-ni-a-đi (1443 - 1490) - vua Hung-ga-ri (1458 - 1490); thi hành chính sách xây dựng nhà nước trung ương tập quyền. xây dựng quân đội thường trực dùng để tiến hành cuộc chiến tranh chống đế chế Ô-xman đe doạ nền độc lập của Hung-ga-ri.- 316.

Ma-ti-xơ (Mathys hoặc Matthys). An-đrê-a (1817 - 1872) - nhà hoạt động nhà nước Thụy Sĩ. giữ một loạt cương vị hành chính ở Béc-nơ.- 67. 71.

Mác (Marx). Các (1818 - 1883) (tư liệu tiểu sử).- 237. 599-604. 606-611. 613-617. 622. 624. 626-633, 637. 641. 650.

Mác (Marx). Ét-ga (1847 - 1855) - con trai của Các Mác. -607.

Mác (Marx). Gien-ni. họ thời con gái là *Phôn Ve-xtơ-pha-len* (1814 - 1881) - vợ của Các Mác. người bạn chung thủy và trợ thủ của ông. -607.

Mác (Marx). Gien-ni (1844 - 1883) - con gái cả của Các Mác. nhà báo. nhà hoạt động của phong trào công nhân quốc tế; từ năm 1872 là vợ của Sác-lơ Lông-ghê. -607.

Mác (Marx). Lau-ra (1845 - 1911) - con gái thứ hai của Các Mác. nhà hoạt động của phong trào công nhân Pháp; từ năm 1868 là vợ của Pôn La-phác-gơ. -607.

Mai-lát (Mailath). Di-o-đơ (1786 - 1861) - nhà hoạt động nhà nước Hung-ga-ri . chánh án tối cao (1839 - 1848). chủ tịch thượng nghị viện của Quốc hội (1848); trong thời gian cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ủng hộ việc thoả hiệp với vương triều Háp-xbuốc.- 406.

Man-cốp-xki (Malkowsky). I-gơ-nát-xơ (1784 - 1854) - phó nguyên soái Áo. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 234. 241. 272. 274. 321. 322. 339. 356. 376. 434. 466.

Man-toi-phen (Manteuffel). Ốt-tô Tê-đo-rơ. nam tước (1805 - 1882) - nhà hoạt động nhà nước Phổ; bộ trưởng nội vụ (1848 - 1850). thủ tướng (1850 - 1858). -341. 458. 471. 561. 626. 627. 630. 631. 633.

Man-tút (Malthus). Tô-mát Rô-bớc (1766 - 1834) - linh mục Anh. nhà kinh tế học. nhà tư tưởng của giai cấp quý tộc chiếm hữu ruộng đất đã tư sản hoá. người biện hộ cho chủ nghĩa tư bản. người thuyết giáo thuyết nhân khẩu thất nhân tâm.- 615.

Mát-di-ni (Mazzini). Giu-dép (1805 - 1872) - nhà cách mạng I-ta-li-a. người dân chủ tư sản. một trong những lãnh tụ của phong trào giải phóng dân tộc ở I-ta-li-a; năm 1849 đứng đầu chính phủ lâm thời Cộng hoà Rô-ma; một trong những người cổ vũ cuộc đấu tranh nhằm thống nhất I-ta-li-a.- 119.

May-ơ-hô-phơ (Mayerhofer). Phéc-đi-nan. nam tước (1798 - 1869) - đại tá. sau là phó nguyên soái Áo; trong những năm 1843 - 1848 là lãnh sự Áo ở Ben-grát; từ tháng Năm 1849 là tổng tư lệnh trên lãnh thổ Vô-ê-vô-đi-na và Ba-nát.- 174. 422. 423. 382. 501. 512. 519.

Mắc (Mack). I-ô-dép (1810 - 1868) - trung tá quân đội cách mạng Hung-ga-ri; năm 1849 là tư lệnh chỉ huy pháo đài pháo binh ở Cô-moóc-nơ; sau khi cách mạng thất bại ra nước ngoài sống lưu vong.- 374. 506.

Men-ghen (Mengen). Các-lơ. nam tước (1774 - 1851) - thiếu tướng Áo. về sau là phó nguyên soái. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 162. 264.

Mét-tec-nich (Metternich). Giê-men - thành viên Liên đoàn những người cộng sản và Ủy viên Ủy ban trung ương những người dân chủ Đức; tham gia cuộc khởi nghĩa Phran-phuốc (tháng Chín 1848); chỉ huy đội dân binh trong thời gian cuộc khởi nghĩa Ba-đen-Pphan-xơ năm 1849.- 96.

Mê-li-nê (Mellinet). Phrăng-xoa (1768 - 1852) - tướng Bỉ; tham gia cuộc cách mạng tư sản Bỉ năm 1830 và phong trào dân chủ ở Bỉ; một trong những bị cáo tại phiên toà xử Ri-xcốp Tu; bị kết án tử hình, được thay bằng án tù 30 năm; được tha vào tháng Chín 1849.- 54.

Mê-xa-rô-sơ (Meszaros). La-da-rơ (1796 - 1858) - nhà hoạt động quân sự và chính trị Hung-ga-ri, bộ trưởng bộ chiến tranh trong chính phủ Bát-ti-a-ni (tháng Ba - tháng Chín 1848), từ tháng Chín 1848 là ủy viên Ủy ban quốc phòng; sau khi cách mạng thất bại, sang Thổ Nhĩ Kỳ rồi sang Anh và Mỹ sống lưu vong.- 149, 179, 243, 316, 456.

Mi-ghen, Đôn (1802 - 1866) - Vua Bồ Đào Nha (1828 - 1834).- 60.

Mi-khai-lô-vích (Michailovic'). Xtơ-rét-cô - năm 1849 là thành viên cơ quan hành chính địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Mi-nu-tô-li (Minutoli). I-u-li-út (1805 - 1860) - quan chức và nhà ngoại giao Phổ, trong những năm 1847 - 1848 là cảnh sát trưởng Béc-lin.- 60.

Mi-rô-ni-úc. Bi-rơ-la - tham gia phong trào phản phong của nông dân ở Bu-cô-vi-na trong những năm 40 thế kỷ XIX dưới sự lãnh đạo của L.Cô-bư-lít-xa.- 470.

Mi-sen (Michel) - năm 1848 là một trong những biên tập viên của tờ "Die Revolution", cơ quan ngôn luận của những người Đức sống lưu vong ở Thụy Sĩ.- 111.

Mi-sen (Michel). Ghê-oóc (1804 - 1867) - sĩ quan và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, tham gia cuộc chiến tranh với Đồng minh đặc biệt, đại biểu Hội đồng quốc dân (1848 - 1860).- 74, 97.

Miếc-bắc (Mirbach). Ốt-tô - sĩ quan pháo binh Phổ về hưu, nhà dân chủ tư sản, tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849; là tư lệnh ở En-béc-phen-đơ trong thời gian cuộc khởi nghĩa tháng Năm 1849; sau khi cuộc khởi nghĩa thất bại ra nước ngoài sống lưu vong.- 635.

Min-đơ (Milde). Các Au-gu-xtơ (1805 - 1861) - chủ xưởng lớn ở Xi-lê-di, một trong những đại biểu của giai cấp tư sản tự do Đức; năm 1848 là chủ tịch Quốc hội Phổ (tháng Năm - tháng Sáu), thuộc cánh hữu; bộ trưởng thương mại trong nội các Au-ơ-xvan-Han-đơ-man (tháng Sáu - tháng Chín).- 14.

Mít-ti-sơ (Mitic'). I-ô-dép - năm 1849 là phó chủ tịch Toà án tối cao Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Mo-rét (Morret) - trong những năm 1848 - 1849 là giám đốc nhà tù ở Duýt-xen-đoóc-phơ.-236.

Moi-đơ-bắc (Meusebach). *Phôn* - quan chức Phổ, năm 1848 là đại biểu Quốc hội Phổ, thuộc cánh hữu.- 458.

Mô-ga (Moga). I-ô-han (I-a-nốt), công tước (1785 - 1861) - phó nguyên soái Áo, người dân tộc Hung-ga-ri; tướng của quân đội cách mạng Hung-ga-ri; chủ trương thoả hiệp với vương triều Háp-xbuốc; sau khi quân đội Hung-ga-ri thất bại ngày 30 tháng Mười 1848 ở Sve-khát bị bãi chức chỉ huy; sau khi cách mạng thất bại bị kết án 20 năm khổ sai.- 208.

Mó-lơ (Moll). I-ô-xíp (1812 - 1849) - nhà hoạt động của phong trào công nhân Đức và phong trào công nhân quốc tế; thợ đồng hồ; một trong những người lãnh đạo Liên đoàn những người chính nghĩa; ủy viên Ủy ban trung ương Liên đoàn những người cộng sản, tháng Bảy - tháng Chín 1848 là chủ tịch Liên đoàn công nhân Khuên, ủy viên khu ủy vùng Ranh của những người dân chủ; sau các sự kiện tháng Chín 1848 ở Khuên sang Luân Đôn sống lưu vong, sau đó ít lâu đổi tên trở về nước và tiến hành công tác cổ động ở nhiều quận của Đức; tham gia cuộc khởi nghĩa Ba-đen-Pphan-xơ năm 1849; hy sinh trong trận đánh ở Muốc-gơ.- 48, 50, 603, 604.

Môn-tê-cu-cô-li (Montecuccoli). An-bớt, bá tước (1802 - 1852) - đại tá Áo, người I-ta-li-a; tham gia đàn áp cuộc khởi nghĩa tháng Mười ở Viên năm 1848 và tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 152.

Môn-tê-nu-ô-vơ (Montenuove). Vin-hem An-bớt, công tước (1821 - 1895) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 268.

Môn-tơ-kê (Moltke). Các-lơ, bá tước (1798 - 1866) - nhà hoạt động nhà nước Slê-đơ-vích - Hôn-stai-nơ, từ tháng Chín 1848 là chủ tịch chính phủ lâm thời Slê-đơ-vích - Hôn-stai-nơ.- 43.

Mu-ra-vi-ép (Các-xki). Ni-cô-lai Ni-cô-la-ê-vích (1794 - 1866) - tướng Nga; tháng Chạp 1848 chỉ huy quân đoàn lính ném lựu đạn, tập trung ở biên giới để chế Nga sau khi cách mạng bùng nổ ở Hung-ga-ri.- 433.

Mun-xin-gơ (Munzinger). Giô-dép (1791 - 1855) - nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, phần tử tự do chủ nghĩa, ủy viên Hội đồng liên bang (1848 - 1855), năm 1851 là tổng thống Liên bang Thụy Sĩ.- 92, 98, 103.

Muy-lơ (Müller). Tô-bi (Tô-bi-a-xơ) (1795 - 1875) - đại tá Thụy Sĩ, với tư cách là chỉ huy trung đoàn lính đánh thuê Thụy Sĩ đã tham gia đàn áp cuộc cách mạng ở Na-plơ (1848) và cuộc hành quân chống Cộng hoà Rô-ma (1849).- 118, 129.

N

Na-pô-lê-ông I Bô-na-pác-tơ (1769 - 1821) - hoàng đế Pháp (1804 - 1814 và 1815).- 21, 149, 173, 185, 205, 323, 390, 432, 548.

Nép-phơ (Neff) Phri-đrích (1821 - 1849) - thợ sắp chữ Đức, tham gia cuộc khởi nghĩa Ba-đen năm 1848, sống lưu vong ở Thuỵ Sĩ; một trong những tác giả cuốn sách "Der zweite republikanische Aufstand in Baden" xuất bản khuyết danh năm 1848.- 95, 110.

Nép-phơ (Neff hoặc Năf). Vin-hem (1802 - 1881) - nhà luật học và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, phần tử tự do chủ nghĩa; năm 1848 là ủy viên hội đồng Liên bang, tổng thống Thụy Sĩ (1853).- 68. 92. 108.

Ni-a-ri (Nyáry). Pa-lơ (1806 - 1871) - tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri; đại biểu cánh ôn hoà trong giai cấp quý tộc tự do chủ nghĩa; năm 1848 là ủy viên Ủy ban quốc phòng; tham gia cánh hữu của Quốc hội, tức cái gọi là "Đảng hoà bình".-315.

Ni-cô-lai I (1796 - 1855) - hoàng đế Nga (1825 - 1855).- 202. 203. 214. 507. 414. 544.

Ni-cô-lô-vi-út (Nicolovius). Ghê-oóc Hen-rích Phran-txơ - quan chức tư pháp Phổ; năm 1848 là viện trưởng viện công tố tỉnh Ranh.- 236, 237.

Niu-ken (Nückel) - năm 1848 là ủy viên hội đồng công xã Khuên.- 55.

Niu-lơ (Nüll), Phri-đrích *Van-đơ* (1809 - 1854) - đại tá, về sau là tướng quân đội Áo; tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 144. 321.

Noi-hau-đơ (Neuhaus), Các (1796 - 1849) - nhà hoạt động chính trị Thuỵ Sĩ, phần tử tự do chủ nghĩa ôn hoà; năm 1841 là chủ tịch Nghị viện liên bang, năm 1848 là đại biểu Hội đồng quốc dân.- 106, 123.

Noi-man (Neumann) - tướng Phổ, sĩ quan tùy tùng chính của vua Phổ.- 17. 19.

Nu-ghen-tơ (Nugent), An-bớt Ây-ghen La-van, bá tước (sinh năm 1816) - đại tá Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hụng-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849; con của Nu-ghen-tơ La-van.- 463,496, 512.

Nu-ghen-tơ (Nugent). La-van, bá tước *Phôn Ve-xti-mít* (1777 - 1862) - tư lệnh pháo binh, về sau là thống soái Áo,tham gia đàn áp cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở I-ta-li-a và cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 136. 143, 160, 164, 176. 185. 192, 212, 257. 265. 301. 324. 327. 373. 391. 454. 462, 463. 473, 475, 480, 496, 512. 524.

O

Ô-bi-lít-tsơ (Obilich), Mi-lô-sơ - anh hùng dân tộc Xéc-bi, trong thời gian quân Xéc-bi giao chiến với quân Thổ Nhĩ Kỳ trên chiến trường Cô-xô-vô (1389) đã giết chết vua Thổ Nhĩ Kỳ Mu-sa-đơ I.- 273.

Ô-đi (Hody). A-lếch-xít Ghi-ôm, nam tước (1807-1880),- năm 1848 là cục trưởng cảnh sát ở Bruy-xen.- 574.

Ô-tin-gơ (Ottinger), Phran-txơ, nam tước (1792-1869)- tướng Áo, chỉ huy lữ đoàn kỵ binh, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những những năm 1848-1849.-137. 138. 145. 146, 166. 179. 182. 183. 191. 243. 281. 296. 298.

Ô-xi (Haussy). *Đơ* - bộ trưởng tư pháp Bỉ (1848 - 1849).- 600.

Ốc-xen-banh (Ochsenbein), I-ô-han Un-rích (1811 - 1890) - nhà hoạt động nhà nước và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, phần tử cấp tiến, sau đó là một trong những thủ lĩnh của phái tự do; chủ tịch Nghị viện liên bang trong thời kỳ chiến tranh với Đồng minh đặc biệt (tháng Mười một 1847); đứng đầu Chính phủ liên bang (1847 - 1848); chủ tịch Hội đồng quốc dân (1848 - 1851), ủy viên Hội đồng liên bang (1848 - 1854).- 68-71, 81, 83, 92, 96, 103, 104, 111, 121, 129, 130, 292, 294.

P

Pa-la-vi-tsi-ni (Pallavicini), An-phông-Xtây, bá tước (1807 - 1875) - trùm sỏ Hung-ga-ri.-282.

Pa-lát-xki (Palacký), Phran-ti-sếch (1798 - 1876) - nhà sử học và triết học Séc; nhà hoạt động của phong trào dân tộc Séc, phần tử tự do chủ nghĩa tư sản; trong những năm 1848 - 1849 đưa ra cương lĩnh tỉ mỉ về chủ nghĩa Xla-vơ Áo; chủ toạ Đại hội Xla-vơ ở Pra-ha (tháng Sáu 1848); từ cuối những năm 40 là đại biểu quốc hội Áo.- 333, 588.

Pa-lốt-txi (Palóczy), La-xlô (1783 - 1861) - nhà hoạt động chính trị Hung-ga-ri, đại biểu Quốc hội Hung-ga-ri (1848 - 1849), Ủy viên ủy ban phúc thẩm của Quốc hội Hung-ga-ri.- 342.

Pa-tốp (Patow), Ê-ra-xmút Rô-béc, nam tước (1804 - 1890) - nhà hoạt động nhà nước, phần tử tư sản Phổ; bộ trưởng thương mại, công nghiệp và công chính trong nội các Cam-pơ-hau-den (tháng Tư - tháng Sáu 1848).- 14.

Pa-xcô-vích (Paskowic') - năm 1849 là thành viên cơ quan hành chính địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 344.

Pa-xkê-vích, I-van Phê-đô-rô-vích (1782 - 1856) - thống soái Nga, năm 1849 là tư lệnh quân đội Nga hoàng, tham gia đàn áp cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri.- 403.

Pan-cô-vít-sơ (Pankowich) - năm 1849 là quan chức tư pháp ở Gran.- 151.

Pan-mốc-xơn (Palmerston), Hen-ri Giôn *Tem-pơn*, tử tước (1784 - 1865) - nhà hoạt động nhà nước Anh, lúc bắt đầu hoạt động là đảng viên đảng To-ri, từ năm 1830 là một trong những thủ lĩnh của đảng Vích, dựa vào các phần tử hữu khuynh của đảng này; bộ trưởng ngoại giao (1830 - 1834, 1835 - 1841 và 1846 - 1851), bộ trưởng nội vụ (1852 - 1855) và thủ tướng (1855 - 1858 và 1859 - 1865).- 289.

Pan-phi (Pallfy), I-ô-han (I-a-nốt), bá tước (1797 - 1870) - phó nguyên soái Áo, trùm sỏ Hung-ga-ri; năm 1848 là ủy viên Ủy ban quốc phòng và nghị sĩ Quốc hội Hung-ga-ri; chủ trương thoả hiệp với vương triều Háp-xbuốc; về sau hoàn toàn chuyển sang phía vương triều này.- 163.

Péc-xen (Perczel), Mô-rít-xơ (1811 - 1899) - tướng Hung-ga-ri, tham gia cuộc cách mạng

năm 1848 - 1849; sau khi cách mạng thất bại, sang Thổ Nhĩ Kỳ rồi sang Anh sống lưu vong.- 153, 182, 265, 280, 283, 288, 319, 361, 454, 466, 469, 473, 496, 500, 504, 526, 544, 557, 559, 565.

Pha-di (Fazy), Giêm-xơ (1794 - 1878) - nhà báo và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, phần tử cấp tiến; trong những năm 1846 - 1853 và 1855 - 1861 đứng đầu chính phủ Giơ-ne-vơ.- 69, 80.

Pha-vô-rô-la (Favorola) - người tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở I-ta-li-a, chỉ huy sư đoàn.- 353.

Phan-ti (Fanti), Man-phrê-đô (1808 - 1865) - tướng và nhà hoạt động chính trị I-ta-li-a; năm 1849, trong trận đánh ở Nô-va-ra chỉ huy lữ đoàn, rồi chỉ huy sư đoàn.- 353.

Phéc-đi-năng I (1793 - 1875) - hoàng đế Áo (1835 - 1848).- 435, 531.

Phéc-đi-năng II (1810 - 1859) - vua xứ Na-plơ (1830 - 1859).- 106, 115, 128.

Phéc-đi-năng – An-béc-tô – A-mê-đê-ô, công tước xứ *Giê-nơ* (1822 - 1855) - con trai của Sác-lơ-An-be vua xứ Xác-đi-ni, tham gia cuộc chiến tranh chống Áo trong những năm 1848 - 1849.- 352, 367.

Phéc-xman (Phärsmann), A-lon-dơ (1781 - 1854) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 401, 408, 501.

Phét-tơ (Vetter), An-ta-lơ (1803 - 1882) - tướng Hung-ga-ri, trong những năm 1848 - 1849 là một trong những người lãnh đạo quân đội cách mạng Hung-ga-ri; tháng Ba năm 1849 là tổng tư lệnh quân đội này; sau khi cách mạng thất bại ra nước ngoài sống lưu vong.- 149, 264, 335, 372, 375, 385, 395, 433, 469, 473, 477, 490, 526.

Phê-xten-buốc (Festenbburg), *Phôn* - quan chức Áo.- 509.

Phi-sơ (Fischer) - nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, ủy viên Đại hội đồng bang Béc-nơ, năm 1848 là đại biểu Hội đồng quốc dân Thụy Sĩ.- 67, 71.

Phi-sơ-hốp (Fischhof), A-đôn-phơ (1816 - 1893) - nhà hoạt động chính trị Áo, phần tử tự do chủ nghĩa; thầy thuốc; tham gia các sự kiện cách mạng những năm 1848 - 1849 ở Viên; đại biểu quốc hội Áo; tháng Năm 1848 lãnh đạo uỷ ban An ninh công cộng Viên.- 277.

Phin-kê (Vincke), Ghê-oóc, nam tước (1811 - 1875) - nhà hoạt động chính trị Phổ, trong những năm 1848 - 1849 là một trong những thủ lĩnh của cánh hữu trong Quốc hội Phran-phuốc.- 37.

Phít-lơ (Fiedler), I-ô-dép (1788 - 1876) - đại tá, về sau là tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 442, 448.

Phli-gơ-li (Fligely), Au-gu-xtơ, *Phôn* (1810 - 1879) - đại tá Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 222.

Phoi-phơ (Pheiffer). Hen-rích - người bảo chữa cho Bếch-tôn-đơ tại phiên toà xử tờ "Neue Rheinische Zeitung" ngày 29 và 30 tháng Năm 1848 ở Khuên.- 646.

Phô-ga-ra-si (Fogarassy). Ba-đin - năm 1849 là thành viên cơ quan hành chính địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Phô-glơ (Vogl). An-tôn (1789 - 1871) - phó nguyên soái Áo. tham gia đàn áp phong trào giải phóng dân tộc ở Ga-li-xi và tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 161. 249. 480. 483. 494. 497. 499. 501. 506. 507. 512. 530.

Phrai-li-grát (Freiligrath) Phéc-đi-năng (1810 - 1876) - nhà thơ Đức; trong những năm 1848 - 1849 là một trong những biên tập viên của tờ "Neue Rheinische Zeitung". thành viên Liên đoàn những người cộng sản; trong những năm 50 rời bỏ đấu tranh cách mạng.- 628. 637. 638.

Phran-xi-ni (Franscini). Xtê-pha-nô (1796 - 1857) - nhà kinh tế học và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ; phần tử cấp tiến; năm 1848 là ủy viên Hội đồng quốc dân.- 79. 80. 89. 91. 294.

Phan-txơ-I-ô-xíp I (1830-1916) - hoàng đế Áo (1848-1916).- 315. 329. 376. 403-407. 411. 414. 434. 507. 555. 589.

Phrây (Frey). Rê-mi-ghi-út Ê-min (1803 - 1889) - nhà luật học Thụy Sĩ. đại biểu Hội đồng quốc dân (1848 - 1851).- 69. 81. 83.

Phrây-Ê-rô-dơ (Frey-Hérosé). Phri-đrích (1801 - 1873) - sĩ quan và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ. phần tử tự do chủ nghĩa; tham gia cuộc chiến tranh chống Đồng minh đặc biệt (1847); năm 1848 là đại biểu Hội đồng quốc dân. ủy viên Hội đồng liên bang (1848 - 1867); năm 1854 và 1860 là tổng thống Liên bang Thụy Sĩ.- 68. 82. 92.

Phrê-đê-rích VII (1808 - 1863) - vua Đan Mạch (1848 - 1863).- 39.

Phri-đrích-Vin-hem IV (1795 - 1861) - vua Phổ (1840 - 1861).- 14. 19. 29. 30. 59. 124. 126. 459. 561. 625. 641.

Phri-đrích-Vin-hem Hô-hen-txô-léc (1620 - 1688) - tuyển đế hầu xứ Bran-đen-buốc (1640 - 1688). trước năm 1657 với tư cách là chư hầu được hưởng đất phong của vương quốc Ba Lan. ông ta đã có được công quốc Phổ.- 40.

Phruê-ben (Fröbel). I-u-li-út (1805 - 1893) - nhà chính luận Đức và người xuất bản các sách báo tiến bộ. phần tử cấp tiến tiểu tư sản; tham gia cuộc cách mạng 1848 - 1849. đại biểu Quốc hội Phran-phuốc. thuộc cánh tả; về sau là phần tử tự do chủ nghĩa.-613.

Phua rơ (Furrer). I-ô-nát (1805 - 1861) - nhà luật học và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ; một trong những tác giả bản hiến pháp Thụy Sĩ năm 1848; ủy viên Hội đồng liên bang Thụy Sĩ (1848 - 1861); tổng thống đầu tiên của Thụy Sĩ (từ năm 1849).- 68. 74. 81. 92. 103. 293.

Phuốc-xtơ (Förster). Phran-txơ (chết năm 1849) - người phân phát ở Pét. bị xử bắn theo bản án của toà án quân sự dã chiến Áo.- 174.

Pi IX (1792 - 1878) - Giáo hoàng La Mã (1846 - 1878).- 84, 216.

Pi-a-tô-li (Piattoli) - thiếu tá Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng những năm 1848 - 1849.- 145.

Pi-ốt II Pê-tơ-rô-vích Nê-gô-sơ (1813 - 1851) - người cầm quyền tinh thần và thế tục Trác-nô-gô-ri-a, đại giáo chủ (1830 - 1851) - 273.

Pi-tơ (Pittet) Lê-ông (1806 - 1858) - nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, ủy viên Đại hội đồng bang Phri-buốc (1837 - 1846, 1848 - 1856), tham gia cuộc chiến tranh chống Đồng minh đặc biệt (1847), thực hiện một loạt nhiệm vụ ngoại giao năm 1848, 1849, 1851 và 1853.- 69.

Pin (Peel), Rô-bớt (1822 - 1895) - nhà hoạt động chính trị và nhà ngoại giao Anh, nghị sĩ, đại biện lâm thời ở Béc-nơ (1847 - tháng Hai 1849).- 98.

Pô-chi-ê (Pottier), An-đri-en Phê-lích-xơ (1793 - 1855) - nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, năm 1848 - 1855 là ủy viên Đại hội đồng bang Va-lơ và đại biểu Hội đồng quốc dân.-69.

Pô-đa (Pioda), Giô-van Ba-ti-xta (1808 - 1882) - nhà luật học và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, nhà ngoại giao; tham gia cuộc chiến tranh chống Đồng minh đặc biệt (1847); đại biểu Hội đồng quốc dân (1848 - 1854).- 72, 74, 75, 97.

Pô-đa-lét-xki (Podalecki) - sĩ quan Ba Lan, tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri.- 399.

Pô-pô-vích (Popovíc), Mác-cu-xơ - năm 1849 là ủy viên cơ quan hành chính địa phương Vô-ê-vô-đi-na, chuyên viên ban nội vụ.- 278.

Pôn-grát-xơ (Pongrácz), bá tước - ủy viên hoàng gia Áo ở Ga-li-xi năm 1849.- 552.

Pu-khơ-nơ (Puchner), An-tôn, nam tước (1779 - 1852) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849; chỉ huy quân đội Áo ở Tơ-ran-xin-va-ni-a.- 150, 151, 155, 161, 186, 194-199, 223, 232, 240, 241, 246, 247, 256, 263, 276, 307, 315, 319-322, 346, 349, 355, 356, 386, 399, 401, 408, 419, 455, 466, 475, 481, 496, 500, 533.

Pu-phơ (Puffer) I-ô-dép (1801 - sau 1872) - đại tá rồi tướng quân đội Áo, chỉ huy trung đoàn bộ binh biên phòng số 9 (Pê-téc-vác-đai-nơ), tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 419.

Q

Quy-bếch (Kübeck), Các Phri-đrích, nam tước (1780 - 1855) - bộ trưởng tài chính Áo (từ năm 1840 đến tháng Ba năm 1848); sau khi về hưu, thực hiện một số nhiệm vụ chính phủ Áo giao và lãnh đạo Ngân hàng quốc gia Áo.- 337, 373.

Quyn-ve-tơ (Kühlwetter), Phri-đrích (1809 - 1882) - nhà hoạt động nhà nước Phổ. bộ trưởng nội vụ trong nội các Au-ơ-xvan-đơ - Han-đơ-man (tháng Sáu - tháng Chín 1848); về sau là tinh trưởng ở Đuýt-xen-đoóc-phơ, chủ tịch tỉnh Ve-xtơ-pha-li.- 617.

R

Ra-đét-xki (Radetzky), I-ô-dép, bá tước (1766 - 1858) - thống soái Áo, từ năm 1831 chỉ huy quân đội Áo ở Bắc I-ta-li-a; trong những năm 1848 - 1849 đàn áp phong trào cách mạng và phong trào giải phóng dân tộc ở I-ta-li-a.- 86, 106, 115, 119, 130, 352, 353, 365, 366, 423, 457, 474, 589.

Ra-đô-vít-txơ (Radowitz), Giô-dép (1797 - 1853) - tướng và nhà hoạt động nhà nước Phổ; trong những năm 1848 - 1849 là một trong những thủ lĩnh của cánh hữu trong Quốc hội Phran-phuốc.- 37, 38.

Ra-đô-xa-vlê-vích (Radosavljevic'), Tô-đo-rơ - trung tá và nhà hoạt động chính trị Áo; người dân tộc Xéc-bi, từ tháng Hai 1849 phụ trách các vấn đề tư pháp trong hội đồng Vô-ê-vô-đi-na thuộc Xéc-bi; chỉ huy khu trung đoàn Pê-téc-vác-đai-nơ; lãnh sự Áo ở Ben-grát (1851).- 250, 278.

Ra-mô-ri-nô (Ramorino), Giê-rô-la-mô (1792 - 1849) - tướng I-ta-li-a; tham gia cuộc cách mạng năm 1830 - 1831 ở Ba Lan; trong những năm 1848 - 1849 chỉ huy sư đoàn Lôm-bác-đi số 5 trong quân đội Pi-ê-mông, hành động góp phần làm cho quân Pi-ê-mông thất bại; tháng Năm 1849 bị xử bắn theo quyết định của Hội đồng quân sự Pi-ê-mông.- 352, 364, 367.

Ra-tsích (Rastich), Đa-ni-en, nam tước (1794 - 1853) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 447.

Ra-vô (Raveaux), Phran-txơ (1810 - 1851) - nhà hoạt động chính trị Đức, nhà dân chủ tiểu tư sản; năm 1848 - 1849 là đại biểu của Khuên trong Quốc hội Phran-phuốc, thuộc phái giữa thiên tả; phái viên đế chế ở Thụy Sĩ, tháng Sáu 1849 là một trong năm nhiếp chính đế chế; ủy viên chính phủ lâm thời Ba-đen; sau khi cuộc khởi nghĩa Ba-đen - Pphan-xơ thất bại, rời Đức ra nước ngoài sống lưu vong.- 76.

Rai-a-trích (Paja чић), I-ô-xíp (1785 - 1861) - đại giáo chủ xứ Các-lô-vít-xơ, từ năm 1848 là giáo trưởng, cầm đầu cánh hữu trong phong trào dân tộc Xéc-bi những năm 1848 - 1849, từ tháng Hai đến tháng Tám 1849 cầm quyền ở Vô-ê-vô-đi-na.- 140, 148, 153, 156, 203, 249, 250, 278, 311, 313, 324, 344, 379, 400, 410, 424, 466, 482, 501.

Rai-khơ (Reiche) - đại tá quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849. - 326.

Rai-khơ-txơ (Reichetzer), nam tước - thiếu tá quân đội Áo, sĩ quan tùy tùng của bộ tổng tư lệnh; tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 456.

Rai-sen-spe-gơ (Reichensperger). Au-gu-xtơ (1808 - 1895) nhà luật học Đức và nhà hoạt động chính trị tư sản Đức; năm 1848 là đại biểu Quốc hội Phổ. thuộc cánh hữu; chủ tịch toà án quận ở Tơ-ria; từ năm 1849 là chủ tịch toà án thượng thẩm ở Khuên.- 16.

Rát-thơ (Rath) - luật sư Phổ. bào chữa cho Coóc-phơ trong các phiên toà xử báo "Neue Rheinische Zeitung" ngày 29 và 30 tháng Năm 1849 ở Khuên.- 645.

Răm-bếch (Ramberg). Ghê-oóc Hen-rích. nam tước (1786 - 1855) phó nguyên soái Áo. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 245. 248. 270. 301. 305. 330. 380. 381. 395. 397. 445.

Rét-txơ (Reedtz). Hôn-gơ Cri-xchi-an (1800 - 1857) - nhà hoạt động nhà nước và nhà ngoại giao Đan Mạch; đại biểu của Đan Mạch được ủy quyền tiến hành các cuộc đàm phán hoà bình trong thời gian cuộc chiến tranh Đan Mạch-Phổ những năm 1848 - 1850; trong những năm 1850 - 1851 là bộ trưởng ngoại giao.- 17. 43.

Rê-vai (Révay). bá tước - phái viên của vua Áo ở Ga-li-xi.- 552.

Ri-đơ-den (Riedesel). Héc-man. nam tước *Ai-den-bắc* (chết năm 1849) - thiếu tá trung đoàn kỵ binh Ban-đê-ri-an. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 447.

Ri-xcô (Rizkó). Các-lơ. *Phôn* - đại tá Hung-ga-ri. tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri.- 245.

Rim-plơ (Rimpler. O) - sĩ quan pháo binh Phổ về hưu. từ tháng Bảy 1848 chỉ huy đội dân binh Béc-lin.- 59.

Rin-tơ-len (Rintelen). Vin-hem (chết năm 1869) - nhà hoạt động nhà nước Phổ. bộ trưởng tư pháp (tháng Mười một 1848 - tháng Tư 1849); đại biểu Quốc hội Phổ; thuộc cánh hữu; năm 1849 là đại biểu viện thứ nhất.- 60.

Rít-tinh-hau-den (Rittinghausen). Mô-rít-txơ (1814 - 1890) - nhà chính luận Đức. nhà dân chủ tiểu tư sản; trong những năm 1848 - 1849 cộng tác với tờ "Neue Rheinische Zeitung"; hội viên Hội dân chủ Khuên.- 237.

Rô-gi-ê (Rogier). Sác-lơ La-toa (1800 - 1885) - nhà hoạt động nhà nước. phần tử tư sản Bỉ. theo phái tự do ôn hoà; trong những năm 1847 - 1852 là bộ trưởng nội vụ.- 53. 54.

Rô-gia (Rózsa). San-đo-rơ (1813 - 1878) - người cầm đầu băng cướp ở Hung-ga-ri. tham gia các hoạt động quân sự của quân đội cách mạng Hung-ga-ri trong những năm 1848 - 1849.- 207.

Rốt-bếc tút (Rodbertus). I ô han Các (1805 - 1875) - nhà kinh tế học Đức. nhà tư tưởng của giai cấp quý tộc địa chủ Phổ đã tư sản hoá; trong thời gian cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 là nhà hoạt động chính trị tự do chủ nghĩa ôn hoà; đứng đầu phái giữa thiên tả trong Quốc hội Phổ.- 37.

Ru-ca-vi-na (Rukawina). Ghê-oóc (Giu-rô). nam tước (1777 - 1849) - phó nguyên soái Áo. người Crô-a-xi; tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong

những năm 1848 - 1849.- 162. 190. 198. 228. 232. 247. 250. 264. 301. 311. 312. 323. 333. 336. 345. 378. 379. 400. 424. 475. 482. 544.

Ru-đi-tsơ (Rudic'). I-ô-xíp. nam tước - nhà hoạt động của phong trào dân tộc Xéc-bi; năm 1848 là một trong những người lãnh đạo chính quyền địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Ruê-đơ (Röser). Pê-tơ Ghéc-hác (1814 - 1865) - nhà hoạt động của phong trào công nhân Đức; công nhân sản xuất xì gà; trong những năm 1848 - 1849 là phó chủ tịch Liên đoàn công nhân Khuên; xuất bản báo "Freiheit. Brüderlichkeit. Arbeit"; thành viên Liên đoàn những người cộng sản; một trong những bị cáo tại phiên toà xử những người cộng sản ở Khuên (1852); về sau theo phái Lát-xan.- 466.

Ruê-rơ-đan-xơ (Röhrdanz) - nhà văn học Đức; năm 1849 bị Mác vạch trần là mật thám của cảnh sát Phổ.- 459.

Rút-ti-man (Rüttimann). I-ô-han-I-a-cốp (1813 - 1876) - nhà luật học và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, ủy viên Đại hội đồng bang Xuy-rích (1844 - 1872), đại biểu Hội đồng các bang (1848 - 1854); tham gia soạn thảo hiến pháp Thụy Sĩ năm 1848.- 81, 84.

S

Sác-lơ An-be (1798 - 1849) - vua Xác-đi-ni (1831 - 1849).- 13, 23, 27, 28.

Sác-nơ-hoóc-xtơ (Scharnhorst). Héc-khác (1755 - 1813) - tướng và nhà hoạt động quân sự Phổ, bộ trưởng quốc phòng (1807 - 1810) và tổng tham mưu trưởng, sau khi quân đội Phổ bị Na-pô-lê-ông đánh tan vào năm 1806 là chủ tịch tiểu ban nghiên cứu những nguyên tắc cơ bản của việc cải cách quân đội, đóng vai trò đáng kể trong việc tiến hành cuộc cải cách này.- 94.

Sác-tô-ry-xki (Czartoryski) - công tước Ba Lan; tướng của quân đội cách mạng Hung-ga-ri trong thời gian cuộc cách mạng năm 1848 - 1849.- 299.

Sác-tô-ry-xki (Czartoryski). A-đam. Ê-gi, công tước (1770 - 1861) - trùm sỏ Ba Lan; bộ trưởng ngoại giao Nga (1804 - 1806); trong thời gian cuộc khởi nghĩa Ba Lan năm 1830 - 1831 là người đứng đầu chính phủ lâm thời, sau khi cuộc khởi nghĩa bị đè bẹp sang sống lưu vong ở Pa-ri, tại đây ông cầm đầu giới lưu vong quân chủ bảo thủ Ba Lan.- 299.

Sáp-pơ (Schapper). Các (khoảng 1812 - 1870) - nhà hoạt động của phong trào công nhân Đức và quốc tế, một trong những người lãnh đạo Liên đoàn những người chính nghĩa; ủy viên Ủy ban trung ương Liên đoàn những người cộng sản; ủy viên khu ủy vùng Ranh của những người dân chủ; tháng Hai - tháng Năm 1849 là chủ tịch Liên đoàn công nhân Khuên.- 29-34, 49, 237, 603, 628.

Séc-nô-vích (Czernovich) - đại tá, chỉ huy một đội quân Ru-ma-ni tham gia - trong thành phần quân đội Áo - cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 161.

Sếch-khơ (Tchech). Hen-rích Lút-vích (1789 - 1844) - quan chức Phổ, trong những năm 1832 - 1841 là thị trưởng thành phố Stoóc-cốp (Phổ); nhà dân chủ; năm 1844 bị tử hình vì mưu sát vua Phri-đrích-Vin-hem IV.- 171.

Sếp-phe-rơ (Schaeffer) - thành viên Liên đoàn dân chủ ở Dô-lin-ghen.- 629.

Slai-ni-xơ (Schleinitz), A-lếch-xan-đơ, bá tước (1807 - 1885) - nhà hoạt động nhà nước Phổ, phần tử phản động, bộ trưởng ngoại giao (tháng Sáu 1848, 1849 - 1850, 1858 - 1861).- 14.

Slích-cơ (Schlick), Phran-xơ Hen-rích, bá tước (1789 - 1862) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 132, 133, 137, 142-146, 147, 155, 160, 161, 177-179, 190-194, 209, 210, 218-221, 225-227, 243, 259-261, 267-270, 276, 284, 310, 317, 332, 333, 335, 337, 348, 349, 358, 363, 369, 375, 380-384, 395, 397, 417, 431, 432, 441-447, 450, 456, 465, 472, 504, 511, 528, 537, 542, 556.

Sméc-linh (Schmerling), An-tôn (1805 - 1893) - nhà hoạt động nhà nước Áo, phần tử tự do chủ nghĩa; trong những năm 1848 -1849 là đại biểu Quốc hội Phran-phuốc; thuộc phái giữa thiên hữu, năm 1848 là bộ trưởng bộ nội vụ đế chế (tháng Bảy - tháng Chạp), thủ tướng và bộ trưởng ngoại giao (tháng Chín - tháng Chạp).- 95.

Smút-xơ (Schmutz) - đại uý quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 271.

Snai-đơ (Schneider), I-ô-han-nét (1792 - 1858) - nhà hoạt động nhà nước Thụy Sĩ; ủy viên hội đồng lập hiến và ủy viên Đại hội đồng bang Béc-nơ (từ năm 1831); đại biểu Hội đồng quốc dân (1848 - 1850).- 291.

Sni-đơ (Schnyder), An-tôn - nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ.- 69.

Sô-rit (Cŏrić), An-tôn, nam tước *Môn-tê Crê-tô* (1795 - 1864) - tướng Áo, người dân tộc Crô-a-xi; tham gia đàn áp cuộc khởi nghĩa tháng Mười 1848 ở Viên và tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 135, 160, 192, 348, 446, 480.

Spếch-cơ (Specker) - năm 1848 là giám đốc nhà máy chế tạo máy ở Viên.- 101.

Spi-ghen - Boóc-linh-hau-den (Spiegel-Borlinghausen) - quan chức Phổ, năm 1848 là tỉnh trưởng ở Duýt-xen-đoóc-phơ.- 109.

Spuê-lơ (Spöll) (chết năm 1849) - thiếu tá quân đội cách mạng Hung-ga-ri năm 1848 - 1849.- 222.

Srếch-ken-stai-nơ (Schreckenstein), Lút-vích, nam tước *Rốt* (1789 - 1858) - tướng Phổ, tháng Sáu - tháng Chín 1848 là bộ trưởng bộ chiến tranh.- 14.

Sruê-đơ (Schröder) - năm 1848 là giám thị nhà tù ở Khuên.- 24.

Stai-gơ (Steiger). Gia-cốp Rô-bóc (1801 - 1862) - nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ. phần tử tự do chủ nghĩa; trong những năm 1848 - 1849 là chủ tịch Hội đồng quốc dân.- 72. 92. 103. 110.

Stai-nơ (Stein) - năm 1849 là thành viên chính quyền địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Stai-nơ (Stein) - sĩ quan quân đội Xéc-bi trong thời gian cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 377.

Stem-phli (Stämpfli). Giê-cốp (1820 - 1879) - nhà hoạt động nhà nước Thụy Sĩ; phần tử cấp tiến; trong những năm 1846 - 1850 là thành viên chính phủ bang Béc-nơ. thi hành hệ thống đánh thuế mới; trong những năm 40 - 50 là chủ bút tờ "Berner Zeitung".- 123. 124.

Stê-lin (Stehlin). Giô-han I-a-cốp (1803 - 1879) - đại tá và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ; trong những năm 1848 - 1853 là đại biểu Hội đồng quốc dân.- 99.

Stếch (Steck). Giăng Giắc (1800 - 1861) - nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ; giáo sư văn học; trong những năm 1848 - 1850 là thành viên chính phủ bang Nơ-sa-ten.- 84.

Stết-man (Stedmann). Các (1804 - 1882) - nhà hoạt động chính trị tư sản người Phổ. phần tử tự do chủ nghĩa ôn hoà; năm 1848 là người được ủy nhiệm ký kết đình chiến ở Man-muê. quan khâm sai đế chế ở Slê-đơ-vích – Hôn-stai-nơ (tháng Chín 1848 - tháng Ba 1849); đại biểu Quốc hội Phran-phuốc. thuộc phái giữa.- 644. 647.

Stô-i-a-cô-vích (Stojackovic'). A-lếch-xây (sinh năm 1822) - nhà văn Xéc-bi; tham gia phong trào dân tộc Xéc-bi; năm 1849 là thành viên chính quyền địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Stô-i-a-cô-vích (Stojackovic'). Ghê-oóc-ghi - người tham gia phong trào dân tộc Xéc-bi trong những năm 1848 - 1849.- 388.

Stô-xơ (Stooβ). Pa-lơ (1806 - 1862) - linh mục và nhà thơ Crô-a-xi. tác giả những bài thơ yêu nước.- 230.

Stơ-reng (Streng). I-ô-han Ba-ti-xtơ (1808 - 1833) - nhà luật học và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ; năm 1848 là đại biểu Hội đồng các bang. sau là đại biểu Hội đồng quốc dân.- 69.

Stơ-rô-bác (Stroback). An-tô-ni (1814 - 1856) - luật sư Séc. nhà hoạt động của phong trào dân tộc. theo khuynh hướng thân Áo; năm 1848 là chủ tịch Quốc hội Áo.- 588.

Stu-rơ (Stur). Luy-đơ-vít (1815 - 1856) - nhà văn. nhà chính luận và ngôn ngữ học Xlô-va-ki-a. một trong những thủ lĩnh của phong trào dân tộc; chống chính sách nước lớn của tầng lớp quý tộc Hung-ga-ri. đi vào con đường chống cuộc cách mạng Hung-ga-ri năm 1848 - 1849. cấu kết với chế độ quân chủ Áo; về sau tuyên truyền các tư tưởng Đại Xla-vơ chủ nghĩa.- 249. 284. 315. 330.

Stua-mơ (Stürmer) Bác-tô-lô-mây. bá tước (1787 - 1863) - nhà ngoại giao Áo. tháng Hai 1849 là công sứ ở Công-xtăng-ti-nô-plơ.- 279.

Stút-tơ-hai-mơ (Stutterheim). I-ô-han. nam tước (1803 - 1870) - đại tá Áo. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 321.

Su-pli-cát (Suplikac). I-ô-han - năm 1849 là thành viên chính quyền địa phương Vô-ê-vô-đi-na. chuyên viên ban kinh tế tài chính.- 278. 344.

Su-pli-cát (Suplikac). Xtê-phan (1786 - 1848) - đại tá phụ trách trung đoàn biên phòng Ô-gu-lin. về sau là thiếu tướng; người dân tộc Xéc-bi; tháng Năm 1848 được Nghị viện Vô-ê-vô-đi-na bầu làm tướng quân (tổng tư lệnh quân đội Xéc-bi); giữ cương vị này từ tháng Mười đến tháng Chạp 1848.- 148. 231.

Sun-txích (Schultzig). Phran-txơ I-ô-dép. nam tước (1787 - 1864) - phó nguyên soái Áo. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 178. 219. 260. 284. 317.

Suốc-tơ (Schurter) - tướng Áo. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 214. 408.

Svác-xen-béc (Schwarzenberg). Ét-mun-đơ (1803 - 1873) - tướng Áo. tham gia đàn áp phong trào cách mạng và phong trào giải phóng dân tộc trong những năm 1848 - 1849 ở I-ta-li-a và ở Hung-ga-ri.- 259. 345.

Svác-xen-béc (Schwarzenberg). Phê-lích. công tước (1800 - 1852) - nhà hoạt động nhà nước phản động và nhà ngoại giao Áo; sau khi cuộc khởi nghĩa ở Viên bị đàn áp vào tháng Mười 1848. là thủ tướng và bộ trưởng ngoại giao.- 337. 360. 487. 526. 544.

Svan-bếch (Schwanbeck). Ô-gien A-léch-xít (1821 - 1850) - nhà báo tư sản Đức. trong những năm 1848 - 1849 là ủy viên ban biên tập tờ "Kölnische Zeitung".- 147. 157. 165. 169. 170. 388. 569.

T

Tai-sbéc (Teichbert) - thiếu tá quân đội Áo. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 401.

Tan-nơ (Tanner). Các Ru-đôn-phơ (1794 - 1849) - nhà thơ và nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ. đại biểu Hội đồng quốc dân 1848.- 69.

Tê-ô-đô-rô-vích (Теодорович). Cu-đơ-man. *Phôn* (1787-1858) - tướng Áo người dân tộc Xéc-bi. tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848-1849.- 137. 154. 162. 174. 176. 203. 247. 250. 264. 272. 288. 301. 311. 312. 323. 324. 345. 363. 390. 419. 424. 496. 503. 566.

Ti-li-ê (Tillier). I-ô-han An-tôn (1792-1854)- nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ; tác giả một loạt tác phẩm về lịch sử Béc-nơ và Thụy Sĩ; đại biểu Đại hội đồng bang Béc-nơ (1846) và chủ tịch Đại hội đồng này (1848); đại biểu Hội đồng quốc dân (1848-1851); từ năm 1851 sống lưu vong ở nước ngoài.- 295.

Tin-man (Thielmann. H.) - nhà dân chủ Đức, tham gia cuộc khởi nghĩa Ba-den năm 1848, sau đó sống lưu vong ở Thụy Sĩ; một trong những tác giả của cuốn sách "Der zweite republikanische Aufstand in Baden" xuất bản khuyết danh vào năm 1848.- 110.

Trô-gơ (Trog). I-ô-han (1807-1867) - nhà hoạt động chính trị Thụy Sĩ, đại biểu Hội đồng quốc dân (1848-1857), năm 1852 là chủ tịch Hội đồng.- 69.

U

U-ten-hô-phen (Uttenhoven) (chết năm 1849) - sĩ quan Phổ, nổi tiếng về các quan điểm phản động; bị giết trong thời gian cuộc khởi nghĩa ở En-bơ-phen-đơ tháng Năm 1849.- 567.

Ul-en-kê-man (Elkemann) - mục sư Đức, năm 1849 là đại biểu của các khu nông thôn Khuên và Muyn-hai mơ (phái giữa thiên tả) trong viện thứ hai quốc hội bang.- 471.

Un-ru (Unruh). Han-xơ Vích-to (1806 - 1886) - nhà hoạt động chính trị tư sản Phổ, kỹ sư; một trong những người lãnh đạo phái giữa thiên tả trong Quốc hội Phổ, từ tháng Mười 1848 là chủ tịch Quốc hội; năm 1849 là đại biểu viện thứ hai, thuộc cánh tả.- 59.

Ốc-ban (Urban). Ca-rôn, nam tước (1802 - 1877) - đại tá Áo; người dân tộc Ru-ma-ni; thủ lĩnh cánh hữu trong phong trào dân tộc Ru-ma-ni ở Tơ-ran-xin-va-ni-a,tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 176, 234, 244, 322, 334, 339, 357.

V

Va-lau (Walau). Các (1823 - 1877) - người Đức sống lưu vong ở Bruy-xen, năm 1848 là uỷ viên Uỷ ban trung ương Liên đoàn những người cộng sản, chủ tịch Hội giáo dục công nhân ở Ma-in-xơ; về sau là thị trưởng Ma-in-xơ.- 603.

Vác-dan (Warsan). Ghê-oóc - năm 1849 là thành viên chính quyền địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278

Vai-nơ-gác (Weingart). I-ô-han Au-gu-xtơ (1797 - 1878) - nhà hoạt động chính trị Thuỵ Sĩ; đại biểu Hội đồng quốc dân (1848 - 1860) chủ nhà in.- 67, 71, 92.

Vai-tlinh (Weitling). Vin-hem (1808 - 1871) - nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Đức trong thời kỳ phôi thai, một trong những nhà lý luận của chủ nghĩa cộng sản binh quân không tưởng, làm nghề thợ may.- 609.

Van-đếch (Waldech). Bê-nê-đích Phran-xơ Lê-ô (1802 - 1870) - nhà hoạt động chính trị Đức, phần tử cấp tiến tư sản, nhà luật học; năm 1848 là một trong những người lãnh đạo cánh tả và phó chủ tịch Quốc hội Phổ.- 37.

Vắc-tơ (Wachter). Các - nhà dân chủ tiểu tư sản Đức, năm 1848 là đội trưởng đội dân binh ở Khuên và uỷ viên Uỷ ban an ninh Khuên.- 48.

Vắc-tlơ (Wachtler) - năm 1849 là thành viên chính quyền địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Vậy-éc-xơ (Weyers). Pê-tơ Vin-hem (sinh khoảng năm 1814) - công nhân Đức, quê ở Duýt-xen-đoóc-phơ; năm 1848 bị bắt và bị truy tố về việc tuyên truyền cách mạng.-236.

Vậy-glơ (Veigl). Va-len-tin, nam tước *Cri-ghê-xlơn* (1802 - 1863) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 271, 322, 413, 517.

Vậy-xhác (Weisshaar). Gia-cốp - người theo phái cộng hoà ở Ba-đen, từ tháng Năm 1848 sống lưu vong ở Thụy Sĩ.- 76.

Véc-thơ (Weerth). Ghê-oóc (1822 - 1856) - nhà thơ và nhà chính luận vô sản Đức, thành viên Liên đoàn những người cộng sản, trong những năm 1848 - 1849 là một trong những biên tập viên của tờ "Neue Rheinische Zeitung", bạn của Mác và Ăng-ghen.- 644, 647.

Ven-cơ (Wenk) - thiếu tá quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 552.

Vẹn-đen (Welden) - Phran-txơ Lút-vích, nam tước (1782 - 1853) - tướng Áo, tham gia đàn áp phong trào giải phóng dân tộc ở I-ta-li-a (1848); sau khi cuộc khởi nghĩa tháng Mười 1848 bị đàn áp là tư lệnh thành Viên; tháng Tư - tháng Năm 1849 là tổng tư lệnh quân đội Áo ở Hung-ga-ri và Tơ-ran-xin-va-ni-a.- 132, 134, 139, 160, 162, 327, 332, 373, 400, 402, 403, 411, 412, 461, 465, 468, 475, 482, 493, 459, 499, 502, 504, 505, 509, 510, 516-519, 523, 528, 534, 537, 543.

Vê-đe-rơ (Weder). I-ô-han Ba-ti-txơ (1800 - 1872) - nhà hoạt động chính trị Thuỵ Sĩ, uỷ viên Đại hội đồng bang Xanh-Ha-len (1833 - 1867 có gián đoạn); uỷ viên Hội đồng liên bang (1847 - 1851, 1861 - 1863), đại biểu Hội đồng quốc dân (1848 - 1851, 1858 - 1872).- 69.

Vếch-xơ (Wex) - uỷ viên khu Béc-hô-mét.- 470.

Vi-đéc (Wieser). Ca-xpác (1794 - 1870) - thiếu tá quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 245.

Vi-lích (Willich). Au-gu-xtơ (1810 - 1878) - sĩ quan Phổ; thành viên Liên đoàn những người cộng sản, tham gia cuộc khởi nghĩa Ba-đen - Pphan-xơ năm 1849; một trong những thủ lĩnh của phái phiêu lưu - bè phái tách khỏi Liên đoàn những người cộng sản vào

năm 1850; năm 1853 lưu vong sang Mỹ, tham gia cuộc Nội chiến ủng hộ những người miền Bắc.- 393-396.

Vích-tơ-Ê-ma-nu-en II (1820 - 1878) - công tước Xa-voa, vua xứ Xác-đi-ni (1849 - 1861), vua nước I-ta-li-a (1861 - 1878).-365.

Vin-đi-sơ-grét-xơ (Windischgrätz). An-phrết Can-đích Phéc-đi-năng, hầu tước (1787 - 1862)- thống soái Áo; năm 1848 đã lãnh đạo đàn áp các cuộc khởi nghĩa ở Pra-ha và ở Viên; từ tháng Chạp 1848 đến tháng Tư 1849 đứng đầu quân đội Áo đàn áp cuộc cách mạng ở Hung-ga-ri.- 88, 100, 133, 135, 138, 142, 147, 151, 159, 160, 163-165, 167-174, 179, 180, 184, 190, 192, 193, 198, 199, 205-213, 220-223, 225, 229, 232, 235, 242-245, 246, 247, 251-255, 259, 260, 262, 265, 267-270, 274-278, 280, 281, 283-285, 297-300, 303, 304, 307, 309, 314, 317, 318, 324, 327-334, 335, 342, 345, 359, 371-374, 381, 411, 412, 422-425, 431, 434, 435, 441, 442, 444, 446-450, 457, 460-466, 469, 472, 473, 480, 481, 482, 492, 493, 513, 518, 526, 552, 556, 558.

Vin-đi-sơ-grét-xơ (Windischgrätz). An-phrết I-ô-dép, hầu tước (1819 - 1876) - con trai của thống soái A.Vin-đi-sơ-grét-xơ, thiếu tá, về sau là phó nguyên soái; tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849, năm 1849 là sĩ quan trợ lý thống soái trong bộ tham mưu của cha mình.- 465.

Vin-nơ (Wynn). Hen-rích I-ốt-kin Uy-li-am (1783 - 1856) - nhà ngoại giao Anh, từ năm 1824 đến năm 1853 là công sứ đặc mệnh ở Đan Mạch.- 17, 19.

Vít-ghen-stây-nơ (Wittgenstein). Hen-rích, *Phôn* (1800 - 1868) - quan chức Phổ, năm 1848 là tỉnh trưởng (tháng Năm - tháng Chín) và chỉ huy đội dân binh ở Khuên.- 45.

Vít-xơ (Wyβ). Phran-txơ Xa-lô-mông (1795 - 1849) - tướng Áo, tham gia đàn áp cuộc khởi nghĩa tháng Mười ở Viên (1848) và cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 101, 105, 268.

Vô-đi-a-néc (Wodjaner). An-béc-tơ - năm 1849 là giám đốc xưởng sản xuất da do Cô-sút thành lập ở Pét.- 242, 243.

Vô-rô-ne-xki (Woroniecki), hầu tước - sĩ quan Ba Lan, tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri.- 399.

Vô-ti-e-Rô-sphoóc (Vautier - Rochefort) - năm 1849 là kỹ sư ở Ô-phen.- 187.

Vôn-ghê-mút (Wohlgemuth), Lút-vích, nam tước (1788 - 1851) - thống soái Áo, tham gia đàn áp phong trào cách mạng ở I-ta-li-a năm 1848 và tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 467, 483, 506, 511, 514, 515, 517-524, 528, 529, 534, 537, 540, 553.

Vôn-phơ (Wolff), Vin-hem (1809 - 1864) - nhà cách mạng vô sản Đức, nhà giáo, con trai người nông nô ở Xi-lê-di; từ tháng Ba 1848 là thành viên của Ban chấp hành trung ương Liên đoàn những người cộng sản; trong những năm 1848 - 1849 là một trong

những biên tập viên của tờ "Neue Rheinische Zeitung", đại biểu Quốc hội Phran-phuốc, là bạn và bạn chiến đấu của Mác và Ăng-ghen.- 573, 574, 628.

Vôn-phớc-xơ (Wolffers). Phran-xơ An-tôn (sinh năm 1813) - nhà báo tư sản Đức, người dân tộc Bỉ, trong những năm 1847 - 1849 là cộng tác viên và thành viên của ban biên tập của tờ "Kölnische Zeitung"; về sau là tay sai của phái Bô-na-pác-tơ.- 54.

Vran-ghen (Wrangel). Phri-đrích Hen-rích Éc-nơ-xtơ (1784 - 1877) - tướng Phổ, một trong những đại biểu của giới quân phiệt phản động Phổ; tham gia cuộc đảo chính phản cách mạng ở Béc-lin và giải tán Quốc hội Phổ vào tháng Mười một 1848.- 17, 19, 20, 43.

Vrôn-xki (Wronski) - sĩ quan Ba Lan, tham gia cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri.- 399.

Vrơ-bna-Phrôi-đen-tan (Wrbna-Freudenthal) . La-đi-xláp, bá tước (1795 - 1849) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 152, 171, 222, 259, 317, 343, 437, 438, 460, 483.

Vu-tri-tro (Vučić), **Pê-ri-gích Tô-ma** (1786 - 1859) - tỉnh trưởng và nhà hoạt động chính trị ở Xéc-bi.- 475.

Vuốc-mơ-đe-ro (Wurmser), Da-gô-béc-tơ Dích-mun-đơ, bá tước (1724 - 1797) - thống soái Áo, năm 1796 là tư lệnh quân đội Áo ở I-ta-li-a, đầu hàng Na-pô-lê-ông.- 393.

Vu-xó-xki (Wysocki), I-u-dép (1809 - 1873) - nhà hoạt động chính trị, tướng Ba Lan; tham gia cuộc khởi nghĩa năm 1830 - 1831, trong thời kỳ cách mạng năm 1848 - 1849 ở Hung-ga-ri chỉ huy quân đoàn lê dương Ba Lan trong quân đội Hung-ga-ri; tham gia cuộc khởi nghĩa Ba Lan năm 1863 - 1864.- 206.

X

Xa-voa, công tước - xem *Vích-tơ Ê-ma-nu-en II*.

Xan-ghết (Salget), Hu-béc-tơ - năm 1848 là thành viên Liên đoàn công nhân Khuên.- 38.

Xam-bê-ca-ri (Zambeccari), Li-vi-ô, bá tước (1802 - 1862) - sĩ quan I-ta-li-a, tham gia tích cực cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 ở I-ta-li-a; sau khi Cộng hoà Rô-ma bị đánh tan, ra nước ngoài sống lưu vong.- 368.

Xây-xbéc (Zeisberg), Các, *Phôn* (1788 - 1863) - tướng Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 225, 268, 280, 287, 298, 317.

Xét-ni-xki (Sedlnitzky), I-ô-dép, bá tước (1778 - 1855) - từ năm 1817 đến năm 1848 là người đứng đầu cảnh sát Viên, cơ quan nắm quyền quản lý cơ quan kiểm duyệt.- 88.

Xê-sen-nhi (Széchenyi). I-svan, bá tước (1792 - 1860) - nhà hoạt động chính trị và hoạt động xã hội Hung-ga-ri, địa chủ lớn; đấu tranh đòi thi hành cải cách từ trên xuống; tháng Ba - tháng Chín 1848 là bộ trưởng giao thông trong chính phủ của Bát-ti-a-ni.- 277.

Xê-vê-ro (Sever). Ác-xen-tơ - nhà hoạt động của phong trào dân tộc của người Ru-ma-ni ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, thành viên (quận trưởng) của chính quyền dân tộc Ru-ma-ni thành lập vào tháng Mười năm 1848 ở Tơ-ran-xin-va-ni-a; lãnh đạo các đội vũ trang người Ru-ma-ni tham gia như một thành phần của quân đội Áo vào cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 334.

Xi-glơ (Ziegler). Pôn Các Ê-đu-ác (1800 - 1882) - đại tá Thụy Sĩ, nhà hoạt động chính trị, chỉ huy sư đoàn trong thời gian chiến tranh chống Đồng minh đặc biệt (1847), đại biểu Hội đồng quốc dân (1848 - 1866).- 72, 74.

Xi-môn-ni (Symonyi). Éc-ni-ô (Éc-nơ-xtơ) (1821-1882) - tham gia cuộc cách mạng năm 1848-1849 ở Hung-ga-ri; sau khi cách mạng thất bại, ra nước ngoài sống lưu vong.- 363.

Xi-mu-nit-xơ (Симунић). Ban-ta-đa, nam tước (1785 - 1861) - phó nguyên soái Áo (từ năm 1848), người dân tộc Xéc-bi; trong những năm 1848 - 1849 tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng.- 151, 164, 165, 192, 271, 311, 333, 413, 498, 309, 531, 553.

Xi-rơ-mây (Szirmay). I-svan, bá tước (1794 - 1857) - trùm sò Hung-ga-ri; ráo riết chống cuộc cách mạng Hung-ga-ri năm 1848-1849; bị chính phủ cách mạng Hung-ga-ri kết án tử hình; do một loạt nguyên nhân, bản án không được thi hành.- 210, 382.

Xi-va-nô-vích (Zivanović). I-a-cốp - năm 1849 là thành viên chính quyền địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278, 344.

Xít-ta (Zitta) - tướng của quân đội Áo, chỉ huy quân đoàn công binh và mìn; tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 -1849.- 512.

Xô-xai (Sossay). An-tôn, nam tước (1790 - 1874) - tướng của quân đội Áo, tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 -1849.- 136, 271, 413.

Xta-đi-on (Stadion). Phran-txơ, bá tước (1806 - 1853) - nhà hoạt động nhà nước Áo, một trong những người tổ chức cuộc đấu tranh chống phong trào giải phóng dân tộc ở Ga-li-xi và ở Séc, trong những năm 1848 - 1849 là bộ trưởng bộ nội vụ.- 344, 360, 487, 518, 544.

Xta-nô-ê-vích (Stanojević). Mi-li - chỉ huy đội quân tự công quốc Xéc-bi tham gia cuộc chiến tranh chống nước Hung-ga-ri cách mạng trong những năm 1848 - 1849.- 377.

Xtan-cô-vích (Stanković). I-ô-han - năm 1849 là thành viên chính quyền địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Xtê-phan (Stephan). (1817 - 1867) - đại công tước Áo, trong những năm 1847 - 1848 là phó vương (toàn quyền) Hung-ga-ri.- 403-407.

Xtê-phan Đu-san (khoảng 1308 - 1355) - vua Xéc-bi (từ năm 1331), hoàng đế (1346 - 1355), người thành lập vương quốc Xéc-bi - Hi Lạp rộng lớn.- 273.

Xtmin-gơ (Stminger) - năm 1849 là thành viên chính quyền địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Xtơ-ra-ti-mi-rô-vích, Gioóc-giơ (1822 - 1908) - nhà hoạt động chính trị Xéc-bi; năm 1848 cầm đầu cánh tự do chủ nghĩa trong phong trào dân tộc Xéc-bi của Vô-ê-vô-đi-na; về sau chạy sang phe phản cách mạng.- 140, 148, 153, 156, 167, 203, 249, 250, 299, 311, 312, 325, 500, 503, 512.

Xtơ-ru-vơ (Struve). Gu-xtáp (1805 - 1870) - nhà dân chủ tiểu tư sản Đức, nhà báo; một trong những người lãnh đạo các cuộc khởi nghĩa ở Ba-đen năm 1848 và cuộc khởi nghĩa Ba-đen-Pphan-xơ năm 1849; sau khi cách mạng thất bại rời khỏi Đức ra nước ngoài sống lưu vong; tham gia cuộc nội chiến ở Mỹ đứng về phía người miền Bắc.- 103.

Xu-xa-rơ (Czuczar hoặc Czuczor). Héc-gây (1800 - 1866) - nhà tu hành, nhà văn và nhà thơ Hung-ga-ri; năm 1849 do công bố những bài thơ yêu nước mà bị bộ chỉ huy quân đội hoàng đế ở Pét kết án sáu năm tù giam; được thả vào tháng Năm 1849 sau khi Bu-đa bị quân đội Hung-ga-ri chiếm.- 152.

Xvai-phen (Zweiffel) - quan chức Phổ, phần tử phản động, viện trưởng công tố ở Khuên, năm 1848 là đại biểu Quốc hội Phổ, thuộc cánh hữu.- 580, 584.

Xvê-tô-da-du-li-tit (Svetozazulitič)- năm 1849 là thành viên chính quyền địa phương Vô-ê-vô-đi-na.- 278.

Pác-xi-van (tiếng Pháp là Perceval, tiếng Đức là Parzival, tiếng Anh là Percyvelle)- nhân vật trong trường ca nghĩa hiệp, một trong các nhánh của truyền thuyết về vua Ác-tua cùng các hiệp sĩ của ông, và thuộc loạt tiểu thuyết Bàn tròn.- 525.

BẢN CHỈ DẪN CÁC SÁCH BÁO ĐƯỢC TRÍCH DẪN VÀ NHẮC ĐẾN

CÁC TÁC PHẨM CỦA C. MÁC VÀ PH. ĂNG-GHEN[1•]

Mác, C. Giai cấp tư sản và phản cách mạng (Toàn tập, t.6, 1993, tr. 139-171).

- Die Bourgeoisie und die Contrerevolution.

In: "Neue Rheinische Zeitung" các số 165, 169, 170, 183; 10, 15, 16, 31 tháng Chạp 1848.- 577.

Mác, C. Dri-gan-xki - nhà lập pháp, người công dân và người cộng sản (Toàn tập, t.6, 1993, tr.80-86).

- Drigalski der Gesetzgeber, Bürger und Communist.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 153, 26 tháng Mười một 1848. - 109.

Mác, C. Lại bàn về nền tài chính của nước Phổ cũ (Toàn tập, t.6, 1993, tr. 423-426).

- Weiterer Beitrag zur altpreußischen Finanzwirtschaft.

In: "Neue Rheinische Zeitung", số 229, 23 tháng Hai 1849.- 638.

Mác, C. Lát-xan (Toàn tập, t.6, 1993, tr.361-368).

- Lassalle.

In: "Neue Rheinische Zeitung" các số 219 và 237; 11 tháng Hai và 4 tháng Ba 1849.-236.

Mác, C. Lao động làm thuê và tư bản (Toàn tập, t. 6, 1993, tr. 537-576).

- Lohnarbeit und Kapital.

In: "Neue Rheinische Zeitung" các số 264 - 267 và 269; 5-8 và 11 tháng Tư 1849.- 638.

Mác, C. Nước Bỉ "kiểu mẫu" (Toàn tập, t.5, 1993, tr. 396-399).

1• Những đầu đề do Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành Trung ương Đảng cộng sản Liên Xô (trước đây) đặt được đánh dấu bằng dấu hoa thị và không ghi bằng tiếng nguyên bản.

- Der "Musterstaat" Belgien.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 68, 7 tháng Tám 1848.- 290.

Mác, C. Những công tích của triều đại Hô-hen-txô-léc (Toàn tập t. 6, 1993, tr. 647-652).

- Die Thaten des Hauses Hohenzollern.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 294, 10 tháng Năm 1849.- 640.

Mác, C. Vụ xử Gốt-san-cơ và các đồng chí của ông ta (Toàn tập, t. 6, 1993, tr. 177-188).

- Prozeβ gegen Gottschalk und Genossen.

In: "Neue Rheinische Zeitung" các số 175 và 176; 22 và 23 tháng Chạp 1848.- 236.

Mác, C. Vụ án chống khu ủy vùng Ranh của những người dân chủ (Toàn tập, t.6, 1993, tr. 326-349).

- Der Prozeβ gegen den rheinischen Kreisausschuβ der Democraten.

In: "Neue Rheinische Zeitung" các số 231 và 232; 25 và 27 tháng Hai 1849.- 640.

Mác, C. Nền tài chính Phổ dưới thời Bô-đen-svin-gơ và đồng bọn (Toàn tập, t. 6, 1993, tr. 394 - 407).

- Preuβische Finanzwirtschaft unter Bodelschwingh und Consorten.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 224, 17 tháng Hai 1849.- 638.

Mác, C. Phân công trong tờ "Kölnische Zeitung" (Toàn tập, t.6, 1993, tr. 354-360).

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 219, Zweite Ausgabe, 11 tháng Hai 1849.- 157, 165.

Mác, C. Cuộc điều tra của tòa án chống tờ "Neue Rheinische Zeitung" (Toàn tập, t. 5, 1993, tr. 248-252).

- Gerichtliche Untersuchung gegen die "Neue Rheinische Zeitung".

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 41, 11 tháng Bảy 1848. - 21.

Ăng-ghen, Ph. Cuộc đấu tranh ở Hung-ra-ri (tập này, tr. 132-139).

- Der Kampf in Ungarn.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 212, 3 tháng Hai 1849.- 142, 147, 254.

Ăng-ghen, Ph. Tin tức từ Hung-ga-ri (tập này, tr. 548-550).

- Nachrichten aus Ungarn.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 291, 6 tháng Năm 1849.- 552.

Ăng-ghen, Ph. Các bài tường thuật của tờ "Kölnische Zeitung" về chiến tranh (tập này, tr. 251-258).

- Die Kriegsberichte der "Kölnischen Zeitung".

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 240, 8 tháng Ba 1849.- 259.

Ăng-ghen, Ph. Cuộc chiến tranh ở Hung-ga-ri (tập này, tr. 392-400).

- Der ungarische Krieg.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 265. 6 tháng Tư 1849.- 402. 411.

Ăng-ghen, Ph. Chiến tranh ở I-ta-li-a và ở Hung-ga-ri (Toàn tập, t. 6. 1993. tr. 515-519).

- Der Krieg in Italien und Ungarn.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 257. 28 tháng Ba 1849.- 354.

Ăng-ghen, Ph. Sự xâm nhập của quân Nga.- Quân Xéc-bi.- Triển vọng đối với quân Áo.- Từ chiến trường (tập này. tr. 202-208).

- Die russische Invasion.- Die Serben. - Aussichten für die Österreicher. - Vom Kriegsschauplatz.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 233. 28 tháng Hai 1849.- 183. 186.

Ăng-ghen, Ph. Bầu cử Tòa án liên bang (Toàn tập. t. 6. 1993. tr. 50-53).

- Wahlen für das Bundesgericht.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 150. 23 tháng Mười một 1848.- 79.

Ăng-ghen, Ph. •Bản tin số 26 của Bộ chỉ huy Áo (tập này. tr. 259-261).

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 240. 8 tháng Ba 1849.- 262.

Ăng-ghen, Ph. •Bản tin quân đội số 19 và bình luận đối với nó (tập này. tr. 142-146).

- 19. Armeebülletin nebst Glossen.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 214. 6 tháng Hai 1849.- 359.

Ăng-ghen, Ph. I-ta-lia. Từ chiến trường (tập này. tr. 352-354).

- Italien. Vom Kriegsschauplatz.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 258. Beilage. 29 tháng Ba 1849.- 364.

Ăng-ghen, Ph. Tờ "Kölnische Zeitung" nói về cuộc đấu tranh của người Ma-gi-a (Toàn tập. t. 6. 1993. tr. 415-421).

Die "Kölnische Zeitung" über den magyarischen Kampf.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 225. 18 tháng Hai 1849.- 169. 171.

Ăng-ghen, Ph. Hội đồng quốc dân (Toàn tập. t. 6. 1993. tr. 117-137).

- Der Nationalrath.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 165. số thứ nhất và số thứ hai. 10 tháng Chạp 1848.- 72. 75.

Ăng-ghen. Ph. Phiên họp liên tịch của các hội đồng. - Hội đồng liên bang (tập này. tr. 80-82).

- Vereinigte Sitzung der Räthe.- Der Bundesrath.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 156. 30 tháng Mười một 1848.- 79. 91-92.

Ăng-ghen, Ph. *Ra-vô từ chức.- Biên giới của Thụy Sĩ bị xâm phạm (tập này, tr. 76-77).

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 154, Beilage, 28 tháng Mười một 1848.- 98-99.

Ăng-ghen, Ph. Thắng lợi của người Ma-gi-a (tập này, tr. 240-245).

- Sieg der Magyaren.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 238, 6 tháng Ba 1849.- 272-273.

Ăng-ghen, Ph. *Thắng lợi của quân Ma-gi-a (tập này tr. 440, 442).

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 271, Zweite Ausgabe, 13 tháng Tư 1849.- 439.

Ăng-ghen, Ph. *Những thắng lợi của quân Hung-ga-ri (tập này, tr. 515-516.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 283, Außerordentliche Beilage, 27 tháng Tư 1849.- 517, 518.

Ăng-ghen, Ph. Những chi tiết về người Ma-gi-a.- Chiến thắng trên sông Tít-xa. - Sự tàn ác của quân Áo (tập này, tr. 182-185).

- Näheresüber die Magyaren.- Sieg and der Theiß.- Brutalität der Österreicher.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 231, 25 tháng Hai 1849.- 206-207.

Ăng-ghen, Ph. Những tin tức khác nhau từ Thụy Sĩ (tập này, tr. 66).

- Schweiz. Verschiedenes.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 151, Beilage, 24 tháng Mười một 1848.- 69-72.

Ăng-ghen, Ph. Quân Nga ở Tơ-ran-xin-va-ni-a (tập này, tr. 189-201).

- Die Russen in Siebenbürgen.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 232, 27 tháng Hai 1849.- 202-203.

Ăng-ghen, Ph. *Từ chiến trường Hung-ga-ri (tập này, tr. 232-235).

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 237, Zweite Ausgabe, 4 tháng Ba 1849.- 272-273.

Ăng-ghen, Ph. *Từ chiến trường (tập này, tr. 283-286).

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 245, 2. Beilage, 14 tháng Ba 1849.- 286.

Ăng-ghen, Ph. *Từ chiến trường (tập này, tr. 301-302).

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 247, Außerordentliche Beilage, 16 tháng Ba 1849.-302.

Ăng-ghen, Ph. Từ chiến trường (tập này, tr. 308-316).

- Vom Kriegsschauplatz.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 249, 18 tháng Ba 1849.- 316.

Ăng-ghen, Ph. *Từ chiến trường (tập này, tr. 317-320).

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 249, Zweite Ausgabe, 18 tháng Ba 1849.- 320, 328.

Ăng-ghen, Ph. *Từ chiến trường (tập này, tr. 375-379).

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 261. Zweite Ausgabe. 1 tháng Tư 1849.- 380.

Ăng-ghen, Ph. Từ chiến trường (tập này, tr. 401-407).

- Vom Kriegsschauplatz.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 266. 7 tháng Tư 1849.- 408.

Ăng-ghen, Ph. Từ chiến trường (tập này, tr. 452-457).

- Vom Kriegsschauplatz.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 273. 15 tháng Tư 1849.- 408.

Ăng-ghen, Ph. Từ chiến trường (tập này, tr. 452-457).

- Vom Kriegsschauplatz.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 276. 19 1849.- 474-475.

Ăng-ghen, Ph. *Từ chiến trường (tập này, tr. 472-475).

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 279. Zweite Ausgabe. 22 tháng Tư 1849.- 493-494.

Ăng-ghen, Ph. Từ chiến trường (tập này, tr. 502-503).

- Vom Kriegsschauplatz.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 281. 25 tháng Tư 1849.- 504.

Ăng-ghen, Ph. Từ chiến trường (tập này, tr. 517-519).

- Vom Kriegsschauplatz.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 284. 28 tháng Tư 1849.- 524-525.

Ăng-ghen, Ph. Từ chiến trường (tập này, tr. 558-559).

- Vom Kriegsschauplatz.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 292. 8 tháng Năm 1849.- 564.

Ăng-ghen, Ph. Từ chiến trường. - Bình luận của Vin-đi-sơ-grét-xơ về hiến pháp áp đặt (tập này, tr. 431-436).

- Vom Kriegsschauplatz. - Windischgrätziger Kommentar zur octroyirten Verfassung.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 271. 13 tháng Tư 1849.- 453-454.

Ăng-ghen, Ph. Từ chiến trường.- Chiến tranh nông dân ở Bu-cô-vi-na (tập này, tr. 468-470).

- Vom Kriegsschauplatz. - Bauernkrieg in der Bukowina.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 275. 18 tháng Tư 1849.- 472-473.

Ăng-ghen, Ph. Chiến trường (tập này, tr. 346-351).

- Kriegsschauplatz.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 258, Beilage, 29 tháng Ba 1849.- 358.

Ăng-ghen, Ph. Thắng lợi của quân Hung-ga-ri. Làn sóng sôi sục ở Viên (tập này, tr. 520-521).

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 284. Auβerordentliche Beilage, 28 tháng Tư 1849.- 522.

Ăng-ghen, Ph. Những bằng chứng của Thụy Sĩ về các hành động anh hùng của quân đội Áo ở Viên (tập này, tr. 100-102).

- Schweizerische Zeugnisse über die Heldenthaten der österreichischen Armee in Wien.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 161, 6 tháng Chạp 1848.- 102.

Mác, C. và *Ăng-ghen, Ph.*. Vụ án xử tờ "Neue Rheinische Zeitung" (Toàn tập, t.6, 1993, tr. 301-325).

- Der erste Preβprozeβ der "Neuen Rheinischen Zeitung".

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 221, 14 tháng Hai 1849.- 578.

Mác, C. hoặc *Ăng-ghen, Ph.* Vụ bắt Van-đơ-ne.- Dê-ban-đơ (Toàn tập, t.5, 1993, tr. 107-109).

- Valdenairs Haft. - Sebaldt.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 19, 19 tháng Sáu 1848.- 16.

Mác, C. hoặc *Ăng-ghen, Ph.* Những vụ bắt bớ (Toàn tập t.5, 1993, tr. 206-209).

- Verhaftungen.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 35, 5 tháng Bảy 1848.- 580, 853, 854.

Mác, C hoặc *Ăng-ghen, Ph.* Quyền công dân Đức và cảnh sát Phổ (Toàn tập, t. 5, 1993, tr. 462-463).

- Das deutsche Reichsbürgerrecht und die preuβische Polizei.

In: "Neue Rheinische Zeitung" số 73, 12 tháng Tám 1848.- 33.

CÁC TÁC PHẨM CỦA NHỮNG TÁC GIẢ KHÁC[1*]

Arndt, E. Des Teutschen Vaterland. In: Arndt, E. M. Lieder für Teutsche im Jahr der Freiheit 1813. Leipzig, 1813 (*An-đơ, E.* Tổ quốc của người Đức. Trong sách: An-đơ, E. M. Những bài ca cho người Đức viết trong năm giải phóng 1813. Lai-pxích, 1813).- 420, 483, 588.

1* Tên đã tìm được của tác giả những cuốn sách xuất bản khuyết danh được đặt trong dấu ngoặc vuông.

Bassermann, F. an Brandenburg. F. Berlin. 2. Mai 1849 *(Bát-xơ-man, Ph.* - Gửi Bran-đen-buốc. Ph. Béc-lin. 2 tháng Năm 1849). Trên báo "Preußischer Staats - Anzeiger" số 125. 8 tháng Năm 1849.- 561.

Bem, J. (*Bem, J.*) Bản tin trong mục Hivatalos tudósitás (Thông báo chính thức). Trên báo "Közlöny. hivatalös lap" số 59. 22. tháng Ba 1849.- 401-403.

Böhm, Ph. Kundmachung. Wien. 18. April 1849 *(Bêm, Ph.* Thông báo. Viên. 18 tháng Tư 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 93. 19 tháng Tư 1849.- 499.

Böhm, Ph. Kundmachung. Wien. 24. April 1849 (*Bêm, ph.* Thông báo. Viên. 24 tháng Tư 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 98. 25 tháng Tư 1849.- 528-530.

Brandenburg, F. an Bassermann. F. Berlin. 3. Mai 1849 *(Bran-đen-buốc, Ph.* - Gửi Bát-xơ-man. Ph. Béc-lin. 3 tháng Năm 1849). Trên báo "Preußischer Staats - Anzeiger" số 125. 8 tháng Năm 1849.- 561.

Cramer, C. Polizeispione (*Cra-mơ, C.* Những tên gián điệp cảnh sát). Trên báo "Der Wächter am Rhein" số 51. 6 tháng Năm 1849.- 569.

Engelhardt, A. E. An die Bürger von Kronstadt! 29. Januar 1849 (*En-ghen-hác-tơ, A. E.* Gửi cư dân Crôn-stát! 29 tháng Giêng 1849). Trên báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" số 48. 25 tháng Hai 1849.- 213-214.

Haschka, L. Gott erhalte Franz den Kaiser! Verfasset von L. L. Haschka. in Musik gesetzt von Joseph Haydn. Zum ersten Male abgesungen den 12. Februar 1797. Wien. 1797 *(Ha-sca, L.* Xin thượng đế hãy bảo vệ hoàng đế Phran-txơ! Do L.L Ha-sca dàn dựng. I-ô-dép Hai-đôn phổ nhạc. Biểu diễn lần đầu ngày 12 tháng Hai 1797. Viên. 1797).-590.

Havas, J. Proclamation. Pest. 22. April 1849 (*Ha-va-sơ, Gi.* Tuyên bố. Pét. 22 tháng Tư 1849). Trên báo "Der Lloyd" số 197. số ra buổi chiều 25 tháng Tư 1849.- 529.

Herwegh, G. An Friedrich Wilhelm IV. *(Héc-vếch, G.* - Gửi Phri-đrích-Vin-hem IV). Trên tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" số 358. 24 tháng Chạp 1842. Thư viết khoảng 30 tháng Chạp 1842.- 121.

Kossuth, L. Proclamation. Gödöllö 7. April 1849 *(Cô-sút, L.* Tuyên bố. Gô-đôn-lô. 7 tháng Tư 1849). Trên tờ "Pester Zeitung" số 961. 25 tháng Tư 1849.- 555-557.

Löwenfels, W., Neff, F. und *Thielmann, G.f* Die zweite republikanische Aufstand in Baden. Basel. 1848 ([*Luê-ven-phen-xơ, V., Nép-phơ, Ph.* và *Tin-man G.*] Cuộc khởi nghĩa cộng hòa thứ hai ở Ba-đen. Ba-lơ. 1848).- 110.

Rajachich, J. Kundmachung. Groß-Kikinda. 24. Februar 1849 *(Rai-a-trích, Gi.).* Tuyên bố. Đại Ki-kin-đa. 24 tháng Hai 1849). Trên báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" số 61. 13 tháng Ba 1849.- 313.

Rukawina, G. Bulletin. Temesvar, 10. Februar 1849. *(Ru-ca-vi-na, G.* Bản tin. Tê-mê-sva-rơ. 10 tháng Hai 1849. Trên tờ "Grazer Zeitung" số 54. 23 tháng Hai 1849.- 228-229.

Rukawina, G. Proklamation. Temesvar. 12. März 1849 *(Ru-ca-vi-na, G.* Tuyên bố. Tê-mê-sva-rơ. 12 tháng Ba 1849). Trên báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" số 73. 27 tháng Ba. 1849.- 378.

Schwanbech, A. Erklärung. Köln. 16. Mai 1849 *(Svan-bếch, A.* Tuyên bố. Khuên. 16 tháng Năm 1849). Trên tờ "Kölnische Zeitung" số 117. 17 tháng Năm 1849.- 569.

Weerth, G. Leben und Taten des berühmten Ritters Schnapphahnski *(Véc-thơ, G.* Thân thế và chiến công của chàng hiệp sĩ nổi tiếng Snáp-gan-xki). Trên tờ "Neue Rheinische Zeitung", tháng Tám. tháng Chín. tháng Chạp 1848 và tháng Giêng 1849.- 644.

Welden, F. An die kaiserliche - königliche Armee in Ungarn! *(Ven-den, Ph.* Gửi quân đội hoàng gia ở Hung-ga-ri!) Trên tờ "Wiener Zeitung" số 91. 17 tháng Tư 1849 và báo "Österreichischer Correspondent" số 88. 18 tháng Tư 1849.- 493. 499.

Welden, F. Proclamation. Vor Comorn. 30. März 1849 (*Ven-den, Ph.* Tuyên bố. Ở Cô-moóc-nơ. 30 tháng Ba 1849). Trên báo "Der Lloyd" số 157. ra buổi chiều. 2 tháng Tư 1849.- 402-403.

Windischgrätz, A. Proclamation. Ofen. 11. Februar 1849 (*Vin-đi-sơ-grét-xơ, A.* Tuyên bố. Ô-phen. 11 tháng Hai 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 40. phụ trương buổi chiều 15 tháng Hai 1849 và báo "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" số 41. 17 tháng Hai 1849.- 172-174.

Windischgrätz. A. Proclamation. Ofen. 23. Februar 1849 *(Vin-đi-sơ-grét-xơ, A.* Tuyên bố. Ô-phen. 23 tháng Hai 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 51. phụ trương buổi chiều. 28 tháng Hai 1849.- 247.

Windischgrätz. A. Kundmachung. Ofen. 2. März 1849 (*Vin-đi-sơ-grét-xơ, A.* Thông báo. Ô-phen. 2 tháng Ba 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 55. phụ trương buổi chiều. 5 tháng Ba 1849.- 273.

Windischgrätz. A. Verordnung. Ofen. 8. März 1849 *(Vin-đi-sơ-grét-xơ, A.* Mệnh lệnh. Ô-phen. 8 tháng Ba 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 61, 13 tháng Ba 1849.- 307.

Windischgrätz A. Proclamation. Ofen. 8. März. 1849 (*Vin-đi-sơ-grét-xơ*, A. Tuyên bố. Ô-phen. 8 tháng Ba 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 61. 13 tháng Ba 1849.- 304.

Windischgrätz. A. Verordnung. Ofen. 10. März 1849 (*Vin-đi-sơ-grét-xơ, A.* Mệnh lệnh. Ô-phen. 10 tháng Ba 1849). Trên tờ "Constitutionelles Blatt aus Böhmen" số 62. phụ trương thứ hai. 14 tháng Ba 1849.- 318. 328-330.

Windischgrätz, A. An die Bewohner Ungarns. Ofen. 11. März 1849 (*Vin-đi-sơ-grét-xơ. A.*

Gửi cư dân Hung-ra-ri. Ô-phen. 11 tháng Ba 1849). Trên báo "*Wiener Zeitung*" số 64. phụ trương buổi chiều. 15 tháng Ba 1849.- 330-331.

Windischgrätz, A. [Erläuterung zu der österreichischen Verfassungsurkunde in Bezug auf die ungarischen Verhältnisse]. Ofen. 20. März 1849 (*Vin-đi-sơ-grét-xơ A.* [Giải thích lần công bố hiến pháp Áo nhân tình hình ở Hung-ga-ri]. Ô-phen. 20 tháng Ba 1849). Trên tờ "Die Presse" số 83. 7 tháng Tư 1849.- 434-436.

Windischgrätz, A. Kundmachung. Ofen. 21. März 1849 (*Vin-đi-sơ-grét-xơ, A.* Thông báo. Ô-phen. 21 tháng Ba 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" 74. phụ trương buổi chiều. 27 tháng Ba 1849.- 371.

Wolff, W. Die Schlesische Milliarde (*Vôn-phơ, V.* Một tỷ của Xi-lê-di). Trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" các số 252. 255. 256. 258. 264. 270. 271. 272. 281; 22. 25. 27. 29 tháng Ba; 5. 12. 13. 14. 25 tháng Tư 1849.- 460.

Wrbna, L. Bulletin. Ofen. 5. April 1848 (*Vrơ-bna, L.* Bản tin. Ô-phen. 5 tháng Tư 1848). Trên báo "Der Lloyd" số 167. số ra buổi chiều. 7 tháng Tư 1849.- 438.

Wrbna, L. Kundmachung. Vom 7. April 1849 (*Vrơ-bna, L.* Thông báo. 7 tháng Tư 1849). Trên báo "Der Lloyd" số 171. số ra buổi chiều. 10 tháng Tư 1849.- 460.

CÁC VĂN KIỆN[1*]

17. Armee - Bulletin. Wien. 21. Januar 1849 (Bản tin quân đội số 17. Viên. 21 tháng Giêng 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 19. 23 tháng Giêng 1849.- 132-134.

18. Armee-Bulletin. Wien. 27. Januar 1849 (Bản tin quân đội số 18. Viên. 27 tháng Giêng 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 24. 28 tháng Giêng 1849.- 133-138. 143-144.

19. Armee-Bulleting. Wien. 30. Januar 1849 (Bản tin quân đội số 19. Viên. 30 tháng Giêng 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 27. 1 tháng Giêng 1849.- 142-146. 359.

22. Armee-Bulletin. Wien. 13. Februar 1849 (Bản tin quân đội số 22. Viên. 13 tháng Hai 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 38. 14 tháng Hai 1849.- 159-165. 177-178.

23. Armee-Bulletin. Wien. 17. Februar 1849 (Bản tin quân đội số 23. Viên. 17 tháng Hai 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 42. 18 tháng Hai 1849.- 177-178. 180-181.

24. Armee-Bulletin. Wien. 20. Februar 1849 (Bản tin quân đội số 24. Viên. 20 tháng Hai 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 45. 22 tháng Hai 1849.- 196-197.

1* Trong những trường hợp không rõ Mác và Ăng-ghen đã sử dụng lần công bố nào của tài liệu này hay tài liệu khác, chúng tôi ghi ngày, tháng và địa điểm tài liệu ấy được công bố lần đầu.

25. Armee-Bulletin. Wien. 28. Februar 1849 (Bản tin quân đội số 25. Viên. 28 tháng Hai 1848). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 51. 1 tháng Ba 1849.- 227-228. 242. 244-245.

26. Armee-Bulletin. Wien. 3. März 1849 (Bản tin quân đội số 26. Viên. 3 tháng Ba 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 54. 4 tháng Ba 1849. - 263-264.

27. Armee-Bulletin. Wien. 5. März 1849. (Bản tin quân đội số 27. Viên. 5 tháng Ba 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 55. 6 tháng Ba 1849.- 267-274. 323-324.

28. Armee-Bulletin Wien. 14. März 1849 (Bản tin quân đội số 28. Viên. 14 tháng Ba 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 63. 15 tháng Ba 1840.- 321-327. 332.

33. Armee-Bulletin. Wien. 7. April 1849 (Bản tin quân đội số 33. Viên. 7 tháng Tư 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 84. 9 tháng Tư 1849 và báo "Österreichischer Correspondent" số 82. phụ trương. 11 tháng Tư 1849.- 444-450. 461-462.

34. Armee-Bulletin. Wien. 9. April 1849 (Bản tin quân đội số 34. Viên. 9 tháng Tư 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 85. 10 tháng Tư 1849 và báo "Österreichischer Correspondent" số 82. phụ trương. 11 tháng Tư 1849.- 440-450. 461-462.

35. Armee-Bulletin. Wien. 24. April 1849 (Bản tin quân đội số 35. Viên. 24 tháng Tư 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 97. 24 tháng Tư 1849 và báo "Österreichischer Correspondent" số 94. 25 tháng Tư 1849.- 520-524.

Bericht über die Verhältnisse vor Comorn (Thông báo về tình hình ở Cô-moóc-nơ). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 79. 3 tháng Tư 1849.- 413

Code civil (Bộ luật dân sự hoặc Bộ luật Na-pô-lê-ông). Ban hành năm 1804.- 24. 173.

Code Napoléon - xem Code civil.

Code pénal (Bộ luật hình sự). Ban hành năm 1810.- 578, 644. 646.

Le décret relatif aux crimes et délits commis par la voie de la presse, le 11 août 1848. In: Compte rendu des séances de l'Assemblée Nationale. Tome troisième. Paris, 1850 (Sắc lệnh về tội phạm và vi phạm pháp luật mà báo chí phạm phải, 11 tháng Tám. 1848. Trong sách: Biên bản các phiên họp của Quốc hội. Tập thứ ba. Pa-ri. 1850).- 21.

Gesetzentwurf über die Beziehungen des dreieinigen Königreiches zur österreichischen Gesammtmonarchie (Dự luật về quan hệ của vương quốc ba xứ với nền quân chủ Áo). Trên báo "Ost Deutsche Post" số 75. 17 tháng Tư 1849. - 485-489.

Grundrechte des deutschen Volkes. In: Stenographischer Bericht über die Verhandlungen der deutschen constituirenden National versammlung zu Frankfurt am Main. Frankfurt am Main. Bd. 2. 1848. S. 1063-1075 (Những quyền cơ bản của nhân dân Đức. Trong ấn phẩm: Tường thuật tốc ký về các phiên họp của Quốc hội lập hiến Đức ở Phran-phuốc trên sông Mai-nơ. T. 2. 1848. tr. 1063-1075). - 30-32.

Patent, wegen beschleunigter Einberufung des Vereinigten Landages. Vom 18. März 1848. In: Reden. Proklamationen. Botschaften. Erlasse und Ordres Sr. Majestät des Königs Friedrich-Wilhelm IV. Berlin. 1851 (Chỉ dụ về việc xúc tiến triệu tập Quốc hội liên hợp. 18 tháng Ba 1848. Trong sách: Các bài diễn văn tuyên bố, mệnh lệnh và chỉ dụ của đức Hoàng thượng Phri-đrích-Vin-hem IV. Béc-lin. 1851).- 29-32.

Die Proklamation des Königs Friedrich-Wilhelm IV von Preußen vom 11. November 1848 (Tuyên bố của vua Phổ Phri-đrích-Vin-hem IV ngày 11 tháng Mười một 1848). Trên tờ "Neue Preußische Zeitung" số 116, số đặc biệt. 12 tháng Mười một 1848.- 59-60.

Reichs - Verfassung für das Kaiserthum Österreich. Olmütz. 4. März 1849 (Hiến pháp đế chế cho đế quốc Áo. Ôn-muýt-xơ. 4 tháng Ba 1849). Trên tờ "Wiener Zeitung" số 57. 8 tháng Ba 1849.- 323-324. 360. 414. 434. 450.

Verfassungsurkunde für den Preußischen Staat. Vom 5. Dezember 1848. In: Gesetz-Sammlung für die Königlichen Preußischen Staaten số 55. 1848 (Hiến pháp cho nhà nước Phổ. Ngày 5 tháng Chạp 1848. Trong ấn phẩm: Tập sắc lệnh đối với Vương quốc Phổ số 55. 1848).- 644.

Verhandlungen der constituirenden Versammlung für Preußen. Bd. VIII. Berlin. 1848 (Biên bản các phiên họp của Quốc hội lập hiến Phổ. T. VIII. Béc-lin. 1848).- 59-61.

NHỮNG BÀI VÀ BẢN TIN TRONG CÁC XUẤT BẢN PHẨM ĐỊNH KỲ CHƯA RÕ TÊN TÁC GIẢ

"*Allgemeine Zeitung*" ("Báo phổ thông"). Au-xbuốc

- Số 155. Außerordentliche Beilage. 3 tháng Sáu 1848. Bài tin. có ghi: Verona. 31. Mai (Vê-rô-na. 31 tháng Năm).- 22.

- Số 156. 4 tháng Sáu 1848. Bài tin trong mục Italien (I-ta-li-a).- 22.

- Số 210. 28 tháng Bảy 1848.- 22.

- Số 38. 7 tháng Hai 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 1. Febr.; Wien. 3. Febr. (Pét. 1 tháng Hai. Viên. 3 tháng Hai). 147-149.

- Số 46. Beilage. 15 tháng Hai 1849. Übersicht der Kriegsoperationen in Ungarn (Diễm tình hình chiến sự ở Hung-ga-ri).- 170.

- Số 54. 23 tháng Hai 1849. Bài tin. có ghi: Ofen. 17. Febr. (Ô-phen. 17 tháng Hai).- 193-194.

- Số 65. 6 tháng Ba 1849. Bài tin trong mục: Österreich (Áo).- 272.

- Số 66. 7 tháng Ba 1849. Wien. Näheres über die Schlacht bei Kapolna (Viên. Chi tiết về trận đánh ở Ca-pôn-na).- 276.

- Số 68. 9 tháng Ba 1849. Bài tin, có ghi: Wien. 5. März (Viên. 5 tháng Ba).- 280-282.

- Số 72. 13 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 8. März (Pét. 8 tháng Ba).- 308. 309.

- Số 84. 25 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 21. März (Viên. 21 tháng Ba).- 360.

- Số 85. 26 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 21. März (Pét. 21 tháng Ba).- 369.

- Số 88. Beilage. 29 tháng Ba 1849. Drei Monate des ungarischen Kriegs (Ba tháng của cuộc chiến tranh Hung-ga-ri).- 384.

- Số 91. 1 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Prag. 25. März (Pra-ha. 25 tháng Ba).- 390.

- Số 92. 2 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 27. März (Pét. 27 tháng Ba).- 395.

- Số 93. 3 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 29. März; Wien. 31. März (Pét. 29 tháng Ba; Viên. 31 tháng Ba).- 398. 406-407.

- Số 99. 9 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 4. April (Pét. 4 tháng Tư).- 431.

- Số 105. 15 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 12. April (Viên. 12 tháng Tư).- 472. 473.

- Số 106. 16 tháng Tư 1848. Bài tin. có ghi: Wien. 13. April (Viên. 13 tháng Tư).- 476.

- Số 109. 19 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 15. April (Viên. 15 tháng Tư).- 492.

- Số 110. 20 tháng Tư 1849. Von der walachischen Grenze. 8. April (Từ biên giới Va-la-ki. 8 tháng Tư).- 508.

- Số 112. 22 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 19. April (Viên. 19 tháng Tư).- 506.

- Số 113. 23 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 20. April (Viên. 20 tháng Tư).-511.

"*Berlinische Nachrichten von Staats-und gelehrten Sachen*" ("Tin tức Béc-lin về các vấn đề chính trị và khoa học") số 258. 3 tháng Mười một 1848. Bài tin. có ghi: Berlin. 3. Novbr.. Telegraphische Depesche (Béc-lin. 3 tháng Mười một. tin điện báo).- 57-58.

"*Börsen-Halle. Hamburgische Abend-Zeitung für Handel, Schiffahrt und Politik*" ("Sở giao dịch. Báo buổi chiều Hăm-buốc về thương mại. hàng hải và chính trị") số 11224. Erste Ausgabe. 21 tháng Bảy 1848. Bài tin. có ghi: Kopenhagen. 19. Juli (Cô-pen-ha-ghen. 19 tháng Bảy).- 17.

"*Constitutionelles Blatt aus Böhmen*" ("Báo hợp hiến từ Bô-hêm"). Pra-ha

- Số 33. 8 tháng Hai 1849. Bài tin. có ghi: Agram. 4. Febr. (A-gram. 4 tháng Hai).- 156.

- Số 38. 14 tháng Hai 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 12. Febr. (Viên. 12 tháng Hai).- 167.

- Số 41. 17 tháng Hai 1849. Bài tin. có ghi: Pest. 13. Februar (Pét. 13 tháng Hai).- 173.

- Số 43. 20 tháng Hai 1849.- 187.

- Số 45. 22 tháng Hai 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 20. Februar (Viên. 20 tháng Hai).- 194.

- Số 47. Beilage. 24 tháng Hai 1849. Bài tin. có ghi: Pest. 20. Februar (Pét. 20 tháng Hai).- 209-212.

- Số 49. Zweite Beilage. 27 tháng Hai 1849. Bài tin. có ghi: Cernowic. 18. Februar (Séc-nô-vích. 18 tháng Hai).- 234.

- Số 50. 28 tháng Hai 1849.- 234.

- Số 51. 1 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pest. 24. Febr. (Pét. 24 tháng Hai).- 244.

- Số 51. Beilage. 1 tháng Ba 1849.- 249-250.

- Số 52. 2 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pest. 25. Febr. (Pét. 25 tháng Hai).- 247.

- Số 52. Zweite Beilage. 2 tháng Ba 1849.- 254.

- Số 56. Erste Beilage. 7 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Von der Drave. 27. Februar (Từ Dra-vơ. 27 tháng Hai).- 288.

- Số 59. 10 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pest. 5. März; Pest. 6. März (Pét. 5 tháng Ba; Pét. 6 tháng Ba).- 287. 288.

- Số 60. 11 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Agram. 5. März (A-gram. 5 tháng Ba).- 312.

- Số 60. Zweite Beilage. 12 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pest. 8. März; Von der Save. 1. März (Pét. 8 tháng Ba; Từ Xa-vơ. 1 tháng Ba).- 309-315.

- Số 61. 13 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pest. 9. März; Von der Drave. 8. März (Pét. 9 tháng Ba; Từ Dra-vơ. 8 tháng Ba).- 308-313. 315-316.

- Số 62. 14 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pest. 10. März (Pét. 10 tháng Ba).- 327.

- Số 62. Zweite Beilage. 14 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Von der Save. 9. März (Từ Xa-vơ. 9 tháng Ba).- 324.

- Số 63. 15 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Von der Drave. 9. März (Từ Dra-vơ. 9 tháng Ba).- 324-325.

- Số 65. Beilage. 17 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pest. 13. März (Pét. 13 tháng Ba).- 337.

- Số 71. 24 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pest. 20. März; Von der Drave. 18. März (Pét. 20 tháng Ba; Từ Dra-vơ. 18 tháng Ba).- 347-351.

- Số 74. 28 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Černowic. 21. März (Séc-nô-vích. 24 tháng Ba).- 376.

- Số 75. 29 tháng Ba 1848. Bài tin. có ghi: Pest. 25. März (Pét. 25 tháng Ba).- 383.

- Số 78. 1 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Pest. 27. März (Pét. 27 tháng Ba).- 385.

- Số 81. 5 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 3. April; Von der Drave. 30. März (Viên. 3 tháng Tư; Từ Dra-va. 30 tháng Ba).- 411. 417-418.

- Số 87. 12 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Cernowic. 5. April (Séc-nô-vích. 5 tháng Tư).- 466.

- Số 88. 13 tháng Tư 1849. Bài tin; có ghi: Von der Drave. 7. April (Từ Dra-vơ. 27 tháng Tư).- 470.

- Số 89. 14 tháng Tư 1849. Aus der Slovakei (Từ Xlô-va-ki-a).- 476-478.

- Số 98. 25 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Preβburg. 22. April; Wien. 23. April (Prê-xbuốc. 22 tháng Tư; Viên. 23 tháng Tư).- 532-533.

- Số 103. 1 tháng Năm 1849. Aus Schlesien. 28. April.- Von der galizisch-schlesischen Grenze (Từ Xi-lê-di. 28 tháng Tư.- Từ biên giới Ga-li-xi - Xi-lê-di).- 551-552.

"*Deutsche Allgemeine Zeitung*" ("Báo phổ thông Đức"). Lai-pxích

- Số 48. Beilage. 17 tháng Hai 1849. Bài tin. có ghi: Prag. 13. Febr. (Pra-ha. 13 tháng Hai).- 166-168.

- Số 68. 9 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 5. März (Viên. 5 tháng Ba).- 276-278.

- Số 84. Beilage. 25 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Hermannstadt. 9. März (Héc-man-stát. 9 tháng Ba).- 343.

- Số 86. 27 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 20. März (Pét. 20 tháng Ba).- 347.

"*Deutsche Zeitung*" ("Báo Đức"). Phran-phuốc trên sông Mai-nơ. số 66. 7 tháng Ba 1849. Graf Erbach (Bá tước Éc-bắc).- 276.

"*Faedrelandet*" ("Tổ quốc"). Cô-pen-ha-ghen. số 237. 16 tháng Chín 1848.- 42-44.

"*Frankfurter Oberpostamts-Zeitung*" ("Báo bưu điện trung tâm ở Phran - phuốc")

- Số 301. Extra-Beilage. 9 tháng Mười một 1848. Những tài liệu công bố ở mục Nichtamtlicher Theil (Phần không chính thức).- 82.

Số 314. Beilage. 24 tháng Mười một 1848. Die Fortdauer der übelstände an der Schweizergrenze (Những âm mưu tiếp diễn trên biên giới Thụy Sĩ).- 95.

"*Grazer Zeitung*" ("Báo Gra-xơ")

- Số 54. 23 tháng Hai 1849. Temesvar. Correspondenz (Tê-mê-sva-rơ. Tin phóng viên gửi về).- 223. 228.

- Số 59. 28 tháng Hai 1849. Neuestes. Officieller Bericht über das Gefecht bei Kronstadt (Tin tức. Bản tổng hợp chính thức về trận đánh ở Crôn-stát).- 232-234.

"*Journal des Débats politiques et littéraires*" ("Báo tranh luận chính trị và văn học"). Pa-ri.

- 26 tháng Ba 1849.- 352.

- 27 tháng Ba 1849.- 365-366, 367.

"*Közlöny, hivatalos lap*" ("Người truyền tin, báo chính thức"). Pét. Đê-brét- xen. Xi-ghê-đin.

- Số 27, 13 tháng Hai 1849. Bài tin, có ghi: Debreczen. februar 12 (Đê-brét-xen, 12 tháng Hai).- 243.

- Số 34. 21 tháng Hai 1849.- 240.

- Số 59. 22 tháng Ba 1849. Hivatalos tudósitás (Thông báo chính thức).- 401-403.

"*Kölnische Zeitung*" ("Báo Khuên")

- Số 299. Zweite Ausgabe. 5 tháng Mười một 1848. Bài tin, có ghi: Breslau. 2. Nov.; Berlin. 3. Nov. (Brê-xlau. 2 tháng Mười một; Béc-lin. 3 tháng Mười một).- 57.

- Số 25. Beilage. 30 tháng Giêng 1849. Ungarn. Vom Kriegs-schauplatze (Hung-ga-ri. Từ chiến trường). 132.

- Số 27. Außerordentlicher Beilage. 1 tháng Hai 1849. Bài tin, có ghi: Wien. 28. Jan. (Viên. 28 tháng Giêng).- 139.

- Số 33. 8 tháng Hai 1849. Bài tin, có ghi: Köln. 7 Februar (Khuên. 7 tháng Hai).- 157-158.

- Số 35. Erste Beilage. 10 tháng Hai 1849. Bài tin trong mục: Ungarn (Hung-ga-ri).- 147.

- Số 40. 16 tháng Hai 1849. Kein Centrum! (Không có trung tâm nào cả!).- 157-158.

- Số 54. 4 tháng Ba 1849. Die jetzige Lage des ungarischen Krieges (Tình hình chiến sự hiện nay ở Hung-ga-ri).- 240.

- Số 56. 7 tháng Ba 1849. Vom Kriegs-Schauplatze (Từ chiến trường).- 258, 274.

- Số 74. Zweite Ausgabe. 28 tháng Ba 1849. Bài tin, có ghi: Pesth. 20. März (Pét. 20 tháng Ba).- 346.

Số 79. Beilage. 3 tháng Tư 1849. Bài tin trong mục Ungarn (Hung ga ri). 385.

- Số 88. 13 tháng Tư 1849. Bài tin trong mục Ungarn (Hung-ga-ri).- 440, 450-451.

"*Der Lloyd*) ("Báo Lôi-đơ"). Viên

- Số 84. Morgenblatt. 18 tháng Hai 1849. Bài tin, có ghi: Pesth. 15. Februar (Pét. 15 tháng Hai).- 180.

- Số 99. Abendblatt. 27 tháng Hai 1849. Bài tin, có ghi: Pesth. 24. Febr. (Pét. 24 tháng Hai).- 232.

- Số 104. Morgen-Ausgabe. 2 tháng Ba 1849. Bài tin, có ghi: Käsmark. 23. Februar (Ke-smác-cơ. 23 tháng Hai).- 247-248.

- Số 107. Abend-Ausgabe. 3 tháng Ba 1849. Bài tin, có ghi: Semlin. 24. Februar (Dem-lin. 24 tháng Hai).- 278.

- Số 110. Morgen-Ausgabe. 6 tháng Ba 1849. Bài tin, có ghi: Pesth. 3. März (Pet. 3 tháng Ba).- 282.

- Số 119. Abend-Ausgabe. 10 tháng Ba 1849. Bài tin, có ghi: Preβburg. 9. März (Prê-xbuốc. 9 tháng Ba).- 304-306.

- Số 140. Morgen-Ausgabe. 23 tháng Ba 1849. Bài tin, có ghi: Pesth. 20. März. (Pét. 20 tháng Ba).- 358.

- Số 143. Abend-Ausgabe. 24 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Semlin. 19. März (Dem-lin. 19 tháng Ba).- 378.

- Số 144. Morgen-Ausgabe. 25 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 24. März (Viên. 24 tháng Ba).- 355.

- Số 147. Abend-Ausgabe. 27 tháng Ba 1899. Bài tin: Pesth, 24. März; Semlin. 21. März (Pét. 24 tháng Ba; Dem-lin. 21 tháng Ba).- 375. 388.

- Số 151. Abend-Ausgabe. 29 tháng Ba 1849. Bài tin trong mục: Neuestes (Tin tức).- 385-387. 388.

- Số 152. Morgen-Ausgabe. 30 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 29. März (Viên. 29 tháng Ba).- 385.

- Số 166. Morgen-Ausgabe. 7 tháng Tư 1849. Bài tin có ghi: Wien. 6. April (Viên. 6 tháng Tư).- 432-434.

- Số 171. Abend-Ausgabe. 10 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 8. April (Pét. 8 tháng Tư).- 462.

- Số 173. Abend-Ausgabe. 11 tháng Tư 1849. Bài tin. trong mục: Neuestes (Tin tức).- 466.

- Số 181. Abend-Ausgabe. 16 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 14. April (Pet. 14 tháng Tư).- 491-492.

- Số 191. Abend-Ausgabe. 21 tháng Tư 1849. Bài tin trong mục: Neuestes (Tin tức).- 511

"*La Nation, organe quotidien démocrate socialiste*" ("Dân tộc, nhật báo dân chủ - xã hội chủ nhật"). Bruy-xen

- Số 159. 7 tháng Mười 1848.- 51-52.

- Số 162. 10 tháng Mười 1848.- 54.

Neue Rheinische Zeitung. Organ der Demokratie" ("Báo mới tỉnh Ranh. Cơ quan của phong trào dân chủ"). Khuên

- Số 1. 1 tháng Sáu 1848. Die belgische Konstitution (Hiến Pháp Bỉ).- 53.

- Số 25. Extrabeilage. 25 tháng Sáu 1848. Bài tin. có ghi: Berncastel. 18. Juni (Béc-nơ-ca-xten. 18 tháng Sáu).- 16 .

- Số 62. tháng Tám. 1848. Bài tin. có ghi: Mailand. 26. Juli (Mi-la-nô. 26 tháng Bảy).- 22-23.

- Số 72. 11 tháng Tám 1848. Dänemark. Geschichte des Waffenstillstandes (Dan Mạch. Lịch sử cuộc đình chiến).- 26.

- Số 95. 6 tháng Chín 1848. Bài tin. có ghi: Breslau. 29. August (Brê-xlau. 29 tháng Tám).- 644. 646.

- Số 98. 9 tháng Chín 1848. Finanzplan der Linken (Kế hoạch tài chính của phái tả).- 36.

Số 102. 14 tháng Chín 1848. Bài tin. có ghi: Frankfurt. 12. September (Phran-phuốc. 12 tháng Chín).- 644-646.

- Số 103. 15 tháng Chín 1848. Volksversammlung und SicherheitsausschuB (Hội nghị nhân dân và Ủy ban an ninh).- 45.

- Số 106. 19 tháng Chín 1848. Volksversammlung in Worringen (Hội nghị nhân dân ở Voóc-rin-ghen).- 45.

- Số 110. 23 tháng Chín 1848. Um Nachdruck wird gebeten! Proklamation! (Đề nghị đăng lại cái này! Tuyên bố!).- 644-646.

- Số 148. 21 tháng Mười một 1848.- 65.

- Số 152. 25 tháng Mười một 1848.- 65.

- Số 153. 26 tháng Mười một.- 65. 109.

- Số 186. 4 tháng Giêng 1849. Deputation und Adresse an Herrn Nicolovius (Đoàn đại biểu mang đơn đến ngài Nicô-lô-vi-út).- 236.

- Số 211. 2 thang Hai 1849. Bai tin. co ghi: Wien. 28. Januar (Viên. 28 thang Giêng).- 133-136.

- Số 220. 13 tháng Hai 1848. Bài tin. có ghi: Wien. 8. Februar (Viên. 8 tháng Hai).- 156.

- Số 269. 11 tháng Tư 1849. Polen. Lemberg. Die Dankadresse für den Belagerungszustand (Ba Lan. Lem-béc-gơ. Thư tạ ơn về tình trạng giới nghiêm).- 422. 433.

- Số 292. 8 tháng Năm 1849. Breslau. 4. Mai.Aus Ungarn.- Die Russen (Brê-xlau. 4 tháng Năm. Từ Hung-ga-ri.- Quân Nga).- 558.

"*Osi-Deutsche Post*" ("Bưu điện Đông Đức"). Viên.

- Số 45. 13 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 12. März (Viên. 12 tháng Ba).- 320.
- Số 54. 23 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Pesth 20. März (Pét. 20 tháng Ba).- 349, 355.
- Số 59. 29 tháng Ba 1848. Bài tin. có ghi: Wien. 28. März (Viên. 28 tháng Ba).- 388.
- Số 67. 7 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 6. April (Viên. 6 tháng Tư).- 425.
- Số 68. 8 tháng Tư 1849.- 437-438.
- Số 73. 14 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 11. April (Pét. 11 tháng Tư).- 473.
- Số 74. 15 tháng Tư 1849. Bài tin dưới mục: Saba in Ungarn (Sa-ba ở Hung-ga-ri).- 482.
- Số 81. 24 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 21. April (Pét. 21 tháng Tư).- 524-526.

"*Österreichischer Correspondent*" ("Thông tín viên Áo"). Viên. Ôn-muýt-xơ. số 85. 14 tháng Tư 1849. Bài tin ở mục: Neueste Nachrichten (Tin giờ chót).- 482.

"*Die Presse*" ("Báo chí"). Viên

- Số 33. 8 tháng Hai 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 31. Jan. (Pét. 31 tháng Giêng).- 168-169.
- Số 98. 25 tháng Tư 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 24. April (Viên. 24 tháng Tư).- 529.

"*Preußischer Staats - Anzeiger*" ("Người truyền tin nhà nước Phổ"). Béc-lin. số 125. 8 tháng Năm 1849. An die Königl. Ober-Präsidenten. Vom 7. Mai 1849 (Gửi các thủ tướng hoàng gia. 7 tháng Năm 1849).- 561.

"*Schlesische Zeitung*" ("Báo Xi-lê-di"). Brê-xlau (Vrốt-xláp)

- Số 42. Erste Beilage. 20 tháng Hai 1849. Bài tin. có ghi: Pesth. 12. Febr. (Pét. 12 tháng Hai).- 183-185.
- Số 53. Erste Beilage. 4 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Wien. 2. März (Viên. 2 tháng Ba).- 253.

"*Der Siebenbürger Bote*" ("Người truyền tin Tơ-ran-xin-va-ni-a"). Héc-man-stát (Xi-bi-u).

- Số 22. 19 tháng Hai 1849. Bài tin ở mục: Siebenbürgen (Tơ-ran-xin-va-ni-a).- 264.
- Số 24. 23 tháng Hai 1849.- 284.
- Số 30. 9 tháng Ba 1849. Bài tin. có ghi: Mediasch. 7. März (Mê-đi-a-sơ. 7 tháng Ba).- 343.

"*The Times*" ("Thời báo"). Luân Đôn số 19983. 2 tháng Mười 1848.

Bài tin. có ghi: London. Monday. October 2. 1848 (Luân Đôn. thứ hai. 2 tháng Mười 1848).- 53.

"*Wiener Zeitung*" ("Báo Viên")

- Số 32. 7 tháng Hai 1849. Bài tin trong các mục: Ungarn; Siebenbürgen (Hung-ga-ri; Tô-ran-xin-va-ni-a).- 150, 152.

- Số 33. 8 tháng Hai 1849. Fünfter Armeebericht (Bản tin quân đội thứ năm).- 155-156.

- Số 40. Abend-Beilage. 15 tháng Hai 1849. Ungarn. Pest. 13. Februar. Proclamation (Hung-ga-ri. Pét. 13 tháng Hai. Tuyên bố).- 172-174.

- Số 44. 21 tháng Hai 1849. Bài tin trong mục: *Siebenbürgen* (Tô-ran-xin-va-ni-a).- 189-197.

- Số 62. 14 tháng Ba 1849. Bài tin, có ghi: Agram (A-gram).- 326-327.

- Số 71. 24 tháng Ba 1849. Bài tin, có ghi: Pest (Pét).- 363.

- Số 79. 3 tháng Tư 1849. Bericht über die Verhältnisse vor Comorn (Thông báo về tình hình ở Cô-mooc-nơ).- 412.

- Số 81. 5 tháng Tư 1849. Bài tin, có ghi: Wien. 4. April (Viên. 4 tháng Tư).- 418.

- Số 82. Abend-Beilage. 5 tháng Tư 1849. Bài tin trong các mục: Tagesbericht; Siebenbürgen (Thông báo hàng ngày; Tô-ran-xin-va-ni-a).- 422, 424.

- Số 86. Abend-Beilage. 10 tháng Tư 1849. Bài tin, có ghi: Siebenbürgen. 9. Apr. (Tô-ran-xin-va-ni-a. 9 tháng Tư).- 455-457.

- Số 91. Abend-Beilage. 16 tháng Tư 1849. Bài tin ở mục: Ungarn (Hung-ga-ri).- 490.

- Số 97. Abend-Beilage. 23 tháng Tư 1849. Bài tin ở mục: Wien (Viên).- 517.

- Số 103. Abend-Beilage. 30 tháng Tư 1849. Bài tin, có ghi: Wien. 29. April (Viên. 29 tháng Tư).- 543.

Zeitung des Arbeiter - Vereines zu Köln" ("Báo của Liên đoàn công nhân Khuên")

- Số 16. 20 tháng Bảy 1848. Die beiden Verhöre des Herrn Dr. Gottschalk (Hai cuộc thẩm vấn ngài tiến sĩ Gốt-san-cơ).- 24-25.

- Số 18. 27 tháng Bảy 1848. Das dritte Verhör des Dr. Gottschalk (Cuộc thẩm vấn thứ ba tiến sĩ Gốt-san-cơ).- 24-25.

- Số 20. 3 tháng Tám 1848. Bài tin, có ghi: Köln (Khuên).- 24-25.

BẢN CHỈ DẪN CÁC TÁC PHẨM VĂN HỌC

Gơ-tơ. Phau-xtơ.- 130.

Hô-ra-xơ. Khoa học thơ ca.- 132. 253-254.

Lét-xinh. Na-tan Anh minh.- 44. 172.

Phrai-li-grát. Từ giã tờ "Neue Rheinische Zeitung".- 637, 638.

Kinh Thánh.- 167.

BẢN CHỈ DẪN CÁC XUẤT BẢN PHẨM ĐỊNH KỲ

"Báo Xéc-bi" - cơ quan chính thức của chính phủ Xéc-bi, xuất bản ở Ben-grát từ năm 1835; trong những năm 1848-1849 chủ bút là N.Crê-xti-sơ.- 204, 279, 565.

"Người truyền tin" - báo Xéc-bi, xuất bản trong những năm 1848 - 1849 ở Pét, sau đó, ở Noi-da-xơ (Nô-vi - Xát-đê) và ở Các-lô-vít-xơ.- 154, 565.

"Tiến bộ - báo Xéc-bi, xuất bản trong những năm 1898 - 1849 ở Các-lô-vít-xơ.- 154, 249, 250, 272, 344.

"Abend-Lloyd" - xem *"Der Lloyd"*.

"Agramer Zeitung" ("Báo A-gram") - tờ báo xuất bản ở A-gram (Da-grép) từ năm 1826 (dưới tên gọi này báo ra hàng ngày từ năm 1848); có liên hệ với chính quyền Áo ở Crô-a-xi.- 288, 454.

"Allgemeine Oder - Zeitung" ("Báo phổ thông Ô-đơ") - nhật báo Đức; dưới tên gọi này báo xuất bản ở Brê-xlau (Vrốt-xláp) từ năm 1846 đến tháng Ba 1849, là cơ quan ngôn luận của giới Thiên chúa giáo đối lập. Từ tháng Ba 1849 báo đổi phương hướng và tên gọi ("Neue Oder - Zeitung") và với tư cách là cơ quan ngôn luận của giới dân chủ cách mạng Đức xuất bản đến cuối năm 1855. Năm 1855 Mác là phóng viên Luân Đôn của báo này.- 57, 182, 186, 202, 206, 223, 302.

"Allgemeine Zeitung" ("Báo phổ thông") - nhật báo của phái bảo thủ Đức, thành lập năm 1798, từ năm 1810 đến năm 1882 xuất bản ở Au-xbuốc.- 22, 100, 102, 147-149, 170, 194, 241, 267, 269, 272, 275, 280-282, 283, 308-309.

"Der Arbeiter" ("Công nhân") - báo công nhân Thụy Sĩ, xuất bản ở Xanh-Ha-len (tháng Bảy 1848-1849).- 292.

"Basler Intelligenzblatt" ("Báo tin tức Ba-lơ") - báo của phái bảo thủ Thụy Sĩ, xuất bản dưới tên gọi này ở Ba-lơ từ năm 1845 đến năm 1856.- 100, 102.

"Basler Zeitung" ("Báo Ba-lơ") - nhật báo Thụy Sĩ theo khuynh hướng bảo thủ, xuất bản trong những năm 1831 - 1839 ở Ba-lơ.- 367.

"Beobachter" - xem *"Der Schweizerische Beobachter"*.

"*Berner Verfassungs - Freund*" ("Người bạn của hiến pháp ở Béc- nơ") - nhật báo Thụy Sĩ theo khuynh hướng tự do chủ nghĩa ôn hòa. xuất bản dưới tên này báo ra từ năm 1836 đến năm 1849 ở Béc-nơ.- 69. 127-128. 129. 130.

"*Berner - Zeitung*" ("Báo Béc-nơ") - báo Thụy Sĩ. xuất bản ở Béc-nơ trong những năm 1845 - 1894. trong những năm 40 của thế kỷ XIX là cơ quan ngôn luận của đảng cấp tiến. người thành lập và chủ bút là G.Stem-phli.- 69. 96. 129.

"*Börsen-Halle, Hamburgische Abend-Zeitung für Handel, Schiffahrt und Politik*" ("Sở giao dịch. Báo buổi chiều Hăm buốc về các vấn đề thương mại. hàng hải. chính trị") - nhật báo Đức. xuất bản từ năm 1805.- 17. 429.

"*Breslauer Zeitung*" ("Báo Brê-xlau") - báo hàng ngày Đức. thành lập năm 1820 ở Brê-xlau (Vrốt-xláp). Trong thời kỳ xuất bản đã nhiều lần thay đổi định hướng chính trị của mình: những năm 40 của thế kỷ XIX theo khuynh hướng tự do chủ nghĩa. những năm 1848 - 1849 chống nước Hung-ga-ri cách mạng.- 57. 147. 152. 153. 179. 183. 202. 205. 209. 210-211. 218. 221. 222. 226-229. 240. 252. 256. 296. 297-305. 318. 329. 333. 341. 347. 372. 416. 422. 442. 450. 460. 502. 510.

"*Bucovina. Gazeta romaneasca Pentru Politică, Religies Literatură*" ("Bu-cô-vi-na. Báo Ru-ma-ni về các vấn đề chính trị. tôn giáo và văn học") - báo xuất bản ở Trếc-nô-vít-xơ năm 1849 bằng tiếng Ru-ma-ni và tiếng Đức.- 469-470.

"*Bukurester Deutsche Zeitung*" ("Báo Đức ở Bu-ca-rét") - báo Ru-ma-ni ra bằng tiếng Đức ở Bu-ca-rét từ năm 1845.- 375.

"*Bukurester Zeitung*" - xem "*Bukurester Deutsche Zeitung*".

"*Die Constitution. Tagblatt für constitutionelles Volksleben und Belehrung*" ("Hiến pháp. Báo hang ngày về sinh hoạt hợp hiến và việc giáo dục hiến pháp") - báo dân chủ xuất bản ở Viên từ tháng Ba đến tháng Mười 1848.- 616.

"*Constiautionlles Blatt aus Böhmen*" ("Báo lập hiến ở Bô-hêm") - báo hàng ngày bằng tiếng Đức ở Pra-ha trong những năm 1848-1849.- 153. 156. 167. 173. 187. 194. 209-212. 228. 233-235. 244. 247-250. 254. 287-289. 308-316. 323-326. 327. 337. 347-351. 376. 383. 385. 411. 416-420. 466. 469. 476. 495. 532. 533. 551-552.

"*Le Constitutionnel*" ("Người lập hiến") - nhật báo Pháp; trong những năm 40 của thế kỷ XIX là cơ quan của cánh ôn hòa trong phái Oóc-lê-ăng. trong thời kỳ cuộc cách mạng năm 1848 là cái loa của giới quân chủ trong giai cấp tư sản. xuất bản ở Pa-ri từ năm 1815 đến năm 1817 và từ năm 1819 đến năm 1870.- 364.

"*Czas*" ("Thời báo") - tờ báo xuất bản bằng tiếng Ba Lan ở Cra-cốp từ cuối năm 1848.- 513.

"*The Democratic Review of British and Foreign Politics, History and Literature*" ("Tạp chí dân chủ về chính trị, lịch sử và văn học Anh và nước ngoài") - tạp chí ra hàng tháng của phái Hiến chương, do Gi. Hác-ni xuất bản ở Luân Đôn từ tháng Sáu 1849 đến tháng Chín 1850, năm 1850 Ăng-ghen làm phóng viên của tạp chí này.- 641.

"*Deutsche Allgemeine Zeitung*" ("Báo phổ thông Đức") - xuất bản dưới tên gọi này ở Lai-pxích từ năm 1843 đến năm 1879; trước mùa hè năm 1848 theo khuynh hướng bảo thủ, sau đó theo khuynh hướng tự do chủ nghĩa.- 167, 277-278, 343, 347, 402, 473.

"*Deutsche Londoner Zeitung*" ("Báo Đức ở Luân Đôn") - tuần báo văn học - chính trị của những người Đức sống lưu vong ở Luân Đôn, xuất bản từ tháng Tư 1845 đến tháng Hai 1851 dưới sự chủ biên của Lút-vích Băm-béc-gơ và với sự ủng hộ về vật chất của công tước Các Brao-svai-gơ bị phế truất. Trong ban biên tập vào những năm 1847-1851 có Ph.Phrai-li-grát. Báo đã công bố một loạt bài của C. Mác và Ph.Ăng-ghen.- 639, 641.

"*Deutsche Zeitung*" ("Báo Đức") - nhật báo tự do chủ nghĩa tư sản, cơ quan ngôn luận của phái quân chủ lập hiến, của những người ủng hộ việc thống nhất nước Đức dưới bá quyền của Phổ; báo xuất bản từ năm 1848 đến năm 1850, trước tháng Mười 1848 ở Hai-đen-béc do Ghéc-vi-nút làm chủ biên (theo tên của chủ bút người ta thường gọi nó là báo "Gervinus Zeitung"), sau đó ở Phran-phuốc trên sông Mai-nơ.- 24-25, 276.

"*Dusseldorfer Zeitung*" ("Báo Duýt-xen-đoóc-phơ") - nhật báo Đức, thành lập năm 1745, báo đã xuất bản ở Duýt-xen-đoóc-phơ dưới tên gọi này từ năm 1826 đến năm 1926. Trong những năm 40 của thế kỷ XIX báo theo khuynh hướng tự do chủ nghĩa.- 562.

"*Die Evolution. Ein politisches Wochenblatt*" ("Tiến hóa. Tuần báo chính trị") - báo công nhân dân chủ cách mạng, cơ quan ngôn luận của những người Đức sống lưu vong ở Thụy Sĩ, xuất bản ở Bi-lơ (bang Béc-nơ) trong những năm 1848-1849 do I.Ph Bếch-cơ chủ biên; số in thử ra ngày 1 tháng Chạp 1848 dưới tên gọi "Die Revolution" ("Cách mạng") - 110-112.

"*Faedrelandet*" ("Tổ quốc") - báo Đan Mạch xuất bản hàng tuần, sau đó hàng ngày ở Cô-pen-ha-ghen từ năm 1834 đến năm 1839, trong những năm 1848 - 1849 là cơ quan ngôn luận bán chính thức của chính phủ Đan Mạch.- 18, 39-44.

"*Figyelmezo*" ("Người quan sát") - báo bán chính thức theo khuynh hướng thân Áo, xuất bản bằng tiếng Hung-ga-ri trong những năm 1848 - 1849 ở Pét, sau đó ở Prê-xbuốc (Pô-giô-ri).- 376, 407, 434-435.

"*Frankfurter Oberpostamts - Zeitung*" ("Báo bưu điện trung tâm ở Phran-phuốc") - báo Đức xuất bản ở Phran-phuốc trên sông Mai-nơ từ năm 1619 đến năm 1866; trong thời kỳ cách mạng năm 1848-1849 là cơ quan ngôn luận của chính quyền trung ương - của nhiếp chính đế chế và nội các đế chế.- 82, 95.

"*Freiheit, Bruderlichkeit, Arbeit*" ("Tự do. Bác ái. Lao động") - báo Đức. cơ quan của Liên đoàn công nhân Khuên. xuất bản ở Khuên từ ngày 26 tháng Mười 1848. mỗi tuần hai lần. Từ ngày 14 tháng Giêng 1848 những người ủng hộ A. Gốt-san-cơ tìm cách thay nó bằng báo "Freiheit, Arbeit". báo này đã bị ban lãnh đạo Liên đoàn vạch mặt. Sau khi được phục hồi xuất bản từ ngày 8 tháng Hai báo xuất bản đến giữa năm 1849.- 622. 623.

"*Gervinus - Zeitung*" - xem "*Deutsche Zeitung*".

"*Grazer Zeitung*" ("Báo Gra-xơ") - nhật báo Áo, thành lập ở Gra-xơ năm 1785.- 166. 223. 228. 233-234.

"*L'Indépendance belge*" ("Nền độc lập của Bỉ") - nhật báo tư sản. thành lập ở Bruy-xen năm 1831; cơ quan ngôn luận của phái tự do chủ nghĩa.- 54.

"*Janus. Jahrbücher deutscher Gesinnung, Bildung und That*" ("I-a-nu-xơ. Niên giám Đức về các vấn đề thế giới quan. giáo dục và công việc thực tiễn") - cơ quan của phái Kiến thành do V.A. Hu-béc xuất bản trong những năm 1845-1848 ở Béc-lin.- 120

"*Journal des Débats politiques et littéraires*" ("Báo tranh luận chính trị và văn học") - nhật báo Pháp. thành lập ở Pa-ri năm 1789. trong thời gian cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 báo thể hiện các quan điểm của giai cấp tư sản quân chủ phản cách mạng. của cái gọi là đảng trật tự.- 352. 366. 367.

"*Journal du Valais*" ("Báo của bang Va-lơ") - báo tự do chủ nghĩa Thụy Sĩ, xuất bản ở thành phố Xi-ôn (bang Va-lơ) trong những năm 1848 - 1857.- 86.

"*Kolnische Zeitung*" ("Báo Khuên") - nhật báo Đức. xuất bản ở Khuên từ năm 1802 dưới tên gọi này. cơ quan ngôn luận của giai cấp tư sản tự do; trong những năm 1848-1849. thể hiện các xu hướng phản cách mạng. đấu tranh chống tờ "Neue Rheinische Zeitung".- 54. 57. 132. 134. 139. 143-144, 147. 154. 157. 212. 240. 251-258, 261. 270. 274. 275. 277. 300. 327. 331. 346, 348.355. 385. 389. 403. 410. 438. 440. 449, 450. 456. 475. 484. 487. 492. 506. 569. 647.

"*Kozlony, hivatalos lap*" ("Người truyền tin. báo chính thức") - nhật báo Hung-ga-ri; cơ quan ngôn luận của chính phủ cách mạng Hung-ga-ri; xuất bản trong những năm 1848 - 1849 ở Pét. sau đó ở Đê-brét-xen và ở Xê-ghê-đin.- 149. 240. 243, 401-403.

"*Kreuz-Zeitung*" - xem "*Neue Preußische Zeitung*".

"*Leipziger Zeitung*" ("Báo Lai-pxích") - báo bảo thủ Đức, báo xuất bản với tên gọi này từ năm 1810 ở Lai-pxích.- 174. 212.

"*Der Lloyd*" ("Báo Lôi-đơ") - báo bảo thủ Áo. ra mỗi ngày hai lần với tên gọi này (số buổi sáng và số buổi chiều) ở Viên từ năm 1848 đến năm 1854 do Lê-ven-tan làm chủ bút.- 180, 232. 248. 255-257. 278. 282, 304-306, 356. 359. 375. 377, 386, 387. 433, 462. 467. 491. 511.

"*Le Messager de Gand et des Pays-Bas*" ("Người truyền tin của Gan-đơ và Hà Lan") - báo hàng ngày xuất bản từ năm 1830 ở Gan-đơ, do các giới theo phái Ô-ran-giơ Hà Lan và giai cấp tư sản Phla-măng địa phương gắn bó với nó cấp kinh phí, năm 1848 ủng hộ các yêu sách của công nhân. - 53.

"*Le Moniteur du soir*" ("Người đưa tin buổi chiều") - nhật báo Pháp; thành lập ở Pa-ri năm 1831. Trong thời kỳ chế độ quân chủ tháng Bảy là cơ quan ngôn luận của giai cấp tư sản theo phái Oóc-lê-ăng. Trong thời gian cuộc cách mạng năm 1848-1849, thể hiện các quan điểm của giai cấp tư sản quân chủ phản cách mạng, của cái gọi là đảng trật tự.- 216.

"*Morawské Nowiny*" ("Báo Mô-ra-vi") - nhật báo Séc, xuất bản từ tháng Mười một 1848 ở Brơ-nô.- 377.

"*La Nation, organe quotidien démocrate socialiste*" ("Dân tộc, nhật báo dân chủ xã hội chủ nghĩa") - báo của giới dân chủ tiểu tư sản Bỉ xuất bản ở Bruy-xen trong những năm 1848-1856.- 51-54.

"*National-Zeitung*" ("Báo dân tộc") - báo tự do chủ nghĩa Đức, xuất bản dưới tên gọi này ở Béc-lin từ tháng Tư 1848 đến năm 1915.- 535.

"*Neue Deutsche*" - xem "*Neue Deutsche Zeitung. Organ der Demokratie*".

"*Neue Deutsche Zeitung. Organ der Demokratie*" ("Báo Đức mới. Cơ quan của phong trào dân chủ") - nhật báo dân chủ; xuất bản trong những năm 1848-1850, trước tháng Tư 1849 ở Đác-mơ-stát, còn từ tháng Tư thì ở Phran-phuốc trên sông Mai-nơ. Từ ngày 1 tháng Mười 1849, I. Vây-đơ-mai-ơ tham gia biên tập báo này.- 290, 639.

"*Neue Kölnische Zeitung für Bürger, Bauern und Soldaten*" ("Báo Khuên mới cho dân thành thị, nông dân và binh lính") - báo dân chủ cách mạng Đức do Ph. An-nê-ke và Ph. Boi-xtơ xuất bản ở Khuên từ ngày 10 tháng Chín 1848 đến ngày 14 tháng Sáu 1849.- 635-638, 648.

"*Neue Oder - Zeitung*" ("Báo Ô-đe mới") - nhật báo dân chủ tư sản Đức, xuất bản dưới tên gọi này từ tháng Ba 1849 đến năm 1855 ở Brê-xlau (Vrốt-xláp); năm 1855 Mác là thông tín viên Luân Đôn của báo này.- 403, 421-423, 497, 509, 530, 555-557.

"*Neue Preußische Zeitung*" ("Báo Phổ mới") - nhật báo Đức, xuất bản ở Béc-lin từ tháng Sáu 1848; cơ quan ngôn luận của bọn gioong-ke và giới cận thần triều đình Phổ; báo cũng nổi tiếng với tên gọi là "Kreuz-Zeitung" ("Báo Chữ thập").- 459.

"*Neue Rheinische Zeitung. Organ der Demokratie*" ("Báo mới tỉnh Ranh. Cơ quan của phong trào dân chủ") - báo của cánh vô sản cách mạng của phái dân chủ trong thời kỳ cách mạng Đức năm 1848-1849; ra hàng ngày ở Khuên do Mác làm chủ biên từ ngày 1 tháng

Sáu 1848 đến ngày 19 tháng Năm 1849 (có gián đoạn giữa ngày 27 tháng Chín và ngày 12 tháng Mười 1848); tham gia ban biên tập còn có Ăng-ghen.- 12-23. 25. 26. 28. 30-38. 41. 44-56. 58. 60-67. 69-73. 75. 77-79. 82. 86-89. 92-93. 97. 99. 102. 105. 108. 109. 114. 117. 121-124. 126. 128. 130. 131. 133-135. 139. 141. 142. 146. 148. 149. 154. 155-158. 165. 166-167. 169. 171. 173-175. 181. 185. 188. 201. 202-203. 206-207. 208. 214. 217. 224. 231. 235-242. 245. 250. 251. 254. 258. 261. 262. 266. 272-273. 274. 279. 282. 286. 287. 289. 295. 296. 300-303. 307. 316. 320. 325-326. 327-328. 330-331. 334. 336-339. 345. 351. 354. 358. 363. 364. 368-370. 374. 379. 380. 384. 388. 391. 400. 402. 407. 408. 411. 415. 417. 420. 424. 427. 430. 433. 436. 438. 439. 443. 451. 454. 457. 459. 464. 467. 470-472. 475. 478. 483-485. 494. 497. 501. 503. 504. 508. 514. 516-527. 533. 536. 538-541. 545-554. 556-566. 568. 570. 577-580. 584. 609. 611-614. 618. 624. 626-629. 633. 635-647. 648.

"*Neue Zürcher-Zeitung*" ("Báo Xuy-rích mới") - báo Thụy Sĩ theo khuynh hướng tự do chủ nghĩa; xuất bản dưới tên gọi này ở Xuy-rích bằng tiếng Đức từ năm 1821.- 293.

"*Nouvelliste Vaudois*" ("Người truyền tin bang Vô-đơ") - báo tư sản Thụy Sĩ, xuất bản ở Lô-dan từ năm 1824 đến năm 1914; trong những năm 40 thế kỷ XIX có khuynh hướng cấp tiến.- 69.

"*Ost - Deutsche Post*" ("Bưu điện Đông Đức") - nhật báo Áo, theo khuynh hướng tự do chủ nghĩa ôn hòa, xuất bản ở Viên dưới tên gọi này từ năm 1848 đến năm 1866.- 320. 346. 349. 355. 388. 425. 438. 474. 481. 490-492. 524.

"*Österreichischer Correspondent*" ("Thông tín viên Áo") - cơ quan bán chính thức của chính phủ Áo, ra hàng ngày dưới tên gọi này ở Viên trong những năm 1848 - 1849 (từ tháng Mười một 1848 đến tháng Tư 1849 ở Ôn-muýt-xơ).- 180. 246. 333. 357. 362. 382. 482.

"*La Patrie*" ("Tổ quốc") - nhật báo Pháp, xuất bản ở Pa-ri từ năm 1841 đến năm 1871. Trong thời gian cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 báo này biểu hiện các quan điểm của giai cấp tư sản quân chủ phản cách mạng, của cái gọi là đảng trật tự; về sau là báo của phái Bô-na-pác-tơ.- 353.

"*Pester Courrier*" ("Người đưa tin vùng Pét") - cơ quan ngôn luận của chính quyền Áo ở Pét trong những năm 1848-1849.- 243.

"*Pester Zeitung*" ("Báo Pét") - báo hàng ngày có xu hướng thân Áo, xuất bản bằng tiếng Đức ở Pét vào cuối những năm 40 - đầu những năm 50 thế kỷ XIX.- 530.

"*Die Presse*" ("Báo chí") - nhật báo Áo theo khuynh hướng tự do chủ nghĩa, xuất bản từ tháng Bảy 1848 đến năm 1896 ở Viên. Trong những năm 1861-1862, khi giữ lập trường chống Bô-na-pác-tơ, báo đã công bố những bài viết và bài tin của Mác.- 168, 529.

"*Preußischer Staats - Anzeiger*" ("Người truyền tin nhà nước Phổ") - báo được thành lập ở Béc-lin năm 1819; xuất bản dưới tên gọi này từ tháng Năm 1848 đến tháng Bảy 1851 với tư cách là cơ quan ngôn luận chính thức của chính phủ Phổ.- 120-121, 561.

"*Der Radikale. Deutsche Zeitung für In - und Ausland*" ("Người cấp tiến. Báo Đức trong và ngoài nước") - báo dân chủ, thành lập ở Viên vào tháng Sáu 1848.- 613.

"*La Réforme*" ("Cải cách") - nhật báo Pháp, cơ quan của phái cộng hòa dân chủ tiểu tư sản và những người xã hội chủ nghĩa tiểu tư sản; xuất bản ở Pa-ri từ năm 1843 đến năm 1850. Từ tháng Mười 1847 đến tháng Giêng 1848, Ăng-ghen đã công bố trên báo này một loạt bài.- 603.

"*Die Revolution*" - xem "*Die Evolution. Ein politisches Wochenblatt*".

"*Rheinische Zeitung für Politik, Handel und Gewerbe*" ("Báo tỉnh Ranh về các vấn đề chính trị, thương mại và công nghiệp") - nhật báo, xuất bản ở Khuên từ tháng Giêng 1842 đến tháng Ba 1843. Từ tháng Tư 1842 Mác cộng tác với báo này; từ tháng Mười năm ấy ông là một trong những biên tập viên của báo.- 606, 608.

"*Der Satellit. Beiblatt zur "Kronstadter Zeitung""* ("Vệ tinh. Phụ trương của báo "Kronstädter Zeitung"") - cơ quan ngôn luận của người Xắc-xông ở Tơ-ran-xin-va-ni-a, xuất bản ở Crôn-stát (Bra-sô-vơ) năm 1849.- 213-214.

"*Schlesische Zeitung*" ("Báo Xi-lê-di") - nhật báo Đức, xuất bản ở Brê-xlau (Vrốt - xláp) từ năm 1742; trước và trong thời gian cuộc cách mạng năm 1848 - 1849 là cơ quan ngôn luận của giới quân chủ - lập hiến.- 57, 183, 253, 254-255, 361.

"*Schleswig - Holsteinische Zeitung*" ("Báo Slê-đơ-vích - Hôn-stai-nơ") - báo bắc Đức, xuất bản ở Hăm-buốc - An-tôn từ năm 1848; từ tháng Tư 1849 xuất bản dưới tên gọi "Norddeutsche Freie Presse" ("Báo chí tự do Bắc Đức").- 12.

"*Der Schweizerische Beobachter*" ("Người quan sát Thụy Sĩ") - báo bảo thủ, xuất bản ở Béc-nơ từ năm 1833 đến năm 1850 mỗi tuần ba lần.- 85, 107.

"*Der Siebenbürger Bote*" ("Người truyền tin Tơ-ran-xin-va-ni-a") - tờ báo xuất bản bằng tiếng Đức ở Héc-man-stát (Xi-bi-u) trong những năm 1848-1849.- 264, 284, 343.

"*Siebenburger Wochenblatt*" ("Báo Tơ-ran-xin-va-ni-a") - tuần báo, xuất bản ở Crôn-stát (Bra-sô-vơ).- 214.

"*Slavenski jug*" ("Nam Xla-vơ") - báo Crô-a-xi, xuất bản ở A-gram (Da-grép) trong những năm 1848 - 1850; lúc đầu bảo vệ cương lĩnh của chủ nghĩa Xla-vơ Áo, sau khi hiến pháp vua ban được ban hành, báo xoay sang phê phán chính sách của các nhà chức trách Áo và bày tỏ cảm tình với cuộc đấu tranh của nhân dân Hung-ga-ri chống chế độ quân chủ Áo, do đó đã bị đóng cửa.- 168, 326.

"*Slovenski pozornik*" ("Người bình luận Xlô-va-ki-a") - báo Xlô-va-ki-a, xuất bản năm 1849.- 477.

"*Der Spiegel Zeitschrift für die elegante Welt. Mode, Literatur, Kunst, Theater*" ("Tấm gương. Tạp chí dành cho giới thanh lịch về các vấn đề thời trang. văn học. nghệ thuật. sân khấu") - tạp chí Áo. xuất bản ở Pét từ năm 1828.- 491.

"*Staats - Anzeiger*" - xem "*Preußischer Staats - Anzeiger*".

"*Staats - Zeitung*" - xem "*Preußischer Staats - Anzeiger*".

"*Südslavische Zeitung*" ("Báo Nam Xla-vơ") - báo Crô-a-xi. xuất bản bằng tiếng Đức ở A-gram (Da-grép) trong những năm 1849-1852; năm 1849 là cơ quan ngôn luận của giới quân chủ tự do chủ nghĩa theo chủ nghĩa Xla-vơ Áo. tổng biên tập là N.Cri-xtích.- 148. 153. 326. 336. 379. 390. 474.

"*La Suisse*" ("Thụy Sĩ") - báo tự do chủ nghĩa Thụy Sĩ. xuất bản ở Béc-nơ từ năm 1846 đến năm 1860.- 69. 86.

"*The Times*" ("Thời báo") - nhật báo lớn nhất ở Anh theo khuynh hướng bảo thủ; xuất bản ở Luân Đôn từ năm 1785.- 53.

"*Trier'sche Zeitung*" ("Báo Tơ-ri-ơ-xtơ") - nhật báo Đức. thành lập năm 1757. được xuất bản từ năm 1815 dưới tên gọi này; vào đầu những năm 40 thế kỷ XIX là cơ quan ngôn luận cấp tiến. về sau chịu ảnh hưởng của "chủ nghĩa xã hội chân chính"; trong thời kỳ cuộc cách mạng 1848 - 1849 là tờ báo dân chủ.- 637.

"*Verfassungs - Freund*" - xem "*Berner Verfassungs - Freund*".

"*Der Wächter*" ("Người lính gác") - báo cấp tiến Thụy Sĩ. xuất bản từ tháng Giêng 1848 do I.Di-be-rơ chủ biên ở Muốc-ten (bang Phrây-buốc).- 129. 292.

"*Der Wächter am Rhein*" ("Người lính gác bên sông Ranh") - báo dân chủ Đức. xuất bản ở Khuên trong những năm 1848 - 1849 do C.Cra-mơ chủ biên. Trong số những tài liệu khác. báo đã công bố những bài tường thuật về các phiên họp của Hội dân chủ ở Khuên.- 569. 610.

"*Der Wanderer* ("Người du hành") - nhật báo Áo; xuất bản ở Viên từ năm 1809 đến năm 1866. cơ quan ngôn luận của phái quân chủ lập hiến.- 479. 480. 504-506.

"*Wiener Zeitung*" ("Báo Viên") - nhật báo Áo. cơ quan ngôn luận chính thức của chính phủ. xuất bản ở Viên từ năm 1780 đến năm 1931. Báo có một số phụ trương. trong đó có cả "Abend. Beilage zur Wiener Zeitung".- 150. 152. 172. 189. 193-197. 216. 218-220. 490. 493. 515. 517. 543. 613.

"*Zeitung des Arbeiter - Vereines zu Koln*" ("Báo của Hội liên hiệp công nhân Khuên") - báo Đức. xuất bản ở Khuên từ tháng Tư đến tháng Mười 1848; trước tháng Bảy 1848 chủ bút là A. Gốt-san-cơ. từ tháng Bảy đến tháng Chín chủ bút là I. Môn. Báo đã soi sáng hoạt động của Hội liên hiệp công nhân Khuên và những hội liên hiệp công nhân khác của tỉnh Ranh.- 24.

BẢN CHỈ DẪN ĐỊA DANH

A

A-bau-i (bang)- 395.

A-bôn- 182, 285, 287, 308, 309, 327.

A-gram (Da-grép)- 148, 156, 174, 187, 230, 249, 279, 326, 414, 473, 485, 501.

A-lăng- 183.

A-lếch-xăng-dri-a- 366.

A-lu-ta (sông)- 214, 229, 233, 234, 402, 409.

A-ốt-xta 86.

A-rát- 161-163, 176, 177, 184, 190, 197, 198, 203, 211, 372, 375, 383, 387, 402, 496, 553.

A-rát Cố- 176, 228, 288, 336, 387.

A-rô-na- 366, 367.

A-sa- 322, 537, 542.

A-xốt- 406, 444-447.

Ác-bê-ghen (Ê-ghéc-hét)- 321.

Ai-di-den (Mui-séc)- 177.

Ai-pen (I-pôi), sông - 395, 406, 523.

An-den (An-xơ), đảo - 12, 39.

An-đoóc-phơ- 129.

An-đri-cau (An-đrư-húp)- 551.

An-nuê-rơ- 12 .

An-pa- 341.

An-phuên-đơ, miền hạ du- 557.

An-pơ (núi)- 115 .

An-ien-buốc (Ma-đi-a-rô-va)- 542.

An-tô-na- 41.

An-tơ- xem *A-lu-ta*.

An-xbéc- 65.

An-vin-xơ (Vin-xun Đơ Giô-xơ)- 233.

Á t-da, sông- 367.

Au-xbuốc- 22. 23, 309.

Ăng-ve- 430.

B

Ba-đen- 111. 560.

Ba-i-a- 311. 360. 363. 391. 402. 411. 426.

Ba-la-sa-đi-a-mát- 395. 397. 441. 444. 445. 505.

Ba-lơ- 22. 70. 98. 99.

Ba-lơ, bang- 81.

Ba-nát- 133-137. 140. 142. 153. 162. 166. 184. 195. 197. 203. 204. 212. 223. 244. 264-267. 272. 301. 311. 315. 320, 323. 334. 335. 342. 350. 356. 360. 371. 377. 379. 400. 409. 415. 418. 419. 426. 454. 455. 456. 463. 474. 482. 483. 496. 500. 503. 506. 512. 553. 559. 566.

Ba-ra-ni-a, tỉnh- 132. 144. 153. 319. 336. 462.

Ba-sca (tỉnh)- 204. 205. 243. 323. 325. 426. 432. 454. 461-465. 469. 473. 474. 482. 500. 512. 557. 565.

Ba-sơ- 153. 481.

Ba-sơ, tỉnh-xem *Ba-sca*, tỉnh.

Ba-ta-xếch- 265.

Ba-tô-kê-xi- 152.

Ba-vi-e- 560.

Bác-men- 620.

Bác-phen-đơ (Bác-đê-ốp)- 249.

Bác-sơ- 522.

Bai-mốc- 377.

Ban-téc-xvai- 595.

Be-lít-txơ (Ben-xcô-Bi-a-la)- 551.

Be-skê-rếch- xem *Na-đơ-be-skê-rếch.*

Be-xtéc-xê-ba-ni-a (Ban-xca Bi-xtrít-xa)- 159-160.

Béc-ca-xten- 16, 64.

Béc-lin- 14, 17, 54, 59, 60, 64, 65, 120, 215, 280, 340, 458, 471, 484, 537, 561, 606, 617, 630, 631.

Béc-nơ- 62, 66-71, 74, 76, 78-80, 83, 87-91, 93, 94, 98, 103-108, 110-116, 118, 122, 123, 127, 129, 130, 290, 291, 620.

Béc-nơ, bang- 106, 110, 290, 291.

Ben-grát- 312, 323, 422, 519.

Bét-xa-ra-bi-a- 433, 514.

Bét-xe-xơ (Be-sa)- 153, 466, 522.

Bê-đơ-đan- 164.

Bê-sê-ni-ô (Bê-sê-ni-ô-tê-lếch)- 268, 280.

Bi-lơ- 110, 111, 122.

Bi-xtrít-txa- 161, 234, 241, 245, 272, 273, 321, 322, 339, 357.

Biếc-xphen-đơ- 95.

Bla-đen-đoóc-phơ (Bla-giơ)- 334.

Bon- 64, 606.

Boóc-sốt (tỉnh)- 184.

Bô-hêm- 174, 187, 188, 340, 341, 360, 493, 538.

Bô-i- 163.

Bô-kha (Bra-tô-sa), đèo- 409.

Bô-li-ê-vít-xi- 140.

Bô-lô-nhơ- 368.

Bô-xni-a- 289.

Bôn-đoóc-phơ- 394.

Bôn-đô-ki-ô-va-ra-li-a- 155, 191.

Bốt-xen- 22.

Bra-ni-xcô, đèo- 160, 161.

Brê-si-a- 457.

Brê-xlau, Brê-xláp (Vrốt-xláp)-57, 60, 280, 283, 317, 340, 418, 431, 450, 490, 510, 512, 515, 528, 559, 560, 644.

Brô-đu- 514.

Brúc (Brúc-an-đe Lây-ta)- 469, 543.

Bruy-xen- 51-54, 599-602.

Bu-ca-rét- 53, 186, 410, 422, 433, 454, 456, 483, 496, 514.

Bu-cô-vi-na- 155, 161, 234, 241, 322, 339, 356, 362, 376, 386, 409, 434, 456, 466, 468, 500, 545, 565.

Bu-đa- 151, 170, 173-174, 182, 187, 190, 207, 222, 230, 241, 242, 243, 264-265, 284-287, 297-299, 303, 304, 309-311, 317, 318, 327-329, 332, 333, 335, 337, 372, 388, 398, 435, 437, 460, 472, 473, 478-481, 499, 502, 510, 515, 518, 520-524, 528, 529, 535, 552.

Bu-đa-tin- 551.

Buê-sơ- 534.

Buốc-xen-lan- 233.

Búr-vậy-xơ (Tse-xcơ-Bu-đê-ô-vi-txơ)- 493.

C

Ca-li-sơ- 514

Ca-lốt-sa- 310, 326, 469, 482.

Ca-lơ- 259, 268.

Ca-ma-xcô- 353.

Ca-ni-gia- xem *Ca-ni-gia* thuộc *Thổ Nhĩ Kỳ*.

Ca-ni-gia - xem Na-ca-ni-gia.

Ca-ni-gia thuộc *Thổ Nhĩ Kỳ* (Ca-ni-gia trên sông Tít-xa)- 323, 390, 410.

Ca-pô-sva- 136, 144.

Ca-pôn-na- 246, 253, 259, 260, 262, 263, 267-269, 280-282, 285, 297, 303, 308, 317, 330, 348, 358, 360, 373, 374, 396, 411, 537, 553.

Ca-ran-xê-be-sơ- 553.

Ca-sau (Cô-si-xơ)- 132, 160, 161, 177, 186, 193, 194, 210, 218-220, 244, 245, 263, 270, 305, 330-331, 369, 370, 375, 380, 395, 407, 444, 474, 506.

Ca-xa-lơ (Ca-xa-lơ-Môn-phê-ra-tô)- 366.

Ca-xten-xan – Giô-vă-ni- 366.

Các-lô-vlt-xơ (Các-lốp-txi)- 167, 174, 249, 344, 419, 526.

Các-lơ-xbuốc (An-ba I-u-li-a)- 161, 162, 163, 185, 195.

Các-lơ-xbuốc (Tê-pê-nét-xơ)- 233, 558.

Các-lơ-stát (Các-lô-va-xơ)- 288.

Các-pát, núi - 161, 185, 189-194, 206, 219, 225, 229, 241, 261, 315, 330, 355, 358, 381, 394, 401, 482, 497, 511, 539, 552, 586.

Các-vi-na- 552.

Can-na- 522.

Cát-xen- 38.

Clau-den-buốc (Cô-lô-giơ-va, Clu-giơ)- 150, 162, 185, 195-196, 223, 334, 386.

Con-xtan-txơ- 70.

Cô-blen-txơ- 33, 630, 632.

Cô-ken (Tư-na-va), sông- 321, 386.

Cô-moóc-nơ (Cô-ma-rôm)- 152, 164, 165, 185, 190, 222, 254, 257, 267, 270, 271, 281, 303, 304, 319, 323, 324, 333, 360, 363, 371-376, 380-386, 387, 397-400, 403, 407, 411, 412, 416, 418, 420, 423, 426, 432, 461, 467, 468, 474, 479-482, 490, 495-500, 502, 504, 505, 509-512, 515, 518, 520, 524, 528, 529, 532, 537, 543.

Cô-mô- 353.

Cô-pen-ha-ghen- 17 19, 39, 430.

Cô-pi-xơ- 321.

Côm-lô-sơ- 344.

Côn-đinh- 17.

Công-xtăng-ti-nô-plơ (Xtam-bun)- 279, 289.

Cra-cốp- 271, 302, 303, 305-307, 483, 496, 499, 513, 544, 554.

Cra-sô, tỉnh- 379, 424.

Crai-ô-va- 456.

Crêm-di-e-rơ (Crô-méc-git)- 167. 324. 586.

Crô-a-xi- 148. 149. 153. 167. 168. 175. 178. 186-188. 206. 229. 231, 243. 288. 299. 413. 485. 486. 534-538. 555. 590.

Crô-xơ-tuen-cô- 160.

Crôn-stát (Bra-sốp)- 179. 185, 186. 195. 196. 212-214. 229. 233, 234. 241. 247. 264. 283. 306. 307. 319. 333. 376. 386. 399. 401. 408. 409. 416. 513.

Csa-núp- 514.

Cuốc-hét-xen- 560.

Cuốc-ta-tô-nơ- 22.

Cưm-pi-na- 456.

Cưm-pu-lun-gơ- 455.

D

Dai-la, tỉnh- 486.

Da-ra (Da-da-rơ)- 362.

Dan-xbuốc (Ô-kna-xi-bi-u-lu-i)- 186. 264.

Dát-va, sông- 377. 412. 441. 445-446.

Dbô-rốp- 399.

Dem-lin (Dê-mun)- 278. 377. 388. 390. 410. 424, 466. 483. 501. 516. 518. 524. 541.

Dem-plen, tỉnh- 145. 146. 210. 395.

Dê-lan-đơ, quận- 71.

Di-lơ, đèo- 386.

Dô-linh-ghen- 628.

Dun-ghen- 76.

Đ

Đa-li-a (Đa-lô)- 325.

Đa-nuýp, sông- 135-137. 140. 151. 164. 180. 185. 189-194. 203-206. 210-212. 219-223. 254. 265. 266. 271. 296. 298. 303-305. 309-311. 319. 323. 326. 327. 358-362. 373. 374. 380. 383. 393-399. 402. 405. 407. 427. 437. 452. 462. 466. 468. 469. 472-477. 479. 481. 490. 493. 496. 498-503. 505. 511. 512. 517. 518. 523. 526-530. 535. 538. 540. 553. 556-559.

Đác-mơ-stát- 560.

Đan-ma-xi- 229. 362. 486.

Đê-brét-xen- 132. 134. 138. 147-149. 151-152. 159-162. 166. 173. 179. 183. 190. 206-210. 223. 226-228. 241. 243. 247-249. 252-254. 268. 276. 278. 283-285. 296. 299. 304. 309-311. 315. 316. 335. 342. 347. 350. 374. 403. 413. 416. 433. 440. 478. 482. 506.

Đê-li-a-tin- 434.

Đê-va- 162. 184. 197. 232. 241.

Đi-ô-xếch (Đi-ô-xích)- 558.

Đni-e-prơ- 586.

Đoóc-na - xem *Va-tơ-ra-Đoóc-na*.

Đô-nao-ê-sinh-ghen- 594.

Đôm-bô-va-rơ- 265.

Đra-va, sông- 133-137. 144. 164. 190-192. 212. 265. 316. 325. 351. 407. 415. 418. 469. 473. 486. 553.

Đre-xden- 560.

Đu-cla- 160. 451. 456.

Đu-na-pen-tê-lê- 319. 473.

Đu-na-phuên-dra-rơ- 310. 319. 326-327. 337. 473. 517.

Đu-na-vét-sơ- 265. 310. 513.

Đuên-đi-uê-sơ- 132. 152. 225. 226. 232. 242. 244. 253. 259. 276. 281. 369. 375. 385. 397. 432. 441. 444. 445. 478.

Đuýt-xen-đoóc-phơ- 236-238. 568.

E

Éc-ken-phuê-đơ- 428.

Éc-ken-xun-đơ- 12.

Éc-lau (Ê-gơ-rơ)- 207. 221. 260. 263. 268. 303. 332. 358. 369. 397. 477.

Éc-xinh-ghen- 595.

Em-men-tan, khu vực- 92.

Em-mi-xhô-phen- 95.

En-bơ. sông- 429.

En-bơ-phen-đơ- 562. 568. 569. 635.

Ê-đen-buốc. tỉnh- 141. 535.

Ê-đen-buốc (Sô-prôn)- 281. 537. 540. 540. 543. 548.

Ê-ghéc-phác-mô-sơ- 268.

Ê-pê-ri-e-sơ (Prê-sốp)- 134. 160. 161. 177. 193. 244. 245. 249. 263. 305. 395. 407. 483. 494. 499.

Ét-xéc (Ô-xi-ếch)- 136. 143. 144. 163. 164. 177-178. 383. 411. 473. 533.

G

Ga-e-tơ- 216.

Ga-la-ra-tê- 367.

Ga-lát- 362. 433. 434.

Ga-li-xi- 146. 160. 161. 193. 206. 229. 249. 261. 347. 359. 360. 371. 382. 403. 405. 423. 424. 434. 466. 470. 480. 482. 497. 506. 511. 513. 536. 549. 551. 553. 558. 589.

Gi-lăy (Gi-li-na)- 551. 552.

Giát-xư- 362. 403.

Giê-man- 516.

Giê-nơ- 27. 106. 116. 118. 129.

Giê-sét-ten- 595.

Giô-ba (Gi-bâu)- 184.

Giơ-ne-vơ- 80. 89. 128.

Giút-lan. bán đảo- 11. 17. 39. 42.

Giuy-ra. dãy núi- 106.

Gô-đôn-lô- 225. 235. 243. 304. 385. 398. 411. 425. 441. 443. 445-450. 477. 478. 499. 555. 556.

Gô-tác-đơ - xem *Xanh-Gô-tác-đơ*.

Gô-xpô-đin-txê- 500.

Gôi-tô- 27.

Gra-ven-stai-nơ- 12.

Gran. tỉnh- 461.

Gran (Ê-xtéc-gôm)- 151. 174. 397. 474. 479-482. 495. 502. 505. 509. 518. 523. 529. 537.

Gran (Grôn). sông- 135. 493. 498. 510. 514. 515. 520-524.

Grau-buyn-đen. tổng- 97.

Grô-hu-vơ- 149.

Grô-xki-kin-đa- xem *Ki-kin-đa*.

Grô-xvác-đây-nơ (Ô-ra-đi-na)- 132. 159-163. 190. 284. 311. 323. 346. 349. 355. 544.

Guê-ni-u- 271. 322. 416.

H

Ha-đơ-xlê-ben (Kha-đéc-xlép)- 428.

Ha-ghen- 561.

Ha-nu-sphan-va- 132.

Ha-xtơ, quận- 292.

Hai-nơ-buốc- 540.

Hát-van- 210. 216-221. 225. 227. 232. 242. 244. 385. 395. 396. 406. 425. 431. 432. 441. 446. 448. 478. 557.

Hát-xéc (Ha-xéc)- 161-163.

Hát-xphen-đơ (Gim-bô-li-a)- 344.

Hăm-bô-lô- 365.

Hăm-buốc- 227.

Héc-man-stát (Xi-bi-u)- 150. 155. 161-163. 184. 186. 195-197. 232-234. 240. 241. 246-248. 252. 256. 257. 261. 263. 282. 283-285, 305-307. 319. 322. 334. 339. 356. 370. 372. 387. 391. 399. 401. 402. 408. 409. 416. 421. 422. 456. 467. 475. 507. 513. 533.

Héc-nát. sông- 159. 160. 161. 178. 209. 218-220. 248. 255. 261. 347. 381. 382. 395.

Héc-tơ-nếch- 160.

Hen-xđoóc-phơ- 214. 229. 234.

Hê-tê-ni- 322.

Hê-vê-sơ. tỉnh- 210.

Hi-đa-snê-mê-ti- 270.

Hoóc-tơ- 441. 446.

Hoóc-vi-đen (Ven-cơ-Pô-tô)- 363.

Hô-nich-xbéc- 213.

Hồ Bô-đen- 85.

Hôm-buốc- 294.

Hôn-stai-nơ- 428. 591. 592.

Huên-lên-than- 593.

Huy-phinh-ghen- 594.

Huyn-xơ (Quê-xéc)- 540.

I

I-a-blun-ca. đèo- 315. 330-331. 551-554.

I-a-blun-ca. sông- 381. 512. 539.

I-a-xa-pa-ti- 441. 445.

I-a-xbê-ren- 337. 396, 437. 445.

I-bra-in (Brê-pla)- 433.

I-giắc- 341.

I-pôi- xem Ây-pen-

I-pôi-sác (Sa-ghi)- 226. 499. 511. 523.

I-sa-xéc- 442. 448. 557.

I-stơ-van- 268.

I-xtơ-ri-a. bán đảo- 153.

K

Két-sa- 444.

Kê-ve-sơ - xem *Me-đê-kê-ve-sơ*.

Kê-men- 522. 523. 529

Kê-rê-xnia- 145. 146. 152.

Kếch-ke-mét- 296. 298. 310. 341. 347. 349. 359. 377. 378. 383. 396. 397. 407.

Khuê-ních-xbéc (Ki-rai-han-ma)- 233.

Khuên- 14. 16. 19. 24. 26. 29-34. 37. 38. 42. 45-48. 50-51. 55. 57. 64. 73. 88. 100. 109. 131. 132. 157. 166. 170. 189. 215. 225. 236. 239. 240. 252. 321. 347. 392. 439. 440. 471. 477. 504. 515. 520. 522. 537. 539. 542. 546. 548. 551. 560. 562. 567. 569. 585. 591. 606-609. 611. 612. 617. 618. 624-627. 628. 630. 632. 633. 637-643. 645.

Ki-ê-vranh- 602.

Ki-kin-đa- 153. 278. 313. 390. 419. 482. 559.

Ki-sbe-sơ- 543.

Ki-squê-ruê-sơ- 411.

Ki-xu-xa. sông- 549.

Krê-phen-đơ- 561.

L

La Mã- 54. 85. 117.

La-Sơn-đơ-Phông- 126.

La-xha-đa (Ki-scun-lan-ha-da)- 265.

Lai-pxích- 432.

Lam-brô- 367.

Lau-phen-buốc- 96.

Lau-phen-buốc Lớn - xem *Lau-phen-buốc*.

Lạy-ta. sông- 463. 469. 518. 520. 524. 540. 542.

Lem-béc-gơ (Lơ-vốp). 417. 423. 433. 456. 501. 511. 530.

Len-xơ-kiếc- 594.

Lê-ô-pôn-stát (Ma-đu-ni-xe)- 136. 143. 164. 165. 193. 271. 333. 412.

Lê-rắc- 95.

Lê-va (Lây-va. Lê-vít-xe)- 510. 514. 515. 517. 522.

Li-ông- 108.

Li-xa- 413.

Lim-buốc- 41.

Loi-tơ-sau (Lê-vơ-sa)- 160. 193. 305. 482.

Lô-men-li-na- 365.

Lô-sôn-xơ (Lu-se-nét-xơ)- 226. 284, 395. 411. 417. 431. 445.

Lốc-lơ- xem *Lơ-Lô-clơ.*

Lôm-bắc-đi- 106, 119, 353. 367. 364.

Lơ-Lô-clơ- 126.

Lu-blô (Lu-bô-vni-a cổ)- 249.

Lu-gô-sơ- 223.

Lu-ven (Luê-ven)- 53.

Lu-xéc- 83. 91. 294.

Lu-xéc-, tổng- 72, 106. 115. 116.

Luân Đôn- 53.

Lun-đen-buốc (Brơ-giê-xláp)- 538.

M

Ma-đi-a-rô-sơ (Si-ây-u-Mê-gơ-ru-sơ)- 245.

Ma-đơ- 145.

Ma-la-sơ- 522.

Ma-ri-a-Tê-rê-đi-ô-pen, Ma-ri-a Tê-rê-đi-en-stát (Xu-bô-ti-txa)- 212. 265. 272. 311, 323. 325. 334. 335. 361, 363. 377. 390. 419. 432.

Ma-ri-en-buốc (Phen-đi-ô-a-ra)- 214, 229, 234.

Ma-rô-sơ- 162. 176-178. 189, 190, 195-197. 211, 218, 233, 263-265, 274, 288, 311, 320. 322. 323. 356, 386, 390, 454, 559.

Ma-rô-sva-sác-khen (Tư-rơ-gu-Mu-rê-sơ)- 161. 306. 321. 322.

Ma-tơ-ra, núi- 396. 397. 412.

Ma-xđoóc-phơ (Tô-xéc)- 344.

Mác-đơ-buốc- 59.

Mác-ghi-tơ-phan-va (Mác-ghê-txa-ni)- 160. 177. 248.

Mác-khơ (Mô-ra-va)- 515. 518. 524. 538. 540.

Mác-phen-đơ- 493.

Mác-la-rơ- 259. 260. 269. 270. 280. 297. 310. 373.

Mác-tơ-sen-ken (Sây-ca-Ma-rê)- 321.

Man-mi-ô- 215, 645.

Mát-gien-ta- 367.

Me-đê-kê-ve-sơ- 152, 268, 280, 281, 297, 303, 308, 317, 441.

Men-đri-đi-ô- 115.

Mét-xi-na- 116.

Mê-đi-a-sơ- 150, 263, 306, 320, 323, 334, 343, 408.

Mếch-clen-buốc- 459.

Mi-i-a-va- 284.

Mi-la-nô- 22, 28, 86, 353.

Mi-scôn-xơ- 132-134, 138, 142, 152, 177, 178, 184, 192, 193, 219, 268-270, 332, 358, 380, 388, 395, 441, 506.

Min-si-ô, sông- 28.

Mít-rô-vít-xơ (Mít-rô-vít-xơ)- 203.

Mít-ten-lan-đơ, quận- 71, 92.

Moóc-bi-an, tỉnh- 649, 650.

Moóc-ta-ra- 364, 365.

Mô-đê-na- 352, 368.

Mô-kha-sơ- 163, 265, 319, 327, 496, 540.

Mô-ra-vi- 330, 360, 407, 423, 522, 540, 552, 553, 558, 564, 588.

Mô-ra-vít-xa- 137.

Mô-xô-sơ- 136, 549.

Mô-xta-rơ- 362.

Môn-đa-vi-a- 289, 357, 403.

Môn-xam-ba-nô- 27.

Mu-ten-xơ- 95.

Mua, đảo- 486.

Mua, sông- 486.

Mun-ca-trơ (Mu-ca-sê-vô)- 133, 512.

Muyn-bắc- 161, 185, 197, 241, 256.

Muyn-hai-mơ- 49, 471, 559.

Muyn-hau-den- 108.

N

Na-đơ-bê-skê-rếch (Drê-ni-a-nin)- 312. 344. 379. 466.

Na-đơ-ca-ni-gia- 143, 390.

Na-đơ-cô-rô-sơ- xem *Quê-ruê-sơ.*

Na-đơ-ki-kin-đa - xem *Ki-kin-đa.*

Na-đơ-san-lơ- 522. 529.

Na-đơ-tan (Tô-nơ)- 271.

Na-plơ- 106. 115. 116. 117. 118. 119. 129.

Na-um-buốc- 60.

Na-xau- 29. 31-35.

Nê-hai-mơ (Nê-hai-mơ-Hiu-xten)- 65.

Ni-rê-đơ-kha-đa- 346. 348. 433.

Ni-xơ- 13.

Nít-ra. tỉnh- 461.

Niu Oóc - 430.

Noi-đa-xơ (Nô-vi-xát)- 265. 466.

Noi-đi-đléc-đơ. hồ- 540.

Noi-đôn - xem *Be-xtéc-xê-ba-ni-a.*

Noi-đoóc-phơ (Xpi-sca-Nô-va-Ve-xơ)- 249. 482.

Noi-hô-den (Nô-vơ Dam-ki)- 136. 164. 481. 493. 495. 515. 523.

Noi-mác-cơ (Nô-vui- Tác-gơ)- 160. 551.

Noi-stát- 594.

Noi-tít-sai-nơ (Nô-vi In-sin)- 482. 539.

Nô-grát- 375. 380. 395. 397. 406.

Nô-grát. tỉnh- 461. 555.

Nô-va-ra- 366. 438.

Nô-vô-xe-lít-xa- 357.

Nôi-tơ-ra (Nít-ra)- 136. 511. 514. 515. 517. 532.

Nôi-tơ-ra (Nít-ra). sông- 164. 185. 361. 520. 523. 529. 551.

Nơ-sa-ten- 125.

Nơ-sa-ten. tổng- 84.

O

Óc-sô-ɪ'a- xem *Óc-sô-ɪ'a Cổ.*

Óc-sô-ɪ'a Cổ- 456, 482, 500, 565.

Ô-béc-ɪ'i-cốp- 357.

Ô-đe. 429.

Ô-phen- xem *Bu-đa.*

Ô-phen Cổ (Ô-bu-đa)- 173.

Ôn-muýt-xơ (Ô-lô-mu-xơ)- 148, 153, 180, 243, 246, 251, 252, 330, 341, 359, 361, 388, 411, 423, 465, 466, 493, 501, 508, 535, 538, 539.

Ôn-tơ- xem *A-lu-ta.*

P

Pa-đu-a- 368.

Pa-ri- 52, 53, 88, 108, 139, 199, 366, 368, 459, 605, 610, 613, 649, 650.

Pa tai (Du-nn-pa-tai)- 326.

Pa-vi-a- 353, 367.

Pa-xtô- 523.

Pác-can (Stu-rô-vơ)- 498, 499, 506.

Pác-mơ- 352, 365-368.

Pác-sơ- 265, 377.

Pan-se-vô- 140, 273, 466.

Pen-tê-lê- xem *Đu-na-pen-tê-lê.*

Pét- 132-134, 137, 142, 146, 148, 149, 151, 159-161, 168, 170, 172-174, 178-184, 186, 190-192, 198, 206, 207, 209-211, 216-227, 230, 232, 234, 241-243, 252- 256, 261, 277, 278, 280-285, 287, 296-310, 313, 314, 315, 317-320, 327-330, 333, 337, 340, 341, 346-350, 351, 359, 363, 369, 372, 373-376, 380-386, 393-399, 402-407, 411, 414, 417, 423, 425, 431, 433, 437-442, 444, 445, 448, 449, 452, 453, 457, 460, 461, 465, 468, 472, 473, 477-481, 490-500, 502, 504, 505, 510, 515, 518-524, 526-530, 534-538, 541, 543, 548, 554, 556, 586.

Pê-tau (Pơ-tui)- 493.

Pê-téc-va-sác- 259.

Pê-téc-vác-đai-nơ- 211, 212, 265, 267, 314, 324, 325, 351, 372, 388, 400, 419, 432, 454, 463, 466, 469, 496, 497, 500, 524, 557.

Pê-téc-xbéc- 213. 233.

Pê-trô-vi-an (Pê-trô-va-ni)- 249.

Pha-sét (Phết-giét)- 223.

Phê-lét-ha-da (Ki-scun-phê-lét-ha-da)- 341. 359. 371, 395. 444.

Phê-ra-ra- 215.

Phin-linh-ghen- 594.

Phlo-ri-xđoóc-phơ (Phlo-ri-xđoóc-phơ, nay là một quận của Viên)- 101, 102.

Phluê-ri-uýt- 516.

Phô-ga-ra-sơ (Phê-se-ra-sơ)- 402. 409.

Phran-cô-ni-a, tỉnh- 560.

Phran-phuốc - xem *Phran-phuốc trên sông Mai-nơ*.

Phran-phuốc trên sông Mai-nơ- 11. 30. 42. 54. 73. 276. 294. 428. 439. 477. 504. 464.

Phri-đê-cơ (Phri-đê-cơ Mi-xtếch)- 551.

Phri-u-li hoặc *Phri-au-lơ*- 373.

Phrít-lan-tơ (Phrít-lan-tơ trên Ô-xtơ-ra-vít-txa)- 553.

Phu-tác- 265.

Phuên-đva-rơ- xem *Đu-na-phuên-đva-rơ*.

Phuốc-văng-ghen- 593. 594.

Phuy-nen (Phuyn), đảo- 12.

Phuyếc-xten-phen-đơ- 553.

Phuyn-phơ-kiếc-khen- 143. 319.

Pi-a-sen-xa- 367.

Pi-ê-mông- 85. 352.

Pi-li-xơ- 396. 444.

Pi-lít-xa, sông- 272.

Pi-vni-sna- 160.

Plát-tơn (Ba-la-tôn), hồ- 206. 517, 526. 534.

Plô-ê-sơ-ti- 456.

Pô, sông- 352. 353. 364-367. 586.

Pô-đơ-nan- 591. 592.

Pô-đô-li-a- 514.

Pôn-hác- 193. 219. 395.

Pô-mê-ra-ni (Pô-mô-ri-e). vùng- 59.

Pô-rô-xlô- 268. 280. 285. 308. 556.

Pô-i-a-na-xtam-pậy- 500.

Pphan-xơ- 560. 637.

Pra-ha- 167. 169. 174. 284. 308. 341. 390. 538. 545. 588.

Pra-hin- 174. 188.

Prê-rau (Prsê-rốp)- 558.

Prê-xbuốc. Pô-giôn (Bra-ti-xla-va)- 186. 202. 205. 277. 281. 304. 361. 403. 405. 450. 499. 502. 515. 520. 523, 528, 529, 532. 534.

Prô-môn-tooc (Bu-đa-phốc) (nay là một vùng của Bu-đa-pét)- 333.

Prun-tơ-rút (Pô-răng-tơ-ruy)- 106.

Prút. sông- 421. 427.

Q

Qua-xơ- 12

Quê-ruê-sơ- 133. 396. 397.

Quê-ruê-sơ Chợ xiết (Sê-be-sơ)- 163.

Quê-ruê-sơ Đen (Phê-kê-tơ)- 163.

Quê-ruê-sơ Trắng (Phuê-khe-rơ)- 163.

Quỵ-quỵn. xem *Cô-ken*.

R

Ra-áp (Di-ô-rơ)- 222. 242. 281. 298. 340. 474. 481. 516. 518. 528. 535. 537. 540. 542. 553. 558.

Ra-áp. sông - 398. 462. 518. 553.

Ra-ti-boóc- (Rát-xi-bu-giơ)- 340

Rai-khen-béc (Li-bê-rét-xơ)- 419.

Rai-nao- 595.

Rai-sa- 553.

Ranh. sông- 31. 48. 96. 139. 432. 561. 591.

Ráp-péc-xvin- 294.

Ráp-xơ- 595.

Rát-di-vi-lốp (Séc-vô-nô-ác-mây-xơ)- 514.

Rát-xkê-ve- 469.

Re-si-na-ri- 334.

Ren-đơ-xbuốc- 12. 41.

Ri-ma-xôm-bát (Ri-máp-xca-Xô-bô-ta)- 193. 218-222. 226. 281.

Rô-dê-nau (Rô-giơ-ni-a-va)- 482.

Rô-den-béc (Ô-lê-xnô)- 159.

Rô-téc-tuốc-mơ (Tuốc-nu-Rô-su). đèo- 386. 399. 401. 408. 410. 419. 475. 496.

Rua. sông- 561.

Rum-ních- 410. 455. 526.

S

Sa-nát. tỉnh- 243. 304.

Sa-rô-sơ. tỉnh- 178. 210. 395.

San-lơ- xem *Na-đơ-san-lơ*.

Sát-xa- 551.

Sây-e- 532. 534.

Séc-xbuốc (Xi-ghi-sô-a-ra)- 263. 283. 306. 322. 334. 350. 370.

Sem-nít-xơ (Se-lơ-mê-xba-ni-a)- 135. 159. 160. 363. 370. 497.

Sê-rê-vít-xơ- 325.

*Si-clô-sơ-*xem *Si-clô-sơ-ba-ra-ni-a-vác* .

Si-clô-sơ-ba-ra-ni-a-vác (Si-clô-sơ)- 163. 212.

Slê-đơ-vích- 11. 12. 40. 41. 43. 428. 591. 592.

Smôn-nít-xơ (Xmôn-ních)- 177.

Sô-mô-đơ. tỉnh- 555.

Sôn-tơ- 265. 282. 326.

Sông-rát- 184.

Span-đâu- 59.

Stai-nơ-brúc (Di-đa-ni Mô-xtơ)- 288.

Stan-xơ- 294.

Stê-ri-a- 185. 206. 371. 493. 534. 537. 540. 553.

Stôn-xen-buốc (Xlim-nich)- 150. 197. 321.

Stun-vai-sen-buốc (Xê-kê-sphê-khéc-vác)- 296. 298. 412. 473. 481. 518. 526.

Stun-vai-sen-buốc, tỉnh- 398.

Stuy-linh-ghen- 594.

Suýt-tơ-xem *Suýt-tơ lớn.*

Suýt-tơ lớn (Git-nui)- 271. 523. 529. 534. 538, 564.

Svác-xvan-đơ- 593.

Svi-xơ- 129. 294.

T

Ta-boóc- 101. 493.

Ta-li-a- 145. 146. 160.

Ta-pi ô-bi ske- 441. 447. 557.

Tác-na, sông- 268.

Tác-nốp- 160. 161.

Tác-xan- 145. 155. 191.

Tan - xem *Na-đơ-tan.*

Tét-xin- 62. 68. 72. 74. 98. 112. 115. 119.

Tét-xin, bang- 103. 104. 130.

Tê-mê-sơ, sông- 163.

Tê-mê-sơ (Ti-mi-sơ), tỉnh- 204. 243. 424.

Tê-mê-svơ-rơ (Ti-mi-sô-a-ra)- 133. 152. 166. 198. 203. 204. 223. 228. 241. 243. 247. 250. 278. 282. 311. 323. 333. 351. 378. 453. 496. 506. 513. 544. 553. 559. 565.

Tê-plít-xơ (Tê-plít-xe)- 551.

Tê-rê-đi-ô-pen - xem *Ma-ri-a-Tê-rê-đi-ô-pen*

Tê-rếch-xanh-mích-lô-sơ- 372.

Tê-sin (Tê-sin thuộc Séc)- 551.

Tếch-xbuốc (Bran), đèo- 399. 409. 455.

Thinh-ghen- 594.

Thung lũng Xi-môn-xvan-đơ- 593.

Thuỵ-rinh-ghen- 560.

Ti-rôn- 368.

Ti-sơ. sông- 539.

Tiếc-nau (Trna-va)- 361. 515. 520. 532. 564.

Tít-si-nô. sông- 352. 353. 364-367. 586.

Tít-xa. sông- 132-138. 141, 143-148. 151-152. 155. 159-164. 177. 178-185. 189-196. 203-207. 209-211. 218-221. 225-228. 232. 242. 247-249. 252-255. 261. 265. 267-270. 273. 280-282. 283-287. 297-299. 304-306. 310. 316. 319-324. 327. 330. 335. 343. 346-351. 355. 358. 360. 375. 377. 380. 382. 390. 393-400. 402. 407. 409. 411. 418. 419. 422. 426. 433. 441. 454. 463. 466. 482. 493. 500. 501. 506. 511. 559. 565. 586. 589.

Tít-xa-phuỵ-rét- 193. 207. 219. 268-270. 280. 283.

Toóc-đa (Tua-đa)- 150. 155.

Toóc-na. tỉnh- 177.

Toóc-na. Toóc-nau (Tua-na)- 177. 219.

Tô-an-ma-sơ- 441.

Tô-cai- 133. 134. 137. 145. 152. 155. 161. 178. 184. 191. 243. 268-270. 301. 310. 332. 348. 358. 380. 395.

Tô-mô-sơ (Prê-đi-a-lơ). đèo- 409.

Tô-ren-buốc. xem *Toóc-đa*.

Tô-rôn-tan. tỉnh- 204. 243. 424.

Tô-xca-nơ- 216.

Tôn-na (Tôn-na). tỉnh- 144. 223. 265. 283. 288. 309-311. 319. 336. 361. 383. 398.

Tôn-na- 283. 310.

Tơ-ra-véc-xtan. khu- 126.

Tơ-ran-xin-va-ni-a- 133. 138. 141. 149. 150-156. 159-163. 176. 179-180. 184-186. 189-190. 193-201. 209. 213. 218. 222-224. 228. 229. 230. 232-234. 240-244. 246. 247. 254. 256. 261. 263. 264. 267. 272. 276. 282. 283-285. 289. 299. 302. 305-307. 311. 315. 319-324. 333. 336. 339. 343. 349. 355. 356. 370. 376. 382-387. 394. 399. 401. 408. 409. 419. 421. 422. 426. 433. 434. 443. 451. 453-457. 466. 470. 475. 494. 495. 500. 501. 507. 516. 533. 535. 538. 555-559.

Tơ-rắp-ních- 289.

Tơ-ren-sen. tỉnh- 136. 138.

Tơ-rép-pê- 12.

Tơ-ri-bếc- 593.

Tơ-ri-e-xtơ- 13, 22, 116, 129.

Tơ-ria- 16, 64, 599, 601, 606, 607.

Tơ-rốp-pau (Ô-pa-va)- 497, 552.

Tru-rúc- 500.

Tséc-nô-gô-ri-a. 273.

Tréc-nô-vlt-xơ (Tséc-nốp-xơ)- 357, 362, 376, 410.

Tu-ran- 159, 315.

Tu-rin- 27, 215, 352, 366.

Tu-rốt-xơ, tỉnh- 136, 549.

U

U-ri, tổng- 83, 129.

Un-gơ, tỉnh- 210.

Út-vác-hây- 306.

V

Va-át-tơ, tổng- 81, 98, 596.

Va-gơ, sông- 135, 164, 185, 271,322, 406, 413, 493, 495, 515, 520, 523, 529, 534, 549.

Va-la-ki- 195, 214, 289, 334, 362, 386, 387, 390, 399, 401, 409, 416, 419-423, 433, 455, 481, 516, 526, 533, 565.

Va-len-đoóc-phơ (Xpi-ske Vla-ki)- 248.

Va-lét-giô- 28.

Va-lơ, tổng- 85.

Va-rê-đơ- 353.

Va-sa-khây - xem *Ma-rô-xi-ba-sa-khây.*

Va-tơ-ra-Đoóc-na (Va-tơ-ra-Đoóc-nây)- 234, 356.

Vác-sa-va- 258, 465.

Vai-xen (Vát-xơ)- 186, 232, 380, 385, 395, 407, 423, 442, 444-447, 461, 490-494, 498, 502, 504, 511, 517, 522, 529, 556.

Vai-xkiếc-sen (Nhà thờ Trắng)- 154.

Van In-ten-vi- 111.

Vát-kéc-tơ- 445.

Vát-xơ- xem *Vai-xen.*

Vậy-xen-buốc- xem *Stu-lơ-vậy-xen-buốc.*

Ve-xprêm- 461, 534.

Ve-xơ-pla-li- 65, 561.

Véc-ba-xơ (Vrơ-ba-xơ)- 432.

Véc-pê-lét- 259, 260.

Véc-sét-xơ (Vrơ-sát-xơ)- 137, 565.

Véc-ren-li- 365.

Ven-tơ-li-na (Van-tơ-li-na)- 353.

Vê-de, sông- 429.

Vê-den- 635.

Vê-rê-bê-li (Vra-blê)- 522.

Vê-rô-na- 368.

Vê-xê-lin-gơ- 38.

Vi-boóc-gơ- 39.

Vi-den-buốc (Mô-tôn)- 281, 549, 558.

Vi-den- 531.

Vi-lô-va- 503.

Vi-sen-txa- 28.

Vi-xla- 271.

Viên- 55-58, 100-102, 105, 149, 153, 166, 174, 178, 187, 199, 218, 229, 246, 253, 255-257, 276, 277, 280, 283, 287, 296, 299, 308, 316, 332, 333, 340, 344, 348, 360, 361, 371-374, 380, 383, 386, 388, 405, 422, 432, 441, 453, 461, 465, 469, 473, 476, 483, 490, 493, 500, 501, 509, 515, 520, 524-533, 534, 537-545, 548, 558, 560, 564, 586, 590, 613.

Vin-cốp-xki- 390.

Vit-gio-va-nơ- 353, 364, 365.

Vit-lích- 64.

Voóc-rin-ghen- 46, 471.

Vô-ê-vô-đi-na- 153, 204, 205, 229, 230, 243, 249, 250, 276, 278, 313, 324, 325, 344, 360, 410, 419, 433, 469, 486, 496, 501, 544.

Vơ-ni-đơ- 319, 368, 456.

Vu-cô-va-rơ- 526.

Vu-ta-khơ, sông- 594.

Vu-tuê-sin-ghen- 594.

Vuê-ruê-sio-rôn, khe núi- 401.

Vuyêc-tem-béc-Ba-den, vùng đất- 560, 594.

X

Xa-đác-lắc- 176.

Xa-vô-na- 365.

Xa-va, sông- 265, 288, 313, 314, 323.

Xắc-đi-ni- 13, 27.

Xắc-va-rô-sơ (Ô-re-sti-e)- 161, 184, 197, 241.

Xam-bo-rơ- 424.

Xan-tô- 145.

Xanh-Bê-nê-đê-cơ- 522.

Xanh-Ghê-oóc-ghen- 593.

Xanh-Ha-len, tổng- 69, 101, 292, 294.

Xanh-Mác-tin (Mác-tin)- 159, 183, 549, 552.

Xanh-Méc-ghen- 593.

Xát-xa-na- 366, 367.

Xéc-bi- 203, 204, 299, 313, 326, 344, 372, 481.

Xéc-đa-hậy (Méc-cu-ri-a)- 538.

Xéc-lết- 138, 145, 182, 183, 191, 207, 222, 298, 301, 303, 309, 327, 332, 348, 349, 358, 359, 396, 397, 423, 425, 431, 438, 444-447.

Xéc-xắc-đơ- 223, 327.

Xen-mi-clô-sơ- xem *Tê-rếch-xanh-mích-lô-sơ*.

Xen-pê-tếc (Đôn-ni-Pê-tếc)- 515.

Xen-ta- 181, 410, 423, 432.

Xen-ie-sơ- 184.

Xen-ten-drê- 468, 472, 476, 505, 517.

Xen-tô-ma-sơ (Xrbo-bran)- 148, 466, 474, 557.

Xê-ghê-đin (Xê-ghét)- 133, 152, 164, 178, 184, 198, 210-212, 228, 244, 267, 282, 305, 311, 323, 335, 337, 341, 342, 346-350, 359, 371, 378, 383, 390, 395, 398, 402, 420, 424, 426, 432, 524, 462, 556.

Xê-rét- 533. 564.

Xê-rét-phan-va- 245.

Xê-ti-nơ- 273.

Xi-bắc-ha-đa- 395.

Xi-ghết- 133.

Xi-lê-đi- 549-552. 558. 560. 592.

Xi-ôn Mới- 374.

Xi-xắc- 288.

Xi-xin, đảo- 216.

Xiếc-mi-a, (Xê-rem, Xrem)- 204. 205. 250. 301. 325. 337. 455. 475. 481. 526.

Xin-côn-ta (nay là một khu vực ở Bu-đa-pét)- 523.

Xíp-xơ (Xê-pe-sơ)- 145. 146. 159-161. 177. 193. 210. 243. 248. 249. 305. 330. 394. 407. 451. 551.

Xla-vô-ni-a- 229. 326. 455. 485. 486. 496. 535. 540.

Xlô-va-ki-a- 144. 193. 194. 221. 314. 315. 330. 337. 381. 398. 432. 476. 477. 539. 543. 549. 558.

Xmô-len-xcơ- 149.

Xô-nhơ - xem *Xô-nhơ Cũ, Xi-ôn Mới.*

Xô-nhơ Cũ- 222. 271.

Xôn-boóc- 164. 212. 432. 454. 466.

Xôn-nốc- 137. 143. 145. 151. 152. 159-161. 175. 178. 183. 184. 191. 205. 207. 209-211. 222. 225. 227. 232. 243. 281. 284-287. 296-299. 308. 311. 317. 327. 332. 335. 336. 348. 359. 377. 395. 403. 441. 445.

Xơ-rơ-ni-a (Xơ-rơ-pơ-xca-Xơ-rơ-ni-a)- 344.

Xphoóc-séc-xca- 365.

Xtơ-ra-đen-la- 353. 366.

Xtơ-ru- 146. 371.

Xu-hô-ti-xta- xem *Ma-ri-a-Tê-rê-đi-ô-pen.*

Xu-nốt-xéc- 234.

Xun-đê-vít (Xun-vê-nét). bán đảo- 11. 428.

Xuy-rích- 22. 72. 78. 81-85. 91.

Xuy-rích, bang- 81. 82.

MỤC LỤC

Trang

Lời Nhà xuất bản 7

C. MÁC VÀ PH. ĂNG-GHEN
NHỮNG BÀI ĐÃ ĐĂNG TRÊN TỜ "NEUE RHEINISCHE ZEITUNG"

1848
THÁNG SÁU

Thất bại của quân Đức ở Xun-đê-vit 11

Vấn đề sáp nhập 13

Sự sụp đổ của nội các Cam-pơ-hau-den 14

Rai-sen-spe-gơ 16

THÁNG BẢY

"Đàm phán" về ngừng bắn 17

Cuộc đàm phán về ngừng bắn với Đan Mạch bị gián đoạn 19

THÁNG TÁM

Những điều tản mạn 21

Bản tin từ Mi-la-nô 22

Tiến sĩ Gót-san-cơ 24

Cuộc ngừng chiến với Dan Mạch, và Han-đơ-man 26

Sự phản bội của Sác-lơ-An-be 27

Mưu toan trục xuất Sáp-pơ 29

Gai-gơ và Sáp-pơ 33

THÁNG CHÍN

• Chú thích của Ban biên tập cho bài "Kế hoạch tài chính của phái tả" 36

Những nhân vật thừa kế của ông ta 37

Những vụ bất bớ 38

Mệnh lệnh gửi quân đội.- Các ứng cử viên trong cuộc bầu cử.- Những lời bình luận bán chính thức về tính hai mặt của Phổ 39

Báo "Faedrelandet" nói về đình chiến 42

• Nhiệm vụ của ủy ban an ninh Khuên và chính quyền địa phương 45

• Ủy viên công tố nhà nước Hếch-cơ và những thuộc hạ của ông ta 46

• Phản cách mạng ở Khuên 48

• Mưu toan bắt giam Mô-lơ 50

THÁNG MƯỜI

Những tin tức mới nhất từ "quốc gia kiểu mẫu" 51

THÁNG MƯỜI MỘT

Giai cấp tư sản của chúng ta và tiến sĩ Niu-ken 55

Tin tức từ Viên 57

• Nghị quyết của Quốc hội Béc-lin 59

• Phiên họp của các viện thuộc Quốc hội Thụy Sĩ 62

• Từ chối nộp thuế và nông thôn 64

Những tin tức khác nhau từ Thụy Sĩ 66

• Kết quả cuộc bầu cử Hội đồng quốc dân 67

Cuộc bầu cử.- Di-đốp 68

• Về lập trường của phái tả trong quốc hội 73

• Cuộc tranh luận trong Hội đồng quốc dân 74

• Ra-vô từ chức.- Biên giới của Thụy Sĩ bị xâm phạm 76

Phiên họp của Hội đồng liên bang và Hội đồng các bang 78

Phiên họp liên tịch của các hội đồng.- Hội đồng liên bang 80

THÁNG CHẠP

Phiên họp của Hội đồng quốc dân.- Hội đồng các bang.- Lời phản kháng của Giáo hoàng.- Đội áp tải lương thực của đế chế.- Đại hội đồng bang Va-lơ 83

Phiên họp của Hội đồng quốc dân 87

• Hành động bóc trộm thư 88

Béc-nơ được tuyên bố là thủ đô của Liên bang Thụy Sĩ.- Phran-xi-ni 89

Những tin tức khác nhau từ Thụy Sĩ 91

Cuộc đấu kiếm giữa Béc-gơ và Lu-vi-ni 93

Đóng cửa biên giới Đức.- Đế chế.- Hội đồng quân sự 94

Hội đồng liên bang và các đại sứ ngoại quốc.- Hội đồng
liên bang ở Tét-xin.- Tập trung hoá ngành bưu chính.-
Những lời xin lỗi của viên chỉ huy toán quân đế chế 98

Những bằng chứng của Thụy Sĩ về các
hành động anh hùng của quân đội Áo ở Viên 100

Những biện pháp đối với những người Đức lưu vong 103

Tu viện giáo phái Uốc-xu-lin.- Việc tuyển mộ lính cho ông vua súng đạn.-
"Công xã công dân".- Ủy ban về biểu thuế quan chung 106

• Dri-gan-xki bị bãi chức 109

Những biện pháp chống những người Đức lưu vong.-
Quân lính đã được rút khỏi Tét-xin.- Công xã qúy tộc 110

1849

THÁNG GIÊNG

Các vấn đề của Thụy Sĩ - I-ta-li-a 115

Ngài Muy-lơ.- Những lời đả kích của Ra-đét-xki chống lại Tét-xin.-
Hội đồng liên bang.- Lô-bau-ơ 118

Những lính tình nguyện cuối cùng 122

Ngân sách 123

Vụ nổi loạn của các cha cố 125

Cổ động cho chính sách thuế quan bảo hộ.-
Tuyển lính cho quân đội của Na-plơ 127

Muy-lơ.- Chính quyền bang Phrây-buốc.- Ốc-xen-banh 129

• Đại tá Ăng-ghen trả lời 131

THÁNG HAI

Cuộc đấu tranh ở Hung-ga-ri 132

Từ Ba-nát 140

Bản tin quân đội số 19 và những lời bình luận về bản tin ấy 142

Chiến tranh.- Những bất đồng của chính phủ với những dân tộc Nam Xla-vơ 147

• Cuộc chiến tranh ở Hung-ga-ri 150

Từ chiến trường 155

Ba sao chống lại Tam giác 157

Bản tin số 22 159

Người Crô-a-xi và người Xlô-va-ki-a ở Hung-ga-ri 166

Nghệ thuật quân sự của quân đội hoàng đế - quốc vương 170

Vin-đi-sơ-grét-xơ.- Những người Do Thái và những người Nam Xla-vơ 172

Bản tin số 23.- Từ chiến trường 176

Những chi tiết về người Ma-gi-a.- Chiến thắng trên sông Tít-xa.-

Sự tàn ác của quân Áo.- Điểm chung về chiến sự 182

• Lại bàn về người Ma-gi-a 186

Quân Nga ở Tơ-ran-xin-va-ni-a 189

Cuộc xâm nhập của quân Nga.- Người Xéc-bi.-

Triển vọng đối với người Áo.- Từ chiến trường 202

THÁNG BA

Từ chiến trường ở Tơ-ran-xin-va-ni-a và Hung-ga-ri 209

• Chiến tranh không tránh khỏi nổ ra ở Châu Âu 215

Từ chiến trường 218

Cuộc chiến tranh ở Hung-ga-ri 225

• Từ chiến trường Hung-ga-ri 232

Vụ án Lát-xan 236

Thắng lợi của người Ma-gi-a 240

Từ chiến trường 246

Các bài tường thuật của tờ "Kölnische Zeitung" về chiến tranh 251

• Bản tin số 26 của Bộ chỉ huy Áo 259

Từ chiến trường 262

Bản tin số 27.- Tin chiến sự 267

Từ chiến trường 275

Bản tin của Áo rút từ tờ "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc 280

• Từ chiến trường 283

Từ chiến trường 287

Nước cộng hoà kiểu mẫu 290

• Từ chiến trường 296

Từ chiến trường 297

• Từ chiến trường 301

Từ chiến trường 303

Từ chiến trường 308

• Từ chiến trường 317

Những bản tin quân sự của Hung-ga-ri 321

Từ chiến trường 332

Từ chiến trường 335

Từ chiến trường 337

• Từ chiến trường 339

Từ chiến trường. - Tình hình rối ren ở Xéc-bi 340

Chiến trường 346

I-ta-li-a. Từ chiến trường 352

Từ chiến trường 355

I-ta-li-a. Từ chiến trường 364

• Những tin tức cuối cùng từ Hung-ga-ri 369

Từ chiến trường.- Lại là quân Nga 370

THÁNG TƯ

• Từ chiến trường 371

• Từ chiến trường 375

Từ chiến trường 380
Từ chiến trường 385
Người Nam Xla-vơ và chế độ quân chủ Áo 390
Chiến tranh ở Hung-ga-ri 392
Từ chiến trường 401
Từ chiến trường 408
• Từ chiến trường.- Hung-ga-ri 416
Những lời than phiền của người Áo 418
Từ chiến trường 421
Từ chiến trường 425
Từ chiến trường.- Hạm đội Đức 428
Từ chiến trường.- Bình luận của Vin-đi-sơ-grét-xơ về bản Hiến pháp vua ban 431
• Những tin đồn nhảm về việc đập tan quân khởi nghĩa 437
• Thắng lợi của quân Ma-gi-a 439
• Thắng lợi của quân Ma-gi-a 440
Thất bại của quân Áo 444
Từ chiến trường 452
• Việc coi thường các quyền của nghị viện.- Những sự giúp đỡ về gián điệp dành cho Man-toi-phen 458
Từ chiến trường 460
Từ chiến trường 465
Từ chiến trường.- Chiến tranh nông dân ở Bu-cô-vi-na 468
En-kê-man 471
Từ chiến trường 472
Người Xlô-va-ki-a.- Cái gọi là bản tin của Đem-bin-xki 476
• Từ chiến trường 479
Bưu phẩm không đến 484
Nhà nước ăn cướp mới Crô-a-xi-Xla-vô-ni-a- Đan-ma-xi 485
Từ chiến trường 490

• Từ chiến trường 495
Từ chiến trường 498
Từ chiến trường 502
Cuộc đấu tranh ở Hung-ga-ri 504
Từ chiến trường 509
• Thắng lợi của quân Hung-ga-ri 515
Từ chiến trường 517
• Thắng lợi của quân Hung-ga-ri.- Làn sóng sôi sục ở Viên 520
Thắng lợi của quân Ma-gi-a 522

THÁNG NĂM

• Từ chiến trường 528
Từ chiến trường 534
• Từ chiến trường 537
• Từ chiến trường 539
• Từ chiến trường 542
• Thông báo từ Nam Đức 546
Tin tức từ Hung-ga-ri 548
Tình hình ở Hung-ga-ri 551
• Từ chiến trường 553
• Thông cáo của Cô-sút 555
Từ chiến trường 558
• Cách mạng đến gần 560
Tình hình ở En-bơ-phen-đơ 562
Từ chiến trường 564
Khởi nghĩa ở En-bơ-phen-đơ và Duýt-xen-đoóc-phơ 567
• Svan-bếch trung thực 569

PHẦN DI CẢO CỦA C. MÁC VÀ PH. ĂNG-GHEN

C. Mác. •Tin ngắn về việc cảnh sát Bruy-xen bắt. đánh đập và
trục xuất Vin-hem Vôn-phơ 27 tháng Hai - 1 tháng Ba 1848 573

C. Mác Tin ngắn về việc cấm cuộc rước đuốc tôn vinh Gớt-san-cơ 575

C.Mác. Trích phác thảo bài "Giai cấp tư sản và phản cách mạng" 577

C. Mác. Sơ thảo bài nói tại phiên toà xử tờ "Neue Rheinische Zeitung" 578

Ph. Ăng-ghen. •Về nền chuyên chính quân sự ở Áo 585

• Về việc huy động quân lan-ve ở Phổ 591

Ph. Ăng-ghen. Bác bỏ 593

PHỤ LỤC

Sắc chỉ của vua Bỉ Lê-ô-pôn về việc trục xuất Mác khỏi Bỉ 599

Giấy thông hành cấp cho Mác khi ông bị trục xuất khỏi Bỉ 601

Thông báo của câu lạc bộ Công nhân Đức ở Pa-ri 603

Các giấy biên nhận của ủy ban trung ương Liên đoàn
những người cộng sản về việc nhận và cấp tiền 604

Đơn của Các Mác xin cấp quốc tịch ở Khuên 606

Báo cáo về những lời khai miệng của Các Mác
khai với viên thanh tra cảnh sát Khuên 607

Tường thuật về những lời phát biểu của
Mác và Ph.Ăng-ghen tại Đại hội của Hội dân chủ
ở Khuên ngày 4 tháng Tám 1848 609

Tuyên bố của Mác gửi ngài Cục trưởng cảnh sát Gai-gơ 611

Bản ghi lời phát biểu của Ph.Ăng-ghen tại
phiên họp công khai tại Đại hội những người dân chủ
tỉnh Ranh lần thứ nhất ở Khuên ngày 13 tháng Tám 1848 612

Những bài tường thuật trên báo về bài phát biểu của Mác
tại Liên đoàn dân chủ Viên ngày 28 tháng Tám 1848 613

Tường thuật về báo cáo của Mác về lao động làm thuê và tư bản tại phiên họp của Liên đoàn công nhân Viên lần thứ nhất ngày 2 tháng Chín 1848 615

Thư của bộ trưởng bộ nội vụ Quyn-ve-tơ gửi Mác 617

Thông báo của những người chịu trách nhiệm xuất bản tờ "Neue Rheinische Zeitung" 618

Lời ghi trong sổ đăng ký về việc cho phép Ăng-ghen cư trú ở bang Béc-nơ và việc ông đi Đức 620

Trích bài tường thuật về Đại hội Liên đoàn công nhân Khuên 622

Trích biên bản phiên họp của Ủy ban Liên đoàn công nhân Khuên 623

Thư của tư lệnh thành phố Khuên đại tá Ăng-ghen gửi tổng đốc tỉnh Ranh 624

Chất vấn của cơ quan quản lý hoàng gia ở Khuên gửi Bộ trưởng bộ nội vụ Man-tơi-phen về việc trục xuất Mác khỏi Khuên 626

Giấy mời của Liên đoàn dân chủ ở Đô-lin-ghen gửi Mác, Phrai-li-grát, Ăng-ghen, Sáp-pơ và Vôn-phơ 628

Thư của bộ trưởng bộ nội vụ Man-tơi-phen gửi tổng đốc tỉnh Ranh Ai-sơ-man kèm theo bản sao chỉ thị gửi cục quản lý hoàng gia ở Khuên về việc trục xuất Mác 630

Thư của Cục quản lý hoàng gia ở Khuên gửi tổng đốc tỉnh Ranh Ai-sơ-man kèm theo bản sao chỉ thị đối với cục trưởng cảnh sát Gai-gơ về việc trục xuất Mác 632

Về việc trục xuất Ăng-ghen khỏi En-bơ-phen-đơ 635

Bình luận của báo chí dân chủ và công nhân về việc trục xuất Mác và đình bản tờ "Neue Rheinische Zeitung" 637

Phiên toà xử vụ vu khống các đại biểu quốc hội Đức 643

Lời ban biên tập tờ "Neue Kölnische Zeitung" 648

Thông báo của Viện thanh tra cảnh sát về lệnh của chính phủ trục xuất Mác ra khỏi Pa-ri 649

Thông báo của viên thanh tra cảnh sát bác đơn của Mác xin hủy bỏ lệnh của chính phủ về việc trục xuất ông 650

Chú thích 653

Bản chỉ dẫn tên người 715

Bản chỉ dẫn các sách báo được trích dẫn và nhắc đến 755

Bản chỉ dẫn các tác phẩm văn học 774

Bản chỉ dẫn các xuất bản phẩm định kỳ 775

Bản chỉ dẫn địa danh 783

Chịu trách nhiệm xuất bản:
TRỊNH THÚC HUỲNH

Biên tập : LÊ XUÂN TIỀM
LÊ PHƯƠNG
NGUYỄN TUYẾT NGA

Bìa : NGHIÊM THÀNH

Sửa bản in : BAN SÁCH KINH ĐIỂN

In 800 cuốn, khổ 15 x 22cm, tại Công ty Liksin.
Giấy phép xuất bản số: 19 - 272/CXB-QLXB, cấp ngày 15 tháng 3 năm 20000404
In xong và nộp lưu chiểu tháng 4 năm 2004